

KÖPRÜLÜ
686
ASIM BY

) الله حسبي وبه ثقتي (

هذا شرح من نقوش الخطاء محروس* ومنه اثر الصواب محسوس* يشهد على ان مؤلفه الرشيد العارف* تبحر في العلوم والمعارف* جعل الله سعيه مشكورا* وبنيل ما يحاوله مسرورا*

نمقه الفقير عبد القادر المتشرف برتبة
القاضى بعسكر روم ايلى
غفر له

) حسبي الله وكفى (

لاتخلو بفيض الحق عن فرسان الادب الزوايا* كما نطق به هذا الشرح الابهى الذى جاد به يراع النزيل بقرية بابا* شكر الله سعيه الاتم* واسره بنيل اللطف من الراتبة والنعم*

حرره الفقير شيخزاده السيد محمد اسعد كاتب الوقايع
للدولة العلية متشرفا برتبة القاضى
بعسكر روم ايلى غفر
لهما

) باسمه تبارك وتعالى (

لما كان هذا الشرح مطرزا بطراز تقريضات بعض اولى الالباب* شنفته بقرطة القبول والانتخاب* درر مبانيه مرصعة بلآلى العبارات الفصيحة* وغرر معانيه منقبة بايادى الفكرة الصحيحة* لله در جامعه الرشيد حيث لفق وتفرد* وعلى فنن البلاغة غرد* نفعه الله بجل همته* ومتعه بخلوص نيته*

رقمه الفقير محمد جمال الدين العريف
بين الموالى بقارصى زاده المصحح
لتقويم الوقايع

) باسمه سبحانه سائلا احسانه (

الحمد لله الذى جعل العلماء حلالى المشكلات* وصاحبي الملكات* وكشافى المعضلات* خصوصا حقايق العقليات ودقايق النقليات* والصلاة والسلام على من ارسله بالايات والمعجزات البينات* وعلى آله واصحابه الذين اقتبسوا من انواره المعارف الباهرات* ونشروا التابعين بالافادات الواضحات (وبعد) فان العلوم كلها نافعة اى علم كان لكن العلوم العربية اساس العلوم والاصول* ونصب عين الفحول* اذ بها يكشف اسرار الادلة الاربعة* ودقايق العلوم الادبية* ولذلك كانت اكثر التصنيفات واوفر التدوينات نثرا ونظما* ومن المنظومات نخبة الوهبي وهى احسن المنظومات لكون ناظمها النحرير المرحوم صاحب الجودة والقريحات* لم يسبق اليه السلف والخلف وكان مقبولا بين الافاضل الكرام والعلماء الاعلام لكنها محتاجة الى الشرح والتحقيق ولم يتصد لشرحه الى الان احد من العلماء فبقيت مكنوناته الغامضة مع رغبات الخاصة والعامة مستورات فرجونا من الاخ المعنوى من تلامذة ابى خليل المفتى بمدينة مغنيسا حميت عن الضراء والبأساء احمد رشيد الفاضل الكامل ابن الحاج على الفاضل النحرير المستغنى شهرتهما عن التوصيف والتعريف قرق اغاجى نزيل قرية بابا من نواحى مغنيسا هو المدرس باسلامبول بالامتحان والبرهان ان يشرحها بحل

مشكلاتها

مشكلاتها وكشف مستوراتها فقبل رجاءنا فشرع وشرح شرحا لطيفا يزيل معضلاتها ويشير الى ايضاح غامضاتها واتمه بحسن الختام بعون الله الملك العلام لينال خير الدعاء من الانام والحمد لله على التمام وصلى الله تعالى على سيدنا محمد خير الانام وعلى آله واصحابه الكرام

العبد الداعى السيد احمد اسعد المفتى
مدينة مغنيسا المدرس
باسلامبول

) بسم الله الرحمن الرحيم (

الحمد لله البالغ نظم كلامه الى اعلى طبقات الاعجاز* والجاعل علماء البيان واقفين على مزاياها بالاطناب والايجاز* والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذى هو افصح من نطق بالضاد باشرف اللغات* وعلى آله واصحابه الفائزين بحقايق الدلالات ودقائق الاشارات (وبعد) فان المنظومة الوهبية المسماة بالنخبة اللغوية* كانت فى فنها نسخة نفيسة* وحق لها ان تكون لكل غريب من الطلبة انيسة لم تشنف بمثلها الاذان* ولم يأت بما يدانيها انس ولا جان* وكانت معتازة لشرح مفصح عن مبانيها* وموضح لمعانيها* فاوله الفاضل الاديب الالمعى* والكامل الاريب اللوذعى* مولانا الشيخ احمد افندى الساكن فى قرية بابا* وفقه الله تعالى لما يحبه بحسن العطايا* فجاء بحمد الله تعالى شرحا بديع المثال كثير النوال* حدائق ذات بهجة وشقايق ذات لهجة* حقيق بان ينفق فى مثله الاعمار بصرف الافكار فى طول الليل والنهار جعله الله تعالى منتشرا فى البلاد ومنتفعا به للعباد مقبولا بين الانام* ومرغوبا الى يوم القيام* لما شغفنى ما حواه من فرائد الفوائد* قلت بذهن قاصر مشغول* وفكر فاتر من نوائب الدهر مكبول*

(نظم)

بشرحك هذا النظم زاد ابتهاجه … ومن ذهنك الوقاد يشرق كالبدر
فما هو الا روضة ذات بهجة … وعنه اذا حدثت حدث عن البحر
تأملت فيه وابتهجت بحسنه … وزدت سرورا بالذى فيه من در
على مثله فلينفق المرء عمره … فمنه اصول الفن تجنيه كالزهر
وانا لنرجوا وافر الاجر للذى … ازال نقابا عن خرائده الغر
بك الدهر يا مولاى ابدى سروره … وابدلنا عسرا مضى فيه باليسر
وهيهات يلقى الدهر مثلك فاضلا … له شرف يعلو على الانجم الزهر
فلازلت معمور الجنان وسيدا … تجر لك العليا لواء من النصر
مدى الدهر فردي يحن مؤملا … دعاء من الاستاد فى السر والجهر

قاله بفمه ورقمه بقلمه العبد الفقير عبد الله الفردى
الخالدى النقشبندى عامله الله تعالى
بلطفه الخفى والجلى

حمدنا اله العالمين مصليا … على سيد الكونين ماح وناصر
وبعد يقول العبد ذو الافتقار ما … دحا نخبة الوهبي بين النظائر
مخدرة ابكارها وعروسها … مقنعة تحت الحجاب بساتر
ومشحونة بالاصطلاحات واللغى … بنظم اتاها جملة فى السواطر

محيطا وقاموسا اسال جداولا بدر ومرجان ودرج الجواهر
فكانت بحارا ذات موج وقعرها عميق بحيث ابس ناس بجا سر
فاشكل للراجين منها التقاطها لذا لم ينلها كل ناس وفاكر
فالف شرحا احمد الفاضل الذى بقرية يايا ساكن بالمواصر
مزيحا جلابيب العرائس مظهرا محاسن ابكار منير البصائر
ابان اللغى والاصطلاحات ضابطا قواعد كل ناقلا عن اكابر
مزيلا غموضات مميطا عويصها واظهر مستور اللغات الكواثر
واصلا وفرعا واشتقاق بنائها بجهد ولم يبق صعوبا لناظر
وخاض جداول الفرائد آخذا باجمعها ثم اللالى الصغائر
بايجاد فلك جاريا كل جانب غنى راكبوها باد خار الذخائر
ونعم كتابا نخبة ثم شرحها يدلان رحراحا لقان وحائر
نظيرا لهذا الشرح لم تراعين بازمنة ماضت الى وقت حاضر
الا ايها الطلاب هذا مرامكم فهذا كتاب لاتقيسوا بسائر
عليكم به تسقوا رياض علومكم وتربوا من ارباب العلوم الزواجر

وقرضه الساعى الفقير محمد
مدرس مغنيسا بماجاء خاطرى

) لمحرره شيخزاده اسعد الفقير (

اشبو شرحى يايا كويلى فاضلك يازدى تحقيقانه كلك آكهى
فيض اقدسله زوايا اولديمى فارس الخيل معارفدن تهى
ايلدى تاريخن اسعد تحشيه اولدى شرح نخبهٔ وهبى بهى

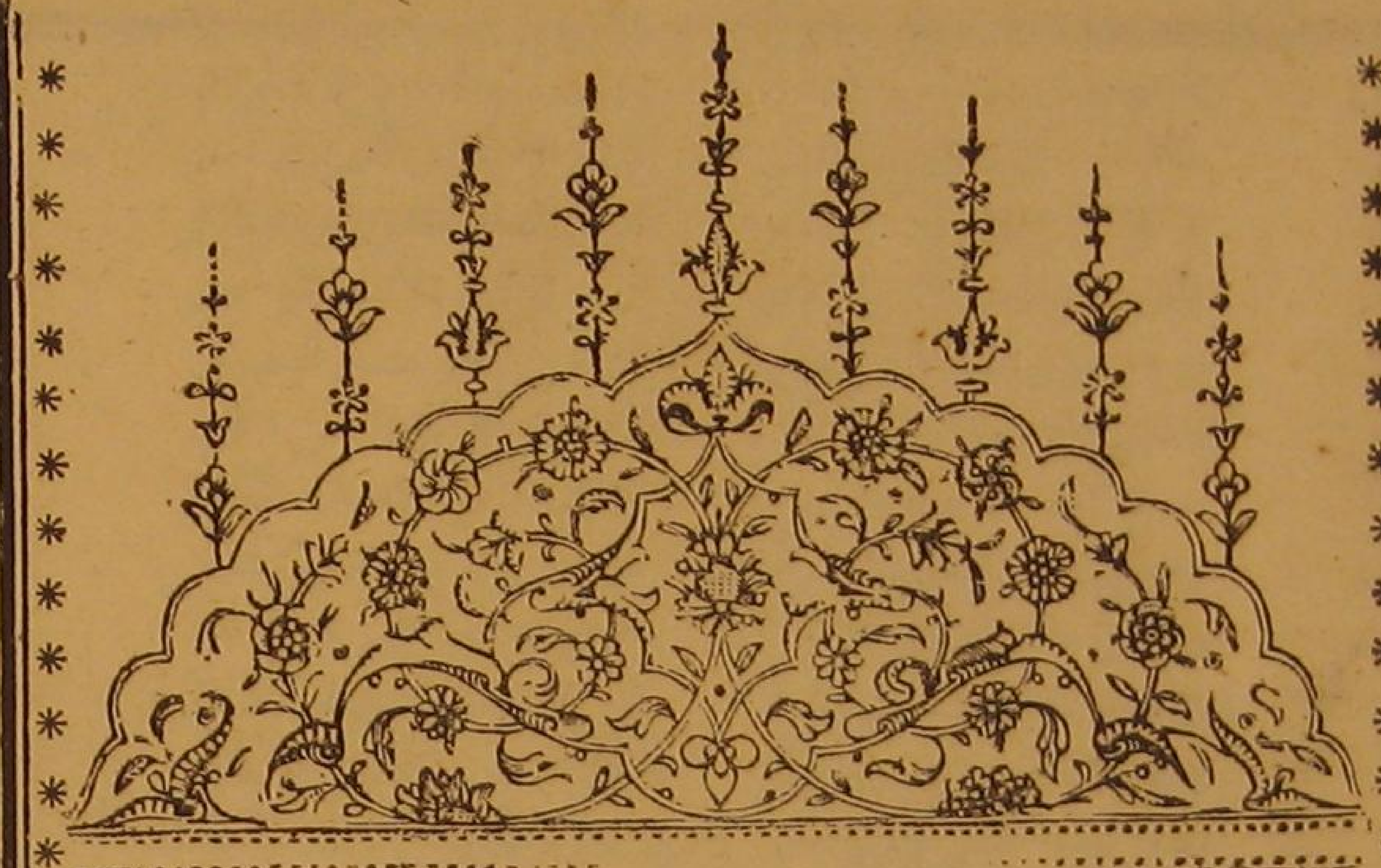
١٢٥٧

) تاريخ من مهمل البيت الرابع (

عرف نور الفهم فى روض نضير ام معان عقدها منتظم
صاغها مولى من الروم اثير فتباهت بحلاها العجم
وسرى فى العرب رياها العبير فزهى تاريخها المبتسم
ما لشرح نخبة الوهبي نظير جف من بعد الصرير القلم

١٢٥٧

رقم حواشيها بهذه الشذره * وخدم منشيها
حسب القدره * العبد الفقير الضعيف
محمود التونسى الشريف

) بسم الله الرحمن الرحيم (

الحمد لمن احسن كل شئ انشاء وايجادا * وخص الانسان بالبيان رحمة منه وارشادا * وعلمنا مالم نكن نعلم من الاسماء والافعال بفضله العظيم * وقوم السنتنا بالنطق والتعبير عما فى الضمير بلطفه العميم * والصلاة والسلام على من ارسله رحمة للعالمين * وانزل عليه القرأن بلسان عربى مبين * وعلى آله واصحابه الذينهم ليوث الحماسة وغيوث السماحة * ولايشق عليهم غبار فى مضمار البلاغة والفصاحة * بعد ذا معلوم اوله كه لغت عربيه علوم شرعيه نك اصل واساسى وفنون ادبيه نك موقوف عليهاسى * اولديغى يعنى اصولا وفروعا اسرار شريعتى كشف وابرازه ذريعه * وتحصيل ادبياته آلت لازمه ووسيله * بولنديغى رسيدهٔ رتبهٔ بداهت اولمغله علماء اعلام وفضلاء ذوى الاحترام * سلفا وخلفا محافظهٔ امر شريعت * وخدمتكذارىٔ كتاب وسنت نيت خالصه سيله فن مزبورده منظوم ومنثور * لايعد ولايحصى كتب مؤلفه تدوينه سعى موفور * وبذل مقدور ايتديلر (يعنى بعض ارباب همت ضبط ابواب وفصول * وبر وجه سهولت مطلبه وصول غرضيله شهراه نثره * وبعض اصحاب مكنت دخى طلابه تسهيل حفظ لغت طباع متعلمينه لطافت واداء مرامده تحصيل ظرافت * وحسن تعبيره سلاست ايرائى قصديله تنكناى نظمه كتديلر * سلك نظمه كشيده اولنان جمان كرانمايهٔ لطافتنشان جمله سندن اشبو عاجزانه وقاصرانه شرحنه خامه كش افتتاح اولديغم نخبهٔ وهبى سائر منظومه لردن وجوه شتى ايله الطف واحسن * ومنقح ومهذب ومستحسن * اولوب سلاست نظمه مقارن حسن تعبير ايله رنكين * ومحسنات بديعيه يه رعايت ايله بغايت دلپسند ودلنشين * واقع اولمغين خواهشكران كنز معارف * وخواستكاران هنز ولطائف * سائر منظومه هاى معتبره لرى طاق ذهول ونسيانه طرح والقا * وبو منظومهٔ منتخبه نك تعليم وتعلمنه زانوزن اكباب واعتنا * ايتدكلرى واضح وروشنادر * لكن بو عذراء بيهمتانك منظر محاسن پيكرى هنوز پوشيدهٔ نقاب احتجاب اولديغندن * يعنى حين نظمندن بروالى الآن خرائد فرائدى سدف صدفده نهفته ومكنون قالديغندن هركسه عرض ديدارايده مديكى بديدار * وسهل ممتنع قبيلندن اولديغى امر آشكار * اولمغله الفاظ ومبانيسنى اعراب واعجام ايله قيد وضبط * ومرموزات ومعانيسنك رمكردهٔ وشواردينى قبض وربط * وامثال وكناياتى حل وايضاح * ومركبات ومصطلحاتنى

كشف

كشف وافصاح * ايله ارباب استخراجه اخطار وتذكره * واصحاب استعداده تنبيه وتبصره * اولمق اوزره برشرحه محتاج اولديغى مذاكره سى اثناسنده بعض خلان معارفشناس * بو فقير پرتقصير قليل البضاعه دن اول صوب صوابه سوق سمند همت اولنمغى عرض والتماس * ايتمكله مسؤلنه اسعاف ومساعده بابنده درگاه اجابتپناه فياض مطلقدن توفيق وعنايت فيضانى استدعا ونياز و * باقى قلان بو قبه ده بر خوش صدا ايمش * مألنجه موجب بقاى نيك نام * وبعد قضاء النحب مستوجب استرحام * اوله جق براثر جميل مزيه سنى احراز * مطالعه سيله معترفا بالعجز والفاقه * على قدر الوسع والطاقه * شروع وآغاز اولندى (وبعنايهٔ الملك العلام حالا اورنك آراى سلطنت عظمى * واريكه پيراى خلافت كبرى * غرهٔ ناصيهٔ شريعت غرا * شبچراغ افسر ملت بيضا * مظهر تجلىٔ (انا جعلناك خليفة فى الارض) باسط بساط الامن والعدل بالطول والعرض سلطان البرين وخاقان البحرين خادم الحرمين المحترمين السلطان ابن السلطان ابن السلطان السلطان المظفر (عبد المجيد خان) ابن السلطان محمود خان ابن السلطان عبد الحميد خان ابد الله ملكه وسلطانه * وايد بالنصر الدائم جنوده واعوانه * وصير سيفه وسنانه قامعا لاهل الشرك والحك۹ * ماسبح السمك ودار الفلك وطار الملك * افنديمز حضرتلرينك باليمن والسعاده سرير خلافت مصير عثمانى اوزره شرف افكن جلوس * ونشر معدلت واحسانله كافهٔ عالميانى امن وآسايشه مأنوس * بيوردقلرى هنكام فرخ انجام ميامن ارتسامده پذيرفتهٔ ختام * ورسيدهٔ اتمام اولمغله نام نامىٔ همايون * واسم سامىٔ عظمت نمون * ظفر مقرونلريله عنوان طرازى * وديباجه پروازى قيلندى * شايد خاور سعد آور جهانپرورلرندن نسيم لحاظهٔ قبول وزان * ونيم نكاه عالمپناه خديوانه لرينه مظهر وشايان * بيورلور ايسه سهو وخطاسى عين هنر * وذرهٔ ناچيز ايكن همتاب آفتاب ضيا كستر * اولمق امر مقرردر (غب ذا معلوم عالميان دركه برمقتضاى حكمت ربانيه طبايع انسانيه ميانده تضاد وتخالف دركار بنابرين بعض طباع تفصيل واطنابه طالب * وبعض آخر ايجاز واختصاره راغب * وبعضيلر فهم دقايقه قدر تياب اوله مديغندن ديدن سخنوران اوزره تأديه اولنان كلام بليغ النظامى تكلف وتشدقه حمل ايله استكراه واستقباح ايدر (وبعض ديكر نكته شناس * ودقايق استيناس * اولمغله زبانزده اولان الفاظ خاييده ايله اداء مرامى اصوات بهائمه الحاق ايله مسلك بلاغتى استحسان واستملاح روشندن كيدر پس لامحاله عند البعض مقبول ومستحسن * اولان كلام نزد ديكر انده مدخول ومستهجن * اولمغله كافهٔ طباعه اوفق سخن ترتيب واملاسى طوق بشردن خارج برمعنى اولديغى مجزوم ومتيقن وكلام مخلوق هرنقدر تنقيح وتهذيبنه صرف مكنت وبذل نقدينهٔ همت اولونسه دخى ينه سهو وخطادن خالى اولميه جغى منصوص ومبرهن اولمغله ابناء زمان واخوان انصافنشاندن متوقع ومستدعادركه برمقتضاى بشريت جابجا سرزدهٔ ظهور اولان سهو وذلل دامن عفو وصفح ايله محفوف ومستور * وتهاجم نوائب كردون وتفاقم ريب المنون كونا كوندن دولايى اولديغى ملابسه سيله معفو ومعذور بيورلوب وقوعيافته اولان خطا وخطل * مهما امكن اصلاح اولنمق ايله جبرنقصان وسد خلل * بيورلمق نياز كردهٔ فقير پرقصور در (بوندنصكره معلوم اوله كه ناظم نحرير عامله الله بلطفه الخطير حضرتلرى سرنامهٔ منظومه سنه سرتاج سور قرآنيه اولان بسملهٔ شريفه يى ثبت واملا ايله (ابدؤا بمابدأ الله) امر شريفنه امتثال واقتدا وحديث ابتدايه اقتفا واجماع سلفه اعتنا ايله كتابى نظر شرعده معتد به ومعتنا وخور ونقصاندن سالم ومبرا ايدوب بعده واجبهٔ عهدهٔ بليغانه * ولازمهٔ ذمت عبيدانه لرى * اولان حمد موفور * وسپاس نامحصورى * ادامقامنده بيورد

*) حمد بى غايه در اللهه سزا * كه انك نعمتيدر بى احصا (*

۹ جك قحبنله ناسدن ارازل واشقيا زمره سنه ديبور *

(حمد) حانك فتحى وميمك سكونيله ثناء جميل معناسنه در كه فارسيده ستودن وسپاس وتركيده اوكمك وايولكنى سويلمك تعبير اولنور و بو حمد ايله مدح وشكر بينلرنده مورد ومتعلق جهتلريله ومعناى لغوى وعرفيلرى اعتباريله اولان فروق تفاسيرده وديباجه كتب سائره ده مبسوط ومشروح اولمغله طى طومار مقال اولندى (بى غايه) تركيبى فارسيده اداة نفى اولان بى لفظيله آخر ونهايت معناسنه اولان غايت لفظندن مركب اوله رق حدسز ونهايتسز معناسنه در (الله) اسم جلال كبريا ديو قطعهٔ شرعيه نك مطلعنده كلور (سزا) رواوزننده فارسيدر شايسته ولايق ومناسب وموافق معناسنه (كه) كافك كسرى وهاء غير ملفوظه ايله ادات تعليلدر زيرا معناسنه (نعمت) نونك كسريله نفيس وفراوان اولان عطيه واحسانه دينور (بى احصا) تركيبنده بى اداة نفيدر كامر آنفا احصاء همزه نك كسريله ممدود اوله رق برنسنه نك انواعنى ياخود افرادنى تعداد ايدوب صايمق معناسنه در (محصول بيت) غايتسز ونهايتسز ثناء جميل وشكر جزيل انجق كافهٔ مصنوعاتك صانع وخالقى وعامهٔ ذوى الارواحك منعم ورازقى اولان جناب واجب الوجود حضرتلرينه لايق وسزادر زيرا انك قوللرى اوزرنده اولان احسانى بى پايانى لايعد ولا يحصادر (ناظم نحرير راء قافيه سنك بشنجى قطعه سنده على وجه الاقتباس تصريح ايتديكى * وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها * نظم كريمنه بو بيتنده تلميح دخى * لا احصى ثناء عليك انت كما اثنيت على نفسك * حديث شريفنه ايما وتلويح ايتمكله نعم الهيه يى على وجه التفصيل احاطه طوق بشردن بمراحل دور وحق حمدى ادا وايفايه اظهار عجزدن غيرى طريق مهجور اولديغن ايذان بيورمشدر

*) قيلوب اول حضرت فياض كريم * نوع انسانى محقق تكريم (*

(حضرت) حانك حركات ثلاثى وضادك سكونيله برذاتك قرب وجوارنه ومجلس و پيشگاهنه اطلاق اولنور بونلردركه اصحاب مراسله وارباب محاوره مكاتيب ومحاورانده مثلا فلان افندى حضرتلرينه سلام وثنالر اولنور تعبير ايدرلر يعنى سلام وثنايى انك محل حضورى اولان مجلس ونشيمنگاهى جوارنه ايصال ايله كمال تعظيم وتوقير قصد ايدرلر بناء عليه اجلال وتفخيمنه مساغ شرعى اولميان اهل كفره اطلاقى محضا ضعف ايماندندر (فياض) شداد وزننده خلقه بر واحسانى ماء غزير جارى كبى شامل اولان ذاته دينور (كريم) امير وزننده لطف واحسان وانعام فراوان صاحبى اولان ذاته اطلاق اولنور (نوع انسان) اضافت بيانيه ايله جنس حيواندن بردرلو وبربلوك اولان معشر بشردن عبارت اوله رق حضرت آدم عليه السلام ومن جاء من ذريته الى يوم القيام مجموعنه اطلاق اولنور (محقق) تحقيقدن اسم مفعول صيغه سيله واقع وثابت ومتين ومستحكم معنالرينه در (تكريم) حرمت وتعظيم ايتمك معناسنه در ناظم علامه بو بيتنده * ولقد كرمنا بنى آدم * آيت جليله سنك مضموننى درج ايلمشدر وتفصيل بعد الاجمال طريقيله بعض جلائل نعمك تعداد وتذكارى مسلكنه كتمشدر فلله دره

*) محض لطفيله هم ايتدى انعام * بشره لهجه وتزيين كلام (*

(محض) ميمك فتحى وحانك سكونيله خالص وصافى معناسنه در (لطف) لامك ضميله رفق وملايمت اوزره معامله ايلمك وحق تعالى عبادينك مرادلرينى يسر وسهولت ايله كنديلره اعطا ايلمكدن عبارتدر (انعام) همزه نك كسريله نعمت ويرمك وبركيمسه يى مسرور وفرحناك قيلمق وبرنسنه يى رونقلو وطراوتلو قيلمق معنالرينه در (بشر) فتحتيله انسان مرادفيدركه حيوان ناطقك مذكرينه ومؤنثنه وواحد وجمعنه اطلاق اولنور وانسانك ظاهر جلدينه يعنى دريسنك طشره يوزينه ده دينور (لهجه) جزء وزننده آلت تكلم اولان لسانه دينور وبعضيلر عندنده كلام سويلركن لسانك استعمال اولنان محلنه تخصيص ايتديلركه مراد عضو

لساندن مخارج حروف اولان يرلردر وبعضيلر حين تكلمده لسانه لهجه ديلور ساكت اولديغى حالده اطلاق اولنماز ديديلر (تزيين) تحسين وزننده برنسنه يه زيب وزينت ويروب بزه مك معناسنه در (كلام) معلوم خواص وعوامدر (مفهوم بيت) جميع ازمنه ومجموع السنه ده جلال ذات وكمال صفات ايله محمود وموصوف اولان جناب واهب المواهب محض لطف واحسانيله نوع بشره آلت تكلم اولان لسان فصيح البيانى واداء مرامده ترتيل حروف وحسن صوت مثللو محسنات ايله تحسين كلامى انعام ايتدى ديمكدر (ناظم فهامه بو بيتنده وابيات آتيه سنده براعت استهلال طريقيله لسانه ولغته متعلق نعم جليلهٔ كثيره يى ايراد ايله محمود عليهى تخصيص بعد التعميم ايلمشدر

*) كيمسن شانله حسان ايتدى * كيمنى فخرايله سحبان ايتدى (*

(حسان) شداد وزننده ابو الحسام حسان بن ثابت الخزرجى رضى الله تعالى عنه حضرتلريدركه شعراء مخضرمين جمله سندندر يعنى جاهليتده واسلامده مشاهير شعرادندر سن شريفلرى يوز يكرمى ساله بالغ اولوب التمش سنه سى زمان جاهليتده كذران وشعرنى اساطين شعراء جاهليه دن نابغة الذبيانى واعشى تقريض كردهٔ استحسان ايتمشدر والتمش سنه دخى حليهٔ اسلامله متحلى اوله رق بهرهٔ حسن زندكانيدن حائز المرام ومدت مزبوره يى مدح جناب رسول كبريا واعلاء كلمة الله العليايه دائر اشعار بليغه انشاديله اتمام ايدوب هجرتك اللى دردنجى سالنده عازم دار السلام اولمشدر اشعار بلاغت شعارلرى نزد سالتپناهيده مقبول ودلپسند اولمغله ممدوح حبيب خدا وبين الناس شان وشرف صاحبى اولديغنه ناظم نحرير ايما ايلمشدر (سحبان) سلمان وزننده وائل ابن قاسط قبيله سندن برمشهور سخنور اسميدركه فصاحت وبلاغتى ضرب مثلدر بو دخى جاهليتى ادراك ايدوب وشرفياب اسلام اولمشدر اكثر اشعارى اشبو * لقد علم الحى اليمانون انى * اذا قلت اما بعد انى خطيبها * مثللو فخريه يه دائر اولديغى ايما كردهٔ ناظمدر

*) كيمسى شوكت ذى شان اولدى * كيمسى صائب وسلمان اولدى (*

ناظم مرحوم بلغاء عربك منتخب وممتازلرندن بعضى تخصيص بالذكر عقبنده شعراء فرسك سرآمد وبهترلرندن بعضى ايراد ايتمكله هر لغتده فصاحت ايله تزيين كلام وتعبير عن المرام محض موهبهٔ جناب علام اولديغن اعلام ايدر (شوكت) جوهر وزننده شعراء عجمك آتش زبانندن (صائب) صاحب وزننده سخنوران ايرانك سحر كويانندن (سلمان) ساوى ميدان قصائدك فرسان بلاغت عنوانندن دواوين مشهوره اصحابى ذوات كرامدر

*) نطق تخصيص ايدوب انسانه * قيلدى فائق انى هر حيوانه (*

(نطق) نونك ضميله كل لفظ يعبر به عما فى الضمير مفردا كان او مركبا ايله تعريف اولنور بوكا كوره اسم اولور وكنديله معانى فهم اولنور حروف واصواته سوز سويلمك معناسنه مصدر اولور مجلس وزننده منطق وقعود وزننده نطوق كبى وعلى التقدير بن نوع انسانه اختصاصى وانسانك نطقله سائر حيوانه رجحانى ظاهر اولور (انسان) انسدن مشتق اوله رق آدم عليه السلامه واولادنه اطلاق اولنور (فائق) هر نسنه نك كزيده واعلاسنه دينور (حيوان) فتحاتله نزوان وزننده جنس الحى يعنى ذى روح وجانلو اولان مخلوقاتك جنسى اوله رق بحرى وبرى وحوش وطيور وانسان وهوام انواعنه شاملدر وبعضيلر يانك سكونيله حيران وزننده حيوان تلفظى تخفيف ياخود ضرورت وزنه محمولدر

*) نطقدر مايهٔ تقرير وبيان * نه شرف قدر يله سن اول احسان (*

(مايه) سايه وزننده فارسيدر برنسنه نك اصل واساسنه دينور مفردات سائره معلومه ومعروفه در يعنى نعمت جليلهٔ نطق وكفتار تقرير كلام وبيان مرام نعمتلرينك بنياد واساسى وجناب

پروردکارك نوع انسانی کندیسیله مشرف ومکرم قیلدیغی احسان وعطاسی اولدیغین یله سن وشکرینه مواظبت ایده سن دیمکدر

*) عقل وادراك قیلوب هم اعطاء * ایتدی تفهیم ما آل اسماء (*

(عقل) عینك فتحی وقافك سکونیله برنور روحانیدرکه انسان انك واسطه سیله علوم ضروریه ونظریه یی ادراك واذعان واشیانك حسن وقبحنه وکمال ونقصاننه ومنفعت ومضرتنه دائر اموری تمیز وایقان ایدر (ادراك) همزه نك کسریله ایرشمك ویتشمك معناسنه درکه ذهنك امور معقوله یه ادراك واحاطه ولحوقنه اطلاق اولنور (اعطا) ویرمك معناسنه در (تفهیم) تعلیم وزننده بیلدرمك وآکلتمق معناسنه در (مآل) مقال وزننده مرجع معناسنه در (اسماء) همزه نك فتحی والف ممدوده ایله اسمك جمعیدر مآل اسما اسمالك مسمیاتی والفاظ موضوعه نك معانیسیدر (وعلم آدم الاسماء) نظم کریمنه تلمیحدر

*) پارهٔ لحم ایکن ازجمله زبان * اولدی اقرارده مقر ایمان (*

(پاره) چاره وزننده فارسیدر قطعه وجزء وبعض معنالرینه در (لحم) لامك فتحیله ات دینورکه معروفدر فارسیده کوشت دینور (از) همزه نك فتحیله فارسیدر عربیده من جاره معناسنه ابتداء غایت ایچوندر (جمله) مجموع معناسنه در (زبان) زمان وزننده فارسیدر دل ولسان معناسنه (اقرار) همزه نك کسریله حق اعتراف واثبات ایلمك معناسنه در (مقر) میمك وقافك فتحه لریله اسم مکاندر برنسنه نك محل وقرارکاهنه دینور (ایمان) همزه نك کسریله مؤمن بهلری لسانله اقرار وقلبله تصدیق ورهبر دارالسلام علیه الصلوة والسلام حضرتلرینك شریعتنی قبول وتحقیق ایتمکه دینور حاصل کلام جناب منعم حقیقینك نعم لایحصاسی جمله سندن بریده اولدرکه اعضاء انساندن لسان کوشپارهٔ ناچیز ایکن آنی نطق وبیان ایله نامدار ومابه الایمانی اقرار واعتراف ایله ایمانه محل ومدار قیلدی ودخی مقر میمك ضمی وقافك کسریله اقراردن اسم فاعل اوله رق اقرار ایدیجی معناسنه اولوب وایماندن مؤمن به معناسی مراد اولنمق بعید دکلدر

*) کوستروب صکره کمال حکمت * ویردی هر قومه ده بشقه قدرت (*

(حکمت) حانك کسریله عدل وعلم وحلم واشیایی غایت احکام ومتانت اوزره ایجاده معنالرینه کلور (قوم) نوم وزننده اسم جمعدر بالمعیه رجال ونسا جماعتنه اطلاق اولنور یاخود رجال جماعتنه مخصوصدر نسا بالتبعیه داخل اولور (قدرت) قافك ضمیله کوج قوت معناسنه معروفدر (کمال) تمام معناسنه در

*) اولدی بویله متخالف کلمات * هر بری سویلیه رك غیری لغات (*

(متخالف) تخالفدن اسم فاعل بنیه سیله مختلف معناسنه درکه متوافق ومتحده مقابلیدر (کلمات) کلمه نك جمعیدر کلمه کافك فتحی ولامك کسریله معنایه موضوع اولان لفظ واحده دینور (لغات) لامك ضمیله لغتك جمعیدر لغت طوائف ناسدن هر طائفه مقصود ومراملرندن کندیله تعبیر ایتدکاری الفاظ واصواتدن عبارتدر (مآل بیتین جناب آفرینندهٔ انام عزشانه حضرتلری نوع انسانی علی العموم آلت تکلم اولان لسان ایله بکام قیلدقدنصکره عرب وفرس ویونان وترك وهند وصین وسودان مثللو هر طائفه یی لغت دیکره مخالف برنوع لغت تکلمنه سوق والهام واولوجهله کمال حکمتن جمله یه اظهار واعلام ایلدی وبو بیتلرده (ومن آیاته خلق السموات والارض واختلاف السنتکم) نظم جلیلنه تلمیح وایما واردر

*) لیك امر یله لسان عربی * اولدی هر السنه نك منتخبی (*

(لیك) لامك کسریله لیکن مخففی اوله رق فارسیده اداة استثنا واداة استدراك اولور عربیده لکن کبی (امر) همزه نك فتحی ومیمك سکونیله بوراده حکم واراده معناسنه در (لسان) کتاب وزننده جارحهٔ تکلمه اطلاق اولنور وهر طائفه نك لغتنه دینور بوراده معنای ثانی مراددر (عربی) عجمی وزننده

لسان نك لفظنك فارسیده وترکیده مرادفلری اولان زبان ودل لفظلری بو ایکی معناده مستعملدر *

ومقابلیدرکه عربلکی ثابت ومتحقق اولان کیمسه یه وعربلکی ظاهر ومتبین اولان لسانه دینور عرب فتحتیله عجمك خلافی اولان طائفهٔ معروفه در بوراده عجمدن مراد عربك ماعداسیدرکه ترك وفرس وروم وهندی وسائر طوائفدر (السنه) اسلحه وزننده لسانك جمعیدر لغات مراددر (منتخب) انتخابدن اسم مفعول صیغه سیله کزیده ومختار اولان شیئه دینور نخبه کبی

*) امتیازین ایدر البته عیان * اولسان اوزره نزول قرآن (*

(امتیاز) همزه نك کسریله برنسنه نك آخردن آیریلوب سچلمسنه دینور (البته) همزه نك قطعی وبانك فتحی وتانك تشدیدیله معرف اوله رق قطعی المفاد اولوب تردد واشتباه اولمیان ماده یی تأکید ایچون ایراد اولنور (عیان) عینك کسریله معاینه کبی مصدردر برشیئی شبهه سز اچقدن کورمك معناسنه لکن محاوراتده ظاهر وواضح معناسنده وکشف وایضاح معناسنده استعمال اولنور (نزول) هبوط وزننده ومراد فیدرکه برنسنه نك یوقاریدن اشاغی اینمسنه دینور (قرآن) غفران وزننده خاتم الانبیاء علیه افضل التحایا اوزرینه منزل اولان کتاب عظیم الشانك اسم شریفیدر

*) هم احادیث جناب نبوی * نطق معجز اثر مصطفوی (*

(احادیث) اقاویل وزننده غیرقیاس اوزره حدیثك جمعیدر حدیث امیر وزننده مطلقا سوز وکلام وخاصة پیغمبران ذوی الاحترامك لسان کوهرفشانلرندن صادر اولان پیام بلیغ النظام معناسنه اولدیغی تاء قافیه سنده مرسومدر (جناب) سحاب وزننده سرایك وخانه نك چوره سی وحوالیسی وبرنسنه نك سمت وجانبی معناسنه در محاوراتده ذات معناسنده استعمالی شایعدر (نبوی) مدنی وزننده نبی علیه السلامه منسوب دیمکدر (نطق) بیت سادسك شرحنده مسطور اولان ایکی معناسندن معنای اوله محمولدر (معجز) اعجازدن اسم فاعل صیغه سیله مثلنی ایراددن غیریلری عاجز وناچار قیلمق معناسنه در (اثر) فتحتیله علامت ونشانه دینور وحدیث وخبره اطلاق اولنور (مصطفوی) میمك ضمیله برکزیدهٔ کروه انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه منسوب دیمکدر

*) کتب فقه وکلام وتفسیر * هر فنونده اولنالر تحریر (*

(کتب ضمتیله کتابك جمعیدر (فقه) فانك کسری وقافك سکونیله برنسنه یی اعمال فکر وامعان نظر ایله کرکی کبی اکلیوب بیلمك معناسنه موضوعدر بعده بویله فقه وفهمه سزا اولان علم احکام شریعتده علم غالب اولدی (کلام) سلام وزننده اصل لغتده اسنادی متضمن تام ومفید اولان سوزه دینور بعده کلام اللهدن بحث معظمات ابحاثندن اولان علم اصول دینه بالغلبه علم اولدی (تفسیر) بقدر الطاقة البشریه وبحسب مایقتضیه القاعدة العربیه نظم قرآنك معنای شریفندن بحث ایدن علمه اطلاق اولنور (فنون) عیون وزننده فنك جمعیدر فن فانك فتحی ونونك تشدیدیله صنف وکونه ودرلو معناسنه در (تحریر) کتب واملا معناسنه در

*) اولسان اوزره مرتب یکسر * اودر انواع علومه زیور (*

(مرتب) برنسنه یی بریرده ثابت ومتمکن ایلمك معناسنه اولان ترتیبدن اسم مفعول بنیه سیله مثبت ومدون وپایدار معناسنه در (یکسر) افسر وزننده فارسیدر باشدن باشه وبوسبتون معناسنه درکه نوعك افرادنی استیعاب واستغراق افاده ایدر سراسر وسرتاسر وسرتسر کلمه لری کبی ناظم تحریرك اکثر موقعنده یکسر ایرادی اکثر ایچون حکم کل اولمق قاعده سنه مبنیدر والافنون مزبوره ده فارسی وسائر لغتلر ایله مرتب ومدون کتابلر چوقدر (انواع) همزه نك فتحیله ضرب وصنف ودرلو وکونه معناسنه اولان نوع لفظنك جمعیدر (زیور) دیکر وزننده زیب وزینت ورونق وبهجت واسباب آرایشه دینور

*) شكرين ايفا ايده مزكيم آدم * اولديلر عالمله عالمده علم(*

(شكر) شينك ضمى وكافك سكونيله منعمك احسانتى قلبله تصور وتأمل ايدوب بيلمك ولسان ايله منعمه ثنا وستايش ايتمك واعضاء سائره ايله منعمه بقدر الاستحقاق خدمت ومكافات ايلمكه دينور (ايفا) همزه نك كسريله برنسنه يى وافى وتام اوله رق ادا ايتمك معناسنه در (آدم) بوراده نوع انسانك هر برفردى معناسنده مستعملدر (علم) معلومدر (عالم) خاتم وزننده بو جهانه ومجموع مخلوقاته اطلاق اولنور (علم) جبل وزننده بيراغه وسنجاغه ومرتفع طاغه وبرقوم وجماعتك سيد وذيشاننه دينور جمعى اعلام كلور

*) هم صلات صلوات فائق * اول نبى عربى يه لايق (*

(ناظم) محاسنكو يا بعد اداء الحمد والثناء مفخر برايا ومظهر عطايا عليه افضل الصلوات واكمل التحايا حضرتلرينه برموجب فرموده خدا واجبهٔ ذمت بليغانه لرى اولان صلواتى ادايه شروع وابتدا ايلدى (صلات) صادك كسريله صفات وزننده صله نك جمعيدر صله عده وزننده وصل معناسنه دركه برنسنه يى آخر نسنه يه اولشديروب يتشدرمكه دينور وو صلت معناسنه دركه برنسنه يه واصل وبالغ اولوب ايريشوب يتشمكه دينور (صلوات) فتحاتله صلاة لفظنك جمعيدر بوراده مراد رحمت واستغفار ودعا معنالرينه اولان صلاة على النبى در صلات صلواته مضافدر (مفاد تركيب الله تعالى حضرتلرينك قبل اعلاسندن نبى آخر الزمان حقنده صادر اولان انواع ثناء جميل واصناف عطاء جزيلك جناب نبى عليه السلامه وصول وبلوغى لايق وجسبان اولديغن اخبار وبيان ضمننده انشاء تصليه در (فائق) مر فى السابق لكن مقتضاى قاعده تأنيثله فائقه اولملوايدى ناظم مسامحه ايندى فائق موقعنده عليا ياخود والاولايق موضعنده احرى ياخود اولى دينلسه اولى اولوردى (نبى) غنى وزننده احكام الهيه يى وحى طريقيله خلقه انبا واخبار ايدن ذاته اطلاق اولنور (عربى) مر آنفا (لايق) بمعنى سزا ومناسب

*) عالمينه اورسول الثقلين * جانب حقدن اولوب رحمة عين (*

(عالمين) لامك وميمك فتحيله عالم لفظنك تثنيه سى اوله رق عالم دنيا وعالم آخرت مر اددر ياخود ميمك كسريله عالمك جمعى اوله رق مجموع ماسوى نك تحتنده مندرج اولان اجناس مختلفه وانواع متكثره مراد اولور (رسول الثقلين) اضافتله انس وجنه مبعوث پيغمبر ديمكدر (رحمة عين) عين رحمت ومحض احسان معناسنه بو بيتده * وما ارسلناك الا رحمة للعالمين * نظم جليلنه تلميح وايما واردر

) بزى فرقانيله ارشاد ايتدى (*) سالك مسلك اسعاد ايتدى (*

(فرقان) برهان وزننده ايكى نسنه اراسنى فصل ايدوب آيرمق معناسنه مصدردر حق وباطل وحلال وحرام بينلرينى فرق ايلديكيچون قرآن كريمه اطلاق اولنور مبالغة تسميه بالمصدردر (ارشاد) همزه نك كسريله طوغرى يول كوسترمك معناسنه در (سالك) ذاهب وزننده يوله كيروب كيديجى كيمسه يه دينور (مسلك) ميمك فتحيله منهج وزننده ومراد فيدركه يوله دينور (اسعاد) ارشاد وزننده بركيمسه يى سعادتلو قيلمق يعنى نيكبخت وخوب طالع اوغورلو وميمنتلو قيلمق معناسنه در سالك مسلك اسعاد تتابع اضافات قبيلندندر

*) ذات اكملدر اوممدوح جليل * ايلدى دين مبينى تكميل (*

(ذات) برنسنه نك عين وحقيقتنده ونفس وخاصه سنده استعمال اولنور (اكمل) افضل وزننده كاملك افعل تفضيليدر (ممدوح جليل) اضافتله جناب جلالتمآب حضرتلرينك (وانك لعلى خلق عظيم امثالى آيات قرآنيه ايله مدح وثناسنه مظهر ديمكدر (دين مبين) جمله يه حسن واستقامتى

ظاهر اولان دين اسلامدر (دين) قطعهٔ شرعيه ده مذكوردر (تكميل) برنسنه يى جميع اجزاسى برلو يرنده اوله رق تام وكامل قيلمق

*) چونكه اودر ابلغ جمله بلغا * نطقيدر معنىٔ وحى يوحى (*

(ابلغ) افضل وزننده بلاغتدن افعل تفضيلدر زياده سيله بليغ كيمسه يه دينور (بلغاء) ظرفاء وزننده بليغك جمعيدر بليغ شول متكلمه دينوركه الفاظ فصيحه وعبارات سلسه ايله كنه ضميرنى ونهايت مرامنى ادايه قادر اوله (وحى يوحى) ده جزء اول اعراب حكايه ايله مشغول اوله رق (وماينطق عن الهوى ان هو الا وحى يوحى) نظم جليلنه تلويح وبو وجهله دخى مظهر ستايش رب جليل اولديغن توضيحدر

*) كه فصاحت اولنوركن تقرير * انا افصح ديو ايتدى تعبير (*

(فصاحت) سماحت وزننده متكلم اچق سوزلو وطلاقتلو اولوب كلامى لحن وخطا ولكنتدن سالم وخالص اولمغه دينور (افصح) زياده فصيح معناسنه افعل تفضيلدر فصيح منوال محرر اوزره تقرير كلام واداء مرام ايتمكه قادر اولان متكلمك وصفيدر (مآل بيت بعض اصحاب كرام حضراتى اول مجموعهٔ جوامع الكلم حضرتلرينك حضور فصاحت مفطورلرنده فصحاء عربك فصاحتنى تقرير وبيان وبعضلر افصح العرب سحبان وبعضلر يعرب بن قحطان مثللو قيل وقال وبسط مقال ايدرلر ايكن سلطان سخن سنجان معجز كو حسم مادهٔ كفتكو يوروب (انا افصح من نطق بالضاد ياخود (انا افصح العرب بيد انى من قريش) بيوردقلرينه اشارت اوله جقدر

*) وصف قرآنده بيوردى او رسول * احرف سبعه ايله ايندى نزول (*

(احرف) افلس وزننده حرفك جمعيدر حرف حانك فتحى ورانك سكونيله مقطعات كلمات اولان حرف هجايه دينور وكلمه يه اطلاق اولنور ومعنى يه دينور وجهت معناسنه كلور (سبعه) اعداددن يدى عددنك اسميدر (نزول) مر سابقا يعنى جناب ابلغ البلغاء عليه صلوات الملك الاعلى حضرتلرى قرآن عظيم الشانك كيفيت نزولنى وصف وبيان خصوصنده (نزل القرآن على سبعة احرف) بيورديغنه كما رواه جمع كثير من الصحابة وعثمان بن عفان رضى الله عنه دن بر روايتده (القرآن انزل على سبعة احرف كلها شاف كاف) بيورديغنه ايما وتلميح واحرف سبعه ده مروى اولان اقوالدن مختارنى بيت آتيده تصريح ايدر

*) چونكه وارآنده قبائل لغتى * غيرى وجهيله اداى صفتى (*

(قبائل) مساجد وزننده قبيله نك جمعيدر قبيله سفينه وزننده بر پدرك ذريتندن منشعب اولان جماعته دينور (لغت) مر سابقا (وجه) واوك فتحى وجيمك سكونيله سمت وجهت وطريق معنالرينه در (اداء) سحاب وزننده برنسنه يى محلنه ايصال ايتمكه دينور (صفت) صادك كسريله وصف معناسنه دركه برنسنه نك احوال وعلاماتنى تعداد وبيان ايلمكدن عبارتدر ناظم نحرير بو بيتله بيت سابقده مذكور اولان احرف سبعه دن مراد قبائل سبعه لغتى ديمك اولديغن بيان ايدر (امام سيوطى اتقانده ابن حباندن نقلا احرف سبعه نك معناسنده اهل علمك اوتوزبش وجه اوزره اختلافلرين تصريح واقوال مختلفه يى يكان يكان ايراد وتوضيح ايلمشدر وجوه مزبوره دن برى ائمهٔ لغتدن ابو عبيده وثعلب وازهرى ومفسريندن عبدالله ابن عطيه ومحدثيندن بيهقى وسائرلرك مختارى اوزره نظم جليل قبائل عربك فصحاسندن يدى قبيله لغتى اوزره منزل اولمسيدر يعنى بعض الفاظى قريش لغتى اوزره وبعض ديكرى يمن لغتى اوزره وبعض آخرى هذيل وهوازن وقضاعه وتميم وطى لغتلرى اوزره اولمسيدن

عبارتدر و بعضلر هذیل بدلی جرهم قبیله‌سی لغتی اولمق اوزره ثبت ایتدیلر

*) یعنی اول مهبط نور الهام * کاشف راز کتاب علام (*

(مهبط) مجلس وزننده محل هبوط وموضع نزول معناسنه در (نور) الف قافیه سنك قطعهٔ رابعه‌سی عنوانی شرحنده کلور (الهام) همزه‌نك کسری ایله قلبه القا اولنان خیرلو نسنه‌یه دینور میم قافیه سنك آخر قطعه سنك اولنده کلور (کاشف) صاحب وزننده کشف واظهار ایدیجی معناسنه در (راز) باز وزننده فارسیدر کزلو سر معناسنه در (کتاب علام) کتاب الله دیمکدر نور الهام مشبه بهك مشبهه اضافتی قبیلندندر لجین الماء کبی (مصراع ثانی تتابع اضافاتله جمیع اشیایه علمی شامل ومحیط اولان الله تعالی حضرتلرینك کتابنك اسرار خفیه‌سن اظهار وراز نهانی ابراز ایدیجی دیمك اولور مقصود ناظم براعت استهلال ایله اجرای نعت نبویدر

*) قلدی اول نطق بلیغ ایله همان * وجه انواع قراءاتی عیان (*

(نطق) بو راده معنیین مزبورندن معنای اوله محمولدر (بلیغ) مر آنفا (انواع) همزه‌نك فتحیله نوعك جمعیدر نوع مر سابقا (قراءات) قیاسات وزننده قراءة لفظنك جمعیدر قراءة تلاوة وزننده ومراد قیدر که اوقومق معناسنه در (بعض کلماتده قراء سبعه وعشره واصحاب شواذك مهموز وغیر مهموز اوله رق ومد وقصر وتضعیف وتخفیف وادغام وفك ادغام وابدال ووجوه سائره ایله قراءة مختلفه‌لری لسان معجز بیان نبویدن صدوره مبنی ومنبع بلاغتدن جاری ومروی اولدیغن افاده در

*) لیك قرآنده کی بالجمله لغات * افصح اللفظ بلیغ الکلمات (*

(لیك) اداة استدراکدر کامر (جمله) غرفه وزننده برنسنه‌نك جماعتنه ومجموعنه دینور (یعنی قرآن عظیم الشانده کرچه قبائل عدیده لغاتی واردر لکن انده موجود اولان الفاظك مفرداتی من حیث الفصاحه رتبهٔ علیاده ومرکباتی دخی من جهة البلاغه غایهٔ قصواده اولمغله ساحهٔ تنزیل مانع فصاحت ومخل بلاغت اولان مواددن بالکلیه مصون وانواع محسنات ایله مملو ومشحون اولدیغن بیاندر

*) معجزاتی بلی بی پایاندر * جمله‌دن اعظمیده قرآندر (*

(معجزات) محسنات وزننده معجزه‌نك جمعیدر معجزه اعجازدن اسم فاعل بنیه‌سیله انبیاء عظام علیهم السلام حضراتندن صادر اولان خارق عاده‌یه اطلاق اولنور که اکثریا نبوت ورسالتلرینی انکاره تصدی ایدن خصم معاندی عاجز قلمق ایچون اظهار ایدرلر آخرنده کی هاء مبالغه ایچوندر (بلی) بانك فتحی ولامك کسریله ترکیده اداة تصدیقدر عربیده نعم واجل کبی مضمون جمله‌یی تصدیق وتحقیق افاده ایدر (بی) اداة نفی فارسیدر (پایان) باء فارسیه ایله غایت ونهایت معناسنه در (یعنی سلطان سریر لولاك علیه صلوات الله مادارت الافلاك حضرتلرینك دعوای نبوتده صدقنه دلالت ایدن معجزات باهراتی مبالغة حد کثرتده اولمغله لایعد ولایحصی قبیلندن اولدیغی مفصلات سیردن مستفاددر (اصحاب کرام حضراتندن روایت صحیحه ایله مروی اولان معجزات اوچ بیکه بالغ اولدیغنی مرحوم یازیجی زاده محمدیه‌ده بیان ایدوب * معجزاتینه آنك بو قدر عدد ایجره حساب * ایتدیلر اما صحابه اوچ بیکینی احتساب * بیورمشدر و بو جمله معجزاتك اعظم وافضلی و بین الانام الی یوم القیام باقی اولان اشهر واکملی قرآن عظیم الشاندر وقرآن مبینك هر اوچ آیتی بر معجزه اولمغله ذات قرآن دخی تقریبا ایکی‌بیك ایکیوز بکرمی معجزه‌یی متجاوز اولمغله عدد معجزات بشبیکدن متجاوز اولمش اولور

*) او معانیء بدیعانه بیان * وحی حق اولدیغی کون کبی عیان *

(معانی) مبانی وزننده معنانك جمعیدر معنی مأوی وزننده کلمه وکلامك مدلولی اولان صورت ذهنیه‌یه دینور (بدیعانه) بدیعه منسوب دیمکدر بدیع امیر وزننده نمونه‌سز ومثالسز انشا وایجاد اولنان نسنه‌یه دینور (بیان) سحاب وزننده برمعنی ومقصودی ایضاح واظهار ایلمکدر و بونلر علم بلاغتك فنون ثلاثه سنك اسملری دخی اولمغله بو مصراعده مراعات نظیره رعایت ظاهردر (وحی) قطعهٔ شرعیه‌ده کلور (حق) حانك فتحی وقافك تشدیدیله اسماء حسناندندر (یعنی کندیسنده فصاحت و بلاغت ومقتضای حاله مطابقت ومحسنات بدیعیه‌یه رعایت اکمل وجه ایله ایفا اولنان نظم بلیغ النظامك وحی حق وکلام قادر مطلق اولدیغی اظهر من الشمس وابهر من الامس در دیمك اولور

*) اولمز اول مرتبه‌لرده اعجاز * یوق اکا مثل ونظیر وانباز (*

(اعجاز) همزه‌نك کسریله غیری عاجز قلمق معناسنه در وسبب عجز اولان قرآن عظیم الشانه وسائر خارق عادیه‌یه اطلاق اولنور (مثل) میمك کسریله (ونظیر) امیر وزننده برنسنه‌نك مشابهنه و بکزرینه دینور (انباز) دمساز وزننده فارسیدر شریك واورتاق معناسنه در (یعنی نظم منزل مراتب اعجازدن مرتبهٔ علیاده اولمغله مثل ونظیرینی اینا وایراد طوق بشردن مهجور وقدرت قاصرهٔ مخلوقدن دورادور در دیمکدر

*) کیمسه‌نك اولمدی حدی اصلا * اکا تمثیل وتحدی اصلا (*

(تمثیل) مثال ونظیر کتورمك معناسنه در (تحدی) تعدی وزننده برخصوصده غالب اولمق ایچون منازعه ومعارضه ایلمك معناسنه در (یعنی سلاست نظم وجزالت معنی ومغیبات ماضیه وآتیه‌دن واقعه مطابق اخبار وانهاء وطرز عجیب واسلوب غریب ایله مراتب بلاغتدن رسیدهٔ غایت قصوی اولان محکم تنزیلك وحی الهی اولدیغن انکاره تصدی ایدن معاندین زمره‌سنه خطابا * وان کنتم فی ریب مما نزلنا علی عبدنا فأتوا بسورة من مثله * نظم معجزیله اقصر سوره سنك مثلنی اینا وایراد خصوصنده تحدی اولندقده فصحاء عدنان و بلغاء قحطان سرتاسر مبهوت ومفحم وکافهٔ عرب عربا معارضه‌دن عاجز وملزم اولدیلر دیمکدر

*) اولیجق فخر ایله مبعوث او نبی * او شرفبخش لسان عربی (*

(فخر) فانك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونیله برکیمسه متصف اولدیغی خصال وفضائل ایله مباهات وتمدح ایدوب اوکونمك معناسنه در لکن مجازا سبب مفاخره ومباهات اولان سجایای مرضیه وفضائل ذاتیه‌یه دخی اطلاق اولنور و بوراده معنای مجازی مراددر (زیرا سرور انام علیه الصلاة والسلام حضرتلری کرچه خلقا وخلقا مابه الافتخار اولان کافهٔ کمالات بشریه‌نك جهت جامعه‌سی اولدیغی اثبات کردهٔ نص قرآن ومعلوم عامهٔ عالمیاندر لکن * انا سید ولد آدم ولا فخر * دخی * آدم ومن دونه تحت لوائی یوم القیمة ولا فخر * مثللو احادیث صحیحهٔ مرویه ایله ذات رکینده صفات علیه‌لرندن فخر وتمدحی ومباهات تبجحی نفی وسلب بیوردقلری دهانی جزمکردهٔ اهل ایقاندر (مبعوث) مخصوص وزننده جناب کبریا جانبندن سبیل صوابه رهنما اولمق ایچون کوندرلمش ذاته اطلاق اولنور (شرفبخش) ترکیبی عربی وفارسیدن مرکب اوله رق شان وشرف وقدر ورفعت ویریجی معناسنه در

*) ویردی چونکیم اولسانه زینت * صکره‌دن ایتدیلر وضع لغت (*

(یعنی) اشرف الانبیاء علیه وعلیهم اکمل التحایا حضرتلری اصناف متنوعهٔ السانیه جمله‌سندن صنف عربدن مبعوث اولمغله * کم من اب قد علا بابن ذری شرف * کما علا برسول الله عدنان *

نشیده سنجه صنف عربك اصناف سائره دن افضل اولمسنه دلیل واضح اولدیغی کبی لسان
معجز بیانلری نك وافضل کتب الهیه یه اولان قرآن عظیم الشانك لسان عربی مبین اوزره
منزل اولمسی دخی لغت عربك جمیع لغاتدن اشرف واعذب اولمسنه برهان قاطعدر زیرا عربدن
افضل برقوم وجماعت اولمش اولیدی افضل الانبیاء اول جماعتدن کلوردی ولسان عربدن
اشرف لسان بولنیدی اشرف الکتب اولسان اوزره منزل اولوردی پس لغت عرب جمیع
لغاتك اوسعی واعذبی وقواعد مرعیهٔ مضبوطه ایله اوثق واحسنی اولمغله بوندن احسن لسان
وضعی طوق بشردن خارج اولدیغندن آخر کونه لغت وضعنه تصدی ایتمدیلر دیمك اولور

*) آل واصحاب کرامینه هم * اوله صدکونه سلام اسلم (*

سلطان کشور رسالت صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری جناب مقدس کبریا ایله عباد جرایم
اعتیاد پرخطایا میانده واسطهٔ عقد هدایت اولمغله بعض حقوق نعمتنی اداضمننده تصلیه
وتسلیم واجبهٔ ذمت امت اولدیغی کبی آل اطهار واصحاب اخیار رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
حضراتی دخی باعث سعادت سرمدیه اولان انوار شرایعی مشکات نبوتدن اقتباس وظلمتکدهٔ
جهل وغوایت اولان قلوب قاسیه ده ایقاد نبراس ایله نفوس موحدینی حضیض هلاکدن
اوج حیات وهدایه ایصاله بذل مقدور وسعی موفور مشکور ایتدکلری مقابلنده انلره دخی
تحیت وتعظیم اداء حق نعمتی تکمیل وتتمیم قبیلندن اولمغله ناظم تحریر صلاة وسلامی آل واصحاب
کرامه دخی تعمیم بیوردی فلله دره (آل) حال وزننده لفظا مفرد ومعنی جمع اولان کلماتدندر وآل النبی
علیه السلام جناب پیغمبرك اقربا ومتعلقاتنه واولاد وذریاتنه وازواج طاهراتنه دینور وامتدن
علما وعملا وحالا کندویه اقتدا واتباع ایدن فقهاء مجتهدینه وهر برمؤمن متقی یه اطلاق اولنور
(اصحاب) همزه نك فتحیله صحبك جمیدر فرخ وافراخ کبی وصحب صاحبك جمیدر رکب وراکب
کبی بوتقدیرجه اصحاب جمع الجمع اولور واصحاب النبی علیه السلام شول ذوات کرامدرکه
مؤمن اولدقلری حالده نبی علیه السلامی بعد النبوه حال حیاتنده مشاهده بره شرف صحبتاریله
مشرف اولوب وایمان اوزره ارتحال دار بقا ایتمش اوله (کرام) عظام وزننده کریمك جمیدر کریم
امیر وزننده اخلاق حمیده وافعال پسندیده صاحبی عزیز وشریف کیمسه یه دینور (صد) قد
وزننده فارسیده یوز عدده دینور مراد افادهٔ کثرتدر (کونه) کاف فارسینك ضمیله نوع ودرلو
معناسنه اطلاق اولنور (سلام) کلام وزننده معروف اولدیغی اوزره تحیة الاسلامدر بوراده
تعظیم وتکریم مراددر (اسلم) افعل تفضیل صیغه سیله شوائب نقصاندن زیاده سالم دیمه‌در

*) هر بری نور نبوتله منیر * قبلدیلر عالم دینی تنویر (*

(نور) نونك ضمیله جواهر واعراض کندیسیله ظاهر ومنکشف اولان ایدنلغه دینور که ظلمتك
ضدیدر و بونور ایکی نوعدر بری عین باصره ایله محسوس درکه شمس وقمر وسراج کبی اجسام
نیره دن صادرتدر و بری عین بصیرت ایله ادراك اولنور که انوار الٰهیه دن منتشر اولان نوردر
نور علم ونور ایمان ونور نبوت ونور قرآن کبی که حقایق اشیایی کاهی کشف واظهار ایدر مانحن فیه
بو قبیلدندر (نبوت) فتوت وزننده پیغمبرلك معناسنه‌در (منیر) اناره دن اسم فاعل صیغه‌سیله
روشن وضیادار معناسنه‌در (عالم) لامك فتحیله ذات اجل واعلایی بیلمکه وسیله وسبب اولان
شیئه دینور (دین) طین وزننده مجموع احکام شرعیه یه دینور (تنویر) تصویر وزننده برنسنه یی
روشن ومنور قیلمق معناسنه‌در یعنی آل واصحاب افرادندن هر بری منبع الانوار ومخزن
الاسرار اولان جناب نبوتمداردن استفاضهٔ انوار ایله استکمال نفسی تحصیل واحکام
شرعیه یی بیان واظهار ایله دین مبینی احیا ونفوس قاصره یی تکمیل ایتدیلر دیمکدر

*) جمله سی نجم هدای حقدر * هادئ راه رضای حقدر (*

(نجم) یلدز دیو قطعهٔ رابعه ده کلور (هدی) هانك ضمیله عقاید حقه دن عبارت اولان ایمانه
ومجموع احکام شرعیه دن عبارت اولان دینه اطلاق اولنور مقابلی ضلالدر (هادی) وادی
وزننده یول کوستریجی رهبره دینور راه ماه وزننده فارسیده یوله دینور طریق معناسنه (رضا)
رانك کسری وضمی والفك قصریله خوشنود اولمق معناسنه‌در رضوان ومرضاة کبی راه
رضای حقدن مراد * ورضیت لکم الاسلام دینا * نص منطوقنجه دین اسلامدن عبارت
اولان صراط مستقیمدر و بو بیتده * اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم * حدیث شریفنه
تلمیح واردر

*) اکثری قیلدی کرامتله عیان * کشف اسرار نهان قرآن (*

(کرامت) سلامت وزننده معاصی ومکارهدن متنزه ومجانب وانواع طاعته اخلاصله ملازم
ومواظب اولان عارف بالله دن صادر اولان خارق عادت یه دینور (کشف) کافك فتحی وشینك سکونیله
آچمق معناسنه‌در (اسرار) کزلو نسنه معناسنه اولان سرك جمعیدر (نهان) جهان وزننده فارسیده
کزلو معناسنه‌در اسرار نهان یك خفی دیمك اولور

*) اولدیلر هر بری بانطق نفیس * ایلیوب بسط عبارات سلیس (*

(نفیس) امیر وزننده مقبول ومرغوب اولان فاخر نسنه یه دینور (بسط) بانك فتحیله برنسنه یی
نشر ایدوب یایمق معناسنه‌درکه قبض مقابلیدر (عبارات) عینك کسریله مافی الضمیردن
کندیله تعبیر اولنان عباره نك جمعیدر (سلیس) امیر وزننده سهل وملایم ومنقاد
اولان نسنه یه دینور کتف وزننده سلس کبی

*) راوئ راز احادیث نبی * اول کرام بلغای عربی (*

(راوی) غیرك کلامنی نقل وروایت ایدیجی معناسنه‌در و بوندن غیری ایکی معناسی دخی واردر
یا قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کلور (راز) کزلو سر معناسنه‌در (احادیث) وسائر الفاظ
بیت ماسبقده سبق ومرور ایتدی (یعنی آل واصحابدن هر بری نطق نفیس و بسط سلیس ایله
احادیث نبویه یی نقل واخبار ومعانئ خفیه سن اظهار ایتدیلر دیمکدر

*) چار یاران معالی عنوان * چار ارکان بنای ایمان (*

(چار) یار وزننده فارسیده اعداددن درت عددك اسمیدر (یاران) فارسیده ادات جمع اولان
الف ونونله یارك جمعیدر (یار) چار وزننده دوست ومحب ومعین و بیلش وآشنا معنالرینه‌در
(معالی) موالی وزننده معلاة لفظنك جمعیدر معلاة مسعاة وزننده مصدر میمی اولور کسب الشرف
معناسنه واسم مکان اولور مکسب الشرف معناسنه ومجبنه ومبخله لفظلری باعث جبن و باعث
بخل معناسنه اولدقلری کبی معلاة باعث علو و شرف معناسنه ده کلور (عنوان) عینك ضمیله
وکسریله مکتوبك سرنامه سنه وکتابك دیباجه سنه و برشیئك اولنه ومطلعنه دینور و برنسنه نك
وجود وظهورنه کندیسیله استدلال اولنان شیئه دینور مثلا بر کیمسه نك ظاهر حالیله باطن
حالنه استدلال اولنور دیه جك محلده الظاهر عنوان الباطن دیرلر (ارکان) همزه نك فتحیله رکنك
جمعیدر رکن رانك ضمیله برنسنه نك پك قوی ومحکم اولان جانبنه وکوشه سنه دینور ومدار قوت
اولان نسنه یه اطلاق اولنور (بنا وایمان) معلوملردر (ناظم مرحوم آل واصحابه علی وجه التعمیم
اجرای تحیت وتعظیم ایتدکدنصکره قدوهٔ اصحاب کزین ومدار قوت دین مبین اولان خلفاء راشدین
رضوان الله علیهم اجمعین حضراتنی تخصیص بالذکر ایدوب مصراع اول مبتدا ومصراع ثانی
خبر موقعنده اوله رق بیورر که چار یار برکزیدهٔ مصطفی یعنی صدیق اکبر وفاروق اعظم

وذوالنور ین برحلم وحیا واسدالله الغالب جناب علی المرتضی حضراتلری ملجأ امن وامان اولان حصن حصین ایمانك ارکان قویة البنیانی اولدقلرین بیان واعلان ایدر

(* آنلرك قدری دوعالمده رفیع * اوله زوهبیء عاصی یه شفیع *)

(دو) دالك ضمیله وواو مکتوبه غیرملفوظه ایله فارسیده ایکی عددك اسمیدر (رفیع) امیر وزننده عالی ومرتفع معناسنه در (وهبی) ناظم تحریرك مخلصی در اسمی محمد بن راشد بن محمد المرعشی در کنیه سی سنبل زاده در (عاصی) مجرم وگناه کار معناسنه در (شفیع) رفیع وزننده مجرمك جرم وعصیانی مقابلنده اقتضا ایدن عقوبتك عفو وترکنی دیلك ایلین کیمسه یه دینور که شفاعتجی تعبیر اولنور (یعنی عموما آل واصحاب کرامك یاخود خصوصا چاریار ذوی الاحترامك ایکی عالمده قدر وشرفلری عندالله عالیدر و وهبی خطا کار حقنده شفاعتلری مرجود ردیمکدر

(* بعد ذا کلك حریری تحریر * اوسخنساز عبیری تعبیر *)

(بعد ذا) ترکیب اضافیسی تأخر معناسنی مفید اولان بعد کلمه سیله اسم اشارت اولان ذا کلمه سندن مرکب اوله رق کتب مؤلفه خطبه لرنده فصل الخطاب تعبیر اولنان اما بعد کبی بونده کرلو دیمکدر که منعم حقیقی یه حمد وثنا ورسول خدایه صلاة صلاتی تأدیه وایفا وآل واصحابنه سلام وتعظیمی اداد نصکره دیمك اولور (کلك) کاف عربینك کسری ولامك سکونی وآخرده ینه کافله فارسیده آلت کتابت اولان قلمه دینور خامه کبی (حریری) سریری وزننده فصاحت و بلاغتده یکتا وفنون ادبیه ده بیهمتا اولان مقامات نام کتاب بلاغتنصابك مصنفی ودرة الغواص فی اوهام الخواص نام کتاب فصاحتمابك مؤلفی ابو القاسم محمد بن علی بن محمد بن عثمان الحریری البصریدر (تحریر) یازمق معناسنه در (سخنساز) سخندان وزننده وصف ترکیبی فارسیده سوز وکلام معناسنه اولان سخن ایله خداوند وصاحب معناسنه اولان سازدن مرکب اولورسه که رای مهمله در سوز صاحبی دیمك اولور یاخود رونق ولطافت معناسنه اولان سازدن ترکیب اولنور ایسه که زای معجمه ایله در سوزه حسن ورونق ویریجی دیمك اولور (عبیری) حریری وزننده عبیره منسوبدر عبیر امیر وزننده نافهٔ مسك وعنبر وماء ورد مثللو برطاقم رایحهٔ طیبه صاحبی اجناس مختلفه دن ترکیب اولنان طیبه دینور (تعبیر) الفاظ وعبارات ایله اداء مرام ایتمکه دینور یعنی دست معارفپیوستمده اولان خامهٔ بلاغتپیر تحریر عبارانده خامهٔ حریری آسا نادره نویس ودقایق کویا وتعبیر دلپذیری همبوی مشك وعنبر مشام ارواحی تعطیر ایله نفوس سامعینه طرب فزا اولمه ده در دیو قلم وبسی رقن وصف واطرا ایدر مراد ذات هنرمندینه دائر تمدحدر قلم برآلندر

(* ایدرك رازدرون ابراز * سبب نظمه ده قیلسون آغاز *)

(راز) قلبده مضمر اولان سر معناسنه در کامر (درون) زبون وزننده داخل واندرو معناسنه در که بوراده مراد اعضاء داخله دن اولان قلب در (ابراز) همزه نك کسریله اظهار معناسنه در آغاز همزه نك مدیله فارسیده برنسنه یه شروع وابتدا معناسنه در (یعنی صاحب قلم فضائل توأم سرسر بستهٔ درون ابراز و بو منظومهٔ نفیسه نك نظم وتألیفنه نه کونه خاطره باعث وسبب اولدیغن بیانه آغاز قیلسون دیمکدر

(* خواجکا نلقده بوخاطرو یران * اولیجق ایلجیء سوی ایران *)

(خواجکان) کافنده ثابت وتلفظده ساقط واو معدوله واداة جمع فارسی اولان الف ونونله خاندان وزننده خواجکی لفظنك جمعیدر خواجکی خانکی وزننده دیوان همایون کتبه سنك سرآمد ومتعینلرینه ویریلور رتبهٔ رفیعهٔ معروفه در (خاطرویران) منکسر القلب محزون

و پریشان معناسنه در (ایلجی) لفظی توركیدر ایکی قومك میاننده اولان منافسه ومنافرتی ازاله واصلاح ایچون توسیط اولنان کیمسه یه دینور عربیده وفد وسفیر دینیلور (سوی) روی وزننده فارسیدر طرف وجانب معناسنه (ایران) همزهٔ ممدوده نك کسریله مجموع ولایت عراق وفارس وآذربایجان وخراسان واهواز مملکتلریدر (ناظم مرحوم بو بیت وبعدنده واقع چند ابیاتله بیك یوزطقسان حدودنده سلاطین عثمانیهٔ عظام ابدالله خلافتهم الی یوم القیام حضراتندن دورعبد الحمید خانده شاه ایران کریم خان طرفنه ایلچی تعیین اولنوب کتدیکنی وامر سفارتی لایقیله اجرا ایتدیکنی بیان ایدر

(* نسخهٔ طبع ایدی بی شیرازه * چاره نه کتدی بنه شیرازه *)

(نسخه) غرفه وزننده کتدیدن آخر کتاب استنساخ اولنان اصل منقول منهه دینور ومطلقا کتابه اطلاق اولنور (طبع) طانك فتحیله انسان کندی اوزره مجبول ومفطور اولدیغی خوی وخلق معناسنه در اسلوب فارسی اوزره نسخه نك طبعه اضافتی لجین الماء کبی مشبه بهك مشبهه اضافتی قبیلندندر (بی) اداة نفیدر کامر (شیرازه) پیرایه وزننده برنسنه نك اجزاء متفرقه سنك بعضنی بعض آخره ربط وبند ایله ایکی طرفی دیوشیر یلوب بناشدیرلمغه دینور مجلدك کتابی شیرازه لمسی کبی (مصراع ثانیده اولان شیراز ملوك پیشدادیان تعبیر اولنان سلاطین عجمدن طهمورث نام شاهك شیراز نام شهزاده سنك بنا وکندی اسمیله تسمیه ایتدیکی شهر عظیم معروفدر که سلفده فارس اقلیمنك پای تختی وقاعدة الملکی ایدی خواجه حافظك مولدی ومدفنیدر

(* وارنجق دولتمه شان ویره رك * شاهد دانشمه آن ویره رك *)

(شاهد) حاضر وزننده ومرادفیدر وبرنسنه نك حقیقتنه کرکی کبی علم واطلاعدن ناشی شهادت ایدوب خبر ویرن کیمسه یه دینور وفارسیده دلبر ومحبوب معناسنده مستعملدر بوراده معنای اخیر مراد اولدیغنه آن شاهددر (دانش) شاهد وزننده فرس لغتنده بیلمك معناسنه اولان دانستن لفظنك امر حاضری اولان دان کلمه سنك آخرینه ماقبلی مکسور شین معجمه الحاقیله اسم مصدر در علم واستعداد معناسنه وقاعدهٔ فارسیه اوزره شاهدك دانشه اضافتی لجین الماء قبیلندندر (آن) جان وزننده فارسیدر قطعهٔ ثانیه ده کلدیکی ملاحت کبی جمال باکمال خوبرویانده کائن برحالت روحانیه وجاذبهٔ وجدانیه دن عبارتدر (یعنی فر واحتشام سفارت ایله آستانهٔ سعادتدن عزیمت وطی منازل وقطع مراحل ایده رك صوب مأموریتی اولان نزد کریم خانه وصول میسر اولدقده دولت علیهٔ عثمانیه نك شان وشرف وشوکتنی قطان ایرانه اظهار واعلان وکندینك فضل وکمالنه حسن وآن ویردیکن بیان ایدر

(* نامه ده بسط اولنان مدحتمی * هر معارفده اولان قدرتمی *)

(نامه) خامه وزننده فارسیدر برمحلدن محل آخره ارسال اولنان فرمان و بیورلدی ومکتوب مقوله سی مکاتیب ومراسلاته اطلاق اولنور (مدحت) نعمت وزننده ستایش واوکمك معناسنه در مدح وامتداح کبی (هر) هانك فتحیله فارسیده وترکیده عموم افراد معناسنی افاده ایدر عربیده کل کلمه سی کبی (معارف) معرفتك جمعیدر معرفت معلومه در و بو بیت مابعدنه مرهوندر

(* افتخارانه بیان ایتمشیدم * هنرم خیلی عیان ایتمشیدم *)

(افتخارانه) فخر ومباهات طریقیله دیمکدر (هنر) عمر وزننده علم ومعرفته اطلاق اولنور (خیلی) افادهٔ کثرت ایچوندر

(* نیجه ابحاث اولنوب هرفنده * بیلدیروب حدینی هر فرزنده *)

(ابحاث) همزه نك فتحیله بحثك جمعیدر (بحث) بانك فتحیله لغتده تفتیش وتفحصه دینور

اصطلاحده شیئین بینده اولان نسبۀ ایجابیه یی یاخود نسبۀ سلبیه یی بطریق الاستدلال
اثبات ایتمکه دینور (فن) فانك فتحی ونونك تشدیدیله نوع وصنف معناسنه درکه درلو
وچشید تعبیر اولنور (فرزند) در بندوزننده فارسیده اوغل معناسنه اولمغله ابناء فرسه فرزند
عجم تعبیر اولنور یعنی حین مباحثه ده انلره غلبه ایله مقدار لرین بیلدردم دیمکدر

*) باخصوص ایلر ایدم هب الزام * شعر وانشاده مهارتله تمام (*

(با) حرفی فارسیده مصاحبت ایچوندر عربیده مع ترکیده ایله کبی (باخصوص) خصوص
ایله دیمك اولور (الزام) همزه نك کسریله اثناء مباحثه ده خصمی سکوته ملازم قیلوب صوصدرمق
معناسنه در (شعر) شینك کسریله کلام موزون ومقفایه دینور (انشا) همزه نك کسریله
کلمات منتظمۀ مصطلحه سویلمکه دینور (مهارت) حذاقت وزننده ومرادفیدر

*) فارسیجه اولنور دی گفتار * نو بنو بسط نکات اشعار (*

(فارسی) یاء نسبتله پارسی معربیدرکه پارس بن سام بن نوح علیه السلام ذریتندن منشعب
اولان عجم لسانیجه دیمکدر یاخود قاعدۀ بلادی شیراز واصفهان اولان ممالك فارسیه
اهالیسی لغتیجه دیمکدر (گفتار) کاف فارسینك ضمیله ماضی آخرینه الف ورا الحاقیله
اسم مصدردر تکلم ومحاوره معناسنه (نو) نونك فتحیله یکی وجدید معناسنه در ایکی نوکلمه لرینك
بینه برباء موحدۀ انتها توسطیله یکیدن یکی یه دیمکدر عربیده کرة بعد اولی ومرة بعد اخری
عباره لری کبی تجدد واستمراری افاده ایدر (نکات) نونك کسریله نکته نك جمعیدر نکته نقطه
وزننده ومرادفیدر (وفحوای کلامدن مستفاد اولان نکتۀ علمیه بوندن مأخوذ درکه مدلول
منطوقدن زائد لطیفه ومعنادر (اشعار) همزه نك فتحیله بیت سابقده گچن شعرك جمعیدر

وبعض اصحاب تاریخ پارس
بن پهلو بن سام م بن نوح
علیه السلام م وبعضیلر
پارس بن عامور بن یافث بن
نوح علیه السلامدر دیو بیان
ایتدیلر *

*) انلرك نیجه لغتده اما * بشقه در ویردیکی رعنا معنا (*

(رعنا) معنی وزننده الف قافیه سنك التنجی قطعه سنده کلور (معنی) کلمه وکلامك مدلولی
اولان صورت عقلیه در (یعنی چوق الفاظ فارسیه نك لغتده معناسی بشقه واصطلاح
واستعمالده مآلی بشقه اولمغله انلر محلنده ایراد ایدرلر دیمکدر

*) طرز دیگرله در استعمالی * فهم ایدنجه بوخ فی احوالی (*

(طرز) طانك فتحی وراء مهمله نك سکونیله شکل وهیئت وصورت معناسنه در (دیگر)
دالك کسری وکاف فارسیه نك فتحیله زیور وزننده غیری وبشقه معناسنه در (مفردات سائره
معروفه در وبو بیت ما بعدنه مرهوندر

*) هب نزاکت ایله قلدم تصحیح * ایتمدم اصلنی اما تصریح (*

(نزاکت) لطافت وزننده کیاست وظرافت معناسنده مستعملدر (تصحیح) سقیم نسنه یی صحیح
ودرست قیلمق وبرنسنه نك صحت وسدادنه واقف اولمق معناسنه در (تصریح) برنسنه یی
ظاهر وعیان قیلمق معناسنه در

*) واقف اولدم قتی وافر رازه * بعد ازین کتیمه لم شیرازه (*

(واقف) علم واطلاع معناسنه اولان وقوفدن اسم فاعلدر (وافر) کثیر وچوق معناسنه در
(راز) گزلو سر معناسنه گچدی (بعدزین) بعد ازاین ترکیبندن مختصر اوله رق بوندنصکره
معناسنه در (ز) زای مکسوره درکه عربیده من جاره معناسنه اولان از کلمه سندن مختصردر
(این) همزۀ ممدوده نك کسریله فارسیده قریبه موضوع اسم اشارتدر بوواشته وشو معناسنه
(شیراز) بلدۀ معروفه نك اسمی دیو گچدی

*) اوزبان انلره چون مادرزاد * خوش محلنده ایدرلر ایراد (*

(زبان) بیان وزننده فارسیدر جارحۀ تکلمه دینور وهر طائفه نك لغتنه دینور بوراده معنای
ثانی مراددر (چون) جیم فارسینك ضمی وواو مجهوله ایله اداة تعلیلدر زیرا معناسنه (مادرزاد)
ترکیبی فارسیده والده وانا معناسنه اولان مادر لفظیله طوغدی یاخود طوغمش معناسنه
اولان زاد لفظندن مرکب اوله رق والده لرندن کندیلر ایله برابر طوغمش دیمکدرکه لسانمزده
اناسی باباسی دیلی تعبیر اولنور یعنی لسان فارسی انلرك کندی لغتلری اولمغله ما وضع
لهنی وموارد استعمالاتنی بیلورلر ومحل لایقنده استعمال ایدرلر دیمکدر

*) عون حقله اولنجه عودت * جمله خاطرده ایدی اول حالت (*

یعنی عهدۀ عاجزانه مه احاله اولنان خدمت سفارتی ادادنصکره لطف وعنایت حقیله
اقلیم ایراندن عودت وقفول وآستانۀ علیه یه وصول میسر اولدقده ابناء فرسدن نزاکت
وظرافتله اخذ وتصحیح ایتدیکم لغات وموارد استعمالات بالجمله صحیفۀ خاطرده
منتقش ومحفوظ اولان حالتدن ایدی دیمکدر

*) یادگار اولمغیچون دنیایه * کتوروب انلری هب املایه (*

(یادگار) دالك سکونی وکاف فارسی ایله تاجدار وزننده احبا واصدقا طرفندن گلان تحفه
وهدیه یه دینور (دنیا) دالك ضمیله بوجهانه دینور مراد ابناء دنیادر (املاء) همزه نك کسریله
عن ظهر القلب یازمغه دینور

*) برلغت یازمشیدم تازه زبان * اوله تا نادرۀ دور زمان (*

(تازه زبان) ترکیبی فارسیدر عربیده لغت جدیده وترکیده یکی دل معناسنه تازه لیکی
دیار رومده ظهوری اعتباریله در (نادرۀ دور زمان) ترکیبنك مفرداتی عربیه در لکن اسلوب
فارسی ایله یعنی مضافلرك آخرلری مکسور اوله رق تتابع اضافاتله زمانك دورینك نادری
معناسنه که دنیاده نظیری قلیل اوله یاخود بولنمیه دیمکدر

*) نامیده تحفۀ وهبی ایدی هم * گهر بی بدل ملك عجم (*

(نام) جام وزننده برمسمانك ازاسنه وضع وتخصیص اولنان اسم معناسنه فارسیدر ترکیده آد دینور
(تحفه) غرفه وزننده یادگار وارمغان معناسنه در (گهر) کاف فارسیه ایله زفر وزننده معربی
جوهر اولان گوهر مخففیدر وجوهره مرادفدرکه بذاته قائم اولان نسنه یه دینور مقابلی عرضدر
وبرنسنه نك اصلنه وطینتنه دینور وجوهریان اصطلاحنده انجو والماس ویاقوت مثللو
ذی قیمت طاشلره دینور بوراده بطریق التشبیه معنای اخیر مراددر (بی بدل) مثلی ونظیری اولمیان
شیئه دینور (ملك) میمك کسریله مملکت معناسنه در (عجم) عربك ماعداسی اولان اصناف انسانیه در
بوراده مراد ابناء فارسدر ومصراع ثانی اسلوب فارسی اوزره تتابع اضافات قبیلندندر

*) اولدی نزد بلغاده مطبوع * ایتدیلر نسخۀ پاکن مطبوع (*

(نزد) نونك فتحی وزانك سکونیله فارسیدر عربیده عند کلمه سی کبی قرب وحضور معناسنه در
ترکیده اندن یان وقاتك کسریله قت ایله تعبیر اولنور (بلغا) حرفی السابق مصراع اولده کی
مطبوع لفظی طبعه موافق ومقبول معناسنه در مصراع ثانیده کی طبعخانۀ عامرۀ سلطانیه ده
طبع اولنمش وباصلمش معناسنه اولمغله جناس تامدر

*) انی شرح ایلدی هم بر تحریر * ایده رك رازنکاتن تحریر (*

(تحریر) را قافیه سنك قطعۀ اولی سنده کلدیکی اوزره نونك کسریله قطمیر وزننده حاذق
وماهر وعاقل وامور دیده وصاحب تجربه وحقایق اموره آگاه کیمسه یه دینور کویا که جنس
علم ومعرفتی قبضۀ قدرتنه الوب نحر وذبح ایلمشدر مفردات سائره سابقده مشروحه در تحریر

مزبوردار الخلافة العليه مدرسلرندن فضيلتلو السيد احمد حياتيدركه ناظم علامه نك خال
حياتنده تحفهٔ مزبوره‌يى شرح ايلمشدر

*) ويردى شهرت اوقدر آفاقه * نامى چيقدى فلك نه طاقه (*

(شهرت) شينك ضمى وهانك سكونيله برنسنه بين الناس شايع وفاش وظاهر اولمغه دينور (آفاق) همزه نك مديله افقك جمعيدر افق ضمتينله ناحيه وطرف وجانب معناسنه‌در (فلك) فتحتينله كوكه دينور سماء معناسنه (نه) نونك ضمى وهانك سكونيله فارسيده طقوز عددلك اسميدر (طاق) ساق وزننده مقوس بنايه وكره دينور وتك معناسنه اولوركه جفت مقابليدر وطاق قات معناسنه كلور وبو معناى اخير مقامه انسبدر يعنى شرح مزبور تحفه نك راز نهانى كشف وبيان ودقايق ونكاتك ايضاح واعلان ايتمكله تحفه نك شهرت شايعه‌سى طنين انداز سامعهٔ آفاق ونام والاسى رسيدهٔ كنبدنه طاق اولدى ديمكدر مقصود مبالغه‌در

*) هرديار طاغيلوب نسخه‌لرى * ايتديلر تحفه اوو الا كهرى (*

(ديار) دالك كسريله شهر وبلده معناسنه اولان دارك جمعيدر (والا) بالا وزننده فارسيدر اعلى معناسنه (كهر) مزآنفا بو بيت بيت سابقده مذكور اولان اشتهارى بيان واومدعايه اقامهٔ برهان قبيلندندر

*) قيليوب غيرلغاته رغبت * ازبر ايتمكده در اهل غيرت (*

(يعنى) تحصيل كماله سعى وغيرت ايدن طلاب معارفدن هربرى فارسى لغتى منظومه‌لرندن تحفهٔ حسام وتحفهٔ شاهدى مثللو منظومه‌لره ميل ورغبت ايتميوب بزم تحفه مزى خواهش ورغبت ايله حفظ واز بر ايتمكه ملازملردر ديمك اولور

*) انى ايسه عجله يازمشيدم * اولقدركيم ياكله يازمشيدم (*

يعنى حسن صيتى بسيط غبرادن قبهٔ خضرايه پيوسته اولان تحفهٔ مزبوره‌يى بن ايسه اولقدر عجله نظم وتأليف ايتمش ايدمكه * تيز رفتار اولانك پاينه دامن طولاشور * مضمونجه خطا وغفلت ايدوب ياكلغه يك قريب اولمش ايدم ديمكدر

*) جمله آفاقده چونكيم اوكتاب * اولدى بو مرتبه‌ده شهرتياب (*

(آفاق) مرآنفا (شهرتياب) تركيبنده شهرت قريبا كچدى ياب لفظى فارسيده بولمق معناسنه اولان يافتن لفظندن امر مخاطب ياخود اسم فاعل مخففدر معناى تركيب شهرت ويريجى ديمكدر بوندن بويله چند ابيات برى برينه مرهوندر

*) پيرلكدن واراييكن ضعف وفتور * خاطر فاتره ايلردى خطور (*

(پير) باء فارسيه ايله شير وزننده قوجه مش مسن واختيار كيمسه‌يه دينور (ضعف) ضادك فتحى وضميله بدنده اولان زبونلغه وقوتسزلكه وعقل وفكرده اولان كوشكلكه وفرسزلكه دينور (فتور) ظهور وزننده بركيمسه‌نك مفاصل واعضاسى كوشيوب بدنى سست وبى تاب اولمغه دينور (خاطر) صاحب وزننده انسانك درونده جولان ايدن فكر وانديشه‌يه دينور رأى صوابه ووسوسه‌يه شاملدر جمعى خواطر كلور ومجازا محل خواطر اولان قلبه دخى اطلاق اولنور مانحن فيه كبى (فاتر) فتور مزبوردن اسم فاعلدر (خطور) فتور وزننده برنسنه قلبه ودرونه كلمك معناسنه‌در

*) اويله بر وادىٔ مستثناده * خوش اداصورت بيهمتاده (*

(وادى) هادى وزننده محاوراتده متداول اولديغى اوزره طرز وطور واسلوب معناسنده مستعملدر (مستثنا) ميمك ضميله مستوفا وزننده كزيده وممتاز واعلا معناسنده مستعملدر (خوش ادا) وصف تركيبى اوله‌رق مرامى كوزل ادا ايديجى ديمكدر (صورت) شكل وهيئت معناسنه‌در (بيهمتا) تركيبى فارسيدر مثل ونظيرى يوق معناسنه

*) يازه‌يم بر عربى نظم بديع * اوله توأما كا اول حسن صنيع (*

(عربى) مرسابقا (نظم) نونك فتحيله نثر مقابليدركه كلام موزون ومقفايه دينور (بديع) امير وزننده مثالسز واورنكسز اختراع اولنان شيئه دينور (توأم) جعفر وزننده بر بطندن ايكيز طوغان ولدلرك هربرينه اطلاق اولنور (حسن صنيع) لطف بديع وزننده اسلوب فارسى اوزره لجين الماء قبيلندن تركيب اضافى اوله‌رق مصنوع حسن معناسنه‌در

*) كشف ايله راز علوم ادبى * اوله منظومه‌لرك منتخبى (*

(كشف وراز) مرامرارا (علم الادب وعلوم ادبيه شول علملردركه كلام عربك تلفظنده ياخود كتابتنده وقوع بولان خطا وخللدن كنديسيله احتراز اولنه وبو ادبياتك اصولى علم لغت وصرف واشتقاق ونحو ومعانى وبيان وعروض وقافيه‌در وفروعى علم خط وقرض الشعر وانشا ومحاضرات وتواريخ وبديعدر (منتخب) انتخابدن اسم مفعولدر كزيده واعلا اولان شيئه دينور منظومه‌لردن مراد سبحهٔ صبيان ونظم اللآل ونظم الفرائد مثللولردر

*) كه لسان عربيده ناياب * اوله رنكين ادا فصل خطاب (*

(ناياب) نادان وزننده فارسيده ادات نفى اولان نا كلمه‌سيله يافتن لفظنك اسم فاعل مخففى اولان ياب لفظندن مركب اوله‌رق بولنميجى دكل ديمك اولور ومثلى يك آز بولنان نادر الوجود نسنه‌يه اطلاقى شايعدر (رنكين) سنكين وزننده فارسيده اون وبويه معناسنه ياخود فائده ومنفعت معناسنه ياخود رونق ولطافت معناسنه اولان رنك لفظنك آخرينه ياء نسبت ونون تأكيد نسبت الحاقيله ادايى معانىٔ مزبوره‌دن برينه نسبت اولوركه اداسى زياده كوزل ولطافتلو ياخود غايت مفيد ومنفعتلو ديمك اولور (فصل خطاب) صفتك موصوفه اضافتيله خطاب فاصل معناسنه‌در تفصيلى باء موحده قافيه‌سنك قطعهٔ رابعه‌سنده كلور

*) لبك اهمالله هر صبح ومسا * ديه رك ليت ولعل وعسى (*

(لبك) لامك كسرى ياخود بين الفتح والكسر اماله‌سى وبانك سكونيله ادات استدراكدر كامر (اهمال) همزه‌نك كسريله برنسنه‌يى ترك ايدوب بوشلامق معناسنه‌در (صبح) صادك ضمى وبانك سكونيله اول نهاره دينور (مسا) عصا وزننده اخشام وقته دينور (ليت) لبس وزننده كلمهٔ تمنيدركه برنسنه‌يى مأمول ايدوب اومق معناسنه‌در فارسيده كاشكى وتركيده نوليدى وشويله اوليدى ديمك مفهومنده مستعملدر كما سيجىء فى القطعة السادسة (لعل) لامك وعينك وبنه لام مشدده‌نك فتحه‌لريله كلمهٔ طمع ورجادركه مرجو ومأمولى توقع وامید ايچوندر (عسى) عينك وسينك فتحه‌لرى والفك قصريله كلمهٔ ترجيدر خبرينك اسمنه حصولى مرجو اولان محلده استعمال اولنوروبو لعل ايله عسى دن هر برلرى امر مكروهده اشفاق وحذر ايچونده استعمال اولنورلر

*) بو تصورله ايدردى كذران * ماء جارى كبى وقت وازمان (*

(تصور) تهور وزننده عقلده حاصل اولان صورته وملحوظ اولان مفهومه دينور (كذران) كاف فارسينك ضمى وذال معجمه‌نك فتحيله فارسيده صفهٔ مشبهه صيغه‌سيدر ايلر وكيديجى وصاوشوب كچيجى معناسنه (ماء جارى) آقيجى صو ديمكدر (وقت) واوك فتحى وقافك سكونيله زماندن بر مقدار مفروضه دينور (ازمان) همزه‌نك فتحيله زمانك جمعيدر زمان سحاب وزننده عصر ودهر كبى وقتك قليل وكثيرنه اطلاق اولنور (مآل ابيات لغات عربيه‌نك معانىٔ تركيه‌سنى افاده وبيان خصوصنده منوال محرر اوزره برنظم بديع ترتيب وتحرير ايتمك نيت خالصه‌سى خيلى وقتدنبرو خيالخانهٔ خاطرده جايكير ايدى لكن طائفهٔ تكاسل‌ايدنك اشبو * ان البطالة والكسل * احلى جنى من العسل * مقالهٔ كاسده‌لرى مفادنجه

تكاسل و اهمال ايله تسويف وهر بار ليتني الفته ولعلني ارتبه وعسى ربي ان يوفقني لنظمه مثللو خاطره لر ايله امر اراوقات ايتمه ده ايدم ديمكدر

(* ناكهان فيض خداى علام * ايلدى قلبمه بركون الهام *)

(ناكهان) كاف فارسيه نك فتحيله ناكاه معناسنه دركه بى وقت وانسزين تعبير اولنور (فيض) فانك فتحيله احسان فراوان معناسنه در (خدا) خانك ضميله فارسيده اسماء حسنى دندر (علام) مبالغه اسم فاعلدر كثير العلم معناسنه (الهام) همزه نك كسريله قلبه القا اولنان خيرلو نسنه ديو ميم قافيه سنك قطعه اخيره سنده كلور

(* ديدى كويا بكا اول ملهم غيب * عيبدر اى قوجه وهبى صد عيب *)

(كويا) كاف فارسيه نك ضمى ومديله مثلا وغالبا موقعلرنده ايراد اولنور تركيده صانكه دينور (ملهم) الهام مزبوردن اسم فاعلدر (غيب) غين معجمه نك فتحيله كوزدن نهان اولان نسنه يه دينور (عيب) عين مهمله ايله غيب وزننده بركيمسه ياخود برنسنه كندوسيله لوم وتعيير اولنه جق نقيصه يه دينو (صد) يوز عدد معناسنه كلدى

(* كه چكوب عالم فانيده تعب * كسب وتحصيل علوم ايتدك هب *)

(عالم فانى) دنياى بى بقادر (تعب) فتحتينله محنت ومشقت معناسنه در كسب وتحصيل وعلوم معلوملردر

(* كيدر البته سنكله هنرك * نه روا قالميه وافر اثرك *)

(البته) همزه نك قطعى وبانك فتحى وتانك تشديديله قطعى المفاد اولوب شبهه وتردد احتمالى اولميان مضمون جمله يى تأكيد ايچون ايراد اولنور (هنر) علم ومعرفت معناسنه دركامر (نه روا) تركيبى فارسيده ادات نفى اولان نه كلمه سيله جائز ولائق معناسنه اولان روا كلمه سندن مركب اوله رق لايق ومناسب دكلدر ديمك اولور (وافر) صاحب وزننده چوق معناسنه در (اثر) فتحتينله برنسنه نك وجودنه دلالت ايدن علامت ونشانه دينور

(* اول اثر ايسه سزاوار قبول * فارسيدن عربيدر مقبول *)

(سزاوار) تركيبى لايق وحقيق معناسنه اولان سزا كلمه سيله ادات لياقت اولان وار كلمه سندن مركب اوله رق زياده اليق واحرى معناسنه در (قبول) صبور وزننده هبه ونصيحت وعلم ومعرفت مقوله سى نسنه يى بالطوع والرضا الوب درعهده ايتمكه دينور (يعنى نظم وترتيبى ملحوظ ومنوى اولان اثر كه اشبو تحفه مزدر بوندن اقدم كشيده سلك نظم اولنان تحفه مزدن زياده تلقى بالقبوله شايسته واحرى در زيرا بونك موضوعى آنك موضوعندن اشرف واولى در ديمك اولور (عربينك فارسى اوزره رجحان ومزيتى وجهات مقبوليت ومرغوبيتى ابيات آتيه دن مستبان ولغات سائره دن اولويتى بطريق الاولى پرهاندر

(* اولسان اوزره دكلى فرقان * اكا محتاجدر البته جهان *)

مفرداتى سابقده مشروحدر (جهان) دن مراد تقدير مضاف ايله اهل جهان وابناء زماندر

(* اولساندر فضلايه الزم * حل اشكالى آنك امر اهم *)

(فضلاء) علماء وزننده فاضلك جمعيدر كه علم ومعرفت وفضل ومزيت صاحبى كيمسه لردر (الزم) اسم تفضيل صيغه سيله زياده لازم ومقتضى اولان نسنه يه دينور (حل) حانك فتحى ولامك شده سيله عقده ودوكوم مقوله سى نسنه لرى چوزوب اچمقدر (اشكال) همزه نك كسريله التباس واشتباه معناسنه در (امر) همزه نك فتحيله امورك مفردى اوله رق شئ معناسنه در (اهم) اهم وزننده شانى زياده اهتمام اولنه جق شيئه دينور

(* انده در نيجه حقايق دركار * لفظ ومعناى دقايق آثار *)

(حقايق) شقايق وزننده حقيقتك جمعيدر ثابته وواقعه اولان نسنه لره واصل وضعى اوزره ثابت ومستعمل اولان كلمه لره دينور (دركار) پركار وزننده فارسيدر موجود ومتحقق موقعنده ايراد اولنور (دقايق) دقيقه نك جمعيدر خفى وغامض اولان امور وخصوصه دينور (آثار) آنفا مشروح اولان اثرك جمعيدر

(* نيت خيرى چيقر فعله همان * كچمه دن غفلتله وقت وزمان *)

(نيت) نونك كسرى وبانك تشديدى وتخفيفيله برنسنه يه عزم وقصد ايلمك يعنى برعمله شروع ومباشرته عقد قلب ايلمكدن عبارتدر (يعنى اوقات عمر عزيز غفلتله كذران ايتمزدن اقدم خيرلو نيتى قوه دن فعله چيقر ديمكدر

(* بالخصوص ايشته بو دورك شاهى * قدردان حضرت ظل اللهى *)

(دور) دالك فتحيله عصر وزمان معناسنه در (شاه) فارسيدر سلطان معناسنه (قدردان) وصف تركيبى اوله رق اهل معارفك قدر وشانى بيلوب مقاديرنه كوره حرمت ورعايت ايديجى معناسنه (ظل الله) قطعه ثالثه ده كلديكى اوزره سلطان عادله اطلاق اولنور امام فخر رازى حضرتلرينك تفسير كبيرده بيانى اوزره اولان بلاد عريضه ظل ظليل اسباب حضور وراحتك مظهرى اولمغله سايه معدلتواية ملوكانه لرنده خلق جهان راحت نشين امن وامان اولان سلطان عدالتنشان حضرتلرينه على طريق الكناية ظل الله اطلاق اولنور

(* هم معارف ايله پيراسته در * زيب عرفانله آراسته در *)

(معارف) معرفتك جمعيدر (پيراسته) باء فارسيه نك كسرى ومدى وسينك سكونيله پيراستن مصدرندن اسم مفعولدر دوزلمش وقوشولمش ومرتب ومنتظم ومصيقل ومجلا معنالرينه در (زيب) زانك كسرى ومديله بوده فارسيدر بزك وزينت معناسنه (عرفان) عمران وزننده معرفت معناسنه در (آراسته) همزه نك مدى وسينك سكونيله فارسيده بزنمش وطونانمش مزين ومحلى معنالرينه اطلاق اولنور

(* دركه دولت باجلالى * عالمك قبله كه آمالى *)

(دركه) دركاه مخففى اوله رق فارسيده قپو محلى معناسنه در زيرا در دالك فتحيله قپويه دينور (كاه) كاف فارسيه نك فتحى ومدى واظهار ها ايله ادات اسم مكاندر لكن عرفده اكابر واشرافدن اولان ذاتك قپوسى اشيكى معناسنه تخصيص اولنمش (دولت) شوكت وزننده ملك وسلطنته اطلاق اولنور (با) مصاحبت ايچوندر (اجلال) همزه نك كسريله تعظيم وتبجيل معناسنه در (قبله كه) قبله كاه مخففيدر توجه واستقبال اولنه جق جهته دينور (آمال) همزه نك مديله اميد ورجا معناسنه اولان املك جمعيدر

(* قدر ورفعتله بولوردى شانى * اولسه دارا درنك دربانى *)

(قدر) ورفعت وشان معروفلردر (دارا) خارا وزننده ملوك كيان تعبير اولنان سلاطين عجمك طقوزنجيسى اولان دارا بن بهمن بن اسفنديار دركه داراى اكبر ودارا ب دخى ديرلر (در) قپويه دينور كه مامر آنفا (دربان) فارسيدر قپو بكجيسى وقپو محافظى معناسنه در اكابر دائره لرينك قپوجيسى ودولت عليه نك قپوجى باشيلرينه اطلاق اولنور (يعنى داراى اكبر بو قدر شكوه وشوكتنى ترك ايدوب در رفعتمدارنده برقپوجى اولايدى اسكندره مغلوب ومقهور اولميوب بلكه مظفر ومنصور اولوردى ديمكدر

(* جمع اولوب انده خصال العمرين * طلعت ذاتى جمال القمرين *)

(خصال) جبال وزننده خوی وخلق معناسنه اولان خصلتك جمعیدر کما سیجیء فی اول قافیة اللام (عمرین) تثنیه بنیه سیله علی طریق التغلیب خلفاء راشدین حضراتندن حضرت ابی بکر الصدیق ایله حضرت عمر الفاروق رضی الله تعالی عنهمایه اطلاق اولنور (طلعت) رغبت وزننده رؤیت ودیدار معناسنه و یوز وچهره ومنظر معناسنه‌در (ذات) برنسنه‌نك نفس وحقیقتنه اطلاق اولنور (جمال) کمال وزننده حسن وملاحت ورونق ولطافت معناسنه‌در (قمرین) تثنیه صیغه سیله تغلیبا شمس ایله قمره دینور

(* آل عثمانه ویر قدر وشرف * نسل اجداده اودر خیر خلف *)

(آل عثمان) جمله‌نك معلومی اولدیغی اوزره سلاطین عدل آیین جهان وخواقین کشورستان دارادربان ابدالله ملکهم وسلطنتهم الی یوم الحشر والمیزان حضراتنه دینور جد اعلالری اولوب التیوز طقسان طقوز تاریخنده اتفاق آرا ایله مراسم عقد بیعت اجرا اولنوب آرای خلافت کبری اولان عثمان غازی خان علیه الرحمة والرضوان حضرتلرینك سلالهٔ طاهره‌لری اولمغله آل عثمان اطلاق اولنمشدر (قدر وشرف) علو ورفعت وشان وشهرت موقعنده مستعملدر (نسل) نونك فتحی وسینك سکونیله ولد وذریت معناسنه‌در (اجداد) همزه‌نك فتحیله اب الاب معناسنه اولان جدك جمعیدر (خیر) معروفدر که ناسك میل ورغبت ایلدیکی نافع ومرغوب شیئه دینور (خلف) فتحتینله پدرندن صکره قائم مقامی اولان ولد صالحه اطلاق اولنور

(* اوکریم ابن کریم ابن کریم * یعنی کیم حضرت سلطان سلیم *)

(کریم) امیر وزننده اخلاق حمیده وافعال پسندیده صاحبی اولان ذاته دینور کریم ابن کریم حسب ونسب وعرق طاهر ونجیب و پاك طینت معناسنده حقیقت عرفیه اولمشدر (یعنی ابیات ستهٔ سابقه ایله موصوف اولان سلطان مکارم عنوان سلطان سلیم خان ثالث ابن سلطان مصطفی خان ثالث ابن سلطان احمد خان ثالث حضرتلریدر دیمك اولور (و بو بیت مابعدنه مرهون ومربوطدر

(* سربسر روی زمینك شاهی * آسمانك دخی مهر وماهی *)

(سربسر) در بدر وزننده فارسیدر معنای واحده موضوع اولان لفظین میاننده یعنی باش معناسنه اولان ایکی عدد سر کلمه‌لرینك بیننه عربیده الی وفارسیده تاکبی انتهاء غایت ایچون اولیجی برباالحاقیله لسانمزده باشدن باشه و بوسبتون تعبیری کبی احاطه واستیعاب افاده ایدر (روی زمین) فارسیده یوز معناسنه اولانك روی لفظنك ارض و یر معناسنه اولان زمین لفظنه اضافتیله یریوزی دیمکدر (آسمان) همزه‌نك مدی وسینك ضمی یاخود سکونیله کوك معناسنه‌در فلك وسما مراد قیلنور فارسیدر (مهر) میمك کسری وهانك سکونیله فارسیده کونشه دینور آفتاب کبی (ماه) جاه وزننده فارسیده آیه دینور بو بیت سربسر مبالغه‌در

(* چشم انجم ایله چرخ کردان * کورمدی اویله شه عالیشان *)

(چشم) جیم فارسینك فتحی وشینك سکونیله کوزه دینور (انجم) افلس وزننده یلدز معناسنه اولان نجمك جمعیدر چشمك انجمه اضافتی لجین الما قبیلندندر فلکك کوزی مثابه‌سنده اولان یلدزلر ایله دیمك اولور (چرخ) جیم فارسیه‌نك فتحی ورانك سکونیله فلك معناسنه‌در ومطلقا دولابی دوران ایدن نسنه‌لره دینور دکرمن چرخی وعربه تکرلکی کبی (کردان) کاف فارسیه‌نك فتحیله دونیجی معناسنه‌در عربیده دوار کبی (شه) شینك فتحی واظهارها ایله شاه مخففیدر که پادشاه دیمکدر یعنی آفرینشدنبرو فلکك کوزی بویله برشاه عالیجاه کورمدی دیمك اولور

(* اوشهنشاه کرم فرمانك * اوجهانبان فلك عنوانك *)

(شاهنشاه) ایکی الفله شهنشه تخفیفا الفلری حذفله شاهنشه انف اولی اثبات وثانی یی اسقاطله شهنشاه بوراده اولدیغی کبی اولی اسقاط ثانی یی اثباتله جمله سی هاء اولی نك کسری ونونك سکونیله اول اولو پادشاهه دینور که عصرنده اولان ملوکك جمله سندن قوت وشوکتی وسطوت وسلطنتی زیاده اوله اصلی ترکیب اضافی اوله‌رق شاه شاهان ایدی مضاف الیه مضافه تقدیم اولنوب و بعض حروفی دخی حذف اولنوب شاه اعظم وسلطان معظم معناسنه وصف ترکیبی اولدی (کرم فرما) ترکیبی عطا واحسان معناسنه اولان کرم لفظیله بیورمق معناسنه اولان فرمودن مصدرندن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخفف اولان فرما لفظندن مرکب اوله‌رق وصف ترکیبیدر کرم بیوریجی وانعام واحسان ایدیجی معناسنه‌در (جهانبان) کرانجان وزننده وصف ترکیبی اوله‌رق جهانك بلداتی وسکان وقطاتی وقلمرو سلطنتی اولان اولکا واقلیمی تعرض اعدادن وقایه ومحافظه ایدیجی معناسنه‌در زیرا بان لفظی ادات صفت مشبهه واداة اسم فاعلدر اکثری ملازمت ومحافظه معناسنی مفید اولور ودائما کلمه‌نك آخرینه لاحق اولور باغبان وکشتیبان و پاسبان کبی (فلك عنوان) بوده وصف ترکیبی اوله‌رق فلك مرتبه لو وقدر وشانی مبالغه عالی ورفعتلو معناسنه‌در * فائده هر بر ترکیب که بعد التبدیل والتغییر کندیدن اسم فاعل یاخود اسم مفعول یاخود صفت مشبه یاخود اسم منسوب معناسی منفهم اوله قاعدهٔ فرس اوزره وصف ترکیبی دیرلر

(* مهر احسانی ایله سرتاپا * تابناك اوله ده زیر وبالا *)

(مهر) کونش دیو آنفا کچدی (سرتاپا) فارسیده باش معناسنه اولان سر لفظیله ایاق معناسنه اولان پا لفظنك ماییننه انتهاء غایت ایچون اولیجی تا لفظی توسط ایله باشدن ایاغه دك دیمکدر که مراد احاطه واستیعابدر (تابناك) بانك سکونیله فارسیده نور وضیا معناسنه اولان تاب لفظیله ادات نسبت اولان ناك لفظندن مرکب اوله‌رق وصف ترکیبیدر روشن ونورلو معناسنه (زیر) زانك کسری ومدیله اشاغی معناسنه (بالا) حالا وزننده یوقاری معناسنه فارسیلردر یعنی کونش کبی ظاهر اولان احسانیله اعلا وادنا فرحناك اوله ده دردیمك اولور

(* خداوند ثریا اقبال * اولدیغیچون شرف آرای کمال *)

(خداوند) خانك ضمی وواوك فتحی ونونك سکونیله فارسیدر ملك صاحبی معناسنه (ثریا) ثاء مثلثه‌نك ضمی ویانك تشدیدیله فارسیده پروین وترکیده اولکر دیدکلری طوب کواکبدن عبارتدر که ثور برجنده واقع ومنازل قمردندر (اقبال) همزه‌نك کسریله طالع وبخت معناسنده مستعملدر ثریا واقبال لفظلری عربی ایکن اسلوب فارسی اوزره وصف ترکیبی قیلنوب عالی بختلو وطالعی قوتلو موقعنده ایراد اولنور (شرف آرا) ترکیبی علو ورفعت ومجد وعزت معناسنه اولان شرف کلمه سیله فارسیده بزه‌مك وزینت ویرمك معناسنه مصدر اولان آراستن‌دن امر مخاطب یاخود اسم فاعل مخفف اولان آرا کلمه سندن مرکب وصف ترکیبی وکماله مضاف اولمغله علم وهنره میل ورغبت واهل معارفه اعتبار ورعایت ایتمکله فضل وکمالك شان وشرفنه زینت ویریجی دیمکدر

(* جمله آثار هنر مقبولی * کهر اولمز اوقدر مقبولی *)

(یعنی) اول خداوند قدردانك نزد همایوننده هر نوع آثار هنر انواع مجوهراتدن زیاده مرغوب ومقبول تردر دیمکدر

(* نه طوررسن کتورب کلك ودوات * اویله برطرز ایله قیل نظم لغات *)

(کلك) کافك کسریله قلم دیو کچدی (دواة) حصاة وزننده یازو یازه‌جق آلت معروفه‌درکه ترکیده دیویت تعبیر اولنور (طرز) طانك فتحی ورانك سکونیله شکل وهیئت واسلوب وصورت معناسنه‌در (نظم) معلومدر

*) که اوله کالهٔ زینده نما * بسط درکاه شهنشاهه سزا (*

(کاله) لاله وزنـده فارسیده قماش و بساط ومتاع معناسنه درکه نقد مقابلیدر کالاکبی هاء رسمیـه اوزرنده اولان همزهٔ مکسوره علامت اضافتدر (زینـده) زای مکسورهٔ ممدوده ایله یاقشق وتناسب معناسنه مصدر فارسی اولان زیبیدن لفظندن اسم فاعلدر متناسب الصوره ویاقشقلو معناسنه دررز یاکبی (نما) نونك ضمیله فارسیـده کوسترمك معناسنه مصدر اولان نمودن لفظنـدن امر حاضر یاخود اسم فاعل مخفف اولهرق ماقبلنه ضم ایله وصف ترکیبی اولور (زینده نما) زیاده یاقشقلو کوسترشلی وکوزل کورنشلی دیمك اولور (بسط) یایمق ودوشه مك معناسنه کامر (درکاه) قپو و(شهنشاه) سلطان معظم و(سزا) لایق کامر فی السابق

*) نکته داندراوشه والاشان * تا اوله حسن قبوله شایان (*

(نکته دان) وصف ترکیبی اولهرق دقایق شناس ولطائف آشنا کبی معنای دقیق بیلیجی ومزایای کلامی فهم ایدیجی معناسنه‌در (والا) بالا وزننده اعلا معناسنه (شایان) شایسته ولایق معناسنه فارسیلردر

*) اوقود بجه علما وفضلاء * ایده اول داوردورانه دعاء (*

(داور) خاور وزنـده پادشاه عادله وحقانیت اوزره فصل قضا ایدن حاکمه دینور اصلی داد ور ایدی صاحب عدل معناسنه تخفیفا دال حذف اولندی (دوران) دالك فتحی وواوك سکونیله وقت وزمان معناسنه‌در

*) تخت اجلالده باعمر ابد * دولت وشوکتی اولسون سرمد (*

(تخت) معلومدر که سریر پادشاهی یه دینور (اجلال) همزه نك کسریله تعظیم معناسنه در (باعمرابد) باء مصاحبه ایله طول حیات واوزون اوزادی عمر ایله دیمکدر (شوکت) دولت وزننده حدت وشدت وقدرت معنالرینه دیوقطعهٔ ثالثه ده کاور (سرمد) جعفر وزننده مستمر ومدید ودائم وجاوید معنالرینه در

*) آنی هر حالده منصور ایده حق * جمله اعداسنی مقهور ایده حق (*

یعنی حق تعالی حضرتلری اول داور دورانی دائما غالب ومظفر ایتسون وکافهٔ اعداسنی مغلوب ومدمر ایتسون دیمکدر

*) هر غزاسنده قیله رب مجیب * کامیاب ظفر وفتح قریب (*

(غزا) غینك وزانك فتحه‌لریله دشمنله جنك وقتال ایلمکه کتمکه دینور (رب) رانك فتحی وبانك تشدیدیله اسماء حسنی دندر (مجیب) اجابتـدن اسم فاعلدر داعینك دعاسنی قبول ایدیجی دیمکدر (کامیاب) فارسیده مطلوب ومراد معناسنه اولان کام لفظیله بولمق معناسنه مصدر اولان یافتن کلمه سندن امر مخاطب یاخود اسم فاعل مخفف اولان یاب لفظندن مرکب اولهرق توصیفی در مرادنه ایریجی معناسنه‌در (ظفر) فتحتینله مطلوبه دسترس ونائل اولمق معناسنه در (فتح) فانك فتحی وتانك سکونیله نصرت وامداد معناسنه در وقهر وغلبه ایله کفاردن اولکه وممالك المق معناسنه مستعملدر (قریب) امیر وزننده بعید مقابلیدر * تنبیـه ناظم نحریرك *دیدی کویا بکا اول ملهم غیب* بیتنـدن بورایه قدر یکرمی سکز بیتـك مضمون ومألی قولك مقولی یعنی جناب ملهمك سرناظمه القا والهام ایتدیکی کلام مقبولی اولدیغی خفی دکلدر

*) اولیجق خیرایله بو کفت وشنید * طبعمه کلدی عجب شوق جدید (*

(کفت وشنید) بو ایکی لفظلر فارسیده ماضی صیغه سی اوزره اسم مصـدرلردر اولك اصلی کاف فارسیه نك ضمی وفانك سکونیله کفتن درسویلمك معناسنه وثانینك اصلی شنیـدنك ونونك

کسره‌لریله شنیدن در ایشتمك معناسنه بو ایکی فعلین متقابلینك برابر افاده سی مراد اولندقده مصدریت حرفی اولان نون حذف اولنوب کفت وشنید وکفت وکو دینلور سویلمه وایشتمه معناسنه نتکیم بیع وشرا وآلش وویرش مفهومنی برابر افاده قصد اولندقده داد وستد دینور وکلمه وکتمه مفهومنی معا افاده ده آمد ورفت وآمد وشد دینلور یعنی بو کلام نفسی‌یی سمع فؤاد ایله استماع ایتـدیکمده درونمه یکی باشدن برربتـه میل وخواهش کلدیکه تأثیرندن تعجب اولنور دیمکدر

*) فهم ایدوب رأی صواب اولدیغی * مایهٔ بروثواب اولـدیغی (*

(فهم) فانك فتحیله اکلامق معناسنه‌در (رأی) رانك فتحی وهمزه نك سکونیله اعتقاد وفکر واندیشه معنالرینه‌در (صواب) سحاب وزننده راست وطوغری معناسنه‌در (مایه) دایه وزننده فارسیدر اصل واساس وثروت وسامان و بضاعه معنالرینه در (بر) بانك کسری ورانك تشدیدیله عبادت وطاعت وخیر واحسان معنالرینه‌در (ثواب) سحاب وزننده عمل مقابلنده ویریلن اجر وجزایه دینور

*) اول جهانبانه دعاجلبی ایچون * تا ابد شکر وثنا جلبی ایچون (*

(جهانبان) قریبا کچدی (تاابد) لفظنده تا فارسیده انتهاء غایت ایچوندر ابد فتحتینلـه زمان طویل واحد ممدوددن عبارت اولمغله دنیاده بو اثر باقی اولدقچه افراد متفعیندن خیر دعا وشکر وثنا حاصل وسوی خدیوانه لرینـه واصل اولمق ایچون دیمکدر

*) اله پیرانه سر الدم قلمی * نوجوانلر کبی قیلدم همی (*

(پیرانه سر) ترکیبی فارسیده مسن واختیـار کیمسه معناسنه اولان پیر لفظنك آخرینـهٔ اداهٔ لیاقت اولان الف ونون و یاء رسمیه الحاقیله و باش معنـاسنه اولان سر کلمه سنی ضم ایله شیخانه وقوجه واری معناسنده مستعملدرکه اختیارلق هنکامنده وقوجه لق باشنـه کلدیکی زماننده دیمکدر (نو) نونك فتحیله فارسیده یکی وجدید معناسنه در (جوان) جیمك ضمیله دلی قانلو یکت معناسنه در (همم) هانك کسری ومیم اولانك فتحیله همتك جمعیدر

*) ایتدم انشایه همان آغازی * اوله بر نوائر ممتازی (*

(انشاء) همزه نك کسریله برکیمسه کندیلکندن برنسنه یی پیـدا وایجاد ایلمك معناسنه در (آغاز) بمعنی الشروع کامر فیما تقدم (نو) آنفا کچدی (اثر) موجدك وجودنه دال اولان علامته دینور (ممتاز) منتخب وکزیده معناسنه در

*) بوز یکرمی کتبك زبده سیدر * انلرك حل اولنان عقده سیدر (*

(کتب) ضمتینله کتابك جمعیدر (زبده) عمده وزننده کره یاغنه وسودك قیماغنه دینور وهر نسنه نك خلاصه سنه دینور (حل) حانك فتحی ولامك تشدیدیله دوکوم مقوله سنی چوزمکه ومغلق ومبهم نسنه یی ایضاح ایتمکه دینور (عقده) زبده وزننده دوکومه دینور وصعب المنال اولان مغلق ومشکل نسنه یه دینور مانحن فیه‌ده اولدیغی کبی ناظم فاضل بو نظم وجیزك تألیفی خصوصنده صحاح جوهری وفائق زمخشری وقاموس فیروز آبادی ومغرب مطرزی ومفردات راغب اصفهانی وتهذیب ازهری وجامع ازهری ومصباح منیر ونهایهٔ ابن اثیر ولسان العرب ومجرد ومنتخب وشمس العلوم وبهجة اللغات مثللو کتب لغاتدن وسائر ادیباتدن یوز یکرمی عدد کتابه مراجعت ایتمکله نظم مزبور غایت منتظم ومنتخب ومنقح ومهذب اولدیغی اشعار وطلابی ترغیبـه آغاز وابتـدار ایلدی

*) یازیلوب مشکل قرآن وحدیث * نعمت خالقی ایتـدم تحدیث (*

يعني آيات قرآنيه واحاديث نبويه‌ده بعضا وارد اولان لغات فصيحه كه علمده راسخ اولميان كيمسه‌لر اول امرده معناى منيفني ادراك وتعيين خصوصنده متحير اولورلر مثلا * تلاى ديبا ايمش استبرق وسندس اطلس * عبقرى اكاله والا ايو اثواب رياش * بيتنك مفرداتى كبي اومقوله لغتلرى بومنظومه‌ده تحرير ومعناى شريفن بيان وتفسير ايلدم وبو جهتله جناب خالقك بو بنده كمينه‌يه انعام واحسان بيورديغى نعمت جليله‌ئ علمي بين الناس اشاعه وافشاء وآثار واحكامني اجرا وانباء ايله واجبه‌ئ تحديث نعمتي تأديه وايفا ايلدم ديمك اولور

*(ياردينغم بعض لغات اغرب * اكثرى مشكل اشعار عرب)*

يعني جابجا تحرير ايلديكم لغات غريبه غيرمأنوسة الاستعمالك اكثريسى عرب عربانك اشعار مستشهد بهاسنده مذكور اولان الفاظدن اولمغله قواعد عربيه‌نك شواهدنى تزكيه وفنون ادبيه‌نك فوائدنى تتميه قبيلندن اولديغى ظاهردر

*(چوغيده ضرب مثلده جارى * نكته‌دن يعنى دكلدر عارى)*

(ضرب مثل) بلع عسل وزننده بيان مثل معناسنده‌در چونكه مثل شول كلامه دينوركه انى بركيمسه برماده ضمننده تكلم ايتمش اولوب موردنده اولان غرابتـه ياخود نزاكتنه مبنى ناس بيننده فاشى ومشتهر اولمغله اول مورده نوع مماثلت ومناسبتي اولان محلده ضرب وايراد اولنور مثلا هر برامورده متبصرانه حركت ايله عاقبت انديش اول ديه‌جك محلده * اذا اشتريت فاذكر البيع * وقدم الخروج قبل الولوج * مثللرينى ضرب وايراد كبي والفظ مثل كنديسيچون شان عجيب وطرز غريب اولان هر برحال وقصه وصفت ايچون مستعار اولور يعني بو منظومه‌ده محرر اولان لغات غريبـه‌نك اكثريده عرب عاربه‌نك امثالنده جارى اولمغله نكته‌دن عارى وفائده‌دن خالى دكلدر مثلا * صعب كوچ خرط اغاج قابوغنى صويمقدر * بركون كبي ديكنلى اغاجك آدى قتاد * بيتنك مفرداتى (اصعب من خرط القتاد) مثلنك ودخى * شنشنه عادته ديمش دخى خويه طبعه * يلانك اركك‌هم بركسك آدى اخزم * بيتنك الفاظى اشبو (شنشنة اعرفها من اخزم) مثلنك حل وايضاحنه دائر اولديغى كبي وقس على هذا

*(انتخاب ايليه‌رك افصحنى * مشترك لفظلرك اصلحنى)*

(مشترك) اسم مفعول صيغه‌سيله شول لفظه دينوركه مدلولى اولان معنالردن هر برينك اراسنه وضع مستقل ايله موضوع اوله عين وعجوز لفظلرى كبي يعني بو نظمى الفاظ عربيه‌نك زياده فصيح اولنلرينى انتخاب ايده‌رك واشتراك لفظى ايله مشترك اولان لفظلرك مقامه اصلح وانسب اولان معنالرينى اخذ ايده‌رك ترتيب ايلدم ديمكدر

*(يازمدم پك لغت مشهورى * اوليه تاظرفانفورى)*

يعني ارباب ظرافته باعث نفرت ومورث فتور وسئامت اولمسون ديو لسانمزده پك مشهور ومتداول اولان الفاظ عربيه كه شيوعنه مبنى تركى مجراسنه جارى اولمشدر جامع وامام ومسجد ومدرسه وخان وحمام وحمال وبقال مثللو معناى ما وضع لهى جمله‌نك معلومى اولان الفاظ خايده‌يى اصلا قلمه المدم ديمك اولور

*(ترك ايدوب چوق لغت خرمايى * دوه‌يه دائر اولان معنايى)*

يعني اشرف فواكهدن اولوب كندنده غذائيت دخى موجود اولمغله كثير النفع والبركه اولان خرمانك شاننه صنف عرب اعتنا وابتداء ظهورندن منتهاى كماله قدر هرحالتنده بر اسم مخصوص ايله مسمى قيلمريله كثير الاسماء اولان اشيا جمله‌سندندر لكن ناظم تحريررا قافيه سنك دردنجى قطعه سنده مطلع ظهورنده اسمى اولان طلع لفظيله تمام نضج وكمال

بولوب قوريتدقده تصكره نامى اولان تمر لفظنى بيان ايله اكتفا ايتديكى كذلك دوه دخى عربك اعز اموالى اولمغله انواعى والوانى واسنانى وذكوريت وانوثيتى وسمن ونحافتى وصغر حجمى وجسامتى وسرعت سيرى وبطائتى وسائر اوصاف وحالاتى اعتبارلريله موضوع اولان اسامئ كثيره سيله كتب لغات مشحون وحتى بو فقيرك ظفرياب اولديغى اسماسى بيله التمش عدددن افزون ايسه ده ناظم مرحوم ينه طقوز عددنى راقافيه سنك بشنجى قطعه سنده كشيده‌ئ سلك قطار ايدوب باقيسنى تسييب كرده‌ئ وادئ اهمال ايتديكنى ايماايدر

*(دخى احوال نسايه دائر * سود ايله يغموره مايه دائر)*

يعني اوسع اللغات اولان لغة عربده طائفه‌ئ نسوانك سن وسالى وبال وبالى واطراف واردافى واعطافى وثغور وشعور ونحورى وثيب وبكارتى وحبا ووقاحتى وسمن ونحافتى وقد وقامتى وشيوه وملاحتى وسائر احوال وهيئاتى اعتباريله اسماء كثيره سى دركار ايسه‌ده تحاشيا عن الاطناب اكثرى طى اولنديغندن اعتذار كذلك سود انواعنك ويغمور وصو نوعلرينك اكثر اسماسى متروك اولديغن اشراب واشعار ايدر

*(ذكرنى ايتديكم اكثر اهمال * چولده ايراد اولنان بعض مقال)*

(اهمال) همزه‌نك كسريله برنسنه‌يى رغبت والتفات ايلميوب بوشلمغه دينور (مقال) قولدن مصدر ميميدر

*(انلرك اكثرى نامستعمل * باديه خلقنه امانه كوزل)*

(يعني) ترك واهمال اولنان لغاتك اكثرى هرنقدر اهل باديه يعني سكان بيابان وعربان صحرا نشينان بيننده مستعمل ايسه‌ده بلدان وقرى اهالبسى عندنده مهجور ونامستعمل اولمغله تركى اولى عد اولندى ديمكدر

*(ذيلنه درج اولنوب هم امثال * اصطلاحات غريب استعمال)*

(يعني بو منظومه‌نك حروف هجا ترتيبى اوزره نظم اولنان قطعه‌لرى رسيده‌ئ حسن ختام اولدقدنصكره خاتمه سنده عرب عربانك مورث تشحيذ اذهان وباعث ازدياد آداب وعرفان اولان امثال لطائف مآلى ومصطلحات بلاغتسمات نادر الاستعمالى وضع وادراج اولنمغله ازهر جهت اعتباره جسبان وحسن قبوله شايان اولديغن بياندر

*(تحفه‌دن اولدى دوبالا والا * ايتمامش مثلنى كيمسه املا)*

(دوبالا) تركيبى فارسيده اسماء عدددن اولان دو لفظيله قد وقامت واوزنلق معناسنه اولان بالا لفظندن مركب اوله‌رق ايكى بوى وايكى قات ديمكدر (والا) بالا وزننده مرتفع واعلا معناسنه فارسيدر (املاء) عن ظهر القلب يازمغه دينور

*(حل امثال بلى مشكلدر * بيلورانى اوكه دانادلدر)*

(دانا) فارسيده دانستن مصدرندن صفة مشبهه‌در عليم وبليجى معناسنه (دل) دالك كسريله قلب وكوكل معناسنه‌در يعني مثلا مثنوياتده كله‌جك * عاد بخفى حنين * دخى * قد جاء باذنى عناق * دخى * جاء بقرنى حمار * مثللو امثال عربدن برمثلى بربيتده ايرادوهم مفهوم ومآلنى حل وايضاح ايله اظهار مراد اصعب من خرط القتاد اولديغى انجق دل آكاهى منبع فنون معارف اولان اهل رشاد بيلور ديمكدر

*(قدرنى اهل درايات اكلر * آشناى ادبيات اكلر)*

(درايات) ديانات وزننده درايت لفظنك جمعيدر درايت رعايت وزننده علم ومعرفت كبي بيلمكه دينور (آشنا) همزه‌نك مدى وشينك سكونى ونونك فتحى ومديله فارسيده بيلش معناسنه‌دركه بيكانه مقابليدر وبوزكج وشناور معناسنه‌در ومعارفدن مذاق روحانيسى اولان كيمسه‌يه اطلاق

اولنور (ادبیات) ادبیه نك جمعیدر علوم ادبیه نك بیانی بكدی

*(تحفه ترتیبی كبی حرف هجا * اولدی بونده دخی رونق پیرا)*

(ترتیب) هر شیئی موضع لایقنده قیلمق معناسنه در (حرف هجاء) كساء وزننده الفدن یایه قدر حروف تهجی وحروف مبانی اطلاق اولنان حرفلره دینور كه امام مبرد كبی همزه ایله الفی برحرف عدایده نه كوره یكرمی سكز وكافهٔ بصریون كبی بونلردن هر برینی حرف مستقل عدایده نه كوره یكرمی طقوز حرفلر (رونق پیرا) باء فارسیه نك كسری ومدیله رونق دوزیجی وحسن ولطافت ویریجی معناسنه وصف تركیبیدر یعنی بوندن اقدم نظم ایتدیكمز تحفه قطعه لرینك قافیه لری ترتیب حروف هجایه مبنی اولدیغی كبی بونخبه مزده دخی ترتیب مزبوره رعایت باعث ازدیاد لطافت اولدی دیمكدر

*(ایدیجك قطعهٔ دیكرده كذار * ایلم وزن عروض تكرار)*

(قطعه بیانی قطعهٔ اولی نك عنوانی شرحنده كلور (دیكر) دالك كسری ومدی وكاف فارسیه نك فتحیله غیری و بشقه معناسنه در (كذار) كاف فارسیه نك ضمیله كچمك معناسنه در (وزن) واوك فتحیله اهل عروض اصطلاحنده بحور عروضیه دن بر بحره موافق شعر نظم وتقطیع ایلمك معناسنه در (عروض) صبور وزننده میزان شعره اطلاق اولنور كه تفاعیل ومفاعیلدن عبارتدر كه شعر انكله معارضه ومقابله اولنوب موزونی ناموزوندن ممیز اولور و عروض شعردن هر بیتك مصراع اولنك جزء اخیرنه دینورنشه كیم مصراع ثانینك جزء اخیرنه ضرب اطلاق اولنور كرك بو جزءلر علل وزحافاتدن سالم اولسون فاعلاتن ومفاعیلن كبی وكرك معلول ومغیر اولسون فاعلات وفعلات ومفاعلن وفعولن كبی یعنی برقطعه نك وزن عروضیسی مثمن الاجزاء یاخود مسدس الاجزاء یاخود مربع الاجزاء اوله رق قنقی بحردن اولدیغی بردفعه ذكر و بیان اولندقده ینه اول بحردن اوله رق نظم اولنان قطعهٔ دیكرده وزنی اعاده وتكرار اولنماز مثلا قطعهٔ اولی نك مقطعنده فاعلاتن فاعلاتن دره بحر رمل دیمكله قطعهٔ مزبوره نك بحر رمل مثمن الاجزا دن اولدیغی اشعار ایتمكله قطعهٔ ثالثه ورابعه ده تعرض ایلمدی كذلك قطعهٔ ثانیه نك مقطعنده مفاعیلن مفاعیلن بودر مأمولم انجق دیمكله (قطعهٔ مرقومه نك بحر هزج مثمن الاجرادن اولدیغی افاده ایتمش اولمغله دال قافیه سنك ایكنجی وسین قافیه سنك اولكی قطعه لری دخی بحرمز بوردن ایسه ده تكرار بیان وزن ایلمدی وقس علی هذا

*(طبع موزونه احاله ایده رم * ذهن دراكه حواله ایده رم)*

(طبع موزون) استقامت فهم ایله موصوف اولان اهل سلیقه نك طبیعت و نهادنه دینور (احاله) همزه نك كسریله (وحواله) سحابه وزننده برنسنه یی بر كیمسه یه تفویض وسپارش ایلمك معناسنده عرف اولمشدر (ذهن) ذالك كسریله فهم وعقل وذكا وقوهٔ حافظه معنالرینه در (دراك) شداد وزننده سریع الادراك معناسنه ذهنك صفتیدر

*(قنده مفهوم ومآلی دیر ایسم * اویله بر رمز خفی ایلر ایسم)*

(مآل) مقال وزننده مرجع معناسنه در (رمز) غمز وزننده اشارت معناسنه در (خفی) غنی وزننده كزلونسنه یه دینور بو بیت مابعدنه مرهوندر

*(مقصدم زبدهٔ معنادیمه در * ایله دقت اكا اما دیمه در)*

(یعنی) مثلا حاء قافیه سنده توبهٔ صادقه مفهومی نصوح (و قافیهٔ راده مآل حافره اول امرده دیمكدر) دیدیكی كبی جابجا قطعه لرده وكثیرا مامثنویات امثال ومصطلحات ظرافت اشتمالده مفهوم ومآل تعبیرندن ناظم تحریرك مراد ومقصودی معنای مرسوم لفظ مرقومك

زبده وخلاصه سی وحاصل معناسیدر بومقامده تدقیق نظر ایله دیمك اولور

*(التزام ایله تناسب هنرین * دخی انواع صنایع كهرین)*

(التزام) اهل بدیع اصطلاحنده محسنات لفظیه دن لزوم مالایلزم واعنات تسمیه اولنان محسنه در كه شاعر قافیه ده وناثر سجع وفاصله ده حرف رویك ما قبلنده بر یا ایكی حرف مخصوصك تكلفسز ایرادنی تعهد والتزام ایتمكه دینور مثلا بومنظومه نك اواخر قطعاتی اولان یاء مثناهٔ تحتیه قافیه سنك اوچ قطعه سنده دخی حرف روی یا اولوب برنده آوی حاوی طاوی كبی قبل الیاء سراپا واو والف (ودیكرنده آزی بازی تازی كبی زای معجمه والف وقطعهٔ اخیره ده بادی جادی حادی كبی دال مهمله والف التزام اولندیغی كبی (واهل بدیع اصطلاحنده التزام دیو كاتب یاخود شاعر كلامنك هر كلمه سنده حروف هجادن برحرفك ایرادنی التزام ایتمكه ده دینور نته كیم فا قافیه سنك اول قطعه سنك مقطعنده مذكور اولان التزام بومعنایه محمولدر (تناسب) سینك ضمیله محسنات معنویه دن مراعات نظیر وتوفیق وایتلاف وتلفیق تسمیه اولنان صنعت بدیعیه در كه معنالری بیننده تناسب تضادك غیری مناسبت بولنان لفظینی یاخود الفاظ عدیده یی جمع ایتمكدن عبارتدر (ناظم تحریر قطعهٔ شرعیه وقطعهٔ سماویه وقطعهٔ ارضیه وتاء قافیه سنك قطعهٔ ثانیه سی كبی بعض قطعه لرنده سر تسر وسائر قطعه لرك ومثنویاتك اكثرایاتنده اشبو تناسب صنعتنه رعایت بیوردیغی اظهر من ان یخفی در (صنایع) بدایع وزننده حرفت معناسنه اولان صنعتك جمعیدر بومقامده مراد صنایع بدیعیه در كه التزام وتناسبك اخواتی اولان طباق وجناس ورد العجز علی الصدر وتلویح وتلمیح وتوریه مثللو محسنات لفظیه ومعنویه دن عبارتدر (هنر وكهر ماسبقده مشروحدر

*(نادرات ادبیت جمعی * مشكلات عربیت جمعی)*

(یعنی) علوم ادبیه نك نوادرندن اولوب اكثر كتب لغتده بولنمیان فرائد فوائدنی وفنون عربیه نك صعب المنال وغریب الاستعمال اولان فوائد شواردنی جمع وتدوین وحل وتبیین خصوصنده دیمكدر وبیت سابق ایله بو بیت مابعدنه مرهونلردر

*(خیلی اتعاب وجود ایتمشیدم * ره نارفته ره كیتمشیدم)*

(اتعاب) همزه نك كسریله بر كیمسه كندی وجودنه یعنی روح مع البدن مجموعندن عبارت اولان ذاتنه یاخود غیری یه زحمت ویروب یورمق معناسنه در (ره نارفته) تركیب اضافیسنده (ره) رانك فتحی وهاء ملفوظه نك فی الاصل سكونی و بومقامده من اجل الاضافه كسریله فارسیدر یول معناسنه اولان راه مخففیدر (نا) ادات نفیدر (رفته) هفته وزننده كتمك معناسنه مصدر اولان رفتن لفظندن اسم مفعول منفیدر پس ره نارفته طریقت غیر مسلوكه كبی كیدلمش یول معناسنه در (یعنی نظم لغتده بومسلك دشواره كیمسه كیتمامش وبونك مثلی هیچ برفرد نظم واملا ایتمامش دیمكدر

*(عون حق ایتدی ختامن احسان * خارق عاده دینورسه شایان)*

(عون) عینك فتحیله مدد ویاردم معناسنه در (ختام) كتاب وزننده برنسنه یی اتمام ایدوب آخرلمكه دینور (خارق عاده) خلاف معتاد دیو قطعهٔ اخیره ده كلور (شایان) پایان وزننده لایق وروا معناسنه در

*(بعض فخریه دخی یازدم ایسه * نفس وشیطانه اویوب آزدم ایسه)*

(فخریه) بحریه وزننده بر كیمسه متصف اولدیغی خصال وفضائلی ایراد ایده رك مباهات ایدوب اوكونمكه دینور

*(حاش لله كه ذكل عجب عجیب * مقصدم نظممه خلقی ترغیب)*

(حاشا لله) الفك قصريله (وحاش لله) الفك حذفيله معاذالله موقعنده يعنى متكلم نفسنى ياخود آخر كسنه يى برمكروه ومنكردن تبرئه وتنزيه ضمننده ايراد اولنور (عجب) عينك ضمى وجيمك سكونيله اخلاق ذميمهٔ مهلكه دن كبر معناسنه دركه كندو يى كوروب وكندوسنى بكنمكدن عبارتدر فارسيده پندار دينور (عجيب) غريب وزننده پك تعجب اولنوب طكانه جق شيئه دينور (مآل بيتين مرهونين مثلا صاد قافيه سنك عنواننده * رنكلى صادر صين خطل الغير رصاص * نشيده سى وقطعهٔ عينيه نك مقطعنده * بنم اول عين عر فانكيم دلم دربای معنادر * مقاله سى وقطعهٔ قافيه نك ختامنده * ياوه كويان زمانه بكا تقليد ايده مز * تعبيری مثللو جابجا تمدح وتباهی يه دائر مقالهلر تحرير ايتدم ايسه ده اولو جهله ظاهرا هوای نفسه مطاوعت واول المتكبرينه متابعت صورتنده راه ضلال اولان تزكيهٔ نفس واديسنه كتدم ايسه ده مقصود ومرامم حاشا عجب وتفاخر وزهو وتكبر دكلدر بلكه نعمت پروردكاری تحديث وبو نظممك تعليم وتعلمنه ناسی تحريض وترغيب غرض صحيحنه مبنيدر ديمك اولور

*) رسم انصافی ايدنلردر پيش * اولميان اهل حسد بداندیش (*

(رسم) خصم وزننده علامت ونشان وشيوه وعادت متعارفه معنالرينه در (انصاف) همزه نك كسريله عدل وداد ايلمك معناسنه معروفدر (در پيش) باء فارسيه ايله درويش وزننده اوكده وايلروده ديمكدر (حسد) ضاد قافيه سنك مقطعی ولام قافيه سنك عنوانی شرحلرنده كلور (بداندیش) نودرويش وزننده فنافكرلو ويرامزكتو رأيلو وسقيم ويكلش ملاحظه لو كيمسه معناسنه وصف تركيبی درو بو بيت مرهوندر

*) ايتميوب طعنه يى بردن دركار * حسن آدابله ايلر اقرار (*

(طعنه) تمره وزننده بوراده طعن بالقول مراد دركه بركيمسه يى اطالهٔ لسان ايله قدح وتعييب ايلمك معناسنه در (دركار) بردار وزننده ايش كوج وصنعت معناسنه در وامر ثابت ومحقق الوقوع معناسنه در بو بيتده مرهوندر

*) عربی مصرعی بروجه كمال * ترجمه ايتمه ده واردر اشكال (*

(مصرع) منبر وزننده مصراع مخففی اوله رق بيتك ايكی قافيه يی مشتمل اولان ايكی جزؤندن هر برلرينه دينور تثنيه سنده مصراعان دينور (ترجمه) دحرجه وزننده برلسانی آخر لسان ايله تفسير وبيان ايلمكه دينور بو بيتده مرهوندر

*) عينی اتيان بغايت معسور * وارايسه بعض تسامح معذور (*

(عين) بوراده شيئك ذاتی وكندی معناسنه در (اتيان) عرفان وزننده كلمك معناسنه لازمدر مقتضای مقام ايسه كتورمك معناسنه دال اولان لفظ متعدی كتوروب عينی ايراد ياخود عينی ايتاء بغايت معسور ديمه لی ايدی مكركه ايتاء بدلی اتيان طغيان قلم ناسخ ياخود ناظم نحرير كلامنی شارح قاموسك اتی كلمه سی جاءكبی بعضا متعدی اوله رق استعمال اولنور ديديكنه بنا ايتمش اوله (معسور) ميسور وزننده مصدردر برايش صعوبتلی وچارز اولمق معناسنه وعسير كبی كوج ودشوار اولان ايش معناسنه مستعملدر (تسامح) تناسب وزننده سهولت ومساعده وجهيله معامله ايتمكه دينور (معذور) مقبول وزننده عفو قصوری ضمننده ايراد ايتديكی عذر وبهانه سی مقبول اولان كيمسه يه دينور بو بيت دخی مابعدنه مرهوندر

*) جابجا حاصل معنا اولدی * اويله ايكن ينه رعنا اولدی (*

(جابجا) بانك فتحيله فارسيده اصل معناسی مكان بمكان محل بمحل ديمكدر لكن بعض كره وارالق

ارالق معنالرنده عرف اولمشدر (رعنا) قطعهٔ ساد سده كلور (مآل ابيات مرهونه سالك مسلك انصاف اولان اخوان مشكل شناسان اول امرده طعن وتشنيعی ايقاع ايتميوب حسن آدابه رعايت ايله اقرار واعتراف ايدرلر كه عربی اولان مصراعی لسان آخر ايله على وجه الكمال ترجمه وتفسيرده صعوبت واشكال دركاردر زيرا بر مصراع عربينك ترجمه سنده وزنه رعايتيله تركيسنك عينی كتورمكده غايت عسرت واردر مثلا * جهانده خير ناس اولدر كه نفع ناسه سعی ايلر * فخير الناس فی الاكوان من يسعى لنفع الناس * بيتنده مصراع اول ثانينك ترجمه وتفسيری اولمق حسبيله مفرداتی تركيه اولمق مقتضای ترجمه دن ايكن فارسی اولان جهان لفظی وعربی اولان خير وناس ونفع وسعی لفظلريله تعبير اولنمسی مع محافظة الوزن الفاظ مزبوره نك عين تركيلرين ايراد غايتله متعسر بلكه متعذر اولديغن اشعار وبو الفاظ مزبوره نك لسانمزده شيوعنه مبنی وقوعبولان مسامحه دن اعتذار وجابجا مفهوم ومآل ايله تعبير اولنمشيكن ينه رنكين ورعنا اولديغن بيان واخطاردر

*) چونكه بو نظم لغات عربی * اولدی بی حد كتبك منتخبی (*

(بی حد) حدسز ونهايتسز معناسنه در لكن بومقامده زياده كثرت افاده سيچون مبالغه يه محمولدر مفردات سائره سابقده مشروحه در

*) بوكاده دينسه سزا دنياده * تحفهٔ وهبیٔ سنبل زاده (*

يعنی سابقا بسط وبيان اولنديغی اوزره بوندن اقدم لغت فارسيه ده نظم اولنان منظومه مز تحفهٔ وهبی ديمكله مشهور وبنام اولديغی كبی بومنظومهٔ منتخبهٔ معتبره مز دخی نخبهٔ وهبی ديو معروف انام اولمغه سزا وشاياندر اصل مقصود اشبو منظومه نك اسمی نخبه اولديغن افاده واخباردر تتكيم بيت سابق وجه تسميه يی انبا واشعاردر وهبی ناظمك مخلصی سنبل زاده كنيه سی اولديغی كچدی

*) اولدی هم تحفه يه رعنا توأم * دو برادر كبی كويا توأم (*

(توأم) جوهر وزننده بر بطندن ايكيز طوغان ولدلردن هر برينه دينور وايكيسنه بردن توأمان دينور (دو برادر) دالك ضمی وواو مكتوبهٔ غير ملفوظه ايله وباء موحده نك كسريله ايكی قرداش ديمكدر (كويا) كاف فارسيه نك ضميله مقام تمثيلده ايراد اولنور مثلا كبی ايكنجی توأم موافق ومناسب معناسنه اولمق مناسبدر

*) انلری مرغ دل پر بلبال * ايلدی اوچغه ايكی شهبال (*

(مرغ) ميمك ضمی ورانك سكونيله فارسيده قوش جنسنه دينور عربيده طير كبی (دل) دالك كسريله قلب وكوكل معناسنه در مرغك دله اضافتی مشبه بهك مشبهه اضافتی قبيلندندر (پر) باء فارسيه نك ضميله طولو ومملو معناسنه دركه كثرت لازميدر (بلبال باء) موحده لرك فتحيله قلبه عارض اولان غم وغصه وحزن وتاسه يه دينور پس پر بلبال تركيبی كثير الحزن وشديد الهم معناسنه دل لفظنك صفتی اولور (شهبال) بلبال وزننده فارسيده قناد وجناح معناسنه در بال وپر كبی ناظم نحريرك اوچاغه تعبيرنده محسنات معنويه دن توريهٔ مرشحه واردر زيرا سياق وسباق قرينه سيله معنای قريب متبادری طيراندر كه قوش مقوله سنك اوچمه سيدر ومعنای بعيدی لسان تركيده اسمی اوچماغ اولان روضهٔ جنت وبهشت دائم النعمدر وبومقامده مراد معنای بعيددر

*) كانتا فی اللغتين سندا * شكر الله بسعيی ابدا (*

(كانتا) افعال ناقصه دن كان كلمه سنك تثنيه مؤنثيدر تثنيه ضميری اسمی اولمق اوزره

سابق الذكر تحفه ايله تحفه يه راجعـدر (فى اللغتين) مؤخر سندك ظرفيدر لغتين دن مراد
عربى وفارسيدر (سند) فتحتيـله بركيمسه نك حسى ياخود معنوى اعتماد واستناد ايدوب
طيـانديغى مسند ومعتمدى معناسنه فعل ناقصك خبريدر وتنوينى تعظيم ايچوندر (شكر الله)
تركيبنده شكر نصر وزننده فعل ماضيدر اسم جلال فاعليدر و بوشكر حق تعالى حضرتلرينه
اسناد اولندقده عبادك افعـال حسنه واعمال مرضيه لرى مقابلنده مكافات ومجازات مراد
اولنور (بسعيى) قولنده باء جاره مقابله ايچون وجازى معناسنه اولان شكر فعلنـه متعلقدر
(سعى) سينك فتحى وعينك سكونيله قصد وكسب وعمل معنالرندن بر ينـه محمول اوله رق
ياء متكلمه مضاف وفعلك مفعول به غير صريحيـدر و بوشكر الله جمله سى لفظا خبر معنى
انشاء دعادر (ابدا) همزه نك و باء موحده نك فتحيله وقت بيغايهٔ مستقبلده مستعمل ظرف زمان
اوله رق شكر ومجازاتك ظرفيدر وابد لفظى همبشه ودائما معناسنه ده مستعملدر

*(قدكفت منتخبات نظمى * زمن البحث لكم مستندا)*

(قد) قافك فتحى ودالك سكونيله مدخولى اولان جملهٔ ماضويه نك مضمونى تحقيق ايچوندر
(كفت) فعلى كفايتدن ماضى مؤنثدر كفايت كتابت وزننده برنسنه بركيمسـه يه وفا ايدر
و يتشور اولمق معناسنه دركه اول كيمسه انك سببيله مستغنى اولوب سائره احتيـاجى قالماز اولور
(منتخبات) انتخابدن اسم مفعول جمع مؤنث اوله رق مصحح ومعتبر لغتلر معناسنه فعلك فاعلى
وياء متكلمه مضاف اولان نظمه مضافدر جملهٔ مضارعيه موقعنـده ماضويه ايرادى تفاؤل
وقوعنه اظهار حرص ايچوندر (زمن) فتحتينله زمان مخففى اوله رق حوادث كندنده وقوع
بولان وقت معنـاسنه كفايتك ظرفيدر (بحث) بانك فتحى وحانك سكونيله شيئين بينـنده
اولان نسبتى بطريق الاستدلال اثبـات ايتمك معناسنه زمانك مضاف اليهيدر جمعى ابحـاث
كلوركاسبق (لكم) قولنده لام جاره كفت فعلنه متعلقدر ضمير خطابك محل بعيـدى
منصوب فعلك مفعول غيرصريحيدر (مستندا) لفظى استنـاددن اسم مفعولدر فسند اليه
ومعتمد عليه معنـاسنه منتخباتدن حالدر مأل قطعه بنم منظومتين مزبورتيمدن هر بررلرى
متكفل اولدقلرى لغتـلرده طلاب لغته سند عظيم ومسند قويمدر بونلرى انشاء واملا
خصوصنـده مدى الدهور مثاب ومأجور وجد وسعيم عنـد الله مقبول ومشكور اولمق
مسندعا ومأمولدر وبو نظملريمك متضمن ومشتمل اولديغى لغات منتخبه مباحث لغويه ده
مبـاحثه ومناظره زمانـنده سزك ايچون معتمد عليه اولديغى حالده كافيه وبونلر
ايله سـائر منظومه لردن استغنـا حاصل اولمغله معرفت لغتـده وافيه دردبمك اولور

(قطعة شرعية الفيتها للابتـداء)

(قطعـه) قافك كسريله قبله وزننده لغتده برنسنه دن بلوك وجزء و پاره معناسنه در قطعة
الحجر وقطعة الثوب كبى اصطلاح اهل عروضده ايكى بيتـدن طقوز بيتـه قدر اولان شعره
اطلاق اولنور زياده يه اطلاقى عموم مجاز طريقيله قطعه دن وقصيده دن اعم معنى مراد ايتمكله
مبنيدر ياخود قطعه نك معناى لغويسنه محمولدر بوعنوانده قطعه مبتداى محذوفه خبردر هذه
قطعة تقديرنده در (شرعيه) شرعه منسوب معناسنه قطعه نك صفتيدر شرع بوقطعه ده
دين بولوديوكله جكدر (الفيتها) تركيبنده مؤنث ضميرى قطعه يه راجعدر (الفيت) وجدت
كبى بولدم ديمكدر (ناظم تحرير بومنظومه ده هرقافيه نك اولكى قطعه سنـده حرف روى بى يا
تصريح ياخود ايما طريقيـله ايراد ايلمكى التزام ايتمكله الفيت لفظى مراد فلرى اولان
وجدت وصادفت مثللورك اوزرينه ايثار ايلدى (للابتـداء) ده لام جاره لياقت واستحقاق

ايچوندر

ايچوندر (ابتداء) افتعال بابندن مصدردر برنسنه يه شروع وآغاز يعنى بشلمق معناسنه (حاصل
معنى) بوقطعه شرعه منسوب ومتعلق اولان الفاظك معانئ لغويه وحقايق شرعيه لرى بيانى
متضمن برقطعهٔ نفيسه دربن بوقطعه يى ابتداى نظمه لايق ومناسب بولدم ديمكدر چونكه
امور شرعيه امور سائره دن اشرف اولديغى براهين قطعيه ايله ثابت ومدلل واكثر اشيانك اعتداد
واعتبارى شرع شريفه موقوف ومحول اولمغـله شريعت غراده مستعمل اولان الفـاظ
شريفه نك معانئ لطيفه سن بيان اهم والزم واشياء سائره نك بياننده ن اقدم اولديغيچون سائر
قطعه لر اوزرينـه تقديمه شايسته وشايان اولديغى نمايان ورتبـهٔ تفوقى غنى عن البيـاندر

*(اولا الله بيل اسم جلال كبريا * لااله غيره يوق اندن اوزه كه هيچ خدا)*

معلوم اوله كه اول ما يجب على المكلف معرفة الله مفادنجه ناظم تحرير امور شرعيـه بيانى
حاوى اولان قطعه نك اولنده الله تعـالى حضرتلرينك وجود ووحدانيتنى اعلام بعده چند
ابيات ايله بعض صفات ذاتيه وصفات فعليه لرينى افهام بعد ذا كيفيت عمله متعلق اولان امور
شرعيه نك حقيقت شرعيه لرينى حسن بيان ايله نظم والاسنى احسن النظام قيلدى (الله) اسم
جلال كه جناب معبود بالحقك جميع صفات كمالنى مستجمع وحاوى وجلال وكبرياسنى مفيد ومحتوى
اولان علم خاص ذات واجب الوجوددر اشتقاقى وعدم اشتقاقى خصوصنده اولان اقوال مختلفهٔ حيز تفرا
كتب تفاسيرده وغيريلرده مبسوطه در (لااله غيره) تركيبنده لانفى جنس ايچوندر (اله) كتاب وزننده
معبود كه لسانمزده تكرى تعبير اولنور (غيره ده ضمير الهه راجعدر غير سوى وماعدا معناسنه دركه
تركيده اوزكه و بشقه ايله ادا اولنور (خدا) فارسيدر تركيده شيوعى حسبيله اله كلمه سنه تفسير واقع
اولدى (مأل معنى) جمله دن مقدم معلومك اولسونكه الله لفظ شريفى عظمت وكبريا ذات جليل
بيهمتاسنه مختص اولان معبود بالحقك اسم شريفيدر واندن غيرى معبود بالحق اوله رق معبود
يوقدر انجق عبادته لايق ومستحق اولدرز يرا وجوب وجود وتدبير عالم وخلق اجسام واستحقاق
عبادت وسائر خواص الوهيت انداد وامثالدن منزه ومقدس اولان ذات كريمنه مختصدر

*(قل هو الله احدسن سويله بردر اول اله * الصمد غايت اولو ذات رفيعى دائما)*

(قل) امر حاضر درسن سويله معناسـنه خطاب من يصلح الخطابه در (هو) ضمير غائبدر
اوذات واوشئ ديمكدر بومقامده ضمير شاندر يعنى مرجعى جميع اذهانده مركوز وموجود وكافهٔ
ضمائرده مشهود اولديغى ايذان واشعار ايچون ذكرى سبق ايتمكه حاجت مس ايتمديكندن
مقدرشاندن عبارت اوله رق مبتداى اولدر (الله) مبتداى ثانيدر (احد) همزه سى واودن مبدل
اوله رق اصلى وحددر ياخود اصلى واحد ايدى واو همزه يه ابدال وتخفيف ايچون الف حذف
اولنوب احد اولدى ذاتنده وصفاتنده بريعنى شريكى ونظيرى يوق معناسنه مبتداى ثانينك
خبريدر مبتداى ثانى مع خبره ضمير شانك خبرى وتفسيريدر (الله احد) جمله سى مبتداى اولك
عينى اولمغله عائددن مستغنيدر (صمد) فتحتينله محتاج اليه اولان سيد معناسـنه ودائم ورفيع
الشان معنالرينه دخى كيم ناظم معانئ ثلاثه يه اشارت ايلدى امور مذكوره نك كمالى ذات رفيع
الاياتى غايت مجد ايله متصف اولديغى اظهر من السراج الوهاج يعنى جميع موجوداتدن غناى
مطلق ايله مستغنى وعامهٔ مصنوعات وجودنده و بقاسنده ذات فيوضات بخشنه اشد احتياج ايله محتاج
اولان جناب فعال لما يريد حضرتلرينه مختص اولوب صمدانيت ايله موصوف اولمغه استحقاق تام انجق
آفرينندهٔ جهان وجهانيان اولان جناب واهب المواهبه سزا وشايان اولمغين اسماء حسنادن قيلندى

*(زياده پاك قدوس اويله درسبوح هم * حى صاغ قيوم باقى كيم اكا يوقدر فنا)*

(قدوس) قافك ودال مشدده نك ضمه لريله وقافك فتحنكده جوازيله طهارت معناسنه اولان

قدسدن مأخوذ صيغهٔ مبالغه اوله رق شوائب نقايصدن پاك ومنزه اولان حق جل وعلا حضرتلرينك اسماء حسنا سندندر عيوب نقايصدن زياده پاك وطاهر معناسنه (سبوح) سينك ضمی وفتحنك جوازيله قدوس وزننده تبرئه وتبعيد معناسنه اولان تسبيحدن مأخوذ ابنيهٔ مبالغه‌دن واسماء صفات الٓهيه دندر هرلسانده وجميع زمانده تسبيح وتقديس اولنديغيچون (حی) حانك فتحی وياءنك تشديديله حياتدن صفهٔ مشبهه دز ديری وزننده معناسنه كه ميتك ضديدر يعنی علم وقدرتك مصححی اولان صفهٔ حيات ايله متصف ديمكدر (جناب واجب الوجود اوزرينه موت وفنا ايچون سبيل اولميوب حيات حقيقيه ايله متصف اولديغيچون اسماء حسنادندر (قيوم) قافك فتحی وياءنك تشديديله (وقيام علام وزننده انداد وامثالدن وحدوثدن منزه ومبرا وذات قديمنه زوال وفناطر يانندن معرا ومخلوقاتك تدبير وحفظنده على الدوام قائم ياخود بذاته قائم وغيريلری مقوم معنالرينه اسماء حسنادندر

*) عفوايديجيدر عفو يارلغاييجی غفور * استديكينی مراد ايلر يريد مايشاء (*

(عفو) فانك ضمی وواوك تشديديله صبور وزننده اوزان مبالغه دندر مسيئك اساءتنی زياده عفو ومحو وعقوبته مستحق اولنلرك عفوبتنی مبالغه ايله ترك ايديجی معناسنه اسماء الٓهيه دندر (غفور) غيور وزننده (وغفارستار وزننده ابنيهٔ مبالغه دندر مذنبك ذنوبنی مبالغه ايله ستر واخفا ايديجی معناسنه اسماء حسنادندر (يريد) مضارع غائبدر قصد ومراد ايدر ديمكدر (مايشاء) ده ماموصوله در يشاء مضارع غائبدر مراد ايدر وديلر معناسنه موصولك صله سيدر عائد مفعول محذوفدر مايشاءه تقديرنده در يعنی الله تعالى ارادهٔ تامهٔ ازليه ايله متصفدر خلق واحيا واعدام وافنا ومنع واعطا وسائر اشيادن هرنيه كه ارادهٔ الٓهيه سی تعلق ايدرايسه اراده نك وفقی اوزره قدرت قاهره سی تعلق ايدوب مراد حاصل اولور ديمكدر

*) باریء وفاطر يراديجی ديمك خالق كبی * وار ايديجيدر مكون ارض يركوكدر سماء (*

(باریء) مخلوقاتی تفاوتدن بری اوله رق خلق وايجاد ايديجی (فاطر) مصنوعاتی عدمدن وجوده اخراج ايديجی (خالق) مكوناتی مقتضای حكمتی اوزره تقدير ايديجی ديمكدر وبوصفات ثلاثه نك مآلی يراديجی ديمك اولور (مكون) ايجاد معناسنه اولان تكويندن اسم فاعلدر وار ايديجی ديمكدر (ارض) مؤنث سماعی اوله رق اسم جنسدر كرهٔ ارضك مجموعنه واطراف ونواحيسندن هر برجانبنه اطلاق اولنور (سماء) مفرددر طبقات افلاكدن يعنی يدی قات كوكلردن هر برلرينه اطلاق اولنور جمعی كرامات وزننده سماوات واجنحه وزننده اسميه كلور قطعهٔ شريعه ده نظم كلام باری تعالى حضرتلرينك خلق وتكوين صفتلرينه منجر اولوب خلق وايجاد ايسه مخلوقات ومكوناته تعلق ايتمكله اعاظم مصنوعاتدن اولان اجسام سفليه واجرام علويه نك لغتلری بيانه تعرض اولندی ياخود بوقطعه يه شريعه اطلاقی تغليب طريقيله درفافهم

*) شارع اولو يول دخی شرع وشريعت دين يولو * كتمك اولمشدر سلوك ايمان اينانمق بی ريا (*

(شارع) صاحب وزننده مسلك نافذ قويم وجاده اولان طريق واضح مستقيم معناسنه در وواضع الشريعه معناسنه الله تعالى حضرتلرينه ومبين الشريعه معناسنه انبياء عظام عليهم السلام حضراتنه وعالم بالشريعه معناسنه فقهاء كرام حضراتنه شارع اطلاق اولنور (شرع) فرع وزننده (شريعت) طريقت وزننده الله تعالى حضرتلرينك عبادنی دار السلامه هدايت ايچون وضع وتعيين وپيغمبران عظام عليه السلامه وحی وتبيين بيورديغی تكاليف شرعيه واحكام الٓهيه دركه تركيده دين يولو تعبير اولنور (دين) دخی عربيدر شيوعی حسبيله تفسيردن جزء قيلندی (سلوك) دخول وزننده مصدردر محسوس ومعقول برنسنه يه كيرمك

ومقتضاسی اوزره كتمك معناسنه (ايمان) افعال بابندن مصدردر لغتده بركيمسه‌نی سويلديكی سوزده تصديق ايتمك معناسنه كه اينانمق تعبير اولنور عرف شرعده نبی ذيشانك جانب مقدس رب العزتدن خبر ويرديكی امورك جميعنی ريا ونفاقدن عاری اوله رق تصديق ايتمكدر

*) ايلچی وش كوندرديكی حقك كتابيله رسول * هم نبی پيغمبر جمع شريفی انبياء (*

(رسول) لغتده واسطه يه وبرجانبدن جانب آخره كوندريلن كيمسه يه ديرلر كه تركيده ايلچی تعبير اولنور بوصورتده فعول بمعنی اسم مفعولدر مرسل معناسنه لسان شرعده انساندن اوله رق الله تعالى حضرتلرينك كنديسنه وحی والهام ايتديكی احكام شرعيه‌يی سائر خلقه تبليغ ايچون شرع جديد ايله مبعوث اولان ذاتدر جمعی ضمتيله رسل وعلماء وزننده رسلاء كلور (وش) لفظی واوك فتحيله فارسيده ادات تشبيهدر كبی معناسنه (نبی) لغتده نباء ينباء دن فعيل بمعنی اسم فاعلدر منبیء معناسنه كه خبر ويريجی ديمكدر شريعتده جمهور اشاعره عندنده نبی رسولدن اعم مطلق ايله اعمدر زيرا رسول فقط جانب رب عزتدن كتاب سماوی انزاليله ياخود شرع جديد اعطاسيله مبعوث اولان ذات شريفه اطلاق اولنور اما نبی شرع جديد صاحبنه اطلاق اولنديغی كبی كنديدن مقدم كلن رسول كريمك شريعتنی خلقه تبليغ ايله وحی اولنان ذات ملكی الصفاته دخی شاملدر اكثر انبياء بنی اسرائيل كبی جمهور معتزله عندنده رسول ايله نبی بيننده مساوات واردر شيخ ابو منصور ماتريدی تأويلاتنده بينلرنده عموم وخصوص من وجه اولمغه ذاهبدر زيرا نبی انجق انساندن اولور ملكدن اولماز اما رسول ملكدنده اولور * جاعل الملائكة رسلا * نظم جليلنده اولديغی كبی والحاصل نبی جانب حقدن كنديه وحی والهام اولنان احكام شرعيه‌يی خلقه تبليغ وخلقی حقه دعوت ايچون مبعوث اولان انساندر (انبياء) نبی لفظنك جمعيدر نبيون كبی (پيغمبر) فارسيدر تركيده شيوعی حسبيله تفسير واقع اولدی بونده الف زياده سيله پيغامبر وغينی حذفله پيامبر والفی حذفله پيمبر دخی لغتدر كلام ايلتيجی وحقدن خبر كتوروب خلقه تبليغ ايديجی ديمك اولور

*) دخی بك ممدوح احمد هم محمد اويله در * پك كزيده مصطفی سچمك بكنمك اصطفا (*

ناظم نحرير خلعت فاخرهٔ نبوت دوش لياقتلرينه زيب وزيور اولان پيغمبران عظامك رسالت وبوتلرينك معانیء منيفه‌لرينه ايماعقيبنده وتاج پرابتهاج رسالت سر سيادت مفرلرينه افسر ركوهر اولان سرلوحهٔ معشر انبياء عليه اكمل التحايا افنديمزك اشهر اسامیء شريفه سينك معانیء لطيفه سنی انبا ايلدی (احمد) افعل تفضيل بنيه سی اوزره قياسا اشتقاقی فاعل ايچون زياده حمد ايديجی معناسنه اولمق صحيح وظاهر ايسه ده (محمد) اسم شريفيله معناده متحد اولمق اظهر اولمغله اعرف واشهر واحب كبی مفعول ايچون اولمغه حمل ايدوب حمد ايله مدحك ترادفنه ياخود مدحك عمومنه مبنی پك ممدوح عبارهسيله تعبير ايلدی (محمد) تفعيل بابندن اسم مفعولدر باب مزبورك بناسی تكثير ايچون اولمغله زياده محمود وممدوح معناسنه اولمسی ظاهردر (جناب سلطان الانبيا عليه افضل التحايا حضرتلرينك كثرت ممدوحيتی يعنی انس وجن وملائكهٔ كرام عليهم السلام عندلرنده محمودلتی موجب مدح وثنا اولان اوصاف حميده واخلاق پسنديده‌يی زياده جامع اولمسيله‌در بومعنايه محكم تنزيلده (وانك لعلی خلق عظيم) آيهٔ كريمه سی كواه بی اشتباهدر (مصطفی) افتعال بابندن اسم مفعولدر كزيده ومنتخب ومختار معناسنه سلطان سرير لولاك عليه صلوات الله ما دارت الافلاك عند الله كافهٔ مخلوقاتدن مختار وممتاز وعامهٔ مصنوعاتدن منتخب وسرفراز اولديغی (وما ارسلناك

الا رحمة للعالمین) نظم جلیلندن بدیداردخی (فکیف اذا جئنا من کل امة بشهید وجئنابك علی هؤلاء شهیدا) نص کریمندن آشکار (وامام مسلم وترمذی وسائر اهل حدیثك واثله رضی الله تعالی عنه حضرتلرندن تخریج ایتدکاری حدیث شریف که قال ان النبی صلی الله علیه وسلم قال (ان الله اصطفی کنانة من بنی اسماعیل واصطفی من بنی کنانة قریشا واصطفی من قریش بنی هاشم واصطفانی من بنی هاشم) وفی روایة (ان الله اصطفی من ولد آدم ابراهیم واتخذه خلیلا واصطفی من ولد اسماعیل) الحدیث (وامام احمد بن حنبلك عایشهٔ صدیقه رضی الله عنها وعن ابیها حضرتلرندن تخریج ایتدیکی حدیث لطیف که قالت قال رسول الله صلی الله علیه وسلم قال جبریل علیه السلام قلبت مشارق الارض ومغاربها فلم اجد رجلا افضل من محمد صلی الله تعالی علیه وسلم) احادیث شریفه سندن ونظائرندن مستبان در (کزیده) کاف فارسیه نك ضمیله هر نوعك منتخبی ومختاری معناسنه فارسیدر ترکیده شیوعی حسبیله تفسیر قیلندی (اصطفا) افتعال بابندن مصدردر بر نوعك افرادندن ممتاز اولانی انتخاب ایدوب سچمك واعلاسنی اختیار ایتمك معناسنه در

(* درت رسول الله اولو العزم ایشته بو قول اصح * نوح وابراهیم وموسی ومحمد مصطفی *)

(اولوا العزم) شول پیغمبران ذوی الحزمه دینور که شرع یعنی تأسیس واحکامه سعی بلیغ ایدوب تبلیغ وتقریرنده بذل مجهود ومشاق کثیره یه صبر وقومنك جفا واذاسنه تحمل ایله ممدوح ومحمود اوله عددنده اهل تفسیر اختلافات کثیره ایله اختلاف ایتدیلر (ناظم نحریر هرنه قدر اصح اقوال اوزره درتدر دیمش ایسه ده اصحی واشهری سلطان المفسرین عبد الله بن عباس رضی الله عنهما حضرتلرندن مروی اولدیغی اوزره نظمده مذکور اولان انبیاء اربعه علیهم السلام حضراتنه جناب روح الله عیسی علیه السلامی دخی ضم ایله بشدر حتی بعض محققین طبق فرمودهٔ سلطان المفسرین اوزره نظم ایدوب * اولوا العزم نوح والخلیل الممجد * وموسی وعیسی والحبیب محمد * بیوردیغی قاضی محشیسی شیخ الاسلام سعدی علیه رحمة الباری حضرتلرینك حاشیه سنده مسطوردر (وبعض علما عندنده اولوا العزم والثبات رسل کرامدن شول ساداتدر که امر تبلیغده وخصوصات سائره ده کندولره اصابت ایدن بلیاته صبر جمیل ایله صبر ایدوب مخلوقه بث شکوی ایتمیه بو تقدیرجه مشار الیهم حضراتنه جناب ذبیح یعنی اسماعیل یاخود اسحاق ویعقوب ویوسف وداود وایوب علیهم السلام حضراتی دخی منضم اولور (بو عشرهٔ مبشرهٔ کاملهٔ نك کیفیت ابتلالری وطوق بشردن خارج اولان اذا وجفایه صبر جمیللری محکم تنزیلده مذکور وکتب تفاسیرده وقصص انبیاده مفصلا مسطوردر

(* کیرلو سرداش اولدی ناموس ودخی جبریل آدی * وحی الهام اکثرا زاله ملك مأمورا کا *)

(ناموس) قاموس وزننده بر کیمسه نك احوال باطنه سنه واقف ومطلع اولان محرم اسرارینه دینور (وانبیاء عظام علیهم السلام حضراتنك حالات باطنهٔ مستحسنه لرینه اطلاع تام وکافهٔ پیغمبرانه محرم اسرار اولمغله مشهور وبو نام اولان ناموس اکبر یعنی رسل ملائکهٔ مقربیندن امین الوحی حضرت جبریل علیه السلامه علم اشهر اولمشدر (وحی) لغتده اشارت وکتابت ومکتوب ورسالت وکلام خفی وغیره القا اولنان شیء والهام معنالرینه در (الهام) خیر محض اولان معنایی تلقین وتفهیم در بین الناس الهام وحی دن اعرف واشهر اولمغله تفسیر قیلندی وحی الهی بعضا متکلم تعالی حضرتلری حروف ولفظ وصوتدن عاری اولان کلامنی ملك واسطه اولمقسزین موحی الیهنه اسماع ایله اولور حضرت کلیم اللهه وادی مقدس طوی ده وجناب حبیب اللهه لیلهٔ اسراده فوق السموات العلی ده اولدیغی کبی

(وبعضا) بینه ملك توسط ایتمکسزین موحی الیهك قلبنه امور خیریه واحکام غیبیه نی القا وافهام ایله اولور (وبعضا) حضرت امین الوحی جناب مقدس کبریادن تلقی ایتدیکی احکام الهیه یی انزال ونبی ذیشانك سمعنه القا وایصال ایتمکله اولور بو انواع ثلاثه نك اغلبی نوع ثالث اولدیغنی ناظم تصریح ایلدی

(* فاتحه سبع المثانی ام قرآن دیندی هم * محکم اول آیت که تأویل اولمیه انده روا *)

(سبع المثانی) سر لوحهٔ کلام قدیم واشهر اقوال اوزره بتمامها نزولده سور قرآنیه نك جمله سی اوزرینه تقدیم بیورلان سورهٔ فاتحه نك اسامیسندندر (سبع) بیورلدیغی بالاتفاق یدی آیت اولدیغیچون (مثانی) ایله بیان اولدیغی مثانی تثنیه وتکریردن اولدیغی تقدیرجه رکعات صلاتده قراتی تکرار اولنمسی واجب اولدیغیچوندر ثنادن اولدیغی تقدیرجه بو سورهٔ جلیله ده الله اعلی جل وعلا حضرتلرینه اوصاف عظمی واسماء حسنی ایله حمد وثنا اولندیغیچوندر (ام القرآن) سورهٔ فاتحهٔ شریفه نك اسماء عدیده سندن اسم دیکردر ام القرآن تسمیه اولندیغی بو سورهٔ جلیله قرآن عظیم البرهانك مفتتحی ومبدائی اولمغله کانه قرآن باهر البیانك اصلی ومنشائیدر (وبو سورهٔ جلیله یه سورة الکنز وسورة الحمد وسورة الصلاة وسورة الشفاء وسورة تعلیم المسئله تسمیه اولنور بو اسماء شریفه ایله تسمیه نك وجهلری وبونلردن ماعدا اسامی سائره سی ووجوه تسمیه سی کتب تفاسیرده مسطوردر (محکم) آیات قرآنیه دن اول آیته اطلاق اولنور که نظم کریمنك معنای قویمنه دلالتی ظاهر وکندیدن مراد اولان معنی تبدیل وتغییردن مصون یعنی تخصیص وتأویل ونسخدن مأمون اوله (ان الله بکل شیء علیم) نص متینی وواجب الوجودك ذات وصفاتنه دلالت ایدن نصوص متا نتمصوصلر کبی (روا) جائز معناسنه فارسیدر شیوعی حسبیله تفسیردن جزء قیلندی یعنی محکم اول آیتدر که نظم شریفندن مستبان اولان معنای متینی ظاهرندن صرف اولنمق ایله تأویل جائز اولمیه

(* حکم قطعی ایله حقك امری فرض ومفترض * نهی منع ایتمك دخی منکرده فعل ناسزا *)

(فرض) عرض وزننده وفریضه عریضه وزننده (ومفترض) افتعال بابندن اسم مفعول صیغه سی اوزره احکام شرعیه دن اولان وجوبدر که کتاب اللهدن یاخود سنت متواتره دن یاخود اجماع مجتهدیندن حکم قطعی ودلیل یقینی ایله ثابت اوله مثلا صلاتك وزکاتك فرضیتنه کتاب اللهدن (اقیموا الصلاة وآتوا الزکوة) آیهٔ جلیله سنك دلالتی کبی (نهی) امرك ضدیدر منع ایتمك یعنی قائل کندیدن دون مرتبه اولان کیمسنه یه شو فعلی ایشلمه دیمکدر مثلا * فلا تجعلوا لله اندادا * نص جلیلنك اشراکدان نهی ایچون اولدیغی کبی (منکر) افعال بابندن اسم مفعولدر اقوالدن وافعالدن ونیاتدن اوله رق الله تعالی حضرتلرینك رضاسنه مخالف اولان شیلرك کلیسنه شاملدر (منکرك) ضدی معروفدر (ناسزا) فارسیده ادات نفی اولان نا ایله لایق معناسنه اولان سزادن مرکبدر فعل ناسزا لایق اولمیان فعل دیمکدر

(* پاکلك اولدی طهارت غسل یقانمق دیمك * مغتسل مرحاض او یرکیم غسل ایله ایلر اقتضا *)

(طهارت) نظافت وزننده مصدردر ثوبدن وبدندن خبثی وحدثی ازاله ایدوب پاك وطاهر اولمق معناسنه (غسل) غینك ضمیله لازمدر اغتسال کبی یقانمق معناسنه در اما غینك فتحیله غسل متعدیدر برنسنه یی یومق ویقامق وپاك ایتمك معناسنه در (مغتسل) افتعال بابندن اسم مفعول بنیه سی اوزره اسم مکاندر غسل ایچون مهیا اولان محل معناسنه (مرحاض) میمك کسریله مرصاد وزننده مغتسل کبی غسل اولنه جق موضعدر حمام وغسلخانه کبی

(* آبدست المق توضی آبدسته دی وضوء * هم نماز اولدی صلاة واصل معناسی دعاء *)

(توضی) ضاد ممدوده نك كسريله تصدی وزننده طهارت اسلامده ن اولان وضوء عملنی ایشلمك یعنی ابدست المق معناسنه لغتدر لكن ضادك ضمی وآخرده همزه ایله تلألؤ وزننده توضؤ افصحدر (وضوء) واوك ضمیله مهموز اوله رق آبدست اطلاق اولنان فعل كه اعضای ثلاثه یی غسل ایله مسح رأسدن عبارتدر (اما واوك فتحیله وضوء كندیله ابدست النان صویه اطلاق اولنور (میضأه) میمك كسریله منسأه وزننده ابدست الهجق موضعه دینور كه آبدستخانه تعبیر اولنور (صلوة) عرف شرعده اركان معلومه وافعال مخصوصه دن عبارتدر كه فارسیده وتركیده نماز تعبیر اولنور لفظ صلوة نماز معناسنده منقولات شرعیه دندر معنای لغویسی دعادر كه ادنی اعلادن تضرع ونیاز طریقیله مطلوب ومقصودنی استمك معناسنه در معنای منقول ایله منقول عنه بیننده علاقه صلوة شرعیه نك صلوة لغویه یی اشتمالیدر

*) معنی ماعون زكوة وطاعته دیرلر دخی * تزكیه پاك ایلمك خوشلقله وتركیده عطا (*

(ماعون) صابون وزننده زكوة معناسنه وطاعت وانقیاد ومطلقا معروف واحسان ونفعور وصو ومطلقا كندیسیله انتفاع اولنه جق شیئه دینور (زكوة) دخی عربیدر اصلی صدقه وزننده زكوه در قاعدهٔ تصریف اوزره واوی الفه قلب اولنوب حصاة وزننده اولدی معنای لغویسی طهارت ونما وبركت معنالرینه اولوب شرعده حوایج اصلیه دن فضله ودیوندن فارغ اولان نصابك بعد حولان الحول ربع عشرینی نیت ایله فقرایه اعطا ایتمكدن عبارتدر زكوهٔ شرعیه اوساخ مالی ازاله ونما وبركته سبب اولمسی علاقهٔ نقلدر (تزكیه) تفعیله وزننده تفعیل بابنك مطردا اوله رق مصدریدر تطهیر وپاك ایلمك معناسنه (عطا) مقصور اوله رق عصا وممدود اوله رق جزاء وزنلرنده طیب نفس ایله آخره ویریلن شیء مرغوبه دینور عطیه كبی

*) حج طواف كعبه درهم بره دیندی زمزمه * یثرب وطیبه مدینه مكه در ام القری (*

(حج) حانك فتحی وجیمك تشدیدیله لغتده مطلق قصد یاخود شیء معظمی قصد ایتمكه دینور شرعده اشهر حجده شرائط مخصوصه یه ملابس اوله رق كعبهٔ معظمه یی قصد وطواف ایتمكدر ناظمك ظاهر عبارهسندن حج فقط بیت معظمی طوافدن عبارت اولمسی منفهم اولور مع هذا حجك اركان ثلاثه سی اولان احرام ووقفهٔ عرفه وطواف زیارتدن بریسی اولمسه حج اولماز بوتقدیرجه (حج طواف ووقفه واحرام زمزم بره در) دینلسه اولی اولوردی لكن وضوح مراده بناء اشهر اركان حج ایله اكتفا ایلدی (طواف) برنسنه نك اطرافنده دوران ایتمكدر (بره) بانك فتحیله جره وزننده افضل میاه الارض اولان زمزم شریفك اسمیدر (یثرب) یاء مفتوحه بدلی همزهٔ مفتوحه ایله اثرب مدینهٔ النبی صلی الله تعالی علیه وسلمك اسم قدیمیدر (طیبه) طانك فتحی ویاء مثناة تحتیه نك سكونیله ویایی الفه قلبله طابه ویانك تشدیدیله طیبه ومیمك ضمی ویانك تشدیدیله مطیبه اسماء مدینهٔ منوره دندر (ام القری) قافك ضمیله مكهٔ مكرمه شرفها الله تعالی الی یوم القیمه نك كنیه سیدر قبلة الانام اولمغله جمیع جهاتدن كندیسنه قصد وتوجه اولندیغیچون یاخود بلد حرام كافهٔ بلداندن رفیع الشان اولدیغیچون یاخود كرهٔ ارضی دحو وبسط مكهٔ مشرفه دن اولدیغیچون جمیع بلادك اصل ومبدأی مثابه سنده اولمغله ام القری اطلاق اولندی نسخ مطبوعه ده مصراع اولده كعبه یدلنه مكه ومصراع ثانیده مكه مقامنده كعبه واقع اولدیغی ظاهر بوكه قلم طابعدن یاقلم ناسخدن سهو اوله زیرا طواف اولنان ذات كعبه در مكه دكل ام القری مكه در فقط كعبه دكل

*) عید اضحی موسم قربانده كی بیرامدر * نحر واضحیه دخی قربان بروفق رضا (*

(عید اضحی) شهر ذی الحجه نك اونجی اون برنجی اون ایكنجی كونلرنده اولان عید سعید مؤمنیندر كه قربان بیرامی تعبیر اولنور (نحر) بحر وزننده انساندن وسائر حیواندن صدرك اعلاسی یاخود موضع قلاده در ونحر باب ثالثدن مصدر اوله رق حیوانی موضع قلاده دن ذبح ایتمك معناسنه كلور عید اضحی یه یوم النحر تسمیه اولندیغی اول كونلرده لا یعد ولا یحصی قرابین نحر وذبح اولندیغیچوندر ناظمك قربان اولنان حیوانه نحر اطلاقی ذبایح نحرندن یعنی بوغازندن ذبح اولندیغنه بناء مجازدر (اضحیه) همزه نك ضمیله وكسرینك جوازیله شبئه وقتنك اسمیله تسمیه قیلندن اوله رق ایام نحرك اكثریا ضحوه‌لرنده تقرب الی الله قصدیله اصناف اربعهٔ حیواندن ذبح اولنان حیوان مخصوصك اسمیدر اضحیه نك جمعی ابادی وزننده اضاحی كلور مفردنده وجمعنده یانك تشدیدیله وقربان مزبوره اضحیه دینلدیكی كبی ضحیه ده دینلور تحیه وزننده جمعی تحایا وزننده ضحایا كلور وضحیهٔ مرقومه یه همزه نك فتحیله اضحاة ده دینلور جمعی اضحی كلور یوم نحره عید اضحی دینلدیكی بوجهتدندر (قربان) قرآن وزننده كندیله الله تعالی حضرتلرینه تقرب اولنان ذبیحه نك اسمی اوله رق عربیدر جمعی قرابین كلور تركیده شیوعی حسبیله تفسیر قیلندی (بروفق رضا) تركیبنده برلفظی فارسیده علی معناسنه استعمال ایچوندر جناب رب العزتك رضاء شریفنه موافقت اوزره دیمكدر

*) صائمون اورج طوتیجیلر اورج صوم وصیام * فطر اورج آچدیغی شیدر اهل صومك اولا (*

(صائمون) صائمك جمع سالمیدر جمع مكسری صادك ضمی وواو ویانك تشدیدیله صوام وصیام وصوم وصیم كلور صائم اورج طوتیجی دیمكدر (صوم) یوم وزننده (وصیام) قیام وزننده لغتده مطلقا امساك معناسنه كه طعامدن وكلامدن وسائر افعالدن كف نفسه اعمدر شرعده طلوع فجردن غروب شمسه قدر اهلندن صادر ونیته مجاور اوله رق مفطرات ثلاثه دن امساكدر كه تركیده اورج فارسیده روزه دینور (فطر) فانك كسریله صومك ضدیدر یعنی صائمك اكل وشربیدر بوجهتدن عید صیامه عید فطر دینور وفطر صائمك كندیله افطار ایدوب اورج آچدیغی مأكول ومشروبه اطلاق اولنور صبور وزننده فطور كبی ناظم تحریر اهل صوم تعبیریله اهل كفرك وحائض ونفسا اولان نساء مؤمناتك اول حالده صومه اهل اولمادقلرندن انلرك مفطرات مزبوره دن امساكلرینه شرعده صوم اطلاق اولنمدیغنه ایما ایوردی

*) تكری خوفیله حرامدن احترازایتمك ورع * اثم اولمشدر گناه اسمی صاقنمق اتقا (*

(ورع) واوك ورانك فتحه لریله تقوی معناسنه دركه الله تعالینك عقابندن خوف ایدوب محرمات ومناهیدن نفسنی وقایه وشبهاتدن احتراز واجتناب ایتمكدر (اثم) همزه نك كسری وثاء مثلثه نك سكونیله باب رابعدن مصدردر مطلقا ذنب وگناه وشرعده ایشلمه سی حلال اولمیان شیئی ایشلمك وخصوصا خمر وقمار معنالرینه در جمعی همزه نك مدیله آثام كلور صفتی آثم وزننده آثم والیم وزننده اثیم وایام وزننده اثام وجهول وزننده اثوم كلور (اتقا) افتعال بابندن مصدردر لغتده مطلقا برشیدن احتراز ایدوب صاقنمق معناسنه در عرف شرعده آخرنده مضر اولان عذابدن ومناقشه فی الحسابدن نفسی وقایه ومحافظه ایتمك معناسنه در اسم فاعلی متقیدر كه نشأهٔ اولیده حسن اعتقاد واخلاصه مقارن اعمال صالحات وترك منكرات ایله آخرتده نفسنی عذابدن وسوء حسابدن وقایه ایدن كیمسه یه دینور متقی نك مراتب ثلاثه سی كتب تفاسیرده مذكوردر

*) بوستان فردوس وجنت باغنه دیرلر دخی * حق بزه قیلسون میسر یسر الله لنا (*

بوستان موشكاف وزننده فارسیده رایحه معناسنه اداة اولان بو لفظیله اولان ستاندن كثرت اولان ستان دن مركب اوله رق كلزار كبی گل باغچه سنه وانواع ازهاری مشتمل اولان شكوفه زاره وخوشبو میوه‌لر حاصل اولان باغچه یه اطلاق اولنور تخفیفله بستان دخی بو معنایه در *

(فردوس) فانك كسری ودالك فتحيله انواع فواكهی واصناف سبزواتی جامع ومشتمل اولان باغچه یه دینور جمعی فرادیس كلور وسكز جنتدن اعلا درجات الجنان اولان جنتدر جنان ثمانیه اشهر اقوال اوزره جنة النعیم جنة عدن دار الخلد دار القرار دار السلام جنة المأوی جنة الفردوس ووسیله در (یسر الله لنا) الله تعالی جنت فردوسی بزه یسر وسهولتله یعنی بلاعذاب ولاحساب نصیب ایلسون دیمكدر یسرها الله تقدیرنده مفعول ضمیری محذوفدر یسر تفعیل بابندن ماضی مفرد غائبدر یسر الله جمله سی لفظا خبردر معناده انشاء ودعادر وقوعنه اظهار حرص ایچون خبر صیغه سیله ایراد بیوردی

*(هم قیامت ساعت انده شبهه یوق لاریب فیه * هاویه نار جهنمدر بزی حفظ ایت قنا)*

(ساعت) قیامتدن عبارتدر كه نفخهٔ ثانیه یاخود ثالثه دنصكره تا فرقهٔ ایمان جنانه وزمرهٔ طغیان نیرانه دخول ایدنجه قدر كه احیاء اموات ووقفهٔ عرصات ومحاسبهٔ اعمال وابتاء دواوین ونصب موازین كندیده واقع اوله جق یوم التناد طویل الامتدادك اسمیدر (قیامت) دخی عربیدر تركیده شیوعی ایچون ترجمه واقع اولدی فارسیده رستخیز ورستاخیز وروز شمار دیرلر (لاریب فیه) تركیبنده لا نفی جنسدر ریب شك وشبهه معناسنه‌در فی ظرفیت ایچوندر ضمیر مجرور تركیب مزبورك قبلنده مذكور اولان شبئه راجعدر مثلا هذا الكلام لاریب فیه كبی یاخود یوم اعتباریله ساعته یاخود قیامته راجعدر یعنی یوم قیامتك وقوعی مخبرین صادقین اولان انبیاء عظام علیهم السلام حضراتنك وحی الهی ایله متفق الكلم اولهرق خبر متواترلری ایله مسجل وبراهین نقلیه وعقلیه ایله ثابت ومدلل اولمغله اصلا ریب وشكه محل ومحتمل دكلدر (هاویه) دركات جهنمدن برینك اسمی یاخود مطلقا اسماء جهنمدندر حطمه ولظی وسقر وسعیر وجحیم كبی (قنا) لفظنده ق لفیف مفروق اولهرق وقی یقی دن امر حاضر صیغه سیله دعادر حفظ ایت معناسنه اصلی همزه نك كسریله اوق ایدی قاعدهٔ تصریف اوزره اعلالدنصكره ق قالدی نا متكلم مع الغیر ضمیری اولهرق فعل امرك مفعولیدر بزی دیمكدر

*(طوغری یول انجق هدایت شاهراهی صمیدر * الصراط المستقیم انما صوب الهدی)*

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (صراط) سراط وزننده ومرادفیدر طریق وسبیل كبی یول دیمكدر (مستقیم) استقامت ایله متصف یعنی طوغری اولان شیئه دینور (انما) حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان كلمه سیله ماء كافه دن مركب اولهرق طرق قصردندر انجق معناسنی افاده ایدر ودائما جملهٔ خبریه اوزرینه داخل اولور ناظمك بو كلامنده انمانك مدخولی اولان جمله نك مبتداسی محذوفدر انما هو صوب الهدی تقدیرنده‌در (صوب) ثوب وزننده سمت وطرف وجانب معناسنه‌در (هدی) خدا وزننده هدایت یعنی مطلوبه موصل دلالت معناسنه‌در (شاهراه) فارسیدر آچق وایشلك اولو یول وطریق جاده معناسنه تركیده ده زبانزددر

*(فاعلاتن فاعلاتن دره بحر رمل * افهموا سز اكله یك وزنی بو هذا وزنها)*

یعنی بو قطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر كه هر برمصراعی تقطیع اولندقده درت كره فاعلاتن وزننده اولور لكن بو قطعه ده حذف علتی وار در یعنی عروض وضربنك آخرندن سبب خفیف كه فاعلاتن لفظندن تن در اسقاط اولنوب فاعلا قالدقدنصكره فاعلن اولدی ایمدی هر برمصراعی فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن اولوب بحر رمل محذوف اولور (دره) دالك ضمی ورانك تشدیدیله بیوك انجودانه سنه دینور دریتیم ودر شهوار كبی لكن بو مقامده دره دن مراد استعاره طریقیله بو قطعه نك حاوی اولدیغی الفاظ نفیسهٔ مرغوبه در الفاظ مذكوره دن ناظمك دره ایله تعبیری بحرك معنای لغویسی اولان دریایه ایهام ایله مراعات نظیره رعایت

ایچوندر (افهموا) فهمدن امر مخاطب جمع مذكردر سز فهم ایدك یعنی اكله یك دیمكدر (هذا وزنها) تركیبنده ها حرف تنبیه ذا مشار الیه مفرد مذكره موضوع اسم اشارتدر بو وشو دیمكدر وزنهاده مؤنث ضمیری قطعه یه راجعدر یعنی بو قطعهٔ موزونه نك وزنی وتقطیعی بودر دیمكدر

(فهذا در نظم فی لغات الحلیة العلیا)

(فهذا) ده فا استیناف نحوی یاخود محذوفدن منبیٔ فاء فصیحه در اذا عرفت القطعة الشریفة فهذا آه دیمكدر هذاده ها كلمه سی قصر ایله حرف تنبیهدر كه انكله مضمون كلامه آگاه اولوب القاء سمع وصرف ذهن ایلك ضمننده مخاطبه تنبیه وتأكید اولنور ذا مفرد مذكره موضوع اسم اشارتدر ومرفوع المحل اولهرق مبتدادر مشار الیهی كلام منظوم اعتباریله ما بعدنده كی قطعه در (در) دالك ضمی ورانك تشدیدیله انجو معناسنه مبتدانك خبریدر (نظم) لغتده دیزمك معناسنه مصدردر لكن بو مقامده اسم مفعول معناسنه در منظوم یعنی دیزلمش معناسنه درك نظمه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر ادات تشبیهی حذفله تشبیه بلیغدر (فی لغات) تركیبی جار مع المجرور ظرف مستقر اولهرق درمنظومك صفتی یاخود مبتدانك خبر بعد خبریدر (لغات) لغتك جمعیدر لغت اصناف انساندن هر صنف وهر طائفه غرض ومراملرندن كندیله تعبیر ایتدكلری اصوات والفاظدن عبارتدر (حلیه) حانك كسریله خلقت وصورت وصفت معنالرنده مستعملدر (علیا) عینك ضمیله اعلانك مؤنثی اولهرق حلیه نك صفتیدر (محصول عنوان) شو قطعهٔ آتیه خلقت علیای نبی علیه السلام وصورت مستثنای پیغمبر كافهٔ انامك لغاتی بیان خصوصنده درمنظوم كبی مقبول ومرغوبدر دیمك اولور

*(صفتدر حلیه اما صورت حسنیله در معنا * ملیح اویله كوزلدر كیم خوش اسلوب اوله سرتاپا)*

(حلیه) حانك كسریله خلقت حسنه وصورت مستحسنه وصفت جمیله معنالرینه در (ملیح) امیر وزننده ملاحتدن صفت مشبهه در متناسب الاندام خوب ودلبر معناسنه در (خوش) فارسیدر ایو وكوزل دیمكدر (اسلوب) طرز وطور دیمكدر (سرتاپا) فارسیدر باشدن ایاغه قدر دیمكدر یعنی اریكه نشین قصر جمال صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك جسد شریفلری من الرأس الی القدم جهت جامعهٔ حسن وجمال ایدی نتكیم خاقانی حلیهٔ پاك نبی علیه السلامده بیورر * اهل حسنك ایكن اعلاسی ایدی * فنی شیرین ودلاراسی ایدی * اكمل الخلق ایدی اول خوب خصال * ذو الجلال ایتمش ایدی فیض جمال *

*(ملاحت اول كوزللكدر كه ارترحسنی باقدقچه * بسیم اولدر كه كولدكجه كل خندان اولور كویا)*

(ملاحت) باب اولدن وثالثدن اولهرق مصدردر فارسیده آن وحسن روز افزون تعبیر اولنان معنایه در كه جذب قلوب عشاق اكا منوط بر حالت روحانیه وبر كیفیت وجدانیه در لسان ایله تعبیر وقلم ایله تحریر اولنمز انجق مشاهدهٔ ذوق سلیم ومكاشفهٔ طبع مستقیمله معلوم اولور حسن خداداددر ناظم مرحومك ارترحسنی باقدقچه تعبیری شاعرك * یزیدك وجهه حسنا اذا ما زدته نظرا * مصراعنه ایمادر یعنی ذات بیهمتای نبی علیه السلامده مودع وموجود اولان دقایق حسن وجمال امعان نظر ودقت اولندقچه آن بان من حیث الظهور مزداد اولور دیمكدر (بسیم) باب ثانیدن صفت مشبهه در حسن الضحك ولطیف التبسم معناسنه كه كولدكجه هنوز آچلمش كل كبی مرغوب ومطبوع القلوب اولور نتكیم خاقانی حلیه سنده بیوردر * كولسه اعزاز ایله اول فخر ملك * نه فلك دیر ایدی العزة لك * كل خندانه دونوب آچسه دهان *

فیض نورایلرایدی اول دندان* باغ حسن ایچره اوروی رنکین* پرآچلمش کله بکزردی همین*
ظاهراولوردی ضیاء انوار* عکسی دیواره دوشردی هربار (خندان) کولیجی وآچیلیجی معناسنه
(کویا) مثلا معناسنه فارسیدر شیوعی حسبیله ترجمه دن جزء قلندی

) دوچشمی قاره در نورسیه وش ادعج العینین ازج اول ایجه قشلوکیم چکلمشدر هلال آسا (*
(ادعج العینین) اضافتله کوزلری قاره دیمکدر زیرا (ادعج) باب رابعدن اوله رق احمر وزننده
صفة مشبهه در دعج فتحتینله طلب وزننده ودعجه دالك ضمی وعینك سکونیله غرفه وزننده
مصدرلردر کوز واسع اوله رق سیاهی شدید اولمق معناسنه درکه محاسن عیوندندر آهوکوزی
کبی ناظم مرحومك بیانی بومعنایه مبنیدر بعض کتب لغتده دعج ودعجه کوزك بیاضی
زیاده بیاض وسیاهی غایتده سیاه اولمغله مبیندر حورالعین کوزلری کبی خاقانی مرحوم حلیه سنده
کوزینك آغی بیاض ایدی قتی رخلری صاف ایدی صافی صفتی* هم سیاهی ایدی غایتده شدید*
برایدی اکا قریب ایله بعید* واسع وخوب لطیف ایدی کوزی* نورمحض ایدی سعادتلی یوزی*
بیوردیغی معنای ثانی یه مبنیدر (عینین) کوز معناسنه اولان عینك تثنیه سیدر (دوچشمی) عباره سنده
اولان دولفظی فارسیده اسماء عدد دندر ایکی معناسنه چشم فارسیدر کوز معناسنه (نور) ظاهر
بنفسه مظهر لغیره معناسنه اولدیغی ظاهردر (سیه) فارسیدر سیاهدن مخففدر (وش) لفظی واوك
فتحیله فارسیده ادات تشبیهدر کبی معناسنه الفاظ مذکوره هرنقدر ترکی دکل ایسه ده السنه ده
زبان زد اولمغله تفسیر واقع اولدی (ازج) باب رابعدن اوله رق صفة مشبهه در هم ایجه هم
اوزون قاشلو کیمسه یه دینورکه السنه ده قلم قاشلو وهلال قاشلو تعبیر اولنور محاسن خوبرویاندندر
مؤنثنده زجاء دینلور یقال رجل ازج وامرأة زجاء ای دقیق الحاجبین فی طول (یعنی جامع
محاسن عالم صلی الله تعالی علیه وسلم ادعج العینین اولدیغی کبی ازج الحاجبین ایدیکه مبارك
قاشلری ماه نوکبی دقیق وطویل ایدی نته کیم خاقانی حلیه سنده بیورر* بویله نقل ایتدی حکیم
بن حزام* خم ابروی رسولی علام* کوربنور ایدی هلال ایله شریك* ماه نوکبی طویل وباریك*
چکسه پرکار ازل اکه مثال* قشی پرکارینه بکزردی هلال* قاب قوسین تذکرده عیان*
غرض اول قاشی کمان ایدی همان (هلال) ماه نوکبی یکی آی معناسندر (آسا) فارسیده وش لفظی
وچون لفظی کبی ادات تشبیهدر

) قپاغنده سیه کرپکلری چوق اهدب الاشفار کوزی قدرتدن اولان سرمه لی اکحل زهی رعنا (*
(اهدب الاشفار) اضافتله کوزینك کرپکلری چوق کیمسه یه دینور واوزون کرپکلو کیمسه یه دینور
زیرا اهدب احدب وزننده باب رابعدن اوله رق صفة مشبهه در (اشفار) همزه نك فتحیله ابرار وزننده
شینك ضمی وفانك سکونیله شفره نك جمعیدر که کوز قپاغنده کرپك بتن یرك اسمیدر (اکحل) باب
رابعدن صفة مشبهه در مصدری طلب وزننده کحلدر که کرپکلر بتدیکی پرده خلقی اولان سیاهلغه
دینور کوزی آهو کوزی کبی قدرتدن سرمه لی کشی یه اکحل دینور مؤنثنده کحلاء کلور کوزه
وصاحبنه وصف اولور یقال رجل اکحل وامرأة کحلاء وعین کحلاء (زهی) زانك کسریله لغت
فرسده نه کوزل معناسنه کلمهٔ تحسیندر (رعنا) مجهول المبنی اوله رق محبوب واعلا معناسنده شایعدر
یعنی احسن المخلوقات علیه اکمل التحیات حضرتلرینك مبارك کوزینك قپاغنده سیاه کرپکلری
چوق ایدی ومبارك کوزلری قدرتدن سرمه لی ایدی نته کیم خاقانی حلیه سنده بیورر* تیرمژکانی
سیاه ایدی انك* تارکیسوسی کبی حورانك* قره کرپك دکل ای اهل اصول* سرمهٔ لیلهٔ معراج ایدی
اول* ملك جان ودل عشاقه مکر* ناوك انداز ایدی اول کرپکلر* میل کحل ایتمز ایدی بی تکلف*
اکحل العین ایدی اول ذات شریف* کحل قدرتله مکحل ایدی اول* هرخصوصیله مکمل ایدی اول*

بیاض

) بیاض صاف چشمی جابجا حمرتلو وجه اشکل اجق قاشلو دراَبلج کیم اوله غایت جبین آرا (*
(اشکل) احمر وزننده صفتدر کوزینك بیاضنده قرمزیلق اولان آدمه دینورکه قرمزی آلا
اولور محاسن عیوندندر (ابلج) اعرج وزننده صفتدر ایکی قاشنك اراسی واضح واچق اولان
آدمه دینورکه اجق قاشلو تعبیر اولنور نته کیم چتق قاشلو یه اقرن دیرلر یعنی سرور خوبان
عالم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك عین رحمت اولان دیدهٔ حق دیده لرینك بیاض
خالصی اثناسنده ارالق قرمزیلق وار ایدی ومبارك قاشلرك مابینی مودن عاری اوله رق
صاف وبراق وضیا کستر ایدی ومبارك جبهه سنه بغایت زیب وفرویرمشیدی نته کیم خاقانی
بیورر* مست عشق اولمغین اول چشم خمار* حمرته مائل ایدی برمقدار* دیده سنده نه ایدی دیرسك
اوآل* دخی چشمنده ایدی جام وصال* کورنمشدی رصدانکیز قدر* کوزلری کبی خدایی کوزلر*
دخی ماالکله ابوهاله دیدی* ماه نوکبی اچق قاشلو ایدی* قاشنك کوشهٔ پیچ وتابی* جامع حسنك
ایدی محرابی* ایکی ابرولرینك آره سی هم* سیم خالص کبی ایدی هردم* الفاظ تفسیر معنالری
شرحدن منفهم اولور

) اسیل الخد دکرمی رخلری طولانی برمقدار تلألؤ پارلمق ماندبدر آسمان پیرا (*
(اسیل الخد) اضافتله یوزی پك مدور اولمیوب برمقدار طولانی وسبورك اولان کیمسه یه
دینلور (زیرا لفظ اسیل امیر وزننده باب خامسدن صفتدر طویل معناسنه (خد) تشدیدایله رخ
یعنی یکاق معناسنه (تلألؤ) ضیاء ولمعانکه پارلمق تعبیر اولنور یعنی اجمل الانام علیه الصلاة
والسلام حضرتلرینك وجه منور مدورلری برمقدار طوله مائل ولیلهٔ بدرده قمرك افلاکه زینت
وضیا ویردیکی کبی وجه نبی علیه السلامده مودع اولان ضیا وانوار در ودیواره شامل اولوردی
نته کیم خاقانی بیورر* روی رخشانی دکرمیدی انك* نته کیم جرمی مه تابانك* کون کبی بقسك اوروی
اکمل* سبورك کبی کوربنوردی سهل* شویله پرنور ایدی اول وجه حسن* اکا باقلمز ایدی شوقندن
واضح ایتمشدی اویوزدن فتاح* بیلدوکن آیهٔ فیها مصباح* آفتاب رخ رخشانی نبی* ماهتاب
ایلرایدی تیره شبی* الفاظ سائرهٔ بیت حاصل معناددن مستبان اولور

) منور بورنك اورتاسی رفعتلو وجه اقنی الانف یوزی کلرنك اولاندر ازهراللون ملك سیما (*
(اقنی الانف) اضافتله قصبهٔ انفك اورتاسی فی الجمله رفعتلو وبوکسکجه اوله رق دلکلری
نوعا طارجه اولان کیمسه یه دینور یقال فی انفه قنی وهو نتوء وسط القصبة وضیق المنخرین
زیرا اقنی احمر وزننده وصفدر مصدری عصا وزننده قنادرکه بورنك اورتاسی برمقدار بوکسکجه
ودلکلری جزئی طارجه اولمقدن عبارتدر محاسن انفدندر (انف) بورن تعبیر اولنان عضو
معناسنه در یعنی استشمام روایح قرب خدای ارحم ذات پاك عطرناك همایونلرینه مخصوص
وسلم اولان نبی علیه السلامك مبارك بورنك اورتاسنده نوعا یوکسکلك وار ایدی کما اوضحه
الخاقانی* مه جبین ایله او بینیٔ شریف* خوب وهموار ایدی موزون ولطیف* حاجبنه قریب
اولدیغی پر* پرسهل یوکسك ایدی دیرجابر* کوربنوردی اونبی عربی* قرشودن مرتفع الانف کبی
(ازهراللون) اضافتله لونی بغایت حسن وصفوت اوزره آق اولان شبه دینور مؤنثی زهراء
کلور بنت النبی علیه السلامه فاطمة الزهراء تسمیه سی بوجهتدندر (یعنی مظهر نور جمال علیه
صلوات الملك المتعال حضرتلرینك ذات ملك سمات همایونلری غایت حسن ولطافت اوزره آق
وبراق وچهرهٔ دلکشالری سراج وهاج کبی ضیاپاش وذات اشراقی ایدوکی مشهور آفاقی ایدی
کماینه الخاقانی* اتفاق ایتدی بو معناده امم* ازهراللون ایدی فخر عالم* یوزینك خالص ایدی آغی
قتی* رخلری صاف ایدی صافی صفتی* رنك روبی کل ایله یکسان ایدی* کل کبی قرمزی یه مائل ایدی

آنی حق آیینهٔ ذات ایتدی * ذات یکتاسنه مرأت ایتدی *

*) ضلیع الفم اولان شق دهانده براز وسعت * اودراشنب که اینجو دیشلری صافی و بیاضدی (*

(ضلیع الفم) اضافتله اغزینك شقنده معتدلجه وسعت اولان کیمسه یه اطلاق اولنور (اشنب) احمر وزننده وصفدر دیشلری اینجو کبی آبدار وتابدار واینجه وصافی وهموار اولان کشی یه دینور (یعنی مرکز نه دائرهٔ کون ومکان علیه صلوات الرحمن حضرتلرینك منبع جوامع الکلم اولان دهان فیض آشیانلری محاسن خدن اولان وسعت معتدله ایله واسع ومبارك دیشلری در مکنون کبی صافی و براق و بی نظیر ایدی کما قال الخاقانی فی الحلیة * حرز حسن ایچره اواسنان کزین * سین یاسین ایدی کویا که همین * یعنی اولمشیدی اودرمکنون * عالمه باعث بفریح عیون * سلك جوهر کبی اول عقد لآل * شعله دار ایدی دیمش اهل مقال * اولمسه دیشلری مصباح ظلم * ظلمات ایچره قالوردی عالم *

*) دردندانی سیرکجه دیزلمش افلج الاسنان * ثنایازیر و بالا درت عدد اوك دیش که پك زیبا (*

(افلج الاسنان) اضافتله سیرك دیشلی کشی یه دینور زیرا افلج فتحتیله باب رابعك مصدری اولان فلج دن صفهٔ مشبهه در (اسنان) دیش معناسنه اولان سنك جمعیدر (ثنایا) برایا وزننده ثنیه نك جمعیدر ثنیه ایکی اشاغیدن ایکی یوقاردن درت عدد اوك دیشلرك هر برلرینه دینلور یعنی اول افصح انام علیه الصلوة والسلام حضرتلرینك همرنك در نظیم اولان مبارك دیشلری پك صیق اولمیوب میانلرینه خلال حلولی ممکن اولور درجه آچق وسیرکجه ایدی (وثنایا اطلاق اولنان التلی واوستلی درت عدد اوك دیشلری پك زیبا ویراشقلو ایدی نته کیم خاقانی بیورر * دیشلری صاف ایدی هم سیرك ایدی * رشتهٔ دانهٔ دردن پك ایدی * کو یا اول در دندان نفیس * ایکی مصراع ایدی موزون وسلیس * لعلنه ویرمش ایدی حسن وجمال * دیشلری ایکی دیزی اینجومثال * انك اوك دیشلری ایتدکجه ظهور * ظاهر اولوردی همان شعلهٔ نور * شو یله افراطله برق ایلرایدی * مجلسی مطلع شرق ایلرایدی *

*) سیه موطوب صقاللی ذاته کث اللحیه دیرلرهم * برازمو بی سفید آلوده اولان اکهل ایمش اما (*

(کث اللحیة) کافك فتحی واضافتله صیق وکورصقاللی کیمسه یه دینور سیاهدن وصاریدن وقرالدن اعمدر بو صورتده سیه مو ترکیبنك تفسیرده مدخلی یوقدر انجق حلیهٔ سعادتده واقعی بیان ایچون ایراد اولنمدی (اکهل) صقالنه قیرسوپ وجود واوضاعنده شیخوخت اماره سی ظاهر اولان کیمسه یه دینور یعنی نابی مرحومك * خازن جنت اولور حجت افلاس بکف * کتزین مو بن ایدرلرسه بهشت ایچره مزاد * بیت بلیغیله وصف بیوردیغی موی عالمبهای رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمدن بعض اولان لحیهٔ مبارکه لری سیاه واصولی صیق وکور اوله رق طوب ایدی یعنی قویرچقده دکل ایدی وطویل مسترسلده دکل ایدی ومبارك لحیه سنده اصح اقوال اوزره اون یدی عدد تار بیاض ظاهر اولمش ایدی نتکیم خاقانیٔ موشکاف بومعنایی ایضاح ایدر * ریش پاکنده اصولی چوغ ایدی * قتی چوق تار بیاضی یوغیدی * شب قدر ایدی اوریش مقبول * یامکر سورهٔ واللیل ایدی اول * نه قو یرجق نه درازایدی قتی * اعتدال اوزره ایدی هرجهتی *

*) قالنجه استخوانلرله قوی ضخم العظام اولدی * هم اورته بو یلو تام القد مثالی سرو مستثنا (*

(ضخم العظام) اضافتله ایری وقالین کمکلو قوی البنیه کیمسه یه دینور زیرا ضخم ضادك فتحی وخانك سکونیله عظیم معناسنه (عظام) کمك معناسنه اولان عظمك جمعیدر (استخوان) کافتده ثابت تلفظده ساقط خواجه وخواهر کبی واو معدوله ایله کمك معناسنه فارسیدر

(تام القد) اضافتله ربع ووسط القامه کبی اورته بو یلو معناسنه در یعنی بکانشین قصر جلال وجمال علیه صلوات الملك المتعال حضرتلرینك جسد شریفلری ایری کوکلو مردانه وقوی البنیه ایدی وقامت والالری سرو مستثنا کبی موزون ومنتظم واورته ایدی نتکیم خاقانی بیورر * وصف ایدنلر او معنای نسبی * دیدیلر ایری کمکلیدی نبی * استخوان بدن پاکی تمام * یعنی جسمنده اولان جمله عظام * هر بری ایری ومردانه ایدی * صورت وسیرتی شاهانه ایدی * اورته بو یلوایدی اول سدره مقام * اورته لق آنکیله بولدی نظام * سرایدن معجزهٔ قامتی * دیدی هب مدح ایدوبن حضرتی * کورمدك بو یلجه کلروی کوزل * تن کوزل بوی کوزل بوی کوزل * نه عجب اولسه وسط قد رسول * امته واسطهٔ حق ایدی اول *

*) موافق حسن خلقتله جسیم اندام ابجل * که آفاقه اوله نور مجسم وش ضیابخشا (*

(ابجل) احمر وزننده باب خامسدن صفهٔ مشبهه در عظیم القدر اوله رق تناسب اعضا وشکل وشمائل صاحبی وجیه وسید وذیشان کیمسه یه دینور (یعنی طاوس خوش خرام دارالسلام علیه الصلاة والسلام حضرتلرینك باعث ایجاد عالم اولان ذات همایونلری منتظم حسن خلقت ایله جسیم وسراپا متناسب الاندام واول شارق مشرق هدایتك وجود پاك تابناکلری نور مجسم وشمس ضحی کبی ضیابخش وپرتوانداز اولدیغی اطراف وآفاقده مشهور وبنام ومعلوم انام در * نته کیم خاقانی بیورر * هم جسیم ایدی رسول اکرم * یاره شور روح مجسم دیرایسم * حاصلی خوب ایدی هر عضوی انك * جمله آیاتی کبی قرآنك * کوهر قلزم انوار ایدی اول * صدف لجهٔ دیدار ایدی اول * منبع نور ایدی اول ذات همام * بیلور بونی خواص ایله عوام *

*) بو کونه احسن تقو یمه مظهر سرور عالم * اولور نوع بشر ایچنده البت جمله دن اعلا (*

(احسن تقو یم) جنس انسانه خاص اولان صورت ومعنی دن عبارتدرکه قامت مستو یه وخلقت معتدله وحیاة وعلم وقدرت وارادت وتکلم وسمع وبصر وسائر آرایش صورت ظاهره وسیرت باطنه یه شاملدر (مظهر) محل ظهور دیمکدر (کونه) کاف فارسینك ضمیله والف زیاده سیله کونا وجنس ونوع وطرز وروش معناسنه درکه دورلو تعبیر اولنور (بشر) انسان مرادفیدر (سرور) رهبر وزننده فارسیدر سید وصاحب ریاست معناسنه (البت) البته دن مخففدر لاجرم ولامحاله کبی مقام جزمده مستعملدر (یعنی اول قطعه دنبرو ذکر اولنان محاسن جمیله ذات والاسنه مختص اولمغله مظهر تام اسم جمیل اولان اجل الانام علیه الصلاة والسلام سید عالم ونوع بنی آدم وسائر افراد آفریدهٔنك جمله سندن اعلی واعظم اولدیغی جزم کردهٔ ارباب عرفان وتحقیق کردهٔ اصحاب امعاندر (نته کیم نابی علی طریق الخطاب بیورر * محتوی جمله کمالاتی کتاب ذاتك * اوله مزغیره سزاسنده اولان استبداد * انبیا جمله سی پروانهٔ انوارکدر * سن سن ای نورنظرگاه خدا شمع مراد * کیمکه وارمثل وشبیهی بولنور عالمده * منحصر سا که فقط رتبهٔ نفی انداد *

*) لنا لاشك فیه یوق بزم چون بونده هیچ شبهه * ایناندق ایلدك تصدیق آمنا وصدقنا (*

(لنا) لام اختصاص ایله متکلم مع الغیر ضمیرندن مرکب ظرف مستقر اوله رق لانك اسمندن حالدر (لاشك فیه) ترکیبنده لا نفی جنس ایچون استغراقی مفیددر (شك) شبهه وکمان معناسنه یقین مقابلی اوله رق لانك اسم منبیدر خبری محذوف موجود در (فیه جار مع المجرور لانك اسمنك صفتیدر یاخود فیه لانك خبریدر ضمیر مجرور بوقطعه ده مذکور اولان امورك مجموعنه راجعدر تذکیر وافراد ماذکر اعتباریله در (یاخود) بیت اخیرك مضموننه راجعدر (آمنا) افعال بابندن ماضی متکلم مع الغیردر ایناندق معناسنه زیرا مصدری اولان ایمان

ایتامق معناسنه اولدیغی قطعهٔ شرعیه‌ده کچدی (صدقنا) تفعیل بابندن ماضی متکلم مع الغیردر تصدیق ایتدك دیمکدر (تصدیق برکسه‌نك کلامنی صدقه نسبت ایلمك یعنی کرچك سویلدی دیمکدر (حاصل معنی سرلوحهٔ مجموعهٔ حسن وبها علیه ازکی التحیات وابهاها حضرتلرینك سلك ابیات سابقه‌ده منتظم اولان مروارید کرانبها ایله محلا وکافهٔ مصنوعاتدن مکرم اولان نوع بشرك جمله سندن احسن واعلا اولدیغنده معاشر اهل ایمان ایچون اصلا ریب وشبهه اولمدیغی ظاهر وهویدادر ووصافان راستکویان سید البشر صلی الله علیه وسلمك حلیهٔ مبارکه‌لرنده وجه مشروح اوزره اخبار وبیانلری صادق وواقعه مطابقدر

*) شاشوب قالدق که صایمقدن صایلمز سویلمکله بو * تحیرنا عن الاحصاء ذا بالنطق لایحصی (*

(مصراع اول تفسیر وترجمه ومصراع ثانی مفسر ومترجم در (تحیرنا) تفعل بابندن ماضی متکلم مع الغیردر متحیر اولدق یعنی شاشدق دیمك (عن الاحصاء) تحیرنایه متعلق ظرف لغودر احصا افعال بابندن مصدر در عد کبی صایمق معناسنه (ذا) قریبه موضوع اسم اشارتدر بو دیمك (بالنطق) مابعدنه متعلق ظرف لغودر سویلمکله دیمك (لایحصی) افعال بابندن فعل مضارع نفی استقبالدر صایلمز دیمکدر مفعول بالواسطه اولان بالنطق لفظنك عاملی اوزرینه تقدیمی مجرد وزنی محافظه وحرف روی یه مراعات ایچوندر حصر ایچون دکلدر زیرا محاسن نبویه‌نك نطق ایله احصاسی ممکن اولمدیغی کبی عقل ایله وقلم ایله تعدادی دخی ممکن دکلدر (حاصل معنی) آفتاب عالمکیر جمال علیه صلوات الملك المتعال حضرتلرینك منبع الانوار ومخزن الاسرار اولان ذات ملکصفات همایونلرنده ایداع کردهٔ احسن الخالقین اولان صوری ومعنوی احسن تقویم مراتب اعداددن افزون وطوق بشردن بیرون برحالت حیرتفزا اولمغله کافهٔ عقلا تعداد محاسن سید الانبیا علیه السلامی استکناه واستقصاده متحیرلردر (نه‌کیم نابی معجزادا بیورر * نه دیسم رفعتك اول مرتبه‌دن برتردر * عرشه نسبتله حبابه دینور می بنیاد * سنك اوصافکی عد ایتمك ایچوندر یوخسه * بوقدر اولمز ایدی نامتناهی اعداد * سن ایچون خلق سنك اجلك ایچوندر دیدی حق * بوندن اعلا دخی برمرتبه اولمز زداد * چون سنك ذاتك اوله اصل حیات دارین * اهل دارین نه بیلسون سنی ای اصل مواد *

*) مفاعیلن مفاعیلن بودر مأمولمز انجق * حبیبن روز محشرده شفیع ایتسون بزه مولی (*

(یعنی) بوقطعه بحر هزج سالم مثمن الاجزادندر که تقطیع اولندقده هر مصراعی درت کره مفاعیلن وزننده اولور (مأمول) اسم مفعولدر مصدری امل درکه امید ورجاء معناسنه‌در ترکیده اومق تعبیر اولنور (حبیب) فعیل بمعنی مفعول اوله‌رق محبوب معناسنه وفعیل بمعنی فاعل اوله‌رق محب معناسنه‌ده کلور بومقامده ایکیسیده صحیحدر (روز) فارسیدر عربیده یوم ترکیده کون دینور وزمان ممتد معناسنه‌ده اطلاق اولنور (محشر) مجمع کبی اسم مکاندر محل حشر وجمع دیمکدرکه زندان بی در ودیوار اهل جرایم اولان عرصهٔ هائلهٔ پرغائلهٔ عرصاتدن عبارتدر (شفیع) فعیل بمعنی فاعلدر صاحب شفاعت اولان ذاته دینلور (مولی) معین وناصر معناسنه صفات الهیه‌دندر چونکه ثابت نادره‌کونك انشاد ایتدیکی بعض نعت شریفی ذیلنده * جناب کبریادن جرمم احسان ایله عفو ایتدر * سوزك کچمز دکل ای پادشاه صورت ومعنا * بوخود مخفی دکل خاکدر دولتنابکدن * که ارباب سخن امید همتله اولور کویا * قصیده ویرسه سلطانه شاعر لطف امید ایلر * سوندر بندکی نقد شفاعتله خداوندا * بیوردیغی مفادنجه شاعران جائزه خواهانه‌ده دأب قدیم ممدوحك مدح وستایشنی طلب معروف واحسان اوزرینه تقدیم اولمغله ناظم تحریر دخی اولا ممدوح الانام علیه الصلاة والسلام حضرتلرینك

حلیهٔ

حلیهٔ پاکنی بسط وبیان بعده در یوزه کر شفاعت نبی الرحمه اولدیغین اعلان ایدر فلله دره *

) الملیك العدل روح العالم یحیی الوری (

(ملیك) امیر وزننده ملك صاحبنه دینور که مراد پادشاهدر نته‌کیم بوقطعه‌ده کلور (عدل) ظلمك نقیضیدر بودخی بوقطعه‌ده کله‌جکدر لکن بومقامده ملیکی عدل ایله توصیف مبالغه‌یه محمولدر یاخود مصدر اسم فاعل معناسنه‌در (روح) مابه الحیاة اولان ودیعهٔ الهیه‌درکه فارسیده وترکیده جان تعبیر اولنور (عالم) مجموع مخلوقاتدن عبارتدر (یحیی) افعال بابندن مضارعدر احیا ایدر دیمك (وری) فتا وزننده مخلوق معناسنه‌در (یعنی ملك عادل عالمك روحی منابه سنده‌در نته که برجسمه روح حلول ایدوب حیات حقیقی ایله متصف اولدقده نشو ونما بولوب قابلیت واستعدادنه لایق منافع ایله انتفاع ایتدیکی کبی روی زمینده دخی سلطان عادل متصرف اولوب اصناف عبادی جور وعدواندن وقایه ایتدکده اسباب امن وآسایش درکار وهرکس تحصیل منافعه ظفریاب وبرخوردار اولمغله کانه ملك عادل اجساد مخلوقاته ساری وروح پرفتوح مجراسنه جاری اولمش اولور

*) پادشاه اولدی امام اول مؤمنینه مقتدا * اویله شاهنشاهه ظل الله تعبیری سزا (*

(امام) معانیٔ کثیره بیننده مشترکدر جمله معانیسندن بری پادشاه اسلامدرکه امام المؤمنین اطلاق اولنور مؤمنینه مقتدی به اولدیغیچون (مقتدا) افتعال بابندن اسم مفعولدر مقتدابه معناسنه که کندویه اطاعت واتباع اولنمش دیمکدر (ظل الله) ترکیب اضافی ایله سایهٔ یزدان کبی پادشاه عالمپناهدر نته‌کیم حدیث شریفنده * السلطان ظل الله فی الارض یأوی الیه کل مظلوم من عباده * الحدیث وفی روایة اخری * السلطان العادل المتواضع ظل الله ورمحه فی الارض یرفع له عمل سبعین صدیقا * کذا فی الجامع الصغیر * وانما سمی ظل الله لانه یدفع الاذی عن الناس کما یدفع الظل اذی حر الشمس * وقیل معناه عز الله ومنعته وقیل ستر الله وقیل خاصة الله کذا فی الکوکب المنیر شرح جامع الصغیر یعنی بوترکیبده ظل لفظنك معانیٔ عدیده سندن کولکه وعز ومنعه وستر وخاصه وحفظ وحمایه معنالرندن هربرلرینی اراده جائزدر معنای اول مجاز مبنی علی الکنایه طریقیله‌در زیرا حرارت شمسدن بیتاب اولان کیمسه‌لر اشجار وخیام امثالی شیلرك سایهٔ راحتوابه‌سنه التجا ایله ظل ظله کندولردن دفع اذا ایتدیکی کبی مظالم متغلبه‌دن مضطرب اولان مظلومان وملهوفان دخی سلطان عادلك ظل ظلیل رأفتلرینه التجا ایله اذای طاقتسوز ظلمدن خلاص اولورلر معانیٔ سائره‌سی ظاهره‌در فافهم (شاهنشاه) شاهان شاه مخففی اوله‌رق فارسیدر ملك الملوك یعنی پادشاهلر پادشاهی معناسنه (سزا) جزا وزننده فارسیدر لایق معناسنه (حاصل معنی) امام المؤمنین اولان پادشاه معظمه ظل الله تعبیری لایق ومناسبدر

*) شاه اسلامه ولی وهم خلیفه دیندی کیم * پادشاهلردر اولوا الامر عدالت انتما (*

(ولی) غنی وزننده باب سادسدن صفتدر معین ونصیر وبرنسنه‌یه قدرت جهتیله مستقلا متصرف معناسنه‌در فارسیده خداوندکار تعبیر اولنور پادشاهلره ولی اطلاق اولندیغی بومعنالره ماصدق اولدقلرندندر (خلیفه) سفینه وزننده های مبالغه ایله پادشاه اعظمه اطلاق اولنور اصلی خلیف ایدی فعیل بمعنی فاعل اوله‌رق زیرا کندیدن مقدم اولان پادشاهك قائمقامیدر یاخود بمعنی مفعولدر زیرا حضرت مالك الملك والملکوت انی پادشاه سابقك مقامنه قائم قیلدی واصل موقع استعمالی پادشاه اسلامدر خلفاء راشدین کبی‌که اجرای احکام الهیه‌ده خلیفهٔ رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم درلر وبوصفتده اولان پادشاه اسلامه خلیفه

اطلاقی جائزدر (اولوا الامر) عدالتله متصف اولان پادشاهلردر قال المولی ابو السعود فی تفسیر قوله تعالی * یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم * هم ولاة العدل کالخلفاء الراشدین ومن یقتدی بهم من المهتدین * واما امراء الجور فبمعزل من استحقاق العطف علی الله تعالی والرسول علیه السلام لعدم وجوب الطاعة لهم وقیل هم علماء الشرع (انتماء) افتعال وزننده انتساب معناسنه در یقال * انتمی الیه اذا انتسب * یعنی اولوا الامر عدل صفتیله متصف وعدالتنه منسوب اولان پادشاهلردر

*(چون خلافت شرع وقانونه موافق سلطنت * نص قرآنی ایله امرینه واجب اقتدا)*

(خلافت) کتابت وزننده مصدردر خلفاء راشدینك اثرینه اقتفا وشرع وقانونه مطابق سلطنت ایله احکام الهیه‌یی اجرا ایتمکلکدر (شرع) قطعهٔ شرعیه دیمکدر (قانون) هارون وزننده سریانیدر قاعده ورسم واصل ومقیاس واندازه معنالرنده السنهٔ ثلاثه ده مستعملدر (نص) نونك فتحی وصادك تشدیدیله تصریح وبیان ودلیل معنالرینه ومتکلم کلامی کندی ایچون سوق ایتدیکی معنادن غیری معنایه محتمل اولمیان لفظه اطلاق اولنور نص القرآن ونص الحدیث بو معنادن مأخوذدر یعنی حوزهٔ حکومتنده اولان رعایا وبرایایه قوانین شرعیه اوزره متصرف اولان خلیفه‌نك امر ونهینه انقیاد واحکامنه اتباع واطاعت ایتمك نص قرآن ایله عامهٔ مکلفین اوزرینه واجبدر بو مقامده نص قرآنیدن مراد بیت سابقك شرحنده ذکر اولنان * اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم * نظم جلیلیدر زیرا اطیعوا امری وجوب ایچوندر

*(کیخم وقدموس غایتده معظم پادشاه * هم ملیك ایله ملك اولدی شه شوکتنما)*

(کیخم) یاء مثناة تحتیه وخاء معجمه ایله حیدر وزننده غایت اولو وعظیم معناسنه در وبونکله ملوك وسلاطین وصفلنور یقال * ملك کیخم وسلطان کیخم * ای عظیم (قدموس) قافك ضمیله عصفور وزننده سلطان عظیم الشانه دینور (ملیك) امیر وزننده (ملك) کتف وزننده ملك صاحبنه دینورکه مراد پادشاهدر جمعی ملوك وملکاء کلور (شوکتنما) قوت معناسنه اولان شوکت ایله فارسیده اسم فاعل اولان نمایده‌دن مرخم نمادن مرکبدر قوت ومهابت کوستریجی وعظمت اظهار ایدیجی دیمکدر

*(افسر شاهی یه دیندی تاج تیجان جمعیدر * هم او تاج اکلیل کیم جوهرله اوله پرضیا)*

(تاج) لفظی فارسیدن معربدر ملوك وسلاطینه مخصوص باشلرینه کیدکلری کسوه درکه سلفده هر اقلیمك پادشاهلری بر دکونه ترتیب ایدوب باشلرینه کیرلردی (تیجان) تانك کسریله تاج مز بورك جمعیدر (اکلیل) همزه‌نك کسریله سلاطین سالفه‌نك وملوك عجمك انجو والماس ولعل ویاقوت مثللو جواهر مضیئه ایله تزیین وترصیع ایدوب باشلرینه کیدکلری تاجدر (افسر) فارسیده مطلق تاجدر شاهیده یا نسبت ایچوندر

*(تخت سلطانی سریر جمعی کلمشدر سرر * هم اریکه تختدر کرسی دخی دیمش اکا)*

(سریر) تخت تعبیر اولنان نشیمنه دینورکه معروفدر تخت ملوکده غالب اولمشدر (سرر) ضمتیله سریر مزبورك جمعیدر واعزه وزننده اسره ده کلور (اریکه) سفینه وزننده سریر معناسنه‌در جمعی ارائك کلور (کرسی) تخته دینور سریرکبی پس آیة الکرسیده واقع * وسع کرسیه * لفظ شریفنك ضمیری جلاله اضافتی استعارهٔ تمثیلیه یاخود علمدن کنایه یاخود مجاز مرسل طریقیله ملك وسلطنت اراده سنه محمولدر

*(دست صدر اولدی وزیره دینلور دستور کیم * اصل معناسی قوانین دفتریدر غالبا)*

(دست) مجلسك صدرینه دینور صف نعل مقابلیدر وبو معناده دست لفظی فارسیدن معربدر یعنی فی الاصل فارسی اولوب عرب دخی اخذ وتصرف ایلدیلر (دستور) مستور وزننده وزیر ومشیر معناسنه فارسی الاصلدر عرب تعریب ایدوب ضم داللّه عصفور وزننده وزیر ومعتمد علیه وقوانین مملکتی مشتمل اولان دفتر مهمه ومحتاج الیه اولان امور قید اولنان جریده معنالرنده استعمال ایتدیلر

*(پك مقربلر قرابین مصاحبدر حبا * صدقله معروف اولنلر صادقین واصدقا)*

(قرابین) قوانین وزننده فرقان وزننده اولان قربانك جمعیدر قربان پادشاهك جلیس خاصنه یعنی خدمات پسندیده ایله پادشاهه مقرب اولان همدم وهمنشینه اطلاق اولنور (حبا) سبا وزننده پادشاهك ندیمی ومصاحبی ومقربی اولان کیمسه‌یه دینور جمعی اسبابه وزننده احباء کلور (صادقین) صادقك جمعیدرکه کرچك سوزلولکله معروف اولان آدمه دینور (اصدقا) صدیقك جمعیدرکه دوستلیغی متین ومستحکم اولوب محبت صادقه ایله موصوف اولان کیمسه‌یه اطلاق اولنور

*(جنکده شدت سلاحك حدتی شوکت ایمش * هم دخی قدرت دیمکدر وصف شاه اولمق روا)*

(شوکت) باب رابعدن مصدر اوله‌رق جنك وجدالده شدت وسطوت وآلت حرب اولان سلاحده کسکینلك وحدت ودلخواهی اوزره اوامری اجرایه مکنت وقدرت معنالرینه‌در نوع بشر ایچون ممکن اولان قدرتك اقصای غایتی سلاطین عظام حضراتنه مخصوص اولمغله شوکتلو وصفیله پادشاهلره موصوف اولمق لایق وروادر

*(قسط وعدل اولمش مظالمدن تحاشی ایلمك * هم سیاست امر ونهین ایتمك اجرا دائما)*

(قسط) قافك کسریله (عدل) عینك فتحیله ایکیسیده باب ثانیدن مصدر اوله‌رق جور وظلمدن تحاشی ومجانبت ایده‌رك نفوس وعقولده استقامتی درکار اولان داد وانصافی وحالت مستحسنه‌یی اجرا ایلمکدن عبارتدر (سیاست) ریاست وزننده والی وحاکم رعیه پدنده امر ونهیی اجرا ایتمکه دینور تقول سست الرعیة سیاسة اذا امرتها ونهیتها

*(زیور فرمان اولان طغرا ایمش توقیع هم * معنیٔ منشور فرمان اطاعت اقتضا)*

(توقیع) تأثیر معناسنده مستعملدر بو علاقه ایله برات پادشاهی‌یه واوامر سلطانیه‌یه کشیده قلنان خط همایون وطغرایه اطلاق اولنمشدر مدار تأثیر اولدیغیچون (منشور) شول مکتوب ونامهٔ سلاطینه اطلاق اولنورکه مختوم وممهور اولمیه حالا مضموننه اطاعت لازم اولان فرمان وبرات تعبیر اولنان نامهٔ شاهیدرکه طغرای غرا ایله مزین وموشح اولور (زیور) دیکر وزننده فارسیدر زیب وزینت واسباب زینت معنالرینه‌در

*(سکه اوریلان محله دیندی دار الضرب کیم * نام شاهی انده نقدینه اوله رونقفزا)*

(دار الضرب) ضربخانه اطلاق اولنان محلك اسمیدرکه انده نقدینه یعنی التون وکموش اوزرینه سکه اوریلوب اول جهتله نقدینك حسن ورونقلری وقیمتلری سیم وزر غیر مسکوکدن مزداد اولور (سکه) سینك کسری وکافك تشدیدیله عربی اوله‌رق ایکی قطعه حدیددن عبارتدرکه انلرده ملوك اسلامیه‌نك اسملری ودار سلطنتلری اولان بلادك اسملری منتقش ودول نصارانك تصویرلری مصوردر

*(قوللر اولمشدر ممالیك ممالك ملکلر * شهر ایمش مصر وبلدهم کویلره دیمش قری)*

(ممالیك) قول کوله معناسنه اولان مملوك لفظك جمعیدر (ممالك) مسالك وزننده ملك لفظنك جمعیدر ملك ومملکت ملوکك استقلال جهتیله ضبط وتصرفنده اولوب قهر وسلطنتی اولان

اراضی وایالاته اطلاق اولنور مصر بیوت کثیره واسواق عدیده یی مشتمل اولان شهره دینور
عموما وام الدنیا کنیه سیله مکنی اولان شهر معروفك اسمیدر بلد و بلده مصر کبی منازله
وفیره یی حاوی اولان شهره دینور جمعی بلاد و بلدان کلور (قری) قافك ضمی والف
مقصوره ایله قریه نك جمعیدر قریه ناسك اجتماع ایتدکلری موضعدن عبارتدر بو جهت ایله
شهردن وکویدن اعم اولور لکن عرفا شهر مقابلی اولان کویده استعمالی شایعدر

*) حفل وجیش وکتیبه جند دینمش عسکره * اوردو مفهومی معسکر جنك ایمش حرب ووغا (*
(جحفل) جیم معجمه نك حاء مهمله اوزرینه تقدیمیله جعفر وزننده (جیش) جیمك فتحیله کتیبه
سفینه وزننده (جند) جیمك ضمی ونونك سکونیله بنی آدمدن مجتمع اولان عسکره دینور (عسکر)
جعفر وزننده السنهٔ ثلاثه ده مستعملدر (معسکر) مدحرج وزننده اسم مکاندر مجمع عسکر
اولان محله دینور السنه ده اوردو تعبیر اولنور حرب جنك وجدال ورزم وقتال معناسنده
معروفدر (وغا) عصا وزننده محاربه یه ولازمی اولان غریو وفریاده دینور

*) قائد الاجناد سرعسکر کبی باشبوغدر * دیندی رایه هم علم بیراغه سنجاقدر لوا (*
(قائد الاجناد) اضافتله سرعسکر معناسنه که ترکیده باشبوغ تعبیر اولنور چونکه قائد دابه
واعمی یدیجی آدمه اطلاق اولنور که یدجی دیرلر (اجناد) جنود کبی عسکر معناسنه اولان جندك
جمعیدر یاخود جمع الجمعدر عسکرك رئیسنه قائد الاجناد دینلدیکی نره یه کیدرسه عسکر
کندویه رام ومنقاد اوله رق تابع و پیرو اولدقلری ملابسه سیله در (رایه) غایه وزننده حسن
منظر معناسنه اولان راء مکسوره ایله ری دن یاخود علامت منصوبه معناسنه رؤیتدن
مأخوذ اولمق جائزدر بیراق معناسنه جمعی رای ورایات کلور (علم) قلم وزننده اعمدر بیراغه
اطلاق اولنور سرکرده ورؤسای عسکر علامتی اولدیغیچون وسنجاغه اطلاق اولنور امرا نشانی
ووالیلر علامتی اولدیغی ایچون (لواء) کساء وزننده سرعسکر بیراغنه دینور که سنجاق تعبیر
اولنور جمعی الویه کلور بوصورتده رایه وعلم ولواء بینلرنده فرق شکل وصورت ولون وهیئت
اعتباریله اولمیوب بلکه صاحبی اعتباریله درکه وزراء وامراء وسرعسکرلر بیراغنه لواء وانلره
تابع ومعیتنده اولان سائر سرکرده لر بیراغنه رایه دینلور علم اعمدر ایکیسنه ده اطلاق اولنور
ولواء ایله رایه دن هر برلری آخرك مقامنده استعمال اولنور

*) فی سبیل الله حق یولنده یعنی دین ایچون * کافر ایله جنك ایتمکدر جهاد وهم غزا (*
(فی سبیل الله) ترکیبنده فی ظرفیت ایچوندر سبیل طریق واضح واسعدر که آچق اولو یول
دیمکدر حسی ومعنویدن اعمدر سبیل الله مطلقا تقرب الی الله شرفنه موصل اولان امور خیریه
مسلکیدر که قطعهٔ شرعیه ده ایضاح اولندی واکثریا افضل اعمالدن اولان غزا وجهادده
استعمال اولنور (جهاد) قتال وزننده (مجاهده) مقاتله وزننده مفاعله بابندن مصدرلردر
دشمن دین اولان کفار ایله حرب وقتال ایلمك معناسنه در (غزا) جزا وزننده وغزو وغینك فتحی
وزانك سکونیله اعلاء کلمة الله قصدیله دشمن ایله جنك وقتال ایلمکه کتمکدر

*) صلحی بوزمقده مخیرلکده نبذ وانتباذ * سلم وهم لیم وتوادع صلحه دینمشدر شها (*
(نبذ) نونك فتحی وبانك سکونیله عدم اعتباردن ناشی برنسنه یی اتمق معناسنه در نقض صلحده
مجازا مستعملدر (انتباذ) ناظمك بیانه کوره مخیرلك یعنی برامرده مخیر اولمق معناسنه در لکن
صاحب قاموسك الانتباذ التنحی وتحیز کل من الفریقین فی الحرب کالمنابذة قولنه کوره خاء معجمه
بدلنه حاء مهمله وراء مهمله بدلنه زاء معجمه ایله محیزلك اولمق فهم اولنور بو تقدیرجه انتباذ ایکی
طرفك عسکری بعد المحاربه برر جانبه چکلوب هر بری بر حیزده متحیز اولمق معناسنه اولور

والله

والله اعلم (سلم) سینك فتحیله حرب وزننده وسینك کسریله علم وزننده صلح معناسنه در
بارشق وبارشمق تعبیر اولنور (لیم) لامك کسریله بارشمغه دینور صلح معناسنه (توادع
تفاعل وزننده بری بریله خصومتی ترك ایدوب ایکی طرف بارشمق معناسنه در صلح دخی بارشمق
معناسنه عربیدر شبوعنه بناء تفسیر قلندی (شها) ده کی الف فارسیده حرف ندادر ای شاه دیمك اولور

*) نصر دائمله مؤید ایده حق دارا مزی * اید الله بنصر دائم سلطاننا (*
(مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (اید الله) جمله سی لفظا خبر معنی انشادر الله تعالی
تأیید وتقویه ایلسون دیو دعادر (بنصر) ده با تعدیه ایچوندر نصر صادك سکونیله نصرت
کبی اعانه ومددکاری معناسنه در (دائم) ثابت وممتد وبرقرار دیمکدر (سلطاننا) اید فعلنك
مفعول به صریحیدر (سلطان) برهان وزننده قهر وغلبه وقدرت وسطوت صاحبی اولان ملکه
اطلاق اولنور (دارا) فارسیدر سلاطین فرسك فرقهٔ ثانیه سی اولان ملوك کیاندن ملك تاسع که
دارا بن بهمن بن اسفندیاردر دارای اکبر وداراب دخی دیرلر ودارا زیاده حفظ ایدیجی
معناسنده کلور پادشاهلر قبضهٔ تسخیرنده اولان ممالکك حفظنه اهتمام ایتدکلریچون
دارا اطلاق اولنور

*) یاد اوصاف ملوکی ویردی رونق نظممه * اولدی کویا کیم نظیر قصهٔ شاه وکدا (*
یعنی ملوکه منسوب ومتعلق اولان اوصاف جمیله یی یاد وذکر ایتمك بنم بو نظممه اول قدر
رونق ولطافت ویردیکه کانه حسن وطراوتده شاه وکدا حکایه سنك نظیری اولدی قصهٔ
مزبوره فقیر معناسنده اولان کدا لقبیله ملقب برشخص فاضل ایله احمد شاه لقبیله ملقب
بردلبر پری پیکر شیوه کر بینلرنده کذران ایدن ما جرای عشق عفتمآل وعاشق ومعشوق
میانه لرنده وقوعیافته اولان دوری وفراق صوری ملال اشتمال ونهایة الامر * طوتان بردامنی
البته مقصوده ایرر دیرلر * کورنلر یوسفك داماننی دست زلیخاده * نشیده سنجه زلال صاف وصال
ایله مرفه الحال ومنشرح البال اولدقلری بیاننده بر قصهٔ پرحصه دن عبارتدر که آنی شعرای
فرسدن هلالی وشعراء رومدن یحیی بك نام شاعر سخنورلر الفاظ رنکین ومضامین نوآیین ایله
نظم ایتمشلردر بین الشعرا حسن سبك ایله معروفدر

) لامع کالنورانی قلتکم مافی السماء (
(لامع) جامع وزننده لمعان ایدیجی وپارلیجی معناسنه مبتدای محذوفك خبریدر ماسبق ذکر
فی هذه القطعة لامع دیمکدر (کالنور) لفظنده کاف تشبیه ایچوندر (نور) نونك ضمیله ضوء وضیا
معناسنه در که ظلمتك ضدیدر وجنس نور ایکی نوعدر دنیوی واخرویدر دنیوی دخی ایکی
نوعدر بری عین بصیرت ایله مدرکدر که انوار الهیه دن منتشر اولان نوردر نور عقل ونور قرآن
ونور ایمان کبی وبری عین بصر ایله محسوسدر که اجسام نیره دن عبارتدر شمس وقمر ونجوم کبی
ونور اخروی (یسعی نورهم بین ایدیهم) آیهٔ کریمه سنده منصوص اولان نوردر وبعض مفسرین
اقسام انواری اشبو ابیات آتیه ده درج ایتمشدر * ثلاثة انوار تضیء من السماء * وفی سر قلبی
مثلهن مصور * فاوله بدر وثانیه کوکب * وثالثه شمس منیر مدور * علومی نجوم القلب والعقل
بدره * ومعرفة الرحمن شمس منور * امامی کتاب الله والبیت قبلتی * ودینی من الادیان اعلی وافخر *
شفیعی رسول الله والله غافر * ولا رب الا الله والله اکبر * انتهی ونور باعث روشنائی عالم
صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه اطلاق اولنور کذا فی ترجمة القاموس (انی) همزه نك کسریله حروف
مشبهه بالفعلدن اولان ان ایله یاء متکلمدن مرکب اوله رق تحقیق بن دیمکدر (قلتکم) سزه سویلدم
وخبر ویردم دیمکدر لکن قول وما یشتق منه کلام معناسنه اولدقده عند الجمهور مفعولنده

نصب عمل ایده مز بو صورتده قلت لکم تقدیرنده اولور بعضیلر اعمال ایدوب قلت زیدا قائما
دیرلر بو صورتده تقدیردن مستغنیدر (مافی السماء) ده ما موصوله در فی ظرفیت ایچوندر سماء
فلکده وجهت علوه دینور یعنی بو قطعه‌ده ذکر اولنان شیلر نورکبی لمعان ایدیجیدر تحقیق بن سزه
سمایی وجانب علویده اولان مصنوعاتی اخبار وبیان ایلدم دیمکدر

*) زبرقان آیدر قمر کبی کونش شمس وذکا * یوح ویوحی وغزاله یوح دیمش هم اکا (*
(زبرقان) زانک وبانک کسریله وباء موحده نک سکونیله آیدر یقال طلع الزبرقان ای القمر
جمعی زباریق مصابیح وزننده (قمر) فتحتینله اوچنجی کیجه‌دن محاقه قدر آیه اطلاق اولنور
محاقدن اوچنه قدر هلال دینور (شمس) امس وزننده کونشه دینور که جمله‌یه روشندر (ذکا)
ذال معجمه‌نک ضمی وقصریله ومدیله اسماء شمسدندر (یوح) یاء مثناة تحتیه‌نک ضمیله نوح وزننده
اسماء شمسدندر یقال اجعلک الله اعمر من نوح وانور من یوح ای شمس (یوحی) بنه یانک ضمی والف
مقصوره ایله کونشک اسملرندندر (غزاله) سحابه وزننده کونشه اطلاق اولنور (یوح) باء مثناة
بدلنه باء موحده ایله اسماء شمسدندر وبونلردن غیری عین وبراح وصقعاء وجاریه وغوره
وعجوز اسماء شمسدندر فارسیده آفتاب وشید وخور وخورشید تعبیر ایدرلر وقمره ماه وماج وهورد دیرلر

*) نجم وکوکب یلدزاما پارلغی دری آنک * طارق اول یلدزکه وقت صبح اولور پرتونما (*
(نجم) نونک فتحی وجیمک سکونیله یلدزه دینور جمعی انجم ونجوم کلور ومعرف باللام اوله‌رق
النجم اولکر یلدزینک علمیدر که ثریا دخی دیرلر (کوکب) جوهر وزننده وکوکبه دبدبه وزننده
نجم کبی یلدزدر جمعی کواکب کلور فارسیده ستاره واختر دیرلر (دری) دالک ضمی ورانک
تشدیله نورانی ودرخشان اولان کوکبه وصف اولور یقال کوکب دری ای مضیء (طارق)
وقت صبحدن مقدمجه طلوع ایدن یلدزدرکه زیاده براق ونورانیدر السنه‌ده صباح یلدزی
دینور (پرتونما) فارسیدر ضیا کوستریجی یعنی مضی معناسنه طارقک وصفیدر النجم الثاقب کبی

*) آی وکوندن ماعدایه سبعهٔ سیاره‌دن * خنس وکنس بیورمشدر کابنده خدا (*
(خنس) رکع وزننده خانسک جمعیدر (کنس) وزن مزبور اوزره کانسک جمعیدر علی قول
سبعهٔ سیاره‌دن خمسهٔ متحیره‌یه یعنی زحل ومشتری ومریخ وزهره وعطارده تسمیه اولنان بش کوکبه
اطلاق اولنور زیرا خنوسک معناسی رجوع وکنوسک معناسی استتاردر کواکب مزبوره سائر کواکب
ثوابت مثللو شرقدن غربه سیر وحرکت ایتدکلری کبی کندی تدویرلرنده بشقه‌جه حرکت مخصوصه
لری دخی اولمغله کاه شمس وقمردن رجعت وتأخر ایتمک ایله بارز وظاهر وکاه دخی نیرین
مزبورینک جرم وشعاعلرینک تحتنده مختفی ومستتر اولمغله خنس وکنس اطلاق اولندی
کما قال الله تعالی فی کتابه العزیز (فلا اقسم بالخنس الجوار الکنس) وعلی قول مطلقا
کواکبه اطلاق اولنور کوندز غائب کیجه ظهوره راجع اولدقلری ایچون

*) خلق یلدزا وچه دیرکیم شعله درکوکده شهاب * انده یلدزلر مصابیح اولمده زینت فزا (*
(شهاب) کتاب وزننده لامع ودرخشان اولان آتش شعله‌سنه دینور لکن شیاطین اخبار
غیبیه سرقت ایتمک ایچون جابجا جانب سمایه صعود ایتدکلرنده انلری منع ایچون ملائکهٔ
کرامک رمی ایتدکلری شعله‌لو آتش پارچه‌سنده غالب اولمشدر خلق اکا یلدز اوچه
ویلدز اقه تعبیر ایدرلر حقیقتده یلدز دکلدر قال الله تعالی (فاتبعه شهاب ثاقب)
(مصابیح) مصباحک جمعیدر مصباح مفتاح وزننده سراج وقندیل مثللو آلت تنویر
وضیادر یلدزلر سمانک مصابیحیدر که سمایی تنویر واضائه ایدوب زیب وزینت ویررلر کما قال
سبحانه وتعالی * وزینا السماء الدنیا بمصابیح * ای بالکواکب المتلائئة المضیئة (زینت فزا)

زینت ارتریجی دیمکدر

*) قطب او یلدزکیم انک اوزره فلک دونمکده‌در * ضاحیه کوکدر یره قارشو یوزی بطن السما (*
(قطب) قافک ضمیله فلکده برکوچک یلدزدر وخط استوانک جانب شمالیسنده اولنلره ابدی
الظهوردر اکا قطب شمالی دینور که ترکیده تیمورقازق تعبیر اولنور مقابلی اهل جنوبه ابدی
الظهور واهل شماله ابدی الخفاء اولان قطب جنوبیدر که کرهٔ فلک انلرک اوزرینه دوران ایدر
(ضاحیه) ناحیه وزننده کوکه دینور جمعی ضواحی کلور سموات وافلاک معناسنه ودخی کوکه
سما وفلک وجرباء وخضراء دینور فارسیده آسمان وسپهر دینور (بطن السماء) فلکک یره
قارشو اولان یوزینه اطلاق اولنور که مقعرده دینور ضدی محدبدر

*) هم مجره کهکشان یعنی صمان اوغریسیدر * کوک کناریته دینور قطر وافق قوشلق ضحی (*
(مجره) فتحتینله معره وزننده کیجه‌لرده فلکده یول شکلنده ظاهر ونمایان اولان بیاضلقدر
علی قول خرده کواکب سحابیه‌نک اجتماعندن پیدا اولور اکا عربیده فتحتینله شرج دخی دینور
فارسیده کهکشان ترکیده صمان اوغریسی دیرلر (قطر) قافک ضمیله مطلقا ناحیه وجانب
معناسنه‌در جمعی اقطار کلور اقطار السموات کوکلرک کنارلری واقطار الارض یرک طرف
وجانبلری دیمکدر (افق) ضمتینله قطر کبی ناحیه وجانب معناسنه‌در جمعی همزه‌نک مدیله
آفاق کلور علی قول فلکک جوانب واطرافندن ظاهر ومرئی اولان کنارینه واتکینه
دینور قول اوله کوره مطلق ثانی‌یه کوره فلکه مخصوص اولور (ضحی) هدی وزننده
شمسک ارتفاعی وقتی که قباقوشلق تعبیر اولنور

*) فحت وقمراء ایک ایدنلغی اولان کیجه‌در * نیران آیله کون کوندز نهار اخشام مسا (*
(فحت) بخت وزننده آی آیدنه دینور ضوء القمر معناسنه (قمراء) حمراء وزننده آیک ایدنه
ومهتاب کیجه‌یه دینور کذلک مقمر محسن وزننده ومقمرة محسنة وزننده وقمرة فرحة وزننده
بونلرده مهتاب کیجه‌یه دینور یقال لیلة قمراء ومقمر ومقمرة وقمرة اذا کان فیها القمر (نیران)
سیدان وزننده شیء مضیء معناسنه اولان نیرک تثنیه‌سیدر آی ایله کونشه دینور اجسام نورانیه‌نک
انوری اولدقلری ایچون وخاصة شمسه نیر اعظم دینور (نهار) سحاب وزننده راجح اولان
یوم مرادفیدر که فجرک طلوعندن شمسک غروبنه قدر زماندن عبارتدر بعضیلر یوم
فجرک طلوعندن شمسک غروبنه قدر که ترکیده کون تعبیر اولنور نهار شمسک طلوعندن
غروبنه قدر که ترکیده کوندز تعبیر اولنور دیو فرق ایتدیلر (مساء) سماء وزننده ظهردنصکره
غروب شمسه قدر وقتدر که اخشام دینور مقابلی صباحدر

*) یلدرمدر صاعقه کوک کورلمکده رعد ایمش * برق شمشکدر ضیاسی پارلق آنک سنا (*
(صاعقه) جانب سمادن دوشن آتشه دینور که جو سمادن ظهور ایدن اصوات شدیده‌یه مقارن
اوله‌رق نزول واصابت ایتدیکی نسنه‌یی احراق واهلاک ایدر ترکیده یلدرم دینور (رعد)
رانک فتحی وعینک سکونیله سحابدن مسموع اولان صوته دینور که کوک کورلتیسی تعبیر اولنور
صوت السحاب معناسنه دخی رعد مصدر اولور کوک کورلدمک معناسنه (برق)
رعد وزننده سحابدن ظاهر اولان شعلهٔ ناردر که لمعان ایدر شمشک تعبیر اولنور
(سنا) سینک فتحیله عصا وزننده شمشک آیدنلغنه وپارلمه‌سنه دینور تقول * رأیت
سنا البرق * ای ضوءه ولمعانه

*) طولو جمد وثلج قار بوز هم قراغو درجلید * یغمور غیث ومطر دیندی بلوط مزن وحبا (*
(جمد) میمک سکونیله جمد وزننده مطلقا طوکن شیئه دینور وکوکدن یغان بوز پاره‌لری که

طولو تعبير اولنور اما فتحتيله جمد قاره اطلاق اولنور وطوكش صويه دينوركه بوز تعبير اولنور ودخی طولويه عربيده فتحتيله برد وحب الغمام وحب المزن وحب الغر دينور فارسيده تكرك وسنكچه وانكرك وزننده سنكرك دينور (ثلج) لامك سكونيله قاره دينور جمعی ثلوج كلور اما فتحتيله ثلج شاد ومسرور اولمق وخاطر دغدغه وخلجاندن قورتيلوب آرام واطمينان بولمق معناسنه در ودخی قاره جمد وسقيط وخشيف دينور فارسيده برف ديرلر وثلج بوزه ده اطلاق اولنور (جليد) امير وزننده قراغی تعبيرا ولنان رطوبته دينوركه رطوبتلو هوالرده يره دوشر فارسيده شبنم وژاله دينور (غيث) يانك سكونيله (ومطر) فتحتيله يغموره دينور ماء السحاب معناسنه ودخی يغموره طشبش ونضيضه ورجع ورزق وديمه وباغش وقاحف وثجاج دينور بعض اسامیسی ثا قافيه سنده وغير يرلرده كلور فارسيده باران ديرلر بركيمسه قورقديغی نسنه دن قچاركن دخی زياده قورقويه اوغراسه عجم ضرب مثل ايدوب * از باران كريخته وزير ناودان آمده * ديرلر تركيده يغموردن قچاركن طولويه اوغرادی مثلنك مثليدر (مزن) ميمك ضميله بولوده دينور سحاب كبی (حيا) حانك فتحی وقصريله يغموره ومنشائی اولان بولوده دينور وبولوده صبب ومدرار وظله وغيم وغمام وحبی ومجلل ودلوح ديرلر فارسيده ابر وميغ دينور

*) هم اودر قوس قزح كيم دورلودورلو رنكله * ياى كبی ظاهر اولور يغمورصوكنده برهوا (*

(قوس قزح) حوض زفر وزننده علايم سماويه غلطی اولان الكم صاغمه تعبير اولنان دائرهٔ هوائيه دركه الوان مختلفه يی مشتمل اوله رق بعض اوقاتده يغمور عقبنده هواده ياى رسمنده ظاهر ونمايان اولور قسطلانيه وخضله ده دينور فارسيده تربه وتيراز وترسه ورنكين كمان وسركبس وسرويسه دينور

*) حق يورمشدر يدی قات كوكاره سبع شداد * آسماندر اوستمزده السماء فوقنا (*

(سبع شداد) سبع سموات كبی يدی قات كوكلردن عبارتدر زيرا سبع يدی معناسنه اسماء عدددندر (شداد) قوی ومحكم معناسنه اولان شديدك جمعيدر وجه اطلاق ظاهردر قال الله تعالی * وبنينا فوقكم سبعا شدادا * ای سبع سموات قويةالخلق محكمة البناء لايؤثر فيها مر الدهور وكر العصور * كذا فی تفسير ابی السعود رحمه الله (السماء فوقنا) سماء كوكدر فارسيسی آسماندر كما مر آنفا (فوقنا) اوستمزده ديمكدر زيرا فوق جهات ستدن جانب علوه دينور

*) لايح اولمشدر كتابمده بو بيتلر نورله * فی كتابی هذه الابيات لاحت بالضيا (*

مصراع اول ثانينك تفسيری وترجمه سيدر (فی كتابی) كتابمده ديمك (هذه الابيات) بو بيتلر ديمك (لاحت) ماضی مؤنثدر لايحه وظاهره اولدی ديمك (بالضياء) نور ايله ديمكدر ضيايی نور ايله تفسير لفظين مترادفين اولملرينه مبنيدر لكن صاحب كشاف ضيانك نوردن اقوی اولديغن دعوی * وجعل الشمس ضياء والقمر نورا * آيت كريمه سيله اثبات مدعا ايلدی

*) رويكز نور يله پارلدی كوزيمزكون كبی * وجهكم كالشمس بالنور اضائت عيننا (*

ينه مصراع اول ثانينك تفسير وترجمه سيدر (وجهكم) يوزيكز ديمكدر (روی) يوز معناسنه فارسيدر شهرتنه بناء تفسير قيلندی (كالشمس) كونش كبی معناسنه ظاهردر (بالنور) نور ايله ديمكدر نورك تفصيلی عنوان قطعه ده كچدی (اضائت) افعال بابندن ماضی مؤنث اوله رق وجهكم مبتداسنك خبريدر ضميرك تأنيثی وجهدن ذات ونفس مراد اولمغله مبنيدر (عيننا) كوزيمزی ديمكدر اضائت فعلنك مفعوليدر

*) طورميوب تحصيل علمه جالشورسك روز وشب * مهر وماه آسا اولورسن سنده نورانی لقا (*

روز

(روزشب) كوندز وكيجه ديمكدر (مهر وماه آسا) شمس وقمر كبی ديمكدر (لقاء) كتاب وزننده ملاقات كبی برنسنه يه راست كلوب قاوشمق وبولوشمق معناسنه در يعنی تضييع اوقات ايتميوب دائما علم ومعارف تحصيلنه سعی بليغ ايله بذل مقدور واهتمام ايدر ايسك نيرين كبی نور علمك عالمی اضائه وتنوير ايتمكله آفاق واقطارده شهرتشعار وبنام اولوب سكا ملاقی اولنلر استفاضهٔ انوار ايدرلر ديمكدر بو قطعه وما قبلنده كی قطعه قطعهٔ اولی كبی بحر رمل محذوف من الاجزادندر ناظم طبع موزونه احاله ايتدی

) قطعهٔ ارضيه تنبئكم مابها (

(قطعه) بيانی قطعهٔ اولی عنوانده كچدی قطعه مبتدای محذوفه خبردر هذه قطعة ديمكدر (ارضية) ارضه منسوب ديمكدر قطعه نك صفتيدر (تنبئكم) فعلی افعال بابندن مضارع مؤنثدر فاعلی ضمير مستتر قطعه يه راجع جمله سی قطعه نك صفت ثانيه سيدر ياخود استيناف بيانيدر جمع مخاطب ضميری تنبئ فعلنك مفعول اوليدر (ما) موصوله مفعول ثانيسيدر (بها) ده با بمعنی فی تنبئ فعلنه متعلقدر ضمير ارضه راجعدر (حاصل معنی) شو قطعه ارضه منسوب ومتعلق اولان اشيانك لغتلری بيانده برقطعه در سزه يريوزنده اولان مصنوعاتی انبا واخبار ايدر ديمكدر يعنی قطعهٔ سابقه ده مذكور اولان الفاظ اجرام علويه يه متعلق اولديغی كبی بو قطعه ده مذكور اولانده اجسام سفليه يه متعلقدر

*) يريوزيدر ساهره طپراغه ديرلر بری * ترب وتراب اوله هم نملوسی اولمش ثری (*

(ساهره) ظاهره وزننده نفس ارضه ياخود وجه ارضه اطلاق اولنور وساهره شول ارضه اطلاق اولنوركه حق جل وعلا يوم قيامتده حشر مخلوقات ايچون تجديد ايليه جكدركه ارض بيضاء دخی دينور مفسرين عظام * فاذاهم بالساهرة * نظم جليلنك تفسيرنده بيان بيوردیلر (بری) عصا وزننده طپراغه دينور (ترب) قرب وزننده (تراب) غراب وزننده (تربه) غرفه وزننده تانك ضميله (ترباء) صحراء وزننده (ترباء) غرباء وزننده (تيرب) صيقل وزننده (تيراب) الف زياده سيله (تورب) جوهر وزننده (توراب) الف زياده سيله (تريب) عثير وزننده (ترب) امير وزننده (عغاء) دواء وزننده (كلمع) زبرج وزننده (حصلم) كذلك زبرج وزننده جمله سی طپراغه اطلاق اولنور فارسيده خاك وتهك ديرلر (ثری) عصا وزننده رطوبتلو ونمناك طپراغه دينور

*) پاك اولنه طيب وطپراغه دينلدی صعيد * اهل تيمم ايچون اشته اوطپراق سزا (*

(طيب) سيد وزننده طاهر وپاكيزه وخوش وكوكچك اولان نسنه يه دينور (صعيد) سعيد وزننده تراب كبی طپراغه دينور (تيمم) تمين وزننده عرف شرعده آبدستك بدلی طهارت شرعيه دركه يوزی والّلری ديرسكلره وارنجه پاك طپراغله مسح ايلمكدن عبارتدر ناظم تحرير بو بيتده * فتيمموا صعيدا طيبا * نظم جليلنك تفسيرنه تلميح ايلدی

*) رمل قومه قوم قاربشان طپراغه ديمش رغام * كوفه قزل قوم دخی بلدهٔ شهرتما (*

(رمل) رانك فتحی وميمك سكونيله نمل وزننده معلومدركه قومه دينور جمعی رمال كلور فارسيده كاف فارسی ايله ريك ديرلر (رغام) سحاب وزننده طپراغله قاريشق قومه دينور ودخی يومشاق طپراغه دينور (كوفه) كافك ضميله مدور قزل قوملغه دينور علی قول خرده چقللو قوملغه دينور ودخی كوفه مدينة العراق الكبری كه قبة الاسلام ودار هجرة المسلمين تسميه اولنان بلدهٔ مشهوره نك اسميدركه زمان سابقده زياده زيب وزينت ورونق ولطافت ايله متصف بر بلدهٔ طيبه اولمغله خدعذرا دخی تسميه اولنمش ايدی الحالة هذه خراب اولديغی ناظم

رأی العین مشاهده ایتمکله متنویاتنده اظهار تأسف ایدر خلافت فاروق اعظمده سعد بن ابی وقاص رضی الله تعالی عنه حضرتلری تمصیر ایلمشدر ثالث الخلفاء ورابع الاسلام حضرت عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه خلافتنده مجمع عسکر اسلام اولمغله کوفة الجند دخی دیرلر وجه تسمیه سنده اولان اقاویل مختلفه قاموسده وترجمه سنده مسطوردر

*(دینندی فلاة وتنوفیه بیابانه هم * اوبله دیمکدر دخی بر وبریه ملا)*

(فلاة) حصاة وزننده اصسز وشنلکسز بیابانه دینور که چول تعبیر اولنور یاخود واسع صحرایه دینور که اووه تعبیر اولنور جمعی حصا وزننده فلا وفلوات کلور (تنوفیه) تانك فتحی ونون مخففه نك ضمی ویاء مشدده ایله سلوقیه وزننده ویاء مشدده نك حذفیله وفانك فتحیله تنوفه شنلکسز چول بیابانه وقیر خالی اووه یه دینور (بر) بحر مقابلیدر که صحرا معناسنه درکه قاره تعبیر اولنور (بریه) رعیه وزننده صحرا وبیابانه وصو ونبات اثری اولمیان قیر وچوله دینور (ملا) خلا وزننده صحرا وبیابان معناسنه در کذلك ابیات آتیه ده کله جك مرادف ومفار بلرندن غیری سهب وبلوقه صحرا دیمکدر سبروت وبدح وبدبد وبیداء وتیماء وجداء ودیموم وجدجد وفدفد وموماه ومهمه ومهمهة اصسز اووه دیمکدر وملیع وخیفق ومفازه واسع اووه در فارسیده دشت وهامون دیرلر

*(یول شاشر رانده کیم کتسه او صحرای تیه * شول اووه کیم اولمیه صویی دی فیفا کا)*

(تیه) تانك کسری ومدیله اوجی بوجاغی ویولی ونشانی اولمیان صحرا وبیابانه دینور که اکا واقع اولنلر یول وایز بولمیوب حیران وسرکردان اولورلر حمراء وزننده تیهاء وسفینه وزننده متیهه ومرحله وزننده متیهه ومقعد وزننده متیه تیه کبی بیابان مزبوردن عبارتدر (فیفا) قصریله وفیفاء مدیله وفیفاة هیهات وزننده فانك فتحیله مفازه وبریه کبی صوسز چول بیابانه دینور جمعی فیافی کلور وسیف وزننده فیف دخی فیفا کبیدر جمعی افیاف وفیوفدر

*(بلقع وقفر اول یره دینندی که خالی اوله * دوز اووه صحرا ایمش مثلیدر انك فضا)*

(بلقع) جعفر وزننده وبلقعه ها ایله شنلکسز واوتسز وصوسز قیر وخالی یره دینور جمعی بلاقع کلور (قفر) قافك فتحی وفانك سکونیله وتمره وزننده قفره ومعیار وزننده مقفار اوتسز وصوسز خالی چول یره دینور (صحراء) حمراء وزننده شول دوز وهموار ارض واسعه دینورکه انده اصلا شیب وفراز یعنی اینش ویوقش اولمیه (فضاء) سماء وزننده ساحه ومیدانه دینور وواسع وآچق دوز صحرایه دینور وفی المثل اذا جاء القضاء ضاق الفضاء

*(دینندی چوله بادیه هب دره لر اودیه * قاع اووه دوز صفصف اول یوجلیره پك صفا)*

(بادیه) عاریه وزننده وبدو بانك فتحی ودالك سکونیله وباداة تائله وبداوه هراوه وزننده وبداوه سحابه زننده صحرایه دینورکه حضر مقابلیدر (اودیه) همزه نك فتحی ودالك کسریله اغدیه وزننده وادینك جمعیدر وادی طاغلر وتپه لر ارالقلرنده آچق وایراق یره دینورکه دره تعبیر اولنور (قاع) صاع وزننده چوره سنده جبال وتلال کورنمین واسع وانکین صحرایه دینورکه اووه تعبیر اولنور جمعی قیع وقیعه وقیعان کلور قافلرك کسریله (صفصف) غبغب وزننده دوبدز اولوب اکریسی بوکریسی اولمیان یره دینور یقال قاع صفصف ای ارض مستویة لاعوج فیها صفصف وزننده صحصح وصحداح وزننده صحصاح دوز یردر

*(طود وعلم وطور طاغ یوکسکی شاهق انك * پك یوجه سی شاخ ویوجه لك اولدی علا)*

(طود) طانك فتحی وواوك سکونیله طاغه دینورکه معلومدر (علم) قلم وزننده مطلقا طاغه دینور

علی

علی قول اوزون طاغه دینور جمعی اعلام کلور سادات قوم بعض مصائب دهر سببیله تحقیر وتذلیل اولندقده عرب ضرب مثل ایدوب (اعلام ارض جعلت بطایحا) دیرلر وبرنسنه زیاده مشهور اولدقده (کنار علی علم) دیرلر (طور) صور وزننده عربی الاصل یاخود سریانی معرب اوله رق طاغه دینور طور سینین وطور سیناء وطور زیتا وطور هارون مدین ده وبیت مقدس حوالیسنده معروف طاغلردر (شاهق) یوکسك ومرتفع معناسنه اسم فاعلدر یوکسك طاغ وبناء واغاج مقوله سنه وصف اولور یقال جبل شاهق ای مرتفع (شاخ) شاهق وزننده ومرادفیدر که یوجه وعالی نسنه یه دینور یقال جبل شاخ ای شاهق (علاء) عطاء وزننده حسا یوکسك وعالی اولمق وشرف وشان جهتیله بلند مرتبه ورفیع القدر اولمق معناسنه در سمو وزننده علو وغنی وزننده علی دخی بو معنایه در

*(کشتئ نوح ایندیکی طاغ دخی جودی که او * آمد وموصل میاننده کورندی بکا)*

(جودی) جیمك ضمیله دیار بکر ایله موصل ماییننده واقع بر طاغدر که طوفانده سفینۀ نوح علیه السلام (واستوت علی الجودی) نظم جلیلی منطوقنجه انك اوزرنده مستقر اولدی (آمد) حامد وزننده دیار بکر ایالتنك قاعده سی اولمغله دیار بکر تسمیه اولنان بلده نك اسمیدر (موصل) مجلس وزننده دیار بکرك شرقی جنوبیسنده واقع وحالا السنۀ ناسده میمك ضمی وصادك کسریله موصل دیدکلری بلده در ناظم ایرانه کتدکده جبل جودی یی مشاهده ایتدیکنی اشعار ایدر

*(طاغه جبل دینندی هم جمعی کلورمش جبال * قوم تپه آدی کثب اوبله دیمکدر نقا)*

(جبل) فتحتینله مطلقا طاغه دینور عریض اولسون طویل اولسون (جبال) جیمك کسریله جبلك جمعیدر که اوتاد ارض اولان طاغلردر وبونلردن غیری وزر ومشمخر وکفر وشبق ونجاء ونفخا وریع وقاعله جبل کبی طاغدر فارسیده کافك ضمیله کوه وواوك حذفیله که وکوهسار وکهسار دینور (کثب) امیر وزننده قوم یغندن اولان تپه یه دینور جمعی همزه نك فتحی وثانك کسریله اکثبه وضمتینله کثب ورهبان وزننده کثبان کلور (نقا) نونك وقافك فتحلری والف مقصوره ایله اوستی اورکج کبی محدب اولان قوم یغننه دینور جمعی عنقاء وزننده انقاء وحلی وزننده نقی کلور

*(یوکسك اولان قوم تپه آدیده جمهور ایمش * جمعی تلال اولدی چون تل تپه مطلقا)*

(جمهور) عصفور وزننده شول قوم یغندن اولان تپه یه دینورکه پك یوکسك اولمغله اطرافنه حواله ومشرف اوله جمهور الناس کروه انساندن جم غفیر وجمع کثیره دینور جمعی جماهیر کلور وهر شیئك معظم وفراوانه دینور (تلال) جبال وزننده تلك جمعیدر تل تانك فتحی ولامك تشدیدیله مطلقا کوچك طاغ طرزنده اولان تپه در کرك قومدن اولسون وکرك طپراقدن اولسون وبونلردن غیری ربوة ورباوة رالرك حرکات ثلاثیله ورابیة وحصاة وزننده رباة وذر یجه وقور وفرط ونبکه واکه یوکسك تپه در فارسیده پرندك وپشته دینور

*(طین چامور در انك قوریسی صلصال هم * بالجمله دیرلر وحل ثأطه اولانی فضا)*

(طین) طانك کسریله چاموره وبالجمله دینورکه معروفدر (صلصال) سلسال وزننده قوم ایله قاریشق خالص وپاك چاموره دینور علی قول دستی وکوب مثللو اولرلر یابلوب کونشده قورودقده صلصال دینور طبخ اولندقده فخار دینور ومنه قوله تعالی * خلق الانسان من صلصال کالفخار * (وحل) فتحتینله طلب وزننده وواوك فتحی وحانك سکونیله صولی صویق چاموره دینور جمعی اوحال ووحول کلور (ثأطة) تمرة وزننده بد رایحه لی سیاه چاموره دینور حما وحماه کبی فارسیده کاف عجمینك کسریله کل دینور

*) قوملی چامورله پشن طاش آدی سجیل ایمش * جمعی حجاره کلورطاش حجر آندی رمی (*

(سجیل) سجین وزننده سنك كل معربیدر كه مراد قوملی چامورایله پشدكدنصكره حجره منقلب اولان طاشدر (حجاره) حانك كسری وآخرده ها ایله وهانك حذفیله حجاز وزننده حجار وافلس وزننده احجر واقفال وزننده احجار حجرك جمعیدر (حجر) فتحتینله طاشه دینوركه معروفدر (رمی) رمیدن فعل ماضیدر آندی معناسنه در

*) صلدیعنی پك قتی مرمره دینیدی رخام * اولدی اوفاق طاش حصاة جمعیده كلمش حصی (*

(صلد) صادك فتحی وكسری ولامك سكونیله وسفر جل وزننده صلودر غایت قتی وصلابتلی ودوز وملاستلی اولان نسنه یه دینور مرمر وصماق وآكت تأثیر ایتمیان صلابتلی یركبی (رخام) غراب وزننده مرمر دیدكلری طاشك اسمیدر (حصاة) حصاد وزننده اوفه جق طاشه دینور حجر صغیر معناسنه عظمینه صخره دینور (حصی) عصا وزننده حصاتك جمعیدر اوفه جق طاشلره دینوركه چاقل تعبیراولنور

*) حولوزه دوشه نن طاشه دیمشلر بلاط * اینلوسنه دی صفیح اولكه سزای بنا (*

(بلاط) سحاب وزننده حولوازه ویوللره دوشه نن طاشه دینوركه قالدرم ودوشمه تعبیر اولنور واحدی بلاطه در بومعنایه مبنی كعبهٔ معظمه نك میزاب رحمتی تحتنده بیت شریفه ملاصق مفروش اولان یشل مرمركه طولا وعرضا اوزرنده بركمسه نماز قیله جق مقداردر بلاطهٔ خضرا تعبیر ایدرلر علی قول سیدنا اسمعیل صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلری انك تحتنده دفین خاك عطرناك عنبرفام واماكن اجابتدن اولدیغی اتفاق كردهٔ علماء اعلامدر (صفیح) امیر وزننده بنایه لایق وسزاوار اولان عریض ویصی طاشه دینور وهریصی واینلو نسنه نك یوزینه اطلاق اولنور كاغد وتنكه وتخته مثللولرك یوزی كبی ومطلقا طاش جنسنه جندل وجرل وجرول وقهقر وبهبر وبرطیل وجمر دینور فارسیده سنك وكالا دیرلر

*) جمله بوطپراقده كی نسنه یه پایان یوق * ما بجمیع الثری لیس له الانتهاء (*

(مصراع) اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (ما) موصوفه (بجمیع الثری) متعلق محذوفیله صفتیدر یاخود ماموصوله مابعدی صله سیدر (جمیع) مجموع وجمله معناسنه (ثری) رطوبتلو ونمناك طپراق معناسنه در لكن بوراده مجازا مطلق طپراق معناسنده مستعملدر (لیس) افعال ناقصه دندر (له) ظرف مستقر اوله رق مقدم خبریدر (الانتهاء) مؤخر اسمیدر حاصل معنی ارضه متعلق ویرده موجود ومتحقق اولان مصنوعاتی علم مخلوق احاطه دن عاجز اولمغله جمله سنك لغاتنی ایراد وبیان طوق بشردن بیرون وعد وشماردن افزوندر (پایان) فارسیدر غایت ونهایت وانتها معناسنه

*) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن * روی زمینده ایدر اهل هنر اعتلا (*

یعنی بوقطعه بحر منسرح مثمن الاجزا دندر لكن جمله اجزاسی مطویه وجمیع ضروبی وبعض اعاریضی موقوفه وحشولری مكشوفه در (روی زمین) فارسیدر وجه الارض كبی یریوزی معناسنه در (اهل هنر) علم ومعارف صاحبی دیمكدر (اعتلاء) افتعال وزننده استعلاء وتعلی وتعلیه كبی برنسنه یه تفوق وبالاسنه صعود معناسنه در اهل علمك سائر ناس اوزرینه تفوق ورجحانه * یرفع الله الذین آمنوا منكم والذین اوتوا العلم درجات * هل یستوی الذین یعلمون والذین لا یعلمون * نظم جلیللری وامثالی دلیل قاطع وبرهان ساطع اولدیغی ظاهردر

) تفرح بنظمی مادمت حیا (

(تفرح) ثلاثیدن مضارع مخاطبدر مسرور وشادان اولورسك معناسنه یاخود افعال بابندن

مضارع

مضارع مخاطبدر آخرلری مسرور ودلشاد ایدرسك معناسنه وعلی كلا التقدیرین لفظا خبر معنا انشادر وحانك سكونی ضرورت شعر ایچوندر علامت جزم دكلدر بوصورتده اعلم وزننده افرح یاخود اكرم وزننده افرح دینلسه لفظا ومعنا مقصوده اوفق اولوردی (بنظمی) فعل مزبورك مفعول به غیر صریحیدر (مادمت ده) ما مصدریهٔ توقیتیه در دمت اجوفدن ماضی مخاطب اوله رق تأویل مصدرده درمدت دوامك معناسنه (حیا) افعال ناقصه دن اولان مادامنك خبر منصوبیدر (حاصل معنی) قید حیات ایله متصف اولدیغك مدتجه بنم بونظممی مطالعه ایله فرحناك ومسرور اول یاخود علوم ادبیه یه طالب اولنلرك قلب حزینلرین بونظممك نكات ومزایاسنی تفهیمله تفریح وشادان ایله دیمكدر

*) اولمش یناق خد یوز در محیا * تقبیل وتلثیم اوپمكدر اما (*

(خد) خانك فتحی ودالك تشدیدیله وجه انسانده كوزك قویروغندن آوردك نهایتنه قدریره دینور یاخود كوزك خانه سندن چكه كمكنه قدریره دینور تثنیه سنده خدان كلور وخد مزبوره عارض واجنه ووجنه وشریصه دینور فارسیده رخ ورخسار وسچ تركیده یكاق دیرلر (محیا) میمك ضمیله مهیا وزننده یوزك مجموعنه دینور وعضو مزبوره وجه وصفحه وقسمه وكرشمه وطلعت ومنظر دینور فارسیده روی وچهره وسیما دیرلر (تقبیل وتلثیم) اوپمكدر قبله ولثم وفغم وشنبله مرادفلریدر فارسیده بوسیدن دیرلر

*) ابكار دیمك جمله قزا وغلانن * دوشیزه قزلر اولمش عذارا (*

(ابكار) ابرار وزننده بكرك جمعیدر بكر فكر وزننده شول قزه دینوركه هنوز اركورممش اوله تركیده قز اوغلان قز تعبیر ایدرلر (عذارا) عینك ورانك فتحیله وعذاری رانك كسریله عذراءنك جمعیدر عذراء حمراء وزننده بكر قزه دینور (دوشیزه) پوشیده وزننده فارسیدر عذراء كبی قز اوغلان قزه دینور

*) ان جئت لیلا كیجه كلورسك * فالبیت خال هم اوده تنها (*

(ان) حرف شرط (جئت) ماضی مخاطب اوله رق فعل شرط (لیلا) فعل شرطك ظرفی (فالبیت ده) فا جزائیه (البیت) مبتداء (خال) تقدیرا مرفوع خبری جمله سی شرطك جوابی یاخود جواب محذوفك علتی وقائم مقامیدر كانه محبوبه خطاب ایدوب دیركه اگر كیجه بنده خانه یه كلورسك دل محزونمی شاد وخاطر ویرانمی آباد ایدرسك زیرا بیت الحزنم خالی عن الاغیار ودیدهٔ غمدیده قدوم مسرتملز ومكه ازدل وجان انتظار اوزره در

*) بشری لنا چون مژده بزمچون * هم مژده جی یه بخشیش حذیا (*

(بشری) طوبی وزننده وبشاره بانك كسریله كتابه وزننده وبشاره بانك ضمیله خرافه وزننده اسملردر مژده ومشتلق معناسنه (لنا) لام اختصاص ایله متكلم مع الغیر ضمیرندن مركب اوله رق بزمچون دیمكدر (حذیا) حاء مهمله ایله تصغیر صیغه سیله ثریا وزننده مژده جی یه ویریلان بخشیش وعطیه یه دینور مژده نك ضمی وزای عجمینك سكونیله فارسیدر نوید كبی

*) اوغلان غلام وهم قول دیمكدر * اولمش اسیرك جمعی اساری (*

(غلام) غراب وزننده ییغی ترلمه حدینه وارمش اوغلانه علی قول هنكام طفولیتندن چار ابرو اولمه حدینه وارنجه اطلاق اولنور ومطلقا قول وكوله مقوله سنه ده غلام اطلاق اولنور عبد كبی فارسیده بنده دیرلر (اساری) سكاری وزننده اسیرك جمعیدر (اسیر) امیر وزننده اخیذك مرادفیدركه طوتساق تعبیر اولنور فارسیده برده وكرفته دیرلر

*) خمر اولدی باده لا تشرب ایچمه * سرخوش اولنلر جمله سكاری (*

(خمر) خانك فتحی ومیمك سكونیله جمر وزننده وخمره جمره وزننده مطلقا مسكر اولوب آدمی سرخوش ایدن شیره یه دینور صحبا وصهبا وراح ورحیق ورهیق وتامور وقرقف وعقار ومدام وراف مرادفلریدر فارسیده می وباده دیرلر تركیده سجی دینور (لاتشرب) نهی حاضردر ایچمه دیمكدر (سكاری) سینك ضمی ورانك فتحیله فرادی وزننده وسینك كسریله سكاری وعطشی وزننده سكری سكران كلمه سنك جمعیدر * وتری الناس سكاری * نظم جلیلنده اوچیده روایتدر سكران صفتدر مست وسرخوش آدمه دینور

*) هم عرف ونكهت قوقویه دیرلر * یك طیب اولانه دی فوح وریا (*

(عرف) عینك فتحیله حرف وزننده رایحه كبی مطلقا قوقویه دینور لكن رایحهٔ طیبه ده استعمالی اكثردر (نكهت) رحمت وزننده مطلقا قوقویه وخاصة اغز رایحه سنه دینور (فوح) فوج وزننده رایحهٔ طیبه یه مخصوصدر (ریا) رانك فتحی ویانك تشدیدیله یك خوش اولان رایحه یه دینور شذی كبی فارسیده بوی دیرلر

*) احمق قری یه رعنا دینورمش * محبوبه دیمك بیلم نه معنا (*

(رعنا) حمرا وزننده بون واحمق معناسنه اولان ارعن وصفنك مؤنثیدر بون واحمق ومسترخی وكوشك خاتونه دینور حاصلی بحسب اللغه مقام ذمده مستعملدر السنهٔ شعراده دلبر رعنا وكل رعنا كبی مقام مدحده استعمالنك وجهی نامعلومدر مترجم قاموس دیركه لسان شعراده محبوبه یی رعنا ایله توصیف استرخادن ناشی نهال تازه كبی تمایلی اعتباریله در بوصورتده محابیه اطلاقی حمقاء وهوجاء صفتلرندن تجویده محمولدر

*) یالیت شعری كاشكی بیلیدم * اصلی نه بونك ما اصل هذا (*

(یالیت شعری) ده یا حرف ندا منادی محذوفدر یاقوم تقدیرنده در (لیت) حروف مشبهه بالفعلدن كلمهٔ تمنیدر یعنی برنسنه یی اومق معناسنه حرفدر فارسیده كاشكی وتركیده نولیدی دیمك مفهومنده مستعملدر اكثر یا امور ممتنعه نك و بعضا ممكن مستبعد اولان موادك تمنیسنه تعلق ایدر (شعر) شینك كسری وعینك سكونیله علم وزننده وشینك فتحیله تمر وزننده وشعره شینك حركات ثلاثیله جمره وحفره وقبله وزنلرنده وشعری ذكری وزننده وشعری رجعی وزننده وشعور ظهور وزننده وشعوره شطوره وزننده ومشعور میسور وزننده ومشعوره ها ایله ومشعورا مشیوخا وزننده باب اولدن وخامسدن اوله رق اون ایكی مصدردر برنسنه یی خوشجه فهم ایدوب ذكا وفطانتله دقیقه ومزایاسنه واروب ایوجه ادراك ایلمك معناسنه دركه علمدن اخص اولور شعری ده یا متكلم ضمیریدر (حاصل معنی) ای قوم كاشكی بیلیدم ونولیدی آكاه اولیدم دیمك اولور (ما اصل هذا) ده ما استفهامیه در اصل برشیئك مبدای ومنشائی معناسنه در (هذا) اسم اشارتدر ناظم نحریر بو بیتده معنای لغوی بیانی ضمننده بیت سابقده كی رعنا لفظنك محبوبده استعمالنك منشائندن سؤال واستفساری ایما ایدر

*) یوكسك علی والچق دنی هم * یوجه سنی ویك یوكسك اسنی (*

(علی) غنی وزننده اسم فاعل یاخود صفهٔ مشبهه در یوكسك و بلند نسنه یه ورفیع القدر شرف وشان صاحبی كیمسه یه دینور (دنی) غنی وزننده صفهٔ مشبهه در اعتباردن ساقط اصلا ایشه یرامیان ضعیف آدمه دینور (سنی) وزنا ومعنی علی كبی حسا ومعنی مرتفع اولان شیلره اطلاق اولنور (اسنی) اسم تفضیل صیغه سی اوزره یك یوكسك وغایت اعلا معناسنه در

*) طوغدك شرفله مانند پروین * اطلعت سعدا مثل الثریا (*

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (اطلعت) افعال بابندن ماضی مخاطبدر ثلاثیسدن

طلعت

طلعت كبی ظهور ایتدك وطوغدك دیمكدر (سعد) قوتلو وفرخنده ومیمون ومبارك ومشرف اولمق معناسنه اوله رق اطلعت فعلنك فاعلندن حالدر (مثل) شبه ومانند كبی برشیئك نظیری وبكزری معناسنه در (ثریا) ثانك ضمیله حذیا وزننده فارسیده پروین وتركیده اولكر دیدكلری طوب كواكبدن عبارتدر منازل قمردندر یكرمی درت كوكب اولدیغی مرویدر

*) مستفعلاتن ایتدم قلمدن * آب حیاتی یارانه اجرا (*

یعنی بوقطعه جمله اجزاسی مرفل اولان بحر رجزمر بعدر بوراده ترفیل مستفعلن آخرینه برسبب خفیف زیاده ایتمكدر آب حیات ظلماتده كائن چشمهٔ مشهوردركه اندن بركره نوش ایدن الی آخر الدهر معمر اولوب دوام زندكانی وحیات جاودانی بولور اسكندر طلب ایدوب ظفریاب اوله مدی حضرت خضر علیه السلامه میسر اولدی وشعرا اصطلاحنده لطیف ورنكین ودلپسند كلامدن كنایه اولور بوراده بو معنی مراددر ومحبوبك دهانندن وكلمات روحبخشاسندن دخی كنایه اولنور واهل تصوف عندنده محبت حقیقی یه اشارتدركه باعث حیات جاودانیدر

) در منظوم لاخوان الصفا (

(در منظوم) مبتدای محذوفه خبر اوله رق موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر كلام تشبیه بلیغه محمولدر (در) دالك ضمی ورانك تشدیدیله انجو معناسنه منظوم دیزلمش معناسنه در (لاخوان) ظرف مستقر یاخود منظومه متعلق ظرف لغودر (اخوان) همزه نك كسریله وهمزه نك ضمیله دخی جائزدر خانك تشدیدیله اخ لفظنك وقفا وزننده اخا لفظنك ودلو وزننده اخو لفظنك جمعلریدر مفردی اولان اخ واخا واخو قرنداش معناسنه در فارسیده برادر كبی ویار صدیق ومحب صادق معناسنه ده اطلاق اولنور (صفا) وفا وزننده برنسنه بولانق اولمیوب طوری اولمق معناسنه مصدردر بوراده اسم فاعل معناسنه در اخوان الصفا اضافتی ینه موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر لكن وصف بحال متعلق الموصوفدر حاصل معنی بو قطعه قلبلری غل وغش و حقد و حسد امثالی كدوراتدن سالم وصافی اولان اخوان یعنی صادق السریره و پاكیزه دل اولان خلان صفی الجنان ایچون نظم اولنمش در منظوم كبی بر رعنا قطعهٔ مرغوبه در

*) وسعت اوزره اوله حالك مرحبا * دوستم یك خوش ما آكی حبذا (*

(مرحب) مطلب وزننده مصدر میمی اولور وسعت معناسنه واسم مكان اولور محل واسع معناسنه ومنه قولهم مرحبا ای صادفت سعة یعنی طائفهٔ عرب ورود ایدن مسافره مرحبا دیرلر مضایقه دن واستثقالدن عاری معمور وآبادان یره كلدیكز وسعت قلبله انس والفت اوزره اولوب قطعا دلگیر ومتوحش اولمامكز مأمولدر دیمكدر یاخود رحبك الله مرحبا تقدیرنده در بوصورتده مرحبا كلمه سی ترحیبا لفظنك موضعنه وضع اولنمشدر پس بوتقدیرجه مرحبا فعل محذوفیله جملهٔ دعائیه اولور ناظمك مختاری بو معنادر (حبذا) حانك وبای مشدده نك فتحیله نعم كبی افعال مدحدندر پك خوش ونه كوزل ونه عجب محبت اولنه جق نسنه در دیمكدر فی الاصل حب فعل ماضیدر اصلی كرم وزننده حبب در صار محبوبا معناسنه وذا كلمه سی اسماء اشارتدن براسم مبهم اوله رق فاعلیدركه مجموعی اسم واحد منزلته تنزیل اولنوب محلا مبتدا ومابعدی خبر اولمق اوزره مرفوعلردر حبذا زید كبی زید نه خوش ونه كوزل كیمسه در دیمكدر دوستم لفظنك تفسیرده مدخلی یوقدر تكمیل وزن ایچوندر

*) هضمی خوش اوله هنیئا دیغه در * هم مریئا یكما كل اولمش اكا (*

(هنیء) امیر وزننده سهولتله معده یه واصل اولوب علی الفور هضم اولان طعام خوشگواره

دينور ومشقتسز سهولتله حاصل اولان شيئه دينور (مرئ) امير وزننده هضمى آسان اولان طعام وشرابه دينوركه فارسيده كوار وخوشكوار وتركيده سكيجى تعبير اولنور ايعدى اكل وشرب ايدن كيمسه يه هنيئا مريئا قولى كه نصبله دعادر مآلى اكل وشرب ايلديكك معدكده هضم اولمش اوله وغدا ودوا اولوب بدنكه سيكوب مادهٔ عافيت اوله ديمكدر

(يكما آل) مآلى برديمكدر

*) مرة وش تارة بركره در * شمدى كچمش اولدى كويا آنفا (*

(مره) كرة وزننده بركره معناسنه درجمعى ميمك كسريله مرار كلور تكرار كبى (تارة) مره معناسنه دركه بركره ديمكدر ووقت وحين معناسنه درجمعى تارات كلور بركره ملاقى اولدم ديه جك يرده لقيته مرة ديرلر لقيته لقية مرة سبكنده در و بركره ايشلدم ديه جك محلده فعلته تارة ديرلر فعلته فعلة تارة تقديرنده در بوصورتده مرة وتارة مصدر محذوفك صفتلرى اولوب مصدر مقامنه اقامه اولنمغله مفعول مطلق مجازى اولورلر (وش) لفظى فارسى اوله رق ادات تشبيهدر (آنف) سابق وزننده وانف كتف وزننده حاله مقارن زمان ماضيدن كنايه اولوركه بروندك اوجنده كبى اشبوآن قريب ديمك اولور يقال قال له آنفا وانفا اى فى اول وقت يقرب منا

*) سحقا وتبا دخى تعساديمك * اوله صانكيم لوم وخسرانه سزا (*

(سحق) سينك ضميله بعد وزننده وسحق ضمتينله عنق وزننده باب رابعدن وخامسدن مصدردر ابراق اولمق معناسنه يقال سحق الرجل سحقا اذا بعد مقام دعاده رحمة اللهدن بعد معناسى مراد اولور * فسحقا لاصحاب السعير * نظم جليلنده اولديغى كبى (تب) تانك فتحى وبانك تشديديله نقص وخسار وزيان معناسنه مصدردر وتب وتباب خسران علاقه سيله مطلقا هلاك معناسنه ده استعمال اولنور ويقال تبا تبا له على الدعاء فعلى اوزرينه مجهول مصدر اولديغيچون منصوب قيلنور يعنى هلاك وخسران اكا ملابس اولسون ديمكدر (تعس) تانك فتحى وعينك سكونيله هلاك اولمق معناسنه باب ثالثدن ورابعدن مصدردر يقال تعس الرجل اذا هلك ويقال تعساله اى هلاكا اصل بوماده اياق قايوب يوز اوزره يقلمق معناسنه موضوعدر بوعلاقه ايله هلاك وشر وبعد ورتبه دن ساقط اولمق معنالرنده استعمال اولندى جميع معنالرنده خطاب صورتنده باب ثالثدن تعست تعسا ديرسن وحكايه وغيبت صورتنده باب رابعدن تعس تعسا ديرسن بومصادر ثلاثه لوم وخسرانه لايق اولانلر حقنده مقول اولور

*) فعل مضمر ايله نصبى بونلرك *خواجهٔ نحو اكله در آنى سكا (*

يعنى بيت سابقده مذكور اولان مصادر ثلاثه خيبة وجدعا كبى عاملنك حذفى سماعا واجب اولان مفعول مطلق قبيلندن اولديغى كتب نحوده مبين اولمغله نحو اوقوديغكده خواجه سكا تفهيم ايدر ديمكدر (خواجه) خاء معجمه نك بين الفتح والضم اماله سى وواو علامت ايله استاد معناسنه فارسيدر تركيده دخى زبانزد ومشهوردر

*) هم تفرق تفرقه طاغلمه در * صكره جمعى كوچ اولان ايدى سبا (*

(تفرق) تجمع وزننده وضديدركه اشياء مجتمعه برى برندن ايريلوب فرقه فرقه اولمق معناسنه در افتراق وانفراق كبى (تفرقه) تبصره وزننده تفريق كبى متعددنسنه لرى برى برندن آيرمق معناسنه در يقال فرقه تفريقا وتفرقة اذابدده بوصورتده تفرق لازم تفرقه متعدى اولمش اولور ناظم نحرير تفرقه يى طاغتمق معناسنه حمل ايتميوب طاغلمق معناسنه حمل ايتمسنه كتب لغتده مساعده يوله مدق بوتقريرجه (هم تفرق افتراق طاغلمه در) ديسه صواب اولوردى

(تشعب تشتت شتات تبدد تفدد تناثر كشح انكشاح تفرق كبيدر فارسيده پراكنديدن وتلاشيدن درلر (ايدى سبا) تركيبنده ايدى كلمه سى طريق ياخود نعمت ياخود جماعت ياخود بلاديمن معناسنه اولان يد لفظنك جمعيدر (وآيادى) جمع الجمعدر بورادہ ايدى كلمه سنك مضاف اليهى اولان سبا لفظى عصا وزننده سكون اوزره مبنى اوله رق تكلم اولنور اصلى سبب وزننده سبأ در همزه سى الفه ابدال اولندى بعد الاضافه خمسة عشر كبى اسم واحد حكمنده اولدى سبأ بلقيسك بلده سى اسميدر بانيسى اولان عبد شمس بن يشجب بن يعرب بن قحطان سباء لقبيله ملقب اولمغله بنا كرده سى اولان مأرب شهرنه دخى سبأ تسميه اولندى اشهر بلاد يمندندر ناظم نحرير بو بيتله (تفرقوا ايدى سبا) مثل مشهورنك حلنه ايما ايدر مثل مزبور بر جمعيتك پريشان وپراكنده اولوب بردخى جمعيتلرى صعوبتلى وامر عسير اولديغنده ضرب اولنور ومثل مزبورك موردى اولدركه سبأ لقبى ايله ملقب اولان عبد شمس مرقوم جملهٔ قبائل يمنى جامع يعنى قبائل يمنك جمله سى اكا منسوب واندن متفرع ومتشعب اولمشدر زيرا مرقومك (ازد وكنده ومدحج واشعريون وحمير وانمار وعامله وغسان ولخم وجذام نام اون نفر اولادى اولوب هربرى بر قبيله پدرلرى اولمغله شخص مرقوم ابو القبائل اولمشدر (لقد كان لسباء فى مسكنهم آية جنتان عن يمين وشمال) نظم جليلى منطوقنجه قبائل مزبوره مأرب شهرنده پروردهٔ نعم الهيهٔ نامتناهيه ايكن پيغمبرلرينى تكذيب ايدوب اشمسه عبادت ايتمكله (فارسلنا عليهم سيل العرم) آيهٔ كريمه سى مدلولنجه سيل العرم ظهور ايدوب شهر مزبورى غرقاب فنا ورياض وجناتنى بالكليه اهلاك وافنا ايتمكله قبائل مرقومه اقطار ارضه متفرق اولوب حاللرى مضرب مثل مزبور اولمشدر تفصيلى تفاسير وتواريخده در

*) اولدى اللهم ياالله ديمك * صانكه اول آخرده ميم اولده يا (*

(اللهم) لفظ شريفى قول راجح اوزره اصلى ياالله اولوب كثرت استعمالدن ناشى حرف ندا حذف وآخرينه ميم مشدده تعويض اولندى على قول اصلى ياالله آمنا بخير اولوب تخفيف ايچون حرف ندا واقصد معناسنه اولان ام لفظنك همزه سى ومتعلقات فعل حذف اولنوب اللهم اولدى كذا فى تفسير قوله تعالى (قل اللهم مالك الملك)

*) حال طيب انلر ايچون طوبى لهم * هم خصوصا ديمه در لاسيما (*

(طوبى) حسنى وزننده اطيب لفظنك مؤنثى اولور حالت طيبه معناسنه لهم انلر ايچون ديمكدر وبشرى وزننده مصدر اولور طيب وكوزللك معناسنه وبخت ورفاه حال ايله ديرلك وخير وراحت ودولت معنالرينه در وجنته برشجر مبارك اسميدر وعلى قول لغت هنديده جنتك اسميدر (لاسيما) تركيبنده لانفى جنس ايچوندر (سى) سينك كسرى وياء مشدده ايله منصوب اوله رق لانك اسميدر ما نكره ياخود زائده در وبو تركيب استثنا موقعنده مستعملدر يعنى مابعدنى ماقبلنه ترجيح ايچون مسوق اولمغله مساواتدن تفضيله اخراج اولنمش كبى اولور اندن لسانمزده خصوصا ايله تعبير اولنور مثلا تستحب الصدقة فى شهر رمضان لاسيما فى العشر الاواخر ديدكده اعطاء صدقه نك عشر اواخرده استحبابى آكد وافضل اولديغى متبين اولور ومابعدنده كان اسمك رفعى وجرى ونكره اولورسه نصبى دخى جائزدر

*) معنى لله دره مدحله * حق اكا چوق خيرله قيلسون جزا (*

(لله دره) تركيبنده در دالك فتحى ورانك تشديديله بر كيمسه دن صادر اولان عمل خوب واثرنيكويه اطلاق اولنور بومعنايه مبنى عرب بركيمسه يى مدحى متضمن دعا ايتدكده لله دره ديرلر اى جزاء دره وعمله ديمكدر حذف مضافله يعنى عمل مزبور مقابلنده رب المجازات چوق خيرايله

جزا ومكافات ايلسون ديمكدر

*(ايمن الله ايله ايم الله دخى * هم لعمرك جمله سوكند خدا)*

(ايمن الله) همزه نك فتحى وميمك ونونك ضميله (وايم الله) نونك حذفيله و بونلرده همزه لرك
كسريله ده مستعملدر وايمن الله همزه نك كسرى وميمك فتحيله وايم الله همزه نك وميمك
كسريله وهيم الله هانك فتحى وميمك ضميله وام الله همزه نك فتحى وميمك حركات ثلاثيله
وام الله همزه نك كسرى وميمك ضمى وفتحيله ومن الله ميمك ضمى و نونك كسريله وم الله
ميمك حركات ثلاثه سيله وليم الله لام ابتدائيه نك فتحيله وليمن الله لامك فتحيله بونلرك مجموعى قسم
موضعنه موضوع اسملردر ايمن الله قسمى تقديرنده درسائرلرى اندن مختصر ومخففدر
ايمن كلمه سى عند البصريين بركت معناسنه اولان يمندن مأخوذ اولمغله همزه سى وصلدر
وعند الكوفيين يمينك جمعى اولمغله همزه سى قطعدر (لعمرك) لامك وعينك فتحيله قسم
اوله رق مستعملدر لعمرك قسمى تقديرنده در اشبو قسم معرضنده ايراد اولنان لعمرك لفظنده
بعضيلر عمر دين وملت معناسنه دردیدی لكن اكثر علما حيات وبقا معناسنى اراده ايدرلر
* لعمرك انهم لفى سكرتهم يعمهون * نظم جليلنده مفسرين حيات وبقا معناسنه حمل ايتديلر
پس لعمرك قولى سنك عمر وبقاكه قسم ايدرم وعندمده اعز واشرف اولان حياتكه آند ايچرم
ديمك اولور لكن بو لعمرك قولى مخلوقدن صادر اولدقده مختار اولان قسم اولميوب مجرد تأكيد
حكم ايچون اولمقدر زيرا مخلوق ايچون اسماء اللهدن غيرى يه قسم جائز اولمديغى كتب فقهده
مصرحدر (سوكند) سينك وكافك فتحيله دربند وزننده فارسيده پيمان وپيغون
مرادفيدركه عربيده عهد ويمين وحلف وقسم واليه دينور تركيده آند ديرلر سوكند خدايه
مضافدر قاعدهٔ فرس اوزره مضافك آخرى مكسور اولور خدا فارسيده رب ياخود
واجب الوجود معناسنه اسماء حسنادندر

*(انت لله اولهسن مقبول رب * هم لك الله لطف حق سا كه روا)*

(انت لله) تركيبنده انت ضمير خطاب مبتدا لله ظرف مستقر خبر اوله رق لفظا خبر معنى
انشاء دعادر زيرا فصحاى عرب بركيمسه يه ذاتك واعمالك دركاه رب العزتده مرضى ومقبول
اوله ديه جك يرده انت لله ديرلر (لك الله) عبارهسنده لك ظرف مستقر مقدم خبر اسم جلاله مؤخر
مبتدا اوله رق ينه جمله سى لفظا خبر معنى جملهٔ انشائيهٔ دعائيه در زيرا الله تعالينك لطف واحسانى
وعنايتى پاياني سكا لايق وسزاوار اولسون ديه جك يرده مقبول اولور

*(ديلسه ابليت جديدا بركسه * چوق يكى اسكت ديو ايتمك دعا)*

(ابليت جديدا) تركيبنده ابليت افعال بابندن ماضى مخاطبدر اسكتدك وكهنه قيلدك
معناسنه در (جديد) امير وزننده يكى نسنه معناسنه ابليت فعلنك مفعوليدر بو جمله ده جملهٔ سابقه لر كبى
انشاء موضعنه وضع اولنان جملهٔ خبريه قبيلندندر زيرا بركيمسه جديد ونامستعمل ثوب كيدكده
تهنيه وتبريك مقامنده طائفهٔ عرب ابليت جديدا ديرلركه چوق يكى لباس كيوب اسكت معناسنه كه
طول عمر ايله دعادن كنايه اولور

*(كلما هر بار اشكر شكر قيل * تكريه للرب انجق انما)*

(كلما) كلمه سنده كل مفرد منكرك وجمع معرفك افرادينى ومفرد معرفك اجزاسنى احاطه واستغراقه
موضوع اسمدر ما مصدريهٔ حرفيه بعدنده ذكر اولنان جمله صله در اعرابدن محلى يوقدر
كلما كلمه سى ظرفيت اوزره منصوبدر ناصبى جواب واقع اولان فعلدر وزمان مقدردر ايمدى
كلما جاءك عالم اكرمه قولنك ماكى اكرم العالم كل وقت جاءك ديمك اولور كه اندن لسانمزده

سكا هر بار عالم كلدكده اكرام ايله ديمك ايله تعبير اولنور (اشكر) باب اولدن امر مخاطبدر
شكر ايت معناسنه شكر شينك ضمى وكافك سكونيله منعمك انعام ايلديكى نعمتى بيلوب يعنى
منعمك تفضل واحسانى قلبيله اعتقاد ايدوب ولسانيله مدح وثنا وجوارح سائره ايله بقدر
الاستحقاق منعمه اطاعت وانقياد ايله مكافات ايلمكدن عبارتدر (للرب) تكرى تعالى حضرتنه
ديمكدر زيرا رب رانك فتحى وبانك تشديديله مطلق ذكر اولندقده كافهٔ مخلوقاتك مالكى
وعامهٔ مصنوعاتى بسليوب تربيه ايدن جناب پروردكارك اسماء حسناسندندر (انما) همزه نك
كسرى ونونك تشديديله طرق قصردندر يعنى حكمى مذكور ايچون اثبات ماعدادن نفيى
افاده ايدر لسانمزده اندن انجق ايله تعبير اولنور

*(مژده جى اولمش مبشرهم نذير * كلدى تحقيقا بزه قد جاءنا)*

(مبشر) تفعيل بابندن اسم فاعل صيغه سيله ومباشر افعال بابندن اسم فاعل بنيه سيله
و بشير امير وزننده فعيل بمعنى فاعل اوله رق بركيمسه يه باعث فرح وموّرث سرور اولان خبر
مسرت اثرى اخبار وافاده ايديجى كشى يه دينوركه اكا تركيده مژده جى ومشتوجى ديرلر (نذير)
بشير وزننده ومقابلى اوله رق بركيمسه يه برماده يى اعلام واخبار ايله تحذير وتخويف ايديجى
يعنى اول ماده نك مخوف ومخاطره لو اولديغن اشعار وافاده ايله اكا قورقو و يروب آكاه ايديجى
معناسنه در سياق نظمدن ظاهر اولان تركيده معناى عطفه دال اولان هم لفظيله نذير مبشر
اوزرينه معطوف اولمقدر بوتقديرجه نذير لفظيده مبشر كبى مژده جى معناسنه كلمكدر لكن
كتب لغت بوكا مساعد دكلدر مكركه * فبشرهم بعذاب اليم * نظم كريمى كبى استعاره يه
محمول اوله ياخود مقابله قرينه سيله نذيرك معناسنك ظهورينه مبنى معطوف اولميوب
* قد جاءنا نذير * نظم جليلنك معناسنه ايما اوله رق ابتدائيه اوله بو صورتده مصراع ثانى
اوله مرهون اوله رق * مژده جى اولمش مبشرهم نذير * قورقوديجى كلدى بزه جاءنا * دينلسه
اوضح اولوردى (قد جاءنا) تركيبنده قد حرفيه تحقيق ايچوندر جاءنا كلدى ديمكدر

*(هذه الدنيا ديمكدر بو جهان * ليس يوقدر اويله درهم ماولا)*

(هذه) مخاطبه تنبيه وتأكيدى متضمن اولان حرف تنبيه ايله مفرد مؤنثه اشارته موضوع
اولان ذه اسمندن مركب اوله رق قريبه اشارته موضوعدر بو وايشته شو معناسنه در
(دنيا) دالك ضميله عقبى وآخرت مقابلى اوله رق عربيدر تركيده ده دنيا دينور فارسيده
جهان وكيتى ديرلر (ليس) لامك فتحيله نفى ايچون موضوع بركلمه در اصلى فرح وزننده لبس
ايدى تخفيف ايچون ياسى اسكان اولندى تركيده يوق ودكل معنالرنده مستعملدر (ما) كلمه سى
حرفيه اوله رق وجوه عديده اوزره مستعملدر نافيه ومصدريه وكافه وزائده كبى بوراده نفى
معناسى مراددر كه ليس كلمه سنه مشابه اولان مادر (لا) حرف نفى اولور كه جواب محلنده
وسائر محل انكارده ايراد اولنور يوقدر ودكلدر معنالرينه فارسيده نه لفظيله ادا اولنور

*(من يلمنى كيم بنى تعييب ايدن * ذاك بودر بوده اويله هكذا)*

(من يلمنى) قولنده من شرطيه يلم كلمه سى لومدن مضارعدر اصلى يلوم ايدى من شرطيه جزم
ايدوب اجتماع ساكنين محذوريله واو ساقط اولمشدر نون نون وقايه يا ضمير متكلمدر هركيم
بنى تعييب ايدرسه ديمكدر جزا محذوفدر كرچه ناظمك ترجمه سى من كلمه سى استفهاميه اولمغى
ايهام ايدر لكن من استفهاميه جازم اولمامغله ترجمهٔ مزبورده مسامحه يه محمولدر (ذاك) مفرد
مذكره اشارته موضوع اولان ذا لفظيله الحاق اولنان كاف خطابدن مركب اوله رق بو
و بودر معناسنه كه فارسيده همزه نك كسرى ومديله اين لفظيله ادا اولنور و بو اسماء اشارته

لاحق اولان كاف خطاب تذكیر وتأنیثده وافراد وتثنیه وجمعده مخاطب اولان كیمسه یه تابعدر وكافك ماقبلی امور مذكوره ده مشار الیهه تابعدر (هكذا) لفظنده ها حرف تنبیهدر كذا اسم مبهمدر انكله برنسنه دن كنایه اولنور شویله و بویله كبی وشونجلاین و بوده اویله دیمكدر فی الاصل كاف تشبیهله اسم اشارتدن مركبدر

* (اولدی اولی لك سكا شردر یقین * سن بزه یاقلاشمه لاتقرب لنا) *

(اولی لك) همزه نك فتحیله وعید وتهدید ایچون مستعملدر * یقال اولی لك * ای قاربك مایهلكك یعنی سكا داهیهٔ مهلكه ومصیبت مقارب ونازل اولسون دیمكدر كه جملهٔ دعائیه در بوتقدیرجه قریب معناسنه اولان ایلاء كلمه سندن فعل ماضی اولوب فاعلی محذوف اولور بعضیلر اولی كلمه سنی احری واجدر معناسنه حمل ایله اولی لك العقاب اوالهلاك ایله تأویل ایلدیلر كه عقاب یاخود هلاك سكا هر وجهله الیقدر دیمك اولور و بعضیلر اصلی اولاك الله مانكرهه اولمغله لام زائده در حق تعالی سكا خوشلنمدیغك حالتی ایقاع ایلسون دیمك اولور دیدی بو معانیٔ ثلاثه دن اول وثالث دعا ثانی خبردر (لاتقرب) دنو و یقینلق معناسنه اولان قرب كلمه سندن نهی مخاطبدر یاقلشمه و یقین اولمه دیمكدر

* (نحن وانا بز سن انت بن انا * این قنده قنغی یرده حیثما) *

(نحن) متكلم مع الغیر ضمیریدر (انا) كلمه سنده نا متكلم مع الغیر ضمیریدر حروف مشبهة بالفعلدن اولان ان ایله مركب اولهرق تحقیق بز دیمكدر بعضا اصلی اوزره نونات ثلاثه ایله اننا دینور و بعضا تخفیف ایچون ان كلمه سندن نون ثانی حذف اولنوب انا دینور شخص متكلم معیننده اولان كیمسه لر ایله نفسندن تعبیر ایلدكده مثلا * نحن فعلنا وانا ذهبنا * دیرلر بعضا متكلم واحد معظمده ده استعمال اولنورلر * نحن خلقناكم وانا ارسلنا الیكم * نظم كریملرنده اولدیغی كبی لسانمزده بز لفظیله ادا اولنور (انت) تانك فتحیله مذكر مخاطب وتانك كسریله مؤنث مخاطبه ضمیریدر تركیده سن فارسیده تو دیرلر (انا) متكلم وحده ضمیریدر بن دیمكدر فارسیده من دینور (این) كیف وزننده مكاندن سؤاله دلالت ایدر یعنی ظرف مكاندر استفهامی متضمندر یقال * این زید * ای فی ای مكان هو بوندن تركیده قنده وزره ده لفظلریله تعبیر اولنور فارسیده كافك ضمیله كجا دیرلر (حیثما) حانك فتحی وآخرنده حركات ثلاثه ایله یعنی ضم اوزره وفتح اوزره وكسر اوزره بناسنك جوازیله ظرف مكان اولان حیث كلمه سیله ماء كافه دن مركبدر و بو حیث كلمه سنه ماء كافه متصل اولدقده شرطی متضمن اولوب ایكی فعلنی جزم ایدر مثلا * حیثما تجلس اجلس * دینلدكده سن نه مكانده وقنغی یرده جلوس ایدرسك بنده اوراده جالس اولورم دیمك اولور

* (اذهبوا كیدك دونك هم فارجعوا * سزلر انتم ایكیكزده انتما) *

(اذهبوا) باب ثالثدن امر حاضر جمع مذكردر ذاهب اولك یعنی كیدك دیمكدر (فارجعوا) تركیبنده فا تعقیب ایچوندر ارجعوا باب ثانیدن امر مخاطب جمع مذكردر رجوع ایدك یعنی دونك دیمكدر (انتم) جمع مذكر مخاطب ضمیریدر جماعت نسایه خطابده انتن دینور تركیده سز وسزلر دیمكله ادا اولنور (انتما) ایكی مذكره خطاب ایله ایكی مؤنثه خطاب بیننده مشتركدر سز ایكیكز دیمكدر فارسیده تثنیه یه وجمعه خطابده شما دینور

* (كل من جاء كلان هب جمله سی * راح كتدی بزدن اول قبلنا) *

(كل) كافك ضمی ولامك تشدیدیله الفاظ عمومدندر مدخولنك جمیع افرادنه یاخود جمیع اجزاسنه شمول واستغراقنه دلالت ایدر مذكری ومؤنثی مساویدر مثلا * كل رجل وكل امرأة *

دینلور (من) میمك فتحیله ذوی العقوله مخصوص الفاظ عمومدندر افرادی وجمعی تذكیری وتأنیثی مساویدر موصوله واستفهامیه وشرطیه وموصوفه اولهرق استعمالی كتب نحوده مبیندر بو تركیبده نكرهٔ موصوفه اولمسی ظاهردر كل انسان جاء معناسنه ناظمك تفسیرینه كوره شرطیه اولمسیده جائزدر (جاء) فعل ماضیدر كلدی معناسنه مصدری مجیٔ كلور (راح) اجوف واوی اولهرق فعل ماضیدر مطلقا كتدی معناسنه بو مقامده اولدیغی كبی كاه اولور كه زوالدن صكره یاخود اخشام اوستی كتدی معناسنه استعمال اولنور یقال * راح زید * ای ذهب فی وقت الرواح (قبلنا) تركیبنده قبل كلمه سی متكلم مع الغیر ضمیرینه مضاف اولهرق ظرفیت اوزره منصوبدر ظاهر اولان راح فعلنك ظرف زمانیدر جمله نك ظرفی اولمقده جائزدر

* (نیجه دیرلدر یری بعد الممات * كیف یحیی الارض بعد موتها) *

مصراع اول ثانینك تفسیری وترجمه سیدر كرچه بعد الممات تركیبی عربیدر لكن لغت عربیه یه ادنی ممارسه سی اولان كیمسه یه واضح اولدیغنه مبنی مقام تركیده استعمال اولندی (كیف) این وزننده غالبا استفهام ایچون استعمال اولنور اسم مبهم غیر متمكندر نیجه ونه كونه معناسنه (یحیی) افعال بابندن فعل مضارعدر احیا ایدر یعنی دیرلدر دیمكدر (ارض) همزه نك فتحی ورانك سكونیله مؤنث سماعی واسم جنس اولهرق یره دینور كه فارسیده زمین دیرلر جمعی همزه نك فتحی ورانك سكونیله ارضات وفروض وزننده اروض وفتحتیله ارضون واراضی كلور (بعد) صكره دیمكدر كه قبل مقابلیدر قبل و بعد كلمه لری اضافتدن قطع اولنورلر ایسه ضم اوزره مبنی اولورلر مضاف اولورلر ایسه معرب اولورلر (موت) میمك فتحیله فوت وزننده حیاتك ضدی اولهرق مصدردر اولمك معناسنه كه حیاتك زوالیدر وحیات انواع عدیده ایله متنوع اولدیغی كبی موت دخی متنوعدر مثلا قوهٔ نامیه نك زوالنه اطلاق اولنور موت الانسان وموت النبات وموت الارض كبی وقوهٔ حساسه نك زوالنه اطلاق اولنور موت البصر كبی وقوهٔ عاقله نك زوالنه اطلاق اولنور موت القلب كبی كه جهالتدر وحواسی حركه وادراكدن تعطیل ایدن نومه موت اصغر اطلاق اولندیغی كبی بو مقامده قوهٔ نامیه نك زوالی معناسنده مستعملدر موتك مضاف الیهی اولان ها ضمیری مؤنث سماعی اولان ارضه راجعدر فارسیده * حیاته زندكانی وموته مرك دیرلر

* (آدمه چالشدیغندن غیری یوق * لیس للانسان الا ماسعی) *

بنه مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (لیس) افعال ناقصه دندر (للانسان) ظرف مستقر مقدم خبردر موخر اسمی محذوفدر (الا) ادات استثنادر (ماسعی) تركیبنده مصدریه در مدخولیله تأویل مصدرده اولوب الاسعیه معناسنه اولور تقدیر نظم شریف لیس للانسان شیٔ من النفع والجزاء الاجزاء سعیه وعمله دیمكدر الانك مابعدی لیس نك خبری اولمقده جائزدر ماكان للانسان الاسعیه ای جزاء سعیه دیمكدر نفی واستثنانك مفادی اولان قصر اوزرینه وارد اولان سؤال وجوابی سورهٔ نجمك تفسیرنده مذكوردر لیس كلمه سنك معناسی بو قطعه ده كچدی

* (فاعلاتن فاعلاتن فاعلات * اهل علمك اولمیه سعیی هبا) *

یعنی بو قطعه بحر رمل مسدسدندر لكن عروض وضربلری سابع ساكنی حذف ایله مقصوردر (سعی) رعی وزننده مصدردر ایش ایشلمك وچالشمق معناسنه ماضیسی بیت سابقده كچدی (هباء) سماء وزننده غبار كبی توزه اطلاق اولنور وعدم اعتداد ملابسه سیله معتبر اولمیان شیٔ ناچیزده ده استعمال ایدرلر بو مقامده مراد معنای ثانیدر فافهم

باء الی الباء من انشد نظم العجیب

(باء) جاء وزننده ماضیدر مصدری بانك فتحی وواوك سكونیله بوء درکه برنسنه یه واصل اولوب وارمق علی قول برنسنه‌دن منقطع اولوب شیء آخره متخصص اولمق معناسنه‌در بومقامده معنای ثانی اظهردر زیرا ناظم مرحوم الف قافیه‌سندن بالكلیه منقطع اولوب باقافیه‌سنه راجع ومتخصص اولدی (الی الباء) ترکیبنده الی انتهاء غایت ایچون حرف جردر باء حروف هجادن حرف ثانینك اسمیدر (من) موصوله باء فعلنك فاعلیدر (انشد) افعال بابندن ماضی غائبدر تحتنده مستتر اولان فاعل ضمیری ایله جمله‌سی موصولك صله‌سیدر انشاد شعر اوقومق معناسنه‌در (نظم) كلام منظوم معناسنه فعلك مفعولیدر نظمك عجیبه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر (عجیب) غریب وزننده مثلی نادر اولدیغندن یاخود حسن ولطافتده نهایته بالغ اولدیغندن ناشی پك تعجب اولنه جق شیئه دینور

*) جمعی عنادل كلور بلبل آدی عندلیب * حوجم ووردا ولدی كل سوكلو خدن وحبیب (*

(عندلیب) سلسبیل وزننده الحان مطربه ایله نغمات ایدن بلبل قوشیدر جمعی رباعی‌یه رد ایله (عنادل) كلور مساجد وزننده عنكبوتك جمعی عناكب كلدیكی كبی (حوجم) جعفر وزننده قرمزی كوله دینور ورد حمر معناسنه (ورد) فرد وزننده لغتده هر نباتك چیچكنه اطلاق اولنور بعده فارسیده وتركیده كل تعبیر اولنان چیچكده علم غالب اولمشدر (خدن) خانك كسریله بر كیمسه‌نك ظاهرا وباطنا هر امورنده یار وفاداری اولان محب صادقنه دینور امیر وزننده خدین كبی (حبیب) لبیب وزننده فعیل بمعنی مفعولدر محبوب معناسنه كه سوكلو دیمكدر واسم فاعل معناسنه اوله‌رق محب معناسنه‌ده كلور

*) باباصویی پاك اولان كیمسه‌یه دیرلر نسیب * والده‌سی جانبی طاهر اولاندر حسیب (*

(نسیب) امیر وزننده آباء واجدادی كریم الذات وپسندیده صفات اولان صوی كیمسه‌یه دینور (حسیب) كذلك آباء واجدادی شرف واصالت وقدر وحیثیت صاحبی اولان كیمسه‌یه دینور علی قول والده‌سی طرفی عفت وعصمت صاحبی اولانه دینور

*) عرق طمردر دخی پاك نسللو عریق * اصله‌دی جرثومه هم جنسی ایودر نجیب (*

(عرق) عینك كسریله انسانده وحیوانده محل جریان دم اولان طمره دینور (عریق) امیر وزننده صویی صوپی پاك اصلی ونسلی رذائلدن طاهر اولان كیمسه‌یه دینور (جرثومه) جیمك وثای مثلثه‌نك ضمیله برنسنه‌نك اصلنه وكوكنه دینور اورومه وضئضیء كبی (نجیب) شریف وزننده صویی پاك حسیب واصیل اولان انسانه وحیوانه دینور جمعی انجاب كلور اشراف كبی ونجباء كلور شرفاء وكرماء كبی وضمتینله نجب كلور نذیرك جمعی نذر كلدیكی كبی

*) فرط ذكادر دهاء اوبله ذكیلر دهاة * عقله دینور لب كیم عاقل اولاندر لبیب (*

(دهاء) دالك فتحیله بهاء وزننده زیاده حدت عقل وقوت ذهن وجودت رأی وحسن فكركه فرط ذكا وجن فكرلولك تعبیر اولنور وباب رابعدن مصدر اولور بر كیمسه پك عاقل وزیرك وحسن فكر وتدبیر صاحبی اولمق معناسنه اسم فاعلی داهی كلور دهاء مزبور ایله متصفه معناسنه داهی‌نك جمعی ناقصدن اسم فاعلك جمعنده مطرد اولدیغی اوزره دالك ضمیله (دهاة) كلور قضاة ورماة كبی (فرط) فانك فتحی ورانك سكونیله افراط لفظندن اسم اولور حددن زیاده وقیاسدن بیرون معناسنه (ذكاء) وفاء وزننده بر كیمسه تیز فهم وحدید الذهن اولمق معناسنه عربیلردر غایة الغایه زیركلك وحدت ذهن معناسنده لسانمزده مستعمل وشایع اولمغله ترجمه قیلندی (لب) لامك ضمی وبانك تشدیدیله هر شیئك خالصنه وجوز وبادم مثللو ایچلو نسنه‌لرك

ایچنه لب وقبوغنه قشر دینور ولب عقل وهوشه دینور جمعی الباب كلور (لبیب) امیر وزننده عاقل وهوشمند اولان كیمسه‌یه دینور (عقل) انسان انك وساطتیله حسن وقبح ومنفعت ومضرتی تمییز ایتدیكی قوة معنویه یاخود علم وادراك معناسنه شایع اولمغله ترجمه قیلندی

*) اربه كبی ارب هم عقل وذكایه دینور * صاحبدین اولنه عاقله دیرلر اریب (*

(اربه) همزه‌نك كسریله وضمیله لغتدر بیت سابقده مذكور اولان دهایه وعقل وذكایه دینور (ارب) همزه‌نك كسری ورانك سكونیله عقل وذكا ودین وملت معنالرینه‌در (اریب) امیر وزننده عاقل وزیرك ودین ودیانت صاحبی كیمسه‌یه دینور

*) راب اوكی بابادر رابه اوكی آنه هم * غیریدن اولان ولد زوج یاننده ربیب (*

(راب) بانك تشدیدیله اوكی بابایه دینور زوجه‌سنك زوج اولندن اولان ولدینی تربیه‌ده قائم اولدیغیچون (رابة) دابه وزننده كشینك پدرینك زوجه‌سنه دینوركه تركیده اوكی آنه تعبیر اولنور (ربیب) رقیب وزننده بر كیمسه‌نك زوجه‌سنك زوج اولدن اولان اوغلنه دینوركه اوكی اوغل تعبیر اولنور اوكی قزه ربیبه دینور زوج ثانینك زیر تربیه‌سنده اولدقلریچون

*) قورقمه‌دی خیفه هم خوف وفزع قورقودر * قورقوجیدر خائف وقورقق اولاندر نخیب (*

(خیفه) خانك كسریله مخافه كبی قورقمق معناسنه‌دركه امن مقابلیدر (خوف) جوف وزننده قورقمه وقورقویه دینور (فزع) فتحتینله جزع وزننده بلكلیوب قورقمق معناسنه‌در (خائف) باب رابعدن اسم فاعلدر قورقیجی كیمسه معناسنه (نخیب) امیر وزننده یوركسز قورقق كشی‌یه دینور جبان كبی

*) قس پاپاس باش پاپاس اسقف وهم جاثلیق * بیعه كلیسا ایمش دیر كبی خاج صلیب (*

(قس) قافك فتحی وسینك تشدیدیله نصاری طائفه‌سنك علم جهتیله رئیسلرینه دینوركه كشیش تعبیر اولنور وطائفهٔ نصارانك علماسنه سكین وزننده قسیس دخی دیرلركه پاپاس وكشیش اوله جقدر قسك جمعی قسوس‌در كهول وزننده قسیسك جمعی قسیسوندر (اسقف) همزه‌نك وقافك ضمه‌لریله قطرب وزننده نصاری طائفه‌سنك رتبه‌ده قس وقسیس دیدكلرندن یوقری اولان كشیشلریدر جمعی اساقفه واساقف كلور (جاثلیق) ثای مثلثه‌نك فتحیله ملت مسیحیه‌نك باش پاپازلری اولان پاطریق طرفندن نصب اولنان كشیشدركه رتبه‌ده پاطریقدن دون مطران واسقف وقسیسدن یوقریدر (بیعه) بانك كسریله صیغه وزننده نصاری معبدی اولان كلیسایه دینور جمعی عنب وزننده بیع كلور (دیر) دالك فتحی ویانك سكونیله نصرانیلرك مناسترلرینه دینوركه كلیسادن بشقه‌در مناستر سكاننه رئیس اولان پاپازه رأس الدیر دینور دیرك جمعی ادیاردر (صلیب) امیر وزننده نصاری طائفه‌سنك خاج تعبیر ایتدكلری نسنه‌یه دینوركه فارسیده چلیپا دیرلر زعملرنجه حضرت عیسانك هیئت مصلوبه‌سیدر

*) بوله میوز حاذق وماهری قنده حكیم * لانجد الحاذق الماهر این الطبیب (*

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه‌سیدر (لانجد) بولمق معناسنه اولان وجداندن نفی استقبال متكلم مع الغیردر بوله میوز دیمكدر (حاذق) حذاقتدن اسم فاعلدر برصنعتی كركی كبی اوكرنوب مهارت پیدا ایدن كیمسه‌یه دینور (ماهر) مهارتدن اسم فاعلدر عملنده وصنعتنده حاذق واستاذ كشی‌یه دینور (این) قطعهٔ سابقده كچدی لكن متضمن اولدیغی استفهام بومقامده استبعاد ایچوندر (طبیب) حبیب وزننده مطلقا عمل وصنعتنده استاد كامل وماهر اولان كیمسه‌یه دینور صكره تدبیر مرضی ومعالجهٔ امراض ایلمكده حاذق اولان حكیمه اطلاقده شایع اولمشدر

*) لایق تأدیب اولورا ولكه ادبسز اوله * اهل ادبله كورش سنده اولورسن ادیب (*

تأديب تهذيب وزننده مصدردرعلم او كرتمك وآداب شرعيه وعرفيه وصناعيه اوكرتمك معناسنه (ادب) مفهوم كليدرتحتنده اخلاق مرضيهٔ ظاهره وبالجمله شرعك استحباب وعقلك استحسان ايتديكى اطوار واقوال مندرجدر عفت وظرافت ونظافت وتراكت واظهار عدل ولطف معامله وحسن معاشرت وانصاف وسائر مكارم الاخلاق ومحاسن اوصاف كبى (اديب) امير وزننده امور ادبيه‌يى جامع اولان كشى‌يه دينور جمعى ادباء كلور علماء كبى

) فتح الله لنا من يده خير الباب (

(فتح) باب ثالثدن ماضيدر اسم جلالك افاعليدر فتحك معناسى قپالو اولان نسنه‌يى اچقدر كرك محسوس اولسون فتح ابواب البيوت كبى وكرك معقول اولسون فتح ابواب العلم واقفال القلب كبى بو مقامده مراد بو معنادر (لنا) برمعچون ديو قطعهٔ ثانيه‌ده كچدى من ابتداء غايت ايچون حرف جردر (يد) قدرت ونعمت ولطف وعنايت معنالرينه‌در ضمير مجرور مفتح الابواب اولان الله تعالى‌يه راجعدر (خير الباب) تركيب اضافيسى فعل فتحك مفعوليدر جملهٔ ماضويه لفظا خبر معناده تفأل ياخود وقوعنه اظهار حرص ورغبت ايچون انشاء دعادر خير ناسك ميل ورغبت ايلديكى نسنه ايله معرفدر عقل وعلم ومال واحسان كبى (باب) قپويه دينور بو قطعهٔ آتيه‌ده كلور

*) مختصر موجز ايمش سوزى اوزاتمق اطناب * چادرك ايپى طنب جمعى طناب واطناب (*

(موجز) افعال بابندن اسم مفعول اوله‌رق واجزو وجيز كبى مختصر نسنه‌يه دينور (مختصر) دخى عربيدر تفصيلدن عارى اولان كلامده ويقين كسدرمه اولان طريقده وفضول وبيهوده‌سى حذف اولنان نسنه‌ده استعمالى شايع اولديغنه بناء ترجمه قيلندى (اطناب) افعال بابندن مصدر اوله‌رق تقرير كلام وتعبير عن المرام ايتمه‌ده سوزى تفصيل ايدوب اوزاتمق معناسنه (طنب) ضمتينله عنق وزننده چادرك اطرافنده اولان سراپرده يعنى اتكلكنى باغلدقلرى ايپ ياخود چادرك قازغنه باغلدقلرى ايپدر جمعى طانك كسريله طناب وهمزه‌نك فتحيله اطناب كلور

*) حزب ايمش طائفه اما كه اولوب خائن دين * انبيا اوسنه جمعيت ايدنلر احزاب (*

(حزب) حانك كسرى وزاى معجمه‌نك سكونيله مطلقا هر نسنه‌دن فرقه وطائفه معناسنه اطلاق اولنور وخاصةً انسان جماعتنه‌ده دينور جمعى احزاب كلور واحزاب شول طوائف مختلفهٔ مشركيندن عبارتدر كه خندق غزوه سنده هر قبيله‌دن مجتمع اولوب حضرت سلطان الانبيا عليه افضل التحايا اوزرينه حرب وقتال ايچون هجوم ومدينهٔ منوره‌يى برآيه قريب محاصره‌دنصكره پريشان وپراكنده اوله‌رق خائب وخاسر محللرينه رجوع ايتدكلرى سورهٔ احزابك تفاسيرنده مسطور وكتب سيرده مفصلامز بوردر بو غزوه‌يه غزوة الخندق وغزوة الاحزاب دينور

*) فتنه‌يه ديندى شغب شغب انى تحريك ايديجى * فتندار بانيه مشغب دينلور هم شغاب (*

شغب تعب وزننده فتنه‌يه دينور فتنه ناس بينده واقع اولان اختلاف آراء وشقاق وغوغا معناسنه عربيدر تركيده شيوعنه مبنى ترجمه قيلندى (شغب) شينك فتحى وغين معجمه‌نك سكونيله ميان ناسده آشوب وشقاق پيدا ايدوب تحريك فتنه وتهييج شر وشور ايدن كيمسه‌يه دينور (مشغب) منبر وزننده (شغاب) شداد وزننده مشاغب مصاحب وزننده بونلرده موقظ فتنه ومحرك شر وفساد اولان اصحاب فتنه‌يه دينلور

* ديندى حناقنه‌يه بو يالى ال كف خضيب * اختضاب اولدى بويانمق بويه‌در خضب وخضاب *

(حناء) حانك كسرى ونونك تشديديله قنه‌يه دينوركه طائفهٔ نسوان اللرينه واياقلرينه ياقوب تزيين ايدرلر (كف خضيب) تركيب توصيفى اوله‌رق بو يالى ال ديمكدر زيرا كف كافك فتحى وفانك تشديديله يد كبى ال معناسنه‌در خضيب فعيل بمعنى مفعولدر مخضوب يعنى بو يالى معناسنه‌در

(اختضاب) اعضانك وسائر اشيانك متلون اولوب بويانمسنه دينور (خضب) خانك فتحى وضادك سكونيله (خضاب) كتاب وزننده مطلقا بويه‌در

*) سنه مرغانمغه‌دى يل سنه هم جمعى سنين * حقب سكسان يل ايمش جمعيده كلمش احقاب (*

(سنة) سينك كسريله عده وزننده ووسن فتحتينله ووسنه هايله ووسنة تمره وزننده درت لغتدر نومدن اولجه بدنه عارض اولان فتوركه اويوقلمه وامزغانمه تعبير اولنور وعلى قول اويقونك اولى كه بين النوم واليقظه حالتيدر سبحهٔ صبيان ناظمنك *صورورلرسه سنه معناسى ندر* دى اويقو اولى معناسنه‌در *ديديكى بو كه مبنيدر (سنه) سينك ونونك فتحه‌لريله عام كبى يل معناسنه‌دركه فارسيده سال دينلور جمعى غير قياس اوزره جمع مذكر سالم بنيه‌سيله رفعنده سنون نصب وجرنده سنين كلور وسنهات وسنوات كلور (حقب) حانك ضمى وقافك سكونيله وحقب ضمتينله سكسان يله اطلاق اولنور ومطلق دهر وزمان معناسنه‌ده كلور جمعى همزه‌نك فتحيله احقاب وافلس وزننده احقب كلور

*) جيد كردندر انك شاه طمرى حبل وريد * كردنه هم رقبه ديندى كلور جمعى رقاب (*

(جيد) عيد وزننده بيونه دينور عنق كبى كردن كاف فارسينك فتحيله فارسيدر شيوعى حسبيله تركى مقامنه اقامه اولندى (حبل الوريد) اضافهٔ بيانيه ايله بيونده شاه طمر اطلاق اولنان ايكى طمردن هر بر لرينه دينور تثنيه سنده وريدان دينلور وجه تسميه عرقين مزبورين باشدن وارد ونازل ووتين دينلن يورك طمرينه واصل اولديغيچون انسان غضبناك اولدقده مزبور طمرلر منتفخ اولوب شيشرلر (رقبه) فتحاتله جيد وعنق كبى كردنه دينور ورقبه كوله‌يه وجاريه‌يه اطلاق اولنور تسمية الكل باسم الجزء طريقيله جمعى رانك كسريله (رقاب) ورقبات كلور

*) صلب بيل هب كوكى اولدى ترائب كوكسك * ترب همزاد اولنه ديندى هم اقران اتراب (*

(صلب) صادك ضمى ولامك سكونيله يغر نيدن قويرق صوقنه كلنجه قدر ارقه كمكنه دينوركه اوكورغه تعبير اولنور جمعى اصلاب كلور (ترائب) غرائب وزننده تريبه‌نك جمعيدر كوكس تخته سى تعبير اولنان كميكلره اطلاق اولنور (ترب) تانك كسرى ورانك سكونيله سنده مساوى ياشداش وياشدد ديمكدر فارسيده همزار وهمسال دينور (اتراب) همزه‌نك فتحيله مزبور تربك جمعيدر وكذلك ياشداشلر واقران معناسنه عده وزننده لده وجمعنده لدات ترب واتراب كبيدر

*) اكل وخضم اولدى يمك هضم سكرمكدر * چوق يين كيمسه اكول ودخى ديمش صقلاب (*

(اكل) همزه‌نك فتحى وكافك سكونيله مطلقا ذى روح جنسنك طعام وعلف مقوله لرينى يمه سنه دينور (خضم) اكل وزننده ومراد فيدر ياخود خضم اغزينى طولديره‌رق حرصله يمكدر بو صورتده اكلدن اخص اولور (هضم) هانك فتحى وضادك سكونيله معده‌ده اولان طعامى سكرتمك واريتمك معناسنه‌در (اكول) جهول وزننده اوزان مبالغه‌دندر اكلده حدى تجاوز ايدوب چوق يين كيمسه‌يه دينور (صقلاب) صادك كسريله اكول اولان انسانه وحيوانه دينور

*) لبس كيمك كيه جك نسنه‌لره البسه دى * جامه درثوب كه هم جمعى ثياب واثواب (*

(لبس) لامك ضميله اثواب كيمك معناسنه‌در (البسه) السنه وزننده لباسك جمعيدر (لباس) كتاب وزننده (ولبوس) صبور وزننده ولامك كسريله لبس ومقعد وزننده ملبس ومنبر وزننده ملبس كوملك وسروال وجبه وسائر كيله جك نسنه‌لره دينور (ثوب) دخى لباس كبى كيه جك جامه‌يه دينور جمعى ثانك كسريله ثياب وهمزه‌نك فتحيله اثواب كلور

*) انتساب ايت درحقه بوله سن مرجع خير * انتسب باب آله فتجد خيرمآب (*

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (انتسب) افتعال بابنـدن امر مخاطبدر انتساب
وتعلق تحصیل ایت دیمكدر (باب آله) اضافت لامیه ایله الله تعـالینك باب معنویسی ودركاه
معلاسی دیمكدر (فتجد) كلمه سنده فا جزائیه دران تنتسب باب الله فانت تجد تقدیرنده اولو ر
تجد فعل مضارع مخاطبدر امر بعدنده مقدر شرطه جواب اوله رق مجزومدر بوله سن دیمكدر
(خیر مآب) تركیب اضافیسی خیرلو مرجع دیمكدر خیرك معناسی بوقطعه نك عنوانده بكدى
مآب رجوع معناسنه اولان اوبدن اسم مكاندر اصلی مأوب ایدی مقال كبی اعلال اولنور مآب
اولدی (حاصل معنی) ناظم تحریرمن بصلح الخطابه توجیه كلام ایدوب دیركه ابواب سائره دن منقطع
وخلقك رضاسنی طلبدن منقلع اولوب حق تعالینك رضاسنی تحصیله سعی بلیغ ایله كه دوعالمده خیرلو
مرجع بولوب كامیاب اوله سن (درحقه) ده درد الك فتحی وقاعدۀ اضافت فارسیه اوزرینه رانك
كسریله باب حقه دیمكدرز یرا دالك فتحی ورانك سكونیله در فارسیده قپودر (حق) اسماء حسنادندر
*) فعلاتن فعلاتن فعلن * كیرلو دشمن كبیدر بیلكه مداهن احباب (*
یعنی بوقطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر لكن صدر وابتدالرك بعضسی سالم اوله رق فاعلاتن
و بعضسی مخبون اوله رق فعلاتندر وحشولر یعنی ایكیجی او چنجی جزءلر مخبون اوله رق فعلاتندر
وعروض وضربلر مخبون ومحذوفدر (مداهن) مداهنـه دن اسم فاعلدر ضمـیرنده اولان
نسنه نك خلافنی اظهار ایله نفاقانه ابراز خلوص ایدیجی كیمسه یه دینور
) ذاك مفید لكم اجمع كل العجاب (
(ذاك) اسم اشارت اولان ذا ایله حرف خطابدن مركبدراى مخاطب ایشـته شو دیمكدر
مشار الیه نظم تأویلی ایله قطعۀ تالیه در یاخود مجموع نظمدن عبارت اولان نخبهدر (مفید)
افاده دن اسم فاعل اوله رق ذاك مبتداسنه خبردر (لكم) جار مع المجروری مفیده متعلقدر
سز كیجون معناسنه (اجمع) جمعدن اسم تفضیل اوله رق مبتدانك خبر بعد خبریدر (كل العجاب)
اضافتله عجیب اولان شیلرك كلیسنی دیمكدر یعنی شوقطعـه یاخود منظومه ای علم لغته طالب
وخواهشكر اولنلر سزه فوائد علم لغتی افاده واكتساب خصوصنده كافیدر وفن لغتك عجایب
وغرائبنك كلیسنی جامعـدر اجمع كل العجاب مبالغه یه محمولدر
*) شبب قوجالق دخی كنجلك اولمش شباب * اولدی قوجالمق مشبب كنج اولان آدمده شاب (*
(شیب) عیب وزننده صاچ وصقال اغارمق معناسنه دركه قوجه لق واختیارلق دینلور (شباب)
سحاب وزننده شیبك ضدیدركه یتشوب یكت وجوان اولمق معناسنه دركه كنجلك ودلوقنلیلق
تعبیر اولنور وشباب شابك جمعیده اولور یكتلر وجوانلر معناسـنه (مشیب) میمك فتحیله پیرلك
واختیارلق درجه سنه وارمقـدن عبارتدركه قوجالمق واختیار اولمق دینلور (شاب) بانك
تشدیدیله كنج ویكیت معناسنه درجمعی شبانك ضمی وبانك تشدیدیله شبان كلور شباب كلدیكی
كبی وشباب هرشیئك اولنه وتازه لكی زمانده دینور
*) كیدیجیدر ذاهب والتونك آدی ذهب * كلمكه هم كتمكه دینلدی اياب وذهاب (*
(ذاهب) وذهوب صبور وزننده اسم فاعلدر كیدیجی معناسنه (ذهب) فتحتنله معادن جنسندن
التونه دینور اسماء سائره سی زاء معجمه قافیه سنده كلور (اياب) كتاب وزننده رجوع معناسـنده كه
بركیمسه كندیكی محلدن كیرودونوب كلمكه دینور (ذهاب) سحاب وزننده سیر كبی یوریوب
كتمكه ومرور كبی كچوب كتمكه دینور
*) پك كوله جك نسنه یه دیدیلر اضحوكه هم * شولكه عجیب اوله پك دی اكه شیء عجاب (*
(اضحوكه) همزه نك ضمیله اعجوبه وزننده مایضحك منه معناسنه دركه كولمكه باعث اولان

باعث اولان كوله جك شیئه دینور خواجه نصیر الدین فقره لری وساده دلان حربلدن نجی
نام كیمسه نك اعجوبه كلاملری كبی (شیء عجاب) تركیب توصیفیسنده شیء هر موجوده دینوركه
فارسیده چیز وتركیده نسنه دینور (عجاب) غراب وزننده وعجاب جیمك تشدیدیله اوزان مبالغه دندر
كندیدن زیاده تعجب اولنه جق نسنه یه دینور
*) داراوه دیمش دخی بوجه سرایه عماد * موضع معموردر عامر وغامر خراب (*
(دار) عرصه وبنایی جامع محله دینور یعنی برقاچ خانه یی وحولوییی دائرا مادار مشتمل اولان دائره یه
دینوركه تركیده اوتعبیر اولنور ومشتمل اولدیغی خانه لره عربیده بیت وتركیده اوطه دینلور (عماد)
كتاب وزننده ابنیۀ رفیعه یی حاوی عالی سرایه دینور وطیانه جق شیئه ودیركه دینور اسطوانه كبی
(عامر) عین مهمله ایله معمور اولان محله دینور (غامر) غین معجمه ایله عامر مقابلیدركه خراب
و ویرانه اولان موضعه دینور
*) باب قپو یه دینور بللو غیجردی صریر * كاهی سنك ویزلمق اولدی طنین ذباب (*
(باب) مدخل الامكنه معناسنه دركه فارسیده در وتركیده قپودینور باب البیت و باب الدار و باب
البلد كبی ومجازا برشیئه وسیلۀ وصول اوله جق نسنه یه دینور كتب علمیه ده اولان بابلر كبی
(صریر) امیر وزننـده ذی روحك غیریدن صادر اولان سسه دینوركه غیجردی تعبیر اولنور
صریر الباب وصریر القلم كبی (طنین ذباب) اضافتله سنك ویزلده مق معناسنه وسنكك ویزلدیسی
معناسنه كلور (طنین) انین وزننده مصدر اولور ویزلمق معناسنه واسم اولور ویزلدی معناسنه
(ذباب) غراب وزننده سنك نوعنه دینور
*) هم خصمك غیریدن المه ایمش زوجه یی * اولدی وطندن چیقوب كتمه دخی اغتراب (*
(اغتراب) اعتراف وزننـده وطندن چیقوب كیدوب دور اولمق معناسنه در تغرب كبی اغتراب
تزوج ایدن كیمسه منكوحه سی اولان زوجه سنی اقربای متعلقاتندن آلیوب خصمك غیریدن
یعنی اجانبـدن المقدر
*) قصب كبی قضب هم كسمه دخی بونجه در * سوزی بدیهه اداسو یله ده اقتضاب (*
(قصب) غصب وزنـده قطع كبی كسمك معناسنه در حیواناتی بوغزلین كیمسه یه قصاب اطلاقی
بومعنادن مأخوذدر (قضب) ضاد معجمـه ایله قصب وزنـده اقتصاب واقتضاب كبی كسمك
معناسنه در وقضب ایام صیفـده حیواناته یدیریلن تازه یونجه یه دینـور (اقتضاب) اقتطاع
معناسنه كلدیكی كبی ارتجال معناسنه ده كلوركه تفكر وملاحظه ایلمكسزین بالبداهه
سوز سویلمكدن عبارتدركه حاضر جوابلق دینلور
*) حالمزه اغلرز حشر حسابی كونی * نبكی علی حالنا یوم یقوم الحساب (*
مصراع اول ثانینك تفسیریدر (نبكی) بكادن مضارع متكلم مع الغیـر دركریه و بكا ایده رز
اغلرز دیمكدر (علی حالنا) تركیبنده علی حرف جردر استعلاء معنوی یاخود من جاره معناسنه در
(حال وحالت) انسان كندی اوزرینـه اولدیغی هیئت وكیفیته اطلاق اولنـور نفسی وبدنی
ووصفیدن اعمدر متكلم مع الغیر ضمیرینه اضـافتله حالمزه دیمك اولور (یوم) بومقامده زمان
ممتد معناسنه ظرفدر (یقوم) قیامدن مضارعدر قائم اولور معناسنه (حساب) كتاب وزنـنده
حسبه وحسبان كبی صایمق معناسنه در (حاصل معنی) یوم قیامتده ناس اعمالنك محاسبه سیچون
قبورلندن قالقوب عرصۀ محشره جمع اولدقده تفسیره عارض اوله جق حالاتدن اغلرز دیمكدر
*) رزقه رضا كه سنی لحن قیمتاده در * قانع اولان قسمته حكمیه هیچ اضطراب (*
(رزاق) رانك كسریله مطلقا كندیسیله انتفاع اولنان شیئه دینور (رضا) رانك كسری

وضمی والف مقصوره ایله رضوان ومرضاة کبی خوشنود اولمق معناسنه در و برنسنه یی بکنوب تحسین واختیار ایلمك معناسنه در (نکته) نقطه وزننده ومراد فیدر بومقامده نکتهٔ علیه مراد درکه کلامك منطوقندن زائد معنای لطیف وفحوای دقیق اوله جقدر (نحن قسمنا) عبارهسی اشبو * نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیواة الدنیا * آیت کریمه سنه تلمیح وایمادر (قانع) قناعت ایدیجی معناسنه درکه قسمتنه راضی اولان کیمسه یه دینور (قسمت تقسیم کبی بولمك و برکیمسه نك حصه سنی افراز ایتمك معناسه در (اضطراب) افتعال وزننده تحریك ایدوب چالقنمق وتشویش واختلالدر حاصل معنی * نحن قسمنا بینهم معیشتهم * آیت جلیله سنك معانی لطیفه واشارات دقیقه سن فکر وملاحظه ایدن کیمسه ازلده مقسوم اولان رزقه راضی وقانع اولوب اصلا مضطرب اولماز دیمکدر زیرا رزق ایچون تلاش واضطراب موجب ازدیاد اولمدیغی جزمکردهٔ اولوا الالبابدر (بوقطعه قطعهٔ ارضیه کبی هر برمصرعی مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن اولمغله بحرمنسرح مثمن الاجزادندر

) قد تمر الفرصة السيارة مثل السحاب (

(قد) کلمه سی تحقیق ایچوندر (تمر) مروردن مضارع مؤنث غائبه در (فرصت) غربت وزننده نوبت ونصیب معنالرینه تمر فعلنك فاعلیدر (سیاره) طیاره وزننده مبالغهٔ اسم فاعلك مؤنثی اوله رق فرصتك صفتیدر مبالغه ایله سیر ایدیجی وکلوب کچیجی دیمکدر وسیاره قافله یه وکاربانه ده اطلاق اولنور (مثل) کلمهٔ تشبیهدر (سحاب) بلوط معناسنه اولان سحابه نك جمعی دیو بوقطعه ده کلور یعنی باعث وصول خلد برین وموجب نیل رضاء رب العالمین اولان بیان فرصت ونوبت که مدت عمر عزیزدن عبارتدر تحقیق ثابت و پایدار اولمیوب جوسماده روزکار اوکنده سحابك مروری کبی سرعت وشتابیله مرور ایدوب کچیجیدر ایمدی بوفرصتی فوت ایتمیوب یعنی بطالت و بطالت طریقلرینه کتمیوب عمر کرانبهایی علم وعمل وکسب کماله صرف ایله دیمکدر

*) لوح محفوظه نه عالی کنیه در ام الکتاب * لوح تخته وحی یازلمش اولان مثل کتاب (*

(ام الکتاب) اصل الکتاب معناسنه سماء سابعه نك فوقنده اولان لوح محفوظك کنیه سیدر کتب سماویه نك اصلی ومنشائی وجمیع قضا وقدرك منبعی ومبدائی اولمغله ام الکتاب اطلاق اولندی (لوح) لامك فتحی وواوك سکونیله تخته یه ومطلقا اوزرینه یاز ویازیلان سطح مستوی یعنی یصی نسنه یه دینلور تخته اولسون کك اولسون وکرك حضرت موسی صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرینك الواحی کبی حجاره اولسون (وحی) واوك فتحی وحانك سکونیله یازلمش نامه وکتابه اطلاق اولنور کتاب بمعنی المکتوب کبی الهام معناسنه اولان وحیك بیانی قطعهٔ شرعیه ده کچدی

*) صو یوزنده شول قبارجق کیم اولور دیرلر حباب * هم سوشمکدر حباب اولمش محبتده حباب (*

(حباب) سحاب وزننده صویك یوزنده حادث اولان قبارجقلره دینور که صوشدتله اقدقده ویغمور یاغدقده حادث اولور (حباب) کتاب وزننده مفاعله بابندن مصدردر سوشمك معناسنه که اثنین بیننده جاری اولور (حباب) غراب وزننده وکتاب وزننده حب ومحبت ووداد کبی دوستلق وسوکی معناسنه در

*) حق باطلدن ایرمق خصمی الزام ایتمه هم * مصطلحدر لفظ امابعدیه فصل الخطاب (*

(فصل الخطاب) ترکیبی صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اولمغله الخطاب الفاصل معناسنه در فی الاصل خطاب مفاعله بابنك مصدر ثانیسیدر مخاطبه معناسنه برکیمسه یه سوز سویلمکدر

کبه غرفه وقبله وزنلرنده اب وام واین وبنت کلمه لرینك بریله مصدر اولان اسمه دینور کما سیجیئ فی قافیة الراء والنون *

و بعضا خطاب کلام معناسنه مستعمل اولور بوراده کلام معناسنه در فصل فرق کبی ایرمق معناسنه در لکن بوراده مصدر اسم فاعل معناسنه اوله رق فاصل معناسنه در پس فصل الخطاب فقیه اولان قاضی بینه یاخود یمین ایله حق باطلدن تمییز ایدوب ایرمق معناسنه و برکیمسه اجوبهٔ مسکته ایله خصمی الزام وافحام ایتمك معناسنه در و برکیمسه کلامه حمدله وتصلیه ایله شروع ایتدکدنصکره مقصوده امابعد کلمه سیله شروع ایتمك معناسنه عامهٔ مؤلفینك مصطلحیدر بعد البسملة والحمدلة والتصلیة تقدیرنده اولور وخطبای عرب ملوك وامرا محضرنده انشاد ایلدکلری خطبه ده بعد الدعا ایراد ایدرلر بعد دعائی لك تقدیرنده در بوکلمه یی ابتدا حضرت داود علیه السلام یاخود کعب بن لؤی یاخود یعرب بن قحطان تکلم ایلمشدر و بوکلمه یه فصل الخطاب اطلاق اولندیغی کبی اقتضاب دخی دینور اقتطاع معناسندن مأخوذدر

*) سحب چکمکدر یوب ایچمك دخی شدت ایله * هم بولت اولمش سحابه جمعی کلمشدر سحاب (*

(سحب) سینك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله برنسنه یی یر یوزنده چکوب سورتمك معناسنه در وحرص وشدتله یك یك طعام یمك و پك پك صو ایچمك معناسنه در (سحابه) صحابه وزننده مزن وحیا کبی بولوده دینور جوهواده منجر اولدیغیچون (سحاب) سینك فتحیله سحابه نك جمعیدر ضمتیله سحب وعجایب وزننده سحایب کبی

*) مقتدر قادر اودرکیم صاحب قدرت اوله * خلقه مملوکی کبی مالك اولان مالك رقاب (*

(مقتدر) اقتداردن اسم فاعل بنیه سیله (قادر) قدرتدن اسم فاعل صیغه سیله برنسنه یه قدرت وقوت صاحبی اولوب کوجی یتن زورآور کیمسه یه دینور (مالك الرقاب) اضافتله ناسه مملوکی کبی مالك ومتصرف وامر ونهیی بین الناس جاری ونافذ اولان کیمسه یه دینور زیرا مالك برنسنه یه علی سبیل الاستقلال ضبط ایلمکه قادر اولان کیمسه یه دینور رقاب بیون معناسنه یاخود کوله وجاریه معناسنه اولان رقبه نك جمعیدر

*) ریق اچلق ریق ورائق دخی آچ قرننه * توکروکه دینمش بزاق آغز یاری ریق ورضاب (*

(ریق) رانك کسریله اچلق معناسنه در جوع کبی (ریق) راء مهمله نك فتحیله سید وزننده هنوز طعام اکل ایتمامش آچ قرننه طوران کیمسه یه دینور (رائق) جایع وزننده بودخی نسنه ییوب آچ قارن اوزرینه طوران آدمه دینور وآچ قرننه اکل اولنان شیئه ده دینور (بزاق) زای معجمه ایله غراب وزننده توکروکه دینور وزن مزبور اوزره بساق و بصاق کبی (ریق) رانك کسریله و (رضاب) غراب وزننده درون دهانده تکون ایدن صوکه آغز یاری دینور

*) طوطی یه غاسو یلمك نطق وقفسده فی القفص * فی الریاض باغچه لرده قارغه در زاغ وغراب (*

(ببغا) بای موحدهٔ اولی نك فتحی وثانیه نك سکونیله برنوع یشل قوشك اسمیدر که ترکیده تحریفله پاپاغان فارسیده طوطی دیرلر اکثری یشل اولور قابل تعلیم ومعروف قوشدر (نطق) نونك ضمی وطانك سکونیله ومجلس وزننده منطق معانی منفهم اولور حروف واصوات ایله سویلمك معناسنه در (فی القفص) لفظنده فی ظرفیت ایچوندر قفص فتحتینله طوطی و بلبل وقناریه وککلك امثالی قوشلر حبس اولنان قوش محبسنه دینور که ترکیده قفس تعبیر اولنور (فی الریاض) لفظنده فی ظرفیت ایچوندر ریاض رانك کسریله صولق وچایرلو چمنلو یرك اسمی اولان روضه نك جمعیدر باغچه لر ده دیمك اولور (زاغ) جثه سی کوچك و بوزم زق برنوع قارغه در (غراب) غینك ضمیله مطلقا قارغه قوشنه دینور

*) منشیٔ النظم اولکه انشاد ایلیه موزون کلام * کراونسه لوسهی تعیب اولنمز لایعاب (*

(منشئ النظم) اضافتله كلام موزون وشعرى انشاد وانشا يعنى كلام منظومى كنديلكندن وضع و پيدا ايدن كيمسه يه دينور (لوسهى) تركيبنده لوكلمه سى شرطيه در يعنى برجمله نك مضموننك حصولنى جملهٔ اخرانك مضموننك حصولنه ربط وتعليق ايچوندركه فارسيده وتركيده كر واكر لفظلريله تعبير اولنور (سهى) سهودن ماضى مفرد غائبدر سهو بر كيمسه نك قلبى بشقه شئ ملاحظه سنده اولمغله برخصوصى غفلت ايدوب اونتمق معناسنه در لوسهى اكر اونتسيدى ديمك اولور (لايعاب) فعل مضارع نفى استقبالدر تعيب وتعبير اولنمز يعنى لوم اولنوب قنانمز ديمكدر

*) حق بزه كافيكه تحقيقا كوزل مرجع اودر * حسبنا الله تعالى انه نعم المآب (*

مصراع اول ثانينك تفسيريدر (حسبنا الله) حق تعالى بزه كافيدر ديمكدر چونكه حسبناده حسب فى الاصل مصدردر فعل معناسنى متضمندر محسب لنا معناسنه كه كاف لنا من غيره ديمكدر وحسبنا الله اعتمدنا على الله معناسندن كنايه در (انه) تحقيق الله تعالى ديمكدر زيرا ان حروف مشبهه بالفعلدن تحقيقه موضوعدر ضمير منصوب ان كلمه سنك اسمى اوله رق الله تعالى يه راجعدر (نعم المآب) جمله سى ان نك خبريدر نعم نونك كسرى وعينك سكونيله افعال مدحدندر نه خوش ونه كوزل معناسنه مآب مرجع معناسنه با قافيه سنك ايكنجى قطعه سنك بيت همايونى شرحنده كچدى

*) دور ابواب ايليوب اولمه جهانده دربدر * دركه بارى طورركن غيره ايتمه انتساب (*

(دور ابواب) اضافتله جرارلر كبى قپوقپو كزوب طولشمق معناسنه در (دربدر) داللرك فتحى ورالرك سكونى وايكى دربيننده باء موحدهٔ مفتوحه ايله فارسيدر قپو بقپو وقپودن قپويه ديمكدر زيرا درلفظنك قپو معناسنه اولديغى قافيهٔ بانك قطعهٔ ثانيه سنك آخرنده بيان اولندى فارسيده باء مفتوحه عربيده باء جارهٔ مكسوره معنالرينه كلور ودربدر لفظى بطريق الكنايه خور وحقير وذليل معناسنه ده استعمال اولنور بومقامده بومعنانك اراده سى ظاهردر (دركه) دركاه مخففى اوله رق فارسيدر الله تعالينك باب معنويسى درمجازا اكابرك قپوسى اشكينه ده اطلاق اولنور يعنى جلب منافع ودفع مضار خصوصنده جنس مخلوقه تكاپو ورضالرينى جستجو ايله اراقهٔ آب رو وذلى وحقارتى نفسكه طبيعت وخوى ايتمه بلكه نفع وضر قبضهٔ قدرتنده مسخر اولان خالق القوى والقدر حضرتلرينك دركاهنه التجا ايله ديمكدر

) قد اتيناك بنظم مرغوب (

(قد اتيناك) تركيبنده قد حرف تحقيقدر داخل اولديغى فعلك مضموننك ثابت ومحقق اولديغنه دلالت ايدر (اتينا) اتياندن ماضى متكلم مع الغيردر كاف خطاب فعلك مفعوليدر (بنظم) ده باء جاره تعديه ايچوندر نظم كلام منظوم معناسنه در (مرغوب) كنديسنه ميل ورغبت اولنمش شئ معناسنه نظمك صفتيدر يعنى تحقيق بزسكا نزد اهل عرفانده معتبر ومقبول نظم دلپسند كتوردك ديمكدر

*) نحل ككلك آديدرهم يعقوب * بال اريسى بكى اولمش يعسوب (*

(نحل) حانك وجيمك فتحه لريله ككلك قوشنك اركگنه دينور ديشيسنه هايله نحله دينور (يعقوب) كذلك نحل كبى اركك ككلكه دينور لكن ككلكك اسمى اولان يعقوب عربى اولمغله منصرفدر اعلام رجالدن اولان يعقوب عجميه اولمغله غيرمنصرفدر (يعسوب) يعقوب وزننده امير النحل معناسنه كه تركيده بال اريسى بكى وارى بكى تعبير اولنور

*) ريح يل اسمه سنه ديندى هبوب * هم شماله اسنى قارشو جنوب (*

بو قطعه دخى قطعهٔ شرعيه كبى بحر رمل مثمن الاجزادندر وعروض وضربلرى محذوفدر يعنى هر مصراعى فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن وزننده اولور *

(ريح) رانك كسريله هواى متحركدن عبارتدر فارسيده باد وتركيده يل ديرلر جمعى رياح كلور (هبوب) قعود وزننده هب وهبيب كبى روزكارك تموجيكه يل اسمك دينور اما صبور وزننده هبوب شدتله اسوب توز وطپراق صاوران يله دينور (جنوب) صبور وزننده قطب جنوبى سمتندن شماله قارشو اسن يله دينور قبله يلى ولدوس دينور

*) وعدى نقد ايتمه در انجاز اما * دى يلان وعده يه وعد عرقوب (*

(انجاز) همزه نك كسريله وعدى نقدايتمه يعنى وعده وفا ايتمه وسوز بنه طورمه در (وعد) عده وموعده كبى بركيمسه يه برنسنه يى ايده جكنى وايشليه جكنى قوللا خبرويرمك كه سوز ويرمك تعبير اولنور (وعد عرقوب) اضافتله عرقوبك وعدى ديمكدر عرقوب عينك وقافك ضمه لريله ارض يمامه ده عمالقه قومندن عرقوب بن صخر ياخود عرقوب بن معبددر عصرنده كذب ودروغله نامدار وخلف وعد ايله شهرتشار برمرد نابكار ايدى (منقولدركه بركون كندى برادرى كلوب عرقوبدن برمقدار خرما طلب ايلدكده مرقوم على الرأس والعين ديه رك نخلستاننه اشارت ايدوب اشبو خرما اغاجلرم چيچكلندكده ويره يم ديو وعد واطماع ايلدى وقت موعود كلدكده قورق اولمسنه تعليق وقورق اولدقده بسر اولوب يعنى قرارمسنه تعليق وقراردقده رطب اولمسنه ورطب اولدقده كماله رسيده اولوب تمر اولمسنه احاله وتعليق ايلدى وقتاكه تمر اولدقده كيجه ايله مخفيجه دوشروب درانبار ايدوب برادرينه دانه سنى كوسترمدى بوكونه كذب وخلف وعدلرى سببيله السنهٔ انامده ضرب مثل اولوب خلف ويلان اولان وعده وعد عرقوب وجمعنده مواعيد عرقوب وعرقوبيه دينور

*) يه راجل دخى بارده رجل * هرنيه اولور ايسه بنمه ركوب (*

(راجل) كامل وزننده ورجيل سبيل وزننده پياده كيمسه يه دينوركه بندى اولميوب يه اولان كشيدر (رجل) رانك فتحى وجيمك ضمى وبعضا تخفيف ايچون جيمك سكونيله نوع انساندن حد بلوغه وارمش اركگه دينوركه فارسيده مردم وتركيده اركشى تعبير اولنور جمعى رجال وجمع الجمعى رجالات كلور (ركوب) قعود وزننده آت ودوه وقاتر وحمار مثللو حيوانلره وتختروان ومحفه وعربه مثللولره وانسان ارقه سنه وسفينه كبى شيلره بنمك وسوار اولمق معناسنه اطلاق اولنور

*) چيقيجى خارج وداخل كيريجى * چيقمه هم كيرمه خروج ايله وقوب (*

(خارج) برمكاندن طشره چيقمه معناسنه اولان خروجدن اسم فاعلدر حجره ودار وبلده مثللو امكنه دن چيقيجى نسنه يه دينور (داخل) خارج وزننده ونقيضيدركه طشره دن برمحله كيريجى شيئه دينور (خروج) بروزكبى برمحلدن طشره چيقمق معناسنه در (وقوب) دخول وزننده مصدردر برنسنه برمحله كيرمك وبرشى غائب ونابديد اولمق معنالرينه در

*) راعب افسونجى ايمش رعب افسون * رعب قورقودجى قورقاق رعبوب (*

(راعب) كاهن كبى رعاب شداد وزننده رعبدن اسم فاعلدر رقيه جى وافسونجى وشعبده كار وسيماكر كيمسه يه دينوركه كوزبايجى وكوزباغجى تعبير اولنور (رعب) رانك فتحى وعينك سكونيله سحر وشعبده وسيمايه دائر رقيه وافسونه اطلاق اولنوركه ناظرك كوزينى طولديروب قلبنى مرعوب ايدر (رعب) رانك ضمى وعينك سكونيله وضمتيله ده لغتدر قورقويه دينوركه انسانك قلبنه عارض اولان خوف وفزعدر بوصورتده رعب اسمدر وباب ثالثدن مصدر لازم ومتعدى اوله رق قورقمق وقورقتمق معنالرينه ده رعب اطلاق اولنور (رعبوب) رانك وبانك ضمى وعينك سكونيله ورعيب رانك كسريله ضعيف وجباتى غالب قورقاق كيمسه يه دينور

عرقوب رجل من يهود خيبر كان كذوبا يعد ولايفى قال حمزة الاصفهانى هو رجل من اهل يثرب يضرب به المثل فى الخلف فيقول اخلف من عرقوب وقيل من العمالقة من شرح شفيق نامه

*(قشر جوز اولمش ایسه قوز قبوغی * لب ایجدر که کلور جمعی لبوب)*

(قشر جوز) اضافتله قوز قبوغی دیمکدر زیرا جوز جیمك فتحی وواوك سکونیله ترکیده ده جوز وقوز دیدکلری میوه نك اسمیدر قشر قافك کسری وشینك سکونیله جوز بادم وفندق وفستق مقوله سی نسنه لرك پوشیده سنه دینور که قبوق تعبیر اولنور (لب) لامك ضمی وبانك تشدیدیله جوز ولوز وکستانه مثللو ایچلی نسنه لرك ایچنه واوزینه دینور وهرشیئك خالصنه دینور وعقل وهوشه اطلاق اولنور (لبوب) لامك ضمیله لب مز بورك جمعیدر ولبك جمعی الباب کلور اصحاب وزننده وهمزه نك فتحی ولامك ضمیله الب کلور

*(کوزل ایشه دیدیلر حسن عمل * صانمه کیم خوب کاهك ادی حوب)*

(حسن عمل) صفتك موصوفه اضافتی طریقیله کوزل ایشه دینور العمل الحسن معناسنه چونکه حسن حانك ضمیله کوزللکه دینور جمال کبی وکوزل اولمق معناسنه کلور ذوجمال کبی لکن بوراده فتحتینله حسن معناسنه در جمیل کبی (عمل) فتحتینله فعل مرادفیدر یاخود قصدایله اولان فعله وایشه دینور فعلدن اخصدر (خوب) خاء معجمه نك ضمیله فارسیدر کوزل معناسنه (حوب) حاء مهمله نك ضمیله اثم ووبال وجناح کبی کناه معناسنه در حانك فتحیله حوب وحاب وحابه دخی حوب کبی اثم وکناه معناسنه در

*(لعب اویون جمعی لعب کلدی انك * هم مشقت دیمه در لغب ولغوب)*

(لعب) لامك ضمی وعین مهمله نك سکونیله اویوندر اضحوکه وزننده العوبه کبی (لعب) لامك وعینك ضمه لریله لعبك جمعیدر (لغب) لامك فتحی وعین معجمه نك سکونیله (لغوب) قعود وزننده وقبول وزننده یوریلوب زحمت ومشقت چکمکه دیرلر

*(برطمعکار ایدی اشعب مشهور * اولدی اجناس قبائلده شعوب)*

(اشعب) احمر وزننده شدت حرص وطمعله معروف برشخص طمعکارك اسمیدر که مبالغه طمع ایله مشهور اولدیغندن عرب ضرب مثل ایدوب * اطمع من اشعب * دخی لا تکن اشعب فتتعب * دیرلر مرحومك جمله طمعندندر که بعض جیرانك مطبخندن دخان چقدیغنی کورد کده بلکه بزه لحم مطبوخ کلور خلیاسیله ثرید یاپمق ایچون قرو اتمکلرینی قصعه یه طوغرایوب مهیا ایدردی وبرجنازه اردنده ایکی کیمسه سر اصحبت ایتسه لر غالبا بومیت ماندن بکا برمقدار شی وصیت ایتمك کرك انی سویلشورلر دیردی وبلده سنده برولیمه سوری اولسه شاید غلط ایدوب عروسی بزم خانه یه کتوررلر وسوسه سیله خانه سنی سیلوب سپوروب تنظیم ایدردی (شعوب) شهود وزننده شینك فتحی وعینك سکونیله شعبك جمعیدر شعب اصل واحده منتسب اولان جمع عظیمه اطلاق اولنور که ابو القبائل اوله جقدر تفصیلی سورهٔ حجراتده * وجعلناکم شعوبا وقبائل * نظم جلیلنك تفسیرنده در

*(عفو آثام ایدیجی حق انجق * انما الله عفو لذنوب)*

مصراع اول ثانینك تفسیریدر (انما) انجق معناسنه طرق قصردن اولدیغی الف قافیه سنك آخر قطعه سنده کچدی (عفو) عفو ایدیجی معناسنه قطعهٔ شرعیه ده کچدی (ذنوب) شعوب وزننده اثم وکناه معناسنه اولان ذنب لفظنك جمعیدر اسم جلال مبتدا عفو خبری لذنوب خبرك مفعول به صریحیدر

*(فعلاتن فعلاتن فعلات * ویرهم غیره کتابم محبوب)*

یعنی بو قطعه بحر رمل مسدس الاجزادندر لکن صدر وابتدالر وحشولر مخبون وعروض وضربلری مخبون ومقصوردر

(بانت الباء فتأتأت اللغات)

(بانت) ماضی مؤنث غائبه در انقطعت معناسنه در مصدری بین کلور عین وزننده وبینونت کلور کینونت وزننده وبیون کلور دخول وزننده (الباء) فعلك فاعلیدر (فتأتأت) کلمه سنده فا تعقیب ایچوندر که مابعدی بلامهلة ولاتراخ ماقبلندنصکره واقع اولور تأتأت ماضی متکلم وحده در (اللغات) لغتك جمعی اوله رق فعلك مفعولیدر یعنی حرف باء اوزره ترتیب اولنان قطعه لر منقطع ومنفصل اولوب بتدی پس عقیبنده بن حرف تاء قافیه سنده اولان لغتلری تکلمه شروع ایتدم دیمکدر تأتأه حرف تابی تکلم ایتمه در

*(جمله بی کلفت کلنلر سانحات * هم تعاقبله کلنلر واردات)*

(سانحات) سانحه نك جمعیدر سانحه برکیمسه نك خاطرینه بلافکر وروبة تکلفسزجه یعنی بالبداهة سنوح وظهور ایدن خاطرهٔ دقیقه وفقرهٔ لطیفه یه دینور (واردات) اجسامدن ومعانیدن بری بری عقیبنده کلن شیلره دینور

*(سوز حدیث وهم کلام انبیا * هب روایت ایدیجیلردر رواة)*

(حدیث) جدید وزننده ومرادفیدر ودخی خبر وپیام معناسنه در که سمع انسانه واصل اولان هر کلامه اطلاق اولنور وعلی الخصوص انبیاء کرام علیهم السلام حضراتنك لسان کوهرفشان معجزبیانلرندن صادر اولان کلام بلیغ النظامه دینور جمعی غیرقیاس اوزره احادیث کلور (رواة) ناقصدن اسم فاعلك جمعنده مطرد اولدیغی اوزره راوی لفظنك جمعیدر راوی روایتدن اسم فاعلدر که برکیمسه نك کلامنی حمل وحفظ ایدوب شخص آخره بطریق الحکایه نقل وبیان ایدن کیمسه یه دینور ناقل الحدیث کبی

*(سبق کچمك کچدیکیچون جنلری * وصف رب اوزره ملکلر سابقات)*

(سبق) سینك فتحی وبانك سکونیله برکیمسه یی تخطی وتجاوز ایدوب ایلروسنه کچمك معناسنه در فارسیده کذشتن دینلور (سابقات) استماع وحی ده طائفهٔ جنی سبق وتقدم ایدن ملائکهٔ کرام علیهم السلامه دینور یاخود طوائف ملائکهٔ کرامدن نزع ارواحه موکل اولوب ارواح مؤمنین ایله جنته وارواح کفار ایله جهنمه سبق وامر ثوابی وعقابی تدبیر ایدن ملائکه در

*(طاعت ایدیجیلره ارکك دیشی * حق بیوردی قانتین وقانتات)*

(قانتین) طاعت وعبادت معناسنه اولان قنوتدن اسم فاعلك جمع مذکریدر طایعین کبی رجالدن طاعت ایدیجی کیمسه لر دیمکدر (قانتات) جمع مؤنثدر طاعت ایدیجی عورتلر دیمکدر قنوتك معانی سائره سنی قطعهٔ آیه یی ولی ایدن قطعه ده کلور

*(فجره معناسی صباح اویقوسیدر * ابتدای نوم راحتله سبات)*

(فجره) فانك فتحی وخانك تشدیدیله صباح وقتنده اویونان اویقویه دینور وای وقت کان ارقه اوزرینه نومه دینور (سبات) فرات وزننده سنه کبی ابتدای نومه دینور یاخود مطلقا استراحت بدنی موجب اولان نومه دینور

*(اب بابا ام انا اوغلانلر بنین * بنت قزدر هم انالر امهات)*

(اب) والد کبی بابایه دینور فارسیده پدر دیرلر اب لفظنك اصلی حرکاتله ابودر واو حذف اولنمشدر جمعی آباء وابون کلور (واب) لفظی صاحب معناسنده استعمال اولنور ابو الخیر وابو البرکات وابو ذهب مثللو کنیه لرده اولدیغی کبی (ام) والده کبی انایه دینور فارسیده مادر دیرلر وهر نسنه نك اصلنه وعمادنه دینور ام الکتاب وام القری کبی (بنین) وبنون ابن لفظنك جمعیدر اسباب وزننده

ابنا کبی ابن ولد کوره دینور فارسیده پور و پسر دینور ترکیده اوغل دیرلر و بو ابن لفظنك اصلی فتحتیله بنودر یاخود بنی در واو یاخود یاء حذف اولنمشدر (و بر نسنه یه ملازمتی و بر امره کثرت خدمتی ومداومتی اولان کیمسه یه بالاضافه ابن اطلاق اولنور ابن الحرب وابن السبیل کبی (بنت) ابنه کبی قزه دینور جمعی بنات کلور فارسیده دختر دیرلر (امهات) همزه نك ضمی ومیم مشدده نك فتحیله ام لفظنك جمعیدر امات کبی علی قول امهات ذوی العقوله امات بهائمه مخصوصدر

*(زرع اکمك نبت بتمکدر دخی * نجم اولمشدر چمن اوتدر نبات)*

(زرع) فرع وزننده تارلایه تخم صاچمق معناسنه درکه اکین اکمك تعبیر اولنور همزه نك کسریله ازدراع کبی واکلمش اکینه مزروع معناسنه سفینه وزننده زریعه دینور (نبت) سبحث وزننده اوت بتمك معناسنه در ونبت نبات معناسنه اسم جنسده اولور برده بتن هر نسنه یه دینور (نجم) رجم وزننده چنه وساق اولمیوب قاون وقاربوز وخیار کوکی کبی یره یایلوب منبسط اولان نباته دینور و یلدزه دینور نته کیم قطعهٔ سماویه ده کچدی (نبات) نوات وزننده اسم جنسدر برده بتن هر نسنه یه اطلاق اولنور بعده ساقی اولمیانده بلکه حیوانات مأکولی اولان اوتده عرف اولمشدر فارسیده گیاه دیرلر

*(یم وطم اولدی دکز قمقام هم * سبح یوزمکدر کیلر سابحات)*

(یم) یانك فتحی ومیمك تشدیدیله دکزه دینور بحر کبی فارسیده دریا دیرلر (طم) طانك کسری ومیمك تشدیدیله یم کبی دریایه دینور (قمقام) قافك فتحیله صمصام وزننده طم کبی دریایه دینور علی قول دریانك انکین یرینه دینور (سبح) مدح وزننده وسباحت کتابت وزننده صو اوزرنده یوزمك معناسنه در فارسیده شناور یدن دیرلر (سابحات) سابحه نك جمعیدر سابحه سفینه یه اطلاق اولنور سابحات سفاین معناسنه که کیلردر

*(صاتمق آلمق در شرا اضداددن * دیندی قطعی صاتمغه بیع بتات)*

(شراء) شینك کسری والفك مدی وقصریله بر نسنه یی صاتوب آلمق معناسنه و برمتاعی صاتمق معناسنه اولمغله ضد اولور زیرا بر شیئه مالك اولمق وملکندن اخراج ایتمك معنیین متقابلین در معنیین مزبورینده اشتراء لفظیده شرا کبیدر (بیع بتات) برمتاعی قطعی صاتمغه دینور که بایع ایله مشتری بیننده مواضعه یاخود مخیرلك اولمیه زیرا بیع بانك فتحی ویانك سکونیله صاتمق معناسنه در (بتات) ثبات وزننده قطع معناسنه مصدردر بت وبته کبی بعضا اسم فاعل معناسنه اولور که قاطع دیمکدر و بعضا مفعول معناسنه اولور بوراده ایکی معنایه ده حمل جائزدر

*(اول کوزل خویله پسندیده شیم * کن بحسن الخلق ممدوح الصفات)*

مصراع اول ثانینك تفسیریدر (کن) فعل ناقص اولان کان فعلندن امر مخاطبدر اسمی تحتنده مستتر انت ضمیریدر (بحسن الخلق) ترکیبنده باء ملابسه یاخود سببیه درکنك خبری اولان ممدوحه متعلقدر اضافت صفتك موصوفه اضافتی قبیلندندر بالخلق الحسن معناسنه (خلق) خانك ضمی ولامك سکونیله (وخلق) ضمتیله خوی معناسنه درکه طبع وغریزه وسجیه وخلیقه ودیدن وشیشنه وعریکه دخی دینور فارسیده نهاد وسرشت ومنش دیرلر (ممدوح الصفات) ترکیب اضافیسنده ممدوح کنك خبر منصوبیدر مدح وتحسین اولنمش معناسنه (صفات) صفتك جمعیدر صفت بر کیمسه نك ذاتیله قائم اولان معنایه اطلاق اولنور علم وحلم وحیا وتواضع کبی (پسندیده) فارسیدر تحسین اولنمش شیء معناسنه (شیم) شینك کسریله خوی معناسنه اولان شیمه نك جمعیدر

*(آدم اول سنده چالش اوکرنمکه * چونکه تعلیم الهیدر لغات)*

(ناظم نحریر بو بیت دلپذیر ایله (وعلم آدم الاسماء کلها) نص جلیلنك مفهوم جزیلنه ایما ونوع بنی آدمك تعلیم وتعلمنه اشد احتیاج ایله محتاج اولدیغی علم لغتك فضل ومزیه سنه تنبیه ورفعت شانی انبا ایدر

(فی میادین المغازی احضروا کل الجهات)

(فی) ظرفیت ایچوندر (میادین) میدانك جمعیدر میدان سلمان وزننده صحرای واسعه معناسنه درکه وسعتلوجه عرصه یه دینور (مغازی) مغزی کلمه سنك جمعیدر اعدا ایله جنك وقتال ایده جك محللر مراددر (احضروا) ضاد معجمه ایله غیبت مقابلی اولان حضوردن امر حاضر جمع مذکر مخاطبدر یاخود صاد مهمله ایله بر نسنه نك اطرافنی احاطه واستیعاب معناسنه اولان حصردن جمع مخاطبدر (کل الجهات) اضافتله اطراف وجوانبك جمیعسنی دیمکدر زیرا کل کلمه سی الفاظ عمومدندر جمیع اجزانك شمول واستغراقنه دلالت ایدر (جهات) جیمك کسریله سمت وطرف معناسنه اولان جهتك جمعیدر بو عنوانده براعت استهلال واردر زیرا بو قطعه ده امر غزاده الزم اولان بعض نسنه لرك لغتی ذکر اولنور

*(اتلودر فارس فرس جبهه جماله خیل آت * هر کلیجیدر یقین یعنی قریب کل آت)*

(فارس) آتلویه دینور راکب الفرس معناسنه که آت نوعنه بنن کیمسه اوله جقدر وعلی العموم آت وقاطر وحمار مقوله سی بتون طرنقلی حیوانلره راکب اولانه ده اطلاق اولنور (فرس) فتحتینله آت نوعنه دینور ارککنه وقسراغنه شاملدر بعض عرب قسراغه فرسه دیرلر ها ایله جمعی افراس وفروس کلور (جبهه) جیمك فتحی وبانك سکونیله فرس کبی آت نوعنه دینور (جماله) جیمك ضمیله آت سوریسندن بر بلوکه اطلاق اولنور (خیل) لیل وزننده آت سوریسنه دینور جماعت افراس معناسنه اسم جمعدر لفظندن مفردی یوقدر وخیل اتلو عسکره ده دینور ومنه قولهم جاءت الخیل کالسیل فارسیده اسب ویکران دیرلر (قریب کل آت) هر کلیجی نسنه یقیندر معناسنه اولان کل آت قریب قضیهٔ مشهوره سنك خبرینی مبتداسی اوزرینه تقدیم ایله سبکنی تغییردر بو تقدیم عند النحاة جائز دکل ایسه ده ناظمك مقصودی ترکیدن قطع نظر مفردات معناسنی بیاندر وضرورت وزن وقافیه ایچون منظومه لرده بونك امثالی کثیر ورایکاندر کل کلمه سی مدخولنك افرادنك عمومیچوندر (آت) اتیاندن اسم فاعلدر کلیجی معناسنه فارسیده آینده دیرلر اصلی فاعل وزننده آتی در قاض کبی اعلال اولندی (قریب) حبیب وزننده بعید مقابلیدرکه ترکیده یقین تعبیر اولنور فارسیده نزدیك دیرلر نته کیم یا قافیه سنده کلور

*(آت شتابیله قوشارکن خشله مق ضبح اولدی چون * دشمنه صالیجی اتلاری غزاتك عادیات)*

(ضبح) مدح وزننده (وضباح) غراب وزننده مصدرلردر آت قسمی سرعتله سکردوب قوشارکن نفسنده حاصل اولان صوتدرکه اومقوله صوتلره ترکیده هارلتی وخشله مق تعبیر اولنور (شتاب) کتاب وزننده فارسیدر سرعت معناسنه (عادیات) سکرتمك وقوشمق معناسنه اولان عدودن اسم فاعل جمع مؤنثدر عموما سکردیجی حیواناته وصف اولور لکن (والعادیات) سورهٔ جلیله سنده غزاة موحدینك اعداء دین اوزرینه حمله وهجوم ایله سکردوب صالدیران آتلری مراد اولدیغیچون ناظم نحریر تخصیصله تفسیره اشارت ایوردی

*(هم مغیرات اتلری غارتکران دشمنك * زیر نعلندن قفلجملر صاچنلر موریات)*

(مغیرات) نهب اموال یاخود قتل نفوس یاخود سبی واسترقاق قصدیله جانب اعدایه بغته

دخول وفجأة وصول ایله باصقون ایتمك معناسنه اولان اغاره دن اسم فاعل جمع مؤنثدر سرعت
وشتابله کیدوب بغتة اعدایی باصمق معناسنه اولان اغاره حقیقتده اهل خیول اولان فارسلرك
فعلی ایسه ده فعل مزبورك حصولنده اتلر عمده اولمغله اسناد مجازی طریقیله غزاتك فرسلرینه
اسناد اولندی فافهم غارتکران (اغاره ایدیجی) کیمسه‌لر دیمکدر زیرا غارت اغاره دن اسم مصدردر
طاعت اطاعتدن اسم مصدر اولدیغی کبی (کر) لفظی کاف فارسیه ایله ادات اسم فاعلدر الف
ایله نون فارسیده ادات جمعدر (موریات) چاقمق طاشی مقوله سندن آتش چقارتمق معناسنه
اولان ایرادن اسم فاعل جمع مؤنثدر غزاة موحدینك فرسلری سیر سریع ایله کیدرکن
نعلرینك التدن شراره وقغلجم چقردقلرندن موریات اطلاق اولندی (زیر) فارسیده تحت
معناسنه در

*) صوی اولنلردر جیاد واوچ ایاغن تام باصوب * برایاغك طرنغی اوزره طورانلر صافنات (*
(جیاد) جیمك کسریله اشکنی کوزل وسکرتمسی اعلا صوی آت معناسنه اولان جوادك جمعیدر
(صافنات) اوچ ایاغنی تمام باصوب برایاغنك طرنغی دیکیجی آت معناسنه اولان صافنك جمعیدر
مصدری قعود وزننده صفوندر بو خصلت ات قسمنده خصال ممدوحه دندر اکثریا عراب
خلص وکحیل تعبیر اولنان صوی اتلرده اولور عامهٔ نسخ نخبه‌ده بو مقامده صوی اولنلردر جیاد
واوچ ایاغن قالدیروب برایاغك طرنغی اوزره دونلر صافنات واقع اولمشدر لکن عامهٔ کتب
لغته وسورهٔ صاد ده * اذ عرض علیه بالعشی الصافنات الجیاد * آیت جلیله سنك تفسیرنده
اقوال مفسرینه مخالفتدن بشقه ظاهرا منفهم اولان معنی محال قبیلندن اولمغله بیت مزبورده
محو واثبات واقع اولدی

*) ارکك آت اولدی حصان وحجر ورمکه قصراغی * مهر طایدر اتلرك یوکرکلر یدر سابحات (*
(حصان) کتاب وزننده ارکك آته دینورکه ایغر اوله جقدر یاخود صوی اولمغله هر قصراغه
چکلمیوب جنس قصراقلره چکیلن ایغر آته دینور (حجر) حانك کسری وجیمك سکونیله دول
ایچون اتخاذ اولنان قصراغه دینور (رمکه) فتحاتله بودخی دول ایچون اتخاذ اولنان قصراق
آته وبارکیره دینور (مهر) میمك ضمی وهانك سکونیله آت قسمنك ولدینه دینورکه طای تعبیر
اولنور مؤنثنده مهره دینور (سابحات) سابحه نك جمعی اوله رق سریع السیر یوکرك آتلره
دینور ودریاده سبح ایدوب یوزن سفینه‌لره اطلاق اولنور ویوکرك آتلره سوابح دخی دینور

*) فالفکر اعدایه مزراغیله سزای آتلولر * ایها الفرسان قوموا للاعادی بالقنات (*
مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (ایها الفرسان) ترکیبنده ای اسم مفرد مبهم وبحسب
الظاهر منادادر چونکه معرف باللام ایله موصوف اولان ای کلمه سندن حرف ندانك حذفی جائزدر
ها حرف تنبیهدر (فرسان) آتلو وبنجی معناسنه اولان فارسك جمعیدر فوارس کبی (قوموا)
قیامدن امر حاضر جمع مذکر مخاطبدر قالقك دیمکدر (للاعادی) لفظنده لام تعلیل ایچوندر
اعادی همزه‌نك فتحیله دشمن معناسنه اولان عدوك جمعی اولان اعدانك جمعیدر پس اعادی
جمع الجمعدر وعبارده تقدیر مضاف ایله قوموا لمحاربة الاعادی دیمکدر (بالقناة) لفظنده
با مصاحبت ایچوندر قناة قافك فتحیله مزراغه دینور رمح کبی جمعی قنوات کلور فتحاتله وتانك
حذفیله قنا کلور حصا ومها کبی

*) تنکدر بو وادیٔ نارفته ده آت اوینامز * کیم دیدی وهبی قوشو بده کندیکی میدانه آت (*
(تنك) جنك وزننده فارسیدر طار یره دینور مکان ضیق معناسنه (وادی) طاغلر وتپه‌لر
آراسنده اولان طاره جق یرلره دینورکه دره تعبیر اولنور (نارفته) لفظنده نا فارسیده ادات

صنایع بدیعیه‌دن اذنی عارسه‌سی اولان کیمسه‌یه بو بیتده اولان جناس تام ومراعات نظیر ومحسنات سائره خفی دکلدر *

نفیدر

نفیدر (رفته) هفته وزننده فارسیده کتمك معناسنه اولان رفتن‌دن اسم مفعولدر وادیٔ
نارفته طریقت غیر مسلوکه کبی ایشلك وجاده اولمیان وادی وطریق معناسنه‌در (ناظم نادره
کوی اسلوب بدیع اوزره اولان نظم معجز اداسنی صعب المنال اولوب سائر اهل نظمك اسب
فکرلرینه رخصت جولان ویرلمیان منهاج اوزره اولدیغی نفسنده صعب المسلك اولوب آت
اوینمیان وادیٔ نارفته‌یه تشبیه ایله استعارهٔ مکنیه وتنك وطارلیغی نسبتله استعارهٔ تخییلیه
اعتبار وتحدیث نعمتی متضمن فخریه ایله منظومهٔ مرغوبه‌سنه حث وترغیب طریقنی اختیار
ایلمدی فلله دره

) ماجواب الحمق غیر سکوت (

(ما) لیس کلمه‌سنه مشابه اولان مادر (جواب) صواب وزننده سائلك صوردیغی شیٔ مقابلنده
ایراد اولنان کلام معناسنه مرفوع اوله رق ما کلمه سنك اسمیدر (حمق) حانك فتحی ومیمك
کسریله خشن وزننده صفتدر خفیف العقل احمق واوغوز کیمسه معناسنه جوابك مضاف
الیهیدر (غیر) خیر وزننده الا معناسنه استثنا ایچوندر ما کلمه سنك خبری اولمق اوزره منصوبدر
(سکوت) قعود وزننده خاموش اولمق معناسنه‌درکه ترك کلامدن عبارتدر ترکیده صوصمق
تعبیر اولنور (حاصل معنی احمق اولان کیمسه‌نك سؤالنه سکوتدن ماعدا جواب باصواب
یوقدر زیرا احمقك یا سؤالی بیهوده در یاخود قابل فهم اولمدیغندن جوابنه تصدی بیهوده در

*) بالغك آدی سمك همدخی حوت * کوتوریجیسی زمینی بهموت (*

(سمك) فتحتینله بالقدر جمعی کسر سین ایله سماك کلور (حوت) قوت وزننده بودخی بالغك
اسمیدر جمعی حیتان واحوات کلور (بهموت) باء موحده‌نك فتحی وهانك سکونی ومیمك ضمیله
دنیایی کوتورن بالغك اسمیدر وباء موحده بدلنه یاء مثناة تحتیه ایله یهموت ووزن مزبور اوزره
بلهوت حامل ارض اولان بالغك اسمیدر (وهب بن منبه حضرتلرندن روایت اولنان اثرك
اجمالی بودرکه حق جل وعلا حضرتلری یرلری خلق ایتدکده متقرر اولمیوب سفینه کبی
حرکت ایدردی پس بر عظیم الجثه ملك خلق ایدوب امر ایلدیکه یرك التنه کیروب اوموزلری
اوزرینه الوب یری طوته ملك مزبور دخی مأمور اولدیغی اوزره ایدوب برالینی مشرقدن برالینی
مغربدن چیقاروب یری اطرافندن طوتدی لکن ایاقلری قرار ایده جك محل اولمامغله الله تعالی
یاقوت احمردن بر صخرهٔ عظیمه خلق ایدوب اول صخره‌یی ملك مزبورك قدمینی تحتنه وضع
بیوردقده صخرهٔ مزبوره‌نك دخی جای قراری اولمامغله جناب باری بر عظیم الجثه اوکوز خلق
ایلدی وامر حق ایله اول ثور عظیم یاقوت احمردن اولان صخرهٔ عظیمه‌یی ارقه سی اوزره الدی
اول اوکوزك اسمی کیوثادر اوکوزك دخی پایلری جایکیر قرار اولمغله جناب خالق الضب والنون
بر عظیم الوجود بالق خلق ایلدی کمال مرتبه بیوکلکندن وکوزلرینك شعله ولمعانندن کیمسه
نظر ایتمکه قادر اوله‌مزحتی روایتده وارد اولدیکه دنیاده اولان دکزلر حوت مزبورك بورننك
بردلیکنه وضع اولنسه بر صحراء عظیمه‌ده اولان دانهٔ خردل قدر انجق اولوردی الله تعالی اول بالغه
اوکوزك ایاقلری التنده طوردیو امر ایلدی اول حوتك اسمی بهموتدر واول حوته قرارکاه
اولمغیچون بر بحر اعظم خلق ایلدی واول بحرك تحتنده هوا وهوا تحتنده ظلمات خلق ایدوب
بونلرك تحتنده علم مخلوقات منقطع اولمغله ماوراسن قادر خلاقدن غیری کیمسه بلمز عزیزم

*) قورقه‌هم قورقودیجیدر رهبوت * رحم ایدیجی وترحم رحموت (*

(رهبوت) رانك وهانك فتحه‌لریله ملکوت وزننده قورقمق معناسنه اولان رهبدن قورقمق معناسنه
اسمدر وناظم تحریرك بیانه کوره رهبوت مرهب کبی اسم فاعل معناسنه‌ده کلور قورقودیجی دیمك

اولور لكن قاموسده بومعنی تصریح اولنمامشدر (رحموت) ملكوت وزنی اوزره بر کیمسه یی اسرکمك ورقت وشفقت ایلمك معناسنه اولان رحمت ومرحمتدن مبالغه یی متضمن اسمدر و بو رحموت لفظی رهبوت لفظنه مزدوج ومقارن اوله رق استعمال اولنوب منفردا استعمال اولنمز رهبوت خیر من رحموت مثل سائرنده اولدیغی کبی ان مع الفعل المجهول ایله مؤولدر ان ترهب خیر من ان ترحم دیمکدر یعنی سنك حوصله ك شفقت ومرحمته متحمل اولمغله سکا احسان طغیانکه باعث اولمقدن ناشی دائما خوف وخشیت اوزره اولمق حالکه حسباندر واشبو رهبوت ورحموت وملكوت وجبروت ولاهوت وطاغوت مثللو اهل لغاتك اکثری عندنده مصدر معناسنی مفیدا اسمدر و بعضی عندنده مصدردر و بو رحموت لفظی اسم فاعل معناسنه رحم ایدیجی مقامنده استعمال اولنمق قاموسدن مستبان دکلدر (ناظم نحریر رهبوت ایله رحموتی اسم فاعل معنالرنده استعمال اولنمسنی امهات سائره ده واقف اولمق ظن غالبدر

*) پك تواضعده خشوع ایله خضوع * طاعت وطول قیام اولدی قنوت (*

(خشوع) قعود وزننده بر کیمسه کندی نفسنی ذلیل والحق عد ایدوب تواضع وضراعت ایلمکدن عبارتدر (خضوع) خشوع وزننده ومرادفیدر وعلی قول خضوع اعضا وجوارحله تواضع وانقیاده خشوع صوت و بصر ایله تذلل واستکانته مخصوصدر (قنوت) قعود وزننده طاعت وعبادت ایلمك معناسنه در وقیام طویل معناسنه در ودعا ایلمك معناسنه در صلوة وتره قنوت اطلاقی سائر نمازدن زیاده دعایی مشتمل وحاوی اولدیغیچون یاخود طول قیامی مشتمل اولدیغیچوندر صلوة وترده اوقنان دعایه ده قنوت دینور ایاك نعبد ولك نصلی ونسجد کلمه لریله اقصی غایة الخضوع اولان عبادتی وصلاتی وسجده یی الله تعالی یه تخصیصی متضمن اولدیغیچون

*) متجبر متکبر کبیدر * کبره جبوره دینور هم جبروت (*

(متجبر) تجبردن اسم فاعلدر (متکبر) متجبر وزننده ومرادفیدر بو صفتلر ایله عباددن بریسی وصفلنسه حقنده ذمیمه وقدحدر زیرا مراد کبر ونخوتدر که خودبین وخود پسند اولوب هرکس عندنده لاشیء مثابه سنده ونفوس زائده اشخاص بی فائده حکمنده اولمغله صفات شیطانیه نك اخبث واقبحیله موصوف دیمکدر اما واجب تعالی حضرتلرینك جبروت وکبریاسی حوصلهٔ عقلدن بیرون اولمغله همان جبار ومتکبر اولدیغی وعظمت وکبریا ذات جلیلنه مختص اولدیغی اعتقاد ایتمك واجبدر (جبوره) جیمك وباء مشدده نك ضمه لریله وجیمك فتحی وباء مشدده نك ضمیله (جبروت) ملكوت وزننده وجیمك ضمی و بانك فتحیله مبالغه یی متضمن مصدرلردر کبر وعظمت وجلالت معناسنه فارسیده بزرکی ترکیده اولولق تعبیر اولنور

*) عزت وسلطنت ومملکته * دیدی اصحاب فصاحت ملكوت (*

(ملكوت) عظموت وزننده قهر وغلبه ده استعمال اولنان عزت معناسنه وقدرت وسطوتده استعمال اولنان سلطنت معناسنه و برنسنه یه استبداد واستقلال وجهی اوزره متصرف اوله رق مالك اولمق معناسنه اولان میمك فتحی ولامك حرکات ثلاثیله مملکت معناسنه اطلاق اولنور اشبو ملكوت لفظی اصحاب فصاحت اولان عرب عربالسانده بو معانیٔ ثلثه ده مستعملدر واهل تحقیق عندنده عالم ظاهره عالم شهادت وعالم خلق وعالم ملك دینور وعالم باطنه عالم غیب وعالم امر وعالم ملكوت اطلاق اولنور واشبو ملكوت وجبروت ورغبوت ورهبوت وعظموت مقوله سنده واو وتاء مبالغه ایچون زائده در پس ملكوت ملك عظیم معناسنه در وقس علیه

*) چاه بابلده اولان ایکی ملك * بری هاروت و بریسی ماروت (*

(هاروت وماروت) طالوت وزننده ناسی ابتلا وسحر ایله معجزه بینی تمییز حکمتیچون انزال اولنان

ایکی ملکك اسملریدر زیرا حضرت سلیمان بن داود علیهما السلامدن صکره سحره فن سحردن ابواب غریبه استنباط ایدوب سحر ایله معجزه بینی فرق وتمییزه مقتدر اولمیان کیمسه لر میاننده دعوای نبوت ایله خلقی اضلاله مشغول اولمشلر ایدی الله تعالی بو ایکی ملکی انزال بیوردیکه ناسه تعلیم سحر ایتمکله سحرهٔ کذابینك تمویهات باطله لرینه فریفته ومغبون اولمیوب حین اقتضاده معارضه یه اقتدار وسحر وفسون تشبث اسباب ومزاولهٔ آلات سببیله نفوس خبیثه دن استمداد وتعلیم وتعلم جریانیله مخلوقدن مستفاد معجزه ایسه بو قیوددن عاری اوله رق انجق تأیید ربانی وتوفیق سبحانی اولمه سن اعتقاد ایدوب سعادت دارین ایله برمراد اوله لر (چاه) فارسیدر قیو معناسنه در بئر کبی (بابل) باطل وزننده ایالت عراقده بر بلده اسمیدر دجله وفرات نهرلری قربنده واقعدر سلفده ملوك کنعانیین مقری اولوب نمرود مردود حضرت ابراهیم صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرینی اوراده ناره القا ایلدیکی مرویدر (ناظم نحریر بو ایکی ملك چاه بابلده در یعنی ارض بابلده بر قیوده محبوسلردر دیدیکی طائفهٔ یهوددن محکیه برقصهٔ مشهورهٔ کاذبه یه مبنیدر تفاسیرده تفصیلی محرر وتزییفی مصرح ومقرردر

*) حقد وضغن اولدی حسودك کینی * شخص محسوده دینورمش مأنوت (*

(حقد) حانك کسری وفتحی وقافك سکونیله قلبده امساك واخفا اولنوب اجراسنه فرصت کوزدیلن کین وغیظه دینور که کین دینلور جمعی احقاد وحقود کلور وکثیر الحقد اولان کیمسه یه حقود دینور حسود وزننده اندن دوه کینلو واشترکین تعبیر ایدرلر (ضغن) ضادك کسری وغینك معجمه نك سکونیله معنای مزبورده حقد ایله مرادفدر جمعی اضغان کلور بو حقد وضغن اکثریا غیرده اولان فضل وکمال ومال ومنال زائل ومسلوب اولمسنی تمنی ایدن حاسد بداندیشك فعلی اولمغله حسودك کینی تعبیر اولندی (مأنوت) محسود وزننده ومرادفیدر که موهبهٔ الهیه اولان نعمتلرینه حسد اولنمش کیمسه در

*) افترا ایتمه بهت وهم بهتان * نطقی حیرتله طوتلمش مبهوت (*

(بهت) بانك فتحی وهانك سکونیله وفتحتینله (بهتان) بطلان وزننده بر کیمسه نك ایشلمدیکی فعلی یاخود سویلمدیکی قولی اسناد ایله افك وافترا ایلمك معناسنه در (مبهوت) مسکوت وزننده متحیر ومدهوش اولوب نطقه قادر اولمین کیمسه یه دینور

*) مصطبه اوتوره جق یرانده * یعنی دکانه دینورمش حانوت (*

(مصطبه) میمك کسری وطانك فتحیله تجار دکانلرنده ومیکده لرده واوتوره جق ییکه وسکی و بیوك قبولر ارالغنده اولان نشیمنه دینور میمك فتحیله مصطبه غلط مشهوردر (حانوت) تابوت وزننده اصحاب حرفت وارباب تجارتك ساکن اولدیغی دکانه دینور جمعی حوانیت کلور دکان دخی عربیدر

*) لات وعزی دینلن بتلرهم * اولدی شیطان دخی کاهن طاغوت (*

(طاغوت) جالوت وزننده زمان جاهلیتده عرب مشرکلرندن ثقیف قبیله سنك طاپدقلری لات اسمیله مسما اولان صنمه وغطفان قبیله سنك پرستش ایتدکلری عزی نام صنمه دینور ومطلقا معبود باطل اولان بتلره دینور وسرکردهٔ اهل غوایت اولان شیطان لعینه وزعمنجه غیبدن خبر ویرن فالجی مقوله سی کاهن بی دینه وعرافی بدآیینه وهر بر ضلالت شقاوت رئیسنه واهل کتابك متعندلرینه اطلاق اولنور

*) قوت دین کوزل قوت بزه * قوت الدین لنا نعم القوت (*

مصراع اول ثانینك تفسیریدر (قوت) ضعف مقابلیدر دین اسلام وطاعت وملت وشریعت وورع وتقوی معنالرینه‌در (لنا) بزه و بزم ایچون دیمکدر (نعم) افعال مدحدندر نه کوزل دیمکدر (القوت) حوت وزننده زاد وذخیره‌یه دینور مراد ذخر آخرتدر

*) کنج ایکن دکله نصیحتلرینی * دیمه پیرانه‌نه شاشقن فرتوت (*

(پیران) ویران وزننده فارسیده قوجه واختیار وسالخورده روزکار معناسنه اولان پیرك جمعیدر (فرتوت) فرمود وفرسود وزننده عته کتورمش و بونامش کیمسه‌یه دینور (یعنی ای مخاطب شاب حین شبابکده مسن واختیار اولان کیمسه‌لرك پند ونصیحتلرینی قبول ایله وخودبین اولوب اختیار کیمسه‌لره معتوه وشاشقن دیوطعن وقدح ایلمه

) جئت بالثاء الیکم سعة للابحاث (

(جئت) جاء فعلنك متکلم وحده سیدر مصدری شیء وزننده جیء وهاایله جیئه ومجیء کلور (بالثاء) لفظنده با تعدیه ایچوندر ثاء حروف هجادن حرف رابعك اسمیدر الیکم حرف جر اولان الی کلمه‌سیله جمع مذکر مخاطب ضمیرندن مرکب اوله‌رق سزه دیمکدر سعة سینك فتحیله سنه وزننده وسینك کسریله سنه وزننده وسعت وککشلك معناسنه‌در (وجئت) فعلنه مفعول له اوله‌رق منصوبدر (للابحاث) ترکیبنده لام جاره سعه‌یه متعلقدر جار مع المجرور سعة کلمه‌سنك مفعول به غیر صریحیدر (ابحاث) همزه‌نك فتحیله برنسنه‌نك کنه وحقیقتنه اطلاع ایچون تفتیش وتفحص ایلمك معناسنه اولان بحثك جمعیدر حاصل معنی ای شایسته خطاب اولان معشر عقلا سزه حرف ثاء قافیه‌سنده اولان قطعه آتیه‌یی کتوردم ابحاث لغویه‌یی توسیع وفوائدی تکثیر ایچون دیمکدر

*) کنج اولنلر دیمه معناسنه اولمش احداث * نو خبر المغه دیرلر ایمش استحداث (*

(احداث) همزه‌نك فتحیله اکیاس وزننده شیء حادث معناسنه اولان حدثك جمعیدر امور حادثه معناسنه بو اعتباریله انساندن وحیواندن حدیث السن اولان کنجلره اطلاق اولنور وحوادث کبی دهرك نوبنو تکون وظهور ایدن وقایع ونوائبنه دینور (استحداث) استخبار وزننده ومرادفیدر برکیمسه‌دن خبر صورمق و برخصوصدن یکی خبر المق معناسنه

*) اولدی امداد طلب ایتمه غواث ایله غواث * دخی امداد ایدیجی یه دی مغیث ومغیاث (*

(غواث) غینك ضمیله (غواث) غینك فتحیله فریاد ایده‌رك امداد ایستمکه واعانه ونصرت طلب ایتمکه دینور استمداد واعانه ونصرته دخی اطلاق اولنور (مغیث) اغاثه‌دن اسم فاعل بنیه‌سیله فریاده یتشوب مدد ونصرت ایدیجی کیمسه‌یه دینور مغیاث مدرار وزننده اوزان مبالغه دندر دائما فریاده یتشوب بی کسلره معین وظهیر اولمق عادتی اولان کیمسه‌یه دینور

*) استغاثه دیمه مفهومی ایمش استمداد * مدد ایتمك دخی غوث اولدی اومعناده غیاث (*

(استغاثه) استفعال بابندن مصدردر برکیمسه‌دن مدد ونصرت طلب ایتمکه دینور استنصار واستمداد کبی (غوث) غینك فتحی وواوك سکونیله اغاثه‌دن اسم مصدردر مساعده ومعاونت ایتمك معناسنه (غیاث) کتاب وزننده فریادرس اولوب اعانه ونصرت ایتمك معناسنه

*) مجلس میده قدح یولداشنه دینلدی ندیم * یك خباثتلو مصاحبلر ایدنمك اخباث (*

(ندیم) امیر وزننده باده نوش واهل عشرت اولان کیمسه‌نك مصاحبنه دینورکه قدح یولداشی وبزم شراب همدمی تعبیر اولنور وتوسع طریقیله مطلقا مصاحبه ندیم اطلاق اولنور (اخباث) همزه‌نك کسریله برکیمسه طبعی دنی وجبلتی الحق فرومایه مردار ومکار خبیث و بدکار کیمسه‌لری مصاحب اتخاذ ایدوب اومقوله نادان ایله الفت ایتمکه دینور

*) جمعی ذکران وذکور اولدی ذکرار کذر * دیندی انثی دیشیه جمعی انك کلدی اناث (*

ذکر

(ذکر) فتحتینله انساندن وسائر حیواندن ارککك قسمنه دینورکه انثی مقابلیدر جمعی ذاللرك ضمیله ذکران وذکور کلور وذاللرك کسریله ذکار وذکاره کلور وقوام ذکورت اولمه ملابسه سیله آلت تناسله ده ذکر اطلاق اولنور (انثی) خنثی وزننده انساندن وغیریدن دیشی قسمنه دینور (اناث) همزه‌نك کسریله انثی لفظنك جمعیدر

*) قبله اوپمك توقان اولمه ایمش پك مشتاق * هم جماع ایتمه وقاع ورفث ایله ارفاث (*

(قبله) غرفه وزننده تقبیل ولثم کبی اوپمك و بوس ایتمك معناسنه‌در (توقان) فتحاتله حیوان وزننده برشیئه زیاده خواهشکر وآرزومند ومشتاق اولمغه دینور طوق وزننده (توق) وکتابه وزننده تیاقه کبی (وقاع) جماع وزننده ومرادفیدرکه زن وشوهر یعنی عورت ایله ار بیننده اولان معامله ازدواج اوله جقدرکه مجامعت ومواقعت ووطئ تعبیر اولنور (رفث) فتحتینله (ارفاث) همزه‌نك کسریله جماع ایلمك معناسنه‌در و فحش کلام سویلمك معناسنه‌در

*) کبه حبلی دخی ایناث طوغره مقدر قز * دائما قز طوغران عورته دیرلر مئناث (*

(حبلی) انثی وزننده بطننده ولد اولان کبه خاتونه دینور جمعنده حبلیات کلور حانك ضمیله وحبالی کلور حانك ولامك فتحه‌لریله (ایناث) همزه‌نك کسریله دیشی طوغورمق معناسنه‌در (مئناث) میمك کسری وهمزه‌نك سکونیله دائما قز طوغورمق عادتی اولان خاتونه وهر بار دیشی طغورمق معتادی اولان حیوانه دینور بونده یا ایله میناثده جائزدر

*) قورپسی یاشی قرشمش اوته‌ده ضغث دینور * دوشلر احلام ایمش اما قارپشقلر اضغاث (*

(ضغث) ضادك کسری وغینك سکونیله قورپسی یاشی قارپشق بر دمت اوته دینور جمعی اضغاث کلور (احلام) اقلام وزننده اویقوده اولان کیمسه‌نك عالم خیالده مشاهده ایلدیکی مثالدن عبارت اولان رؤیا معناسنه اولان حلم لفظنك جمعیدر دوشلر دیمکدر (اضغاث) احلام وزننده اختلاط رطب ویابسدن عبارت اولان ضغثك جمعیدر نته که ذکر اولندی پس تعبیر وتأویله صلاحیتی اولمیان قارپشق رؤیالره اضغاث احلام تعبیری بوندن مأخوذدر

*) سحر ایدوب اوفله‌یجیلر دوکومه نفاثات * هم دوکوملر عقد واوفله‌یجیدر نفاث (*

(نفاثات) نونك فتحی وفانك تشدیدیله ایپ وابریشیم وکرش مقوله‌سی شیلری دوکوملیوب وافسونله اکا اوفله‌مکله سحر ایدن نفوس ساحره‌لره اطلاق اولنور سحاره وزننده نفاثه‌نك جمعیدر تأنیثی موصوفی نفس اولمق اعتباریله یاخود بو فعل خبیث محظور اکثریا نسوان متشیطنه متجاسره اولمق ملابسه‌سیله‌در (عقد) عینك ضمیله نقط وزننده عقده‌نك جمعیدر ایپ وقیطان مثللو شیلرده اولان دوکوملره دینور (نفاث) فانك تشدیدیله خناس وزننده مریضلر اوزرینه رقیه اوقیوب اوفورنلر کبی اوفله‌یجی وافسونجی‌یه دینور

*) اریق اولماغه غثاثه دینلور غث اریغه * اریق ات المه دخی بدخبر المق اغثاث (*

(غثاثه) غینك فتحیله برنسنه ضعیف ومهزول یعنی اریق وزبون اولمق معناسنه‌در (غث) غینك فتحی وثانك تشدیدیله ضامر ومهزول کبی صفتدر لاغر واریق اولان شیئه دینور سمیز مقابلیدر (اغثاث) همزه‌نك کسریله لحم مهزول یعنی اریق وزبون ات المق معناسنه ومورث تخدیش درون اوله‌جق موحش کوتو خبر المق معناسنه کلور

*) آطه صوغانه عنصل صوغانه دیندی بصل * فوم وثوم اولدی صرمسق پراصه هم کراث (*

(عنصل) صادك ضمیله عنصر وزننده وفتحیله جندب وزننده بصل بری و بصل الفار واسقیل دیدکلری دواء معروفدرکه ترکیده آطه صوغانی وفارسیده پیامش دیرلر و بین الاطباء اسقیل دیمکله متعارفدر (بصل) عسل وزننده جمله‌نك معلومی اولان صوغاندرکه فارسیده سوخ

وپیاز دیرلر (فوم) فانك ضمیله صرمساغه دینور و بغدایه ونخوده واتمکه دینور وار په وداری
مثللو کندیدن اتمك یاپیلان حبوباته دینور (ثوم) فوم وزننده ومعنای اولده مرادفیدر صرمساغه
دینور (کراث) رمان وزننده وکتان وزننده پراصه تعبیر اولنان سبزه‌یه دینور فارسیده کندنا دیرلر

(* بچمه‌نك وقتی حصاد واکنه حرث دینور * هم اوراق محصد ایمش اولدی آکنجی حراث *)

(حصاد) سحاب وزننده وکتاب وزننده اکینك بچم وقتنه دینور واکین وچایر مقوله‌سنی
بچمك معناسنه‌در اوراقجی‌یه حاصد وحصاد دینور (حرث) اکنه واکین اکمکه وتارلا سورمکه
دینور زرعدن اعمدر (محصد) میمك کسریله منجل وزننده ومرادفیدر که اکین بچه‌جك
آلته دینور اوراق تعبیر اولنور (حراث) کتان وزننده اکنجی ورنجبره دینور

(* نسر کرکس کروان بعضه کوره طوشنجل * وانقوایده دیدی کرکس کبی برقوشه بغاث *)

(نسر) نونك فتحی وسینك سکونیله جوارح طیوردن کرکس دیدکلری قوشدر که ترکیده
تحریفیله کرکز دیرلر قره قوش نوعندندر شاهین وطغان مقوله‌سنی دخی آلور جمعی انسر ونسور
کلور (کروان) کافك فتحی ورانك سکونیله سلمان وزننده ارکك ککلکه دینور وطوی قوشی
نوعندن چاغرقان طوی قوشه دینور وعندالبعض عقاب وکاسر دیدیلن قوشه دینور که طوشنجل
دیدکلری یرتیجی قوش اوله جقدر (بغاث) بانك حرکات ثلاثی وغین معجمه ایله بوزرنکلو اق باباقوشی
کبی بطال وجیفه خوار برنوع قوشدر ترکیده لوری قوشی تعبیر اولنور صیاد دکلدر

(* ام قشعم اولومه کنیه منیه دخی موت * دیدیلر قبره جدث جمعی کلورمش اجداث *)

(ام قشعم) ام جعفر وزننده اولومك کنیه‌سیدر عرب بر کیمسه اولدی دیه‌جك یرده حملت به
ام قشعم دیرلر وام قشعم جنك وقتالك دخی کنیه‌سیدر (منیه) غنیه وزننده موت وسام کبی
اولومه دینور که معلومدر فارسیده مرك دینور جمعی منایا کلور (جدث) حدث وزننده قبره
ومزاره دینور (اجداث) جدثك جمعیدر قبور معناسنه

(* مستحق ترکه وارث ایمش میتدن * اولدی میراث بقیه ترکه ارث وتراث *)

(وارث) ترکه میته مستحق اولان یعنی وفات ایدن کیمسه‌نك مال متروکی کلا یاخود بعضا کندویه
اصابت ایدن کیمسه‌یه دینور جمعی ورثه کلور (بقیه) یانك تشدیدیله تقیه وزننده کشینك بعدالموت
ابقا ایلدیکی شیئه دینور که میراث اوله جقدر (ترکه) تانك فتحی ورانك کسریله بوده میتك ترك
وابقا ایلدیکی میراث ومخلفاتنه اطلاق اولنور فعله بمعنی مفعوله‌در (ارث) همزه‌نك کسریله
بوده ترکهٔ موروثه معناسنه‌در (وارث) وراثت کبی مصدرده اولورمیتك ترك ایتدیکی ماله وارث
اولوب الحق معناسنه (تراث) تانك ضمیله بوده میراث معناسنه‌در میراث دخی عربیدر شیوعنه
بناء ترکی مقامنه اقامه اولندی اصلی موراثدر میمك کسریله

(* جانلی هم جانسز اولان ماله دی ناطق صامت * اومتاعینه دینور هرنه ایسه جمله اثاث *)

(ناطق) مالدن حیوان ومواشی قسمنه اطلاق اولنور ومتکلم یعنی سویلیجی معناسنه‌در (صامت)
ایکی معناده‌ده ناطق مقابلیدر که التون وکمش وسائر جانسز اولان مال قسمنه اطلاق اولنور
وخاموش وساکت معناسنه‌در ناظم تحریر بوراده محسنات بدیعه‌دن لف ونشر مرتب صنعتنی
اختیار ایلدی (اثاث) سحاب وزننده اومتاعنه دینور که خانه‌نك لوازم ومهماتی اولان مفروشات
واوانی وسائر مالزمه‌سی اوله جقدر

(* حق بکا خیرمدد کارا وفقط دادرسم * انما الرب مغیثی هولی خیرغیاث *)

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه‌سیدر (انما) فقط وانجق معناسنه ادات قصردر (رب)
حق تعالی حضرتلرینك اسماء حسناسندندر (مغیثی) یاء متکلمه اضافتله اغاثه‌دن اسم فاعلدر

بیچاره‌لرك امدادینه ایریشوب اعانه ونصرت ایدن ذاته دینور بو معنادن فارسیده دادرس
عباره‌سیله تعبیر اولنور (هو) ضمیر غائبدر او معناسنه (لی) لام جاره ایله یاء متکلمدن مرکب
اوله‌رق بکا وبنم ایچون معناسنه‌در (خیرغیاث) اضافتله منفعتلو معین وفائده‌لو یاردمجی
ومددکار دیمکدر خیر باقافیه‌سنك قطعهٔ ثانیه‌سنك عنوانده کچدی غیاث بو قطعه‌ده کچدی

(* صاقنك نکبت اسرافدن ایدك حذری * اتقوا واحترزوا من نکبات الاقعاث *)

بنه مصراع اول ثانینك تفسیریدر (اتقوا) برنسنه‌دن نفسی حفظ ووقایه ایدوب صاقنمق معناسنه
اولان اتقادن امر مخاطب جمع مذکردر (احترزوا) بوده حذر ایدوب برشیئدن نفسی محافظه
ایدوب صاقنمق معناسنه اولان احترازدن امر حاضر جمع مذکردر (من) جاره‌در علی سبیل البدل
اتقا واحترازدن هر برلرینه متعلقدر (نکبات) فتحاتله مصیبت ومحنت ومشقت معناسنه اولان
نکبت لفظنك جمعیدر (اقعاث) همزه‌نك کسریله اسراف وزننده ومرادفیدر که مال مقوله‌سنی
حدی متجاوز خرج وصرف ایلمك معناسنه‌در علی قول جناب باریئك رضاسنه مخالف یره مالی
صرف ایدوب بیهوده اتلاف وتبذیر ایلمکدر حاصل معنی معلومدر

(* فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن * طبعه بویله سخن ایتمزمی لطافت ایراث *)

یعنی بو قطعه بحر رمل مثمن الاجزادندر لکن صدر وابتدا وحشولر مخبون وعروض وضربلرك
بعضیسی محذوف ومخبون و بعضیسی اصلمدر معانیء الفاظ معلومه‌در استفهام تقریریدر یعنی
بویله سلاستلی کلام موزون وسخن لطائف مشحون اهل دلك طبعنه البته دقت ونزاکت
افاده واعطا ایدر دیمکدر

(* نور عینم چالشوب کسب ایده کورسن بوخسه * پدرك علم وکمالی سکا قالمز میراث *)

یعنی ای کوزم نوری سعی بلیغ ایدوب علم وکمال کسب وتحصیل ایله زیرا علوم ومعارف
میراث قالورشیء دکلدر

(* بلغهٔ الجیم کنقد برواج *)

(بلغه) غرفه وزننده کفایت ایده جك مقداری رزقه دینور (جیم) حروف هجادن حرف خامس
اسمیدر وحریر نوعندن دیبا تعبیر اولنان قماشك اسمیدر (نقد) نونك فتحی وقافك سکونیله
نسئه مقابلیدر که اشترا اولنان شیئك ثمنی پشین ویرمك معناسنه (کاف) ادات تشبیهدر (برواج)
لفظنده باء جاره ملابسه ایچوندر (رواج) رانك فتحیله کساد وزننده ومقابلیدر که اقچه ومتاع
مقوله‌سی بین الناس رایج اولوب یکمك معناسنه‌در حاصل معنی قافیهٔ جیمدن اهل لغته مقدار کفایه
علم رزقی نقد رایج مثللو معتبر اوله‌رق پشینا ومعجلا اعطا اولنمشدر

(* شمع وش پارلیجیدر وهاج * دی چراغه دخی نبراس وسراج *)

(وهاج) هانك تشدیدیله وهاب وزننده بال مومی وقندیل وکونش کبی شعله وضیا صاحبی پارلیجی
نسنه‌یه دینور (نبراس) قرطاس وزننده چراغه دینور مصباح کبی (سراج) کتاب وزننده فتیلی
یانار چراغه دینور موم وقندیل وچرا کبی جمعی ضمتینله سرج کلور وچراغ نهار اولان آفتاب
عالمتابه‌ده سراج اطلاق اولنور ضیا اطلاق اولندیغی کبی

(* آبنوس اغاجی نوعندن ساج * دخی فیلك کمکی اولمش عاج *)

(ساج) هندستانده بتر واطراف واکنافه اورادن جلب اولنور برنوع سیاه وسخت یعنی سرت
وقتی اغاجدر که ینه منبتی دیار هند اولان آبنوس اغاجی نوعندندر لکن آبنوس اغاجی قوزغونی
سیاه وساج اغاجی سیاهه مائل قرمزی اولمغله بینلرنده فرق اثبات ایتدیلر (عاج) فیل کمکنه
دینور که بو دیارلرده فیل دیشی دیدکلریدر

(* اولدی حیوانی طغورتمق انتاج * دولنی المغده دیندی نتاج *)

(انتاج) همزه‌نك کسریله بهائم قسمی طغورمق معناسنه‌در وحیوانات وضع حمل ایده‌جکی زمانده ابه‌لك ایدوب معاونتله طغورتمق معناسنه‌در (نتاج) سحاب وزننده کیمسه معاونت ایتمکسزین حیوان طوغروب صاحبی دولنی المغه دینور

(* مضغه‌ات پارچه‌سی قانی علقه * مردلر نطفه‌لر یدر امشاج *)

(مضغه) غرفه وزننده برچینم مقداری ات پارچه‌سنه دینور (علقه) فتحاتله دم جامددرکه قویو وطکوق قاندر غرض ناظم سورهٔ مؤمنینك اوائلنده مبین اولان خلق انسانك مبدائی واطوار خلقنده تقلبنی تفسیره اشارتدر (امشاج) همزه‌نك فتحیله انساب وزننده شیٔ آخرایله مختلط وقاریشق نسنه معناسنه اولان مشج ومشیج لفظلرندن جمعدر مطلقا مختلط شیلر معناسنه هر بر ممزوج ومختلط اولان شیلره وصف اولور نته‌که * اناخلقناالانسان من نطفة امشاج * نظم جلیلنده جنس نطفه‌یه وصف اولدیغی کبی کلام ناظمك ظاهرندن منفهم اولان لفظ امشاج اصلاب رجالدن خروج ایدن نطفه‌لرك اسمی اولمقدر لکن بومعنایه کتب لغات وتفاسیر مساعد دکلدر مگرکه مراد ناظم رجال معناسنه اولان مردلر ایله نوع بنی آدم اولوب نطفه‌لر ایله‌ده وجود انسان کندیدن تکون ایدن نطفه‌لر اوله بوصورتده مایهٔ خلقت انسان اولان نطفه‌لر اصلاب رجال وارحام نسادن خروج ونزول ایدن مائین مختلطیندن عبارت اولمغله امشاج اطلاق ایتدی فافهم

(* فذوتوایله دخی وترایله فرد * تك دیمك چفت اولنلر ازواج *)

(فذ) فانك فتحی وذالك تشدیدیله یالکز معناسنه وتك معناسنه‌در جمعی فذوذ وافذاذ کلور (تو) تانك فتحی وواوك تشدیدیله فرد ویکا معناسنه که تك دیمکدر (وتر) واوك کسری وفتحیله یالکز ویکانه معناسنه‌در وعدددن چفت اولمیانه دینورکه تك تعبیر اولنور (فرد) فانك فتحی ورانك سکونیله یالکز یکانه ویکدانه اولان شبئه ومثیل ونظیری اولمیان کیمسه‌یه دینور بیهمتا معناسنه ومتساوینه منقسم اولمیان عدده دینورکه تك تعبیر اولنور زوج مقابلیدر (ازواج) همزه‌نك فتحیله چفت معناسنه اولان زوج لفظنك جمعیدر حیواندن وسائر اشیادن ایکی قرینك ایکیسنه بردن اطلاق اولنور

(* سودانا ظئر وچوجوقلر اطفال * دخی امزرمکه دیندی املاج *)

(ظئر) ظانك کسری وهمزه‌نك سکونیله شول خاتونه وسائر حیوانه دینورکه غیرك ولدینی امزررا وله انسانده اولانه دایه وامزیجی وسود انا تعبیر اولنور وچوجوغك سود اناسنك زوجنه ده ظئر اطلاق اولنور جمعی افلس وزننده اظؤر وطبور وزننده ظؤر کلور (اطفال) همزه‌نك فتحیله طفلك جمعیدر طفل طانك کسریله نوزادونی سوار اولان کوچك مولوده دینورکه چوجق تعبیر اولنور فارسیده کودك دینور وهرشیئك کوچکنه وهر حیوانك ولدینه دخی طفل اطلاق اولنور (املاج) ارضاع وزننده ومرادفیدرکه مولود رضیعی امزرمکدر

(* عورتی چوق آلان آدم منکاح * قوجه‌یه چوق واریجی زن مزواج *)

(منکاح) میمك کسریله مدرار وزننده اوزان مبالغه‌دندر کثیرالنکاح معناسنه که نکاح ایله چوق خاتونلر عقد وتزوج ایدن کیمسه‌یه دینور نته‌که کثیرالطلاق اولان یعنی چوق عورت بوشیان کیمسه‌یه مطلاق اطلاق اولندیغی کبی (مزواج) وزن مزبور اوزره کثیرة التزوج اولان خاتونه یعنی برزوجدن بوشانوب زوج آخره وارمق عادتی اولان جاشنجی مقوله‌سی امرأهٔ وقاحدیه دینور ام خارجه نام امرأهٔ جاهلیه کبی

(* بلیجیدر طاوغك فروجه * هم خروس ایله طاوق دیك ودجاج *)

(فروجه) فانك فتحی وتاء وحدت ایله تنوره وزننده طاوق پلیجنك بردانه‌سنه دینور جمع جنسی تنور وزننده فروج وفانك ضمیله سبوح وزننده فروج در یمورطه‌دن انفراج وانفصالی باعث تسمیه اولمشدر (دیك) دالك کسریله خروسه دینور جمعی دالك ضمیله دیوك ودالك کسریله دیکه‌در قرده وزننده وطاوغه‌ده دیك اطلاق اولنور (دجاج) دالك فتحی وضم وکسرنك جوازیله معروف اهلی قوشك ارککنه ودیشیسنه دینور ترکیده ارککنه خروس دیشیسنه طاوق دینور کلام ناظمك ظاهری لف ونشر ایسه‌ده مقصودی دیك ودجاجدن هر بری خروس ایله طاوقدن هر برلرینه اطلاق اولندیغنه اشارتدر

(* باغش ازباغشی اولان یغمور * چوق یغاندر دخی قاحف ثجاج *)

(باغش) فاحش وزننده خرده قطره‌لو ضعیف یاغیجی یغموره دینور ترکیده چسنتی واوغوز اصلدان دینور وبومقوله مطر ضعیفه قطره وزننده بغشه‌ده دینور (قاحف) صاحب وزننده آکسزین ظهور ایدن شدتلو یغموره دینورکه آنیده حاصل اولان سیل‌نه اولورسه سیلوب سپوروب کوتوررا وله جمعی قافك ضمیله قحف کلور (ثجاج) شداد وزننده وابل وصبب وساحبه کبی ایری دانه‌لو وشدتلو اوله‌رق چوق یغان یغموردر

(* طتلو صویه دیدیلر عذب وفرات * ملح طوزدر اجی صو ملح اجاج *)

(عذب) عینك فتحی وذالك سکونیله خوشکوار ولذتلو صویه دینور وهضمی آسان حلاوتلو تفبس طعامه‌ده دینور (فرات) فانك ضمیله‌ك عذوبتلو وغایت طتلو لطیف صویه اطلاق اولنور جمعی فانك کسریله فرتان کلور غراب ایله غربان کبی (ملح) میمك کسریله طعامه قاتیلان طوزدر بری اولسون بحری اولسون وملح آجی وطوزلی صویه دینور دکز صوبی کبی عذب مقابلیدر (اجاج) همزه‌نك ضمیله طعمنده آجیلقله طوزلولق اولان صویه دینور فارسیده شوراب وتلخاب دینور

(* نهج ومنهج دیمه‌در یول دخی هم * آشکاره یوله دیمش منهاج *)

(نهج) نونك فتحی وهانك سکونیله اجق وبللو یوله دینور ویوله سلوك ایلمك معناسنه کلور (منهج) مقعد وزننده (منهاج) مرصاد وزننده آشکاره وایشلك جاده یوله دینور صحوك ومجبه کبی طریق واضح معناسنه

(* اولدی ایکی طاغ اراسنده که یول * فج کیم کلمش انك جمعی فجاج *)

(فج) فانك فتحی وجیمك تشدیدیله (وفجاج) غراب وزننده ایکی طاغك ارالغنده اولان واسع یوله دینور متازم کبی (فجاج) فانك کسریله فج لفظنك جمعیدر میان جبالده اولان واسع وجاده یوللره دینور

(* ارتقا وش یوقرو چیقمه عروج * نردبان سلم ایمش هم معراج *)

(ارتقاء) افتعال وزننده شجر وجبل ومناره وسطح مثللو نسنه‌لره صعود ایدوب چیقمق معناسنه‌در تفعل وزننده ترقی ورانك ضمی وقافك کسری ویاء مشدده ایله رقی کبی (عروج) صعود وزننده یوده برمحل مرتفعه چیقمق معناسنه‌در (وش) لفظی فارسیده ادات تشبیهدر کامر فی القطعة الشرعیة (سلم) سکر وزننده کندیله امکنهٔ عالیه‌یه صعود اولنان نردبانه دینور درجه کبی جمعی مساجد وزننده سلالم ومصابیح وزننده سلالیم کلور (معراج) میمك کسریله مرقاة وزننده ومرادفیدرکه نردبانه دینور منبر وزننده معرج کبی

(* عجب وش کبر دیمکدر خیلاء * کبر وعنوان ایدیجیدر نفاج *)

(عجب) عینك ضمی وجیمك سكونیله اخلاق ذمیمهٔ منهیه دن زهو وكبر معناسنه‌در كه كندوبی كوروب وكندیسنی بكنمكدن عبارتدر (خیلاء) نفساء وزننده احمد وزننده اخیل ومسیره وزننده مخیله كبی صفات رذیله دن اولان كبر وزهو معناسنه‌در (نفاج) شداد وزننده انتفاجدن اسم فاعل صیغه‌سیله منتفج كبی دجاجهٔ هندیه آساقبار یعنی متكبر كیمسه‌یه اطلاق اولنور

(* چیك ایمش نیء وملغوس هم انیض * بشمه نضج اولدی بشرمك انضاج *)

(نیء) نونك كسری ویانك سكونی وآخرده همزه ایله لحمدن وسائر طعامدن ومیوه مقوله‌سندن چیك وناپخته وخام اولان شیئه دینور (ملغوس) میمك ضمی ولامك فتحی وغین معجمه‌نك سكونی وواوك فتحی آخرده سین مهمله ایله نیء كبی چیك وخام معناسنه‌در نسخ مطبوعه‌ده سین مهمله بدلنه ثاء مثلثه وقوعی تحریف طابعدندر (انیض) امیر وزننده كالیله بشمامش چیكسی تاتاری آته دینور (نضج) نونك ضمی وفتحی وضاد معجمه‌نك سكونیله میوه وات مقوله‌سی كركی كبی نصابنی بولوب كاله رسیده اولمق معناسنه‌در فارسیده باء فارسیه‌نك ضمیله پخته زكیده بشمه واولمق وایرمك دینور (انضاج) همزه‌نك كسریله برنسنه‌یی كركی كبی بشوروب نصابنی بوادرمق معناسنه‌در

(* منكسر اولدی قرلمش نسنه * شیشه قاروره دخی دیندی زجاج *)

(منكسر) قیرلمق معناسنه اولان انكساردن اسم فاعلدر كائنا ما كان قیرلمش شیء معناسنه‌در كرك انكسار محسوس ایله منكسر اولسون عظم وعود وزجاج وسفال مقوله‌لری كبی كرك انكسار معقول ایله شكسته اولسون قلب كسیر وخاطر منكسر كبی (قاروره) شیشه وصرچه نوعندن ایچنه مشروبات مقوله‌سی قونیلن بللور برداق وكاسه وفرشقه وبوقال مثللو ظرفلره دینور جمعی قوارير كلور فارسیده آبكینه دینور (زجاج) غراب وزننده صرچه‌یه دینور

(* قتی سس صاخه ورجس وضجه * دخی پك پك چیغراندر عجعاج *)

(صاخه) خانك تشدیدیله شول هولناك شدید صیحه‌یه وآوازه دینوركه شدتندن قولقلری صاغر ایتمه درجه‌سنده اوله (رجس) رانك فتحی وجیمك سكونیله سحابدن صادر اولان صوت شدیده دینوركه كوك پك كورلدمك معناسنه ومطلقا قتی آوازه‌ده دینور صاخه وهایعه وصیحه كبی صوت ضعیف معناسنه اولان وجس ورز وهمس مقابلیدر (ضجه) ضادك فتحی وجیمك تشدیدیله بوده صیحه وفریاد ایله اولان صوت هائله دینور (عجعاج) عینك فتحیله بلبال وزننده وعجاج شداد وزننده بلند آواز ایله پك پك صیحه ایدوب چیغران كیمسه‌یه دینور

(* سرج اكردركه كلور جمعی سروج * دی اكر اورمغه آته اسراج *)

(سرج) سینك فتحی ورانك سكونیله آت اكرینه دینوركه معروفدر جمعی سینك ضمیله سروج كلور فارسیده زانك كسریله زین دیرلر (اسراج) همزه‌نك كسریله آتی وسائر دابه‌یی اكرلمك معناسنه‌در اكرجی كیمسه‌یه سراج دینور

(* دشمنی بوزمه ایمش هزم عدو * جنك هیجا وقتال اولدی هیاج *)

(هزم) عزم وزننده دشمن عسكرینی بوزوب صندرمق معناسنه‌در (عدو) عینك فتحیله دشمنه دینور جمعی اعداء وجمع الجمعی اعادی كلورنته كه تاقافیه سنك ایكنجی قطعه سنك بیت همایونده كچدی (هیجا) قصر ایله سلمی وزننده ومد ایله صحراء وزننده جنك وجدال وحرب وقتال معناسنه‌در (هیاج) قتال وزننده ومرادفیدركه مقاتله معناسنه

(* قوباروب ده چیقرك متهمی * اخرجوا المتهم بالازعاج *)

(مصراع) اول ثانینك ترجمه‌سیدر (اخرجوا) اخراجدن امر مخاطب جمع مذكردر طشره

چیقرك ودفع ایدك دیمكدر (متهم) اتهامدن اسم فاعل صیغه‌سیله تهمتلو وجنحه‌لو آلوده دامن ولا ابالی مشرب كیمسه‌یه دینور (ازعاج) اخراج وزننده برنسنه‌یی یرندن قوپارمق ومكانندن طرد وتبعید ایلمك وبر كیمسه‌یی مضطرب وبیقرار ایلمك معناسنه‌در

(* قیل دعا ایتسون ای نور بصر * صاغ كوزی صول كوزه الله محتاج *)

(دعاء) ونور وبصر ومحتاج لفظلرینك معنای ماوضع‌له‌لری ظاهر ومثال معنی جمیع اذهانده حاضردر

(* حانت الحاء كراح عبقا للافراح *)

(حانت) فعل ماضی مفرد مؤنثدر مصدری حانك فتحیله حین وحینونتدر برشیئك وقتی كلوب چاتمق معناسنه (حاء) حروف تهجیدن حرف سادسك اسمی اوله‌رق حانت فعلنك فاعلیدر (كراح) لفظندنك كاف تشبیه ایچوندر (راح) باده معناسنه‌در خمر كبی وفرح وسرور معناسنه‌در ارتیاح كبی وال آیه‌سنده دینور راحه وكف كبی بوراده معانیء ثلاثه‌دن هربرینی اراده محتملدر جار مع المجرور فعلك فاعلندن حال یاخود مبتداء محذوفه خبردر هی كراح تقدیرنده (عبق) عینك فتحی وبانك كسریله كتف وزننده شول كیمسه‌یه دینوركه جزئیجه طیب ایله تطیب ایتدكده برمدت رایحه‌سی بدنندن زائل اولمیه اما فتحتینله عبق مسك وعنبر وادهان طیبه مقوله‌سی طیبلر بدنه ملتزق اولوب یاپشمق معناسنه‌در بومقامده بومعنانك اراده سیده محتملدر ایكی وجهه كوره‌ده نصبی تمییز اولمق اوزره‌در (افراح) همزه‌نك كسریله بركیمسه‌یه فرح ویروب مسرور وشادان ایلمك معناسنه‌در تفریح كبی لام جاره مجرور بله حانت فعلنك مفعول لهیدر (حاصل معنی قطعهٔ جیمیه انجامه رسید اولوب قطعهٔ حائیه‌نك نظمنه شروعك وقتی تقرب ایدوب زمانی كلدی چاتدی حاء قافیه‌سنده سلك نظمه كشیده اولان لغتلرده طالبكدر وتی تفریح وتنشیط ایچون طیب آلود باده‌یه یاخود نفس سرور ونشاطه یاخود نشئه انكیز اولان محبوبك دست عطرناكنه مشابه اولدیغی حالده دیمكدر مقصود سلاست نظمله قطعه‌یی مدح اوله جقدر

(* ایكرم ایدیجی معطا وجومردلكده سماح * شح ایمش بخل وطمع شخص بخیل اولدی شحاح *)

(معطاء) مدرار وزننده اوزان مبالغه‌دندر كثیر العطا معناسنه‌كه بذل وانفاق عادتی اولوب وبركوسی چوق اولان كیمسه‌یه دینور (سماح) سحاب وزننده وكتاب وزننده سخی وجومرد اولمق معناسنه‌در سینك فتحیله سماحت وسینلرك ضمیله سموح وسموحت كبی (شح) شینك حركات ثلاثی وحانك تشدیدیله حرص وطمعه مقارن بخل وامساك معناسنه‌دركه طبیعی اولان خسیسلك اوله جقدر (شحاح) صباح وزننده وشحیح قبیح وزننده حرصه مقارن بخل وامساكله متصف اولان خسیس وناكسه دینور جمعی اشحه واشحاء كلور

(* ایتمه‌در آدمه تعظیم ایله اكرام ابراح * خور لمقدر تذلیل ومذلت اسماح *)

(ابراح) همزه‌نك كسریله بركیمسه‌یه تعظیم واكرام ایلمك معناسنه‌در (تذلیل) تحقیر وزننده ومرادفیدركه برنسنه‌یی ذلیل ایدوب خور وحقیر ایلمك معناسنه (اسماح) همزه‌نك كسریله سركش انسان وحیوان یواشیوب ذلول ومطیع ومنقاد اولمق معناسنه‌در واسماح بركیمسه سماحت صفتیله متصف اولوب سخی وجوانمرد اولمق معناسنه‌در

(* ایرمكه وقت صباحه دینلورمش اصباح * اویله دنصكره‌ده اخشامه قدر اولدی رواح *)

(اصباح) همزه‌نك كسریله دخول فی الصباح معناسنه‌كه وقت صباحه كیرمكه وایرمكه دینور (رواح) صباح وزننده اخشام وقتنه دینور علی قول زوالدن واول نهاره‌ده دینور صباح كبی

اخشامه قدر وقته دینور مقابلی غدودر

(* طار یره لاح دینور دوز یرایمش هم صرداح * جای راحتده مراح دخی یول یول رحراح *)
(لاح) مکان ضیق معناسنه که طاره جق یره دینور فارسیده تنکنا دیرلر (صرداح) قرطاس وزننده وصردح جعفر وزننده دخی مکان مستوی معناسنه که دوز یر تعبیر اولنور (مراح) میمك فتحیله راحت معناسنه اولان روحدن اسم مکاندر جای راحت ومحل استراحت معناسنه واخشام وقتی معناسنه اولان رواحدنده اسم مکان اولور وقت رواحده کندینه وار یلان ووقت مزبورده کندیدن رحلت اولنان یره دینور (رحراح ورحرح) رالرك فتحیله یول وککبش یوله دینور طریق واسع معناسنه ومطلقا واسع ومنبسط اولان نسنه یه دینور منزل رحرح وعیش رحراح کبی

(* دی خلاص ایتمکه انجاء خلاص اولدی نجاة * هم ظفر بولمغه قورتلمغه ده دیندی نجاح *)
(انجاء) همزه نك کسریله انقاذ وزننده ومرادفیدر که بر کیمسه یی کرفتار اولدیغی داهیه دن تخلیص ایدوب قورتارمق معناسنه در فارسیده رها کردن دینور (نجاة) فلاح وزننده ومرادفیدر که خلاص اولوب قورتلمق معناسنه در فارسیده رستن ورهیدن ووارستن دینور (نجاح) نجاة وزننده بر کیمسه کندی حاجتنه ظفر یاب اولمق ومأمول ومطلوبنه نائل اولمغله خلجان درون واضطراب قلبدن خلاص بولوب قورتلمق معناسنه در

(* سحت معناسی حرام اولدی کنه ذنب وجناح * دیندی زانی یه مسافح که زنا آدی سفاح *)
(سحت) سینك ضمی وحانك سکونیله حرام معناسنه درکه کسبی محظور واکل وتناولی ممنوع اولان نسنه دن عبارتدر (ذنب) ذالك فتحی ونونك سکونیله کناه معناسنه در قطعۀ شرعیه ده یکین اثم لفظیله مرادفدر (جناح) وزنا ومعنی کناه کبیدر (مسافح) مفاعله بابندن اسم فاعل بنیه سیله جمیع ادیانده حرام اولان زنا فعلنی مرتکب اولان کیمسه یه دینور زانی کبی (سفاح) قتال وزننده زنا ایلمك معناسنه که حرام فرج تصرف ایلمکدن عبارتدر

(* فرح ایله فرج وراح ومرح جمله ساونج * ارتیاح اولدی ساوینمك سوینندر مفراح *)
(فرح) فانك ورانك فتحه لری وآخرده حاء مهمله ایله سرور وحبور مرادفیدر که ترکیده ساونج فارسیده شادی دینلور (فرج) فرح وزننده آخرده جیم ایله مطلقا سرور معناسنه استعمال اولنور وبرداهیه ومصیبتك انکشاف وانجلاسندنصکره حاصل اولان فرح وسروره ده دینور (راح) سرور وشادی معناسنه در کامر فی عنوان هذه القطعه (مرح) فرح وزننده ومرادفیدر (ارتیاح) ابتهاج وزننده ومرادفیدر که سرورو نشاط وانبساط معناسنه که ترکیده ساوینمك فارسیده شادیدن دینور (مفراح) مصباح وزننده مسرور وشادان کیمسه یه دینور کتف وزننده فرح وعطشان وزننده فرحان وفارح ومفروح کبی

(* دیندی صاحی آیغه سرخوش اولاندر سکران * باده نك آدی رحیق ایله عقار ودخی راح *)
(صاحی) سرخوش آیلمق معناسنه اولان صحودن اسم فاعل بنیه سیله سرخوشلغی زائل اولان کیمسه یه دینور که ترکیده آیق فارسیده هشیار وهوشیار دینور (سکران) عطشان وزننده مست وسرخوش اولمق معناسنه اولان سکردن صفتدر سرخوش آدمه دینور جمعی الف قافیه سنك التنجی قطعه سنده کچدی فارسیده مست وسرمست دینور (رحیق) رفیق وزننده (عقار) غراب وزننده (راح) دار وزننده خمر کبی باده یه دینور مرادفلری الف قافیه سنده قطعۀ مزبوره ده ذکر اولندی

(* ائتیاح ایله لواح اولدی اکرچه صوصامق * خالص وصاف اولان صویه دینور ماء قراح *)

(ائتیاح) همزه نك کسریله ارتیاح وزننده ظمأ کبی صوصامق معناسنه در (لواح) غراب وزننده (واوح) قعود وزننده (واوحان) نزوان وزننده صوصامق معناسنه در (ماء قراح) ترکیبنده ماء صو معناسنه در (قراح) سحاب وزننده هر بر خالص وصافی نسنه یه که اکا شیء آخر قارشمامش اوله پس ماء قراح فارسیده آب ناب کبی خالص صودر

(* سخنیان اوزره دیزوب بونجغی نسوان عرب * بوینه طاقدیغی آویزه نه کتله وشاح *)
(وشاح) کتاب وغراب وزنلرنده شول حلی وزینته دینورکه عرب خاتونلری بر عریض سخنیان اوزرینی وسعتنه کوره کیمی الوان بونجق ایله وکیمی اینجو ولعل وسائر مجوهرات ایله ترصیع وتزیین ایدوب حمائل طاقنورلر وواوی همزه یه ابدال ایله اشاح دخی دیرلر جمعی کتب وزننده وشح واجنحه وزننده اوشحه کلور ووشاح اینجودن وسائر جواهردن اتخاذ اولنان قلاده وکردانلغه ده دینور آویزه فارسیدر اصق معناسنه

(* کوز اوجیله نظر ایتمه دیمه در لحظ وشفون * التماح اولدی هم آز باقمه که اویله الماح *)
(لحظ) لامك فتحی وحانك سکونیله بر نسنه یه کوز قویرغیله باقمق معناسنه در نزوان وزننده لحظان کبی (شفون) قعود وزننده بوده بر شیئه کوز اوجیله باقمق معناسنه در کوز قویرغیله بقان کیمسه یه شافن دینور وصبور وزننده شفون دینور (التماح) ائتیاح وزننده بر نسنه یه اختلاس نظر ایله چالوب الِمه باقمق معناسنه در لمح کبی (الماح) همزه نك کسریله بو دخی لمعۀ برق کبی چالوب المه باقوب کوز خرسزلیغی یاپمق معناسنه در

(* نوروش پارلیان آیدینلق ایمش ضوء وضیاء * شمعدان مشمعه هم دیندی چراغه مصباح *)
(ضوء) ضادك فتحی وضمیله آیدینلق ونوردرکه کونش وآی ویلدز وآتش کبی اجرام نورانیه دن ظاهر اولور (ضیاء) ضادك کسریله بوده آیدنلق وروشنایی معناسنه در وبونده یانك واوه ابدالیله ضواء دخی لغتدر فارسیده تاب وتابش وروشنایی دینور (مشمعه) میمك کسریله مکنسه وزننده موم وشمعه دیکیلن شمعدانه دینورکه معروفدر (مصباح) مفتاح وزننده قطعۀ جیمیه ده کچن سراج ونبراس مرادفیدرکه قندیل وچراقه کبی آلت تنویره دینور فارسیده شمع ایزان وچراغ دینور

(* وطیء وعقد اولدی نکاح اعنی مناکح نسوان * طالب اولمقده نکاح ایتمکیچون استنکاح *)
(نکاح) نونك کسریله وطیء معناسنه درکه جماع ایلمکدر وعقد معناسنه درکه جماع مباح اولمق ایچون شرعده انشایه موضوع اولان زوجت وتزوجت قوللریله بر خاتونی کندویه زوج واش ایلمکدر (وطیء) واوك فتحی وطانك سکونیله (عقد) عینك فتحی وقافك سکونیله عربیلردر شیوع وشهرتی حسبیله ترجمه قیلندی (مناکح) مساجد وزننده طائفۀ نسوانه اطلاق اولنور بالفعل یاخود بالقوه منکوح اولدقلری ایچون (نسوان) نونك کسریله نساء کبی لفظنك غیریدن مرأة کلمه سنك جمعلریدر (اعنی) ارید واقصد معناسنه تکمیل وزن ایچون کتورلشدر (استنکاح) استرباح وزننده خاتونی نکاح ایلمکه طالب اولمق معناسنه وعقد ونکاح ایلمك معناسنه در

(* نکته آمیز سوزه دیندی لطیفه اما * خراطه ایتمه فکاهه دخی هم مزح ومزاح *)
(لطیفه) دقیقه وزننده عرف لغتده شول کلامه اطلاق اولنورکه نکته ومزیه یی یعنی معنای دقیقی مشتمل اوله (آمیز) همزه نك مدیله فارسیدر آمیزش وآمیخته معناسنه درکه قاریشق ومخلوط دیمکدر واتصال وامتزاج معناسنه کلور (فکاهه) فانك ضمیله لطیفه یه وسامعه انبساط ویرن خوش کلامه دینورکه ترکیده خوراطه وفارسیده بانك فتحیله بزله دینور (مزح) مدح وزننده (مزاح) کتاب وزننده بونلرده لطیفه وشقا ایلمك معناسنه در

*) غائب اولماغه دی غیبوبه حضورك ضدی * وجه یوزدر یوزه یوزا اولمغه ده دینلدی کفاح (*
(غیبوبه) غینك فتحیله برنسنه غائب ونابدید اولمق معناسنه درکه حاضر وموجود اولمق معناسنه اولان حضورك ضدیدر (وجه) واوك فتحی وجیمك سکونیله اعضادن یوزه دینور محیا کبی سائر مرادفلری الف قافیه سنده ذکر اولندی (کفاح) قتال وزننده مکافحه ومواجهه کبی یوزه یوزا اولمق معناسنه در فارسیده رو برو دینور

*) طیرقوش جمعی طیور وطیران اوچقدر * جمعیده اجنحه کلمش که قناد اولدی جناح (*
(طیر) خیر وزننده قوش جنسنك اسمیدر واحده وکثیره اطلاق اولنور طائر لفظی فقط واحده اطلاق اولنور فارسیده مرغ دینور (طیور) ضمتیله طیرك جمعیدر اطیار کبی اخبار وزننده فارسیده مرغان دینور فتحاتله جولان وزننده جو هواده اوچمق معناسنه در صیروره وزننده طیروره کبی فارسیده پریدن دینور (اجنحه) اجوبه وزننده جناحك جمعیدر قنادلر معناسنه (جناح) سحاب وزننده قوشك قنادینه دینور فارسیده بال و پر دیرلر

*) جمعنه دینلدی مقالید واناختر مقلد * دخی اقلید دیمك اویله مثال مفتاح (*
(مقالید) مصابیح وزننده ومقالد مساجد وزننده مقلدك جمعیدر (مقلد) منبر وزننده (ومقلاد) مفتاح وزننده (اقلید) همزه نك کسریله اکلیل وزننده (مفتاح) مصباح وزننده کلید واقفال کندوسیله فتح اولان اناختردر مفتاحك جمعی مفاتح ومفاتیح کلور

*) دی اوجوزلوغه رفاغه هم اودر خصب ورخاء * قحط قتلق دخی قتلق سنه نك آدی کلاح (*
(رفاغه) رانك فتحیله رخاوه وزننده ورفغ نفع وزننده (خصب) خانك کسریله حزب وزننده (رخاء) عطاء وزننده الفاظ مترادفه دندر اوجوزلق و بوللق ورفاه و سعت وفراخئ عیش معناسنه در فارسیده ارزانی وشایکانی دینور (قحط) وزنا ومعنی لحظ وجدب ومحل کبیدر که احتباس مطر سببیله زرع ونبات قلیل اولوب قتلق اولمق معناسنه در (کلاح) غراب وزننده قتلق ییله دینور سنهٔ مجدبه کبی

*) حق فصاحت فیضانن بزه انعام ایتدی * انعم الله الینا فیضان الافصاح (*
مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه سیدر (انعم) افعال بابندن اولان انعامدن فعل ماضیدر اسم جلال فاعلیدر (الینا) حرف جر اولان الی مجروری اولان متکلم مع الغیر ضمیریله فعلك مفعول به غیر صریحیدر (فیضان) سیلان وزننده فیض وفیوض وفیضوضه کبی کثرتندن ناشی صوچای کبی طاشوب اقمق معناسنه و برنسنه کثیر اولوب چوغالمق معناسنده فعلك مفعول به صریحیدر (افصاح) همزه نك کسریله متکلم کلامی طلاقت لسان ایله لحن وخطا ولکنتدن سالم وخالص اوله رق واضح وآچق عباره ایله تکلم ایلمك معناسنه فیضانك مضاف الیهیدر (حاصل معنی الله تعالی حضرتلری بزه اعذب الالسنه اولان کلام عربی بی فصاحت و بلاغت اوزره آچق وظاهر ادا ایلمکی لسانمزده ماء جاری کبی فیضانی انعام واحسان ایلدی دیمکدر

*) بر ایمش علم وعمل حرفنه ایله دقت * علمله عامل اولان بوله دوعالمده فلاح (*
یعنی علمله عملك حروف مبانیده اتحادی عملك علمدن انفکاکنك عدم جوازینی اشعار وعلم بلاعمل علم ابلیس آسا موجب هلاك وخسار ومورث ضلال وتبار ومعرض غضب پروردکار اولمغله علوم نافعه یی اکتساب وتحصیل وموجب ومقتضاسی اولان اعمال صالحه ایله نفسکی ورطات داریندن تخلیص وتکمیل قیل زیرا دنیا وآخرتده فوز وفلاح علم وعملی جمعله اولدیغی * قد افلح المؤمنون * ایله منصوصدر

) سرنا الله بنصر وفتوح (
(سرنا) ترکیبنده (سر) مد وزننده سروردن فعل ماضی متعدیدر متکلم مع الغیر ضمیری مفعول به صریحیدر اسم الجلاله فعلك فاعلیدر جمله سی لفظا خبر معنی انشاء دعادر (بنصر) لفظنده باء جاره سر فعلنه متعلقدر نصر لفظا مجرور محلا منصوب مفعول به غیر صریحیدر فعلك (وفتوح) ده واو عاطفه فتوح فانك وتانك ضمه لریله فتحك جمعی اوله رق نصر اوزرینه معطوفدر مآل عنوان الله تعالی بزی یعنی معاشر مؤمنینی نصر عظیم ایله فرحان وفتوحات جلیلهٔ ظاهره و باطنه ایله مسرور وشادان ایلسون دیمکدر

*) بعضیلر نام خدا دیدی بدوح * یوریمك طرز نزاکتله بدوح (*
(بدوح) صبور وزننده بعض اهل لغت عندنده الله تعالی حضرتلرینك اسماء حسناسندندر غالبا برشیئی بالبداهه وآکسزین ایشلمك معناسنه اولان بدحدن صیغهٔ مبالغه اولمق اوزره الله تعالی یه اطلاقی صحیح اولمغه مبنیدر زیرا جمیع مخلوقاتك مدت متطاوله ده بلکه ازمنهٔ غیر متناهیه ده ایشلمکدن عاجز اولدقلری امر عسیری الله تعالی آن غیر منقسمده انشا وایجاد بیوردیغی عین اعتبار ایله دائما محسوس ومشاهددر و بعضیلر عندنده بدوح مکاتب ومراسلاتی مرسل الیهه ایصاله اعانه عهدهٔ لیاقتنه احاله اولنان ملکك اسمیدر بناء علیه مکتوبلرك ظهرینه تحریر اولنور (بدوح) قعود وزننده تبدح کبی دلبرانك نازکانه طرز وادا ایله رفتار ایدوب یوریمکلکیدر

*) آشکار اولمغه دینلدی وضوح * ظاهر اولمقده بداهتله سنوح (*
(وضوح) ظهور و بروز وزننده ومرادفلریدر که برنسنه ظاهر وعیان وآشکار اولمق معناسنه در (سنوح) وضوح وزننده برکیمسه نك خاطرینه بالبداهه آکسزین بر رأی یاخود بر مصلحت ظاهر و بدیدار اولمق معناسنه در

*) چناغك طوله سی غایتده طفوح * صوایچوب قانمشه ده دینلدی قنوح (*
(طفوح) طانك ضمیله وضوح وزننده طاس وتجره وصحن مثللو قاب مقوله سی طاشوب دوکلك درجه سنده پك طلو اولمق معناسنه که فارسیده سرشار ولبریز دینور (قنوح) قافك فتحیله صوایچوب قانمغله ارتق ایچمیه جکنی اشراب ایچون باشی یوقاری قالدیران انسانه وحیوانه دینور

*) کیجه ایله ایچیلن باده غبوق * صبحه قارشو ایچیلن اولدی صبوح (*
(غبوق) صبور وزننده اخشام وقتی ایچیلن باده وسود مقوله سنه دینور (صبوح) وزن مزبور اوزره غبوقك مقابلیدر که صباح وقتی ایچیلن باده مقوله سنه اطلاق اولنور وصباحله ارکندن صاغیلن سوده دینور

*) چون پشیمان اولاندر نادم * توبهٔ صادقه مفهومی نصوح (*
(نادم) خادم وزننده ندامتدن اسم فاعلدر ایشلدیکی فعله یاخود سویلدیکی قوله اسف ایدوب پشیمان اولان کیمسه یه دینور (نصوح) صبور وزننده خلوص ونقا معناسنه اولان نصح لفظندن صفتدر موصوفی توبه اوله جقدر یعنی توبهٔ نصوح توبهٔ صادقه دیمکدر حضرت علی کرم الله تعالی وجهه حضرتلرینه توبهٔ نصوحدن سؤال ایتدکلرنده بیوردیلرکه شو آلتی نسنه دن عبارتدرکه ذنوب ماضیه یه ندامت وفرائض فائته یی قضا ورد مظالم واستحلال خصما وسابقده ایشلدیکی ذنوبه بردخی عود ورجوع ایتممکه عزیمت و بوندنصکره نفسنی طاعات الهیه یه قصر ایتمکدر

*) روحه منسوب اولان روحانى * جان وجبريل ايله عبسادر روح (*

(روحانى) رانك ضميله روحه منسوب اولان نسنه دركه كندينده روح وحيات اولان جانلوشى در وروحانى جسمانى مقابليدركه بلا جسد روح اولان ملائكه يه وجن طائفه سنه دينور جمعى روحانيون كلور (روح) رانك ضميله مادهٔ حيات اولان وديعهٔ الهيه يه دينوركه جان تعبير اولنور كند حقيقتنه وقوف جناب علام الغيوبه مختص اولمغله عقول بشريه ادراكندن عاجزدر وروح امين الوحى اولان جبريل عليه السلامه اطلاق اولنور وجناب عيسى صلوات الله وسلامه على نبينا وعليه حضرتلرينه اطلاق اولنور ووحى الهى يه وامر نبوته وقرأن عظيم الشانه روح اطلاق اولنور باعث حيات روحانى اولدقلريچون وحضرت رب العالمينك حكم وامرينه اطلاق اولنور وعرشدن ماعدا جميع مخلوقاتدن اعظم اولان ملكك اسميدر

*) افتتاح اولدى اعانت طلبى * فتح اچقدر آچلمش مفتوح (*

(افتتاح) افتعال وزننده فتح معناسنه وبرنسنه يه آغاز وابتدا ايلمك معناسنه در وامداد واعانت ونصرت طلب ايتمك معناسنه كلور استفتاح كبى (فتح) فانك فتحى وتانك سكونيله قپالو نسنه يى آچمق وبرمغلق نسنه نك اغلاقنى ازاله ايلمك معناسنه درحسى اولسون عقلى اولسون (مفتوح) آچلمش شى معناسنه محسوس ومعقوله شاملدر

*) هم تمدح طلب مدح ايتمك * امتداح اوكه اوكلمش ممدوح (*

(تمدح) تكلف وزننده مدح اولنمقدن محظوظ اولمغله تكلفله مدحه شايسته بعض اطوار واوضاع اظهار ايدوب ممدوح اولمغى ايستمك معناسنه در ومالك اولمديغى اشيا ومتصف اولمديغى اوصاف ايله فخر ايدوب اوكونمك معناسنه در (امتداد) افتعال وزننده مدح معناسنه دركه بركيمسه يى خلقيه ياخود اختياريه اولان صفات جميله سى سببيله حسن ثنا ايدوب اوكمك معناسنه در مدح كبى (ممدوح) محمود وزننده اوصاف جميله واخلاق پسنديده سى حسبيله اوكلمش كيمسه يه دينور

*) لوم وتعيير ديمكدر قنامق * دخى رسوايلغه دينلدى فضوح (*

(لوم) نوم وزننده عذل وعتاب معناسنه كه تركيده قنامق تعبير اولنور فارسيده سرزنش ديرلر (تعيير) يائين ايله تعييب وزننده بركيمسه دن صادر اولان فعل قبيحى يوزينه اورمغله عارلندرمق وقنامق معناسنه در تثريب وتأنيب وتقريع كبى (فضوح) قعود وزننده رذالت ورسوايلق معناسنه در

*) كبش قوچدركه كلور جمعى كباش * بوينوزيله اوريجى اولدى نطوح (*

(كبش) كافك فتحى وبانك سكونيله اينمدك اركك قيونه ديرلركه تركيده قوچ تعبير اولنور جمعى كافك كسريله كباش وهمزه نك فتحيله اكباش كلور (نطوح) نصوح وزننده صغر وقيون وكچى وكيك مثللو بوينوزلى حيوانلردن بوينوزيله اوروب سوسيجى حيوانه دينوركه سوسكن تعبير اولنور

*) يوكرك آت قيد الاوابد آوايچون * تپه كن آته دخى دينلدى ضروح (*

(قيد الاوابد) اضافتله صيد الارانب وزننده يوكرك اولوب قوغديغى طوتان آته اطلاق اولنور كانه يوكركلكى سببيله طوشان وجيران مقوله سى وحشى حيوانلره يتشوب قاچمقدن وحركتدن قيد ومنع ايتديكيچون چونكه قيد بوقاغى وباغ معناسنه اولمق مناسبتيله منع معناسنده ده استعمال اولنور (اوابد) باء موحده نك كسريله عابد وزننده آبدك جمعيدر وحشى

جانورره اطلاق اولنور (ضروح) نطوح وزننده اياغيله تپيجى آت وقاتر وسائر طواره دينوركه تركيده تپه كن فارسيده لكدكوب ديرلر

*) يك سكردوب قوشانى اولدى جموم * باشى پك ياوز آتك آدى جموح (*

(جموم) جهول وزننده شول آته دينوركه سكرتمكدن فتور عارض اولميوب تكرار بتكرار سكردوب قوشمق عادتى اوله (جموح) جهول وزننده باشى پك سرت وسركش اولوب راكبنى صايميان آته اطلاق اولنور

*) تكريمز طاهر وچوقدر كرمى * ربنا الله كريم سبوح (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (رب) رانك فتحى وبانك تشديديله جميع مخلوقاتى بسليوب تربيه ايدن حضرت پروردكارك اسماء حسناسندندر متكلم مع الغير ضميرينه مضافدر (الله) اسم جلال كبريادر كما مر فى عنوان القطعة الشرعية (كريم) امير وزننده عزت وشرف صاحبى اولان ذاته اطلاق اولنور بو مقامده لطف وانعام واحسان صاحبى اولان حضرت بارى مراددر (سبوح) زياده طاهر معناسنه قطعهٔ شرعيه ده كچدى (ربنا مبتدا اسم جلال بدل كل كريم خبر سبوح خبر بعد خبردر

*) اولمه مغرور فنا دنيايه * يك يشارسك دخى ماندهٔ نوح (*

(مغرور) مغبون وزننده باطل وبيهوده نسنه يه ميل وهوس ايله فريفته اولوب الدانمش كيمسه يه دينور (فناء) بقاء وزننده ومقابليدركه يوقلق ومنعدم اولمق معناسنه در بوراده فانى معناسنده مستعملدر (دنيا) دالك ضميله فعلى وزننده قرب معناسنه موضوع اولان دنودن مأخوذ اوله رق آخرت مقابليدر آخرته نسبتله قريب اولديغيچون ياخود قريب الزوال اولديغيچون دنيا تسميه اولندى وبو دنيانك حقيقتى يوغسه ده بنه حقيقتنده اختلاف اولنوب بعضيلر بو عالم متناهينك مجموعنك اسميدر ديدى و بعضلر قبل الآخره موجوده ومخلوقه اولان مجموع جواهر واعراضك اسميدر مجازا هر براجزاسنده ده اطلاق اولنور ديديلر و بعضيلر حس ايله ادراك متعلق اولان دنيا عقل ايله ادراك متعلق اولان آخرتدر ديديلر (نوح) روح وزننده ابو البشر ثانى نوح بن لمك بن متوشلخ بن ادريس عليهما الصلاة والسلام دركه عمر شريفلرينك مدة متطاوله امتدادى بين الانام متواتر ومشهور اولو العزم جمله سندن بر نبى ذى شان ودعوتنه اجابتدن روكردان اولان طائفهٔ خذلان تباركردهٔ طوفان اولدقلرى مفاد قرآن عظيم الشاندر عمر شريفلرنده اختلاف اولندى ابن عباس رضى الله تعالى عنهما قولى اوزره سن شريفلرى قرق سنه يه بالغ اولدقده نبوت ايله بعث اولنوب طقوز يوز اللى سنه قومنى دينه دعوت اوزره قيام وبعد الطوفان ايكيوز اللى سنه تمامنده عمر شريفلرى رسيدهٔ انجام اولوب حظيرهٔ قدسه خرام اولمغله مدة بقالرى بيك ايكيوز قرق سنه اولمشدر وهب بن منبه قولى اوزره بيك درتيوز سنه مقاتل بن سليمان روايتى اوزره بيك درتيوز اللى سنه معمر اولمشدر مثال بيت ظاهردر

) جاءت الخاء بنظم مرسوخ (

(جاءت) فعل ماضى مفرد مؤنث غائبه دركلدى معناسنه (خاء) حروف هجادن حرف سابعك اسميدر وجاءت فعلنك فاعليدر (بنظم) كلمه سنده باء ملابسه جاء فعلنه متعلقدر نظم مصدردر كلام منظوم معناسنه (مرسوخ) محلنده ثابت واستوار اولمق معناسنه اولان رسوخدن اسم مفعولدر ثابت وراسخ معناسنه اوله رق فعلك مفعول به غير صريحى اولان نظمك صفتيدر فعل لازمدن اسم مفعول بنا قلنمديغندن مرسوخ كلمه سى فصيحه دكلدر حاصل معنى حاء مهمله

لملك بفتح اللام وسكون الميم بعدها كاف ابن متوشلخ بفتح الميم وتشديد التاء المضمومة بعدها واو وفتح الشين المعجمة واللام بعدها خاء معجمة ابن اخنوخ وهو ادريس عليه السلام كما سيجى في اول القطعة الآتية *

قافیه‌سی انجام بواوب خاء معجمه قافیه‌سنده اولان لغتلری قطعهٔ خائیه هر بررلرین موضع لایقنده
راسخ وثابت نظم مرغوب ایله سلك وزنه دیزدی دیمکدر

*) دیندی ادریس نبی‌یه اخنوخ * پیر اولان شیخ کلور جمعی شیوخ (*

(اخنوخ) همزه‌نك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونی ونونك ضمیله وخنوخ صبور وزننده حضرت ادریس علی نبینا وعلیه السلام حضرتلرینك سریانی اسم شریفلریدر والآن حیاتده اولان درت نبی ذی‌شانك بریدر که انلر ادریس وعیسی وخضر والیاس علیهم السلامدر حضرت ادریس علیه السلام نبوت وحکمت وسلطنت جهتلرینی جامع اولمغله مثلث بالنعمه اطلاق اولنمشدر (شیخ) شینك فتحی ویانك سکونیله وشیخون سیحون وزننده سیماسنده پیرلك وقوجه‌لق علامتلری ظاهر اولان کیمسه‌یه دینور وحلم ووقار مثللو اخلاق حمیدهٔ شیوخ ایله متصف اولدقلریچون هنوز سالخوردهٔ روزکار اولمدق شاب عالمده شیخ اطلاق اولنور (شیوخ)
شینك ضمیله وکسریله شیخ مزبورك جمعیدر اشیاخ کبی

*) راسخون ثابت اولنلر ایودن * ثابت اولماغه دخی دیندی رسوخ (*

(راسخون) برجسم برمحلده یاخود برصفت برموصوفده کرکی کبی ثابت ومحکم اوله معناسنه اولان رسخك جمعیدر (رسوخ) قعود وزننده برنسنه یرنده ثابت واستوار اولمق معناسنه باب اولدن
وثالثدن مصدردر

*) نسخ برنسنه‌یی زائل ایتمك * حکمی زائل اولان آیت منسوخ (*

(نسخ) مسخ وزننده برنسنه‌یی یرندن زائل قیلمق معناسنه باب ثالثدن مصدردر وبرنسنه‌یی تغییر ایدوب بوزمق معناسنه وبرمکتوبك صورتنی صحیفهٔ اخرایه نقل معناسنه‌که برکتابی قرشوسنده نسخه ایدوب صورتنی یازمقدر وبرنسنه‌نك صورتنی اقبح صورته تحویل ایلمك معناسنه‌ده کلور بومعنا ذکری آتی مسخ ایله مرادفدر (منسوخ) شول آیهٔ کریمه‌یه وحدیث شریفه اطلاق اولنورکه تحلیل وتحریم وسائر احکامدن اولدیغی حالده کندیدن مستفاد اولان حکم شرعی زائل اولوب حکم مذکورك مدتنك انتهاسی بیان اولنمش اوله آیت متارکه آیهٔ مقاتله ایله منسوخ اولدیغی کبی بوکه منسوخ الحکم دیرلر وآیهٔ جلیله‌نك قرائتیله تعبدك
انتهاسنی بیان ایچون اولور بوکه منسوخ التلاوة دیرلر

*) دری صویماغه دینور سلخ اما * دریسی صویلان اولمش مسلوخ (*

(سلخ) سینك فتحی ولامك سکونیله حیوان مقوله‌سنك دریسنی یوزوب چقرمق معناسنه باب اولدن وثالثدن مصدردر قناره‌یه سلخ خانه تعبیری بوندندر ومذبوحدن یوزیلوب چیقاریلان دری‌یه دینور ومطلقا برنسنه‌یی شیء آخردن صیروب چیقارمغه دینور سلخ اللیل من النهار کبی وآیك آخر کوننه اطلاق اولنور (مسلوخ) دریسی یوزیلوب چقرلمش قیون وکچی
وصغر مقوله‌سنه دینور

*) انتفاخ اولدی اگرچه ششمك * پك سمزقارنی بیوك‌ده منفوخ (*

(انتفاخ) افتعال وزننده انسان وحیوان مقوله‌سی برعلت حادثه‌دن ناشی یاخود بعد الموت منتفخ
اولوب ششمك معناسنه‌در (منفوخ) سمزوقارنی بیوك ششمان کیمسه‌یه اطلاق اولنور

*) صورت اولی تحویل اولنان * اقبح صورته اولمش ممسوخ (*

(ممسوخ) برشیئك صورتنی برقبیح وچرکین صورته تحویل ایلمك معناسنه اولان مسخ لفظندن اسم مفعولدر صورت اولی اقبح صورته تبدیل اولنان شیئه دینور یهود طائفه‌سندن اصحاب سبتك مایمون صورتنه یاخود جوانلری مایمون صورتنه و پیرلری خنزیر صورتنه

وما

وهو اخنوخ بن برد بن مهلائیل بن انوش بن قینان بن شیث بن آدم علیهم السلام کذا فی مفتاح السعادة لطاشکبری زاده *

* لو یمسخ الخنزیر مسخا ثانیا * ما کان الا دون قبح الجاحظ * کذا فی المستطرف

ومائدهٔ عیسا علیه السلامی تکذیب ایدنلر خنزیر صورتنه ممسوخ اولدقلری کبی وکریه المنظر اولان
کیمسه‌یه مسیخ وممسوخ اطلاق اولنور

*) قولاغك کندوسنه منفذنه * ایشیدن دیدی صماخ واصموخ (*

(صماخ) کتاب وزننده (اصموخ) اسلوب وزننده قولاغك کندوسنه دینور عربیده اذن فارسیده کوش کبی وقولاغك منفذینه یعنی دلیکنه‌ده دینور ناظمك بونلری اهل سمعه نسبتنده
لطافت واردر

*) آلچغه دیرلر ایمش دون دخی * یوجه‌لك اوادی علو ایله شموخ (*

(دون) دالك ضمیله فوق کلمه‌سنك ضدیدر مکانده الچق ورتبه‌ده وقیمتده اشاغی اولان شیئه اطلاق اولنور و بعضا فوق معناسنه‌ده استعمال اولنمغله اضداددندر ودون کلمه‌سی شریف ونفیس وکثیر وخسیس معنالرینه کلمکله بوجهتدن دخی ضد اولور وامام کبی اوك معناسنه وخلف کبی اکسه معناسنه مستعمل اولمغله بووجهله ده ضد اولور وکاف خطابله (دونك هذا) کلمهٔ اغرادر خذ هذا والزمه واحفظه دیمکدر (علو) سمو وزننده برنسنه مرتفع ویوکسك اولمق معناسنه‌در عطاء وزنند علاء وترقی وزننده تعلی کبی وبرکیمسه شان وشرف صاحبی اولمق معناسنه کلور (شموخ) قعود وزننده پك یوکسك وبلند اولمق معناسنه باب ثالثدن مصدردر شینك فتحی
ومیمك سکونیله شمخ کبی شامخ عالی ومرتفع شیئه دینور

*) ایکی همسن وایکی مثل اولنه * دیندی شرخان کلور جمعی شروخ (*

(شرخان) شیخان وزننده یاشد ویاشداش معناسنه اولان شرخ لفظنك تثنیه‌سیدر ایکی یاشداشلر معناسنه ومثل ومانند معناسنه اولان شرخ لفظنك مثناسیدر مثلان معناسنه وشرخ وقت شبابك اول هنکامنه دینور جمعی شیوخ وزننده شروخ کلور عربیده اتراب وامثال معناسنه (همسن) فارسیده معیت معناسنی مفید اولان هم لفظیله یاش معناسنه اولان سن لفظندن مرکب اولمغله یاشداش معناسنه اولور عربیده لامك کسریله لده وترب فارسیده
همزاد وهمسال کبی

*) رأس باش اکسه قفادر اما * تپه‌نك اوستنه دیرلر یافوخ (*

(رأس) رانك فتحی وهمزه‌نك سکونیله اعضاء حیوانیه‌دن باشه دینور فارسیده سر دیرلر وهرشیئك یوقریسنه اطلاق اولنور وبرقومك سید وسرکرده‌سنه اطلاق اولنور رئیس کبی جمعی رؤس واروس کلور افلس وزننده (قفا) عصا وزننده بویونك اردینه دینورکه اکسه تعبیر اولنور قذال مرادفیدر فارسیده فراروی وهبره دیرلر نسخ مطبوعه‌ده اکسه قفادر موقعنده کله قفادر وقوعی نابجادر زیرا کله فارسیده وترکیده باشك طوپوندن عبارتدر (یافوخ) یاقوت وزننده باشك مقدمیله مؤخرینك کمکلری قاوشدیغی یره دینورکه موضع مزبور اطفالده یومشق اولمغله حرکت ایدر ترکیده بنقلده یق وایمك تعبیر اولنور جمعی یوافیخ کلور ویافوخ
اللیل کیجه‌نك تمام ظلمتی وقتنه دینور

*) طبخ وشی اولدی پشرمك چونکیم * دینلور پشمشه مشوی مطبوخ (*

(طبخ) طانك فتحی وبانك سکونیله مطلقا پشورمك معناسنه در کرك بریان وکباب وقاورمه جهتیله اولسون وکرك تنجره مقوله‌سنده پشورمه ایله اولسون (شی) شینك فتحی ویانك تشدیدیله اتی کباب وبریان ایتمه جهتیله پشورمك معناسنه‌در (مشوی) کباب اولمش لحمه
(مطبوخ) پشمش طعامه دینور

*) وکن ووکر اولمش ایسه قوش یوه‌سی * فرخ قوش یاوروسیدر جمعی فروخ (*

(وكن) واوك فتحی وكافك سكونیله ووكنه واوك حركات ثلاثیله قوش یوه سنه دینور عش كبی (وكر) وزن مزبور اوزره (ووكره) تمره وزننده بونلرده قوش یوه سنه دینور ایچنده قوش اولسون اولماسون فارسیده لانه وآشیان دینور (فرخ) فرق وزننده قوش یاوریسنه دینور وهرحیوانك یاوریلرینه اطلاق اولنور واغاجلرك دیلرندن بیتوب چیقان فلیزلره دینور (فروخ) ضمتینله فرخك جمعیدر افرخه وافراخ كبی

*) تنك كس جلوه‌لی خاتون رصوف * بایلان ذوق جاعیله ربوخ (*

(رصوف) صبور وزننده ورصفاء حمراء وزننده مرصوفه محبوبه وزننده فرجی غایت طار اولان عورته دینور (تنك) جنك وزننده فارسیده طار وضیق معناسنه (كس) كافك ضمیله فرج معناسنه زبانزد اولمغله ترجمه قیلندی (ربوخ) صبور وزننده وقت مجامعتده شدت شهوته مقارن رخاوتدن ناشی بایلوب بیخود اولان عورته دینور فتحتینله (ربخ) خاتون ربوخ اولمق معناسنه در

*) صاقلنور سعی وثباتیله علوم * یحفظ العلم بجد ورسوخ (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (یحفظ) حفظدن مضارع مجهولدر حفظ برنسنه یی حراست ایدوب صاقلمق و بر كلامی از برایلمك و برشیئی كوروب كوزتمك معنالرینه در (العلم) الفاظ عمومدن اولان مفرد محلی باللام اولمغله علوم معناسنه اولوب فعلك نائب فاعلیدر (بجد) لفظنده باء سببیه یحفظ فعلنه متعلقدر (جد) جیمك كسریله سعی ایدوب چالشمق معناسنه فعلك مفعول به غیر صریحیدر (رسوخ) صدر قطعه ده كچدیكی اوزره دوام وثبات معناسنه جد اوزرینه معطوفدر

*) ویرمه ثقلت ظرفا مجمعنه * بزم عرفانده اول غایت شوخ (*

(ظرفا) شرفا وزننده ظریفك جمعیدر ظریف ظرافتلو آدمه یعنی ذكی وزیرك و بلاغت واطافت اوزره خوش كلام سویلیجی كیمسه یه وملاحتلو وخوب هیئتلو ونازك قیافتلو شخصه دینور (مجمع) محشر وزننده اسم مكاندر محل جمع معناسنه (بزم) عزم وزننده فارسیدر مجلس جمعیت معناسنه (عرفان) اذعان وزننده برشیئی تفكر وتدبر طریقیله معرفتدن عبارتدر بوراده حذف مضاف طریقیله اهل عرفان مراددر (شوخ) فارسیدر ناظمك تحفه ده بیانی اوزره آچق مشربلو نازك طبع حاضر جواب كیمسه یه دینور

) دلت الدال عیانا لحصول المقصود (

(دلت) بر كیمسه یی برنسنه یه طوغری یول كوستروب قولاغوزلق ایلمك معناسنه اولان دلالتدن ماضی مؤنثدر (دال) حال وزننده حروف هجادن حرف ثامنك اسمی اولمق اوزره فعلك فاعلیدر (عیان) عینك كسریله مفاعله دن مصدردر برنسنه یی شبهه سز آچقدن كورمكدر وفعلك مفعول مطلق مجازیسیدر (لحصول) لفظنده علی معناسنه اولان لام جاره دلت فعلنه متعلقدر (حصول) وصول وزننده مصدردر حاصل وثابت اولمق معناسنه فعلك مفعول به غیر صریحیدر (مقصود) كندی جانبنه عزم وتوجه اولنان نسنه یه دینور حصولك مضاف الیهی در مثال معنی خفی دكلدر

*) بویلو خندق كبی یارلمش اولان یراخدود * نار آتشدر اودنلی دیمه‌در ذات وقود (*

(اخدود) اسلوب وزننده یرده اولان اوزون یاریغه وخندقه دینور جمعی اخادید كلور (نار) دار وزننده آتشه دینور معروفدر ومؤنث سماعیدر (وقود) صبور وزننده ووقاد كتاب وزننده ووقید امیر وزننده آتش یقاجق اودونه وسائر چورچوپه دینور كه طوترق تعبیر اولنور (ذات)

صاحب معناسنه اولان ذو لفظنك مؤنثیدر جمعی ذوات كلور وذات برنسنه نك عین ونفسنده استعمال اولنور

*) هود معناسی یهود ایدیجی انكار جحود * جمع خائن خونه منكر نعمتده كنود (*

(هود) عود وزننده فی الاصل تائب معناسنه اولان هائدك جمعیدر تائبون معناسنه صكره یهود طائفه سنده اسم جنس اولمشدر عبادت عجلدن تائب اولدقلری ملابسه سیله و بر پیغمبر ذی شان اسمیدر كه هود بن عابر بن شالخ بن فالغ بن ارفخشد بن سام بن نوح علیهما السلامدر (یهود) یعود وزننده ماده مرقومه دن مضارعدر طائفه یهوده علم اولمشدر وزن فعل وعلم اولمغله غیر منصرفدر نسبتده یهودی دینور (جحود) صبور وزننده اوزان مبالغه دندر برنسنه یی یقینا بیلور كن انكاره مصر اولان كیمسه یه دینور زیرا جحد و جحود قعود وزننده بیله رك انكار ایتمكه دینور پس طائفه مسفوره یه جحود اطلاقی (وجحدوا بها واستیقنتها انفسهم) نظم جلیلی مصداقنجه خاتم الانبیا صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك رسالتنی علم الیقین بیلورلر ایكن حسده مبنی انكار ایلدكلری ایچوندر بوصورتده جیمك فتحیله در اما جیمك ضمیله جحود دیدكلری محرفدر السنه عوامده دوران ایدن چفید غلط فاحشدر (خونه) فتحاتله خائنك جمعیدر رمان وزننده خوان كبی خائن امانته وعهده غدر وخیانت ایدن كیمسه یه دینور (كنود) عنود وزننده منعمك نعمتی انكار ایله كفران نعمت ایدن كیمسه یه وكافره وعاصی یه و بخیله دینور

*) سكود اغاجی خلاف ودخی صفصاف اوله * كولكه در ظل وچكلمشده اوزانمش ممدود (*

(خلاف) كتاب وزننده سكود اغاجندن برنوعك اسمیدر كه بلخی سكود وسالقیم سكود دیدكلریدر (صفصاف) سلسال وزننده مطلقا سكود اغاجنه دینور شجر خلافدن اعمدر مفردی صفصافه در (ظل) ظانك كسری ولامك تشدیدیله ضحی مقابلیدر كه مطلقا كولكه یه دینور كرك اصلا كونش كورمكه اولسون كرك ضوء شمسه شجر وبنا مثللو برنسنه حائل اولمغله اولسون اماف‌ء معنای ثانی یه خاصدر (ممدود) هرنه دن اولورسه چكیلوب اوزانمش نسنه یه دینور مدید كبی واوزن شیئه اطلاق اولنور طویل كبی

*) سامدون اولدی اعالی دخی سامی عالی * یوجه لك اولدی سمو وهم اومعناده سمود (*

(سامدون) سامدك جمعیدر سامد عالی ومرتفع معناسنه‌در ومتكبر اولان كیمسه یه دینور ومتحیر وسرگردان اولان كیمسه یه وعبثه اشتغال ایله لهو ولعب ایدیجی كیمسه یه دینور اعالی اعلانك جمعیدر تركیده متعارف اولمغله ترجمه قیلندی (سامی) علو وارتفاع معناسنه اولان سمودن اسم فاعلدر عالی و یوجه معناسنه‌در شامخ كبی (سمو) علو وزننده ومرادفیدر كه یوكسكلك معناسنه (سمود) قعود وزننده علو وتكبر وتحیر معنالرینه‌در

*) آلته تحت اوسته دینور فوق رفیع اولدی یوجه * اشاغه اینمه هبوط و یوقاری چیقمه صعود (*

(تحت) تانك فتحی وحاء مهمله نك سكونیله جهات ست اقسامندن آلت دیمكدر كه فارسیده زیر دینور (فوق) تحت وزننده ومقابلیدر كه برنسنه نك اوستنه دینور زمانده ومكانده وعددده ورتبه وشرفده استعمال اولنور (رفیع) امیر وزننده یوجه و یوكسك نسنه یه وشریف القدر عالیشان كیمسه یه دینور (هبوط) قعود وزننده یوقاریدن اشاغی یه اینمك معناسنه‌در (صعود) هبوط وزننده ومقابلیدر اشاغیدن یوقاری چیقمه معناسنه‌در ارتقا وعروج كبی

*) كرچه محمود دیمك مدح اولنمش اما * ذكری قرآنده اولان فیلك آدیده محمود (*

(محمود) ممدوح وزننده ومرادفیدر كه ذكر جمیل ایله ثنا اولنمش و پسندیده اولنوب بكنلمش نسنه یه دینور ومحمود سوره فیلده مذكور اولان فیلك اسمیدر كه ملوك یمندن ابرهة بن الصباح

کعبهٔ معظمه یی هدم وتخریب قصدیله مکهٔ مکرمه اوزرینه هجوم ایتدکده استصحاب ایتدیکی
فیلدر تفصیلی تفاسیرده مسطوردر

*) اویقودر نوم انك اولنه دیندی نعاس * او یانقلاره دی ایقاظ او یومشلاره رقود (*
(نوم) یوم وزننده بدن انسانك مدار راحتی اولان اویقویه دینور رقاد کبی فارسیده خواب دینور (نعاس) غراب وزننده اویقونك اولی معناسنه درکه امزغمق واو یوقلمق تعبیر اولنور وزن مزبور اوزره رکاس کبی فارسیده سرخواب وکوشاسب دینور (ایقاظ) اکیاس وزننده یانك فتحی وقافك ضمیله یقظ وکتف وزننده یقظ وسکران وزننده یقظان لفظلرینك جمعیدر او یانق کیمسه لره دینور فارسیده بیداران دینلور (رقود) رکوع وزننده نائم معناسنه اولان راقدك جمعیدر رکع وزننده رقد کبی او یومش کیمسه لره دینور فارسیده خوابیده دیرلر

*) صب وهاوی دیمه عاشق دخی دلبرده بهیج * عشقله حالی یمان کیمسه عمید ومعمود (*
(صب) صادك فتحی و بانك تشدیدیله حب مفرط ایله آشفته دل اولان عاشقه دینور (هاوی) باب رابعدن مصدر اوله رق عشق ومحبت معناسنه اولان هوی لفظندن اسم فاعلدر عاشق معناسنه در (عاشق) وامق وزننده ومرادفی اوله رق افراط اوزره محبت معناسنه اولان عشقه مبتلا وگرفتار اولان کیمسه یه دیمك اوزره عربیدر ترکیده شیوعی حسبیله ترجمه قیلندی (بهیج) امیر وزننده پك کوزل متناسب الاعضاء دلبر اولان محبوبه دینور ودائما مسرور وشادان اولان کیمسه یه دینور (عمید) امیر وزننده (معمود) محمود وزننده عشق ومحبتدن زار وزبون اولانه دینور

*) افتضاض اولدی انی بوزمه که قزلق عذره * عبقره پك کوزلی تازه جوار یه در خود (*
(افتضاض) همزه نك کسریله افتراع وزننده ومرادفیدر قزك بکارتنی ازاله ایتمکه دینور (عذره) غرفه وزننده قیزلغه دینور بکارت معناسنه وازالهٔ بکارت معناسنه کلور افتضاض کبی (عبقره) حیدره وزننده جاریه دن وغیریدن پك کوزل اولان نسنه یه دینور (خود) خانك ضمیله جمعیدر خودات کبی مفردی خانك فتحی وواوك سکونیله خوددر خلقت واندامی خوب نرم ونازك تازه محبوبه جاریه لره وقزلره دینور

*) عرب اولور ارلر ینی پك سویجی خاتونلر * هم وزون بو یلوسی عطبول ومحبتلی ودود (*
(عرب) ضمتینله جمعدر مفردی صبور وزننده عروبدر زوجنه پك محبتلی اولوب زوجندن غیری یه اصلا مائل ونظر ایتمین خاتونه دینور (عطبول) عینك ضمیله عنقود وزننده وعطبوله هاء ایله وعطبل سنبل وزننده اتلو وجانلو اوزون بو یلو واوزون کردانلو دلبر ونازنین خاتونه دینور (ودود) صبور وزننده اوزان مبالغه دندر پك محبتلی دوستلیغی محکم کیمسه یه دینور وعباد صالحینه رضاسی ورحمتی کثیر اولان جناب کبریانك اسم شریفیدر فعول بمعنی فاعلدر و بمعنی مفعول اوله رق قلوب اولیاده محبوب معناسنه جمله ده جائزدر

*) مرأه عورتکه کلور جمعی نسا ونسوان * چوجوغی چوق طوغران عورته هم دیندی ولود (*
(مرأه) میمك فتحی وراك سکونیله حمزه وزننده واولنه همزهٔ وصل ادخالیله امرأه خاتون وعورت معناسنه در مذکری میمك حرکات ثلاثیله وراك سکونیله مرأ وهمزهٔ وصل ایله امرئ درکه ارکشی یه دینور رجل معناسنه (نساء) کساء وزننده (ونسوان) غلمان وزننده ونسوه کسوه وشعبه وزنلرنده مرأه کلمه سنك لفظنك غیریدن جمعلریدر مرأ وامرئ کلمه لری لفظلرینك غیریدن رجال ایله جمعلندیکی کبی (ولود) صبور وزننده اوزان مبالغه دندر فعول بمعنی فاعل اوله رق چوق چوجوق طوغران عورته دینور ومطلقا والد ووالده معناسنه کلور

امتخادن

*) امتخادن صابلورسن ایده کور وعده وفا * اوف بالوعد یعدوك من اهل الجود (*
مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (اوف) غدر مقابلی اولان وفاء لفظندن امر حاضر در فاعلی تحتنده مستتر ضمیر خطابدر (بالوعد) لفظنده باء جاره فعل امره متعلقدر (وعد) واوك فتحی وعینك سکونیله قول ایله برنسنه یی ایده جك اولمق معناسنه درکه بر کیمسه یه سوز ویرمك و برنسنه آده مق تعبیر اولنور عینك کسریله عده وموعده کبی جار مع المجرور فعلك مفعول به غیر صریحیدر (یعدوك) ترکیبنده یعدون اعدادی یرینه ضم ایدوب صایمق معناسنه اولان عد لفظندن فعل مضارع جمع مذکر غائبدر کاف خطاب من یصلح له الخطابدن عبارت اوله رق فعلك مفعولیدر (من) جاره تبعیضیه یعدون فعلنه متعلقدر (اهل) همزه نك فتحی وهانك سکونیله برکیمسه نك عشیرتنه یعنی اولاد وعیالنه وسائر اقرباسنه ومتعلقاتنه دینور واهل برنسب یاخود بردین یا برمذهب یا برصنعت یا بربیت یا بربلده جمع ایتدیکی کیمسه لره دینور مانحن فیه صناعهٔ محمودهٔ سخانك جمع ایتدیکی کیمسه لردن عبارتدر (جود) جیمك ضمیله بذل وعطا وکرم صاحبی جوانمرد اولمق معناسنه در صفتی جواد کلور حاصل معنی وعده وفا ایدن اصحاب جود دن معدود در دیمکدر

*) شرف جدایله فخر ایتمه همان جدایله * کیمسه عالم اوله مز ایسه بذل مجهود (*
(جد) جیمك فتحی ودالك تشدیدیله اب الاب معناسنه که دده تعبیر اولنور (جد) جیمك کسریله سعی وکوشش ایدوب چالشمق معناسنه در ناظم تحریر بو مصراعده محسنات لفظیه دن جناس محرفی صناعتنه رعایت ایتدی جد الجد جدة البرد ترکیبنده اولان بردو بردکبی (مجهود) تاب وطاقت ومحنت ومشقت معناسنه اولان جهددن اسم مفعولدر حاصل معنی آبا واجدادك کثیر جمع وتحصیل ایتدیکی علوم ومعارف ایله افتخار ایدوب تضییع اوقات ایتمه بلکه جهد جهید وسعی بلیغ ایدوب تحصیل هنر وکسب کمال ایله زیرا محنت ومشقت چکوب صرف مقدور ایتمدکجه برکیمسه عالم وفاضل اوله مز دیمکدر یعنی کن عصامیا ولاتکن عظامیا مفهومیله عامل اول دیمکدر

) البنا نقد کنز العلم موروث من الاجداد (
(البنا) جار مع المجرور مؤخر موروث لفظنه متعلقدر بزه دیمکدر تقدیم مجرد وزنه رعایت ایچوندر حصره محمول اولمقده محتملدر (نقد) نونك فتحی وقافك سکونیله اشترا اولنان متاعك ثمنی پشین وفی الحال ویرمك معناسنه واقچه نك وسائر نسنه نك زیوف وردیسی سچوب آیلمق وآیرمق معناسنه وتام الوزن وکامل العیار التون واقچه معناسنه کلور مانحن فیه معنای ثالثدن مستعاردر (کنز) کافك فتحی ونونك سکونیله مال مدفون معناسنه ومطلقا التون وکموش معناسنه کلور کنز العلم علمه مضافدر (علم) معلومدر (موروث) متروك وزننده وفات ایدن کیمسه نك ترك ایتدیکی مالنه ومخلفاتنه دینور (من) کلمه سی موروثه متعلقدر (اجداد) همزه نك فتحیله اب الاب معناسنه اولان جدك جمعیدر تغلیب طریقیله اب اجداده داخلدر ناظمك جدلری محمد مرعشی علمادن اولوب شارح الاشباه والنظائر اولدیغی حرف هاقافیه سنده اولان قطعهٔ اولاك اواخرنده مصرحدر یعنی تغییر وتفتیش سز بلا تکلف نائل اولمق متصور اولمقده مال مدفونه مشابه اولان علم یاخود بین الانام مقبول ومرغوب اولمده سیم وزره مشابه اولان علم خزینه سی بزه آبا واجدادمزدن منتقلدر یاخود آبا واجدادمزدن بزه مال انتقال ایتمیوب انجق علم انتقال ایتدی دیمکدر بو قطعه نك عنوانیله قطعهٔ سابقه نك مقطعی وقطعهٔ ثانیه ده بدرك علم وکمالی سائکه قالمز میراث مصراعی بیننده اولان شائبهٔ تناقضك دفعی سهلدر

*) تلظی اودعلولنمك علولندرمه در ایقاد * شواظ وهم لهب یالك بالکلا بجدر وقاد (*

(تلظى) تفعل بابنـدن مصدر اولمق اوزره آتش يالكنلوب علولنمك معناسنه در (ايقاد) ايجاد وزنـنده آتشى ياقوب علولندرمك معناسنه در (شواظ) غراب وكتاب وزنلرنده آتشك دونسز صافى يالكنه دينور (لهب) تعب وزنـنده بودخى آتشك دخاندن صافى شعله سنه ويالكنه دينور امير وزنده لهيب وغراب وزنده لهاب كبى (وقاد) شداد وزنده مبالغه در پك علولنيجى وشعله لنيجى معناسنه در

*) قوانيدر خليه نحل ارى شهد وعسل بالدر * شكر درقند وسكر كيم شكرجى يه دينور قناد (*

(خليه) غنيه وزنده وهاسز خلى غنى وزنـنده ارى قوواننه دينور كه معروفدر (نحل) نونك فتحى وحاء مهمله نك سكونيله بال ارسينه دينور (شهد) مهد وزنده باله دينور وبونده شينك ضمى دخى جائزدر جمعى شينك كسريله شهاد كلور (عسل) عينك وسينك فتحه لريله باله دينور فارسيده انكبين ديرلر (قند) قافك فتحى ونونك سكونيله شكر قامشى تعبير اولنان نباتك عصاره سندن معمول اولان شكره دينور (سكر) سينك ضمى وكاف مفتوحه نك تشديديله حلاوتده ضرب مثل وهر برشئ احلى يه مشبه به وممثل قيلنان شكرك اسميدر (قناد) شداد وزنده شكرى اعمال ايدنه وآكوب صاتنه دينور كه شكرجى دينور

*) ترصد در ترقب وش كوزتمك انتظار ايله * رصد يول كوزلنن يردر اولو يوله دينور مرصاد (*

(ترصد) تفعل وزنده برنسنه يه كوز ديكوب دقتله نظر ايتمك معناسنه در (ترقب) وزن مزبور اوزره برنسنه يى كوزتمك ومنتظر اولمق معناسنه در ارتقاب كبى (وش) لفظى ادات تشبيه فارسيدر (رصد) فتحتينله فى الاصل راصدك جمعيدر خدم خادمك جمعى اولديغى كبى بوصورتده رصد طريق جاده دن عبارت اولان مرصادى ساعى بالفساد اولان قطاع طريقدن حفظ وحراست ايتمكله ابناء سبيلى وقايه ايچون يول اوزرنده اوتوران پاسبانلره ودربند بكجيلرينه اطلاق اولنور صكره حالك اسميله محلـه تسميه قيلندن اوله رق مزبور پاسبانلرك آرامكاهى اولان موضعه رصد تسميه سى حقيقت عرفيه اولمغله ناظم تحرير موضع مزبور ايله تفسير ايلدى (بعـده) امر كواكبـده كواكبك سير وحركتلرينى ومواضع معينه يه بلوغلرينى ترصد ايچون قونيه ده افلاطونك ومراغه ده خواجه نصير الدين طوسينك وسمرقنده الوغ بك بنا كرده سى اولوب غياث الدين جمشيد وعلى قوشى وقاضى زاده رومينك متولى اولدقلرى دوربين كبى هندسه اوزره موضوع بيوك بللورلر ايله مصنوع ابنيهٔ مكلفه ده حقيقت عرفيه مثابه سنده اولمشدر بوده حالك اسميله محله تسميه قبيلندندر (مرصاد) منهاج وزنده ومرادفيدر كه جاده واولو يوله دينور

*) الوك هم الوكه ايلچيلك اولمش سفارت وش * دينور ايلچى يه وفد وجمعى كلمشدر وفود اوفاد (*

(الوك) قبول وزنـنده (الوكه) ها ايله شخصين بيننده ياخود جماعتين بيننده ياخود واحد ايله جماعت بيننده واقع منافسه ومنافرتى كشف وازاله ايله اصلاح ذات البين ايچون توسط ايدن كيمسه يه دينور كه لسانمزده شخص مزبوره ايلچى وكارمه قومه ايلچيلك تعبير اولنور والوكه ايلچينك حامل اولديغى نامه يه ورساله يه ده اطلاق اولنور (سفارت) سينك فتحيله نظارت وزنده وكسريله كتابت وزنده قومك ميانده وقوع بولان وحشتى دفع ايله ماينلرينى اصلاح ايلمك معناسنه دركه ايلچيلك اوله جقدر (وفد) واوك فتحى وفانك سكونيله بر دولتدن آخر دولته ايلچيلك ياخود سائر مصلحت ضمننده كلن آدمه وقومى طرفندن تنظيم مصلحت ايچون سلاطين وامرايه كلن كيمسه يه دينور (وفود) شهود وزنـنده (اوفاد) اوتاد وزنـنده وفدك جمعيدر

*) شباك آوجى دوزاقلارى شرك هم ايپلرى آنك * قنص آو صيد معناسنده آوجى قانص وصياد (*

(شباك) شينك كسريله سمك وطيور صيدى ايچون ايپ مقوله سندن اورلمش بالق آغى وآوجى دوزاغى معناسنه اولان شبكه نك جمعيدر (شرك) فتحتينله ايپدن اورلمش آغه ودوزاغه وآنك اجزاء مشبكه سى اولان ايپلرينه دينـور (قنص) قافك ونونك فتحه لريله شكار اولان آوه دينور قنيص كبى (صيد) قيد وزنده آوآولامق معناسنه وصيد مصيد معناسنه كلور كه برى وبحرى اولان وحشى حيوانه آوجينك ظفر بولوب قبضهٔ تملكنه المسندن عبارتدر (قانص) آوجى معناسنه در قناص كبى (صياد) شداد وزنده آوجيدر قبول وزنده صيود كبى

*) اسيرلر در سبايا سبى واسترقاق اسير ايتمك * رقيق وقن وعبد اولمش قول اعتاق ايتمه در آزاد (*

(سبايا) هدايا وزنده غنى وزنده اولوب مذكره ومؤنثه اطلاق اولنان سبى لفظنك جمعيدر (سبى) سينك فتحى وبانك سكونيله اسير ايلمك معناسنه در (استرقاق) قولى وجاريه يى اسير ايتمك معناسنه در (رقيق) امير وزنـنده قول وجاريه مقوله سى مملوكه دينور مذكره ومؤنثه مفرده وجمعه اطلاق اولنـور (قن) قافك كسرى ونونك تشديديله كنديده مدبرلك ومكاتبلك مثللو شائبهٔ حريت اولمين قوله دينور خالص العبوديت اولان عبد محض اوله جقدر عبد مطلقدن اخصدر (عبد) قول جنسنه دينور مملوك معناسنه كه حر مقابليدر فارسيده بنده ديرلر (اعتاق) همزه نك كسريله قول وجاريه قسمنى رقيتـدن اخراج ايدوب آزاد ايلمكدر آزاد اولمش قوله عتيق وعاتق ومعتق دينـور

*) غلام وزن كتوريجى يه اهل فسق بدكاره * مؤنث ايسه قواده دينور اركك ايسه قواد (*

(قواده) غداره وزنده شول عورته دينور كه اهل فجور اولان زانيلره عورت جلب ايديويروب پزونكلك ايتمك عادتى اوله بو مقوله قارى يه السنه ده هـاجى انه تعبير اولنور (قواد) شداد وزنده شول مرد نابكاره دينـور كه بدكار يعنى كوتو فعللو اهل فسق لوطيلره وزانيلره اوغلان وعورت جلب ايديويرمكله پزونكلك ايتمك عادت قبيحه سى اوله وبو قواد لفظى فى الاصل آخرك بنه جكى حيوانى يدن يدجى معناسنه اولوب كارمعهودك معناى مزبوره مناسبتى باعث اطلاق اولمشدر

*) مقيد اولدى باغلنمش دخى باغلامه در تقييد * بوقاغو كبى قيد وبندلر در جمله سى اصفاد (*

(مقيد) اسير وعبد آبق وطوتساق مثللولرى باغلدقلرى باغ وبوقاغو مقوله سى شيلر معناسنه اولان قيد ماده سندن اسم مفعول بنيـه سى اوزره باغلنمش نسنه در (تقييد) تفعيل وزنى اوزره آنفا مذكور اولان مقيد لفظنك مصدرى اوله رق باغلمق معناسنه در (اصفاد) همزه نك فتحيله بوقاغو وزنجير وطومرق وايپ كبى اهل جرم وجنايت كنديسيله قيد وبند اولوب باغلنديغى نسنه لر معناسنه اولان صفد لفظنك جمعيدر وبو صفد لفظى بند وباغ معناسنه كلديكى كبى عطيه واحسان معناسنه ده كلور (بالبريستعبد الحر) فحواسنجه عطيه قيد معنوى اولديغيچون لفظ مزبورك معنيينى جمع قبيلندن اوله رق الصفد صفد دينلدى العطاء قيد معناسنه وصاحب الكشافك نوابغ الكلم نام رساله سنده (صفد فيه ليان) صفد فيه لبان ديديكى عطـاء فيه مطل وتأخير كقيد فيه عقد تان ديمكدر

*) شبه وشبه ايكسيده بكزمك تشبيه بكزتمك * دينور هر نسنه نك مثلينه ند وجمعيدر انداد (*

(شبه) فتحتينله (وشبه) شينك كسرى وبانك سكونيله مثل ونظير معناسنه دركه بكزمك لازم كلور شبيه كبى ومطابقت بكزمك معناسنه موضوع اولان مشابهتدر (تشبيه) تفعيل وزنـنده بكزتمك معناسنه در (ند) نونك كسرى ودالك تشديديله مثل ومانـند معناسنه در نديد كبى وبعض اهل لغت قولنجه ماند معادى ومثل مخالفه اطلاق اولنور (انداد) همزه نك فتحيله ند لفظنك جمعيدر مطلقا امثال ياخود امثال مخالفت معناسنه

*) دیمشلر میجنه طوقاغه حفت وبك ودق قاقق * چوی‌یه قازغه دیندی وتد جمعی کلور اوتاد (*

(میجنه) میمك کسری ومدی جیمك ونونك فتحه‌لری آخرده ها ایله چوی وقازق کبی نسنه‌لر کندیله دق اولنوب قاقلان طوقاقدر جمعی مواجن کلور مساجد وزننده فارسیده کزینه دیرلر (حفت) حاء مهمله‌نك فتحی فانك سکونی آخرده تا ایله چوی وقازق مقوله‌سی شیلری قاقق معناسنه‌در (بك) باء موحده‌نك فتحی وکافك تشدیدیله حفت کبی قاقمقدر (دق) دالك فتحی قافك تشدیدیله وزنا ومعنی بك کبیدر قرع ووهس وهرس حفت وزننده اوله‌رق مراد فلریدر (وتد) فتحتینله وکتف وزننده اغاجدن یاپلوب یره یاخود دیواره قاقیلان شیئه دینور که قازق تعبیر اولنور تیموردن مصنوع اولان چوی‌یه مسمار دینور (اوتاد) همزه‌نك فتحیله وتدك جمعیدر واوتاد الارض طاغلره واوتاد البلاد رؤساره اطلاق اولنور

*) اکرچه نفد واسباغ اولدی معناده دوکنمك هم * دوکنمك هم دوکنمك هرنه‌شی اولورسه انفاد (*

(نفد) فتحتینله ونونك فتحی وفانك سکونیله برنسنه بتوب دوکنمك معناسنه‌در سحاب وزننده نفاد کبی (اسباغ) همزه‌نك کسریله ناظمك بیاننه کوره بودخی نفد ونفاد کلمه‌لری کبی دوکنمك معناسنه‌در لکن غالبا تفسیر باللازم قبیلندن اولملیدر زیرا کتب لغتده بولدیغمزه کوره اسباغ لفظی متعدی اوله‌رق اتمام واکمال معناسنه مستعملدر اسبغ الله النعمة واسبغ فلان الوضوء ترکیبلرنده اولدیغی کبی (انفاد) همزه‌نك کسریله برنسنه‌یی افنا ایدوب دوکتمك معناسنه متعدیدر ولازم اوله‌رق دوکنمك معناسنه‌ده کلور

*) محقق اول کریم الله هیچ وعدنده خلف ایتمز * هو الرب الکریم انه لا یخلف المیعاد (*

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه‌سیدر (هو) ضمیر غائب مفرد مذکردر الله تعالی‌یه راجعدر (رب) اسماء حسنادندر کامی مرارا (کریم) عز وشرف معناسنه اولان کرم لفظندن صفت مشبهه‌در بو وصفله واجب تعالی حضرتلری صفتلندقده لطف وانعام واحسانی مراد اولور (انه) لفظنده ان مکسوره مدخولی اولان جمله‌نك مضمونی تحقیق وتأکید ایچوندر ضمیر منصوب متصل رب کریمه راجعدر (لا یخلف) ترکیبنده لا نفی ایچوندر یخلف وعده وفا ایتمیوب خلف ایلمك معناسنه اولان اخلافدن فعل مضارعدر (میعاد) میقات وزننده بر واحسانه متعلق برنسنه‌یی قولله ایده جك وایشلیه جك اولمق معناسنه اولان وعد کبی مصدردر حاصل معنی مستبان وکتب کلامیه‌ده مبرهندر

*) اوکیم ذم ایده خلقی سورمکیله اول ایراغ اندن * فمن کان یذم الناس جنب عنه بالاطراد (*

بنه مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (فمن) لفظنده فا استیناف نحویدر (من) موصوله‌در او کیمکه معناسنه (کان) افعال ناقصه‌دندر اسمی تحتنده مستتر ضمیر اوله‌رق من موصوله‌یه راجعدر (یذم) مدح مقابلی اولوب طعن ایدوب یرمك معناسنه اولان ذم لفظندن مضارع مذکر غائبدر فاعلی اولان ضمیر مستتر کان کلمه‌سنك اسمنه راجعدر کان اسمیله خبریله جمله‌سی موصولك صله‌سیدر (ناس) نوع انساندن عبارت اوله‌رق یذم فعلنك مفعولیدر (جنب) برنسنه‌دن یانلیوب بعید اولمق معناسنه وبرنسنه‌یی نفسکدن بعید وایراق ایلمك معناسنه اولان تجنبدن امر مخاطبدر (عنه) لفظنده عن کلمه‌سی جنب فعلنه متعلقدر ضمیر مجرور من موصوله‌یه راجعدر (بالاطراد) لفظنده باسببیه‌در (اطراد) ابعاد وزننده برکیمسه‌نك طرد وابعادی یاخود بر محلدن نفی واخراجی بابنده امر ایلمك معناسنه‌در مآل بیت مذمت ناس ایله اشتغال ایتمك عادتی اولان کیمسه‌لر ایله مجالستدن تحذیر وبو خصلت ذمیمه‌دن هر بر صالح خطابی تنفیردر

*) صریر خامه صانمه وقت تحریرات نظممده * قلم ایلر المده طعنهٔ حساددن فریاد (*

(صریر) امیر وزننده صوت وسس معناسنه‌در که ترکیده قلم وقپو مقوله‌سی شیلرده فیجردی تعبیر اولنان صوت اوله جقدر (خامه) نامه وزننده فارسیدر قلم معناسنه (تحریرات) یازمق معناسنه اولان تحریرك جمعیدر (نظم) مصدردر منظوم معناسنه که مراد کلام منثور مقابلی اولان کلام منظومدر (طعنه) لسان ایله برکیمسه‌یی قدح وتعییب معناسنه اولان طعن لفظندن مصدر بناء مره‌در (حساد) فجار وزننده برکیمسه‌یه موهبهٔ الهیه اولان نعم ظاهره‌نك یاخود نعم باطنه‌نك سلب وزوالنی تمنی ایدیجی کیمسه معناسنه اولان حاسد لفظنك جمعیدر (فریاد) برباد وزننده فارسیدر ناله وزاری ایله آه وانین ایتمك معناسنه (محصول بیت حاسد بد اندیشلرك نابجا ولایقسز طعن وتشنیعلرندن شکایتی متضمن اوله‌رق تخییلات شعرا قبیلندندر

) وفق الله لنا مسلك خیر ورشاد (

(وفق) برکیمسه‌نك ایشنی الله تعالی راست کتوروب مطلوبنه موافق قیلمق معناسنه اولان توفیق لفظندن فعل ماضیدر اسم جلال فعلك فاعلیدر (لنا) ده لام جارهٔ اختصاص ایله فعل مذکوره متعلقدر مجروری اولان متکلم مع الغیر ضمیری فعلك مفعول به غیر صریحیدر (مسلك) مدخل وزننده یوله کیرمك معناسنه اولان سلوك لفظندن اسم مکاندر (خیر) غیر وزننده ناسك میل ورغبت ایلدیکی عقل وعلم ومال وعدل واحسان کبی نسنه‌لردن عبارتدر (رشاد) سحاب وزننده کرك حسی کرك معنوی طوغری یول بولوب سلوك ایتمك یعنی طریق مستقیمه مهتدی اولوب کتمك معناسنه‌در (خیر) لفظی مسلکك مضاف الیهی رشاد لفظی خیر اوزرینه معطوفدر جملهٔ ماضویه لفظا خبر معنی انشاء دعادر (محصول عنوان الله تعالی بزی خیر ورشاد مسلکنه موفق قیلسون دیمکدر

*) مستقل اولمغه هر شیده دینور استبداد * طوغرو سوز قول سدید سو یلمك آنی اسداد (*

(استبداد) استقلال وزننده‌در ومرادفیدر که تجارت ومال ومنصب مثللو شیلرده ورأی وتدبیر کبی نسنه‌لرده مشارکی اولمیوب باشلو باشنه اولمق معناسنه‌در (قول) قافك فتحیله کلام کبی سوز معناسنه‌در وکلامدن اعمدر (سدید) شدید وزننده مستقیم وطوغرو اولان شیئه دینور (اسداد) همزه‌نك کسریله طوغرو سوز سو یلمك وراست وصواب اولان شیئه اصابت ایلمك وبرنسنه‌نك طوغروسنی طلب ایلمك معنالرینه کلور

*) عده واهبه کبی یات یراغه دیندی عتاد * حاضر ایتمك دیمه معناسیده اولمش اعتاد (*

(عده) عینك ضمی ورانك تشدیدیله سیر وسفر وحرب مثللو نسنه‌لرك لوازم ومهماتندن عبارتدر که قبا ترکجه‌ده یات ویراق تعبیر اولنور (اهبه) همزه‌نك ضمی وهانك سکونی وفتح با ایله عده مرادفیدر (عتاد) عینك فتحیله تدارکی لازم واهم اولان لوازم ومهماته دینور وبرنسنه حاضر وآماده اولمق معناسنه کلور (اعتاد) همزه‌نك کسریله حاضر ومهیا ایتمك معناسنه‌در تعتید کبی

*) شعلهٔ آتشی سوندرمکه دیرلر اخماد * جمره وجمر کوزاولمش کولك آدیده رماد (*

(اخماد) همزه‌نك کسریله آتشك قوری سوندرلمیوب فقط علوفی تسکین ایدوب بصدرمق معناسنه‌در (جمره) تمره وزننده بردانه آتش قورینه دینور که کوز دخی تعبیر اولنور (جمر) ثمر وزننده جنسدر کوزك قلیلنه وکثیرینه اطلاق اولنور وجمره اوفاق چاقل طاشلرینه دینور حصاة کبی جمر وجمره لفظلرینك جمعی جمرات وجمار کلور ومناسك حجدن اولان رمی جمار علی قول معنای ثانی‌یه مبنیدر وبر قوله کوره طرد وتبعید معناسنه اولان جمردن مأخوذدر که رمی جمرات اولندقده شیطان لعین طرد وتبعید اولندیغنه مبنیدر فارسیده معنای اولجه جمره‌یه اخکر وثانیجه خرده سنك وثالثجه دورکردن دینلور (رماد) جماد وزننده آتشك کولنه دینور

(* يكى مال طارف ايمش اسكيسنه ديندى تلاد * صرف خرج ايتمكه ديرلر كه دوكنمكده نفاد *)
(طارف) صارف وزننده يكى نائل اولنمش ماله دينور طريف كبى مال حادث معناسنه (تلاد) كتاب وزننده بركيمسه نك چوق زماندن برومالك اولديغى ماله اطلاق اولنور تليد كبى مال قديم معناسنه (صرف) حرف وزننده چويروب دوندرمك يعنى برنسنه يى برحالتدن حالت آخرى يه تحويل ايلمك معناسنه واچه يى خرج وانفاق ايلمك معناسنه در (خرج) سرج وزننده كيسه دن چقان مصرفه دينلوركه دخل وايراد مقابليدر لسانمزده دخى خرج اطلاق اولنور بناءعليه تركى مقامنده استعمال اولندى (نفاد) سحاب وزننده مال مقوله سنك دوكنمكلكيدر

(* مجد ديمش كرمه ذات كريم اولدى مجيد * شرف ذاتى اولان اهل كرملر امجاد *)
(مجد) ميمك فتحى جيمك سكونيله بركيمسه شان وشرفه وكرم وجلالته نائل اولمق معناسنه دركه لسانمزده اولولق تعبير اولنور (كرم) فتحتنله عزت وشرف معناسنه دركه لوم وخساست ودنائت مقابلى اولمغله مجد لفظيله مترادف ياخود متقاربدر (مجيد) امير وزننده مجد واولولق صاحبى اولان كيمسه يه دينوركه ذات كريم دينلور (ذات كريم) لفظى تركيب توصيفى سبكنده اوله رق موصوف ايله صفتدن مركبدر ذات لفظى اصل وضعنده صاحب معناسنه اولان ذوكلمه سنك مؤنثيدر مجازا برنسنه نك عين وحقيقتنده ونفس وخاصه سنده مستعملدر كريم مجيد وزننده شرف ذاتى ايله متصف اولان كيمسه يه دينلور جمعى علماء وزننده كرماء وعظام وزننده كرام كلور وبوكريملك وصفيله جناب واجب الوجود صفتلنسه انعام واحسانى مراد اولور انسان صفتلنسه موصوفندن صادر اولان افعال جميله واخلاق حميده مراد اولور وآثار كرم ظاهر اولمدقجه كريم اطلاق اولنمز بناءعليه كرم اصول جهتيله يعنى آبا واجدادك شرف ومفاخرى اعتباريله اولميوب كشينك كندى ذاتنده اولان عز وشرف وبونك آثارى اولان مكارم اخلاق ومحاسن افعال مراد اولور (امجاد) همزه نك فتحيله شرف ذاتى ايله متصف معناسنه اولان مجيدك جمعيدر

(* ديندى جومرده جواد ويريجيدر معطى * رفدايمش بخش وعطا بخششى ويرمك ارفاد *)
(جواد) سحاب وزننده صفتدر جود وسخا وسماحت وعطا ايله متصف مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور (معطى) ميمك ضميله محسن وزننده اعطا ايديجى يعنى كنديسنه ميل ومحبت اولنان نسنه يى ويريجى معناسنه در مبالغه سنده محراب وزننده معطاء دينلور (رفد) رانك كسرى فانك سكونيله اسمدر بخشش وعطا معناسنه كه ويركى تعبير اولنور (عطا) عصا وزننده ومدايله سماء وزننده ويركى معناسنده عربيدر تركيده شيوعى حسبيله تعريف لفظى واقع اولدى (ارفاد) همزه نك كسريله ويركى مقوله سنى ويرمك معناسنه دينور وبركيمسه يه ياردم واعانه ايتمك معناسنه كلور

(* اقتصاد اولدى نه افراط نه تفريط دخى * بذل وتقتير ميانده ديمكدر اقتصاد *)
(اقتصاد) افتعال وزننده برامرده افراط وتفريط ذميمه لرندن مجانبت ايدوب اعتدال اوزره حركت ايلمك معناسنه در افراط همزه نك كسريله برامرده حدى تجاوز ايلمك معناسنه در (تفريط) تقصير وزننده ومرادفيدركه برخصوصده معتبر اولان حد متوسطدن قاصر وناقص ايلمك معناسنه در وبو افراط وتفريط واقتصاد اعتقاد جهتيله اولور افعال عباد خصوصنده قدريه نك افراطى جبريه نك تفريطى اشاعره نك اقتصادى كبى واخلاق جهتيله اولور تهور وجبن وشجاعت كبى وافعال اعتباريله اولور مثلا وضوده اعضاء وضويى غسلده مرات ثلثه يى تجاوز ايله اسرافى واعضاء مزبوره يى غسلده عدم اهتمام وسنن وضويه رعايت ايله اسباغ

وضوء كبى والحاصل كلا طرفى الامر ذميم مدلولى وخير الامور اوساطها مفهومى اوزره افراط وتفريط مذموم ومدخول واقتصاد واعتدال شرعا وعرفا معتبر ومقبول اولديغى غنى عن البيان والتفصيلدر (اقتصاد) همزه نك كسريله ناظمك بياننه كوره مالى انفاق خصوصنده تبذير واسراف ايله تقتير وامساك بيننده وجه معروف ايله انفاقدر

(* اولولوغه دى سيادت دخى سود وسودد * شهرهم مال كثير وقره لق اولدى سواد *)
(سيادت) كتابت وزننده (سود) هود وزننده (سودد) صورت وزننده بركيمسه قومى بيننده اولو وعظيم القدر ونافذ الكلم اولمقدن عبارتدر سيد لفظى بونلردن صفتدركه اولو وشان وشرف صاحبى رفيع القدر وعظيم المنزله اولان رئيس وسركرده يه دينور (سواد) سحاب وزننده شهره وشهرك اطرافنده اولان كوى كندو چفتلكلرينه دينور ومال كثيره اطلاق اولنور وانساندن جمعيتلو عدد كثيره وجم غفيره وجمهور عظيمه دينلوركه * عليكم بالسواد الاعظم * حديث شريفى بومعنايه محمولدر وسواد سياه لونه دينوركه قره لق تعبير اولنور وهرشيئك شخصنه وشبحنه دينوركه قرالتى دينور

(* قليجه سيف كبى ديندى حسام وصمصام * كسكنى صارم ايمش باغى دخى اولدى نجاد *)
(سيف) ضيف وزننده آلات حربدن اولان قليجه دينوركه معلومدر فارسيده تيغ وشمشير دينور (حسام) غراب وزننده كسكين قليجه دينور (صمصام) صادك فتحيله وصمصامه ها ايله اصلا برنسنه دن يوزى دونميوب اكيلوب بوكولمز اولان كسيجى قليجه دينور (صارم) قاطع وزننده زياده كسيجى قليجه دينور سيف قاطع معناسنه (نجاد) كتاب وزننده قلج باغنه دينور حمائل السيف معناسنه

(* يورت مأوى دخى يورت طوتمغه دى استيطان * قنده اولورسه مقيم اولمغه ديمش ارثاد *)
(مأوى) ميمك وواوك فتحه لريله مثوى وزننده ومرادفيدركه مسكن اتخاذ اولنان يورده ومكانه دينلور واوك كسريله محوى وزننده مأوى دخى دينلور (استيطان) همزه نك كسريله ايطان وتوطين وتوطن كبى انسان برمحلى وطن اتخاذ ايدوب كندويه آرامكاه ومنزل اقامت قيلمق معناسنه در (ارثاد) همزه نك كسرى وثاء مثلثه ايله برجماعت بريرده مقيم اولمق معناسنه مصدردر بريرده مقيم اولان جماعته رانك كسريله رثد دينور

(* امراشد صچانك كنيه سى راشد عاقل * حقه سوق ايلمك ارشاد وصواب اولدى رشاد *)
(امراشد) صچان ديدكلرى مؤذينك كنيه سيدر اسم علمى فاره در فارسيده موش دينور (راشد) طوغرى يوله سلوك ايديجى كيمسه ديمكدركه عاقل وزيرك اولمق لازم كلور (ارشاد) همزه نك كسريله بركيمسه كرك حسى وكرك معنوى طوغرى يول كوستروب طريق مستقيمه سوق ايلمك معناسنه در (رشاد) سحاب وزننده صواب وطوغرى معناسنه وطوغرى يول بولوب سلوك ايلمك معناسنه در دالك ضميله رشد وفتحتنله رشد كبى

(* هم بشك هم دوشه مك مهد ودوزلتمك تمهيد * دوشنن نسنه ده مانند فراش اولدى مهاد *)
(مهد) ميمك فتحى هانك سكونيله كوچك چوجق ياترلمق ايچون ياپلان نسنه يه دينوركه تركيده بشك فارسيده كهواره دينلور ومهد فراش وبساط مقوله سى شيلرى بسط ايدوب دوشه مك معناسنه كلور (تمهيد) تمجيد وزننده برنسنه يى دوزلدوب دوشه مك وبرابشى تسويه وتنظيم واصلاح ايلمك معناسنه مستعملدر (مهاد) كتاب وزننده فراش مثللو دوشكه ودوشه ميه دينور ومهاد ومهد روى ارضه ده دينلور

(* صعب كوج خرط اغاج قابوغنى صويمقدر * بركوان كبى ديكنلى اغاجك آدى قتاد *)
(صعب) صادك فتحى عينك سكونيله كوج وچتين وعسير اولان شيئه دينور فارسيده دشوار

دیرلرکه آسان وقولای مقابلیدر (خرط) صعب وزننده کسلمش اغاجك ودالك قبوغنی صیوب دوزلتمك معناسنه‌در واغاجك داللرندن یبراق صیرمق معناسنه‌در (قتاد) سحاب وزننده براغاج اسمیدرکه غایت سخت وپك اولوب ایکنه‌کبی دیکنلری اولور ترکیده کوان دیدکلری شجرك کبیر قسمی یاخود اکا شبیه براغاجدر وبو بیتله ناظم نحریر (اصعب من خرط القتاد) مثلنك مفرداتنی حل وایضاح ایتمشدر

(* انکا اوادی طیانمقکه توسدکیدر * یصدیغك آدی وساده هم اومعناده وساد *)

(اتکاء) همزه‌نك وتاء مشدده‌نك کسریله برنسنه‌یه سویکنوب طیانمق معناسنه‌در تفعل وزننده (توکؤ) افعال وزننده (ایکاء) کبی وسویکنوب طیانان کیمسه‌یه اسم فاعل صیغه‌سیله متکئ دینلور وکندویه اعتماد اولنوب طیانیلن شیئه اسم مفعول بنیه‌سیله متکاء دینو (توسد) تفعل وزننده یصدیق مقوله‌سنه استناد ایدوب طیانمق معناسنه‌در (وساده) واوك حرکات ثلاثیله خاصة باش یصدیغنه دینور مخده کبی (وساد) کتاب وزننده یصدیغه دینور وساده کبی وه‌طلقا سویکنوب یصدانه‌جق نسنه‌یه دینور متکاء معناسنه جمعلری وسدو وسائد کلور

(* طلاغك آدی طحال ودخی بوکرك کلیه * جکره دینلدی کبد جمعی کلورمش اکباد *)

(طحال) کتاب وزننده جوف حیوانده احشاء تعبیر اولنان اجزاء باطنیه‌دن طلاق اطلاق اولنان عضوه دینور (کلیه) غرفه وزننده اجزاء داخلیهٔ حیوانیه‌دن بوکرك تعبیر اولنان عضوه دینورکه ایکی طرفلو بوکرلره قریب ارقه‌کمیکنه یاپشق ایکی دانه لحمه در ایچ یاغندن ایچه ظرف ایچره صارلمش اولور تثنیه‌سنده کلیتان دینور کافك ضمیله جمعنده کلیات وکلی کلور (کبد) کافك فتحی وکسری بانك سکونیله حمد وغمد وزنلرنده وکافك فتحی بانك کسریله کتف وزننده انسانك وسائرحیوانك اجزاء جوفیه‌سندن جکره دینور (اکباد) همزه‌نك فتحیله کبدك جمعیدر

(* هم سویداء یورکك نقطه‌کبی قاره دمی * یورکه قلب وجنان دیندی کوکل آدی فؤاد *)

(سویداء) تصغیر صیغه‌سیله یورکده سیاه نقطه‌کبی اولان قانه دینورکه حبة القلب دخی دینلور (قلب) حلب وزننده اعضاء باطنیه‌دن شکل صنوبری رسمنده یعنی چام اغاجنك دخی آچلمش تازه قوزاغی هیئتنده اولان قطعهٔ لحمه دینورکه لساننمزده یورك تعبیر اولنور جمعی قلوب کلور (جنان) سحاب وزننده بودخی صنوبری الشکل اولان مضغه‌دن عبارتدرکه بال وخلد فتحتیله وروع رانك ضمیله مرادفلریدر (فؤاد) غراب وزننده یورکه دینور قلب معناسنه جمعی افئده کلور وبوقلب ایله فؤاد مشهوره کوره بردر دائما برخاطره‌دن خاطرهٔ اخرایه تقلبی اعتباریله قلب وتفأد وتوقدی اعتباریله فؤاد اطلاق اولنور وبزم لساننمزده یورك دیدیکمز احشاء باطنیه‌دن صول طرفده معلق اولان مضغهٔ صنوبریه‌در وکوکل دیدیکمز حرکت وسکون ومیل ورغبت واستکراه ونفرت مقوله‌سی حالاتك مداریدر ناظمك کلامی قلب یورك فؤاد کوکل اولمسین ناطقدر

(* شاهدك جمعی شهود ودخی حاضر اولمق * هم شهادت طلب ایتمك دیمه‌در استشهاد *)

(شهود) سجود وزننده غائب مقابلی اوله‌رق حاضر معناسنه اولان شاهدك جمعیدر وشاهد برمدعایه شهادت ایدیجی اولان کیمسه‌یه ده دینور فارسیده کواه وترکیده طانق معناسنه بونك جمعی شهد کلور صاحبك جمعنده صحب کبی وجمع الجمعی شهود واشهاد کلور (وشهود) قعود وزننده مصدر اولور برمحله حاضر اولمق معناسنه که غیبت مقابلیدر (استشهاد) برکیمسه‌دن برماده‌یه شاهدلك ایلمسنی ایستمك معناسنه‌در ومجهولدن مصدر اوله‌رق شهید اولمق معناسنه کلور

(* قرد مایمونکه کلور جمعی قرود وقرده * کنه دیدکلری قوردك آدیده اولدی قراد *)

(قرد) قافك کسری رانك سکونیله مایمون دیدکلری جانوره دینور فارسیده بوزینه دینور (قرود) شهود وزننده (قرده) عنبه وزننده وقرد عنب وزننده واقراد اشجار وزننده‌منبور قردك جمعلریدر (قراد) غراب وزننده کنه تعبیر اولنان بوجکه دینورکه قیون وکچی وصغر ودوه مقوله‌سنه یاپشور جمعی قافك کسریله قردان‌در

(* هم تسافد دیمه بربرلرینه آشمسیدر * یعنی حیوانلرك دینلدی جاعینه سفاد *)

(تسافد) تناکح وزننده ارکك حیوانلرك دیشیلری اوزرینه آشوب چفتلشمسنه دینور نزاء ونزوان کبی (سفاد) کتاب وزننده ارکك حیوان دیشی‌یه آشمق وچفتلشمك معناسنه‌در انسانده مجازا مستعملدر

(* قاعد اول زن که اوله حیض وولددن قالمش * هم اوتورمقده قعود اولدی اوتورتمق اقعاد *)

(قاعد) قوجه‌مش اولمغله ولددن وحیضدن قالمش اولان خاتونه دینور وبوقاعد وحایض وطامث وطالق مثللو لردن کوفیونه کوره تانك سقوطی مؤنثه مخصوص اولان صفاتدن اولدیغنه مبنیدر سیبویه عندنده بوصفتلرك موصوفی اولان امرأه انساندن یاخود شیدن عبارت اولمغله امرأة قاعد ترکیبی انسان قاعد قوه‌سنده اولمغله جادهٔ مسلوکه‌دن اولان حمل علی المعنی‌یه محمولدر (قعود) جلوس وزننده ومرادفی اولمق اوزره مطلقا اوتورمق معناسنه‌در وبعض اهل لغت قولی اوزره قعود ایاق اوزرنده اولان کیمسه‌نك اوتورمقلغی وجلوس یاتورکن یاخود سجده‌ده ایکن قالقوب اوتورمقدن عبارتدرکه قعود یوقارودن اشاغی‌یه انتقال وجلوس اشاغیدن یوقارویه انتقال ایله اولور (اقعاد) همزه‌نك کسریله اوتورتمق معناسنه‌در

(* شرعده رخصتی وارکیم ایدیجك زوجی وفات * عورتك زینتی ترك ایتمه‌سی اولمش احداد *)

(احداد) همزه‌نك کسریله خاتون زوجی وفاتندنصکره عدتی اثناسنده یاس طوتوب آرایش وزینتی ترك ایلمك معناسنه‌در کتاب وزننده حداد کبی واحداد برنسنه‌یی کسکین ایلمك معناسنه‌ده کلور مؤمن ومؤمنه ایچون مصائب سائره‌نك اصابتنده یاس وماتم طوتمق شرعده محظور ایسه‌ده کرك متوفی عنها زوجها وکرك بائن طلاق ایله مطلقه اولان خاتون نعمت نکاحك فوتنه تأسف ایچون عدت ایچنده یاس طوتمق حق شرعدر

(* یول سنن یوکسکی نجد اکریسی اولمش شاطب * جاده اولو یول ایمش جمعیده کلمش جواد *)

(سنن) سینك حرکات ثلاثی ونونك فتحیله وسینك ونونك ضمه‌لریله که درت لغتدر طوغری یوله دینور (نجد) نونك فتحی جیمك سکونیله اطراف وحوالیسندن مرتفع براولوب یوکسکده اولان یوله دینور آچق وایشلك یوله دینور (شاطب) کاتب وزننده منحرف وطولاشم اولان اکری یوله دینور (جاده) دالك تشدیدیله اولو وایشلك یوله دینور شارع ومنهاج کبی فارسیده شاهراه دیرلر (جواد) جیمك ضمی واوك تشدیدیله جاده‌نك جمعیدر

(* صوفیلرکبی ایدرلرمی ریا اهل عفاف * هل یراؤن اولو العفة مثل الزهاد *)

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (هل) بل وزننده کلمهٔ استفهامدر (یراؤن) کلمه‌سی مفاعله بابنك مصدرلری اولان مرآة ورآء لفظلرندن فعل مضارع جمع مذکر غائبدر وبومباهاة وزننده مرآة وقتال وزننده رآء شول خصلت ذمیمه‌یه دینورکه برکیمسه عمل صالحی ایشلدکده اخلاص نیت ایتمیوب یعنی اول عمل ایله تقرب الی الله وتحصیل رضای الهی کوزتمیوب بلکه خلقه کوسترش اوله‌رق بین الناس ممدوح ومعتبر وخباثث درونیه‌سنك کتم واخفاسنه سبب اولمق قصد ایده (اولو) صاحب معناسنه اولان ذوکلمه‌سنك لفظنك غیریدن جمعیدر

(عفت) خفت وزنـنده وعفاف سحاب وزننده وعفافه سحابه وزننده قبايحدن ومحرماتدن
پرهيز كار اولوب اجتناب واحتراز ايتمك معناسنه در وبو براؤن اولوالعفة تركيبى من حيث
الاعراب اكلونى البراغيث قبيلندندر (مثل) ميمك كسرى ثانك سكونيله وفتحتيله مثل وامير
وزننده مثيل لفظا ومعنى شبه وشبه وشبيه كبيدركه برنسنه نك ماننـدى وبكزرى ديمكدركه
لسانمزده اوك كبى دينلور (زهاد) حساد وزننده امردينده پرهيز كار وورعكار ودفع ضرورت
ايده جك مقـدارى رزقدن فضله وزائد اولاندن اعراض ايديجى كيمسه معنـاسنه اولان زاهد
لفظنك جمعيدر لكن بو مقـامده زهاد لفظيله معناى حقيقيسى مراد اولميوب متزهدين اولان
مرائى صوفيلر مراددر وكلامده اولان استفهام انكاريدر (حاصل معنى اهل عفت اولان كيمسه لر
مرائى صوفيلر كبى شرك خفى اولان ريايى ايتمزلر ديمكدر

*) كرچه هرحالده خوش حقه توكل اما * كوج ايمش اولمجق مصرفه غالب ايراد (*
(توكل) تفعل وزننده هر خصوصده حضرت مولاى متعاله اعتماد وانقيـاد وهر امرينى مرجع
امور اولان جناب حقه تفويض ايدوب اصمارلمق معناسنه در (ايراد مصرف) جمله نك معلوميدر
(محصول بيت سرا وضراده حق تعالى حضرتلرينه توكل كوزل خصلتدر لكن مصرف ايراده
غالب اولميوب بلكه امر بالعكس اولدقده حق توكل ايله متوكل اولميان كيمسـه يه صعوبت
وكوجلك دركاردر ديمك اولور

اكثر اشخاصده واغلب
احوالده مصرفك ايراد
اوزره غالب اولديغى نابى
مرحوم * حوض صد
رخنه مصرف پر اولورمى
كسب دستك ايكى
نابى * بيتيله
فوارهٔ ايرادندن *
كوزل تمثيل ايتمشدر

) نبذة الذال من الغيب اتتكم بنباذ (
(نبذه) طلحه وغرفه وزنلرنده آز نسنه يه دينور شئ قليل ويسير معنـاسنه (ذال) حروف
هجادن حرف تاسعك اسميدر (من الغيب) تركيبنده من جاره مابعدنده اولان اتتكم فعلنه متعلقدر
(غيب) عيب وزننده بلورسز ونابديد اولان شيئه دينور (اتتكم) تركيبنده اتت لفظى كلمك معناسنه
اولان اتياندن فعل ماضى مفرد مؤنث غائبه در فاعلى اولان ضمير مستتر نبذه يه راجعـدر
جمع مذكر مخاطب ضميرى فعلك مفعوليدر (بنباذ) لفظنده باكلمه سى تعديه ايچوندر (نباذ)
كرام وزننده نبيذك جمعيدر (حاصل معنى ذال قافيه سندن اوله رق بو قطعه ده مذكوره اولان
لغات يسيره سزلره يعنى بو قطعه يى اوقيانلره جانب غيبدن نبيذ تمر كبى نشئه وانبساط ايراث ايدر
ديمكدر قطعه نك آخر بيتى دخى بو معنـايى مؤيد در

*) نقصيه تنجيه قورتارمه ايمش هم انقاذ * حصن ماندى تحصن يرينه ديندى ملاذ (*
(نقصيه) تزبيه وزنـنده برنسنه يى آخردن تبعيد ايدوب اوزاقلشدرمه معناسنه دركه
احدهمـا يى آخردن خلاص ايدوب قورتارمق لازم كلور (تنجيه) وزن مزبور اوزره نجاة
ويروب قورتارمق معنـاسنه متعدى اولور ونجات بولوب قورتلمق معناسنه لازم دخى اولور
(انقاذ) همزه نك كسريله تخليص ايدوب قورتارمق معناسنه در تنقيذ واستنقاذ كبى (حصن)
حانك كسرى صادك سكونيله قلعه وحصار وصعود وهبوطى متعسر اولان صرب جبـال كبى
تحصن اولنوب صاقلنه جق وصغينه جق يره دينور (ملاذ) مكان وزننده بودخى التجا ايدوب
صغينه جق محله دينور ملتجأ كبى

*) چون صغنمق ديمه معناسى ايمش عوذ وعياذ * ملتجأ وش صغناجق برك آديده معاذ (*
(عوذ) عينك فتحى واوك سكونيله (عياذ) كتاب وزنـنده برشيئه التجا ايدوب صغنمق معناسنه در
تعوذ واستعاذه كبى (ملتجأ) متكأ وزننده صغنمق معناسنه اولان التجاء دن اسم مكان اولمق
اوزره صغناجق محله دينور ملجاء ومعقل كبى (معاذ) ملاذ وزننده ومرادفيدركه تحصن
اولنوب صغناجق يره دينور

*) هرنه اولور ايسه اولسون اوزاق ايتمك اشقاذ * دخى برطائفه دن آيريلن اولمشدر شاذ (*
(اشقاذ) همزه نك كسريله انساندن وسائر حيواندن برنسنه يى برمحلدن طرد وتبعيـد ايدوب
قوغمق واوزاق ايتمك معنـاسنه دركه فارسيده دوركردن دينور (شاذ) ذالك تشديديله اسم
فاعلدر برطائفه دن وجماعتدن آيريلوب چيقان كيمسه يه دينور واصطلاح علومده حكم عامدن
وقاعدهٔ كليه دن خارج ومنفرد اولانه دينور

*) دائما سير سريع ايتمك ايمش اجلواذ * سرعتيله يوريمكدر دخى حذحاذ احذاذ (*
(اجلواذ) همزه نك ولامك كسره لرى وواوك تشديديله انسـان وحيوان تيز رفتار اوله رق
كتمك يعنى سير وحركه سنده روزكار كبى غايت سرعت ايتمك معنـاسنه در (حذحاذ) حانك
فتحيله (احذاذ) همزه نك كسريله سرعتله يوريمكه دينور

*) احوذى جمله ايشنده متبصر كيمسه * غالب اولماغه دى احواذ ودخى استحواذ (*
(احوذى) اشعرى وزنـنده شول كيمسه يه اطلاق اولنوركه هر امورنده متبصرانه حركت
ايدوب نه كونه مصلحت اولور ايسه اكا غالب اولمغله بروجه كمال عهده سندن كلوب تعبسز
ومشقتسز تمشيت ورابطه ويره اوله (احواذ) همزه نك كسريله (استحواذ) استفعال وزننده
بركيمسه بركيمسه يه ياخود برنسنه يه غالب ومستولى اولمق معنـاسنه در

*) ثقبه وثقب دلك نقب وثقب دلمكدر * كچمه معناسى نفاذ اولدى كچرمك انفاذ (*
(ثقبه) طلحه وزننده (ثقب) تمر وزننده برطرفدن او برطرفه نافذ وكچمش اولان دليكه دينور
فارسيده سوراخ دينلور (نقب) نونك فتحى وقافك سكونيله (ثقب) وزن مزبور اوزره اسم اوله رق
دليك معناسنه استعمال اولندقلرى كبى مصدر اوله رق دليك دلمك معناسنه ده اطلاق اولنورلر
(نفاذ) سحاب وزنـنده برنسنه آخر نسنه يه اصابت ايدوب طوقندقدنصكره برى طرفنـدن
اوته طرفنه كچمك معناسنه در قعود وزننده نفوذ كبى (انفاذ) همزه نك كسريله اوقى نشاندن
كچرمك مقوله سنه دينور وبركيمسه حكمنى وامرنى ناس بيننده اجرا ايلمكه دينور

*) عزف اوصانمقكه دكشدرمه ده تبديل ابدال * او يلوغه فخذ دينور جمعى كلورمش افخاذ (*
(عزف) عين مهمله نك فتحى زاى معجمه نك سكونيله ملال واوصانمق معناسنه در وقوف وزننده
عزوف كبى (تبديل) تكميل وزننده برنسنه يى شئ آخره دكشمك معناسنه در وبرنسنه نك
اسكى هيئتنى بوزوب تغيير ايلمك معناسنه در (ابدال) همزه نك كسريله برنسنه يى ويروب
آخرنسنه يى بدل المقدركه دكشدرمه تعبير اولنور استبدال كبى (فخذ) تمر وزننده وكتف وزننده
او يلق تعبير اولنان عضوه دينور (افخاذ) فخذك جمعيدر

*) فاسقيه ديمه مفهومى ايمش بورمه صارق * قاو يغك آدى عماره صار يغنكده مشواذ (*
(فاسقيه) سينك وقافك كسره لرى وياتك تشديديله بركونه صارق صارنمغه دينوركه صارغى
ناركله مار پوجى رسمنده بوروب صارنمق اوله جقدركه اكثريا هواسنه متابعت ايدن
شبان بو يله بورمه صارق صارينورلر (عماره) عمينك فتحيله باشه كيلن كسوه يه دينور تقيه
وقلنسوه وفس كبى (مشواذ) محراب وزننده صاريغه دينور عمامه كبى تشوذ صاريق صارنمغه
دينور تعمم كبى

*) پاره لنماغه تفتت دى تقصم كبى كيم * انجذاذ اولدى كسلمك كسيلن پارچه جذاذ (*
(تفتت) تفعل وزننده برنسنه نك طوغره نوب اوفنمقلغى كه پاره لنمق وپارچه لنمق تعبير اولنور
(تقصم) تفتت وزننده برنسنه قريلوب آيرلمق معناسنه در (انجذاذ) انقطاع وزننده ومرادفيدركه
كسلمك معنـاسنه در نسخ مطبوعه ده انجذاذ موقعنده واقع اولان انجاذ فهم عاجزانه مه

کوره نابجادر (جذاذ) جیمك حركات ثلاثیله برنسنه دن کسیلوب قوپلمش پارچه‌لره وقرنتیلره دینور قطعه وقراضه کبی

(* طوتیلان کیمسه اخیذ وهم اسیره دیدیلر * استخاذ الماه ایمش اویله دیمك هم تأخاذ *)

(اخیذ) اسیر وزننده فعیل بمعنی مفعولدر فرار ایدن یاخود فرار ایتمك صددنده ایکن طوتیلان کیمسه یه دینور واعدادن سبی واسترقاق اولنان طوتساغه دینور که اسیر دینلور و بو اسیر دخی مأسور معناسنه یعنی قایش مقوله‌سی اولان اسار ایله محکم باغلنمش طوتساق معناسنه عربیدر ترکیده شیوعی حسبیله اخیذ لفظنك ترجمه‌سی قیلندی (استخاذ) همزه‌نك کسریله اصلی همزتین ایله ائتخاذ اولان اتخاذ معناسنه درکه برنسنه‌یی المق وایدنمك اوله جقدر و بو استخاذ کلمه‌سی افتعال بابندن اولمق اوزره اصلی اتخاذ اولوب تای اولی سینه ابدال اولنمغله اعلال علی الاعلال اولمش اولور بعضیلر استفعال بابندن اولوب تانك بریسی محذوف اولمغه ذاهب اولمشلردر (تأخاذ) تذکاد وزننده برنسنه‌یی المقدر

(* دانه‌سی ایری اولان یاغموره وابل دیرلر * ازاجق یاغموره هم دیبندی رشاش ایله رذاذ *)

(وابل) کاتب وزننده ایری دانه‌لو شدتله یغان صغانقلی یاغموره دینور و بل کبی (رشاش) سحاب وزننده ازاجق یغان یاغموره دینور مطر قلیل معناسنه که سرپندی وچیسنتی تعبیر اولنور ومطلقا صو مقوله‌سنك سرپندیسنه دینور (رذاذ) رشاش وزننده ضعیف یاغموره وقطره‌لری خرده اولان یاغموره دینور

(* شط صویی دجله‌در اولمش صوکناری شاطئ * دخی زورا کبی بغداده دینور مش بغداذ *)

(شط) طانك شده‌سیله بط وزننده شاطئ کبی صوکنارینه دینور و بغداد بهشت آبادده جریان ایدن نهرك اسمیدرکه معروف اولان نهر دجله اوله جقدر (شاطئ) خاطئ وزننده قیی وکنار معناسنه درکه شاطئ النهر ایرمق کناری وشاطئ البحر دکز کناری دیمك اولور (زوراء) حمراء وزننده خلفاء عباسیه‌دن منصور دوانقینك بنا کرده‌سی اولوب دار الملك عراق اولان مدینة السلامك اسمیدرکه الآن بغداد اسمیله شهرتیاب اولان شهردر نتکیم طغرایی لامیة العجم نام قصیده‌سنده اشبو * فیم الاقامة بالزوراء لا سکنی * بها ولا ناقتی فیها ولا جملی * بیتنده ایراد ایلمشدر (بغداد) دالین مهملتین ایله و بغداذ ذالین معجمتین ایله و بغداد اولینك اعجامی ثانیه‌نك اهمالیله (و بغداذ) اولینك اهمالی ثانیه‌نك اعجامی ایله و بغدان سحبان وزننده و بغدین بحرین وزننده ومغدان میدان وزننده یدی لغتدرکه جمله‌سی مزبور مدینة السلامك اسملریدر

(* پك آچق بللو یلانه دیدیلر فشفشه کیم * اصلی یوق لاف وکزافیله یلانجی ملاذ *)

(فشفشه) زلزله وزننده تصدیقی اولنمق احتمالی اولمیان آچق یلانی افراطله سویلمك معناسنه‌در (ملاذ) شداد وزننده وعدی مواعید عرقوب وادعا ایتدیکی مودت ومحبتدن صدق وثبات مسلوب اولان لافزن یلانجی کیمسه‌یه دینور (کزاف) فارسیدر معربی جیمك حركات ثلاثیله جزافدر که بیع وشراده وزنسز وکیلسز تخمین واوراتمه جهتیله الوب صاتمق معناسنه‌در بول بولدن طلوم آته‌رق سویلنان یلانه اطلاقی بو ملابسه ایله‌در

(* بکا یاردمجی حق انجق که اودر خیر پناه * انما الله نصیری هو لی خیر معاذ *)

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (انما) انجق معناسنه طرق قصردن اولدیغی الف قافیه سنك قطعهٔ اخیرنده کچدی اسم الجلاله مبتداء (نصیری) یاء متکلمه اضافتله بکا یاردمجید معناسنه خبر اوله‌رق قصر الصفة علی الموصوف قبیلندندر (هو) ضمیر غائبدر الله تعالی‌یه راجع اولمق اوزره مبتدادر

(لی) لام اختصاص ایله یاء متکلمدن مرکب اوله‌رق بنم ایچون معناسنه مابعدنده‌کی خیره متعلقدر (خیر) زیاده مرغوب ومنفعتلو معناسنه مبتدانك خبریدر (معاذ) ملتجاء وملاذ معناسنه خیرك مضاف الیهی وجمله‌لر استینافیه‌در

(* شکر کیم حقه شکرنده لذیذ اولدی سوزم * اوقیان قند مکرر وش ایدر استلذاذ *)

(شکر) شینك ضمیله منعمك انعام واحسان ایتدیکی نعمتی بیلوب ناسه نشر واظهار ایتمکدن عبارتدر (شکر) شینك فتحیله معروفدر (لذیذ) عزیز وزننده طعوم تسعهٔ مشهوره‌دن لذت ایله موصوف اولان نسنه‌درکه طتلو تعبیر اولنور (قند) شکر دیو دال قافیه‌سنده کچدی (مکرر) معظم وزننده تکرار اولنان شیئه دینور قند مکرر دینلن شکر قامشنك عصاره‌سندن منجمد اولان شیره بالدفعات طبخ وکماینبغی اصلاح اولنمغله غل وغشدن عاری اعلا وخالص شکردن عبارتدر (وش) لفظی ادات تشبیهدر کما مر غیر مرة (استلذاذ) برنسنه‌یی لذیذ بولمق ولذتلو عد ایتمك معناسنه‌در محصول بیت لغات عربیه‌یی بو کونه نظم سلس وادای رنکین ونفیس ایله بیانه اقتدار نعمتی تفضل واحسان ایدن منعم حقیقی حضرتلرینه شکر وثنا اولسونکه محض عنایتی سببیله بو قطعه‌ده بلکه بتون نخبه‌ده کلامم شکردن الذ واحلی اولدی زیرا شکرك لذتی جسمانی ونظم رنکینك لذتی روحانیدر ولذت روحانیه‌نك لذت جسمانیه‌یه مزیت وتفوقی اتفاق کردهٔ عقلادر پس بو کتابی اوقیان قند مکرر تناول ایتمش کبی تلذذ ایدر

(* فکن برای مضئ مضاهیا للنور *)

(فکن) لفظنده فافاء فصیحه اولمق ظاهردر (کن) کان یکون ماده‌سندن امر مخاطبدر سن اول معناسنه ای اذا عرفت ما فی القطعة الذالیة فکن باحاطة ما فی القطعة الرائیة المضیئة مشاکلا للنور (برای) لفظنده باء ملابسه کن فعلنه متعلقدر (رای) دار وزننده اعتقاد وربط قلب معناسنه مهموز العین اولان رأی مخففیدر وهمزه‌یی الفه ابدال ایله تخفیفدن غرض عاشر الحروف اولان حرف رایه تلمیحدر (مضئ) تنویر معناسنه اولان اضائتدن اسم فاعلدر (مضاهی) مشابه ومشاکل معناسنه اسم فاعلدر مصدری مباهاة وزننده مضاهاتدر (نور) دردنجی قطعه‌نك عنوانی شرحنده کچدی (مضئ) لفظی جر ایله رای لفظنك صفتیدر (مضاهیا) کاننك خبریدر للنور لفظنده لام جاره مضاهیا لفظنه متعلقدر (حاصل معنی قطعهٔ سابقه‌لره علم واطلاع ایله ظلمهٔ جهلی ازاله ایتدك ایسه رأی مضئ وفکر ثاقب ایله قطعهٔ رائیه‌یی ادراك واحاطه ایدوب قلبکی نور علم ایله تنویر ونور کامله مشابهت ومجانستی کما ینبغی کسب وتحصیل ایله دیمکدر

(* خدای منعمه چوق شکر ایدن کیمسنه شکور * زیاده منکر لطف ونعم اولانده کفور *)

(شکور) صبور وزننده اوزان مبالغه‌دندر منعمك انعامنی حق معرفتله بیلوب لساناله منعمه چوق ثناء جمیل ایدوب واول نعمتی منعمك رضاسی اولمین محللره صرف واستعمالدن کمال مرتبه مجانبت ایدن کیمسه‌یه دینور (کفور) شکور وزننده ومقابلیدرکه منعمك لطف واحسانی مبالغه ایله ستر وانکار ایدن کیمسه‌یه دینور زیاده کفران نعمت ایدن خبیث اوله جقدر و کفور لفظی وحدانیتی یاخود شریعتی زیاده جحد وانکار ایدن کافره دینور

(* موانعی یوغیکن هم بلا قصور وفتور * تنا کح استمین ذات پاکه دیندی حصور *)

(حصور) صبور وزننده شول کیمسه‌یه دینور که نسوانله مجامعته قدرت تامه‌سی وار ایکن اصلا جماعه میل وتأهله رغبت ایلمیه حضرت یحیی صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه کبی وقلبی طار وغمکین وغصه‌لو کیمسه‌یه دینور

*) کثیرالآفه اولان نسنه یه دینور محضور * دخی حرام که ممنوع ایمش ادی محظور (*
(محضور) ضاد معجمه ایله آفتی ومضرتی چوق اولان شیئه دینور (محظور) ظاء معجمه ایله
ممنوع معناسنه در بومناسبتله شرعده ممنوع اولان منهیات ومحرماته اطلاق اولنور که شرعا
مرخص اولان مباح مقابلیدر

*) ما آل دیکره مبنی خدایه اطلاقی * زمان وعادته ده دهر دیندی جمعی دهور (*
(دهر) نهر وزننده مطلقا زمان معناسنه در علی قول زمان طویله دینور وعندالبعض مجموع مدت
دنیایه دینور (ودهر) دأب وعادت معناسنه مستعملدر که عدت حیاتده باقی اولور (ودهر) آفریننده
زمین وزمان اولان جناب واجب الوجود حضرتلرینه اطلاق اولنور اشبو * لاتسبوا الدهر
فان الدهر هوالله * وفی روایة * لاتسبوا الدهر فان الله هوالدهر * حدیث شریفنده اولدیغی
کبی لکن الله تعالی حضرتلرینه اطلاقی بعضیلر عندنده دهر اسماء حسنادن اولمغه مبنیدر
وبعضیلر عندنده دهر زماندن عبارتدر لکن اکثر ناس بو عالمده جریان ایدن حوادث یومیه یی
دهر وزمانه نسبت ایتمکله زماندن شکایت ودهره ناهموار کلمات ایله سب ایتدکلری بالاخره
حوادثك خالق وفاعلنه راجع اولمغله سب دهردن نهی اولندی پس زعم ناسه کوره دهر فاعل
الحوادث اولمغله حدیث شریفك تأویلی و مآلی شویله اولور که * لا تسبوا فاعل الحوادث
فان الله هو فاعل الحوادث * یاخود فان فاعل الحوادث ومصرفها هوالله تعالی (دهور)
قعود وزننده دهرك جمعیدر

*) کتاب حضرت داوده صکره خاص اولدی * مجله کبی کتاب آدی ایدی کرچه زبور (*
(مجله) محله وزننده شول صحیفه یه دینور که انده نصح وپنده دائر وصایا وحکم یازلمش اوله
مجله لقمان کبی وهر کتابه ومکتوبه اطلاق اولنور (زبور) فعول بمعنی مفعول اوله رق مزبور
ومکتوب معناسنه هر کتابه اطلاق اولنور وخاصة کتب اربعهٔ سماویه جمله سندن حضرت
داود علیه السلامه نازل اولان کتاب جلیلك اسمیدر

*) سلف انی خلفه نقل ایدن حدیث دخی * قلج که جوهر ایله زین اوله اوده مأثور (*
(مأثور) منقول وزننده سلفك یعنی زمانا متقدم اولان رواتك خلفه که متأخر اولوب ضبط
وروایتده انلرك قائم مقامی اولان کیمسه لره نقل وروایت ایتدکلری اخبار واحادیثدن عبارتدر
ادعیهٔ مأثوره کبی ومأثور شول قلیجه دینور که یوزنده جوهر وسائر کونه مقبول ومعتبرلکنه
دائر اثر ونشان اوله

*) کتوم صاقلیانه دیندی کیزلو اسراری * اوکونه سریده فاش ایلین کیمسه بذور (*
(کتوم) صبور وزننده کندینك وآخرك کیزلو سرنی زیاده کتم واخفا ایدوب پك صاقلین
کیمسه یه دینور (بذور) کتوم وزننده ومقابلیدر که سرورازی کتم واخفاده عیوب افشا ایلمکه
مجبور اولان کیمسه یه دینور

*) کمال وفضلله ماهر اولان ایمش نحریر * طویوبده مطلع اولماغه دیندی عثر وعثور (*
(نحریر) نونك کسریله علوم ومعارفده حاذق وماهر وحقایق ودقایقه آکاه وواقف اولان
کیمسه یه اطلاق اولنور کویا که اجناس علومی قبضهٔ تصرفنه الوب نحر وذبح ایلمشدر (عثر)
عینك فتحی وثای مثلثه نك سکونیله (عثور) قعود وزننده برنسنه نك جستجوسنده وطلبنده دکل
ایکن ناکهانی آکاه ومطلع اولمقدن عبارتدر وعثر انسانك وحیوانك ایاغی سورچوب قپانمق
معناسنه در عثار کبی

*) زلال طاتلی صو سلسل دخی انك کبیدر * اوشیکه پاك اولنور غیری شیء انکله طهور (*

(زلال) غراب وزننده وزلیل دلیل وزننده وزلول صبور وزننده صافی وخفیف وبوغازدن
کچمه سی سهولتلی صغوق وطاتلی صویه دینور جیم قافیه سنده کچن عذب وفرات کبی (سلسل)
جعفر وزننده وسلسال خلخال وزننده ایچمسی طتلو لطیف وملایم صویه دینور (طهور)
صبور وزننده ذاتنده پاك وطاهر اولوب سائر تطهیره محتاج اولان نسنه لری دخی پاك ایدر اولان
شیئه دینور طاهر ومطهر دیمك اولور

*) حبور کرچه سرورك مرادفی اما * او کیمسه کیم اوله مسرور وشادمان یحبور (*
(حبور) سرور وزننده ومرادفیدر که انسانه عارض اولان فرح وانبساطدن عبارتدر لسانمزده
سوینج وسونمك تعبیر اولنور فارسیده شادی وشادمانی دینور (یحبور) یعفور وزننده محبور
ومسرور معناسنه در که فرحناك ومسرتلو اولان کیمسه یه دینور ویحبور طوی قوشنه دینور
حباری کبی

*) صبا اول یلکه اسر شمس مطلعندن هم * انکا مقابل اسن ریح مفلس اولدی دبور (*
(صبا) عصا وزننده استواء لیل ونهار هنکامنده که نیر اعظم اولان آفتاب عالمتاب حمل ومیزان
برجلرینه حلول ایتدیکی زماندر اولوقتده شمسك طلوع ایتدیکی طرفدن اسن روزکاره دینور
(دبور) صبور وزننده باد صبایه مقابل یعنی جانب مغربدن اسن باطی یلنه دینور که قره یل ایله
لدوس میاندن اسرو بو ریح دبوره مفلس اطلاق اولندیغی اکثریا سبب ارزاق اولان مطردن
خالی اولدیغیچوندر زیاده تنك دست وزوکرد اولان کیمسه یه افلس من دبور دیدکلری
بوجهتدندر

*) سموم کوندز اسن باد کرم کیم معلوم * انك کیجه اسنی اوبله زهرناك حرور (*
(سموم) قبول وزننده اکثریا کوندزلرده اسن اسیجق روزکاره دینور که سام یلی تعبیر اولنان
سمیتلو یل اوله جقدر (باد) فارسیدر عناصر اربعه دن عنصر هوایه اطلاق اولنور (کرم) کاف
فارسیه نك فتحیله حار اولان شیئه دینور (حرور) سموم وزننده کیجه اسن ریح حاره یه اطلاق
اولنور وعندالبعض کوندز اسن اسیجق یله دخی دینور (زهرناك) زهرلو دیمکدر

*) مولد ایسه ده مشهور عالم اولمشدر * یدی سیجق کونه دیمش تموزده باحور (*
(باحور) باسور وزننده وباحوراء عاشوراء وزننده شهور رومیه دن ماه تموزك اون طقوزندن یکرمی
التیسنه وارنجه اولان یدی کونه دینور که اکثریا بو کونلرده شدت حرارت هوا واقع اولور
وبو یدی کونه ایام باحور اطلاقی بین الناس مشهوردر وصاحب قاموسك الباحور والباحوراء
شدة الحر فی تموز تعبیری عربی الاصل اولمسنی ایهام ایدرسه ده اکثر اهل لغت عربی الاصل
اولمیوب مولد اولمسنه ذاهبلردر وحاء مهمله بدلی خاء معجمه ایله باخور دخی زبانزددر بوتقدیرجه
کونشلی یعنی حرارتی تأثیرلی کون معناسنه فارسیدر

*) یلان سویلمك افك وافیکه اولمشدر * یلانجی کاذب ایمش کذب وش یلان دخی زور (*
(افك) همزه نك کسری وفتحیله وافوك قعود وزننده مصدرلردر یلان سویلمك معناسنه
فارسیده دروغ کفتن دینور (افیکه) سفینه وزننده اسمدر یلان سوزه دینور بوتقدیرجه ناظم
نحریر (یلان سویلمك افك وافوك اولمشدر) دیملی ایدی یاخود یلان سویلمك افك وافیکه دی
یلانه دیمه لی ایدی (کاذب) یلان سویلیجی کیمسه یه دینور کذاب وزننده افاك وامیر وزننده افیك
وصبور وزننده افوك کبی فارسیده دروغ کوی دینور (کذب) فسق وزننده وکتف وزننده
صدق مقابلیدر که خبرك مضمونی واقعه مطابق اولمه دن عبارتدر فارسیده دروغ ولسانمزده
یلان دینور ومین وخرص مرادفلریدر فشفشه کذبدن اخصدر کامر (زور) زانك ضمیله یلان

سوزه دینور واشراك بالله معناسنه استعمال اولنور که کذب وافترانك زیاده اعظمی وافیکه
و بهتانك غایت اشنعیدر

(* نمیمه کذب ایله افشای قول فاسددر * نباح اورمه‌سی کلبك قدورمسیده عقور *)
(نمیمه) سفینه وزننده ایکی کیمسه یاخود ایکی جماعت بیننده القاء فساد ایدوب بری برینه دوشورمك
ایچون نقل اولنان کلام فتنه انکیزه دینور که قوغجیلق تعبیر اولنور بو صفت خبیثه ایله موصوف
اولان قوغجی‌یه شداد وزننده نمام وجهول وزننده نموم دینور (نباح) غراب وکتاب وزنلرنده
کلبك اورمسنه دینور (عقور) جهول وزننده هر کوردیکنی طلایوب اصرر اولان یرتیجی جانوره
دینور کلب عقور ونمر عقور کبی که قدورمش دینورا

(* ملوم اودر که انی خلق ایلیه اتعیب * کلال ایله نظری منقطع اولان محسور *)
(ملوم) مقول وزننده لوم وتعییب اولنوب قنانمش اولان آدمه ولوم وتعییره مستحق اولان کیمسه‌یه
دینور (محسور) اوزون اوزادی برنسنه‌یه باقمق سببیله فری کیدوب طونقلنمش اولان کوزه
دینور حسیر کبی

(* شدید اولوم دیمه مفهومی موت احمرایمش * دینلدی ذل ایله خوار اولمغه جهانده دخور *)
(موت احمر) لفظنك معنای ترکیبیسی قزل اولوم دیمکدر که مقتولك بشره‌سی قرمزی قان ایله
آلوده اولمق مناسبتیله قتل مراد اولور ومطلقا سکراتی شدتلو وغمراتی صعوبتلو اولان اولومه
اطلاق اولنور (دخور) خاء معجمه ایله ظهور وزننده وجبل وزننده دخر ذلیل وخور وحقیر ومبتذل
اولمق معناسنه‌در

(* بوار اولدی هلاك وکساده دینمش هم * اولانه فاسد وهالك دخی دینلمش بور *)
(بوار) هلاك وزننده ومرادفیدر که حیوة ایله متصف اولان شیئك هلاك اولمسی یاخود برنسنه‌نك
محو وتلف یاخود مقصود اولان منفعتی زائل وضایع اولمغله فاسد اولمسنه دینور و برمتاعه رغبت
اولنممغله رواج اولمیوب کساد اولمسنه دینور (بور) بانك ضمیله شول کیمسه‌یه دینور که نیت
وعقیده‌سی فاسد اولمغله معنی هالك اولوب انده دنیا وآخرته متعلق خیر وفلاح اثری اولمیه و بونده
مفرد وتثنیه وجمع ومذکر ومؤنث مساویدر

(* قرامغك ادی حصبه چیچك دخی جدری * چیچك چیقرمش اولان کیمسه‌یه دینور مجدور *)
(حصبه) تمره وثمره وزننده بدن انسانده ظهور ایدن برنوع اوفاق سیوجه‌لردر که قیزامق
دینور (جدری) جیمك ضمی وفتحی وایکی صورتده دخی دالك فتحیله چیچك تعبیر اولنان
قبارجغه دینور که اکثر یاچوجقلرده چقار (مجدور) چیچك چقرمش اولان چوجوغه دینور
وچیچکك آثاری ودورتیکی یوزنده ظاهر اولانه دینور

(* مآل حافره اول امرده دیمکدر * سیولجی جیقمش اولان آغز اولدی هم محفور *)
(حافره) برنسنه‌نك اولنه اطلاق اولنور اول الامر وحالة اولی معناسنه مثلا برکیمسه فقیر ایکن غنی
اولوب صکره ینه فقیر اولدقده یاخود غنی ایکن فقیر اولوب صکره ینه غنی اولدقده رجع الی حافرته دیرلر
ینه حالت اولی‌یه رجوع ایتدی دیمکدر (محفور) دیشلرك دیبنده خرده خرده سیولجه‌لر چقمغله یاخود
دیشلر چوریوب فاسد اولوب اوفانوب دوکلکله یرلری چقور چقور قالمش اولان اغزه اطلاق اولنور

(* اکرچه معنی برفرد دوتوءم اولمش * دی فرد واحده هم نفسه قانه‌ده نامور *)
(فرد) فارد وفرید مثللو منفرد معناسنه درکه یالکز بردانه اولان شیئه دینور و زوج مقابلی
اوله‌رق تك معناسنه اطلاق اولنور کما مر فی قافیة الجیم (تو) تانك فتحی واوك تشدیدیله فرد
ویکا معناسنه‌در (مر) میمك فتحی ورانك تشدیدیله تو وزننده مره کبی برکره معناسنه اطلاق

اولنور (تامور) باسور وزننده وهمزه ایله تأمور تفعول وزننده فرد واحد معناسنه درکه برکیمسه
دیمکدر ونفس ناطقه‌یه دینور اماره باعث امر اولدیغیچون ومطلقا قانه دینوردم معناسنه
وقلبه اطلاق اولنور وسویداء قلبه دینور که یورکك قانی اوله جقدر و باده‌یه ووزیره وصویه
وصوقابنه دینور

(* یوزین آچیجی اولان عورته دینور سافر * دخی مسافر ایدیجی کیمسه مثل سفور *)
(سافر) شاعر وزننده کشف الوجه معناسنه اولان سفر لفظندن صفت مختصه اوله‌رق دائما
یوزینی کشف ایدر اولان عورته دینور دخی مسافرت ایدیجی کیمسه‌یه یعنی برمکاندن آخره سیر
وارتحال ایدن کیمسه‌یه دینور وکاتب معناسنه کلور (سفور) صبور وزننده مسافر ومسفر کبی
بریردن آخره کیدن کیمسه‌یه دینور

(* قراکو کیجه دخی لیل مدلهم اولمش * دجی کبی قراکولقده ظلمت ودیجور *)
(لیل مدلهم) ترکیب توصیفسنده لیل کیجه معناسنه‌در مدلهم مقشعر وزننده مبالغه افاده ایدر
غایت سیاه وزیاده مظلم اولان شبئه وکیجه‌یه وصف اولور ومدحرج وزننده مدلهم دخی سیاه
نسنه‌یه وقرا کولق کیجه‌یه دینور (دجی) دالك ضمی والفك قصریله ظلمت وقراکولق
معناسنه اولان دجیه‌نك جمعیدر غرفه وزننده ودجی غنی وزننده مظلم وقراکو کیجه‌یه دینور
داجیه کبی ودیاجی دالك فتحیله کیجه لرك زیاده ظلمتلرینه دینور (ظلمت) ظاء معجمه‌نك ضمیله
سیاهلغه وقراکولغه دینور صحراء وزننده ظلماء وسحاب وزننده ظلام کبی که نور مقابلیدر
(دیجور) طیفور وزننده قراکولغه دینور وطبراغه وقرامتق بوزنسنه‌یه دینور

(* جهانده آدی صانی اولمیان کیمسنه دخی * همیشه او یقویه مألوف اولانه دینلدی دثور *)
(دثور) صبور وزننده بین الناس آدی صانی یعنی شهرت وشانی اولممغله درجهٔ اعتباردن ساقط
اولان کیمسه‌یه دینور خامل وخمول کبی شمول وزننده ودائما نومله مألوف او یقویه ملازم تنبل
واوشنکن کیمسه‌یه دینور

(* قریش مجمعنك آدی دارندوه‌ایدی * دینلدی مجلس فسق وشقاوته حابور *)
(دارالندوه) منزل معناسنه اولان دار ایله شوری ایچون عقد مجلس ایدن جماعت معناسنه
اولان ندوه لفظندن مرکب اوله‌رق مکهٔ مکرمه‌ده اجداد رسول الله صلی الله تعالی علیه
وسلمدن درجهٔ خامسه‌ده واقع اولان قصی بن کلاب بنا ایلدیکی خانه درکه دائما قریش انده
مجتمع اولوب مشاوره ایدرلر ایدی حتی شمع عالم افروز رسالتی اطفاداعیهٔ باطله سیله صنادید
قریشدن چند عدد مشرك ناپاك وابومرهٔ نجدی صورتنه متمثل ابلیس پرتلبیس بو دارالندوه‌ده
عقد حلقهٔ جمعیت پیدا وآراء فاسده‌لری بالکلیه مضمحل وهبا اولدیغی کتب سیرده مبسوطدر
(حابور) فسقه واشقیا مجلسنه و بزم عشرته دینور

(* صاچلمش اینجو کبی اولدی نظم دلجویم * فکان نظم لطیفی کلؤلؤ منثور *)
مصراع اول ثانینك تفسیریدر (فکان) لفظنده فاء فاء فصیحه یاخود استینافیه درکان فعل
ناقصدر اولدی معناسنه (نظم) کلام منظوم معناسنه (لطیف) لطافتلو ودقتلو دلجوی
ومقبول معناسنه کاف تشبیه ایچوندر (لؤلؤ) لاملرك ضمه‌لری وهمزه‌لرك سکونلریله مجوهرات
اقسامندن اینجویه دینور درکبی (منثور) منظوم وزننده ومقابلیدر که تفریق اولنوب
صاچلمش نسنه‌یه دینور ومنظوم معناسنه اولان نظم ایله منثوری جمعده محسنات بدیعه‌دن
صنعت طباق ظاهردر (حاصل معنی بنم بو نظم لطیف دلپسندم لطائف نظمه ودقایق شعره
واقف وآشنا اولنلره لؤلؤ منثور کبی نشاط وانبساط بخش ایدر دیمکدر

*) مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن * بوشعرمك بيلور البته قدرين اهل شعور (*
بو قطعه بحر مجتث مخبونندر (شعر) كلام موزوندر (شعور) علم وادراك معناسنه در مآل معلومدر

*) مرادم اولدى چوخدمت حديث وتفسيره * اميدم اولكه خدا ايده سعيمى مشكور (*
(حديث) مظهر خصيصاء جوامع الكلم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينك لسان كوهر فشانلرندن صادر اولان اقوال شريفه واخبار لطيفه يه اطلاق اولنور (تفسير) لغتده مطلقا كشف واظهار معناسنه در اصطلاح شرعده آيات قرآنيه نك معانئ كريمه سن وقصص واحكامن واسباب نزولن كشف وايضاحه دائر اولان علمه دينور چونكه نظم جليل باهر الاعجاز اشرف الالسنه اولان لغة عربيه ايله خلعتطراز و احاديث خير البريه على قائلها اكمل التحيه دخى اول لهجهٔ مرغوبه ايله جلوه كر ابراز اولمغله لغات فصيحهٔ عرب عربايى جمع وتدوين ايله افاده وبيان علم تفسيره وعلم حديثه خدمت جليله اولديغى عيان وعلمك موقوف عليهى ومباديسى ذلك العلمدن معدود ايدوككى بى كماندر (سعى) رعى وزننده برنسنه يى وجوده كتورمك ايچون صرف مقدور ايدوب چالشمق معناسنه در (مشكور) شكر اولنمش معناسنه در وحق تعالى جانبندن شكر عباده مغفرت ورحمتله مجازاتدر

) منبئ من بعض مشهور الكنى ذا المختصر (
(منبئ) مخبر وزننده ومرادفيدر كه خبر ويريجى وافاده وبيان ايديجى ديمكدر (من) ابتدائيه در (بعض) كل مقابليدر (مشهور) بين الناس معروف ومعلوم اولان شيئه دينور (كنى) كافك ضميله منى وزننده اب وام ايله مصدر اولان اسم معناسنه اولان كنيه نك جمعيدر (ذا) اسم اشارتدر هذا كبى (مختصر) اسم مفعول بنيه سيله اوزون اوزادى اولميوب ايجاز واختصار اولنان كلامه دينور واسم اشارتك مشار اليهى اولمق اوزره نظم ايله مؤول اولان قطعه دن عبارتدر منبئ مقدم خبر ذا المختصر مؤخر مبتداء من جاره منبئ لفظنه متعلقدر (حاصل معنى شو مختصر نظم يعنى شو قطعهٔ وجيزه بين الناس مشهور ومعروف اولان كنيه لرك بعضيسنى بيان وافاده يه دائردر ديمكدر

*) حضرت آدم صفى اللهه ديمش بو البشر * هم ابو الجن وابومره او ابليس اشر (*
(بو البشر) ابو البشر ديمكدر وزن ايچون وتخفيف ايچون همزه سى حذف اولنور و بو تركيب اضافى پدر يعنى بابا معناسنه اولان اب ايله انسان مرادفى اولان بشردن مركب اوله رق افراد آفريدهٔ بشردن بعضنك بلا واسطه و بعضنك واسطهٔ واحده ياخود وسائط كثيره ايله پدرلرى اولان حضرت آدم صفى الله عليه وعلى نبينا صلوات الاله حضرتلرينك كنيهٔ شريفه لريدر و بو كنيه لرده اولان اب لفظى اكثريا صاحب وملازم معناسنه استعمال اولنور بو قطعه ده ابو الجن وابومره وابو الاشبالدن غيرى كله جك كنيه لر كبى (ابو الجن) ناظم نحريرك بياننه كوره ابو الشياطين اولان ابليس لعينك كنيهٔ خبيثه سيدر لكن كتب تفاسيردن ظاهر اولان خلقت آدم عليه السلامدن اقدم روى زمينده ساكن اولان طائفه نك پدرلرى اولوب نار سمومدن مخلوق اولان جان نام روحانينك كنيه سى ابو الجن وابليس لعينك كنيه سى ابو الشياطين اولمقدر (ابومره) ميمك ضمى وراءك تشديديله بو دخى ابليس خبيثك كنيه سيدر غلاظ كفرهٔ قريش دار الندوه ده عقد حلقهٔ جمعيت ايتدكلرنده ايقاد نائرهٔ فتنه ايچون لعين مزبور داخل مجلس شورى اولدقده صورتيله متمثل اولديغى شيخ نجدينك كنيه سى ابومره اولديغى جهتدن بو كنيه ايله مكنى اولدى (ابليس) قطع اميد

معناسنه اولان ابلاسدن مأخوذ اولمق اوزره شيطانك اسمى اولديغى سين قافيه سنده كلور (اشر) زياده شرلو ديمكدر

*) كنيه سى صويك ابو حيان ايمش هم بو الغياث * بال ابو منصوردر كيم بو الشفا اولمش شكر (*
(ابو حيان) شداد وزننده باعث حيات وملازمهٔ حيوان اولان صويه كنيه اولمشدر (ابو الغياث) كتاب وزننده عطش وتشنه لكدن بى تاب اولنلرك امدادينه يتشيجى اولان صويك كنيه سيدر (ابو منصور) عدو مزاج اولان امراضه غلبه ايله منصور اولان كيمسه لره ملازم اولان عسل منصوص الشفادر (ابو الشفا) مداوات مرضى ايچون ترتيب اولنان معاجين ومعالجاتك ملازمه سندن اولان شكردر

*) بو الخصب اندر شرابه بو المهنادينيدى هم * بو نعيم اتمك ابو بشر اولدى نقل خوبتر (*
(ابو الخصب) خطيب وزننده وسعته و بوللغه مدار اولان اتمك كنيه سيدر (ابو المهنا) اتمى نفعندن اكبر وشرى خيرندن اكثر اولوب هضم طعامه معين ومصاحب اولان شراب ام الخبائثك كنيه سيدر (ابو نعيم) جميع نعم مأكوله نك اصل واساسى وسائر مأكولات كندينك فروعى مثابه سنده اولان نان عزيزك كنيه سيدر (ابو بشر) بانك كسريله اهل عشرت باده نوش اولدقده مرارت باده سببيله يوزينى دوروب اكشتديكى عقبنده بشاشت حاصل اولوب يوزى كولمك ايچون اوزرينه تناول ايتديكى طوزلو وطاتلو مزه تعبير اولنان نواله نك كنيهٔ كريهه سيدر (نقل) نونك فتحى وضمى وقافك سكونيله عشرت مزه سنه دينور خوبتر فارسيدر زياده كوزل ديمكدر

*) بو الشهى بربط ابو اللهو ايسه طنبوره دينور * بو الكمال اولمش نديم نكته دان معتبر (*
(ابو الشهى) غنى وزننده شهوات نفسانيه يه شدت اشتها وعمر كرانمايه يى نغمات ساز ايله اضاعه وافنايه ملازم اولنلرك استعمال واستماع ايتدكلرى ساز مشهوردركه لسان اهل زمانده لاغوته وتركى قديمده قوپوز وعربيده عود ومزهر دينلور (بربط جعفر وزننده فارسى معرب اوله رق مزبور لاغوته نك اسميدر قاز كوكسنه مشابهتنه مبنى تسميه اولنمشدر (ابو اللهو) صحو وزننده آلات ملاهيدن اولان طنبور ديدكلرى ساز مشهورك كنيه سيدر (ابو الكمال) جمال وزننده مجالست ومصاحبتده لازمه دن دقايق شناسلق وحاضر جوابلق و كمالات بشريه دن اولان معلوماتى جامع اولان مصاحبك كنيه سيدر (نكته دان) دقايق بيليجى ديمكدر

*) سفره يه ديرلر بساط الرحمه كبى بو رجا * هم ابو سايغ دخى پالودهٔ حلوا اثر (*
(بساط الرحمه) بانك كسريله رحمت واحسان مقوله سندن اولان طعام اوزرينه وضع اولنوب تناول اولنمق ايچون بسط اولنان سفره نك كنيه سيدر سفره دخى عربيدر غرفه وزننده فى الاصل مسافر استصحاب ايتديكى زاد ونواله سنى ايچنه صاروب واوزرنده تناول ايتديكى مشيندن وسختياندن مصنوع اولان بساطك اسمى اولوب صكره مسافرك ومقيمك اوزرنده طعام ايتدكلرى بساطلرك كافه سنه تعميم اولندى لسانمزده صفره تعبير اولنور (ابو رجا) سماء وزننده مرجو البركات اولان ياخود هر كورن اوزرنده اولان طعامه دعوت اولنمسى رجا واميد ايدن سفره نك كنيه سيدر (ابو سايغ) تناول ايدن كيمسه نك حلقومندن سهولتله كچن حلاوتلو پالوده ديدكلرى طعامك كنيه سيدر

*) بو المسافر اولدى پيز آجليغه بو العمره دى * طوز ابو صابر تره بو الخضردر كيم تازه تر (*
(ابو المسافر) استصحابنده سهوات وماحضر ادام وفق اولديغيچون اكثريا مسافرلره ملازم

مثا به سنده اولان معروف پیرك كنیه سیدركه اسمی ضم جیم ایله وضمتینله جبن وعتل وزننده
جبن در (ابو عمره) جمره وزننده مفلسلك كنیه سیدر ومفلسلك لازمی اولان آجلغك
كنیه سیدر ابو عمروكه صالح بن اسحق النحوینك * ان اباعمرة شرجار * یجرنی فی الظلم الصحاری *
جر الذباب جیفة الحمار * ارجوزه سی معنینه محملدر وانعرف اباعمرة سؤالیه مسئول اولان
اعرابینك كیف لاعرفه وهو مربع فی كبدی جوابی جوع وآجلق معناسنه اولمغه مبنیدر
وابو عمره غایت شوم قدم بركیمسه نك كنیه سی ایدیكه قنغی قومك دیارینه نزول وقنغی قبیله نك
یوردینه حلول ایلسه اوراده البته جدال وقتال یاخود بركونه بلا وفتنه ظهور ایدر ایدی
غالبا بومناسبتله خلقك مبغوضی اولان زوكردلیكه وآجلغه كنیه قلنمشدر (ابو صابر) قادر
وزننده بری و بحری طوز انواعنك كنیه سیدركه اسمی ملحدر فارسیده نمك دیرلر سمك وزننده
یوفقه اتمك معناسنه اولان صبیره دنكه سفینه وزننده در یاخود جد و بوز معناسنه اولان
صبردنكه شجر وزننده در یاخود هرزه یه كتسه معیننده طوز استصحاب ایدر اولان صابرنام
كیمسه یه ملازمتدن تكنیه اولنمشدر (ابو الخضر) كتف وزننده برودت شتا تازه لكنی و یشللیكنی
ازاله ایتمیان تره دیدیكمز سبزه نك كنیه سیدر

*) دی ابو طالب ابو منقذ آتك اعلاسنه * قورد ابو جعده ابو الاشبال اولمش شیرنر (*

(ابو طالب) كاتب وزننده راكب اولان كیمسه طلب ایتدیكنی یعنی قوغدیغنی یتشوب طوتار
اولان اعلی و یوكرك آتك كنیه سیدر (ابو منقذ) محسن وزننده راكبنی قاچدیغندن انقاذ
وتخلیص ایدر اولان صوی و یوكرك آتك كنیه سیدر (ابو جعده) جمره وزننده وجیمك ضمیله
ابو جعاده سباع انواعندن قورد دیدكلری یرتیجی جانورك كنیه سیدر تویی جعودتلی یعنی
چوق وقبو یرجق اولمق ملابسه سیله یاخود جعده یی یعنی قبون قوزیسنی اكله حریص
وملازم اولمغله تكنیه اولنمشدر (ابو الاشبال) همزه نك فتحیله اركك ارسلانك كنیه سیدر
و بونده اب كلمه سی بابا معناسنه در ابو البشرده اولدیغی كبی زیرا اشبال شبلك جمعیدر
وشبل شینك كسری ایله آو آولمق درجه سنه كلمش ارسلان انیكنه دینور (شیر)
نیر وزننده فارسیده سلطان السباع اولان ارسلانك اسمیدر (نر) نونك فتحیله اركك
معناسنه در مقابلی ماده در

*) ابو ایوب ابو صفوان دوه مفهومیدر * هم ابو الاخطل قاتردر بوز یاده اما كه خر (*

(ابو ایوب) رجوع معناسنه یاخود طریق معناسنه اولان اوب لفظندن یاخود
بتون كوندز یولده سیر ایلمك معناسنه یاخود مركوب اولان دوه لر بری برینه قریشوب
معارضه ایده رك كتمك معنالرندن مأخوذ اوله رق دوه نك كنیه سیدر (ابو صفوان)
سكران وزننده خالص و پاك نسنه معناسندن مأخوذ اوله رق یاخود كثیر اللبن اولان ناقه
معناسندن اخذ اولنه رق دوه نك كنیه سیدر (بو الاخطل) احمر وزننده سیرنده خفت
وسرعت اولان یاخود قوائمی غلاظت وخشونته ملابس قاترك كنیه سیدر اسمی بغلدر
(ابو زیاد) حمار وزننده آز یوكیله یوله طوغری كتمد یكندن مزایده حمله ملابس حكمنده
اولمقدن ناشی یاخود زیاده اسمیله مسمی اولان كیمسه دائما كندی یه راكب اولمغله حمارك
كنیه سیدر خر فارسیدر حماره معناسنه

*) بز محقق علمی آبامزدن الدق طفل ایكن * قد اخذنا العلم من آبائنا حال الصغر (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (قد) كلمه سی ماضی اوزره داخل اولدقده كاه زمان ماضی یی
حاله تقریب ایچون اولور كاه مجرد مدخولنك مضمونی تحقیق وتأكید ایچون اولور بو راده

معناى ثانی مراد اولدیغی ترجمه ده واقع محقق لفظندن مستبانذر (اخذنا) فعل ماضی متكلم
مع الغیردر بز الدق معناسنه (العلم) لفظنده لام تعریف جنس ایچوندر استغراق عرفی یه محمول
اولمقده جائزدر علم عینك كسری ولامك سكونیله برشیئك حقیقتنی بیلمك معناسنه اولدیغی
معلومدر مقابلی جهلدر (من) ابتدائیه اخذنا فعلنه متعلقدر (آبائنا) تركیبنده آباء همزه نك
و بانك مدیله بابا معناسنه اولان ابك جمعیدر بطریق التغلیب اجداده شامل اولدیغنه شخص
واحد ایچون آباء عدیده اولمادیغی قرینه واضحه در اما * ركب القوم دوابهم * قبیلندن
اوله رق انقسام الاحاد الی الاحاد معناسنه محمول اولمق احتمالی مرجوحدر (نا) متكلم مع
الغیر ضمیریدر (حال) امور متغیره وعوارض متبدله دن انسانه مختص اولان هیئت وكیفیته
اطلاق اولنور صحت ومرض فقر وغنا صغر وكبر كبی (الصغر) لفظنده لام تعریف مذهب
منصوره كوره عهد خارجیدر مذهب مرجوحه كوره مضاف الیهدن عوضدر فی حال صغرنا
دیمكدر صغر صادك كسری غین معجمه نك فتحیله جرم و جثه ده كوجكلكه دینور مقابلی
وزن مزبور اوزره كبردر مراد لازمی اولان هنكام طفولیت وعنفوان شباب اولدیغی ترجمه سندن
مستفاددر (حاصل معنی ناظم تحریر ها قافیه سنده * انی ابن شارح الاشباه * دیو تصریح
و بو مقامده بز حداثت سنمزده علوم شتی وفنون متداوله یی آبا واجدادمزدن اخذ وتعلم
ایتدك دیمه سی پدرلری واجدادی زمره علمادن اولوب علم عزیز المنال كنند وار ه صاغرا
عن كابر میراث قبیلندن اولدیغنی ایمادر (طفل) طانك كسریله عربیدر لسانمزده چوجق تعبیر
اولنان كوچك مولوده اطلاقی شایع اولمغله ترجمه یه درج اولندی

*) اوقو خیر اللهم اوغلم خیر علمی كوره سن * سنده باباد وش هنزله بویله ماندیدر (*

ناظم تحریر مخدوم نجابتموسومی خیر الله افندی یه اشرف كمالات بشریه اولان علمی تعلم
وتحصیل ایله امر وعلمك خیر ومنافعنی رؤیت ومشاهده ایده سن دیو دعا ضمننده كسب كماله
ترغیب ایدوب هنر ومعارفده پدرك وهبی افندی كبی كعبك عالی وقدرك سامی اولسون دیمكدر
چونكه بابا ولده نسبت ایله بیوك اولمغله بابا لفظندن جاه ورتبه اعتبار یله بیوكلك مراد اولور
ودوشمك سقوط معناسنه اولمیوب بلكه وقوع وكون معناسنه در فلان شی كوزل
اولدی دیه جك مقامده كوزل دوشدی دیدیكمز كبی بو بیتده و بیت سابقده اب وابن ذكر
اولنمقده كنیه لره مناسبت خفیه كلدر

) تلك اضداد معانی كلام الاخیار (

(تلك) تانك كسری وكافك فتحیله مؤنثه اشارته موضوع اولان ته لفظیله یاخود تی لفظیله
كاف خطابدن مركبدر اسم اشارتله كاف خطاب بیننه لام ساكنه توسیط اولندقده ته لفظندن
ها وتی لفظندن یا حذف اولنور و بونده كاف خطاب افراد وتثنیه وجمع وتذكیر وتأنیثده مخاطبه
تابعدر وماقبلی مشار الیهسایه تابعدر اسم اشارت ایله ماقبلنه اشارت جائز اولدیغی كبی مابعدنه
اشارت دخی جائز اولمغله ای مخاطب شو قطعه آتیه دیمكدر (اضداد) همزه نك فتحیله ضد
لفظنك جمعیدر ضد ضادك كسری ودالك تشدیدیله بو قطعه ده ذكر اولنه جغی اوزره
برنسنه نك نظیر ومشابهنه دینور ومعارض ومخالفنه ده دینور بو راده مخالف معناسی مراددر
واهل لغت عندنده ضد انواع تقابلدن اعمدر یعنی تقابل تضادده وتقابل تضایفه وتقابل العدم
والملكه یه وتقابل الایجاب والسلبه شاملدر تلك لفظی مبتدا اضداد خبری ما بعدی تتابع
اضافات قبیلندندر (معانی) كلمه وكلامك مدلولی یعنی الفاظ كندی ازاسنه وضع اولنان
صورت عقلیه دن عبارت اولان معنی لفظنك جمعیدر (كلام) سلام وزننده لسان متكلمدن

صادر اولان سوزه دینور لغتده فائدهٔ تامه یی مفید اولمقدن واولمامقدن اعمدر (الاخبار)
لفظنده لام عهدخارجیدر اخبار همزه نك فتحیله کبس وزننده اولان خبرك یاخود مخفی اولان
خبرك جمعیدر خیرخیری ونفعی کثیراولان کیمسه یه دینور (حاصل معنی شوقطعه لغات عربیه یی
لحن وخطادن عاری اوله رق افاده و بیان ایتمکله ناسه فائدهٔ عظیمه ومنافع کثیره حصولنه
باعث اولان ذواتك کلامنك معانیٔ متضادهیه دال اولان الفاظی بیاننده‌در

*) پادشاهه قوله هم جبردیر اهل اخبار * قول دخی صاحبی مولی بونی یادایت هربار (*
(جبر) صبر وزننده بر مختل اولان نسنه یی اصلاح معناسنه و برنسنه یی قهر یعنی غلبه وتذلیل
طریقیله اخذ وکرفت معناسنه‌در بومعناره مبنی پادشاهه اطلاق اولنور زیرحکومتنده اولان
رعیه یی کندی مرادی اوزره قهر یاخود اصلاح ایدیکیچون وجبر قوله‌ده دینور رقبه‌سنه دخی
مالك اولمیان عبد معناسنه ایمدی جبر لفظی معنیین متضادینه موضوع اولمغله اضداددن
اولمش اولور (اخبار) همزه نك فتحی وباء موحده ایله خبرك جمعیدر اهل اخباردن مراد اهل
لغت اوله‌جقدر (مولی) میمك فتحی والف مقصوره ایله معانیٔ کثیره بیننده مشترکدر ازجمله
عبدمملوکه اطلاق اولنور وعبدك سیدنه ومالکنه ده اطلاق اولنمغله اضداددن اولور کذلك
عبدی اعتاق وآزاد ایدن کیمسه یه اطلاق اولنور اسم فاعل بنیه‌سیله معتق معناسنه وآزاد اولنمش
کیمسه یه اطلاق اولنور مفعول صیغه‌سیله معتق معناسنه وانعام ایدن کیمسه یه دینور منعم معناسنه
وانعام اولنمش کیمسه یه دینور منعم علیه معناسنه بومعناره کوره دخی اضداددن اولور معانیٔ
سائره سی کتب لغتده مستوفی‌در (یاد) فارسیدر ذکر ایدوب اکمق معناسنه (هربار) فارسیدر
الفاظ عمومدن اولان کل معناسنه موضوع هرلفظیله کره ودفعه معناسنه اولان باردن مرکبدر

*) هم وراء آرده او که دیندیکنی فهم ایله * اولدی هم دغنجه مفهومیده اقبال وادبار (*
(وراء) مدیله سحاب وزننده اضداددندر جهات ستدن خلفه وامامه یعنی بر جهته
متوجه اولان کیمسه نك اکسه طرفنه واوك طرفنه اطلاق اولنور مفسرین اشبو
* وکان وراءهم ملك * آیت کریمه سنده * قدامهم او خلفهم * عباره سیله تفسیر
ایتمکله بو مقامده وراء کلمه سیله جهت امام و جهت خلفدن هر بررلرینك اراده‌سی صحیح
اولدیغن تصریح ایتمشلردر (دغنجه) دحرجه وزننده رباعیدن مصدردر بر کیمسه بری کلمك
معناسنه اولان اقباله واوته کتمك معناسنه اولان ادباره ده اطلاق اولنمغله اضداددن اولور
واقبال وادبار همزه لرك کسریله عربیدر بر کیمسه نك آخره متوجه اولوب یونلمسی واکسه سنی
دوندروب کتمسی معنالرینه شایع اولملریله دغنجه لفظنه تفسیر واقع اولمشلردر و بونلر اجسامده
استعمال اولندیغی کبی اقبال جاهك ونعمتك توجهندن عبارت اولان دولته وادبار ضدی
اولان نکبته اطلاق اولنور

*) ازرومنه ایکیسی ضعف ایله قوت دیمه‌در * ضمد ایمش هم یاش اولان هم قوری اولان اشجار (*
(ازر) همزه نك فتحی وزای معجمه نك سکونیله کوج وقوت معناسنه‌در ومنه قوله تعالی
* اشدد به ازری * ای احکم به قوتی کذا فی تفسیر ابی السعود رحمه الله وازرنا توانلق وضعف
معناسنه ده اطلاق اولنمغله اضداددن اولور (منه) میمك ضمیله عنه وزننده قوته دینور یقال
فیه منة ای قوة وضعفده ده دینلمکله اضداددن اولور (ضمد) حمد وزننده سبز وتازه اولان اوته
واغاجه دینور وقورومش اولانه دخی دینلمکله ضد اولور وقیون وکچی نوعنك کزیده واعلاسنه
وکتر وادناسنه ده دینلمکله ینه ضد اولور نته کیم جمعی اولان ضمادید بوقطعه نك اواخرنده
هم ضمادید قیونلر که تومند وزار دیوکله جکدر فافهم

*) آزصو یه چوق صو یه ضحضاح اولنمش تعبیر * دیندی جعفر بیوك اولسه کوچك اولسه انهار (*
(ضحضاح) ضادك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله ازجه صو یه دینور ماء قلیل معناسنه
وچوق اولان صو یه ده دینلمکله اضداددن اولور (جعفر) جوهر وزننده نهر کبیر معناسنه
بیوك ایرمغه دینور ونهر صغیر معناسنه کوچك دره یه ده دینلمکله اضداددن اولور واسامی
رجالدندر وسودی چوق ناقه یه ده دینلور ومنه قولهم رأیت جعفرا علی جعفر فی جعفر ای
علی ناقة کثیرة اللبن فی النهر الصغیر او الکبیر الواسع

*) معن اوزونه قصه یه هم چوغه هم آزه دینور * نبل مفهومی دخی اولدی کبار ایله صغار (*
(معن) میمك فتحی وعینك سکونیله اوزون نسنه یه دینور یقال شیٔ معن ای طویل وقصه نسنه یه
دینور قصیر معناسنه پس بومعنیین متضادینه موضوع اولمغله اضداددن اولور وچوق
نسنه یه دینور کثیر معناسنه وآزنسنه یه دینور قلیل معناسنه امدی بوجهتله ده اضداددندر ودخی
بر کیمسه حقنی اقرار ایتمك معناسنه اطلاق اولنور وحقنی جحد وانکار ایتمك معناسنده دخی استعمال
اولنمغله بو اعتبار ایله ده ضد اولمش اولور ومعن بن زائدة الشیبانی حاتم کبی جود وسخاده علم وضرب
مثلدر (نبل) فتحتینله بیوك طاشلره و بیوك کسکلره دینور مفردی نبله‌در وکوچك طاشلره وکسکلره
دخی دینمکله ضد اولور کذا فی ترجمة القاموس ناظمك کبار ایله صغاری اطلاقندن تعمیم مستفاد اولور

*) کرچه ترفیل ایله تعزیر مألی تعظیم * دخی تذلیله ده تأدیبه ده دینمش تکرار (*
(ترفیل) تبجیل وزننده بر کیمسه یی تعظیم ایدوب اولولمق معناسنه‌در و بر کیمسه یی تذلیل
وتحقیر ایدوب خورلمق معناسنه ده اطلاق اولنمغله اضداددن اولور (تعزیر) بر کیمسه یی
اولولمق یعنی توقیر وتعظیم معناسنه‌در و بر کیمسه یی ضرب ایله یاخود ضرب شدید ایله تأدیب
وتذلیل ایلمکه ده دینمکله ضد اولور

*) هم قوی شیئه دخی کوشکه ده دیندی الوث * بول اولان نسنه‌در الفیج واولاندر دخی طار (*
(الوث) همزه نك فتحیله زور وقوت معناسنه اولان لوث کلمه سندن صفتدرمتین وقوی معناسنه‌در
وضعف وکوشکلك معناسنه اولان لوثه دن صفتدر ضعیف ومسترخی وکوشك اولان شیٔ
معناسنه‌در ضدیتی درکاردر (الفیج) همزه نك کسریله واسع و بول اولان دره یه دینور
وطار جق درین دره یه ده دینمکله ضد اولور شارح قاموسدن نقلا مترجم دیرکه عامهٔ عرب
هر دره یه الفیج دیرلر و بعض لغتده واسع اولانه ویمن لغتنده ضیق وعمیق اولانه دینمکله
ضدیتی مسلم دکلدر انتهی زیرا کلمه نك اضداددن عداولنمسنده برقبیله نك لغتی معتبر اولدیغی آخر
قطعه‌ده مصرحدر وناظمك اطلاقی اهل لغتك دره یه تخصیصنه منافیدر

*) اغمه چقمه اشاغه یوقاری هم اولدی قنوع * قاب یاقلاشدی دخی دینمك ایمش ایتدی فرار (*
(قنوع) صبور وزننده صاحب قاموسك بیاننه کوره هانك فتحیله هبوط معناسنه‌درکه اندن
اشاغی یه نزول ایده جك یره دینور که لسانمزده اینش تعبیر اولنور وصادك فتحیله صعود معناسنه‌درکه
یوکسکه چیقه جق یوقشدن عبارتدر ضدیت بوجهتله ثابتدر غالبا ناظمك یدنده اولان
نسخه ده هانك وصادك ضمه‌لریله هبوط وصعود واقع اولمغله اشاغه اینمه ویوقاری چیقمه
ایله تفسیر ایلمشدر و بالجمله صبور وزننده اولان قنوع فارسیده شیب وفراز ولسانمزده اینش
ویوقش معناسنه‌در مکرکه ناظم تحریرامهات سائره ده اینش یردن اینمه ویوقش یره چیقمه معناسنه
مطلع اولمش اوله وقنوع مبالغه ایله صاحب قناعت اولان کیمسه یه ده دینور اما قافك
ضمیله قنوع تذلل وخساستك اسوئی اولان دیلنمك معناسنه وترفع وتنزهك احسنی اولان
عالیجنابلق ونزاهت معناسنه ده اولمغله بودخی ضد اولور ناظمك عباره سنده واقع اولان

قنوع لفظی دخول وزننده اوقیوب قدر ورتبه اعتباریله معنوی اگه چیقمه معناسنه مجهول
اولمه ده احتمال ابعد دکلدر (قاب) قال وزننده ماضیدر مصدری قول وزننده قوبدرکه
برنسنه‌دن قورقوب قاچمغه دینور هرب کبی و برنسنه‌یه قریب ویقین اولمغه‌ده دینلمکله اضداددن
او لورپس ماضیسی اولان قاب لفظی یقین کلدی واوزاق کتدی معنالرینه ضددر

(* روزه کتمك دخی کلمك دیمه معناسنه‌در * دخی ارمازدیمك کتمه وجانبده قرار *)
(روزه) راء مهمله‌نك وذال معجمه‌نك فتحه‌لریله روضه وزننده بری اوته کیدوب کلمك معناسنه‌درکه
تردد دینور وآمد شد ایتمك واولطه ایلمك تعبیر اولنور اضداددن ورانك فتحی واوك سکونی
آخرده دال مهمله ایله رود لفظی بری اوته کلوب کتمك معناسنده روزه لفظنك مراد فی
اوله‌رق اضداددندر (ارماز) افعال بابندن مصدر اوله رق ناظمك نسخه سنه کوره برنسنه
مکاندن زوالی وکتمه‌سی معناسنه ومکانده ثابت و پایدار اولمسی معناسنه اولمق ایله اضداددن
اولمش اولور لکن قاموسده وترجمه‌سنده فضلا عن ضدیته بوماده‌نك افعال بابندن استعمالی
دخی بولنموب بلکه افعلال بابندن ارمیزاز که اقشعرار وزننده در برکیمسه یابرنسنه یرندن
زائل اولمق معناسنه در یقال ارمأز الرجل اذا زال عن مکانه ویرندن آیرلمیوب ثابت وملازم
اولمق معناسنه در یقال آرمأز الشیء اذا لزم مکانه ایمدی اضداددن اولان ارمیزاز لفظی
اولمش اولور ارمأز دکل مکر که ناظم امهات سائره ده واقف اولمش اوله نظمده واقع ارماز ماضی
اوله‌رق ارمأز اوقنمق محتمل ایسه ده وزن وتفسیر مساعد دکلدر

(* بسل معناسی حلال ایله حرام اولمشدر * مدح وذمه دخی تقریض دیمشلر ابرار *)
(بسل) بانك فتحی سینك سکونیله استعمال وتناولی جائز اولان حلال نسنه‌یه دینور وفعل
وتعاطیسی محظور وممنوع اولان نسنه‌یه ده دینمکله ضداولور (تقریض) برکیمسه‌یی مدح
ایلمك معناسنه دریقال قرضه اذامدحه وذم ایلمك معناسنه‌ده دینمکله ضداولور اصل معناسی
قطعدرکویا که مادح ممدوحی مدح ایله امثالندن قطع وافراز ایدر وذام قدح وهجو ومذمتله
مهجو عرض وناموسنی قطع ایتمش اولور

(* کاذب وصادقه زعمی اولنورمش اطلاق * زعم شك همدخی حق سوزایله باطل کفتار *)
(زعمی) زانك ضمیله یلانجی کیمسه‌یه دینور یقال رجل زعمی ای کذاب وصادق القول کیمسه‌یه ده
دینور یقال هوزعمی ای صادق (زعم) زانك حرکات ثلاثیله اکثریا برقولك صدقی متحقق
اولمیوب بلکه مشکوك ومشتبه اولان محلده استعمال اولنور مثلا برخبرك صدقی وکذبی مشتبه
اولدقده قال کذا دیمیوب زعم کذا دیرلر وزعم لفظی حکمی واقعه مطابق اولان حق وصادق
سوزده وواقعه مخالف کذب وباطل سوزده ده مستعمل اولمغله اضداددن اولور کفتار
کاف فارسینك ضمیله فارسیدر سوز معناسنه

(* چوق اودنج آلیجی هم وریجی اولمش مدیان * داینه دیندی غریم دخی مدیون ناچار *)
(مدیان) مفتاح وزننده چوق چوق استقراض ایدوب اودنج آلیجی آدمه دینور وناسه چوق
چوق اودنج وریجی اولان کیمسه‌یه دینمکله ضد اولور (غریم) کریم وزننده الاجق صاحبنه
دینور یقال هوغریمه ای داینه و بورجلو اولان کیمسه‌یه ده دینور یقال هوغریمه ای مدیونه
(ناچار) فارسیدر چاره سز دیمکدر

(* هم مفازه دیمه قورتلمه هلاك اولمه یری * فوز قورتلمه هلاك اولمه دخی یعنی دمار *)
(مفازه) میمك فتحیله اسم مکاندر فوز ونجات بوله‌جق محله وقورتله جق یره دینور ومهلکه‌یه
یعنی هلاك اوله جق محله ده دینمکله ضد اولور (فوز) جوز وزننده خوف وخطردن نجات

وسلامت

وسلامت بولوب خیر ومأموله ظفر وفرصت بولمق معناسنه‌در وهلاك اولمق معناسنه‌ده اولمغله
ضداولور (دمار) هلاك وزننده ومرادفیدر

(* رهوه یوکسك یره دیرلر دخی آلچق یردر * زبیه یوکسك یرایله اولدی چقور یرای یار *)
(رهوه) قهوه وزننده مرتفع و یوکسك یره دینور و بست وآلچق چقور یره ده دینمکله ضد
اولور وها سز سهو وزننده (رهو) دخی رهوه کبی معنیین متضاد دینده مستعملدر (زبیه)
زانك ضمی وباء موحده‌نك سکونیله غرفه وزننده شول یوکسك تپه‌یه دینورکه اکاسیل صویی
چیقمیه رابیه کبی زبیه‌نك جمعی زبی کلورهدی وزننده برامر زیاده هائل ومشتد اولدقده (بلغ
السیل الزبی) مثلی بوکه مبنیدر وزبیه ارسلان مقوله‌سی حیوانی صید ایچون حفر اولنان
چقور ره ده دینمکله ضد اولمش اولور

(* صغوقلك هم صجاغك شدتنه دیندی مصد * صغوق ایله صجاغك آدی ایکن بارد وحار *)
(مصد) فتحتینله مسد وزننده وصادك سکونیله قصد وزننده هنکام شتاده هوانك برودتی
شدید اولمق معناسنه در بردالعجوز صغوقی کبی (وایام) صیفده هوانك حرارتی مشتد اولمق
معناسنه درایام باحوراسیجاغی کبی ضدیتی ظاهردر (بارد) برد کبی صغوقه دینور وصفده‌اولور (حار)
صجاق شیئه دینور

(* شیء محبوبه ده مکروهه دخی دیندی بدیع * عرف خوش قوقولو یلدردخی بدبوی آثار *)
(بدیع) فعیل بمعنی مفعولدر مبتدع معناسنه که مثالسز واورنکسز اختراع اولنمش نسنه‌دن
عبارتدر اول شیء طبع سلیم کندویه میل ورغبت ایتمکله عندالناس مقبول ومحبوب ایسه اکا
بدیع دینلدیکی کبی طبیعت کندیدن تنفر ایتمکله لدی الانام مکروه ومستقذر اولدیغنده ده بدیع
دینلمکله ضداولور (عرف) عینك فتحیله حرف وزننده رایحهٔ طیبه‌یه دینور و بونده استعمالی
اکثر درمدینهٔ منوره علی ساکنها افضل الصلوة والتحیه ده لیلهٔ مولدده تلاوت اولنان مولد
برزنجینك بندلرنده واقع اولان (عطر اللهم قبره الکریم بعرف شذی من صلاة وتسلیم)
عباره سنده اولدیغی کبی و بعضا بدبوی یعنی ناخوش رایحهٔ کریهه ده ده استعمال اولنمغله ضد
اولورناظم تحریرك رایحه‌دن عبارت اولان عرف لفظنی ریح ایله تفسیری رایحه‌نك مشامه وصولی
ریاحك تموجیله اولدیغندن مجاورت علاقه سنه مبنیدر

(* هم یقینه اوزاغه ساقب ایدرلر تعبیر * آوجیه دیندی قنیص وهم اومعتاده شکار *)
(ساقب) قریب معناسنه‌در یقال منزل ساقب ای قریب و بعید معناسنه ده کلمکله ضد اولور
یقال مکان ساقب ای بعید (قنیص) قبص وزننده آوجی‌یه دینور قانص وقناص وصیاد کبی
وشکاره یعنی آولنان صیده دخی دینمکله ضد اولور ونفس صیدده فتحتینله قنص دینلدیکی
دال قافیه سنده کچدی

(* زوجدن قاچیجی یاقلاشیجی خاتون هلوب * زوجه وزوج لباس اولدیغن ایله تذکار *)
(هلوب) صبور وزننده زوجندن متجنبه ومتباعده اولان ناشزه وطاعتسز اولان عورته
دینور وزوجنه مطیعه وموئسه اولمغله متقربه ورضاجوی اولان خاتونه ده دینمکله ضد اولور
(ثانی الخلفاء عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك * رحم الله الهلوب ولعن الله
الهلوب * قولنده مرحومه مطیعه ملعونه ناشزه اولاندر (زوج) فوج وزننده اش معناسنه‌درکه
چفت اولان شیئلرك هر بریندن عبارتدر بوجهتله خاتونك ارینه وارك خاتوننه ده اطلاق اولنمغله
ضد اولمش اولور و بعضا حسب الاقتضا تصریح تأنیث ایچون ارك خاتوننه زوجه ده اطلاق
اولنور (لباس) کتاب وزننده کیلجك ثوبه دینور (وزوج) وزوجه دن هر بری آخری ارتکاب

قیجدن مانع وساترا اولمغله وزوجین بیننده کثرت مخالطه وشدت ملابسه دن ناشی ثوبك صاحبنی اشتمالی کبی اشتمال بولنمغله بینلرنده زوجیت اولان رجل ایله امرأه دن هر برلرینه لباس اطلاق اولنمغله معنای مستعارده ضد اولور (تذکار) تکرار وزننده برنسنه‌یی خاطرده طوتمق معناسنه‌در

*) قرء ایمش حیض دخی پاکلك اولمش اندن * اولدی مسجور اوقابکیم بوش اوله هم سرشار (*

(قرء) قافك فتحیله وضمیله حیض معناسنه‌در که طائفهٔ نسوانك نمازسز اولمق حالیدر وطهر معناسنه‌در که حیضدن پاك اولمق حالیدر بو جهتله اضداددن اولمغله *والمطلقات یتربصن بانفسهن ثلثة قروء * نظم جلیلنده امام اعظم حیض وامام شافعی طهر معناسنی اخذ ایلدی (قروء) قبور وزننده قرء لفظنك جمعیدر (مسجور) مستور وزننده طولدرلمش آتشه وقزدرلمش فرونه دینور وعلوی وقزغنلغی ساکن اولمشه ده دینمکله ضد اولدیغی قاموسده مسطوردر اما ناظمك ذکر ایتدیکی وجهله ضدیتی قاموسده واوقیانوسده مذکور اولمیوب بلکه صویی زیاده کثرتده وطاشقین اولان دریایه اطلاقنه تعرض اولنمغله معنای ثانی‌یه ایما واردر که دریا وحوض وسائر قاب اوزرندن طشار حیثیتده پك طولو اولدقده مسجور دینور صویی دوکنوب یادوکیلوب بوش اولدقده دینلمز (سرشار) سردار وزننده فارسیدر لبریز ولبالب کبی پك طولو دیمکدر

*) هم صداقتده خصومتده علاقه اولمش * شف نقصانه دینورمش دخی ربح بسیار (*

(علاقه) سحابه وزننده شخصین بیننده اولان موالات وصداقته دینور وایکی کیمسه میاننده واقع اولان منازعه وخصومتده دینمکله ضد اولور (شف) شینك فتحی وکسری وفانك تشدیدیله مال مقوله سنك نقصان بولوب اکسلمسنه دینور وفضل وربح بولوب زیاده اولمسنه دینمکله ضد اولور (بسیار) فارسیدر زیاده دیمکدر

*) قره یه قرمزی یه ایضاده جون دینور * قره اثوابه بیاضه دخی دینلدی دخدار (*

(جون) لون وزننده قاره اولان شیئه دینور اسود وسیاه کبی وقرمزی اولان شیئه دینور احمر وسرخ کبی وآق اولان نسنه‌یه ده دینور ابیض وسفید کبی پس معنای اول ایله ثالث بیننده تضاد حقیقی ثانی ایله طرفین بینلرنده تضاد مشهوری تحقق ایتمش اولور (دخدار) دالك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونیله تکرار وزننده صرف قاره اولان ثوبه وقماشه دینور وساده بیاض اولان ثوبه ده دینمکله ضد اولور وبیاض ایله سیاهدن نسج اولنمش چبوقلی ثوبه ده دینور نظمده دخدار بدلی دخار وقوعی غلط ظن اولنمغله مصراع ثانی تغییر اولنمشدر

*) قیلی چوق هم قیلی یوق اولنه اهلب دیرلر * هم ضمادید قیونلرکه تنومند ونزار (*

(اهلب) احمر وزننده بدنی پك قیللو اولان کیمسه‌یه دینور مؤنثی هلباء کلور وکوده سنده اصلا قیل اولمیان تویسز کیمسه‌یه ده دینمکله ضد اولور (ضمادید) قنادیل وزننده قیون وکچی صنفنك قوتلو وسموز اولان کزیده‌لرینه دینور وضعیف ودوشکون اولان ارقلرینه ده دینمکله ضد اولور مفردی اولان ضمد بو قطعه ده کچدی تنومند تانك ومیمك فتحه‌لری ونونك ضمیله اتلو وقوتلو معناسنه (نزار) کتاب وزننده آرق معناسنه فارسیدر

*) ضد ایمش کرچه مخالف دخی مثله دیمش * جمع ضدین مآلی هله بونده درکار (*

(ضد) ضادك کسری ودالك تشدیدیله بربرینه مخالف اولان شیئلردن هر برینه اطلاق اولنور وبربرینه مشابه ومماثل اولنلره ده دینلمکله ضد اولور لفظ ضدده ضدینی جمع معناسی درکار وثابت وآشکار اولور

*) برقبیله لغتی اولمه درانجق شرطی * غیری قومك لغتی اوله مزاضداده مدار (*

یعنی اهل لغت اصطلاحنده برلفظك اضداددن عد اولنمسنك شرطی قبائل عربدن برقبیله‌نك لغتنده اولفظ معنیین متضادینده مستعمل اولمقدر مثلا الفجیج لفظی اهل حجاز لغتنده هم واسع معناسنده هم طار وضیق معناسنده استعمال اولنسه ضد دینور اما حجاز لغتنده واسعه یمن لغتنده طاره دینلسه ضد اولمز

*) موجز ایتدك که اوصاندرمیه چوق سوزله بیان * اقتصرنا بیبان لملال الاکثار (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (اقتصرنا) افتعال بابندن ماضی متکلم مع الغیردر اقتصار واختصار وایجاز الفاظ مترادفه قبیلندندر کلامی تفصیلدن عاری قیلوب اوزاتممق معناسنه‌در (ببیان) ده با ملابسه ایچوندر ایضاح واظهار معناسنه اولان بیان منصوب المحل اوله رق فعلك مفعولیدر (لملال) ده لام تعلیل ایچوندر ملال وملاله اوصنمق معناسنه‌در (الاکثار) ده لام عهد خارجیدر اکثار همزه‌نك کسریله چوغالتمق معناسنه در تکثیر کبی (حاصل معنی بیت آتیده اشعار ایده جکی اوزره اضداددن اولان الفاظ بو قطعه ده بیان اولانه منحصر اولمیوب حد کثرتده ایسه ده تطویل مقال مورث ملال اولدیغیچون ذکر اولنان مقدار یله اکتفا اولندی بنابرین که نخبه‌نك حفظنه طالب اولنلره سئامت وملال ویرمیه

*) کرچه وافر بولنور بویله لغتلر اما * ذهنی تشحیذ ایچون ایتدك بو قدرجه اشعار (*

(وافر) کثیر معناسنه (ذهن) فهم وعقل وقوهٔ حافظه معناسنه (تشحیذ) حاء مهمله ایله تحدید وزننده کسمز اولان کند آلتی بیلیوب کسکین ایلمك معناسنه‌در (حاصل معنی کتب لغاتی تتبع ایدنه خفی اولمدیغی اوزره لغت عربده اضداددن اولان الفاظ اکثر من ان یحصی درلکن اذهان طلابی تشحیذ وکندلکنی ازاله ایله فطنت وکیاستنی تیز ایلمك ایچون اضداددن بو قدرجه‌سی اشعار واعلام اولنور

) انی اجتنبت الحمل من اغصان نخل الاقتدار (

(انی) حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان ایله یاء متکلمدن مرکبدر ومتکلم ضمیری اننك اسمی بعدنده واقع جملهٔ فعلیه خبریدر (اجتنبت) افتعال بابندن ماضی متکلم وحده‌در اجتنا اغاجك میوه‌سنی دیرمك ودیوشرمکدر (الحمل) ده لام جنس ایچون اولمق ظاهردر حمل حانك فتحی وکسری ومیمك سکونیله اغاجك میوه‌سنه دینور ثمره کبی (من) ابتداء غایت ایچوندر حرف جردر (اغصان) همزه‌نك فتحیله جمعدر غصون کبی مفردی غین معجمه‌نك ضمی وصاد مهمله‌نك سکونیله غصن در اغاجك دالی بوداغی معناسنه (نخل) نونك فتحی وخاء معجمه‌نك سکونیله خرما اغاجنه دینور (الاقتدار) ده لام عهد ایچوندر اقتدار افتعال وزننده قدرتلو اولمق معناسنه‌در که کوجی یتمك تعبیر اولنور (حاصل معنی تحقیق بن کثرة منافعده نخله مشابه اولان قدرت علمیه‌نك اغصانندن یعنی فروع وفنوننددن کندیله تلذذ وتفکه اولنه جق ثمراتی یعنی لذائذ روحانیه‌دن اولان معلوماتی تناول واجتنا وبو نخبه‌ده یا بو قطعه‌ده آماده ومهیا قیلدم سنده ذائقهٔ روحی بو مقوله مستلذات ایله حلو المذاق وشیرین کام قیلمغه طالب وخواهشکر ایسك بیورو بواکل دائمدن حوصلهٔ فؤادی طویور دیمکدر وبراعة استهلال ظاهردر

*) باکوره درترفنده‌سی یعنی یمشلر در ثمار * اوله یکی ترفنده‌یی دیرمك بمکدر ابتکار (*

(باکوره) اول ایریشن نسنه‌یه واباتد ایشن میوه‌یه ده دینور هسز باکور کبی فارسیده بیشرس ونوباوه دینلور (ثمار) جبال وزننده ثمرك جمعیدر ثمر فتحتینله اغاجك یمشنه دینور وهر نوع ماله ده دینور (ابتکار) افتعال وزننده میوه‌نك طورفنده‌سنی دوشورمك معناسنه وطورفنده‌یی یمك معناسنه‌در

اغصان لفظنك نخله اضافتی لامیه نخلك اقداره اضافتی لجین الماء قبیلندندر *

*(اولدی حدایق باغچه‌لر یجری اقار صولر میاه * اشجار اغجلردر دخی مثمر ما کی میوه دار)*

(حدایق) حدیقه‌نك جمعیدر حدیقه سفینه وزننده صولو واغاجلو باغچه یه دینور روضه وجنت وفردوس کبی باغچه فارسیدر پالیز وفالیز کبی لسانمزده باغچه دینور ترکی اسمی یوق کبیدر (یجری) اقمق معناسنه اولان جری وجریاندن فعل مضارعدر سیلان ایدر اقار معناسنه (میاه) صو معناسنه اولان ماء لفظنك جمعیدر و بوما لفظنك اصلی ماه یاخود موه اولوب همزه سی هادن منقلبه اولدیغنه جمع قلتی امواج وزننده امواه وجمع کثرتی رياح وزننده میاه ومصغری مویه وموېهه کلدیکی شاهد در زیرا جمع وتصغیر الفاظی اصلنه ارجاع ایتمك قاعدهٔ مقرره در (اشجار) انهار وزننده شجرك جمعیدر شجر فتحتیله وعنب وزننده نباتات ارضیه دن بنفسه ساق اوزره قائم اولانه دینور کرك کوچك وکرك بیوك اولسون فارسیده درخت وترکیده اغاج تعبیر اولنور وشجرك مقابلی نجم در که ساق اوزره قائم اولمیوب یراوزرینه یایلان نباته دینور فارسیده کیاه وترکیده اوت تعبیر اولنور (مثمر) محسن وزننده میوه طوتمش اولان اغاجه دینور (میوه دار) میوه طوتیجی ومیوه صاحبی معناسنه فارسیدر میوه یمش معناسنه (دار) ترکیبده اولدقده صاحب معناسنه‌در و (دارنده) معناسنه‌در مال دار وخزینه دار کبی

*(هم فاکهه اولمش یمش مشمش دخی زردالودر * کمثری امرود ایمش اجاص اریك رمان انار)*

(فاکهه) فاتحه وزننده مطلقا یاش یمشه دینور جمعی فواکه کلور (مشمش) میملرك کسریله زبرج وزننده وفتحه‌لریله جعفر وزننده قایسی وزردالو تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر زردالو فارسیدر صاری معناسنه اولان زرد ایله اریك انواعنه اطلاق اولنان آلودن مرکب اولمغله صاری اریك دیمك اولور لسانمزده ده فارسیسی مستعملدر (کمثری) کافك ضمی ومیم مشددنك فتحی وثاء مثلثه‌نك سکونی ورانك فتحی والف مقصوره ایله امرود وارمود تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر (اجاص) همزه‌نك کسری وجیمك تشدیدیله ترکیده اریك تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر (رمان) زنار وزننده ترکیده نار وانار تعبیر اولنان میوه‌نك اسمیدر که اوج نوع اولور طتلو واکشی ومیخوش که لوفان اطلاق اولنور

*(تفاح المادر دخی شفتالو آدی خوخ ایمش * فرصاد اوتوتکیم قرمزی اوله قزارمق احرار)*

(تفاح) رمان وزننده فواکهدن المایه دینور فارسیده سیب دینور سیب ایله المانك عددلری مساویدر (خوخ) خانك فتحی وواوك سکونیله میوه اقسامندن شفتالو تعبیر اولنان فاکهه‌نك اسمیدر فارسیده‌ده شفتالو دینور وشفترنك وهلو ورنکینا دخی دینور (فرصاد) فانك کسریله توت اغاجنه دینور علی قول میوه سنه دینور یاخود قرمزی اولانه دینور ناظمك بیانی معنای ثالثه محمولدر نابی مرحومك * ای ایدن جامهٔ اطلسله تفاخر کوزك آج * سکا اطلس کورینور برك حقیر فرصاد * بیتی معنای اوله محمولدر (احرار) اصفرار وزننده اوزان مبالغه دندر پك قزارمق معناسنه‌در احمیرار کبی

*(طلع انك اول میوه سی خرما اغاجیدر نخیل * اولمش جیچکلر آدیده زهر ودخی نور ونوار)*

(طلع) طانك فتحی ولامك سکونیله خرما اغاجندن ابتدا ظهور ایدن طمور جغه دینور علی قول اول چیقان یمشه دینور وناظمك طلع انك اول میوه سی قولنده اضمار قبل الذکر واردر مطلعده یا کوره‌در ترفنده سی قولنده اولدیغی کبی لکن لفظا مؤخر اولانلر رتبه‌ده مقدم اولمغله جائز اولان قسمندن اولور (نخیل) امیروزننده عنوان قطعه‌ده یکن نخل کبی خرما اغاجنه دینور (زهر) زانك فتحی وهانك سکونیله اوتلرك واغاجلرك چیچکنه دینور اسم جنسدر مفردی ها ایله زهره‌در جمعی ازهار کلور (نور) ثور وزننده ونوره ها ایله اشجار واعشابك جیچکلرینه دینور

(نوار) رمان وزننده زهر ونور معناسنه‌در

*(خرمایه دینلدی تمر هم قنوان انك صالقملری * دوحه بیوك اغاجه‌دی دلب وصنار اولدی چنار)*

(تمر) تانك فتحی ومیمك سکونیله نضج وکمال بولمش وقوریلمش خرمایه دینور اسم جنسدر واحدی تمره‌در جمعی فتحاتله تمرات کلور وتازه خرمایه رطب وقوروغنه بسر دینور فارسیده خرما اغاجنه تال وخرمایه تك وفاجام دینور (قنوان) قافك حرکات ثلاثیله خرما صالقمی معناسنه اولان قنوك جمعیدر تثنیه سنده دخی قنوان دینور فرقی تثنیه سنده نون اخیره دائما مکسوره وحالهٔ نصبیله جرنده اعرابی یا ایله اولمغله قنوین دینور جمعنده الف دائما ثابت اولوب نون عاملك اقتضاسی اوزره حرکات ثلاثه ایله معرب اولور ووجوه مذکوره‌ده بونك نظیری صنوان لفظیدر که برکوکدن ایکی یاخود زیاده اوله‌رق چتال اولان اغاجلره دینور (دوحه) لوحه وزننده اولو اغاجه دینور شجرهٔ عظیمه معناسنه (دلب) دالك ضمی ولامك سکونیله چنار اغاجنه دینور (صنار) کتاب وزننده چنار فارسی معربیدر

*(ناطور باغك بکجیسی کرم اصمه‌در حصرم قورق * اعناب اوزملر صالقمی عنقود ایمش لذت نثار)*

(ناطور) ناقور وزننده باغ وباغچه بکجیسنه دینور فارسیده باغبان دیرلر باغی کوزه دیجی وحفظ ایدیجی معناسنه وناظر وزننده ناطرده بو معنایه‌در جمام ناطرنده‌ده نکهبانلق اولمه ملابسه سیله ناطر دینلدی (کرم) کافك فتحی ورانك سکونیله اوزم کسندنده حاصل اولان اصمه‌یه دینور که اوزم اغاجی اوله‌جقدر باغ کوتوکی واو مجه‌ده تعبیر اولنور (حصرم) حانك ورانك کسره‌لریله خرمانك واوزمك خامنه دینور که قورق تعبیر اولنور (اعناب) همزه‌نك فتحیله جمعدر مفردی عینك کسری ونونك فتحیله عنب‌در ترکیده یاش اوزم وفارسیده انکور دینور قوری اوزمه زبیب دینور (عنقود) عینك وقافك ضمه‌لریله خرما واوزم مثللولرك صالقمنه دینور (لذت نثار) لذت طاغدیجی ولذت وریجی دیمکدر تکمیل وزن ایچوندر

*(ایو اسفرجل دیدیلر قطف واکل هم میوه‌یه * یبراق ورق ایمش یشللنمکده اولمش اخضرار)*

(سفرجل) زبرجد وزننده فواکهدن ایوا تعبیر اولنان میوه‌یه دینور جمعی سفارج کلور مفردنده سفرجله دینور فارسیده به وآبی وغمرات دیرلر (قطف) قافك کسری وطانك سکونیله دیرلمش میوه‌یه دینور وصالقمه دینور عنقود کبی اما عطف وزننده قطف اغاجدن میوه دیرمك معناسنه‌در (اکل) همزه‌نك ضمیله وضمتینله میوه‌یه اطلاق اولنور ثمره کبی (ورق) جبل وزننده نباتاتك یبراغنه دینور وکاغده دینور وسکه‌لو اقچه‌یه دینور کتف وزننده ورق کبی جمعی اوراق کلور فارسیده یبراغه برك دینور ترك وزننده آنفانایتك بیننده کذران ایتدیکی کبی (اخضرار) احمرار وزننده اوزان مبالغه دندر برنسنه‌نك یشل اولمق معناسنه‌در اعشیشاب وزننده اخضیضار کبی

*(جلفوزه در جام فستق جلوز فندق ردخی * دیرلر غبیرا ایکده‌یه دفنه اغاجی غاف وغار)*

(جلفوزه) جیمك فتحی ولامك سکونی وفانك ضمیله شدت وصلابت معناسنه اولان جلفز لفظندن مأخوذ اوله‌رق جام اغاجنده بتن فستغك اسمی اوله‌رق لغت مولده اولمق محتملدر یاخود جیم فارسینك کسری وفا بدلی غین معجمه ایله چلغوزه که جام فستغینك قوزاغیدر اندن معرب اولمق‌ده محتملدر لغت اصلیه اوله‌رق ثبوتنه ظفریاب اوله‌مدق ناظم تحریر جام فستغی بیان ایدوب شام فستغنه تعرض ایتمدیکی شام فستغی لغتده فانك وتانك ضمه‌لریله فستق وفانك ضمی وتانك فتحیله فستق اولمغله ترکیده کسرتین ایله مستعمل اولان فستق اندن محرف اولمغه مبنیدر (جلوز) سنور وزننده فندق تعبیر اولنان میوه‌یه دینور که جام فستغینك برادریدر فارسیده کلوز دینور (غبیرا) تصغیر صیغه‌سیله ایکده تعبیر اولنان یمشك اغاجنه وغبراء میوه‌سنه دینور یاخود

بالعكس درکه غبراء ایکده اغاجنه غبراء ایکده تعبیر اولنان میوه یه دینور ناظمك قولی قول اخیره مبنی اولمق ظاهردر (غاف) قاف وزننده ناظمك بیاننه کوره دفنه اغاجیدر لکن صاحب قاموسك غایت لذتلو میوه سی اولور بر شجرك اسمیدر دیمه سی بوکه ملایم دکلدر (غار) دار وزننده معانی عدیده بیننده مشترکدر ازجمله دفنه اغاجنه دینورکه ثمره سی مقامنده سیاه دانه لری اولور طبا خواص کثیره سی واردر اندن استخراج اولنان یاغه دهن الغار ودانه لرینه حب الغار دیرلر

*) یسیم دیمکدر موشمله زعرور الیج انجیرده تین * حب الملوك اوصافدن وشنه کراس آبدار (*

(یسیم) یانك فتحیله برطیل وزننده موشمله تعبیر اولنان میوه نك اسمیدر ترکیده دونکل دخی دیرلر انکلدن دونکل یمز مثلنده اولدیغی کبی فارسیده ازکیل وکندس دیرلر کذا فی لهجة اللغات (زعرور) زانك ضمیله زنبور وزننده الیج تعبیر اولنان طاغ یمشنك اسمیدر فارسیده ازدف دینور (تین) صین وزننده انجیر تعبیر اولنان میوهٔ معروفه یه دینور (حب الملوك) زاء فارسیه ایله احمر وزننده فواکهدن وشنه دینلن یمشه وکراس تعبیر اولنان میوه یه علی طریق الوصف حق السلوك وزننده اطلاق اولنور جملری صغر ایله کبر میاننده متوسط ولونلری قطعهٔ یاقوت کبی رنکین وآبدار اولمغله ملوکك تناول وتفکهنه شایان دانه لر معناسنی مشعر صفة مدحدر و بو ایکیسی طعما مختلف ایسه ده نوعا متحد اولدقلرینه مبنی وصفلرده متحد اولدیغی کبی اسملری دخی متحد اوله رق عربیده قافك فتحی وصادك کسریله قراصیا وسین ایله قراسیا دینور فارسیده آلوبالو تعبیر اولنور

*) یانمده اقرب میوه لر کوندز یکاقلر اوپمه در * عندی القطوف الدانیه لثم الخدود فی النهار (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (عندی) حسی یاخود معنوی قرب وحضور معناسنه اولان عند لفظیله یاء متکلمدن مرکب اوله رق قتمده و یانمده واعتقادمده دیمك اولور (قطوف) قعود وزننده میوه معناسنه اولان قطف لفظنك جمعیدر (دانیه) قرب معناسنه اولان دنودن اسم فاعل مفرد مؤنث اوله رق قطوفك صفتیدر (لثم) لامك فتحی وثاء مثلثه نك سکونیله اوپمك معناسنه در تقبیل کبی (الخدود) شهود وزننده خدك جمعیدر خدخانك فتحی ودالك تشدیدیله یوزده کوزك خانه سندن چکه یکنه قدر یره دینور ترکیده یکاق فارسیده رخ ورخسار دیرلر تثنیه سنده خدان دینور (فی النهار) ده فی ظرفیه در نهار سحاب وزننده فجرك طلوعندن شمسك غروبنه قدر زمانك اسمیدر حاصل معنی قدبالای خوبانی نهال موزون میوه داره ورخسار بهجت شعار لذت نثارلرین سهل المأخذ اولان شفترنك آبداره وتقبیل وتلثیمی اجتنا وابتکاره تشبیه ایدوب دیمك استرکه نزدار باب طبیعتده سیبانم قتمده سهل الاخذ والتناول اولان میوه های شهیه وفواکه بهیه باعث بروزحسن وآن کلرخان وظهور ملاحت سبب زنخدان اولان روزروشنده رخسار عشوه کاراندن صولو شفتالو ایله تمتع وتلذذ ایلمکدرکه فواکه سائره دن الذ واحلی واشهی در

*) علم وادب وش کوردم خوش میوه لی بر باغچه * ایتدم ریاض عالمی نیچه زمان کشت وکذار (*

(علم) راقافیه سنك ایکنجی قطعه سنده کچدی (ادب) فتحتینله ظرافت واوصلولق معناسنه درکه خلقله قولا وفعلا حسن معامله وحفظ حدود شرعیه وسلوك طریقهٔ مرضیه دن عبارتدر (ریاض) رانك کسریله صولو واغاجلو باغچه معناسنه اولان روضه نك جمعیدر کشت وکذار فارسیدر سیر وسفر معناسنه ما آل معلومدر

*) مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن * نخل امیدم اولمدی باغ جهانده میوه دار (*

یعنی بو قطعه بحر رجز سالم مثمن الاجزادر (نخل) خرما اغاجی دیو بو قطعه ده کچدی امید رجا ومأمول معناسنه فارسیدر ترکیده ده مستعملدر اصل ترکیبی اومق در نخلك امیده اضافتی لجین الماء کبی مشبه بهك مشبهه اضافتی قبیلندندر (حاصل معنی ماکل مایتمنی المرء یدرکه مغزاسنجه قدر مأمولنه مساعده ایتمدیکنی بیاندر

) حصر الاعداد عسیر فترکت الاکثار (

(حصر) قصر وزننده برنسنه یی احاطه واستیعاب ایتمك معناسنه در (اعداد) همزه نك فتحیله صایی معناسنه اولان عدد لفظنك جمعیدر (عسیر) کثیر وزننده برایش دشوار وکوج اولمق معناسنه اولان عسر لفظندن صفتدر (فترکت) جمله سنده فا فصیحه در ترکت ترك ایتدم یعنی تعرض ایتمدم براقدم معناسنه ماضی متکلم وحده در (اکثار) احضار وزننده چوغالتمق معناسنه در یعنی مراتب اعداد لاتقف عند حد معناسنه غیر متناهی اولمغله بعض اعدادی بعضه ضمله حاصل اولان اسماء عددك افرادینی استیعاب وجزئیاتنی احاطه ایتمك متعسر بلکه متعذردر ایمدی بن اصول اعداد اولان آحاد وعشرات ومأت والفی بیان وماعداسنی مقایسه یه ترك ایله اکتفا ایتدم دیمکدر

*) برایکی اوچ احد اثنین وثلاث ایله شمار * اربعه خمسه دیسون درده بشه اولکه صیار (*

(احد) اسد وزننده واحد معناسنه درکه فارسیده یك وترکیده بر تعبیر اولنور بعضیلر عددك تعریفنده مایقع فی العدد یملریله واحد اول الاعداد اولور و بعضیلر نصف مجموع حاشیتیه ایله تعریف ایتدیلر بوکه کوره واحد اعداددن اولمیوب اول الاعداد اثنین اولمش اولور مؤنثنده همزه نك کسریله احدی دینور (اثنین) حالهٔ نصبیله آخرنده یا ایله وحالهٔ رفعنده الف ایله اثنان ومؤنثنده اثنتان واثنتین وحذف همزه ایله ثنتان وثنتین واحدك ضعفنه یعنی ایکی قاتنه دینور فارسیده دو وترکیده ایکی تعبیر اولنور (ثلاث) سحاب وزننده وثلاثة سحابه وزننده واحد اوزرینه ایکی مثلی منضم اولمغله حاصل اولان عدده دینور فارسیده سینك فتحی وهاء مخفی ایله سه وترکیده اوچ تعبیر اولنور وثلثه دن عشره یه قدر اسماء عدد سائر اسملره مخالف اوله رق مذکرنده تا ایله مؤنثنده تاسز استعمال اولنور مثلا جاءنی ثلاثة رجال وثلاث نسوة دینور وقس علی هذا (شمار) غراب وزننده فارسیدر صایمق معناسنه عربیده عینك فتحی ودالك تشدیدیله عد واحصا کبی (اربعه) اعداددن درت عدده دینور معدود مذکر اولورسه معدود مؤنث اولورسه هاسز اربع دینور کمار آنفا فارسیده چار دینور (خمسه) حمزه وزننده بش عددك اسمیدر فارسیده باء فارسیه نك فتحی نونك سکونیله پنج دینور

*) سته التی یدی سبعه سکزه دیندی ثمان * هم طقوز تسعه در ایلر عشره اونده قرار (*

(سته) سینك کسری وتانك تشدیدیله التی عددك اسمیدر و بونك اصلی سته وزننده سدسه اولوب سین تایه ابدال ودال تاده ادغام اولنمغله سته وست اولدیغنه مصغری سدیسة وسدیس وجمعی اسداس کلدیکی دلالت ایدر فارسیده (شش) دینور بش وزننده (سبعه) حمزه وزننده اعداد جمله سندن یدی عددك اسمیدر فارسیده (هفت) دینور (ثمان) ثانك فتحیله سکز عددك اسمیدر و بونك اصلی آخرده یا ایله ثمانی در یاسی قاضی کلمه سنك یاسی کبی اضافت حالنده ثابت اولور ثمانی نسوة کبی مضاف اولمزسه حذف اولنور هذه ثمان کبی مذکرنده ثمانیة دینور فارسیده (هشت) دینور (تسعه) تانك کسریله طقوز عددك اسمیدر فارسیده نونك ضمی وهاء ملفوظه ایله (نه) دیرلر (عشره) ثمره وزننده عقود اعدادك اول مرتبه سنك اسمیدرکه ترکیده اون وفارسیده هاء ظاهره ایله (ده) دینور

*) دیندی عشرون یکرمی یه ثلاثون اوتوزه * اربعون قرق ایسه خمسون دیه‌رك اللی یه وار (*

(عشرون) عینك کسریله عشرتان اسمیدر یعنی ایکی کره اون اسمیدر که فارسیده (بیست) وترکیده (یکرمی) تعبیر اولنور و بو عشرون کلمه‌سی اعرابده یعنی حالهٔ رفعی واوایله ونصب وجری یا ایله اولمقده جمع مذکر سالمه ملحق اولان عقود ثمانیه‌نك اولیدر وعشرون یکرمی عددك مجموعنه واون طقوزه ضم اولان واحده یعنی یکرمنجی یه‌ده اطلاق اولنور نظائر سبعه‌سی دخی بو منوال اوزره‌در (ثلاثون) ثانك ولامك فتحه‌لریله اوتوز عددك اسمیدر فارسیده (سی) دینور فی وزنده (اربعون) قرق عددك اسمیدر فارسیده (چل) و (چهل) دینور جیم فارسیلرك کسریله (خمسون) اللی عدده اطلاق اولنور فارسیده (پنجاه) تعبیر اولنور

*) التمشه یتمشه ستون ایله سبعون دیدیلر * دخی سکسانده ثمانون ایمش ایتدم اشعار (*

(ستون) التمش عددك اسمیدر فارسیده (شصت) دینور (مست) وزننده (سبعون) یتمش عدده اطلاق اولنور فارسیده (هفتاد) دینور (ثمانون) سکسان عددك اسمیدر فارسیده (هشتاد) دینور

*) صایدیلر طقسانی تسعون مائه اولمشدر یوز * بیکه کلدکده عدد الف دیمش دفتردار (*

(تسعون) جمع مذکر سالمه ملحق اولان عقود ثمانیه‌دن عقد اخیردر که ترکیده طقسان وفارسیده صد وزننده (نود) مرادفیدر (مائه) میمك کسری وهمزه‌نك فتحیله اسماء عددك اون ایکی اصولندن اون برنجی اصل اولمق اوزره یوز عدد اسمیدر فارسیده (صد) دینور قد وزننده ومائه لفظنك تثنیه‌سنده مئتان ومأتین وجمعنده مآت ومئون کلور اوچیوزده ثلاثمائه دینور مافوقی بو که مقیسدر (الف) همزه‌نك فتحی ولامك سکونیله بیك عدده دینور فارسیده (هزار) دینور تثنیه‌سنده الفان وجمعنده الوف وآلاف دینور (دفتردار) دارندهٔ دفتر معناسنه دفتر طوتیجی دیمکدر که اهل حساب اوله جقدر

*) برلر آحاد ایمش اما عشرات اونلردر * اولدی یوزلرده مآت اشته همان صای تکرار (*

(آحاد) همزه‌نك مدیله احدك جمعیدر امل وآمال کبی یاخود واحدك جمعیدر شاهد واشهاد کبی ایکی احتماله کوره‌ده برلر دیمك اولور که مراتب اعداددن مرتبهٔ اولی اوله جقدر یعنی بردن اونه قدر اصول عشره مراد در و بونلره آحاد اطلاق اولندیغی هر بری تحتنده اولان عدد اوزرینه بر زیاده قیلنمغله حاصل اولدیغندن مبنیدر مثلا واحد اوزرینه بر مثلی ضم اولنمغله اثنین اثنین اوزرینه بردخی زیاده قیلنمغله ثلاثه وثلاثه اوزرینه بردخی اضافه اولنمغله اربعه اولدیغی کبی وهلم جرا (عشرات) فتحاتله ثمرات وزننده مراتب اعداددن مرتبهٔ ثانیه‌ده بولنان عقود ثمانیه‌یه اطلاق اولنمق اوزره عشره‌نك جمعیدر هر بری تحتنده اولان عدد اوزره اون زیاده قیلنمغله حاصل اولدیغنه مبنیدر (مآت) ثقات وزننده وتیرهٔ سابقه اوزره مائه‌نك جمعیدر یوزلر معناسنه مأتین ثلثمائه اربعمائه تحتنده اولان اوزره یوز زیاده قیلنمغله حاصل اولان مرتبهٔ ثالثه اعدادینه دینور ومراتب الوف عدا اولنمدیغی مقایسه ایله معلوم اولدیغنه بنا در چونکه اصول اعداد معلوم اولدیسه اعداد سائره بونلرك بعضیسنی بعض آخره ضم وترکیب ایله اولور همان صای دیمکدر

*) ان تعدوا نعم الله فلا تحصوها * صایه‌کز حق نعمن ایلیه مزسز احصار (*

(ان تعدوا) ترکیبنده ان حرف شرط جازمدر تعدوا باب اولدن فعل مضارع جمع مذکر مخاطبدر علامهٔ جزم جمع نوننك سقوطیدر (نعم الله) ترکیب اضافیسنده نعم عنب وزننده نعمتك جمعیدر نعمت الهیه جناب فیاض مطلقك مخلوقه احسان ایلدیکی عطیه‌دن عبارتدر (فلا تحصوها) ترکیبنده فا جزائیه‌در لا تحصوا احصادن فعل مضارع نفی استقبال جمع مذکر

مخاطبدر نون جمع سقوطی علامهٔ جزمدر ضمیر بارز منصوب نعم اللهه راجعدر و بو مقوله جزایه فانك دخولی جائز اولدیغی کبی فانك حذفیده جائزدر لکن فا داخل اولدقده قاعدهٔ نحویه فعل مرفوع اولمقدر بو تقدیرجه فلا تحصونها اقتضا ایدردی مکر ضرورت وزنه محمول اوله مصراع ثانی اولك تفسیریدر و بو مقامده ناظم تحریر تغییر یسیر ایله * وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها * نظم جلیلنی اقتباس ایلمشدر یعنی جناب منعم حقیقینك سزه انعام واحسان ایتدیکی نعم ظاهره و باطنه‌یی تعداد ایتمك استه‌سکز افراد غیر متناهیه‌سنی تفصیل شویله طورسون انواعنی علی طریق الاجمال احصا واحصار طوق بشردن بمراحل دوردر و بو معنایی ابو السعود مرحوم سورهٔ ابراهیم علیه السلامده وجوه عدیده ایله توضیح وتحقیق ایلمشدر تفصیلنه طالب اولان مراجعت ایلسون

*) صایسز مالی اولنلرده قالور صفر الید * بویله‌در یوم حساب اشته انی صای هر بار (*

(صفر) صادك حرکات ثلاثی وفانك سکونیله بوش وخالی معناسنه‌در یوم حساب یوم قیامتدن عبارتدر یعنی دنیاده حد وحصردن بیرون اموال کثیره واملاك وفیره صاحبی اولنلر * یوم لا ینفع مال ولا بنون * منطوقندن غافل یعنی حقوق مالیه‌یی اداده مهمل ومتکاسل اولوب تقتیر وامساك یاخود تبذیر واسراف ایله اتلاف واهلاك ایدنلر روز حسابده الی بوش قالورلر اشته بونی هر زمان صای یعنی خاطردن چیقارمه دیمکدر

انعم الانعام للناس هو الرب القدیر

(انعم) افعال بابندن ماضیدر اعطا واحسان ایتدی دیمکدر تحتنده مستتر فاعل ضمیری اذهانده حاضر اولان منعم حقیقی یه راجعدر (انعام) همزه‌نك فتحیله نعم لفظنك جمعیدر نعم فتحتیله دوه وصغر وقیون مقوله‌سنه دینور فعلك مفعول به صریحیدر (للناس) لفظنده لام جاره انعم فعلنه متعلقدر بنی آدم معناسنه اولان ناس لفظا مجرور محلا منصوب اوله‌رق انعم فعلنك مفعول به غیر صریحیدر (هو) ضمیری منعم النعم اولان الله تعالی یه راجع اوله‌رق مبتدادر (رب) رانك فتحی و بانك تشدیدیله مالك وصاحب معناسنه مالك الملك حضرتلرینك اسماء حسنی سندن اولمق اوزره خبردر جمله‌سی استیناف بیانیدر (قدیر) جمیع ممکنات مقهور قدرت قاهره‌سی اولان ذات اجل واعلانك اسماء صفاتندن اولمق اوزره رب صفتیدر بو عنوانده اولان براعهٔ استهلال وحاصل معنی خفی دکلدر

*) انکر الاصوات بد سسلر اشکلردر حمیر * آکریجی ناهق وصوتی شهیق وهم زفیر (*

(انکر الاصوات) قبیح آوازلر وکتو سسلر معناسنه‌در چونکه انکر زیاده منکر یعنی اقبح واوحش معناسنه اسم تفضیلدر اصوات صوتك جمعیدر که ترکیده سس وفارسیده بانك وآواز دینور صوت حمار صوت کریه وآواز قبیحه مثلدر (حمیر) امیر وزننده حمارك جمعیدر حمار ذات القوائم الاربعه‌دن ترکیده اشك وفارسیده خر والاغ تعبیر اولنان حیوان معروفك اسمیدر (ناهق) ناطق وزننده حمارك اکرمسی معناسنه اولان نهاقدن وصفدر اکریجی معناسنه (شهیق) تهیق وزننده ومرادفیدر که حمارك صوتی یعنی اکرمسی معناسنه‌در یاخود حمار اکررکن صولوغنی ایچری آله‌رق سسلنمکدن عبارتدر که اشك اکرمسنك صوکی اوله جقدر اکرمسی انکله تمام ایدر انسانده ایچینی چکمك تعبیر اولنور بکایدن اطفال حالیدر (زفیر) امیر وزننده اشك قسمنك آوازینك اولنه دینور صوتیله نفسی ادخالدر انسانده کوکس کیچرمك تعبیر اولنور پس شهیق ایله زفیر صولوغی سسلنه‌رك الوب ویرمکدن عبارت اولور وزفیر آفت وداهیه ومصیبت معناسنه‌ده اطلاق اولنور

(* عیر وعلج اولمش دخی خرهم حمر جمع حمار * قانجغی طاله اتان جحش اول صپادر کیم صغیر *)
(عیر) غیر وزننده مطلقا اشکه دینور اهلی اولسون وحشی اولسون اما عینك کسریله عیر
قافله یه وکاربانه دینور (علج) عینك کسریله بوده عیر وحمار کبی اشکه دینور علی قول قوی
وسمین اولان حمار اهلی وحمار وحشی یه دینور (خر) خانك فتحی ورانك سکونیله فارسیده حمارك
اسمیدر کامر آنفا (حمر) ضمتینله حمارك جمعیدر حمر کبی (طله) طاء مهمله نك کسری ولامك
سکونی وآخرده ها ایله دیشی اشکه دینور کذا فی اللهجة نظمده صاحب وزننده طاله وقوعنه
رهباب اوله مدق بو صورتده قانجغی طله واتان اولمق ظاهردر (اتان) سحاب وزننده قانجق
اشکه دینور جمعی آتن کلور افلس وزننده واتن کلور ضمتینله (جحش) جیمك فتحی وحاء مهمله نك
سکونیله اشك صپاسنه دینور ولدالحمار معناسنه جمعی جحاش کلور مؤنثی جحشه در وبومقوله
کوچك صپایه تولبده دینور کماسیجیء

(* همدخی کسعوم خردر دنبل آنك تنبلی * حامره حمار اشکچی حمل یوك چوقدر کثیر *)
(کسعوم) عصفور وزننده وعینك سین اوزره تقدیمیله کعسوم حمار مرادفیدر (دنبل)
جعفر وزننده ودبل دالك ضمیله ودوبل حوقل وزننده ایشه یاره مز کوچك خرده اشکه
دینور (حامره) حامله وزننده لابن وتامر کبی اسم فاعل نسبیدر ذوالحمار معناسنه که اشك
ایله یوك چکمك معتادی اولان قافله وجماعتدن عبارتدر لسانمزده اشکچی تعبیر اولنور (حمار)
شداد وزننده وحماره ها ایله بونلرده اشك صاحبلرینه یعنی اشکچی تعبیر اولنان قومه وقافله یه
دینور (حمل) حانك کسریله حیوانك وانسانك ارقه سنده وباشنده کتوردیکی یوکه دینور فارسیده
باردیرلر (کثیر) کبیر وزننده چوق دیمکدر فارسیده بسیار دینور

(* اولدی یابانی حمارك آدی یحمور وفراء * یاوریسی تولب حوار اولمایه اما کیم کبیر *)
(یحمور) یعفور وزننده حمار یابانی یه دینورکه فارسیده خردشتی وکورخر وترکیده یبان اشکی
تعبیر اولنور (فراء) سحاب وزننده یبان اشکنه دینور حمار الوحش معناسنه کل الصید فی جوف
الفراء مثلی بوندندر (تولب) ثعلب وزننده مطلقا اشك صپاسنه دیمکله حمار وحشی صپاسنه ده
شامل اولور (حوار) غراب وکتاب وزننده دوه قسمنك یکی طوغمش کوشکنه وحمار یابانی نك
هنوز طوغمش کوچك صپاسنه دینور

(* کودنی قاطر دیمکدر بغل وش جمعی بغال * شولکه طغورمز قصر اوله عقیم وهم عقیر *)
(کودنی) یاء نسبتله جوهری وزننده وکودن جوهر وزننده دابه اقسامندن قاتره دینور واشکه نسبت کند
آته وسمر بارکیرینه دینور (بغل) بانك فتحی وغین معجمه نك سکونیله قاتره دینور جمعی بغال کلور بانك
کسریله مؤنثی بغله کلور فارسیده استر دینلور عسکر وزننده (بغال) بغلك جمعیدر قاترلر
دیمکدر (عقیم) عظیم وزننده وعقیمه ها ایله حمل قبول ایلمین رحمه دینور وقصر قالمش حیوانه
وصف اولور وولدی اولمیان ارکشی یه ده دینور جمعی عقماء کلور کرماء وزننده وعقام کلور
(عقیر) فقیر وزننده وعاقر اصلا کندیدن ولد تولد ایتمین یعنی چوجغی اولمیان کشی یه دینور
وعاقر طغورمز اولان خاتونه وحیوانه دینورکه قصر تعبیر اولنور جمعی عقر کلور

(* ناقه در دیشی دوه جمعی کلور نوق ونیاق * ایر یسی بخت ودوه آدی جمل بدن وبعیر *)
(ناقه) قافك فتحیله دیشی دوه یه دینور فارسیده اشتر ماده دینور ترکیده ماده یی تحریفله
مایه تعبیر ایدرلر (نوق) نونك ضمیله (نیاق) نونك کسریله ناقه نك جمعلریدر افلس وزننده
انوق وهمزۀ متوسط ایله انؤق وقلب مکان ایله اونق واینق کبی (بخت) بانك ضمیله وبختیه
یاء مشدده ایله بوغور تعبیر اولنان ایکی اورکجلو دوه ایله عربی دوه بیننده تولد ایدن دوه لره

دینور که لسانمزده تولو دوه تعبیر اولنور بوزدوه دن ایری وجسامتلی اولور (جمل) فتحتینله
ومیمك سکونیله ده جائزدر ارکك دوه یه دینور جمعی جملرك حرکات ثلاثیله جماله وجمالات
کلور وجمال وزننده جمال کلور وجیمك ضمیله جمل وشمائل وزننده جمائل کلور (بدن) بانك ضمی
ودالك سکونیله بقره وزننده اولان بدنه نك جمعیدر دوه یه بدنه تسمیه اولندیغی عظیم البدن
وکبیر الجسد اولمسی ملابسه سیله در (بعیر) بصیر وزننده بش یاشنه کیرمش یاخود آزی دیشی
یارمش اولان دوه یه دینور ومطلقا یوك کوترن حیوانه دینور

(* بکر دیمش کنجنه دوسر دخی یوکرك دوه * یاوریسی اولمش فصیل ویوك ایچون مخصوصی عیر *)
(بکر) بانك فتحی وکافك سکونیله ارکك دوه نك کنجنه دینور انسانده غلام وفتی کبی بکره دیشی
دوه نك کنجنه دینور انسانده جاریه وفتاة کبی قلوص دخی بکره کبیدر وبعیر انسان منزله سنده
ارککنه ودیشی سنه شاملدر جمل رجل مثابه سنده ناقه امرأه منزله سنده در (دوسر)
جوهر وزننده عظیم الجثه سریع السیر ارکك دوه یه دینور مؤنثنده دوسره وداسره دینور
(فصیل) امیر وزننده ممه دن کسلمش اولان دوه یاوریسنه دینور که ترکیده کوشك وطورم فارسیده
شتربچه تعبیر اولنور فصیلك جمعی فانك کسریله فصال کلور وفانك ضمی وکسریله فصلان کلور
(عیر) عینك کسریله ذخیره کوتورن دوه لره دینور وکاربانه ده دینور

(* اولمه وقت بحثده صوت ایدیجی خرلر کبی * لاتکن فی وقت بحث صائتا مثل الحمیر *)
(مصراع) اول ثانینك ترجمه سیدر (لاتکن) نهی حاضر مفرد مذکر مخاطبدر سن اولمه دیمکدر
خطاب من یصلح له الخطابه عامدر کان ناقصه در (فی وقت ده) فی ظرفیه در وقت واوك فتحی وقافك
سکونیله زماندن بر مقدار مفروضه دینور وقت ظرف زمان اولوب وظروف زماندن مطلقا لفظ
فی حذف اولنمق قیاس اولمغله بوراده تکمیل وزن ایچون خلاف قیاس زیاده قیلنمش اولور وقت
حرف جرایله مجرور وبحثه مضافدر (بحث) وقت وزننده برنسنه نك حقیقتنه اطلاع ایچون
تفتیش ایدوب صوروب اراشدرمقدر (صائت) صامت وزننده ومقابلیدرکه سسلنجی
معناسنه در (مثل) برنسنه نك نظیری وبکزری معناسنه درکه فارسیده مانند ووش وآسا
وترکیده کبی تعبیر اولنور (حمیر) حمارك جمعیدر کامر فی اول القطعه ترجمه ده واقع اولان
خر فارسیدر حمار معناسنه کامر (حاصل معنی مباحثۀ علمیه اثناسنده آداب بحثه منافی اولان رفع
صوتدن نهی ومنعدر

(* اشتران چکمز اکرچه بارکوه جرمی * عفو حقه نسبت اما ذره دن بلکه حقیر *)
(اشتر) همزه نك ضمه ری وشینك سکونیله فارسیده دوه یه دینور ابل وجمل کبی وهمزه نك
حذفی وشینك ضمیله شتر ده دینور وآن کلمه سی اسم جامد آخرنده علامۀ جمع اولور روزان وشبان
ودرختانده اولدیغی کبی پس اشتران دوه لر دیمك اولور بار فارسیده یوك دیمکدر حمل معناسنه
(کوه) کاف عربیله فارسیده طاغه دینور (جرم) جیمك ضمیله کناهه دینور (عفو) قطعۀ شرعیه ده
کچدی (حق) اسماء حسنی جمله سندندر (ذره) یوزدانه سی بار په وزننده اولان خرده قرنجه یه
دینور وپنجره مقوله سی منفذدن نفوذ ایدن شعاع شمسده مرئی اولان اوفاق توزه ده اطلاق
اولنور (حقیر) خور وذلیل واعتباردن ساقط نسنه یه دینور (حاصل معنی تجسم وتمثلی فرض
وتقدیر اولنسه جبال شاهقه یه معادل اولور حیثیتده اولان جرم وآثامی کرچه اشتران عالم تحمله
تاب آور اوله مز اما * اون سکز بیك عالمی غرقاب ایدر بر قطره سی * وارقیاس ایت وسعت دریای رحمت
نیدیکین * دفترانجه جناب ارحم الراحمین حضرتلرینك عفو عظیم ورحمت غیر متناهیه سنه نسبت

ذره دن دخی کمتر وحقیردر

) بلغهٔ الزاء لکم عین غناء کرکاز (

(بلغه) غرفه وزننده مقدار وافی رزقه دینور (زاء) حروف هجادن حرف حادی عشرك اسمیدر (لکم) لام جارهٔ اختصاص ایله جمع مذکر مخاطب ضمیرندن مرکب اوله‌رق سزك ایچون دیمکدر (عین) لفظی الفاظ مشترکه نك اشهری ومعنا جهتندن اکثریدر بو مقامده برنسنه نك نفس وحقیقتی یاخود کزیده واعلاسی یاخود مال موجود ونقد حاضر معنالری ظاهر در (غناء) غینك فتحی والف ممدوده ایله سماء وزننده وغینك کسری والف مقصوره ایله کسا وزننده غنا زنکینلك معناسنه در (کرکاز) ده کاف ادات تشبیهدر رکاز دفینه معناسنه دیو بو قطعه ده کله جکدر (حاصل معنی حرف زاء قافیه سندن مقدار وافی علم ومعرفت رزقی ایها الطلاب سزك ایچون آماده اولمش دفینه وخزینه یه مشابه غذای حقیقیدر یاخود نقد حاضر کبیدر

*) دثر مال ودخی مال بولمغه دینمش ارکاز * کنز مفهومی دفینه هم اومعناده رکاز (*

(دثر) دالك فتحی وثای مثلثه نك سکونیله چوق ماله دینور مفردی وتثنیه وجمعی مساویدر یعنی برجنس مال کثیره مال دثر دینلدیکی کبی ایکی واوج جنسه دخی مالان دثر واموال دثر دینلور (ارکاز) همزه نك کسریله رکاز بولمق یعنی مال مدفون بولمق معناسنه در (کنز) کافك فتحی ونونك سکونیله مال مدفون معناسنه‌در ومطلقا آلتون وکموش معناسنه ده کلور دفینه اموال مدفونه معناسنه عربیدر ترکیده ده شایعدر (رکاز) کتاب وزننده زیر زمینه دفن اولنان ماله اطلاق اولنور فارسیده کنج وکنجینه دینور ومعدندن ظهور ایدن آلتونه وکموشه دینور

*) غمز درقوغله کیم قغوجیه دینمش غماز * خلقی تعییب ایدیجیدر لمزه هم لماز (*

(غمز) غینك فتحی ومیمك سکونیله برکیمسه یی طعن وتعییب ایدوب قوغلمق واهل عرفه سعایت ایله ضرر قصد ایتمك وکوز ایله وقاش ایله اشارت ایتمك معنالرینه‌در (غماز) شداد وزننده مجالسده خلقی ذم وتعییب ایتمك واهل عرفه سعایت ایلمك عادتی اولان کیمسه‌یه دینور نمام کبی ترکیده بو مقوله شخص مذمومه قغوجی وغماز محرفی اوله‌رق جماز دینور فارسیده سخن چین ودوروی دینورکه ایکی یوزلو دیمکدر (لمزه) لامك ضمیله همزه وزننده دائما ناسی تعییب ایدن یاخود یوزینه قارشو تعییب وتشنیع ایدر اولان کیمسه‌یه دینور نته که همزه ناسی غیابنده طعن وتعییب ایدن کیمسه‌یه دینور یاخود بالعکسدر یاخود همزه ولمزه مرادفلردر (لماز) شداد وزننده ناسی مبالغه ایله عیبلمك عادت قبیحه سی اولان بدکاره دینور

*) همزه هم دخی هماز ده تعییب ایدیجی * پك خصومت ایدن اعداسنه هم اولدی لزاز (*

(همزه) لمزه وزننده ومرادفیدرکه دائما ناسی تعییب ومذمت ایدن کیمسه‌یه دینور ناظمك قولی ترادفه مبنیدر آنفا بینلرنده فرق دخی بیان اولندیکه همزه مغتاب لمزه عیاب اولمقدر یاخود همزه ناسك نفسنه متعلق عیوب ونقایصنی ذکر ایله طعن وتعییب ایدن ولمزه نسبته متعلق حالات جهتیله تعییر وتشنیع ایدن کیمسه‌یه دینور (هماز) عیاب وزننده ومرادفیدر (لزاز) کتاب وزننده برنسنه‌یه ملاصق اولمق معناسنه در وشدید الخصومت دوه کینلو کیمسه‌یه دینور میمك کسریله ملز کبی

*) وصف خوبانده ایدرلر شعرا استعمال * کرچه سخریه‌یه آلیجی‌یه دینمش طناز (*

(طناز) هماز وزننده دائما ناسی سخریه واستهزا ایدن کیمسه‌یه دینور اکثریا دلبران جفا کاران افتادکان وصلجویانی عشوهٔ سخریه آمیز ایله لکدکوب استغنا اولدقلرینه مبنی شعرای دقایقپیرا

خوبان کلرخان شیوه جویانی مدح ووصفلرنده محبوب طناز ودلبر طناز دیرلر شیوه کاردیمك اولور

*) کوییکویه کلینه مشترك اما که عروس * کس زن اولدی جهاز وکلین اشیاسی جهاز (*

(عروس) صبور وزننده اوصاف مشترکه‌دندر یکی کوییکویه وبکی کلینه دینورلکن کوییکویه اطلاق اولنان عروسك جمعی ضمتینله عرس کلور وکلینه اطلاق اولنانك جمعی عرایس کلور اما عینك کسری ورانك سکونیله عرس زوج وزوجه‌دن هر برینه دینلور جدید اولسون عتیق اولسون فارسیده کوییکویه داماد وکلینه بیو وسنهار دینور وزوجه شوهر وزوجه‌یه زن دینلور (جهاز) سحاب وزننده نسوانك محل قضای وطر اولان عضونه دینور فرج وحر وحرح کبی فارسیده کافك ضمیله کس دینور نتکیم ناظم جهازك ترجمه‌سنده امرأه معناسنه اولان زن لفظنه اضافتله کس زن تعبیر ایلدی (جهاز) کتاب وسحاب وزنلرنده عروس ومیت ومسافر مقوله سنك محتاج اولدقلری لوازم ومهماته دینور

*) طرز هیئت دیمه در طور دخی حده دینور * اولدی قفتانده کی زنجفده علامتده طراز (*

(طرز) طانك فتحی ورانك سکونیله شکل وهیئت واسلوب وقیافت معناسنه در فارسیده پیکر وترکیده قیلق دینور (طور) طانك فتحیله جور وزننده وضمیله صور وزننده ایکی نسنه آرالغنده اولان حد وفاصله‌یه دینور که ترکیده سنور تعبیر اولنور وقدر ومقداره دینور تجاوز فلان طوره دینور ای حده اومقداره دیمکدر (طراز) لباس وزننده ثوبك زنجفنه ویك قپاغنه دینور علم الثوب معناسنه واسلوبه دینور

*) غصن دال اصل دینورمش کوکنه هر شیئك * نخل خرما اغاجی کوکاری اولمش اعجاز (*

(غصن) غینك ضمی وصادك سکونیله اغاجك دالنه دینور انجه سنه وقالیننه اطلاق اولنور جمعی غصون واغصان کلور فارسیده شاخ وفاخ دینور ترکیده دال وبوداق تعبیر اولنور (اصل) همزه نك فتحی وصادك سکونیله هر نسنه نك وجودینك اشاغیسنه دینور اغاجك کوکی وطاغك دیبی ودیوارك تملی کبی جمعی اصول کلور فارسیده بن وبیخ دینور (نخل) خرما اغاجنه دینور نخیل کبی کامر (اعجاز) همزه نك فتحیله عجز لفظنك جمعیدرکه هر نسنه نك مؤخرینه دینور اعجاز النخل خرما اغاجنك کوکلرینه اطلاق اولنور وهر اغاجك کوکلرینه ده اعجاز دینور

*) انتخاب اولدی ایوسن آیروبده سچمك * منتخب اول سچیلان نسنه آیرمق افراز (*

(انتخاب) انتقاء وزننده ومرادفیدرکه برجنسك افرادندن اجود واحسننی واعلا وانفسنی سچوب آیرمق معناسنه در (منتخب) اسم مفعول بنیه سیله سچلمش اولان کزیده ومختار نسنه‌یه دینور نونك ضمیله نخبه ومنتخب وزننده منتقی ومصطفی کبی (افراز) همزه نك کسریله برنسنه‌یی آخر نسنه دن آیرمق معناسنه در فرز وتمییز وتفریق وتبدید وابانه کبی فارسیده بشمیدن دینور

*) کتم وکتمان دخی کیزلمه‌در اخفا وش * آشکار ایتمه‌در اظهار کبی هم ابراز (*

(کتم) کافك فتحی وتانك سکونیله (کتمان) حرمان وزننده برخبری یاخود شیء آخری کیزلیوب صاقلمه‌در (اخفاء) همزه نك کسریله برشیئی ستر ایدوب کیزلمك معناسنه در فارسیده پنهان کردن ونهان کردن دینور وبرکیمسه کیزلنمك معناسنه ده کلور اختفا کبی بو معناجه لازم اولور فارسیده پنهان شدن ونهفتن دینور (اظهار) اخفاء وزننده ومقابلیدرکه برنسنه‌یی کتم واخفا ایتمیوب ظاهره اخراج ایله آشکاره وعیان ایلمکدر (ابراز) اظهار وزننده ومرادفیدر فارسیده واکردن وکشودن دینور

*) تعمیه کیزلمه مفعولی معما کلمش * کیزلمك سوزده مرامی لغز ایله الغاز (*

(تعمیه) تذکره وزننده برنسنه یی ستر واخفا ایدوب کیزلمك معناسنه (معما) تعمیه دن اسم مفعول بنیه سیله کیزلنمش نسنه یه دینور شعرانك ابیات واشعارده اخفا ایتدکاری اسما وسائر اشیا یه معما اطلاقی السنهٔ ثلاثه ده مشهوردر (لغز) لامك ضمی وغینك فتحیله وضمتینله وفتحتینله ولامك ضمی غینك سکونیله شول کلامه دینورکه کندیدن مراد اولان معنی تعمیه اولنمغله دستور المرام اوله جمعی همزه نك فتحیله الغازکلور فارسیده پردك وچستان وچیستان دینور وترکیده بیلمجه تعبیر اولنور ولغزك معمادن فرقی لغز سؤال طریقیله اولور مثلا بعض ادبانك قال لفظی الغازنده * ماعلیل من الافعال * ذروته نقل الجبال * وسفحه ذیل المثال * وبینهما حال مابین طرفی الحال * له ولدان من باب واحد لایطلعان * احدهما یقول بلالسان فی جمیع الازمان * والاخر یقبل ویرقد فی کل حین وآن * قولی کبی اما معما بلاسؤال اولور بعض شعرانك * مص وتقبیل ومرارت جور وجفا ایله ابتلا ویأس وحرمان مشتهی معنالرندن تعمیه سنده غیری بفاتحة الاعراف تحفه * والصب منك بفتح الرعد قد شربا * یامن اذا رمت منه الوصل فارقنی * وقال حظك منی فی اخر سبا * نظمنده اولدیغی کبی (الغاز) همزه نك کسریله کلامده مرامی ستر واخفا ایلمك معناسنه‌در

*) یك فقیرك آدی مسکین وکدادر عائل * معوزه اسکی لباس اولدی فقیرلك اعواز (*

(مسکین) میمك کسریله وبنی اسد لغتنده میمك فتحیله اصلا برنسنه یه مالك اولمیان فقیره دینور علی قول کفایت مقداری مالزمه‌سی اولمیانه دینور (عائل) سائل وزننده فقیره دینورکه فارسیده کدا وترکیده زوکرد تعبیر اولنور (معوزه) مکنسه وزننده وهاسز منبر وزننده مبتذل اولان کهنه لباسه دینور جمعی معاوز کلور (اعواز) همزه نك کسریله فقیر ومحتاج اولمق معناسنه‌در ترکیده یوخسوللق وزوکردلك دینور

*) کربه وکرب وترح غصه کبی هب طسه‌در * منقبض اولمغه غایتده دینور اشمیزاز (*

(کربه) غربه وزننده (کرب) کافك فتحی ورانك سکونیله (ترح) فرح وزننده (غصه) جثه وزننده غم وطسه یه دینورکه عارض اولدیغی نفسی شدت تأثیری سببیله دمبستهٔ حیرت ایدر بلبله وبلبال وغم وهم وشجب وشجن وشجو وحزن ماذکرك مرادفلریدر فارسیده غمك واندوه وفرزم دینور وترکیده قیغو وطسه دینور (اشمیزاز) اقشعرار وزننده برنسنه دن قلبی طاره‌لوب منفعل ومنقبض اولمق معناسنه‌در وآکسزین دتره یوب تویلر اورپرمك وبرنسنه دن درونه قورقو دوشمك وبرنسنه یی کریه کوروب ایکرنمك معنالرینه کلور واصل اوزرینه همزه ایله اشمئزازده دینور

) یولجیدر ابن سبیل اولدی تجاوز کچمك ✡ بیل حقیقتده یوله اهل لغت دیدی مجاز (

(ابن سبیل) ابن طریق کبی یولجی دیمکدر زیرا سبیل امیر وزننده آچق اولو یوله دینور وابن لفظی مصاحب وملازم معناسنه مجازا مستعملدر وعرف شرعده زاد وذخیره سی قالمامغله بلده سنه رجوعدن عاجز اولان یولجی یه دینورکه بیت المالدن حصه سی واردر (تجاوز) تفاعل وزننده برمحلدن محل آخره انتقال ایدوب کچمك معناسنه‌در وبرنسنه ده حد اعتدالی کچمك وبرکیمسه نك جنحه وکناهیله مؤاخذه ایتمیوب جرمندن اغماض ایله عفو ومسامحه ایلمك معنالرینه مستعملدر (مجاز) میمك فتحیله اسم مکان اوله‌رق موضع سیر وسلوك اولان یوله دینور بوراده مجاز حقیقت مقابلی اولمیوب بلکه محل جواز اولان طریقك علی طریق الحقیقه اسمیدر ومجاز بریری سیر وسفر ایله کچوب کتمك معناسنه مصدر میمیده اولور جواز ومجاوزه

وتجاوز ومرور وعبور کبی

*) جائزه اولدی عطیه برایجم صودرهم * رخصت واذن مأ لنده ایمش لفظ جواز (*

(جائزه) عطیه واحسانه دینورکه ترکیده ویرکی وبخشش دینور وفارسیده بخشش ومغیازه دینلور وجائزه برایچم صویه دینور جمعی جوائز کلور (جواز) سحاب وزننده قبل شرعدن برنسنه یه اذن ورخصت اولمق معناسنه‌در وبریردن کچوب کتمکه ومرور تذکره سنه ده دینور

*) دپندی اورکتمك انفار ونفار اورکمكدر * اولدی قورقتمه ده ترعیب وهم اویله افزاز (*

(انفار) همزه نك کسریله برشخصی یاخود قومی یاخود کرك اهلی وکرك وحشی حیوانی اورکتمکه دینور تنفیر کبی فارسیده رمانیدن دینور (نفار) سحاب وزننده اورکمك معناسنه کلور نفره ونفور وتنفر کبی فارسیده رمیدن دینور (ترعیب) ترهیب وزننده ومرادفیدرکه برکیمسه نك درونده فزع ورعب القا ایتمکله قورقتمغه دینور تخویف واخافه وتهویل کبی فارسیده ترسانیدن دینور (افزاز) همزه نك کسریله برکیمسه یی اخافه ایدوب قورقویه دوشورمك معناسنه‌در

*) هم تغامز بری برینه باقوب کوز قیمق * کوشهٔ چشمله باقمغه دینورمش اغماز (*

(تغامز) تفاعل وزننده بری برلرینه کوز قیمق یعنی کوزلر ایله اشارت ایدشمك معناسنه‌در (اغماز) برنسنه یه کوز قویروغیله باقاغه دینور وبرکیمسه یی تعییب وتحقیر ایلمك معناسنه کلور

*) زای سینه چویروب صکره مهندس دیدیلر * یرلر اولچیجی مهندز ایدی اولچی هنداز (*

(مهندس) اسم فاعل صیغه سیله صو یوللرینی وبنالری قیاس وتقدیر ایتمه ده مهارتی اولان استاده دینور (مهندز) وزنا ومعنا مهندس کبی یرلری وبنالری اولچوب حساب ایتمکده حذاقتی اولان کیمسه یه دینور وآخرده سین ایله مهندس لفظنك اصلی مهندز ایدی هنداز آتیدن متصرف اولدیغنه مبنی لکن کلام عربده ماقبلی دال اوله‌رق زای معجمه بولنمدیغندن عرب زایی سینه ابدال ایله مهندس دیدیلر (هنداز) هانك کسریله حرمان وزننده کندیسیله مذروعات وممسوحات مساحه اولنه جق اولچویه دینورکه اندازه فارسی معربیدر معربنده قیاس اولان هانك فتحی ایسه ده کلام عربده مضاعفك غیریده فانك فتحیله فعلال وزنی شاذ ونادر الوقوع اولمغله هایی مکسور ایلدیلر اما علوم ریاضیه‌نك اصول اربعه‌سندن اولوب احوال مقادیردن بحث ایدن علم که کم متصل قار الذاتك احوال واشکالندن بحث ایدر اکا هانك فتحیله هندسه اطلاق اولنور

*) احترز ایله سفاهه‌دن او اعزازیری * فاحترز عن سفه ذاك مقام الاعزاز (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (فاحترز) ترکیبنده فا استیناف نحوی یه محمول اولمق ظاهردر احترز امر حاضر مخاطب مفرد مذکردر ای مخاطب سن توقی وتحفظ ایله یعنی کندیکی صاقین دیمکدر (عن سفه) لفظنده عن کلمه‌سی مجاوزه ایچون حرف جر اوله‌رق احترز فعلنه متعلقدر (سفه) فتحتینله نقصان عقل سبیل نفس انسانیده اولان خفتده استعمال اولنور یاخود جهالت ونادانی معناسنه‌در سحاب وزننده سفاه وسحابه وزننده سفاهه کبی وسفه لفظی لفظا مجرور محلا منصوب اوله‌رق فعلك مفعول به غیر صریحیدر (ذاك) مفرد مذکره اشارته موضوع اولان ذا ایله کاف خطابدن مرکب اوله‌رق ای مخاطب شو دیمکدر بو مقامده مشار الیه مجلس علم یاخود محفل کبار یاخود توقیر واحترامی شعار اسلامدن اولان مکان مبارکدن عبارتدر (مقام)

مرام ومراد وزنلرنده اسم مكاندر موضع قيام ومحل اقامت معناسنه در (اعزاز) همزه نك كسريله برنسنه يى عزيز ومحترم قيلمق معناسنه در (حاصل معنى خفت عقل ونادانلق مقتضاسندن اولان اوضاع ناهمواره واطوار ستبكمغزيدن اجتناب واحترازايله زيرا سنك كنديده بولنديغك مقام خفت وبينلك ايده جك مقام دكلدر بلكه تعظيم وتوقير ايله شروط آدابه رعايت ايده جك محلدر ديمكدر

*) ايلمه ذل وهوان ايله حقارت كسبن*ايده كورمرتبهٔ عز ووقارى احراز (*

(ذل) ذالك ضمى ولامك تشديديله بركيمسه خور وحقير اولمق معناسنه در (هوان) سحاب وزننده ذلك مرادفى اوله رق عطف تفسيريدر (حقارت) سفاهت وزننده حقيرلك واعتبارسزلق معناسنه در (مرتبه) مشربه وزننده پايه ورفعت شان معناسنه در (عز)عينك كسرى وزانك تشديديله شرف واولولق معناسنه در (وقار) سحاب وزننده تمكينلو واغر مشربلو اولمق معناسنه در (احراز) همزه نك كسريله برنسنه يى نفسيچون المق وحفظ ووقايه ايتمك معناسنه در (حاصل معنى موجب دنائت وموروث ذلت وسفالت اولان اوضاع واطوارى ارتكاب ايله اكتساب حقارتدن احتراز ومستوجب عز وشرف اولان اسبابه تشبث ايله رتبهٔ رزانت ووقارى احراز واوج علايه پرواز ايله ديمكدر

*) ربنا الله غنى وحميد وعزيز

(ربنا) تركيبندن رب كافهٔ مصنوعاتى ايجاد وتربيه ايدن جناب پروردكارك اسماء حسناسندن اولمق اوزره مبتدادر ومتكلم مع الغير ضميرينه مضافدر (الله) علم خاص واجب الوجود اوله رق خبردر ياخود بدل كل من الكل در (غنى) سخى وزننده شوائب احتياجدن ازهرجهت برى وغناى مطلق ايله توانكر وثرى اولان جناب واهب المواهبك اسماسندن اولمق اوزره مبتدانك خبرى ياخود خبر بعد خبريدر (حميد) فعيل بمعنى مفعول اوله رق جميع افعالنده محمود وهرلسانده ثناء جميل ايله موصوف اولان منعم حقيقينك اسماسندن اولمق اوزره غنى اوزرينه معطوفدر (عزيز) امير وزننده قدرت قاهره وغلبهٔ باهره وعطيهٔ وافره صاحبى اولان خداوند بيچون حضرتلرينك اسماسندن وماقبلنه معطوفدر

*) عسجد ونضردر التون ك ايوسى ابريز * التونك هم كشكه سكه لبسى نقد عزيز (*

(عسجد) جعفر وزننده معدنياتدن التونه دينور ذهب كبى وانجو و ياقوت وزمرد مثللو جوهر قسمنه ده اطلاق اولنور (نضر) نونك فتحى وضادك سكونيله التونه دينور امير وزننده نضير وغراب وزننده نضار واحمر وزننده انضر كبى (ابريز) همزه نك كسريله اصلا غشى اولميان خالص التونه دينور مبالغه ايچون اولنجى ياء نسبتله ابريزى وحرمان وزننده عقيان كبى (نقد) نونك فتحى وقافك سكونيله بين الناس عزيز ومحترم اولان تام الوزن والعيار سكه لى التونه واقچه يه دينور دينار ودرهم كبى وبرنسنه اشتراسنده درحال پشينا ويريلن اقچه يه دينور كه نسيه مقابليدر واقچه نك وسائر شيئك زيوف ورديسنى خالص وجيدندن سچوب آيرمق معناسنده اطلاق اولنور

سكه لى اولميان التونه نك كسرى و بانك سكونيله * تبر دينور

*) هم لجين اولدى كش نقره ايله فضه كبى * ايتمكه وضع خزينه ديلورمش تكنيز (*

(لجين) زبير وزننده كوشه دينور (نقره) غرفه وزننده اريدلمش التون وكوش قطعه سنه دينور سبيكه كبى وانسانك قفاسنده اولان چقوره دينور (فضه) فانك كسرى وضادك تشديديله كوشه دينور فارسيده التونه زر كوشه سيم دينور (تكنيز) مالى مخزن وصندوقه مثللو محله وضع ايدوب قويمق معناسنه دينور

*) تموره ديندى حديد و باقرك آدى نحاس * هم رصاص اولدى قلاى فارسى اسمى ارزيز (*

(حديد) شديد وزننده معدنياتدن تموره دينور فارسيده آهن دينلور (نحاس) نونك حركات ثلاثيله باقره دينور صاد وقطر ومهل كبى وآتشه وآتشك تونسز خالص علوينه ده دينور فارسيده مس دينور (رصاص) سحاب وزننده معادن سبعه دن رصاص ابيض تعبير اولنان قلايه دينور قلعى وقصدير وعلابى كبى وقورشونه رصاص اسود دينور وقلايه فارسيده ارزيز وسپيدروى دينور

*) روى توتيابى معادندن ايدوب هم تعداد * خارصينى ديو تعبيرينه هب اولدى مجيز (*

(خارصينى) دارچينى وزننده وخاء معجمه بدلى ميم ايله مارصينى معادندن روى توتيا وروح توتيا ديدكلرى سياه وبراق حجرك اسميدركه معدنى كيلان مملكتنده اولمغله اطراف وآفاقه اورادن جلب اولنور خفتده وملايمتده كهربايه شبيهدر حجرمز بور آتش اوزره قونولدقده پناروبقت رايحه سى كبى رايحه سى چيقار فارسيده شبه دينور بانك فتحيله ومعدنياتدن شبه ايله نحاسدن مصنوع ومركب اولانه پرنج تعبير اولنور كذا فى ترجمة البرهان القاطع

*) قورشون اسرب ديديلر جيوه يه ده زيبق هم * جيوه دراصل معادن ديمش اهل تميز (*

(اسرب) اسكت وزننده وبانك تشديديله اسقف وزننده معدنده تولد ايدن اجساد سبعه دن قورشونه دينور همزه نك مدى ونونك ضميله آنك كبى فارسيده كبشن دينور (زيبق) وهمزه ايله زئبق درهم وزننده وبانك كسريله زئبق زبرج وزننده معدنده متولد اولان اجساد سبعه دن جيوه يه دينور زاووق وصرد وزننده زوق كبى فارسيده ژيوه وسيماب دينور التون وكوش آتش ايله نه كونا اذابه اولنوب استخراج اولنور ايسه جيوه دخى انلر كبى استخراج اولنور بعضيلر مغربده برقيودن چيقار اعلاسى اورادن كلور ديديلر شيشه وقورشون وقلاى وقوندز دريسى ظرفلردن غيريده طورميوب آخرقابه قونسه فرار ايدوب نابود اولديغندن عربيده فرار وهارب وفارسيده كريزنده تسميه اولنور اصحاب وقوف جيوه جميع معادنك اصلى ومنشأ تكونى اولمغه ذاهبلردر نته كه شرح مواقفده وشرح مقاصد ده مفصلا مسطوردر

*) كيميا اهلى دخى شمس ديوب التونه * هم قمر ديركوشه شخص فقير اولدى عويز (*

(انقلاب) حقايق تجويز كردهٔ خلياى نابجارى اولوب صنعتله مثلا باقرك صورت نحاسيه سنى ازاله واعدام وهيئت ابريزى انده ابراز وجلوه نما قيلمغله مقضى المرام اولمه داعيه سنده اولان كيمياكران افلاس انجام زعملرنجه كويا بومكتومى نااهله كشف وافشاصو بندن اماله لجام ايدوب معادن سبعه نك اعز واشرفى اولان زر خورشيد پيكرى سبعهٔ سياره اطلاق اولنان هفت اخترك اضوء واشهرى بولنان آفتاب عالمتابه تشبيه ايله التونه شمس ديديلر وقيمت وشرفده شاه ذهبك وزيرى وقائمقامى مثابه سنده اولان سيم سپيد اندامى نيراصغره تمثيل ايله كوشه قمر تعبير ايلديلر (عويز) فقير وزننده ومراد فيدركه كفايت مقدارى مالزمه يه ياخود نصابه مالك اولميان كيمسه يه دينور فقر واحتياجه اعواز وفقراثوبى اولان كهنه لباسه معوزه دينلديكى قطعهٔ سابقه ده كچدى صنعت كيميايه مبتلا اولنلرك اكثرى مامملكنى پوته يه قويوب احراق ايتمكله فقر وفاقه لازمهٔ حالى اولديغندن بومقامده عويز ذكر اولندى

*) قلايه مشترى وزهره ديمشلر باقره * تموره هم ديدى مريخ صانوب ذهنى تيز (*

هوسكاران فن اكسير رصاص اطلاق اولنان قلايى كواكب خمسهٔ متحيره دن مشترى اسميله تسميه ونحاس تعبير اولنان باقرى زهره ديه رك تعميه وحديددن عبارت اولان تمورى مريخ ناميله تكنيه ايلديلر (تيز) فارسيده كسكين معناسنه در مريخ ديدكلرى حديده

مناسبتی خفی دکلدر

*) روی توتیایه عطارددخی قورشونه زحل * دیدیلر بویله کنایاتی ایدوبده تجویز (*

اصحاب کیمیا خارصینی تعبیر اولنان روی توتیایه عطارد واسرب وآنك اطلاق اولنان قورشونه زحل دیدیلر وبوسبعهٔ سیاره نك اسملرینی ذکر ایدوب ماوضع لهلرینك غیری اولان معادن سبعه یی مراد ایتمکله زعملرنجه ستر مراد ایلیوب کنایه مسلکنه کتدیلر دیمکدر

*) نسبت سبعهٔ سیاره ایدرلر کویا * لیك صنعتلری وش جمله مالی ناچیز (*

طائفهٔ مزبوره معادن سبعه دن هربرینی کواکب سبعهٔ سیاره دن برینه منسوب عدایدوب منسوبه منسوب الیهك اسمیله تسمیه ایدرلر وبونسبت ظاهرا اثرك مؤثر ظاهری یه نسبتی قبیلندندرکه مثلا عالم سفلیده کوهرزرك تکون وتولدی علویاتدن شمسك تأثیریله اولمغه مبنیدر وقس علی هذا یاخود معادندن هربرینی سیاره دن هر برینه بروجهله تشبیه ایدوب مشبه بهك اسمیله مشبهه تسمیه قیلندن اولمقده محتملدر کویا فارسیدر ظاهرا وغالبا موقعلرنده استعمال اولنور (لیك) دیك وزننده فارسیده ادات استدراك وادات استثنادر (ناچیز) فارسیده حیز اعتباردن ساقط اولوب معتدبه اولمیان شئ حقیره دینور وبوصنعت کیمیاکری باعث ثروت وسامان اولمیوب بلکه موجب افلاس وحرمان اولدیغنی ناظم نحریر لطیفه سنده * کیمیا کاری کبی ایتدی غنی * سیمیاسیمه باترمز بدنی * کفته سیله ونابی مرحوم خیریه سنده * کیمیا کارینی صنعت صانمه * مبتلاسوزلر بنه الدانمه * کیمیاصانمه که صنعتله اولور * معجزیله یاکرامتله اولور * دیو بیان ایلمشدر

*) اصطلاحات غریبه دخی چوق انلرده * عبث اولدیغی عیاندر ایدهلم نظمی وجیز (*

(اصطلاحات) اصطلاحك جمعیدر اصطلاح برلفظی ماوضع لهك غیری برمعناده قوم معینك استعمال اوزره اتفاقلرندن عبارتدر یعنی بوداء بیدوایه مبتلا اولنلر بیلدکلری صنعتی اغیاره بیلدرممك ایچون معادن سبعه یه سیارات اسمیله تسمیه اوزرینه اتفاق ایتدکلری کبی صنعت مزبوره نك سائر مالزمه سنك اسملرینی دخی تغییر ایله تعبیر ایدوب مثلا جیوه یه عبد وکوکرده عقرب وحجر مکرم ونشادره عقاب ونسر طائر تسمیه لری کبی لکن بیهوده اولمغله انلردن کف خامه اولندی

*) ذل تعجیز ایله مال استمه دن پك صاقنك * فاتقوا من طلب المال بذل التعجیز (*

مصراع اولك ثانینك ترجمه سیدر (فاتقوا) ده فا فصیحه یاخود استینافیه در اتقوا صاقنمق واحتراز ایتمك معناسنه اولان اتقادن امر حاضر جمع مذکردر (من) اتقوایه متعلق حرف جردر (طلب) فتحتینله برنسنه یی آخردن استمك معناسنه در (مال) حال وزننده نفوس انسانیه میل ورغبت وکسب وتحصیلنه اعتنا ودقت ایلدکلری اشیانك کلیسنه شاملدر (بذل) ترکیبنده باء جاره طلبه متعلقدر ذل ذالك ضمی ولامك تشدیدیله خورلق وحقیرلك معناسنه در ذلت وحقارت کبی (تعجیز) برکیمسه یی درمانده وعاجز قیلمق معناسنه در (حاصل معنی الحاح وابرام طریقیله غیریدن مال طلب ایلمك موجب حقارت ومستوجب دنائت ورذالتدر ایمدی بوندن زیاده احتراز ایدك دیو نصحدر

*) کیمیا فضل وهنردر وار ایسه دنیاده * اولور ارباب کمال اهل غنادنده عزیز (*

(یعنی) بین الناس کیمیا نامیله مشهور اولان معنا عنقا کبی موجود الاسم مفقود الجسم اوله رق اسم بلامسمی در اکر کیمیاك دنیاده وجودی وار ایسه فضل وهنر وعلم ومعارفدر زیرا تحصیل اکسیردن غرض عز وشرف ورفعت شاندر اصحاب علم وکمالك ارباب مال ومنال اوزره تفوقی ایسه

غنی عن البیاندر

) سناء السین نور مشرق للجو کالنبراس (

(سناء) عطاء وزننده رفعت معناسنه وآتشك وبرقك وشمسك شعاع وضیاسی معناسنه در (سین) حروف هجادن اون ایکنجی حرفك اسمیدر (نور) نونك ضمیله ضیاء وروشنایی معناسنه در تفصیلی الف قافیه سنده قطعهٔ سماویه نك عنوانی شرحنده بیان اولنمشدی (مشرق) آلهٔ تنویر اولان جسم مضیئك اطرافنی اضائه وروشن ایلمك معناسنه اولان اشراقدن اسم فاعلدر (للجو) لفظنده لام اختصاص مشرقه متعلقدر (جو) جیمك فتحی وواوك تشدیدیله هواء معناسنه که ارض ایله سماء ارالغندن عبارتدر واوك واوطه نك ایچروسنه دینور (کالنبراس) لفظنده کاف اداة تشبیهدر نبراس قرطاس وزننده چراغ ومشعله مقوله سی آلهٔ تنویره دینور سراج ومصباح کبی (حاصل معنی سین قافیه سی قطعه لرنده مندرج اولان لغاتك تابش ولمعانی زیاده تابدار وتابناك اولان مصباح کبی جو وهوایی اضائه واشراق ایدیجی نوردر دیمکدرکه مراد ظلمات جهلی ازاله ایله ساحهٔ دلی پرنور ایلمه سیدر

*) بنی آدم بشرهم جنه هم انسه دینورمش ناس * بری بریله انس والفت ایتمك اولدی استیناس (*

(بشر) بنی آدمه یعنی انسانه دینور حیوان ناطق معناسنه مفردی وجمعی ومذکری ومؤنثی مساویدر (ناس) ذوی العقول اجناسندن جن طائفه سنه وانسانه شاملدر اصلی اولده همزهٔ مضمومه ایله اناس ایدی تخفیفا همزه حذف اولندی اما انس همزه نك کسریله بشر مرادفیدرکه آدم اوغلانی تعبیر اولنور جن وملك مقابلیدر مفردی انسیدر جن جیمك کسری ونونك تشدیدیله روحانیونك اخیار واشراری مشتمل اولان قسم اوسطنه اطلاق اولنور ملك وشیطان مقابلیدر یاخود مطلقا حواسك مجموعندن مستتر اولان روحانیونه دینورکه انس مقابلیدرکه حواس واسطه سیله ادراك اولنان طائفه اوله جقدر (استیناس) بنی آدمدن وسائر حیواندن اوله رق بینلرنده وحشت وتنافر زائل اولوب بری بریله انس والفت ایتمکه دینور

*) برایاق اوزره صچرار خلق یأجوجدر یاخود * براللی برایاقلی مسخ اولنمش ناسدر نسناس (*

(نسناس) وسواس ونبراس وزنلرنده برجنس مخلوقدرکه بررایاقلری اولمغله قوش کبی سکه رك وصچرایرق یوررلر یاخود یافث بن نوح علیه السلام اولادندن یأجوج ومأجوج قبیله لریدرکه صفتلرنده اختلاف اولندی بعضیلر غایت صغیر الجثه وقصیر القامه درکه قامتلری برقارشدن زیاده دکلدر دیدی وبعضیلر غایت عظیم الجثه وطویل القامه درکه قامت بالالری یوزیکرمی ذراعه بالغ اولور وبونلرده سباع ووحوش کبی مخالب واضراس اولور دیدی وعلی کلا التقدیرین بونلر ایکی اللو وایکی ایاقلودر یاخود نسناس تعبیر اولنان اشخاص عاد قومندن برطاقم کفار خاکسار ایدی قبول ایماندن روکردان وکندیلره مبعوث اولان پیغمبر ذیشانه انواع اذا ایله عصیان ایلملریله حضرت حق جل وعلا انلرك صورتلرینی اقبح صورته مسخ وتحویل ایله اعضا وجوارحلرینك نصفنی محو وطمس اولنوب بررال وبررایاقلری اولمغله قوش کبی سکه رك صچرایرق یوریوب بهائم کبی نباتات رعی ایدرلر ایدی یاخود نسناس انسان صورتنده برنوع مخلوقدرکه نوع انساندن خارج واشیاء کثیره ده انسانه مخالفلردر لسانمزده بونلره یبان آدمیسی دینور حضرت ابوهریره نك * ذهب الناس وبقی النسناس * قولی بوکامبنیدر

*) خدانك رحمتندن ناامید اولدیغیچون شیطان * دینلمش آدینه ابلیس نومید اولمه در ابلاس (*

(ابلیس) همزه نك کسریله قطع رجا وطمع معناسنه اولان ابلاس آتیدن مأخوذ اولمق اوزره جناب ارحم الراحمینك رحمت بی پایانندن قطع امید ایدن شیطان لعینه علم اولمشدر

حضرت آدم صفی اللهه سجده دن استنکاف ایله جبلیت خبیثه سنده مرکوز اولان کفر وشقاوتی
اظهار ایتمزدن مقدم بین الملائکه اسمی عزازیل ایدی (ابلاس) همزه نك کسریله مأمول
اولمق شانندن اولان نسنه دن یأس کلمك وامیدی کسمك معناسنه‌در ناامید ونومید لفظلری
فارسیدر یأس وقنوط وخیبت معنالرنده مستعملدر

(* درون ناسه القا ایتدیکیچون وسوسه دائم * اوشیطان لعینك هم دینورمش آدینه وسواس *)
(وسواس) واوك فتحیله انسانك قلبنه کندیده اصلا خیر ونفع اولمیوب بلکه مقتضاسیله عمل
باعث خسار وموجب هلاك وتبار اولان وسوسه‌یی القا ایتمك عادت مستمره‌سی اولان شیطان
لعینك آدیدر لکن ابلیس درکاه عزتدن مطرود اولان ابو الشیاطینك اسمیدر وسواس اولاد
وذریتنه ده شاملدر

(* کیرو قالمغه دیرلر خنس کیم حق ذکر اولندقجه * کیرو قاچدیغیچون ابلیس ملعونه دینور خناس *)
(خنس) خانك فتحی ونونك سکونیله وقعود وزننده خنوس کیرو قالمغه دینور تخلف وتأخر کبی
(خناس) شداد وزننده الله تعالی ذکر اولندقجه تأخر ایتمك معتادی اولان شیطانه اطلاق اولندی

(* دی اقبالی اولانه مقبل ادباری اولان مدبر * تقدم ایلرو کچمك کیرو قالمق در اقعنساس *)
(مقبل) اقبالدن اسم فاعل بنیه‌سیله بین الناس معتبر اولان جاه ونعمت مقوله‌سی نسنه‌لر
کندویه سهولتله دلخواهی اوزره توجه واقبال ایدر اولان سعد اختر وطالعی یاور کیمسه‌یه
دینور (ادبار) اقبال وزننده ونقیضیدر که * یاغسه کوکدن بیره دائم قطرات آمال *
بنه بدطالع اولان خائب وخاسر بولنور * نشیده سنده ماصدق اولان کیمسه‌در (تقدم) تفعل
وزننده ایلرو کچمکه دینور که تقدم بالمکان وتقدم بالزمان وتقدم بالشرف وتقدم بالعلیه
وتقدم بالطبع اقسامنه شاملدر (اقعنساس) همزه نك کسریله برجانبه متوجه اولوب ایلرو
کیدرکن کیرو قالوب اکسه‌یه دوتمکه دینور

(* عسس کیجه طولاشمق کزدیکندن صید ایچون کیجه *)
(* دینور قوردك آدینه عسعس وهم اویله درعسعاس *)
(عسس) فتحتینله وعس عینك فتحی وسینك تشدیدیله کیجه ایله کزوب طولاشمق
معناسنه‌در وخاصه کیجه وقتنده اهل فساددن بر محلی محافظه وپاسبانلق ایدوب هرطرفنی
کزوب طولاشمغه دینور (عسعس) عرعر وزننده و(عسعاس) وسواس وزننده وعسبس
امیر وزننده وعساس شداد وزننده سبعدن قورده اطلاق اولنور صید ایچون کیجه‌لرده طولاشوب
کزدیکیچون

(خنیف اولمش قالن بزهم خشیف اسکی بزه دیمش * کرابیس اولدی جمعی خام بزه دیرلر ایمش کرباس)
(خنیف) خفیف وزننده غلیظ وقالین کتان بزینه دینور (خشیف) کهنه‌لنمش اسکی بزه
دینور علی قول یوکدن طقونمش اولان اسکی ثوبه دینور (کرابیس) قراطیس وزننده کرباس
آنینك جمعیدر (کرباس) قرطاس وزننده پموق ایپلکندن نسج اولنان خام بزه دینور نسبتنده
کرابیسی دینور

(دی معوز یوخسوله زنکینه ثری ثروان غنی آسا * زوکورتلکدر خصاصه لیك زنکین اولمه‌در اقعاس)
(معوز) مفلس وزننده فقیره دینور قطعهٔ سابقه‌دکی عوزکبی ترکیده یوخسول وزوکرت دینلور
(ثری) غنی وزننده ومرادفیدر (ثروان) سکران وزننده متمول وزنکین آدمه دینور مؤنثی سکری
وزننده ثرویدرکه متموله خاتونه دینور وثروان لفظی کثیر وغزیر کبی چوق معناسنده ده اطلاق اولنور
(غنی) سخی وزننده زنکین آدمه دینورکه معلومدر آسا همزه نك مدیله فارسیده اداة تشبیدر

وش وچون کبی (خصاصه) سحابه وزننده وخصاص سحاب وزننده فقر واحتیاج
مرادفیدرکه لسانمزده یوقلق ویوخسوللق وزوکرتلك دینلور (اقعاس) همزه نك
کسریله زنکین ومالدار اولمق معناسنه‌در استغناء واغتناء وتغانی کبی

(* بیوك آتشدن آتش المق اولمش اقتباس اما * قبس شعله دخی شعله طلب ایتمك ایمش اقباس *)
(اقتباس) افتعال وزننده چوق آتشدن برقطعه ضیالی وپرلاق آتش کوزی المغه دینور وعلم
استفاده ایلمك معناسنه مستعملدر واقتباس بدیعیون اصطلاحنده کلام منثوره یاخود کلام
منظومه قرآندن یاخود حدیثدن برشیئی درج وتضمین ایتمکه دینور (قبس) فتحتینله عظیم
آتشدن اخذ اولنان شعله‌یه یعنی پارلاق آتش کوزینه دینور مصباح وزننده مقباس کبی
(اقباس) همزه نك کسریله برکیمسه‌دن آتش پاره‌سی طلب ایتمکه دینور وبرآدمه علم اوکرتمك
معناسنده ده مستعملدر

(* تبختر هم ترایغ صالنه صالنه کزمکدر * یوررکن ایکی یانه صالنان کیمسه دخی میاس *)
(تبختر) تدحرج وزننده صالنه‌رق خرام ورفتار ایله یوریمك معناسنه‌در دحرجة وزننده
بخترة کبی ودائما صالنه‌رق متکبرانه یورر اولان آدمه بختری دینور اختری وزننده (ترایغ) تمامل
وزننده برطرفنه اکیله‌رك یوریمك یاخود ایکی طرفنه صالنه‌رق یوریمك معناسنه‌در میس
ومیسان کبی میل ومیلان وزنلرنده (میاس) شداد وزننده ومیوس صبور وزننده تبختر معناسنه
اولان میسدن وصفلردر صالنه‌رق یورین کیمسه‌یه دینور

(* دینور کیزلوسه وجس ودخی قلبه کلان قورقو * درون قلبه استیلاء خوف وبیمدر ایجاس *)
(وجس) واوك فتحی وجیمك سکونیله کیزلوسه دینور صوت خفی معناسنه وسمعه برصوت
هائل واصل یاخود قلبه برمخوف معنی واقع اولمغله درون قلبه فزع وقورقو عارض اولمق
معناسنه کلور خیفه وخشیه کبی (ایجاس) برعارضه‌دن ناشی قلبی استیلا واحاطه ایدن خوف
مضمردر فارسیده بیم وهراس دینور

(* زنه هم وزن طارتمقدر ترازو قولیدر منجم * دخی میزان وش دیمش ترازو آدینه قسطاس *)
(زنه) عده وزننده و(وزن) وعد وزننده برنسنه‌نك خفت وثقل جهتیله مقدارینی بیلمك ایچون
ترازو وقنطار مقوله‌سیله طارتمقدر (منجم) منبر وزننده ترازوك دلنی کچوردکلری اوزون پموره
دینورکه ترازوك کوزلری ایکی اوجلرندن معلق اولور (میزان) مقیاس وزننده آلة وزن اولان
ترازویه دینور (قسطاس) قافك ضمی وکسریله ترازویه دینور یاخود زیاده طوغری اولاننه دینور

(* اصرمق دیشله نهش وزر وعض اولمش اصرمق هم *)
(* دیش آدی سن ازی دیش ضرس کیم جمعی کلور اضراس *)
(نهش) نونك فتحی وهانك سکونیله دیشله اصرمق معناسنه‌در علی قول آزی
دیشلر ایله اصرمق معناسنه‌در سین مهمله ایله نهس اوك دیشلر ایله اصرمغه خاصدر
ونهش یلان وعقرب اصرمسنه‌ده دینور لدغ ولسع کبی (زر) زای معجمه‌نك فتحی وراء
مهمله‌نك تشدیدیله مطلقا اصرمق معناسنه‌در (عض) زر وزننده ومرادفیدرکه مطلق
اصرمق معناسنه‌در فارسیده کزیدن دینور (سن) جن وزننده مطلقا دیشه دینور جمعی اسنان
واسنه کلور (ضرس) ضادك کسریله سن مرادفیدرکه مطلق اوله‌رق دیش معناسنه‌در لکن
عرفده آزی دیشده استعمال اولندی (اضراس) ضرسك جمعیدر ضروس کبی

(* خریده شول دلنمسز انجودر دروجان انجو * زمرددر زمارود وهم الماس آدی اولمش ماس *)
(خریده) فریده وزننده دلنمدك انجویه دینور ودامنه دست رجال طقونمش غایت اهل حیا

وتخدره اولان بکر قیزه اطلاق اولنور (در) دالك ضمی وراٸك تشدیدیله (جان) غراب وزننده
مطلق اوله‌رق انجویه دینور لؤلؤ کبی (زماورد) زای معجمه‌نك ضمی وواوك فتحیله ناظمك قولنه
کوره جواهر اطلاق اولنان ذی قیمت طاشلردن زمرد تعبیر اولنان یشل طاشك اسمیدر لکن
قاموسده فتیه ات ویمورطه ایله مرتب برنوع طعام اسمیدر که ترکیده قادین بودی تعبیر اولنان
طعام اوله جقدر دیوب ماده‌ٔ مزبوره‌یی معنای مرقومه قصر ایتمکله ناظمك مدعاسی ثابت
اولمز مگر که امهات سائره‌ده زماوردك زمرد معناسنه استعمالنه واقف اولمش اوله ولسانمزده
زای معجمه ایله زمرد تعبیر اولنان جوهر که قنفذ وزننده‌در عربیده ضمات ثلاث وتشدید را ایله
زمرد دینور زمرد ایله زبرجد بیننده اولان فرق فن احجاره متعلق اولان کتبده مسطوردر
(ماس) مال وزننده الماس تعبیر اولنان ذی قیمت جوهره دینور

مواسات ومبره ایلك ایتمك جود جوامردلك خسس الحق خساسه هم فنا فعل ایشلمك اخساس*
(مسواساة) موالاة وزننده برکیمسه‌یه یارو وفادار اولوب ایلك ایلمك معناسنه‌در (مبره) مسره
وزننده ایلك واحسان ایتمك معناسنه‌در فارسیده نیکی کردن دینور (جود) هود وزننده مال
ونعمتی محل ومستحقنه صرف وبذل ایله جوانمردلك ایلمك معناسنه‌در اما لایقسز محله صرفه
تبذیر واسراف اطلاق اولنوب جود دینلمدیکنه شاعرك * بخشش نابمحل جوددن اولمز معدود*
صفر معکوس ایله ارتمی حسابی رقمك * بیتندن مستباندر جود ایله متصف اولان کریم کیمسه‌یه جواد
دینور (خسس) خبث وزننده دنی وفرومایه والحق اولان کیمسه‌یه ونسنه‌یه دینور (خساسه)
خبانه وزننده برکیمسه یا برنسنه ایشه یاره‌مزدنی وخسیس اولمق معناسنه‌در (اخساس) همزه‌نك
کسریله دنائت والچاقلق اقتضا ایدن کوتو ایش ایشلمك معناسنه‌در

) قلم آدی براعه هم دواته محبره دیمش مرکبدر مداد وحبر کاغد در دخی قرطاس (*
(براعه) سحابه وزننده قامشه وقلمه دینور سحاب وزننده یراع ومزبره کبی قلم دخی عربیدر جمعی
اقلام کلور فارسیده خامه وکلك دینور (محبره) میمك وبانك فتحه‌لریله مرکب قویه جق حقه‌یه
ودیویده دینور ترکیده دیو ید دیدیکمز دواة محرفیدر (مداد) کتاب وزننده و (حبر) حانك
کسری وبانك سکونیله یازی یازه‌جق مرکبه دینور وحبر عالم ودانایه اطلاق اولنور جمعی احبار
کلور (قرطاس) قافك حرکات ثلاثه‌سیله کاغد انواعنه اطلاق اولنور جعفر وزننده قرطس ودرهم
وزننده قرطس کبی

) الی اولمش هوانك ملکد وتملید بومشاتمق هوانه دیدیلرها ون مدقه هم دخی مهراس (*
(ملکد) منبر وزننده هاون وقهوه دیبه‌کی مثللو‌لك الیدر که انکله بعض اجزا واشیا دوکیلور
فارسیده یاور وهاون دسته دینور (تملید) تدقیق وزننده مبشین وسحیتان مقوله‌سی کبی سخت
وقتی اولان نسنه‌یی اوغوشدیره‌رق بومشاتمق معناسنه‌در (هاون) واوك فتحیله وضمیله وهاوون
هارون وزننده معروف ظرفدر که ایچنده قرنفل مقوله‌سی شیلر دق وسحق اولنور ترکیده هوان
دیدکلری هاوندن غلطدر (مدقه) میمك کسری ودالك فتحی وقافك تشدیدیله وهاسز مدق
هاون ودیبك مثللو کندیسنده نسنه دق وسحق اولنان ظرفه دینور (مهراس) مقراض
وزننده ایچنده سخت ودرشت نسنه‌لر هرس ودق اولنه جق آلته دینور که ترکیده
هوان ودیبك دینور

*) مماسه هم تماس اولدی جماع ایتمك مثالنده * مسیس ومس یاپشمق یاپشدرمق ایمش امساس (*
(مماسه) مفاعله وزننده (تماس) تفاعل وزننده ال ایله وسائر اعضا ایله بربرینه دکمك
وطوقنمق معناسنه‌در مباضعه وجماعدن کنایه اولورلر (مسیس) خسیس وزننده (مس) میمك

فتحی

فتحی وسینك تشدیدیله برنسنه‌یه دکمك ویاپشمق معناسنه‌در (امساس) همزه‌نك کسریله
برنسنه‌یی آخره دکرمکه ویاپشدرمغه دینور

) وصیفه جاریه اما مذاله تنبلی انك قچن قول عبد آبق هم اسیرجی‌یه دینور نخاس (*
(وصیفه) وثیقه وزننده خادمه وجاریه معناسنه‌در قینه وامه کبی فارسیده کنیز وکنیزك
دینور (مذاله) میمك ضمیله کندیلکندن برایشه یاپشمیوب دائما بیورمغله ایشلیان تنبل
جاریه‌یه دینور (آبق) هارب وزننده سیدندن بیوجه وسببسز فرار ایدوب قچان قوله دینور
(نخاس) خاء معجمه ایله شداد وزننده اسیر صاتیجی‌یه دینور که اسیرجی تعبیر اولنور وطوار
صاتیجی‌یه دینور که جانباز تعبیر اولنور

) جهانده خیر ناس اولدر که نفع ناسه سعی ایلر فخیر الناس فی الاکوان من یسعی لنفع الناس (*
مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (فخیر) ده فا استینافیه خیر عند الناس مرغوب ومعتبر
اولان نسنه‌دن عبارتدر (ناس) بوقطعه‌نك اولنده کلدیکی لام تعریف جنس ایچوندر
(فی الاکوان) ترکیبنده فی ظرفیه‌در اکوان همزه‌نك فتحیله حدوث ووقوع معناسنه
اولان کونك جمعیدر که مراد واقعات وحادثاتدن عبارت اولان دنیادر (من) موصوله وذوی
العقوله مخصوصه‌در (یسعی) ایشلمك وچالشمق معناسنه اولان سعی لفظندن مضارعدر
تحتنده مستتر اوله‌رق من موصوله‌یه راجع فاعل ضمیریله جمله‌سی موصولك صله‌سیدر موصول
مع صلته جمله‌سی خیر الناس مبتداسنك خبریدر (لنفع) لفظنده لام جاره یسعی فعلنه متعلقدر
(نفع) نونك فتحی وفانك سکونیله برکیمسه‌یی احسان ایله یاخود تعلیم علم مقوله‌سی فائده‌لر ایله
فائده‌لندرمکه دینور حاصل معنی معلومدر

*) بحمد الله درونم جوهر عرفانله مملو * زر وسیم ایله کرچه خلق وش طولدرمدم اکیاس (*
مآل بیت *لاشك من رزق الحجی حرم الغنی *فاشکر بما اوتیته تفضیلا* مصداقنجه کرچه
اصحاب رفاه حال وارباب مال ومنال کبی دراهم ودنانیر ایله کیسه‌لری مالا مال ایتمك
حق فقیرانه‌مده تقدیر کرده‌ٔ جناب متعال اولمامغله ظاهرا ارباب غنادن دکل ایسه‌مده
الحمد لله تعالی خزینهٔ درون فضائل مشحونم جواهر علوم ومعارف ایله لبالب طولودر دیو
بهیهٔ آلهیه اولان فضل وکمال اوزرینه ایفای حق تشکر اوله جقدر

) کتب العلم لنا خیر جلیس وانیس (
(کتب) ضمتینله صحیفهٔ مکتوب فیها معناسنه اولان کتابك جمعیدر (علم) قوت عاقله‌ده حاصل
اولان صورت ذهنیه‌در (لنا) لام اختصاص ایله متکلم مع الغیر ضمیرندن مرکب اوله‌رق
بزمیچون دیمکدر لام جاره علی سبیل التنازع جلیس وانیس لفظلرینه متعلقدر (خیر) مرغوب
ومنفعتلو نسنه معناسنه اوله‌رق کتب العلم مبتداسنك خبریدر خیرك جلیسه اضافتی بیانیه‌در
(جلیس) نفیس وزننده فعیل بمعنی فاعلدر مجالس ومصاحب معناسنه فارسیده همنشین
دینور (انیس) جلیس وزننده انس والفت اولنان نسنه‌یه دینور مأنوس معناسنه (حاصل
معنی) کندنده علوم شتی ثبت واملا اولنان کتابلر بزمیچون سائر جلیس وانیسلردن انفع همنشین
وافضل موانسدر

) دیدیلر ارسلانه هرماس ویتاغی عریس کفیه کوچ قوته دیمش که بهادرده بئیس (*
(هرماس) قرطاس وزننده وهرمیس ابلیس وزننده اسامیسی اکثر من ان یحصی اولان
ارسلانك اسمانه صالدیریجی آد محل اولانه دینور (عریس) سجیل وزننده وها ایله عریسه
ارسلان یتاغی اولان یره دینور (کفیه) غرفه وزننده جهد وطاقت وکوچ وقوت

معناسنه در وکفایت ایده‌جك مقداری رزقه وغدایه دینور (بئیس) جلبس وزننده وبئیس حیدر وزننده شدید نسنه‌یه دینور وشدتله جنك ایدیجی شجیع وبهادر کیمسه‌یه دینور کتف وزننده بئس کبی

(* روح قدس ایتدیلر اطلاق بلی جبریله * پاکلك قدس ودی پاك ایلمکه هم تقدیس *)

(روح قدس) وروح القدس نفوس عبادی لوث عصیاندن مطهر اولان آیات قرآنیه وفیوضات ربانیه ایله نازل اولان جبریل امینه اطلاق اولنور (قدس) قافك ضمی ودالك سکونیله وضمتیله طهر وطهارت کبی پاکلکه دینور و پاك اولمق معناسنه ده کلور (تقدیس) تطهیر وزننده ومرادفیدر تقدیس الهی جناب باری بی عیوب ونقایصدن تنزیهه دال اولان تعبیراتله ذکر ومضمونی اعتقاد ایلمکدن عبارتدر

(* چون بنانك تملی اس واساس ومبنی * او حدودینی بیان وضع تملده تأسیس *)

(اس) همزه‌نك حرکات ثلاثی وسینك تشدیدیله (اساس) سحاب وزننده واسس سبب وزننده بنانك قاعده‌سنه وتملنه دینور وهرشیئك اصلنه ومبناسنه دینور (مبنی) معنی وزننده اوزرینه دیوار بنا اولنان تمله دینور (تأسیس) تأکید وزننده بنا اولنه‌جق خانه‌نك حدودینی بیان ایله تمل آتمق معناسنه‌در

(* حالت شدته بأسا دی عذابه دخی بأس * اولدی هم خور وحقیر ایتمه مثالی تبئیس *)

(بأساء) بانك فتحی وهمزه‌نك سکونیله حالت شدته وداهیه وآفته دینور (بأس) یأس وزننده عذاب معناسنه‌در وحرب وقتالده شدته دینور (تبئیس) تحقیر وزننده برکیمسه‌یی ذلیل وحقیر ایتمکه دینور

(* یأس امیدی کسملك دخی امنیه امید * کسمك امیدنی مأیوس ایدوبده تأییس *)

(یأس) یانك فتحی وهمزه‌نك سکونیله قنوط مرادفیدر که مأمولدن نومید اولمق معناسنه‌در (امنیه) همزه‌نك ضمی ونونك کسری ویانك فتحی وتشدیدیله تمنی اولنان واومولان آرزو ومقصوده دینور غرفه وسدره وزنلرنده منیه کبی (تأییس) تأسیس وزننده برکیمسه‌یی مأمول وآرزوسندن مأیوس ایدوب امیدنی قطع ایتمك معناسنه‌در (امید) میمك تخفیفی وتشدیدیله فارسیدر رجا وامل معناسنه

(* اکا نسبت اولنور ك ایو نار املبسی * شهربانده اوه‌ده کوردم انی بن املبس *)

(املبسی) ازنیق وزننده فواکهدن نارك ایری دانه‌لو وغایت اوفاق چکردکلو لذیذ وآبدار اولان نوعنه دینور (املبس) انبیق وزننده ایران اقلیمنده شهربان تعبیر اولنان بلده‌نك اوه‌سیدر

شهربان عقربان وزننده
بغدادك جانب شرقیسنده
خالص نام قصبه
نواحیسنده بر قریه‌در *

(* اکثریا اولنور اطعمه‌ده استعمال * هرنه اولور ایسه اولسون ایو شی اولدی نفیس *)

(نفیس) امیر وزننده السنه‌ناسده اکثریا لذیذ طعاملرده استعمال اولنمغله اطعمه‌یه نفیسه‌یه اختصاصی توهم اولنور لکن تحصیل وتملکنده ناس بری بریله تنافس ایدر اولدقلری مرغوب وفاخر نسنه‌لرك هر برینه اطلاق اولنور ومال کثیره وبکی طوغمش ولده‌ده اطلاق اولنور

(* قیونه دیندی غنم معز کچیدر اما * کچینك اوغلاغی جدی ودخی ارکك کچی تیس *)

(غنم) فتحتینله قیون جنسنه موضوع اسمدر ومؤنثدر مفردی لفظنك غیریدن اوله‌رق شاه‌در جمعی اغنام وغنوم واغانم کلور (معز) میمك فتحی وعینك سکونیله قیونك قویروقسز برادری اولان کچی‌یه دینور فتحتینله معز وامیر وزننده معیز واسلوب وزننده امعوز وکتاب وزننده معاز کبی

مفردی

مفردی ماعزدر ارککنه ودیشیسنه اطلاق اولنور فارسیده قیونه کوسفند وکچی‌یه بز دینلور (جدی) جیمك فتحی ودالك سکونیله کچینك یاورسنه دینور ترکیده اوغلاق وفارسیده بزغاله دینور (تیس) لیث وزننده کچینك وکیکك ارککنه دینور که تکه تعبیر اولنور جمعی تیوس واتیاس کلور

(* بکزمك لبس ایمش امادخی تلبیس کبی * ایشنه حیله قارشدرمغه دیمش تدلیس *)

(لبس) لامك ضمیله برنسنه آخره ملتبس ومختلط اولوب بکزمك معناسنه‌در (تلبیس) تزویر وزننده وینه وزن مزبور اوزره (تدلیس) بایع متاعنك عیبنی مشتریدن کتم ایتمکله اخذ وعطاسنه حیله قارشدرمغه دینور وتلبیس برنسنه‌یی تخلیط ایله مشتبه قلمق معناسنه‌ده دینور

(* سزه بو نظم سلیس اشته دیزلمش اینجو * ذلك النظم لکم در نظیم وسلیس *)

مصراع اولك ثانینك ترجمه‌سیدر (ذلك) مفرد مذکره اشارته موضوع اولان ذا ایله خطاب حرفیدن مرکب اوله‌رق مبتدادر (نظم) کلام منظوم معناسنه اسم اشارتك صفتی ومشارالیهیدر (لکم) لام اختصاص ایله جمع مذکر مخاطب ضمیرندن مرکب اوله‌رق سزه وسزك ایچون دیمکدر لام جاره تنازع طریقیله در نظیم وسلیس لفظلرینه متعلقدر (در) اینجودر که هرکسك بیلدیکی در (نظیم) فعیل بمعنی مفعول اوله‌رق منظوم یعنی دیزلمش معناسنه‌در (سلیس) نفیس وزننده سهل الحصول ومنقاد اولان شیئه دینور درك نظیمه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندن اوله‌رق مبتدانك خبریدر (حاصل معنی ایها الطالب بو کتاب منظوم سزه در منظوم کبی مرغوب ونفیس وحفظی سهل ومنقاد وسلیسدر

(* سنی کرداب بلایه دوشورورلر آخر * فلك دولتده دخی ممکن ایسه اولمه رئیس *)

(کرداب) کاف فارسینك کسریله وسط دریاده صویی جوش وغلیان ایدوب چورتی پیدا ایتمکله اورایه دوشن سفینه غرقاب بلا اولور بوکه فارسیده وترکیده کرداب دینور عربیده عصفور وزننده دردور دینور (فلك) فانك ضمی ولامك سکونیله سفینه‌یه دینور که فارسیده کشتی وترکیده کمی تعبیر اولنور (رئیس) امیر وزننده برقومك سرکرده‌سنه وباشبوغنه دینور رئیس الکتاب ورئیس السفینه کبی (حاصل معنی ممکن اولدیغی مرتبه ریاستدن مجانبت ایله زیرا اصحاب ریاست معتدی اولورسه کندی بلاسنی بوله‌جغی درکار معتدل اولورسه ینه حسودان بدکاران کید ومکر ایله انجام کار برورطه‌یه اوغرتمغله اضرار ایده‌جکلری امثال ارانسه‌قی واضح وآشکاردر

ان نصف الناس اعداء
لمن ولی الاحکام هذا ان
عدل (من لامیه ابن الوردی)

(* صارت ارجوزتنا راحة روح لنفوس *)

(صارت) رجوع وتحول معناسنی متضمن اولان صیرورتدن مشتق اوله‌رق فعل ناقص مفرد مؤنثدر (ارجوزه) همزه‌نك وجیمك ضمه‌لریله قصیده طرزندن بحر رجزدن ترتیب اولنان شعره دینور ومطلقا کلام منظومه‌ده دینلور (نا) متکلم مع الغیر ضمیریدر لکن بوراده واحده مستعملدر ارجوزتنا فعل ناقصك اسمیدر (راحة) سرور وشادی معناسنه اوله‌رق فعل ناقصك خبر منصوبیدر (روح) رانك فتحی وواوك سکونیله وجوده صفا وانبساط بخش ایدن سرین وملایم روزکاره دینور (النفوس) ده لام جاره راحة لفظنه متعلقدر نفوس روح روان یعنی بدنه متعلق اولان مهجه وجان معناسنه اولان نفسك جمعیدر (ماآل معنی بزم قصیده روشنده اولان شعر ونظممز نفوس سامعینه باد صبا ونسیم دلربا کبی موجب ارتیاح ومورث سرور وصفا اولدی دیمکدر

(* اویقوده ثقلت ایله مضطرب اولمق کابوس * عقلی کتمکده سلاس اوله اولاندر مسلوس *)

(كابوس) جاسوس وزننده اويقوده عارض اولان ثقلته وآغرلغه دينورنيدلان وجثام كبى تركيده آغر بصمه وفارسيده بخست وخفچا وخفتو دينور (سلاس) غراب وزننده عقل زائل اولمق معناسنه در (مسلوس) مجنون وزننده ومرادفيدركه عقلى كتمش اولان كمسه يه دينور ممسوس ومألوك ومألوق ومخفوق ومتخبط كبى فارسيده ديوانه وشيفته وشوريده دينور تركيده دلى واصى كتمش دينور

*) بوى كوزللكى رشاقه كوزله دينلدى ملاح * يوزينك رنكى كوزل كندوكوزلدر قابوس (*

(رشاقه) سحابه وزننده قد وقامتك ياقشقلى وكوزل اولمسنه دينور قامتى سرو سهى كبى خوب وموزون اولان كمسه يه رشيق دينور (ملاح) غراب وزننده پك كوزل كمسه يه دينور مليح كبى (قابوس) قاموس وزننده چهره سى خوب ولون وبشره سى كوزل جميل الوجه ومتناسب الاندام اولان كمسه يه دينور

*) قطرير اولسه شديد اوله هم او يله قطر * يوزينى اكشيده رك چهره ايدن كمسه عبوس (*

(قطرير) زمهرير وزننده (وقطر) جعفر وزننده وقاطر علابط وزننده سخت وشديد اولان شيئه دينور (عبوس) صبور وزننده غضب وانفعالدن ناشى كسكين سركه ايچمش كمسه كبى يوزينى اكشيدوب چهره سنى دورن كمسه يه دينور وبوتعبس وبد چهره لك بعضا جبلى اولمغله صاحبنه عرض لازم ومرض ملازم مشابه سنده اولور شاعرك صوفىٔ ترش روحقنده * اغلمش چهره لى صوفىٔ عبوس الوجهك * روينه جنته ده كيرسه بشاشت كلمز * ديديكى كبى وعبوس شدت وكراهتدن ناشى چهره سى متعبس اولان شديد وكريه نسنه يه دينور

*) بولاشق لوث دخى لطخ بولاشدرمقدر * يلامق لحس ودى منحوس كشى يه لاحوس (*

(لوث) روث وزننده آلوده و بولاشق معناسنه در (لطخ) لامك فتحى وطانك سكونيله برشيئه مردار نسنه بولاشدرمق معناسنه در تلويث وتلطيخ كبى (لحس) نحس وزننده لسان ايله برشيئ يلامق معناسنه در لحظه وزننده لحسه وغرفه وزننده لحسه كبى فارسيده لبسيدن دينور (لاحوس) كابوس وزننده منحوس ومشئوم يعنى اوغورسز وفتنه انكيز كمسه يه دينلور

*) طالغه تيار وصوبى طاشقن اولان بحر طيس * دكز اورتاسيدر اسطم ودينور هم قاموس (*

(تيار) شداد وزننده دكزك ياريلوب وچالنليان شديد طالغه سنه دينور موج مطلقا طالغه يه دينور (طيس) امير وزننده صوبى پك چوق واسع وعميق دريايه وصف اولور (اسطم) همزه نك وطانك ضمه لرى وميمك تشديديله و (قاموس) قابوس وزننده ايكيسيده دكز اورتاسنه دينور

*) خشت نيزك دخى مزراغه دينور رمح وسنان * جرز كرزك اديدر دينلدى طپوزه دبوس (*

(نيزك) حيدر وزننده قصه مزراقدركه برقاچ دانه سى بركانه ايچره قونيلوب حين اقتضاده اعدايه ال ايله اتيلور تركيده خشت وفارسيده نيزهٔ پرتاب دينلور (رمح) رانك ضميله آلات حربدن مزراغه دينوركه تركيسى سنكودر (سنان) كتاب وزننده ناظمك بيانينه كوره رمح مرادفيدركه قارغى ايله تمرن مجموعنه اطلاق اولنور لكن كتب لغاتده مزراغك دمورينه تخصيص اولنمغله سنان مزراغك تمرنى اولمش اولور (جرز) جيمك ضميله مصراودونى رسمنده دمور چوماغه دينوركه آنى قدما محاربه ده استعمال ايدرلر ايدى فارسيسى اولان كرزدن معربدر (دبوس) تنور وزننده طپوزه دينور

*) ترس ومجنب دخى جنه آديدر قالقانك * مغفر اول باش كيى زرخه دينوردرع ولبوس (*

(ترس) تانك ضمى ورانك سكونيله و (مجنب) منبر وزننده و (جنه) جيمك ضمى ونونك

فتحى وتشديديله محاربه ده كنديله صيرلنوب تترس وتستر اولنان قالقانه دينور ميمك كسريله مجن ومجنه كبى فارسيده سپردينور (مغفر) منبر وزننده وها ايله مغفره وكتابه وزننده غفاره باش كسوه سنك التندن كيلان زره كلاهنه دينور فارسيده سرپناه وتركيده تولغه تعبير اولنور (درع) دالك كسريله دموردن مصنوع زرهه دينوركه جنك لباسيدر جمعى درع وعدر ونسوانك تستر ايچون كيدكلرى فراجه مقوله سنه دينور (لبوس) صبور وزننده زرهه اطلاق اولنور جوشن كبى وكيلجك ثوبه وجامه يه دينور لباس وملبس كبى فارسيده پوش وزره دينور

*) دينلدى طولدرمغه ادهاق طولو كاسه دهاق * شئ ايچيلن چناغه كاس ديكيم جمعى كؤوس (*

(ادهاق) همزه نك كسريله كاسه وبرداق مقوله سنى طولدرمغه دينور وصويى بردن دوكوب برقطره قالمامق اوزره بوشالتمق معناسنه ده اولمغله ضد اولور دهق ايكى معناده ده ادهاق مرادفيدر (دهاق) كتاب وزننده طولو برداغه وكاسه يه دينور (كاس) كافك فتحى وهمزه نك سكونيله وتخفيفا همزه يى الفه قلب ايله صو وشربت ايچيله جك قابه دينور قدح كبى فارسيده جام دينور (كؤوس) كنوز وزننده كاسك جمعيدر

*) آرامق جس وتجسس كه تفقد كيدر * اولدى ناصف دخى منهى وطليعه جاسوس (*

(جس) جيمك فتحى وسينك تشديديله و (تجسس) تكلف وزننده خبر آرامق وبرنسنه يى ادراك ايچون كوز ايله باقوب آراشدرمق معناسنه در تنقير وتفتيش وتفحص كبى فارسيده جستن وجوييدن دينور (تفقد) تجسس وزننده بر كمسه غائب ايتديكى نسنه يى آراشدرمق معناسنه در افتقاد كبى (ناصف) صاحب وزننده و (منهى) مفتى وزننده و (طليعه) سفينه وزننده غيرك شر ومضرتنه دائر خبر وعيوب تفتيش وتجسس ايدن جاسوسه دينور جاسوس دخى عربيدر تركيده شيوعى حسبيله ترجمه موقعنده ايراد اولنندى فارسيده تلايه دينور وتركيده شاشودوانجه قراغول تعبير اولنور

*) عز ايله عالم اولان جمله باش اوزره اوتورر * يجلس العالم بالعز على كل رؤس (*

(يجلس) اوتورمق معناسنه اولان جلوسدن مضارعدر (عالم) علوم ومسائله واقف وآشنا اولان كمسه معناسنه اوله رق فعلك فاعليدر (بالعز) تركيبنده باء ملابسه يجلس فعلنه متعلقدر عز عينك كسريله عزت وعلو قدر وشرف معناسنه در (على كل رؤس) تركيبنده حرف استعلاء فعل مزبوره متعلقدر كل الفاظ عمومدندر رؤس نفوس وزننده باش معناسنه اولان رأس لفظنك جمعيدر (حاصل معنى عالم ودانا اولان ذاتك هر كشينك باشى اوزرنده يرى واردر ديمكدر

*) نحس اكبردر آنك طالعنه ناظر اولان * يانكه اوغرامسون يعنى منجم منحوس (*

(نحس اكبر) اهل نجوم اصطلاحنده سبعهٔ سياره دن فلك سابعده مركوز اولان زحل يلدزينه دينور طالع بوراده مولودك آن ولادتنده بروج اثنى عشرك اجزاسندن اوله رق افق بلده دن طلوع وظهور ايدن جزء دن عبارتدر ناظر اصطلاح مرقومده بر كوكبك كوكب آخر ايله ياخود اجزاء فلكيه دن برجزء ايله هر برى فلكك برثلثنده ياخود برربعنده ياخود سدسنده ياخود تمام مقابله سنده اولمغله تثليثا ياخود تربيعا ياخود تسديسا ناظر اولمسندن عبارتدركه اتصالات فلكيه انواعندندر (منجم) تنجيمدن اسم فاعل بنيه سيله عالم سفليده وقوعه كلان حادثات خيرا وشرا حركات افلاك حسبيله حدوث ايدن اتصالات فلكيه نك تأثيرى ايله در ديو زعم ايدن كذابدن عبارتدر (منحوس) مشئوم واوغورسز معناسنه در كما مر آنفا (حاصل معنى منجم ايله مصاحبت واكاعقارندن احتراز ايله زيرا آنك طالعنه نحس اكبر ناظر اولمغله نحوست لازمه سيدر

) شأن شبنی کعماد منقوش (

(شأن) شینك فتحی وهمزه‌نك سکونیله والسنه ده متداول اولدیغی اوزره همزه‌یی الفه قلبله شان امروحال معناسنه در (شبنی) ترکیبنده شین تین وزننده حروف هجادن اون اوچنجی حرفك اسمیدر ومتکلم ضمیرینه مضاف اوله‌رق مبتدا اولان شانك مضاف الیهیدر (کعماد) ده کاف اداة تشبیهدر عماد کتاب وزننده طیانه جق نسنه‌یه دینور ودیره که دینور ستون معناسنه (بطلاء) ده باء ملابسه مابعدنده‌کی منقوشه متعلقدر طلاء کتاب وزننده برنسنه‌نك اوزرینه سوریلان نسنه‌یه دینور بویه ویالدز کبی (منقوش) مصبوغ وزننده الوان عدیده ایله ملون ومحلی نسنه‌یه دینور (حاصل معنی شین قافیه سی لغتلرندن مرتب اولان قطعه‌لر یمك حال وشانی انواع نقوش عجیبه ایله منقش ومحلی والتون یالدز یله زراندود ومطلی اولان مستند یاخود اسطوانه کبی شعشعه پاش وموجب تحسین وشاباشدر دیمکدر

*) ظفر طرنق قاشنوب طرملناندر مخروش * مرش هم طرمله‌مق اوبله ایمش خمش وخموش (*

(ظفر) ظانك فتحی وفانك سکونیله وظفر ضمتیله واظفور اسلوب وزننده انسانك وسائر طرنقلو حیوانك طرناغنه دینور جمعی اظفار واظافیر کلور فارسیده ناخن دینور (مخروش) طرملامق معناسنه اولان خرشدن اسم مفعول بنیه سیله قاشنمش وطرمه‌لنمش نسنه‌یه دینور (مرش) فرش وزننده و (خمش) ینه وزن مزبور اوزره و (خموش) قعود وزننده طرمه‌لمق معناسنه درکدح وکدش وخدش کبی فارسیده خراشیدن دینلور

*) هش بش اولدی بشاشت ایله یوزی کولمك * یوزی کولمش دخی مبشوش کولر یوزلو بشوش (*

(هش) هانك فتحی وشینك تشدیدیله شاد ومسرور وفرحناك اولمق معناسنه اولان هشاشه دن وصف اولمق اوزره منبسط وشادان کیمسه‌یه دینور (بش) هش وزننده (و بشاشه) رشاشه وزننده کولر یوزلولك معناسنه درکه کولج یوزلو تعبیر اولنور بسام کبی فارسیده خندان دینور (مبشوش) مسرور وزننده یوزی کولمش فرحناك کیمسه‌یه دینور (بشوش) صبور وزننده کولر یوزلو شاد وخندان کیمسه‌یه دینور

*) طعم طاد حلو دیمك طاتلی ایمش مر آجیدر * حامض اکشی‌یه دینور مز دیمکدر میخوش (*

(طعم) طانك فتحیله طاد وچاشنی درکه حواس خمسه دن قوة ذائقه ایله معلوم اولان کیفیتدر آجیلق وطتلولق واکشیلك وطوزلولق کبی جمعی طعوم کلور مذوقاتك طعوم تسعه سی کتب کلامیه ده کیفیات محسوسه مقصدنده مبیندر اما طانك ضمیله طعم برنسنه‌نك چاشنی سی طاتمق معناسنه در (حلو) حانك ضمی ولامك سکونیله طتلو نسنه‌یه دینور فارسیده شیرین دینور (مر) میمك ضمی ورانك تشدیدیله مرارتلی اولان آجی نسنه‌یه دینور فارسیده تلخ دینور (حامض) طعمنده حموضت اولان اکشی نسنه‌یه دینور (مز) مر وزننده طعمی حلاوت ایله حموضتدن مرکب اولان میخوش نسنه‌یه دینور اوقان تعبیر اولنان نار کبی

*) ممه درثدی وسود ایله طلوسیدر حالق * زور وصدر اولدی کوکس همدخی جوش وجؤشوش (*

(ثدی) ثانك فتحی وکسری ودالك سکونیله انسان ممه سنه علی قول خاصة نسوان ممه سنه دینور فارسیده پستان دیرلر سائر حیوانلرك ممه سنه عربیده ضرع وفارسیده غرم دینور (حالق) حاء مهمله‌نك فتحی ولامك سکونیله سود ایله طیطلو اولان ممه‌یه دینور (زور) زانك فتحی وواوك سکونیله (صدر) صادك فتحی ودالك سکونیله (جوش) جیمك فتحی وواوك سکونیله (جؤشوش) عصفور وزننده عضو معروفدر که کوکس تعبیر اولنور کلکل وکلکال کبی فارسیده بروسینه اطلاق اولنور

*) لبد وعهن ودخی صوف دیمك یوك یپاغی * آنی حلاجلرك آتدیغی اولمش منفوش (*

(لبد) فتحتیله و (عهن) عینك کسری وهانك سکونیله و (صوف) صادك ضمیله قیوندن قیرقیلان یوك ویپاغی‌یه دینور فارسیده پشم وپرز دینور (منفوش) آتلمش وحلاجلنمش یوك وپمق مقوله سنه دینور

*) نشر طاغتمه ایمش لف دوروب دوشرمك * دوشه‌مك فرش ودوشنمش دیمه درهم مفروش (*

(نشر) حشر وزننده برنسنه‌یی تفریق ایدوب طاغتمق معناسنه در وبرخبری فاش وشایع ایتمکه دینور ومیتی احیا ایتمك معناسنه در (لف) لامك فتحی وفانك تشدیدیله نشر مقابلیدر که برنسنه‌یی دوروب دوشرمکه دینور (فرش) عرش وزننده برنسنه‌یی بسط ایدوب یایمق ودوشه‌مك معناسنه در وکلیم وکچه مقوله سی اولان او دوشمه سنه دینور فراش وبساط کبی (مفروش) منقوش وزننده یایلمش ودوشنمش نسنه‌لره دینور

*) قمح بغدای طاریدر دخن ودکرمن طاحون * اونه دی طحن ودکرمنده اوکونمش مجشوش (*

(قمح) قافك فتحی ومیمك سکونیله حبوباتدن بغدایه دینور بر وحنطه کبی فارسیده کندم دینور (دخن) دالك ضمی وخانك سکونیله حبوباتدن طاری‌یه دینور ناظمك اطلاقنه کوره طاری جنسنك انواعنه شاملدر ذره کبی لکن قاموس ترجمه سنده مذکور اولدیغی اوزره حب جاورس اسمیدر که قره جه طاری وبعض محلده قزیل طاری وجواز طاری دیدکلری خرده طاری اوله جقدر فارسیده بوکا ارزن دینور ومطلق طاری‌یه ارزن دینور (طاحون) صابون وزننده دکرمنه دینور طاحونه ورحی کبی فارسیده آسیا وآسیاب دینور (طحن) طانك کسریله اوکودلمش اونه دینور دقیق کبی فارسیده آرد وآرداله دینور اما طانك فتحیله طحن مصدردر اون اوکوتمك معناسنه در (مجشوش) مدقوق وزننده دکرمنده دوکیلوب اوفادلمش بولغور ویورجاق مثللی نسنه‌لره دینور

*) ارقم وحیه یلان پك یوکیدر ثعبان * نهش انك صوقه سیدر صوقدیغی اولمش منهوش (*

(ارقم) احمر وزننده سائر یلانلردن زهرناك ودائما صوقمق ایچون انسان قسمنی جستجو ایدن یلانه یاخود آقلی وقاره‌لی آلاجه یلانه دینور (حیه) حانك فتحی ویانك تشدیدیله مطلقا یلانه دینور قیوریلوب چوره‌کلنمسی یاخود طول حیاتی باعث تسمیه اولمشدر (ثعبان) عثمان وزننده غایت ایری واوزون یلانه دینور که اژدها تعبیر اولنور علی قول یلانك ارککنه دینور اخزم وصمه کبی وعلی قول مطلقا یلانه دینور حیه واسود ورقاش وصداد وعثمان کبی (نهش) وحش وزننده انسانی وسائر حیوانی یلانك اصروب صوقمسنه دینور سین قافیه سنك اولکی قطعه سنده یکجد بکی کبی (منهوش) ملدوغ وزننده ومراد فیدر که یلان صوقمش کیمسه‌یه دینور

*) آدمه مونس اولان جانور اولمش اهلی * جمله حیوانکه یبانی اوله هم دیندی وحوش (*

(اهلی) یاء نسبتله خانه‌یه وآدمه مونس وشنلکه مألوف اولان حیوانه دینور که وحشی ویابانی مقابلیدر (وحوش) نقوش وزننده یبانی حیوان معناسنه اولان وحشك جمعیدر که انسانه مألوف اولمیان حیواناتدر

*) شاشمغه دیندی توله دخی شاشقن واله * اولدی ادهاش شاشرمق متحیر مدهوش (*

(توله) تحیر وزننده ومرادفیدر که برکیمسه بر موحش امردن ناشی سراسیمه وحیران اولوب شاشمق معناسنه در (واله) صاحب وزننده وله وحیرت کلمش متحیر وسرکردان کیمسه‌یه دینور فارسیده تیب وشبب وهاژه دینور (ادهاش) همزه‌نك کسریله برکیمسه‌یی سرکشته وحیران

وبیهوش وسرکردان قیلمق معناسنه درکه ترکیده شاشرمق وفارسیده سرکشته کردن دینور
(مدهوش) مفروش وزننده متحیر وطالغین بیجاره کیمسه یه دینور

*) دیندی سو یلمکه انطاق ودخی استنطاق * سو یلیان ناطق ایمش ساکت وصامت خاموش (*
(انطاق) همزه نك کسریله کندندن معانی فهم اولنور حروف واصواتله سوز سو یلتمك
معناسنه در (استنطاق) برکیمسه دن سوز سو یلمك طلب ایلمك معناسنه درکه مثالی انطاق
اولور فارسیده کفتار یدن دینور (ناطق) سابق وزننده سو یلیجی معناسنه در متکلم کبی فارسیده
کوینده وکویا دینور (ساکت) و (صامت) سکوت وصموتدن اسم فاعل صیغه لریله کلامه قدرتی
وارایکن ترك کلام ایدرب سو یلمیان کیمسه یه دینور فارسیده خاموش دینور

*) نظمهمز نقد اولنان سوزدر او مغشوش دکل * نظمنا منتقد لیس بقول مغشوش (*
مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (نظمنا) ترکیبنده نظم کلام منظوم معناسنه مبتداء ومتکلم
مع الغیر ضمیرینه مضافدر (منتقد) منتخب وزننده ومرادفیدر که زیوف وردیسی سچیلوب
طرح اولنوب خالص وجیدی قالمش اقچه یه وسائر نسنه یه دینور منقح ومنتقی کبی فارسیده
کزیده وترکیده اورندلنمش تعبیر اولنور وبو منتقد لفظی مبتدانك خبری وجمله سی ابتدائیه در
(لیس) لامك فتحیله افعال ناقصه افرادندن مدخولی اولان جمله نك خبرینك مضمونی اسمندن
نفی وسلبه موضوعدر اسمی اولان ضمیر مرفوع مستتر نظمه راجعدر (بقول) ده باء زائده در قول
قافك فتحیله کلام کبی سوز معناسنه اوله رق لفظا مجرور ومحلا منصوب اوله رق لیس نك خبریدر
(مغشوش) خالص اولمیان نسنه معناسنه قولك صفتیدر (حاصل معنی بو نخبه مز غایت منقح ومنتقی
ولغات وحشیه غیر مأنوسة الاستعمالدن مصفی ومنتقی در

*) سنده برسو یله ایکی دکله یلوب حکمتنی * چونکه آدمده زبان بردر ایکی اولمش کوش (*
(مثال معنی جناب قادر مختار جلت حکمته حضرتلری انموزج عالم اکبر اولان وجود انسانده
ابداع بیوردیغی حکم لایحصی جمله سندندر که جارحهٔ تکلم اولان لسان فصیح البیانی بر وآلت
استماع اولان روزنهٔ صماخی ایکی عدد خلق وایجاد بیورمشدر ایمدی مقتضای حکمت ومصلحت
انسان کامل پرکو ومکثر اولموب اقوال نافعه یی بیله تکلم وتلفظی اقل واستماع وتلقیسی اکثر
اولمسی لازمهٔ صنع الهی اولدیغی واضح وآشکاردر

) احفظوا السنکم عن هذیان الافحاش (
(احفظوا) همزه نك کسریله اعلموا وزننده امر مخاطب جمع مذکردر وقایه وصیانت ایدك دیمکدر
(السنکم) ده السن سینك ضمیله افلس وزننده آلت تکلم اولان لسانك جمعیدر السنه کبی فعلك
مفعولی اولمق اوزره منصوب وجمع مخاطب ضمیرینه مضافدر (عن) کلمه سی مجاوزه ایچون حرف جر
اوله رق احفظوا فعلنه متعلقدر (هذیان) نزوان وزننده نامعقول رابطه سز صاچمه سوز
معناسنه در فارسیده هرزه و یاوه دینور (افحاش) همزه نك کسریله زشت وقبیح وناسزا سوز
سو یلمك معناسنه در (حاصل معنی غنی عن البیاندر

*) کشینك زوجهٔ منکوحه سنه دیندی فراش * یاتغه المه دخی جاریه یی استفراش (*
(فراش) کتاب وزننده متزوج اولان کیمسه نك زوجهٔ منکوحه سنه دینور بعله وحلیله کبی
ودوشکه ودوشه مه یه دینور (استفراش) استعمال وزننده جاریهٔ مملوکه یی فراشه الوب زوجیت
معامله سی ایتمکه دینور تسری کبی ترکیده اوطه لق ایدنمك دینور

*) تللی دیبا ایمش استبرق وسندس اطلس * عبقری کاله والا ایو اثواب ریاش (*
(استبرق) همزه نك کسری وتاء فوقیه نك فتحیله صرمه وقلابدان ایله طقونمش دیبایه دینور

فارسیده زربفت دینور وترکیده پنبه وسوائی وسلیمیه والتون اولوق کبی اسملر ایله تعبیر
اولنور یاخود استبرق دیبا وحریردن قالن اولانه دینور (سندس) سنبل وزننده برنوع انجه
ونازك اطلسه یاخود انجه ولطیف دیبایه دینور که صندل وجانفس تعبیر اولنور (عبقری)
عسکری وزننده عبقره منسو بدر عربك زعمی اوزره عبقر طائفهٔ جنك بلده سی اسمی اولمغله هرمتاع
نفیسی وشیء عجیبی اکا نسبت ایدرلر ائمهٔ لغتدن قطرب عبقری نك یاسی نسبت ایچون اولمیوب بلکه
کرسی وبختی کلمه لرینك یاری کبی اصل کلمه دن اولمسنه ذاهب اولمشدر کذا فی حاشیة السعدی
علی القاضی (کاله) هاله وزننده فارسیدر مدار انتفاع اولان لزوملی وکرکلو نسنه یه دینور متاع
معناسنه (والا) حالا وزننده اعلا معناسنه فارسیدر بهتر و بهترین و بهین کبی (ریاش) کتاب
وزننده لباس فاخره دینور ولباس فاخر معناسنه اولان ریشك جمعیده اولور

*) اغطش ایلدی مظلم دیمه درمعناده * ایته درهم دخی او یله قرا کولق اغطاش (*
(اغطش) اظلم وزننده ومرادفی اولمق اوزره افعال بابندن فعل ماضیدر نوری ازاله ایله ظلمت
وقرا کولق احداث ایتدی دیمکدر (اغطاش) همزه نك کسریله متعدی اولوره ظلم وقرا کو قیلمق
معناسنه ولازم اولور کیجه قرا کو اولمق معناسنه

* نم قاپوب جلب رطوبت ایدن اولمش مرشوش * دخی سر پندیسی صو کیبیلرك اولدی رشاش *
(مرشوش) مبلول وزننده آبدار نسنه دن وهوادن نملنوب رطوبت و یاشلق جلب ایدن نسنه یه
دینور (رشاش) سحاب وزننده ماء ودم ودمع کبی مایع نسنه لرك صچرانتیسنه وسرپندیسنه
اطلاق اولنور

*) صاغ ایکن ضنك معیشت دیمه درطار دیرلك * بو لجه دیرلکله دیرلکده معیش ایله معاش (*
(ضنك معیشت) صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله رق طار دیرلك دیمکدر زیرا ضنك
ضادك فتحی ونونك سکونیله مطلقا طار نسنه یه دینور ضیق وضائق کبی فارسیده تنك دینور
(ومعیشت) دیرلکه دینور حیات وزندکانی معناسنه وکندو سیله یچنلجك نسنه یه دینور مطعومات
ومشروبات کبی که مایه الحیات اوله جق نسنه دن عبارتدر دیرلك تعبیر اولنور (معیش) مصبر
وزننده و (معاش) مرام وزننده دیرلکه ومدار تعیش اولان نسنه یه دینور عیش ومعیشت کبی
لکن معاشده فراخی ووسعت مفهوم معاشدن خارجدر

*) دیدیلر مال بقایاسنه کرچه حفشوش * حالهٔ نزعده روحك دخی باقیسی حشاش (*
(حفشوش) کیلوس وزننده غنی ایکن فقیر اولان کیمسه نك یدنده قلان بقیهٔ ماله وذممده باقی
قلان برمقدار مبلغه اطلاق اولنور (حشاش) غراب وزننده خسته نك ومجروحك وجودنده
قلان روح بقیه سنه دینور حشاشه ورمق یسیر کبی

*) ناسدن مختلف اجناس دیمك و بش اولمش * اول دیرتی سفها زمرهسیدر هم اوباش (*
(وبش) وحش وزننده اجناس مختلفه وانواع سفله دن تجمع ایدن نادان وفرومایه کیمسه لره
اطلاق اولنور (اوباش) همزه نك فتحیله وبش مزبورك جمعی اوله رق مجتمع اولان سفها
زمره سنه واراذل واسافل کروهنه دینور

*) لص وسارق دینلور خرسزه اما کدانك * قبر ملعونی کفن صو یجی یعنی نباش (*
(لص) لامك حرکات ثلاثیله خرسزه دینور جمعی لصوص کلور مؤنثی لصه در فارسیده
دزد واصل ترکیده اوغری دینور (سارق) حارب وزننده ومرادفیدر بونلرده خرسزه دینور قبول
وزننده سروق کبی (نباش) شداد وزننده مستور اولان نسنه یی کشف واظهار معناسنه اولان
نبشدن مأخوذ اوله رق قبری اچوب میتك کفننی صو یوب آلان ملعونه دینور (رحم الله النباش الاول)

مثلی مشهوردر

*) فاحشه اولدی زنا هم پرامز ایشه دینور * اویله ایش ایدیجی بدسویلیجیدر فحاش (*

(فاحشه) حانك كسريله كاأردن اولان زنایه دینور وغایت قبیح ومنكر اولان معصیته وطلقا شرعك نهی ایتدیكی شیئه دینور (فحاش) نباش وزننده مبالغه‌در فعل قبیحی چوق ایشلیجی وقول قبیحی چوق سویلیجی كیمسه یه دینور

*) علت ضعف بصرله كیجه كورن اخفش * یراسه قوشیده وطواط ایمش هم خفاش (*

(اخفش) احمروزننده خلقی اوله‌رق كوزی كوچك و بصری ضعیف اولمغله كیجه كوروب كوندز كوره‌مز كذلك بلوتلی كونده كوروب اچیقلق كونده كوره‌مز اولان كیمسه‌یه دینور جمعی اخافش كلور مؤنثنده خفشاء دینور واخفش ائمهٔ نحاتدن اوج ذاتك لقبیدر بری اخفش اكبردركه ابوالخطاب عبدالحمیدبن عبدالمجیددر سیبویه‌نك اساتذه‌سندندر ودیكری اخفش اوسطدركه ابوالحسن سعیدبن مسعده‌در سیبویه‌نك تلمیذیدر واوچنجیسی اخفش اصغردركه علی بن سلیماندرعلم نحوی مبرددن وثعلبدن اخذایلمشدر (وطواط) واوك فتحیله پراسه قوشنه دینوركه معروفدر (خفاش) خانك ضمیله رمان وزننده بوده پراسه قوشنه دینور كوزلری كوچك و بصری ضعیف اولدیغی باعث تسمیه اولمشدر مرادفلری خشاف وطمروق وسحاوخفددر فارسیده شب پره وشبپوردینور

*) قیل خلوصیله معاشكده توكل حقه * فعلی الله توكل بخلوص لمعاش (*

(فعلی الله) تركیبنده فا ابتدائیه یاخود زائده‌در علی حرف جراوله‌رق مابعدنده واقع توكل امرینه متعلقدر جارك متعلق اوزره تقدیمی حصری مفیددر (الله) اسم جلالدر كماسبق فی القطعة الاولی (توكل) تفعل بابندن امر مخاطب مفرد مذكراوله‌رق خدای متعال حضرتلرینه تسلیم امورایله اعتماد وانقیاد ایله دیمكدر (بخلوص) ده باء ملابسه توكل فعلنه متعلقدر (خلوص) جلوس وزننده برنسنه صافی وخالص اولمق یعنی مغشوش ومتكدر ومشوب اولمقدن عبارتدر (لمعاش) ده لام تعلیل توكله متعلقدر معاش بوقطعه‌ده كچدی (حاصل معنی جمیع نفوس منجسده‌نك ارزاقنی تكفل ایدن رزاق عالم حضرتلرینه امر معاش خصوصنده خلوص قلبله اموریكی تسلیم واعتماد ایدوب مضطرب اولمه زیرا * ومن یتوكل علی الله فهو حسبه * بیورلمشدر

*) بویله‌دریوسفه هم پندجناب پدری * راز پنهانكی اخوانكه‌ده ایلمه فاش (*

یعنی كتمان اسرار مقصوده ظفروسطوات دهردن سلامته مدار وافشاء سرموجب ندامت وموروث محنت ووخامت اولدیغی نزدپیران روشن ضمیرانده واضح وآشكار اولدیغندن حضرت یعقوب علیه السلام مخدوم نبوتموسوملری یوسف صدیق علیه السلامه نصح و پند معرضنده موضوع خزانهٔ دل آگاهلری اولان سرمكتومی اخوانه افشادن منع ایلدی كما قال الله تعالی حاكیا * قال یابنی لاتقصص رؤیاك علی اخوتك * الآیة

) انعم الله لنا العلم به نحن نعیش (

(انعم) افعال بابندن ماضیدر اعطا واحسان ایتدی معناسنه (الله) فعلك فاعلیدر (لنا) بزه‌چون دیمكدر (العلم) فعلك مفعولیدر جمله‌سی ابتدائیه‌در (به) ده باء سببیه مؤخر نعیش فعلنه متعلقدر ضمیر مجرورعلمه راجعدر (نحن) متكلم مع الغیرضمیریدر ومبتدادر (نعیش) عاش یعیش‌دن مضارع متكلم مع الغیردر تحتنده مستترفاعل ضمیریله جمله‌سی مبتدانك خبریدر جارك متعلق اوزره تقدیمی حصرایچون خبرك فعلیتی تقوی حكم ایچوندر (حاصل معنی جناب

واهب العطایا بزه نعمت علمی احسان واعطا ایلدی بزانجق اوعلم سببیله حیات ابدی وزندگانی سرمدی بولورز یاخود اوعلم سببیله مرزوق اولوب تعیش ایده‌رز دیمكدر

* جوهری یازدیكه خلط ایتمكه دیمش تشویش * طوغروسن صاحب قاموس بیوردی تهویش *

(تشویش) تفعیل وزننده ائمهٔ لغتدن جوهرینك صحاحنده بیاننه كوره برنسنه‌یی قارش مورش ایلمكه دینور خلط وتخلیط كبی و بومعناده اكثرائمهٔ لغت دخی جوهری‌یه موافقلردر لكن صاحب قاموس جوهری‌یی وهمه نسبت ایدوب صواب اولان معنای مز بورده ها ایله تهویش اولمقدر دیدی مترجم قاموس تشویشك نزاع واختلاف معناسنه اولان شواشدن اخذینه مبنی جوهری‌یه نصرت ایلدی

*) خلقه القای فساد ایلمك اولمش توریش * دخی تزویره سلوك ایتمكه دیمش ترقیش (*

(توریش) تحریش وزننده ومرادفیدركه خلقی بری برینه دوشوروب بینلرنده فتنه وفساد القا ایلمك معناسنه‌در (ترقیش) تزویروزننده ومرادفیدركه كلامه حسن وزینت ویرمكله تنظیم وترویج ایلمكه دینور

*) راهب قوم نصاری دیمه‌در تركجه كشیش * دیرعرب باده جوشوب قینامه صوتنه كشیش (*

(راهب) هارب وزننده نصاری طائفه سنك علم جهتیله رئیسلرینه دینوركه تركیده كشیش وفارسیده هریدودانشمند ترسایان دینور (كشیش) كبیر وزننده شراب كوبده قینار كن ظهور ایدن خشلدیسنه دینور پس كشیش لفظی هم تركی هم عربیدر لكن تركیده پاپاس معناسنه عربیده خمرك غلیانندن حاصل اولان صوت معناسنه‌در

*) هم عرب دیدی كوچك جثه‌لیه قوش اما * عش قوشك یوه سیدر یلكی اولمش ریش (*

(قوش) قافك ضمیله صغیرالجسم وقصیرالقامه بودوروچلمسز آدمه دینور نغاش ونغاشی وقطیع كبی فارسیده زاد خواست وتركیده جوجه وجوره دینور (عش) عینك ضمی وشینك تشدیدیله شول قوش یواسنه دینوركه اغاجك داللری ارالغنده خاروخسدن یعنی چوردن چوبدن اتخاذ ایلیه امادیوار قوغوقلرنده وقیاد لكلرنده اولان قوش یوسنه وكر دینور عشك جمعی اعشاش ووكرك جمعی اوكار كلور فارسیده مطلقا یوه‌یه آشیان دینور (ریش) لیف وزننده قوش قنادینك تویلریدركه یلك تعبیر اولنور والباس فاخره دینور ریاش كبی

قوش لفظی دخی هم تركی هم عربیدر لكن عربیده جوزه وخبزه كمسه‌یه دینور تركیده طیر ومرغ قسمنه دینور

*) علف اولكیم انی حیوان یه یملك معلف * اوقاغی حث وصمان تبن وقوری اوتده حشبش (*

(علف) سلف وزننده آت وقاطر ودوه وصغر مقوله‌سی حیوانلرك یمنه دینور (معلف) مقعد وزننده حیوانك علف ویم یه‌جكی یره دینوركه آخورویملك تعبیر اولنور (حث) حاء مهمله‌نك ضمی وثاء مثلثه‌نك تشدیدیله صمان اوقانتیسنه دینوركه صمان توزی تعبیر اولنور (تبن) تانك كسریله وفتحیله صمانه دینوركه معلومدر وشریف وسخی كیمسه‌یه دینور وساعدن قورده دینور و بیوك كاسه‌یه دینور (حشبش) امیر وزننده قوری اوتلغه دینور

*) جمع ایدن بریره نسوان ورجالی دیبوب * دی قلدی یه دبیب وحركت اولدی نطبش (*

(دیبوب) دیموم وزننده (ودبوب) صبوروزننده دائما رجال ونسوان بیننی فاحشه وزنا ایچون جمع ایلمكه سعی ایدن عورت پزه ونكنه دینور وقوغجی‌یه وساعی بالفساده دینور (دبیب) طبیب وزننده یاب یاب ملایمتله یورمك معناسنه‌در اطفالك ایمكلیه‌رك یوریمسی كبی واكثر حیوان وحشراتك حركتنده مستعملدر (نطبش) امیر وزننده مطلقا حركت معناسنه‌دركه حركه فی الاین در فارسیده جنبیدن دینور

*) عجله ایلیجی كیمسه عجول اولمش هم * انكماش ایومه درایودرمكه دیمش تكمیش (*

(عجول) جهول وزننده بالطبع ایوه‌کن کیمسه‌یه دینورکه برنسنه‌یی وقتندن مقدم طلب ایتمك عادتی اوله وعجول ولدیی ضایع ایتمش متحیره عورته وناقه‌یه دینورثكلی كبی واولومه دینور منیه كبی وقهوه التی تعبیر اولنان مختصر طعامه دینور سلفه ولهنه كبی (انكماش) انتقال وزننده سرعت ایلمك معناسنه‌در تكمش ومبادره ومطوركبی فارسیده شتابیدن وشتاب دینور (تكمبش) تكمیل وزننده ایودرمكه وعجله ایتدیرمكه دینور اعجال واسراع وارعاف كبی

*) طرملنمق اثری خادشه‌در خدش كبی * قشیمق طرمله‌مق دیمه‌ده خرش وتخدیش (*

(خادشه) حادثه وزننده (وخدش) خانك فتحیله برنسنه‌یی طرنق مقوله سیله قاشیمق وطرمله‌مقدن حادث اولان طرنق یاره سی وبره ویرتق كبی اثرونشانه دینورخمش كبی وخدش طرمله‌مق معناسنه‌ده دینورخرش كبی (خرش) عرش وزننده خاء معجمه ایله وحاء مهمله ایله (وتخدیش) تشویش وزننده طرمله‌مق معناسنه‌در مرش وتكدیح وكدح كبی فارسیده خراشیدن دینور

*) قوپمه‌در عرث ودخی جث قوپارمقدرهم * عنف وشدت ایله اخذ ایلمه‌ده بطش وبطبش (*

(عرث) حرث وزننده برنسنه یرندن قوپمق معناسنه‌در تقلع وانجثاث كبی وبرنسنه‌یی یرندن قوپرمق معناسنه در ازعاج وانتزاع كبی (جث) جیمك فتحی وثانك تشدیدیله برنسنه‌یی چكوب قپاره‌مق معنـاسنه در نزع وقلع واقتلاع كبی فارسیده قوپمغه شكستن وقوپارمغه بركندن وانگیختن دینور (بطش) بانك فتحی وطانك سكونیله بركیمسه‌یی یاخود برنسنه‌یی بأس وقوت وعنف وشدتله قورایوب طوتمق معناسنه در وبطش سطوت وقوت معناسنه ده كلور (بطبش) نطبش وزننده كوجلوقوتلوشدید البطش اولانه دینور وعنف ایله اخذه دینور

) آشكارا اولورارانمق دمی مصلح ومفسد یظهر المصلح والمفسد عند التفتیش (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (یظهر) ظهوردن فعل مضارعدر عیان وآشكار اولور دیمكدر (مصلح) محسن وزننـده برنسنه‌یی ایو وصالح قیلیجی كیمسه‌یه دینوركرك ابتـدای امردن وكرك فسادنی ازاله ایله صكره‌دن قیلسون (مفسد) مصلح وزننده ومقابلیدركه برنسنه‌یی حد اعتدالدن اخراج ایله فنا وتبـاه ایدیجی كیمسه‌یه دینور (عند) عینك حركات ثلاثی ونونك سكونی ودالك فتحیله حسی ومعنوی مكان قرب وحضوره دلالت ایدر ظرفدر عنده مال وعنـده علم كبی بوندن تركیده قتنده ایله وفارسیده نزد ایله تعبیر اولنور ومقتضـای اضافت اوزره ظرف زمانی ده اولور بوتركیبده اولدیغی كبی (تفتیش) تنقیر وزننده ومرادفیدركه برنسنه‌یی جستجوایدوب اراشدرمق معنـاسنه‌در آشكار ظاهردر (دم) فارسیده زمان معناسنه‌در مصلح فعلك فاعلی عند ظرفیدر (حاصل معنی واضح وآشكاردر

) اولمه پسمانده طریقكده مثال جهلا ایده كور بدرقهٔ علم وكمالی درپیش (*

(پسمانده) فارسیده اكسه معنـاسنه اولان پس لفظی ایله قالمش معنـاسنه اولان مانده لفظندن مركب اوله‌رق آرده وكیرویه قلان نسنه‌یه دینور دمدار ودنبـالـهٔ اور كبی عربیده متأخر ومتخلف معنـاسنه (بدرقه) دال مهمله ایله وذال معجمه ایله دحرجه وزننده قولاغوزه ورهبره دینور ویول یساغجیلغینه یعنی یول محـافظلغینه دینوركه ابناء سبیلك اوكنه دوشوب قطاع طریقدن محـافظه وحمایه ایتمكلكدر (درپیش) درویش وزننـده فارسیدر اوكنده دیمكدر عربیده امامك وقدامك معنـاسنه (حاصل معنی منزل مقصود اولان سعـادت دارینه وصول طریقنـده ماندجهال اوقاتكی اضاعه ایله تسویف واهمال* ورهروان حقیقتـدن كیرویه قالوب نفسكی اذلال ایلمه بلكه اكتسـاب معالی واقتناء ارتفاع وتعالی خصوصنده علم وعرفانی وسائر مدار كمال اولان مكارم اخلاقی اوكوكده رهنما ورهبر ونفسكی بونلره پیروقیلمغه

مراتب علیـا احرازینه فوز وظفر بوله كور دیمك اولور

) رتلی صادرصین خطل الغیر رصاص (

(رتلی) ده رتل جبل وزننـده خوب ولطیف ودلكش ورنكین كلامه دینور وبرنسنه انجو دیزیسی كبی وجه لطیف واسلوب متنـاسب اوزره منتظم ومرتب اولمق معنـاسنه دریا متكلم ضمیریدر رتل اضافتله معرفه اوله‌رق مبتدادر (صاد) عاد وزننده حروف هجادن اوندردنجی حرفه دینوركه مقـام حسبیله معنای قریبدر ومعدنیاتدن توجه دینوركه معنای بعیددر وبو معنـای بعید مراد اولمغله محسنات بدیعیه‌دن ایهام صنعتی واردر ومبتـدانك خبریدر (رصین) امیر وزننـده قوی ومحكم اولان نسنه‌یه دینور صادك رصینه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلنـدندر (خطل) جبل وزننـده سرعته وچابكلغه دینور وفاسد اوله‌رق چوق كلامه دینور (غیر) خیر وزننـده سوی معنا سنه دركه ماعدا وبشقه كیمسـه‌لر دیمكدر (رصاص) سحاب وزننـده معدنیـاتدن رصاص اسود تعبیر اولنان قورشونه ورصاص ابیض تعبیر اولنـان قلایه دینور خطل غیره مضاف ومبتدادر رصاص خبریدر (حاصل معنی بنم انواع محسنـات ایله محلی نواداودلنشین كلامم توج كبی مستحكم ومتیندركه سهام حاسدانه غرض ورماح بدخواهانه هدف دخی قیلنسه كندیده طعنهٔ حساد بدنهاد اصلا كار وتأثیر وبروجهله مورث رخنه اولور اثر ایله خلل پذیر ایده‌مز غیریلرك محسناتدن عاری وسلاستدن بری اوله‌رق تفوه وتشدق ایله دیرمه وچاتمه كلاملری رصاص كبی رخاوتلی اولمغله سنان زباندرازانه مقـاومت ایده‌میوب متأثر ورخنه‌دار اولور دیمكدر

*) صدغ زلف اولدی باشه طوپلنلان صاچده عقاص * باشده قیل بندیكی برغایته ایردكده قصاص (*

(صدغ) صادك ضمیله كوز ایله قولاغك ماببنه دینور وكوز ایله قولاق بینه صارقان صاچه دینوركه زلف تعبیر اولنور (عقاص) كتاب وزننده باش اوزره دیوشیرلموب طوپلنان صاچه دینور سفینه وزننـده عقیصه كبی وباش اوزره طوپلنلان صاچك باغنـه دینور وباش اوزره طوپلنلان صاچه خصله ده دینور غرفه وزننده (قصاص) قافك حركات ثلاثیله باشك اطرافنده تراش نهـایت بولدیغی یردركه اندن اشاغیده قیل بتمز

*) دونه‌رك جنبش ایله اوینایجیدر رقاص * انی اوینـاتمه دخی شوقله ترقیص ارقاص (*

(رقاص) شداد وزننده حركات وزونه ایله دونه‌رك وقالقیه‌رق اوینیان كیمسه‌یه دینور طوشان وكوچك كبی (ترقیص) تخصیص وزننده (ارقاص) همزه‌نك كسریله رقاصی رقص ایتدیروب اوینـاتمغه دینور سازنده وسیرجی حالیدر

) پك سریع اولان ایمش كرچه كیم املیص وملاص قاچمغه هم كیروقالمغه دینور نوص مناص (*

(املیص) انجیل وزننده (ملاص) كتاب وزننـده زیاده سرعت وشتابله اولان سیر وحركتـه وصف اولور سیراملیص سیرسریع معنـاسنه در (نوص) نونك فتحیله (مناص) میمك فتحیله قاچمغه دینوركه ایریلوب الارغه اولمقدر وكیرو قالمغه دینور تأخر وتخلف كبی ومناص صغنیجق یره دینور ملجأ وملاذ وموئل كبی

(قامچی سوط ودخی قرباجه دینورمش عرفاص* خیری یوق شرایدیجی كیمسه ایمش هم منداص)

(سوط) سینك فتحی وواوك سكونیـله وزونـه دیلمش دریلردن اورولمش وسجملردن بوكولمش قامچی‌یه دینور وشدت ومحنته دینور وقامچی ایله اورمق معناسنه‌در مصدر اولور (عرفاص) قرطاس وزننـده والی وحاكملرك مجرملری دوكدكلری قرباج تعبیر اولنان قامجیدر سوطك جمعی سیـاط واسواطدر عرفاصك جمعی عرافیص كلور فارسیـده قامجی‌یه

فارسیده زلفه بسونه وكاكل دینور*

فارسیده اوینامغه بازیدن واوینـاتمغه بازانیدن دینور*

تازیانه وتازانه دینور (مِنداص) محراب وزننده دائما ناسزا شر ومکروه وناسزا ایشلر ایله اذا واضرار ایدن کیمسه یه دینور واو غوز جمقا خاتونه وبدزبان عورته وخفیفه عورته دینور

*) دی غریب ایتمکه تغریب چیقارمق افصاص * دخی اجلا کبی دور ایتمه وطندن انشاص (*

(تغریب) تعذیب وزننده برکیمسه یی وطندن جدا وغریب ایتمکه دینور نفی کبی ودیار بعیده یه سیر وسفر قیلمغه دینور وبرنسنه غائب ونابدید اولمق معناسنه دینور (افصاص) اخراج وزننده برنسنه دن برنسنه یی اخراج ایدوب چیقارمغه دینور (اجلا) همزه نك کسریله برکیمسه یی دار ودیارندن دور وخانماندن جدا ومهجور قیلمغه دینور وبرسببدن ناشی ترك دیار ایدوب وطندن دور اولمق معناسنه لازم اوله رق ده مستعملدر اجلیلاء کبی (انشاص) افصاص وزننده برنسنه یی محلندن طشره چیقارمق معناسنه دینور انداص واستنداص کبی

*) نفس مقتوله بدل ماله دیت دیمشدر * دخی یاره دیتی ارش وقود اولدی قصاص (*

(دیه) عدة وزننده وودی وعد وزننده مقتول ایچون وارثنه ویریلان ماله دینورکه لسانمزده ده دیت دینور وقان بهاسی دینور فارسیده خون بها دیرلر (ارش) عرش وزننده یاره وجراحت دیتنه دینور ومطلقا دیتنه ده دینورکه خونبهادر وطرملامق ورشوت ونزاع واختلاف وخصومت ومتاعدن عیب سببیله اشاغی وار یلوب حط وفرونهاده اولنان بها معنالرینه ده مستعملدر (قود) فتحتینله قصاص معناسنه اسمدرکه مقتول مقابلنده قاتلی قتل ایلمکدن عبارتدر اقاده وزننده اقاده کبی (قصاص) کتاب وزننده قاتلی قتل وجارحی جرح وقاطعی قطع ایله جنایتده اودشمکه دینور شیوعندن ترجمه موقعنده ایراد اولندی

*) انتقام المه ایمش ثأرو دخی قان آدیدر * فرصته دسترس اولماغه دینورمش افراص (*

(ثأر) ثانك فتحی وهمزه نك سکونیله مقتولك ولیسی قاتلی قتل ایله انتقام المق معناسنه درکه اوج المق دینلور ومطلقا عدوسندن کین وانتقامنی المق معناسنه در اظهار وزننده اثآر وادخار وزننده اثأر کبی فارسیده دماوردن دینور وقاتل ذمتنده مستقر اولان دمه ودیته دینور (افراص) افراط وزننده برکیمسه یه فرصت ال ویرمك ومطلوبنه ظفر بولمق معناسنه در انتهاز وافتراص کبی وافتراص فرصتی غنیمت بیلمکه ده دینور

) بائس اول کیمسه که فقر ایله بغایت محتاج (

) فقر ایمش فاقه خصاصه که زوکورتلکده خصاص (

(بائس) حارس وزننده زیاده فقر واحتیاج ایله پریشان حال ومتشتت البال اولان مسکینه دینور (فاقه) ناقه وزننده (خصاصه) سحابه وزننده فقر واحتیاجه ویوخسوللغه دینور خله وعاله وعیله واملاق کبی (خصاص) سحاب وزننده بوده فقر وفاقه یه دینورکه زوکورتلك تعبیر اولنور فارسیده کداشدن دینور

*) غوص وغمس اولدی صویه طالمه مثالی تلجیج * دیدیلر طالغیجه غطاس هم اویله غواص (*

(غوص) غینك فتحی وواوك سکونیله ومغاص وغیاص وغیاصه که مقام وکتاب وکتابه وزنلرنده جمله سی صویه طالمق معناسنه استعمال اولنورلر (غمس) غوص وزننده ومرادفیدر غطس وقمس وانغماس کبی فارسیده غوته وغوطه دینور غینلرك ضمیله وفتحیله (تلجیج) ترویج وزننده بحرك ونهرك انکین ودرین یری معناسنه اولان لجه یه طالمق معناسنه اولمغله غوص وغمسدن اخص اولور کما فی القاموس لکن لهجه صاحبی ناظم کبی مطلقا طالمق معناسنه استعمالنه ذاهبدر (غطاس) شداد وزننده (وغواص) وزن مزبور اوزره دریادن اینجو چیقرمق ایچون وبعضا کره دوشن نسنه لری چیقارمق ایچون صویه طالان طالغیجه اطلاق اولنور

) صیوه درشید وسجاج وصیوه جیدر مجاج (

) جبس وجص اولدی کرج آدی کرججی جصاص (

(شید) عید وزننده (سجاج) کتاب وزننده دیوار صیوایجق کرج وچامور مقوله سی صیوایه دینور اماشینك فتحیله شید دیواری صیوه ایله صیوامق معناسنه در تطیین وتجصیص وتقصیص کبی (مجاج) شداد وزننده صیواجیه دینور طیان ومطین کبی فارسیده صیوه یه دوس وصیوه جی یه دوسکر دینور (جبس) جیمك کسری وبانك سکونیله (جص) جیمك فتحی وصادك تشدیدیله کرجه والجی یه دینور طبخ وغضرم وقصه کبی (جصاص) شداد وزننده کرج یقان کیمسه یه دینورکه کرججی تعبیر اولنور فارسیده کرجه کچ وکرججی یه کچکر اطلاق اولور

*) سز اینانمك اکه معناسیده لاتعتمدوه * نابجا سوزله یلان خرص ویلانجی خراص (*

(لاتعتمدوه) حسی وعقلی برنسنه یه استناد ایدوب طیانمق معناسنه اولان اعتماددن نهی استقبال جمع مذکر مخاطبدر مفعول ضمیرینك مرجعی بومقامده خبر وکلام اولمغله سز او کلامه اعتماد ایتمك واینانمك دیمك اولور (خرص) خانك فتحی وراانك سکونیله ظن وتخمینله سویلنلن لایقسز سوزه دینور ویلان سوزه دینور کذب ومین وزور کبی (خراص) کذاب وزننده ومرادفیدرکه یلان سویلمك معتادی اولان یلانجی کیمسه یه دینور وزن مزبور اوزره خلاب ومراج وسداج ومذاع وافاك کبی فارسیده یلانه دروغ ویلانجی یه دروغ زن دینور

*) حقه غایتله خلوصیله عبادت ایدیکز * اعبدوا الله تعالی بکمال الاخلاص (*

(مصراع) اول ثانینك ترجمه سیدر * اعبدوا الله * ترکیبنده اعبدوا طاعت وقوللق وانقیاد وخضوع معناسنه اولان عبادتدن امر حاضر جمع مذکردر جمع ضمیری فاعلی واسم جلال مفعولیدر (تعالی) تفاعل بابندن فعل ماضیدر تحتنده مستتر هو ضمیری اسم جلاله راجعدر زاتنده وصفاتنده وافعال واحوالنده مخلوقینه مماثلتدن بذاته مرتفع ومنزه اولدی معناسنه در وتعالی جمله سی محلا منصوب اوله رق اسم جلالك صفتیدر (بکمال) ده باء ملابسه اعبدویه متعلقدر (کمال) جمال وزننده برشیئك جمیع اجزاسی یرلو یرنده تمام اولماسنه دینور (اخلاص) همزه نك کسریله ریا وسمعه یی ترك ایله عبادتی الله تعالی ایچون خالص قیلمغه دینور کمال فعلك مفعول به غیرصریحیدر اخلاص مضاف الیهیدر (حاصل معنی معلومدر

*) مژه لرله نگهی کاکلی صید ایتدی دلی * صاد قلبی بجفون وشفون وعقاص (*

بیته مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (صاد) کاد وزننده ماضیدر صید ایتدی واولدی معناسنه (قلبی) ده یاء متکلم ضمیریدر قلب قافك فتحی ولامك سکونیله فؤاد معناسنه درکه فارسیده دل دینور ترجمه ده وقوعی کبی وترکیده کوکل تعبیر اولنور (بجفون) ده باء سببیه صاد فعلنه متعلقدر جفون جنون وزننده کوز قپاغی معناسنه اولان جفنك جمعیدر حالیت محلیت علاقه سیله مجازا هدب معناسنه مستعملدرکه فارسیده میمك ضمی وزای فارسیه نك فتحیله مژه وترکیده کرپك تعبیر اولنور (وشفون) ده واو عاطفه در شفون حاء قافیه سنك قطعه اولیسنده کچدیکی اوزره قعود وزننده برنسنه یه کوز قویرغیله باقمق معناسنه در شوس ولحظ کبی فارسیده کرشمه ونکه ونکاه دینور (عقاص) کتاب وزننده بوقطعه نك اولنده کچدیکی اوزره باش اوزره طوپلانلان صاچه وپرچه دینور لکن توسعا صدغ معناسنه استعمال اولندی که باشدن اشاغه صارقمش اولان زلف وکاکل مراد اولنمش اولور (حاصل معنی اول صیاد قلوب افتادکان نیزهٔ بی امان مژکان ونگاه فتان خونفشان ودام زلف سیهفام فتنه افشان ایله دل آوارهٔ سودازده یی صید ونخجیر یعنی قبضهٔ تملکنه بالکلیه رام وتسخیر ایلدی دیمك اولور

*(اوقوسون نظم دلارامی عوامیله خواص * جمله منظومه‌لر ایچنده بودر خاص الخاص)*

(دلارا) فارسیدر کوکله زیب وزینت وسرور وبهجت ویرن شیئه دینور (خواص) خانك فتحی وصادك تشدیدیله سائر افراد انسانده بولنمیان علم وفضیلت وشرف مزیتیله ممتاز ومنفرد اولان کیمسه معناسنه اولان خاصه‌نك جمعیدر (عوام) هوام وزننده خاصه مقابلی اولان عامه‌نك جمعیدر که کمالات بشریه‌دن بهره‌یاب اولمیان کیمسه‌لر اوله‌جقدر (خاص الخاص) اضافتله اعلی الاعالی ما کنده‌در مراد ترغیبدر

(ضیاء نظمی کذکاء بفیوض الفیاض)

(ضیاء) جاء وزننده آیدین وروشن اولمق معناسنه اولان ضوءدن فعل ماضیدر اشراق ایتدی ونورلندی معناسنه (نظمی) ده یا متکلم ضمیریدر نظم کلام منظوم معناسنه فعلك فاعلیدر (کذکاء) ده کاف تشبیه ایچوندر ذکاء غراب وزننده کونشه دینور شمس کبی (بفیوض) ده باء سببیه ضیاء فعلنه متعلقدر فیوض قعود وزننده چوق نعمته دینور فیض معناسنه فعلك مفعول به غیر صریحیدر (فیاض) فتاح وزننده مبالغه ایله کثیر الاحسان اولان الله تعالی حضرتلرینه اطلاق اولنور (حاصل معنی نیر اعظم اولان آفتاب رخشان ضیاپاش کون ومکان اولدیغی کبی بنم بو منظومهٔ کوهرفشانم دخی فیاض مطلقك فیض واحسانیله پرتو انداز قلوب معارف جویان اولدی دیمك اولور

(حوض مشهور انك جمعیدر احواض وحیاض)
(صویه کیرمك دیمه مفهومی دخی خوض وخیاض)

(حوض) حانك فتحی وواوك سکونیله معلومدر که ایچنده صو جمع اولوب اقتضاسنه کوره استعمال اولنمق ایچون یاپارلر لسانمزده دخی حوض تعبیر اولنور (احواض) اشجار وزننده (حیض) ثمار وزننده حوضك جمعلریدر (خوض) حوض وزننده (خیاض) کتاب وزننده صویه کیرمك معناسنه‌در وباطل نسنه‌یه ومخاوفه اقدام ایدوب طالمغه دینور

*(قرض اودنج اولدی اودنج استمه‌در استقراض * قرض هم کسمك دیرلر که مقصد‌در مقراض)*

(قرض) فرض وزننده برکیمسه‌یه اودنج ویریلان نسنه‌یه دینور (استقراض) برکیمسه‌دن قرض طلب ایلمك واودنج استمك معناسنه‌در وقرض اودنج معناسنه اطلاق اولندیغی کبی کسمك معناسنده کلور قطع کبی ومجازات ایلمك وشعر سویلمك وصاغه صوله صاپارق یوریوب کتمك وبریردن الارغه‌یه صاپمق وبرنسنه‌دن آخر نسنه‌یه وبرحالتدن آخر حالته تحول وانتقال ایلمك معنالرینده اطلاق اولنور (مقراض) محراب وزننده مقص وصندی تعبیر اولنان آلته دینور میمك کسری وقافك فتحیله مقص ومنبر وزننده فاایله مفرض ومفراص کبی فارسیده کارد و کاز تعبیر اولنور

*(هر شیئك جزئی ایمش بعض که جمعی ابعاض * ازاجق نسنه دیمکدر دخی هم برض وبراض)*

(بعض) بانك فتحی وعینك سکونیله هر نسنه‌دن برطائفه‌یه یعنی برجزءه وبرپاره‌یه دینور وبعوضه یعنی سیوری سنك برکیمسه‌یی اصروب بیحضور ایلمك معناسنه‌در شاعرك اشبو * لنعم البیت بیت ابی دثار * اذا ما خاف بعض اناس بعضا * بیتی معنیینی جامعدر (ابعاض) همزه‌نك فتحیله برنسنه‌دن بربلوك وبرمقدار معناسنه اولان بعض لفظنك جمعیدر (برض) قرض وزننده (براض) غراب وزننده آزجه نسنه‌یه دینور شیء قلیل معناسنه

*(اولدی رضراض سمز قارنی یوکدر جریاض * تنبل اولمقله ثقیل اولمغه دینمش ارضاض)*

(رضراض) رانك فتحیله ورضرض عرعر وزننده لحیم وسمز وقارنی بیوك شیشمان کیمسه‌یه

مقرض ومقراض آخرده صاد مهمله ایله تعبیرجی وقیویجی دینور وکموش کسمك ایچون قوللندقلری مقاصدر *
ابو دثار سیوری سنك کنیه سیدر بیت ابی دثار ایدن محافظه ایچون اتخاذ اولنان ناموسیه در *

دینور

دینور موثی رضراضه‌در (جریاض) قرطاس وزننده قالین کوده‌لو وبویوك قارنلو کیمسه‌یه دینور وارسلانه دینور (ارضاض) همزه‌نك کسریله تنبللك واوشنکنلك حسبیله یریندن آغر وکیج دیرنور اولمق معناسنه‌در وایك سکرتمك معناسنه اولمغله ضد اولور

*(استعاذه‌دی صغنماغه دخی لوذ ولیاذ * صغناجق یره موئل کبی هم دیندی اضاض)*

(استعاذه) همزه‌نك کسریله (لوذ) لامك فتحی وواوك سکونیله (لیاذ) کتاب وزننده برنسنه‌یه التجا ایدوب صغنمق معناسنه‌در عوذ وتعوذ ووئل کبی (موئل) محفل وزننده (اضاض) کتاب وزننده صغناجق یره دینور ملجاء ومفزع کبی

*(پك کوزل نسنه انیق دخی دلبر محبوب * محنت عشقله بربادلق اولمش احراض)*

(انیق) امیر وزننده شول کوزل نسنه‌یه دینور که کمال حسن ولطافتندن وبغایت وضاءت وملاحتندن نظر وتماشا ایدنلری تعجب واستغرابه القا ایدر اوله (محبوب) مرغوب وزننده کندیه محبت اولنان سوکیلی نسنه‌یه دینور بو علاقه ایله دلبر خوب منظر ودل آرام پری پیکرده استعمالی فاشی اولمشدر (احراض) همزه‌نك کسریله برکیمسه‌یی عشق ومحبت محنتی زار وزبون وشاشقین ودوشکون ایدوب بیحال ایتمکه دینور

*(شدت ودقتله باقمه‌ده تحدیق نظر * اولدی کوز کورمه بصر کوز قپامقدر اغماض)*

(تحدیق نظر) تحمیق بشر وزننده برنسنه‌یه دقتله باقمق معناسنه‌در که کوزك قاره‌سی اویناتمیوب منظور اولان نسنه‌یه دیکوب طورمق ایله اولور وبو معنی فقط تحدیق لفظنك معناسیدر که کوزك قاره‌سندن عبارت اولان حدقه‌یی مرئی ومنظور جانبنه بلاتقلیب ولاتحویل صرف وتوجیه ایتمکدن عبارتدر اما نظر قوه باصره‌یی برنسنه‌یه صرف ایلمك معناسنه‌در که مطلقا باقمقدر بو صورتده اخصك اعمه اضافتی قبیلندن اولور بو ایسه عند النحاة جائز دکلدر مکر که نظرده دخی تحدیق کبی معنای دقت ملحوظ اولمغله حق الیقین کبی شیئك مرادفنه اضافتی قبیلندن اضافه بیانیه اقسامندن اوله یاخود السنه‌ده تحدیق نظر زبانزده اولدیغنه بناء ناظمك مسامحاتندن اوله (بصر) نظر وزننده حواس خمس ظاهره‌دن حاسهٔ باصره‌نك حس وادراکندن عبارتدر که کوزك کورمسی تعبیر اولنور وبصر جارحهٔ ناظره‌یه یعنی کوزه‌ده اطلاق اولنور عین معناسنه (اغماض) همزه‌نك کسریله کوز یومق معناسنه‌در وبرخصوصده مسامحه ومساهله ایلمکه واو یقویه دینور مجازا

*(اومتاعی کوتوریجی دوه‌یه دیندی حفض * حفضه جمعی دخی اویله حفض واحفاض)*

(حفض) فتحتینله اوزرینه خانه‌نك اثاث ومتاعی یعنی مفروشات واوانی وسائر مالزمه‌سی یوکلنان دوه‌یه دینور وکوچ وقتنده دوه‌یه وسائر طواره تحمیل اولنمق ایچون تهیئه وآماده قیلنان اومتاعنه اطلاق اولنور (حفضه) جمله وزننده (حفاض) کتاب وزننده (احفاض) اجمال وزننده حفضك جمعیدر او متاعی کوتورن دوه‌لره دینور

*(یلمع اول شمشکه دینمش که اوله بی باران * شمشکك یلدیره یوب چاقه‌سی اولمش ایماض)*

(یلمع) یمنع وزننده سحابدن ظاهر اولوب لمعان ایتمکله ناسی یغموره اطماع ایدوب صکره قصر چیقوب یغمورسز اولان شمشکه دینور وسرابه اطلاق اولنور وبونلره مشابهتله کذاب کیمسه‌یه‌ده دینور بی باران فارسیده یغمورسز دیمکدر (ایماض) همزه‌نك کسریله شمشك بولودك اطرافنی تجاوز ایلمیه‌رك آهسته‌جه یلابیمق معناسنه‌در ومض ووامیض کبی

*(قائم اولمق دیمه معناسنه‌در نهض ونهوض * قالقمه‌در نهضت وقالدرمغه دینمش انهاض)*

(نهض) نونك فتحی وهانك سکونیله و(نهوض) قعود وزننده و(نهضت) قدرت وزننده

قائم اولمق واياق اوزره قالقمق معناسنه در قيام كبى (انهاض) اقعاد وزننده ومقابليدركه اياغه قالدرمق معناسنه در فارسيده قيامه برخواستن وقالدرمغه افراختن دينور

*) دی روافض اوكروهه كه رئيسن براغه * رفض ترك ايتمه درايرلمه ايمش هم ارفاض (*

(روافض) خوارج وزننده رافضه نك جمعيدر رافضه باشبوغلرنى وسر عسكرلرينى ترك ايدن عسكره دينور وشيعه طائفه سندن برفرقه يه اطلاق اولنوركه مقدما زيد بن على بن الحسين بن على المرتضى رضى الله عنهم حضرتلرينه بيعت ايدوب بعده زيد حضرتلرينك حضرت صديق وفاروقدن تبرى ايلمسنى استدعا ايلملريله زيد حضرتلرى جوابنده جناب شيخيندن نه كونه تبرى ايده يم كه انلر جدامجدم اولان رسول كبريا عليه افضل التحايا حضرتلرينك حال حياتنده وزير ومشيرلرى وجوار رب العزته انتقالندنصكره خليفهٔ روشن تدبيرلرى ايدى ديو شيخين مكرميندن تبرى ايلمكدن ابا ومقام صدق موالاتده پابرجا اولمغله اول كروه مكروه زيدى ترك ايدوب يانندن طاغلملريله رافضه اطلاق اولندى جمعنده روافض ونسبتنده رافضى دينور (رفض) خفض وطلب وزنلرنده برنسنه يى ترك ايليوب براقمق معناسنه در فارسيده فكندن وهشتن دينور (ارفاض) همزه نك كسريله برنسنه دن ايرلمق و براغوب كتمك معناسنه در

*) مجلس فسق كوررسك يوز يكى دونديره كور * لوترى مجمع فسق فعليك الاعراض (*

(مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (لوترى) ده (لو) حرف شرطدر لكن لو كلمه سنك وجوه خمسهٔ استعمالندن اشهرى اولان انتفاء الثانى لانتفاء الاول معناسنه دكلدر بلكه ان كلمه سى كبى مطلق ربط ايچون يعنى برجمله نك مضموننك حصولنى جملهٔ اخرى نك حصولنه زمان مستقبلده ربط وتعليق ايچون مستعملدركه شرطك سببيتنى وجوابك مسببيتنى افاده ايدر (ترى) رؤيتدن مضارع مفرد مذكر مخاطبدر تحتنده مستترانت ضميرى فاعليدر (حاصلى ان رأيت وان تركى اكرسن كوررسك ديمك اولور (مجمع) محشر وزننده اسم مكاندر ناس كنديسنده تجمع وتحشد ايتديكى يره دينور مجلس ومحفل ونادى كبى ترى فعلنك مفعولى اولمق اوزره منصوبدر (فسق) فانك كسريله الله تعالى حضرتلرينك امرنى ترك ايتمكله عصيان ايدوب طريق حقدن خروج ايلمك معناسنه مجمع لفظنك مضاف اليهيدر (فعليك) فا جوابيه در عليك الزم معناسنه اسم فعل امردر اليك نح وامسك ودونك خذ معنالرينه امر معناسنه اولان اسماء افعالدن اولديغى كبى قالديكه لو شرطيه نك جوابنه فانك دخولى جائز اولمماقده جميع نحاتك اتفاقى واردر زيرا فاء شول برجمله اوزرينه داخل اولوركه انك موقعنده فعل مضارع بولونسه مجزوم اوله لو كلمه سى ايسه اصلا جزم عمل ايتمز بنابرين جوابنه فا داخل اولمز ديديلر بو تقديرجه ناظم فعليك الاعراض مقامنده عليك بالاعراض ديسه قول نحاته موافق اولوردى زيرا عليك بعدنده واقع اولان اسمك نصبى وحروف جاره دن باء ايله جرى جائزدر عليك زيدا وعليك بزيد كبى لكن اصوليون لو كلمه سى ان كبى حرف شرطدر هر برلرى آخرك معناسنه كلور امدى لو كلمه سى ان موقعنه واقع اولوب جوابنه فا داخل اولمق جائزدر ديديلر پس ناظم نحريرك قولى اصوليون مذهبنه مطابق اولور (اعراض) همزه نك كسريله برنسنه دن يوز دوندرمك و يوز چويرمك معناسنه در (حاصل معنى اهل فسق وفجورك تجمع وتراكم ايتدكلرى مجلسى كوررسك اول مجلسه اصلا توجه والتفات ايتميوب اندن صد واعراضه ملازمت واهتمام ايله ديمك اولور

*) قرض مقراض محبت ايدوكن قطعى بيل * ايتمه احبابكه برحبه قدرشىء اقراض (*

(قرض ومقراض) بو قطعه ده بيان اولندى قطعى مجزوم وشبهه سز معناسنه محبت واحباب معلوملردر حبه دانه يه دينور اربه و بغداى دانه لرى كبى اقراض همزه نك كسريله بركيمسه يه

اودنج اقچه وسائر نسنه ويرمكه دينور (حاصل معنى قرضك برمعناسيده قطع وكسمك اولديغندن متحابين مياننده وقوع بولان استقراض واقراض بالاخره علاقهٔ مودتك بريده مقراض اولمسنه منجر اولور ديمكدر لكن القرض مقراض المحبة قضيه سى قضيهٔ جزئيه در الديغى ويرمك معتادى اولان اشخاصه كوره در يوخسه اقراض محاسن اخلاقدن معدود در

) ربى جواد منعم بالجود للخير مفيض (

(ربى) ده رب جميع موجوداتى ايجاد وآن بآن تربيه ايله كمالنه ابلاغ ايدن جناب پروردكارك اسماء حسناسندن اولمق اوزره مبتداء ومتكلم وحده ضميرينه مضافدر (جواد) سحاب وزننده بركيمسه يه جود وكرم جهتيله يعنى بلاعوض ولاغرض نسنه اعطا ايدن ذات معناسنه مبتدانك خبريدر (منعم) محسن وزننده انعام واحسان ايديجى ذات معناسنه خبر بعد خبردر (بالجود) ده باء مصاحبه مؤخر مفيض لفظنه متعلقدر جود جيمك ضميله سخا وسماحت ايلمك وكشاده دست اولمق معناسنه مفيضك مفعول به غيرصريحيدر (للخير) ده لام زائده در خير علم ومال وجاه مثللولردن ناسك ميل ورغبت ايتديكى نسنه لر معناسنه مفيضك مفعول بهيدر (مفيض) مفيد وزننده كثرت ايله احسان و افاضه ايديجيدر ديمكدر مفيضك تحتنده مستتر فاعل ضميرى ربى لفظنه راجعدر جملتين بيننده دواعى فصلدن كمال اتصال بولنمغله عطف ترك اولنمشدر (حاصل معنى بنم مالك وپروردكارم جود وكرم ايله متصف وجميع نعمك منعميدر وجود وكرمه مقارن منافع دنيا وعقبايى احسان ايديجيدر

) تفجير اقيتمقدر صويى طاتلو اقار صودر فضيض (

) آزصو نضيض اولمش دخى آزآقه سيدرهم بضيض (

(تفجير) تسبيل وزننده ومراد فيدركه صويى اجرا ايدوب آقيتمق معناسنه در (فضيض) مديد وزننده طاتلو صويه دينور ماء عذب كبى واقار صويه دينور ماء جارى معناسنه (نضيض) فضيض وزننده آزجه صويه دينور ماء قليل معناسنه وصويك آزجه آزجه صيزه رق آقه سنه دينور نض كبى جمعى نضاض كلور (بضيض) نضيض وزننده ومعناى ثانيده مرادفيدركه صويك آزجه آزجه جريانندن عبارتدر بض و بضوض كبى

*) اولدى نقاوه پاكلك پاكدى مخموم ونقى * هم يقمقدر شوص وموص يقانمش اولاندر رحيض (*

(نقاوه) سحابه وغرابه وزنلرنده برنسنه پاك وطاهر اولمق معناسنه در نقايه كبى و برنسنه نك كزيده ومختارينه اطلاق اولنورلر (مخموم) طاهر ونظيف نسنه يه دينور اصل معناسى سيلنمش سپورلمش اوطه مقوله سنه دينور بومناسبتله درونى غل وحسد وكينه وعداوت مقوله سى غبار وقاذوراتدن پاك وپاكيزه آدمه مخموم القلب اطلاق اولنور (نقى) غنى وزننده پاك ونظيف نسنه يه دينور (شوص) شينك فتحى وواوك سكونيله (موص) شوص وزننده برنسنه يى يايقيوب تطهير ايلمك معناسنه در تمويص وتنظيف كبى (رحيض) نضيض وزننده يقانمش نسنه يه دينور مرحوض ومغسول كبى فارسيده يقامغه شستن و يقانمشه شسته دينور

*) خوش رنكله پك پارليان فاقع دخى پارلاق دليص * اشراق نورلو پارلمق شمشك يلابيق وميض (*

(فاقع) لامع وزننده زياده صافى و پرلاق رنكلو نسنه يه دينور كرك بياض وكرك صارى وقرمزى وسائرى اولسون ياخود خالص صارى وصافى قرمزى يه مبالغة وصف اولور (دليص) امير وزننده ملايم ويومشاق اوله رق براق و پرلاق نسنه يه دينور ويلابيق و يلدرامق معناسنه در والتون صويه دينور ماء الذهب معناسنه (اشراق) همزه نك كسريله برنسنه نورلو وضيالو

لمعان ایدوب پارلمق معناسنه در وكونش طوغمق معناسنه وكونش مضی وتابان اولمق وسائری روشن وتابدار ایلمك معنالرینه اطلاق اولنور و بو اشراق لفظی لازم اولور معنای ثالث كبی ومتعدی اولور رابع كبی یعنی همزه سی صیرورت وتعدیه ایچون اولور نته كیم اضاءه ده بویله جه لازم ومتعدی اولور (ومیض) امیر وزننده شمشك سحابك اطرافنی تجاوز ایتمكسزین ملایمجه لمعان ایدوب یلابمغه دینور

*) آزباقه لمحه طرف كوزلمح البصر پك آشكار *
هم كورمه رؤیت كورمه ده ضعفی اولان كیمسه غضیض (*

(لمحه) جمزه وزننده ولمح هاسز والتماح وهمزه نك كسر یله الماح لمعهٔ برق كبی چالوب المه نظر خفیف ایله باقمقدر (طرف) حرف وزننده كوزه دینور عین معناسنه وطرف منازل قمردن برمنزل اسمیدر واول ایكی كوكبدر كه اسد صورتنك كوزلری مشابه سنده در واهل تقویم یننده طرفه ایله متعارفدر وال ایله طبانجه اورمغه دینور ونسبی پاك كشی زاده آدمه دینور وهر نسنه نك غایتنه ومنتهاسنه دینور و برشئی صرف ورداتمكه دینور وكوز قپاغنی یومغه وكوزك نظر ایدوب باقسنه دینور (لمح البصر) صرف النظر وزننده كوزك حدقه سنی یعنی قاره سنی بوقاریدن اشاغی یه ایندرمك معناسنه در و زیاده واضح وآشكار اولان نسنه یه دینور امرظاهر وزننده لمح باصر كبی (رؤیت) رانك ضمی وهمزه نك سكونیله كوز یله كورمكه دینور وقلبله كرمكه یعنی عقل ایله مشاهده رتبه سنده بیلمكه دینور رؤیت عیندن بصر ورؤیت قلبدن بصیرت ایله تعبیر اولنور (غضیض) امیر وزننده كندیده ضعف وفتور اولان كوزه دینور چشم بیماركبی وضعف بصری اولان كیمسه یه دینور وطر اوتلوتر وتازه اولان نسنه یه اطلاق اولنور

*) اولمش اوزونلق طول هم عرض این در ینلك عمق ایمش *
هر بردریك شیدر عمیق اینلو اولان نسنه عریض (*

(طول) طانك ضمیله اوزونلق معناسنه در سنطاله كبی فارسیده اوزونه دراز واوزنلغه درازی اطلاق اولنور واوزامق معناسنه دینور امتداد واستطاله كبی (عرض) فرض وزننده برنسنه نك اینته دینور عراضه كبی كه طول مقابلیدر فارسیده پهنا وری دینور (عمق) عینك فتحیله وضمیله وعمق ضمتنله قیو ودكز مقوله سنك درینلكنه دینوركه انحطاط منحطاط اوله جقدر نته كیم مرتفعاتك ارتفاعنه سمك اطلاق اولنور سینك فتحی ومیمك سكونیله (عمیق) امیر وزننده قیو ودكز كبی هر بردیبی درین وقعری بعید نسنه یه دینور فارسیده دریك نسنه یه ژرف ومغ دینور ودرینلكه ژرفی دینور (عریض) طویل وزننده ومقابلیدركه اینلو اولان نسنه یه دینور انجر وافطح ومفطح ومشبوح كبی فارسیده پهین و پهنا اطلاق اولنور

*) شریر چوق شر ایدیجی كیمسه یرامزلق دعر * خیراوكیم چوق خیر ایده كلمش اومعنایه اریض (*

(شریر) سكین وزننده اوزان مبالغه دندر خلقه چوق اذا واضرار وظلم وفساد ایله شر كیر اولان كیمسه یه دینور (دعر) فتحتنله فسق وفجور وفساد وخباثت معناسنه در سحابه وكآبه وزنلرنده دعاره ونعره وزننده دعره كبی (خیر) سید وزننده خیر ومنفعتی واحسان وعنایتی چوق كیمسه یه دینور كثیر الخیر معناسنه وخیر تخفیف اولنوب خیرده دینور (اریض) عریض وزننده خیرلو ومنفعتلو كیمسه یه ونسنه یه دینور

*) تشحیذ اولمش بیله مك هم بیلكی مشحذ مسن *
سكین وطلس ایمش بچاق كسكین اولان نسنه رمیض (*

(تشحیذ) تحدید وزننده قلج وبچاق مقوسی آلاتی تیز وكسكین اولمق ایچون بیله مك معناسنه در

احداد وتسنین كبی فارسیده تیز كردن دینور (مشحذ) منبر وزننده و (مسن) میمك كسری وسینك فتحیله كندیسیله یاخود اوزرنده دمور آلاتی بیلنور اولان شیئه دینور كه بیلكو وكوسره تعبیر اولنور فارسیده شان وفسان دینور (سكین) سجین وزننده بچاغه دینور مذبوحی حركتدن تسكین ایلدیكیچون اطلاق اولنمشدر (طلس) طانك فتحی ولامك سكونیله بچاق معناسنه در شلط وشلطاء كبی بیوك بچاغه شفره دینور جمره وزننده فارسیده كارد دینور بركوج نسنه تحمل اولنمیه جق درجه یه واردقده عرب ضرب مثل ایدوب بلغ السكین العظم دیرلر و بومثلك مثلنی عجم ضرب ایتدكده كارد باستخوان رسید دیرلر و بومقامده لسانمزده بچاق كمیكه دایندی دینور (رمیض) عریض وزننده پك كسكین ومؤثر نسنه یه دینور اذلق وذلیق ووقیع كبی فارسیده تیز وسیز دینور

*) عالمده تاكیم صاغ اولم ربمدن احسان استرم * مادمت حیا فی الوری من فضل ربی استفیض (*

(مادمت) تركیبنده ما ماء حرفیه اقسامندن مصدریهٔ زمانیه در دمت قلت وزننده ثابت و برقرار اولمق معناسنه اولان دوام لفظندن ماضی نفس متكلم وحده اوله رق مانك صله سی یعنی مجموعی تأویل مصدرده در (حیا) حانك فتحی ویانك تشدیدیله دیریلك وصاغلق معناسنه اولان حیاتدن وصف اوله رق فاعل ضمیرندن حالدر بوتركیبك اصلی مدة دوامی حیا دارامدی ظرف حذف اولنوب ما صله سیله محذوفه خلف قیلنمشدر نته كیم مصدر صریحده ظرف حذف اولنوب جئتك صلاة العصر وآتیك قدوم الحاج دینور وقت صلاة العصر وزمان قدوم الحاج معناسنه (فی الوری) ده فی دمت فعلنه متعلقدر وری فتی وزننده مخلوقاته دینور عالم كبی (من فضل ربی) تركیبنده من تبعیضیه مؤخر استفیض فعلنه متعلقدر فضل انعام واحسان معناسنه درربی بوقطعه نك عنوانده كچدی لكن بوراده فضلك مضاف الیهیدر (استفیض) استفاضه دن مضارع متكلم وحده در چوق فیض ونعمت طلب ایده رم دیمكدر (حاصل معنی دنیاده زنده وصاغ اولدیغم مدتجه جناب پروردكارمك احسان فراوان والطاف بی پایانندن فیوضات دارینی طلبدن خالی اولمم دیمك اولور

*) اهل تنعم شكر ایدوب حقه صفالر ایلسون * دائم حسودك قلبیدر رنج حسد ایله مریض (*

(اهل تنعم) جناب منان كندیلره نعم كثیره بی انعام واحسان ایتدیكی كیمسه لردر (شكر) نعمتك منعمنی حق معرفتله بیلوب منعمه حسن ثنا ونعمتی خلاف رضا اولان محله صرف و بذلدن مجانبت واتقا ایلمكدن عبارتدر (حسود) جهول وزننده اوزان مبالغه دندر بركیمسه یه عطیهٔ الهیه اولان نعم ظاهره نك یاخود نعم باطنه نك سلب وزوالنی تمنی ایتمك معتادی اولان كیمسه یه دینور (رنج) فارسیده محنت والم معناسنه در (مریض) علیل وزننده ومرادفیدر كه مرض وعلت صاحبی سقیم و بیمار كیمسه یه دینور (حاصل معنی نائل الطاف خدا اولان اهل اقبال شكر وسپاس ایزد متعال ایله آسوده حال * ومرفه البال * اولوب دائم صفای درون ایله امرار ایام ولیال * ایلسون (اما كل ذی نعمة محسود) منطوقنجه قسمت یزدانه سرنهادهٔ تسلیم ورضا اولمیوب صنع پروردكاره نابجا اعتراض ایدن حسود پرتلبیس بدآیین هرنه قدر اول نعمتك سلب وزوالنی تمنی ایله پیر وابلیس لعین اولور ایسه ده محسود شكران نموده اصلا ضرر ایراث ایده مز بلكه آتشكده درونده فروزان اولان نار حقد وحسد ینه حسود غمسودی رنجور ودلفكار وفؤاد آلام اعتیادینی مجروح و بیمار ایدوب كندی غمنه آخرك سروری غمی دخی منضم اوله رق كرفتار غموم اولور دیمك اولور

) طاب كلامی لكم لبس اطیط البطیط (

(طاب) كال وزننده برنسنه پاك ولذیذ وخوب ولطیف اولمق معناسنه اولان طیب لفظندن

ماضی مفرد در (کلامی) یاء متکلمه اضافتله بنم کلامم دیمکدر (لکم) سزك ایچون دیمکدر
کلامی فعلك فاعلی لکم مفعول به غیر صریحیدر (لیس) افعال ناقصه دن نفیه موضوعدر
اسمی تحتنده مستتر ضمیردر (اطیط) امیر وزننده سمر و پالان مقوله سی نسنه لرك جردبسنه
ویورغونلقدن ناشی دوه نك ایکلدیسنه وآچلقدن قارن قورلدایوب اوتمسنه دینور (بطیط)
اطیط وزننده یلانه دینور کذب کبی وقوبجی اولیان مست وادك وچدیك مقوله سنك باشنه
دینور اطیط لیس نك خبری و بطیطه مضافدر (حاصل معنی بنم بو کلامم سلاست نظم
وجزالة معنی جهتلریله سزك ایچون لذیذ وسدید ومعانیء جمه یی متضمن ومفید کلامدر یلاندن
یعنی یمعنی اولان سمر جردیسی ودوه ایکلدیسی وقارن قورلدیسی دکلدر دیمك اولور

(* قلبه موافق کلان نسنه یه دیمش الیط * پاك نهاد وسخی اولدی جواد وسفیط *)
(الیط) امیر وزننده محبتی قلبه تعلق ایدن محبوب نسنه یه دینور (جواد) سحاب وزننده پاك
طینت کریم وسخی کیمسه یه دینور (سفیط) امیر وزننده حسب ونسب سخی وکریم کیمسه یه
دینور وبین الناس مبتذل وفرومایه کیمسه یه ده دیمکله ضد اولور

(* حسن اداصاحبی اولدی فصیح وسلیط * خلقله خوش امتزاج ایلیجیدر خلیط *)
(فصیح) امیر وزننده طلیق اللسان اولوب کلامی بین و واضح ولحن وخطادن سالم حسن
اداصاحبی اولان متکلمه دینور (سلیط) فصیح وزننده ومرادفیدر که جری اللسان وواضح البیان
اوله رق منتظم ورابطه لو کلام سویلین آدمه دینور وناسزا بدسوزلر ایله ناسی رنجیده ایدن دیلی
اوزون کیمسه یه اطلاق اولنور (خلیط) سلیط وزننده ناس ایله حسن امتزاج ایدوب هر کسك
مزاج ومشربنجه انس والفت ایدیجی کیمسه یه دینور واورتاغه دینور شریك کبی وقاریشق
اجناس ناسه دینور وصمان ایله قاریشق جاموره وخاتونك زوجنه دینور

(* زیرکه دیرلر ذکی رأیی ضعیفه ضغیط * شاشقنه مفهوت دی احمق اولاندر رطیط *)
(ذکی) ذال معجمه ایله غنی وزننده عقل وکیاست وذهن وفطنت صاحبی سریع الفهم زیرك
کیمسه یه دینور اریب ولبیب ورشید کبی فارسیده خردمند وفرزان دینور (ضغیط) امیر وزننده
رأیی ضعیف وعقلی خفیف بون وهمج کیمسه یه دینور فارسیده کالیوه وکاوریش دینور
(مفهوت) مبهوت وزننده ومرادفیدر که معارضه وقتنده جوابی قالمایوب متحیر ومدهوش
وابسم وخاموش اوله رق شاشوب قلان کیمسه یه دینور (رطیط) ضغیط وزننده بون واحمق
کیمسه یه دینور بلید واهوج ومائق کبی وحمق وبلاهته وصیحه وفریاده اطلاق اولنور

(* عقله نهی وحجی عاقله داهی دینور * هابت ودلهم دلی عقلی آز اولان سقیط *)
(نهی) هدی وزننده قوت مدرکه اولان عقله دینور غرفه وزننده نهیه کبی صاحبنی قبایحدن
نهی وزجر ایتدیکی باعث اطلاق اولمشدر ونهی مفرد اولدیغی کبی نهیه نك جمعیده اولور هو
ذوالنهی وهم اولوالنهی کبی (حجی) حاء مهملهء مکسوره نك جیم اوزره تقدیمیله حجی وزننده
عقل وهوش وفهم وفطنت معناسنه درلب وحجر وارب کبی فارسیده هوش وخرد دینور
ترکیده اوص تعبیر اولنور (داهی) قاضی وزننده ودهی کتف وزننده وداهیه هاء مبالغه ایله زیاده
ذکی وعاقل حسن فکر وجودت رأی ودقت تدبیر صاحبی اولان جن فکرلی سبوری عقللی
کیمسه یه دینور داهی نك جمعی دهاة کلور قضاة کبی (هابت) ثابت وزننده مطلقا مجنونه
دینور علی قول برنسنه دن قورقوسندن عقلی کتمش اولان دلی یه دینور هبت ومهبوت
کبی (دلهم) جعفر وزننده بوده علی الاطلاقه دیوانه یه دینور وعلی قول عشق وهوادن
ناشی یان مثلا کبی دیوانه اولمش عاشق آشفته یه دینور بعض مرادفلری سین قافیه سنده

مسلوس ماده سی شرحنده ذکر اولندی ودلهم مظلم وقرانکولق معناسنه دینور وقورده
دینور ذئب کبی (سقیط) رطیط وزننده ومرادفیدر که ناقص العقل اوغوز وابله کیمسه یه
دینور وطلو وقیراغی کبی رطوبتلره دینور

(* شهر آی ایمش اولی غره یکی آی هلال * حول ودخی عام ییل برسنه کامل قمیط *)
(شهر) نهر وزننده قمر یکرمی سکز منازلی قطع ودور ایلدیکی ایامدن عبارتدر که کاه اوتوز
وکاه یکرمی طقوز کون اولور سنهء قمریه نك اون ایکی جزئندن برجزئی اوله جقدر ترکیده
برآی تعبیر اولنور وشهر یکی آیه دینور هلال کبی ومطلق آیه دینور قمر کبی (غره) غرفه وزننده
یکی آیه دینور که هلال رؤیت اولندیغی کیجه ایله فرداسی کوندن عبارتدر که غرة الشهر مراددر
وغرة المتاع امتعه نك کزیده واعلاسنه دینور وغرة القوم بر جماعتك سید وذیشاننه دینور
وغره مطلقا برشیئك الك اول ظاهر اولان یرینه دینور وآت قسمنك النده اولان بیاضه
وکوله یه وجاریه یه اطلاق اولنور (هلال) هانك کسریله بر کیجه لك آیه یاخود ایکی یاخود
اوچ کیجه یه قدر هلال اطلاق اولنور وهر آیك آخرندن یکرمی التنجی ویکرمی یدنجی کیجه لك
آیه ده هلال دینلور هلالین مابیننده قمر اطلاق اولنور هلالك جمعی اهله کلور فارسیده هلاله
ماه نو دینور (حول) قول وزننده ییله دینور حجه وسنه کبی جمعی احوال کلور (عام) شام وزننده
بوده ییله دینور جمعی اعوام کلور فارسیده سال دینور (قمیط) امیر وزننده تمام ییله اطلاق
اولنور سنهء کامله معناسنه

(* یتمکه دی ضیعه وهم یتکه ضاله * یولده بولوب آلنان نسنه ده اولمش لقیط *)
(ضیعه) تمره وزننده برنسنه ضایع وتلف اولمق معناسنه در ضیع وضیاع کبی لسانمزده یتمك
وغائب اولمق دینلور و برنسنه ارانمیوب متروك ومهمل قالمق معناسنه در وغله ومحصولی اولان
تارلا وچفتلك مقوله سی اراضی یه دینور عمل واهتمام اولنمادقده ضایع اولدیغیچون جمعی ضیاع
کلور رجال وزننده (ضاله) دابه وزننده صاحبنك یتروب ضایع ایلدیکی حیوان وسائر نسنه یه
دینور مذکره ومؤنثه اطلاق اولنور (لقیط) قمیط وزننده یولده ویرده بولنوب اخذ
والتقاط اولنان نسنه یه دینور ملقوط کبی وکوشه باشنه یاخود مسجده براقلمش چوجوغه
دینو لقطه کبی

(* قلبك آدی بال ایمش هم طسه بلبال ایمش * قلب صفاسی نشاط اولدی فرحلو نشیط *)
(بال) حال وزننده قلبه دینور فؤاد وخلد وجنان کبی فارغ القلبه خلی البال دینلدیکی
کبی وحال وشان معناسنه دینور مابالك کیف حالك معناسنه اولدیغی کبی (بلبال) سلسال
وزننده قلبه عارض اولمغله تلاش واضطراب ویرن همه وتاسه یه ووسوسه یه دینور
بلابل وبلباله کبی فارسیده اندوه دینور (نشاط) سحاب وزننده دلشاد وخوش دل
وبرنسنه یه خواهشلی واشتکلی اولمق معناسنه در که کسل وفتور مقابلیدر (نشیط) امیر
وزننده شاد وشن وفرحلو کیمسه یه دینور ناشط کبی واهل ومعلقاتی خوشدل ونشاطلو
اولان کیمسه یه اطلاق اولنور

(* چوزمه ایمش حل وهم عقده وار یه دوکم * باغلمه در ربط کیم باغلو طواردر ربیط *)
(حل) حانك فتحی ولامك تشدیدیله معقود اولان نسنه نك دوکمنی چوزمکه دینور و بومناسبتله
برمغلق ومشکل اولان مسئله ولغز ومعما مقوله لرینك عقدهء اشکالنی ازاله ایله معناسنی
ظاهره اخراج ایتمکه ده اطلاق اولنور (عقده) عمده وزننده (اربه) عقده وزننده باغلنمش
دوکومه دینور فارسیده دوکومه کره دینور ودوکم چوزمکه کره کشودن دینور (ربط)

ضبط وزننده برنسنه یی بند ایدوب باغلمق معناسنه درعقد وعقل وشد کبی فارسیده بستن وبندیدن دینور (ربط) اسیر وزننده باغلو حیوانه دینور ومطلقا باغلنمش نسنه یه دینور مربوط ومشدود کبی

*) اولدی طورو بحت وش صاف و بولانق کدر * سیل یولنه دی ثعب هم بولانق صو مسیط (*

(بحت) بانك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله مطلقا خالص وصرف وقار یشقسز بی غش اولان نسنه یه دینور که طورو اولمق لازمیدر (صافی) وصفوان بولانق اولمیوب طورو وخالص وپاکیزه نسنه یه دینور عبارهٔ ناظمده یاسز صاف وقوعی السنه ده متداول اولدیغی اوزره عدم مبالاته مبنی ظن اولنور زیرا صاف یوکی قرقلمق قوچه دینور ودجالدن عبارت اولان ابن صیادك اسمی یاخود لقبی اولمغله صفوته اصلا مناسبتی یوقدر وعباره ده صاف لفظی معطوف علیه واقع اولمغله فاسی مکسور دکلدر که اکتفاء بالکسره یاسی محذوف دینلسه بوتقدیرجه ناظم نحریر مترادفانی تقدیم وتأخیر ایله تحریر ایدوب * اولدی طورو صافی وش بحت وبولانق کدر * دیسه نظم کدردن صافی وعربی بحت اولوردی فافهم (کدر) کتف وزننده وغدر وزننده صافی مقابلیدرکه بولانق شیئه دینور فارسیده تیره دینور (ثعب) ثانك فتحی وعینك سکونیله وتعب وزننده دره نك صو آقدجق یرینه دینور مسیل الوادی معناسنه وسیلان ایدوب اقیجی نسنه یه دینلور (مسیط) بسیط وزننده کدورتلو بولانق صو یه دینور سفینه وزننده مسیطه کبی وچاموره اطلاق اولنور

*) عفو ایدیجیسن بزی عاصی قولی عفو قیل * انت عفو لنا فاعف لعبد سخیط (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (انت) مفرد مخاطب ضمیری ومبتدادر خطاب الله تعالی یه در (عفو) عفو ایدیجی دیو قطعهٔ شرعیه ده کچدی (لنا) بزی و بزمچون معناسنه کرارا ومرارا کچدی (فاعف) ده فا فاء فصیحه در اعف ادع وزننده عفودن امر مخاطب صیغه سنده دعادر (لعبد) ده لام تخصیص اعف فعلنه متعلقدر عبد قول معناسنه درلکن بوراده الله تعالی حضرتلرینك قولی مراد اولمغله رقه وحره شاملدر (سخیط) سقیط وزننده سخط وغضب اولنمش کیمسه یه دینورکه ما کی آثم وعاصی ومجرم دیمك اولور عبدك صفتیدر (حاصل معنی یارب سن جمیع کناهکارانك جرم وعصیانلرینی مبالغه ایله عفو ومحو ایدیجیسن ایمدی بو عبد کنهکارك یعنی وهیئ سیهکارك ذنوب وسیئاتنی دخی عفو ایله دیمك اولور

*) یلدیکی بو عالمك قطره دراول قطره دن * اولدی خدا علمنك قطره سی بحر محیط (*

(عالم) جمیع مخلوقاته اطلاق اولنور لکن بو مقامده علم شانندن اولان انواع مراددر که عالم انس وعالم جن وعالم ملائکه دن عبارتدر (قطره) برطامله صو یه دینور (بحر محیط) کرهٔ ارضی دائرا مادار احاطه ایدن دریادن عبارتدرکه بحر اخضر وطبش دکز تعبیر اولنور فسحت ووسعتی کتب جغرافیاده هیئت ارضك کره و بسیط اوله رق مرسوم اولان خریطه لرینه امعان ایله نظر ایدنلرك اجمالا معلوملریدر (حاصل معنی جناب دانندهٔ هر بود ونابود یعنی دانای حقایق کافهٔ معدوم وموجودك مثیل دریای بی ساحل و بی انتها اولان علم قدیم ازلیسنك قطرهٔ واحده سی بحر محیط بیکران مشابه سنده در وکافهٔ اولوا العلمه داد حق وموهبهٔ علام مطلق اولان علوم شتی ومعارف لایعد ولایحصی بحر اولك قطره سندن عبارت اولان بحر محیطك برقطره سی منزله سنده در فسبحان من اعطی عباده من العلم ما اعطی ثم خاطبهم جمیعا بقوله جل وعلا * وما اوتیتم من العلم الا قلیلا *

) ربنا یدفع عنا الاحباط (

(ربنا) ده رب اسماء حسنی دن اولمق اوزره مبتدا ومتکلم مع الغیر ضمیرینه مضافدر معنای منیفی کرارا بیان اولندی (یدفع) دفعدن مضارعدر تحتنده مستتر فاعل ضمیری مبتدایه راجعدر فعل مع فاعله جمله سی مبتدانك خبریدر و بودفع یدفع کلمه لری بنفسه تعدیه ایدرسه طرد وتبعید وتنحیه معناسنه در وحروف جاره دن الی ایله تعدیه ایدر ایسه اناله وعطا معناسنه در وعن ایله تعدیه ایدر ایسه حفظ وحمایه معناسنه در بوترکیبده اولدیغی کبی (عنا) ده عن یدفع فعلنه متعلقدر متکلم مع الغیر ضمیری مجروردر وجار مع المجرور فعلك مفعول به غیر صریحیدر (احباط) همزه نك کسری وحاء مهمله نك سکونیله عملك ثوابنی باطل و بیهوده قلمق معناسنه فعلك مفعول به صریحیدر ایمدی بوترکیبده دفع وجوه استعمالندن ایکی وجه اوزره یعنی هم بنفسه تعدیه وهم عن ایله تعدیه ایتمکله مستعمل اولدیغندن معنیین دن هر برلرینی اعتبار قابلدر حاصل معنا ربمز بزی عملمز هباء منثورا اولمقدن وقایه وحمایه ایدر یاخود عملمزك ثوابی محو وضایع اولمغی بزدن تنحیه وتبعید ایدر دیمك اولور

*) صاری کل قرمزی کل اولدی وعاط * یاسمینه دخی دینمش سجلاط (*

(وعاط) کتاب وزننده ووعاطه کتابه وزننده صاری کله دینور ورد اصفر معناسنه علی قول قرمزی کله دینور جوجم وجوجمه کبی ورد احمر معناسنه (سجلاط) سینك وجیمك کسری ولامك تشدیدیله یاسمین دیدکلری چیچکه دینور

*) چونکه عدل ایتمه مائلی اقساط * حقی احقاقده یاردم الطاط (*

(اقساط) همزه نك کسریله عدالت ایتمك معناسنه در قسط کبی (الطاط) اقساط وزننده ناظمك قولنه کوره احقاق حقوق خصوصنده مستحقه اعانه ویاردم ایتمکه دینور صاحب قاموسك بیاننه کوره برنسنه نك اوزرینی ستر ایلمکه دینور و برکیمسه نك حقنی انکار ایلمکه دینور وداین حقنی والاجاغنی طلبدن ممنوع اولمغه دینور

*) یك اوزون آدمه دیرلرمش طاط * هم اوزون اولدی طویل وشرواط (*

(طاط) شاط وزننده اوزون آدمه واوزون نسنه یه دینور طوط کبی ودلیر و بهادر کیمسه یه دینور (طویل) امیر وزننده (وشرواط) حرمان وزننده بونلرده اوزون نسنه یه دینور وشرواط سریع السیر ارککك دوه یه دینور

*) شول خلایقکه طاغلمش الفاط * اوزاق اولماغه دخی دینندی شطاط (*

(الفاط) همزه نك فتحیله دیرمه جاتمه اجناس مختلفه واصناف متفرقه دن تراکم ایتمش جماعته اطلاق اولنور (شطاط) سحاب وکتاب وزنلرنده بعد ودوری معناسنه درکه اوزاقلق وایراقلق تعبیر اولنور

*) اولدی غوغا غلبه لغط ولغاط * هم او معناده هیاط ایله میاط (*

(لغط) لامك فتحی وغین معجمه نك سکونیله وطلب وزننده (ولغاط) کتاب وزننده غریو وفریاده وشماطه یه دینور علی قول نیه مبنی ونه اولدیغی منفهم اولمیان اصوات مهمله یه دینور فارسیده غوغا دینور (هیاط) کتاب وزننده (ومیاط) هیاط وزننده غوغا وهرج واختلال معناسنه در ودفع وزجر ومیل وتوجه معنالرینه در

*) قالدیروب ده یره اورمق اهباط * دخی ایندرمه اشاغی اهباط (*

(اهباط) اسقاط وزننده برنسنه یی یوقرو قالدیردقدنصکره اشاغی اتمق معناسنه درکه یره اورمق دینلور جیمك فتحیله جلخ کبی (اهباط) انزال وزننده ومرادفیدرکه برنسنه یی یوقریدن اشاغی یه ایندرمکه دینور هبط وابط کبی

*) هم شطط حدی تجاوز ایتمك * ظلم وغدر ایتمکه دیمش اشطاط (*

(شطط) طلب وزننده معامله ومطلقا برنسنه حد وسقدارینی تجاوز وحق ولیاقتدن پك تباعد ایلمك معناسنه‌در (اشطاط) همزه‌نك کسریله مساومه ومعامله ده و بر حکم وماده ده حد انصافدن تباعد ایله ظلم وجور وحیف وغدر ایتمکه دینور شطط وشطیط کبی وایراق مفازه وبیابانه چیقوب کیتمکه ده دینور

*) داهیه چونکه مصیبت دیمه‌در * ورطه هم او یله کلور جمعی وراط (*

(داهیه) حادثه وزننده شوره خلل ایراث ایتمه درجه سنده اولان نازلهٔ عظیمه یه ومصیبته دینور که آفت تعبیر اولنور (ورطه) تمره وزننده کندیدن خلاص ونجات بولمسی عسیر ومشکل اولان بلا ومصیبته اطلاق اولنور وچقور یره وشول جامورلی بتاق یره دینور که اکا دوشن طوار مقوله سنك خلاصی دشوار اوله (وراط) واوك کسریله ورطه نك جمعیدر

*) پك یوکلنمه تبذخ اولمش * هم دخی کبر ایدیجیدر نخاط (*

(تبذخ) تکبر وزننده ومرادفیدر که نفسنی بیوك واولو عد ایلمك معناسنه‌در تعظم ودال مهمله بدلی ذال معجمه ایله تبذخ کبی (نخاط) شداد وزننده مرقوم کبی متکبر ومتجبر خودبین کیمسه یه دینور خاء معجمه ایله نخیط ونفاج کبی

*) صقالك پك قباسی هلوفه * دخی جاولق کوسه یه دیندی سناط (*

(هلوفه) هانك کسری ولام مشدده وفانك فتحه‌لریله سنوره وزننده * ای هوائی فرضا بولنوب اولسه تقسیم * ایکیوز کوسه‌جه لحیه اوله جقدر صقالم * نشیده سی حقنده انشا وانشاد اولنان لحیهٔ هوائی کبی پك قبا وضخا متلو صقاله دینور (سناط) کتاب وغراب وزنلرنده وسنوط صبور وزننده وسنوطی هیولی وزننده هیچ صقالی بتمش جاولق کوسه یه دینور علی قول همان الت چکه سنده شعرات عدیده اولان جن کوسه یه دینور

*) قولتوغه الدی تأبط اولمش * ابط قولتوق که کلور جمعی اباط (*

(تأبط) تعنت وزننده برنسنه یی قولتوغه المق معناسنه‌در وفوطه وازار مقوله سنك اوجنی صاغ قولتوغی التندن الوب صول اوموزك اوزرینه آتمغه دینور (ابط) همزه‌نك کسری وبانك سکونیله وکسرتین ایله ده جائزدر قولتوغه دینور حبکه کبی (آباط) حالات وزننده ابط لفظنك جمعیدر مقتضای وزن کتاب وزننده اباط اولمقدر لکن اباط مفرد اوله‌رق قولتوغه النان نسنه یه دینور بو صورتده (ابط قولتوق که جمعیدر آباط) دینلسه اولی اولوردی

*) اوغل اوغلی دیمه مفهومی حفید * ولد اولادیده جمله اسباط (*

(حفید) امیر وزننده طورونه دینور ولد الولد معناسنه که اوغل اوغلو تعبیر اولنور قزینك اوغلونه ده شاملدر بلکه انده استعمالی غالبدر (اسباط) ولد الولد معناسنه اولان سبطك جمعیدر که طورونلر دیمکدر وان سفل

*) خیط ایپلك دخی هم دیکمکدر * ایکنه لر یوردی درسم خیاط (*

(خیط) خانك فتحی ویانك سکونیله ایپلك تلنه دینور جمعی اخیاط وخیوط کلور وخیط مصدر اولور دیکش دیکمك معناسنه بوندن اسم خیاطه در دیکش معناسنه (سم خیاط) خط کتاب وزننده ترکیب اضافی اوله‌رق ایکنه یوردیسی معناسنه‌در چونکه سم سینك فتحی ومیمك تشدیدیله دلکه دینور خیاط کتاب وزننده ایکنه یه اطلاق اولنور ابره ومنصحه کبی برنسنه غایت طار اولدقده اضیق من سم الخیاط دینور من ثقب الابرة معناسنه وخیاط کندیسیله دیکش دیکلیجك ایپلك وابریشم مقوله سنه دینور فارسیده ایپلکه رشته وبالواسه دینور دیکمکه

دوختن ایکنه یه سوزن یوردیسنه صوفار دینور

*) کرچه مشهور بشك باغنده * ال ایاق باغی مقاط ایله قماط (*

(مقاط) کتاب وزننده مطلقا ایپه دینور علی قول شدید الفتل یعنی پك بوکلمش اولان قصه جق ایپه دینور که انکله برنسنه باغلنور (قماط) بنه کتاب وزننده اسیرك وطوتساغك اللرینی وایاقلرینی بغلدقلری ایپه دینور وچوجوقلری بشکده صاروب بغلدقلری بغرداق تعبیر اولنان خرقه یه دینور حزام وجحطه کبی فارسیده بغتاق و بغلتاق دینور وذبح اولنه جق حیوانك ایاقلرینی باغلدقلری باغه اطلاق اولنور

*) محتکر صاقلیجی زاد وزواد * حنطه بغدای صاتیجیسی حناط (*

(محتکر) برمالی رایج وقتدن زیاده بهایه چیقمق ایچون حبس ایلمك معناسنه اولان احتکاردن اسم فاعل صیغه سیله ناسك محتاج اولدقلری زاد وذخیره مقوله سنی اوجوز ایکن الوب بهایه چیقمسنه منتظر اوله‌رق حبس وحفظ ایدن کیمسه یه دینور کتف وزننده حکر وعثمان وزننده بندار کبی بهالو صاتمق ایچون امتعه واشیایی حبس ایدن محتکره لسانمزده مطرباز تعبیر اولنور (حنطه) حانك کسریله حبوباتدن بغدایه دینور قمح وبر کبی (حناط) شداد وزننده بغدای صاتیجی کیمسه یه دینور یاء زیاده سیله حناطی کبی بغدای مناوی تعبیر اولنور

اغزده چیکنمش بغدایی
کلب امردیغی یره یاقو
ایلك بالخاصه غایت
نافع اولدیغی قاموسده
مسطوردر *

*) فاره درغفه دیوب وفنقع * قط ارکك کدیدر جمعی قطاط (*

(غفه) غینك ضمی وفانك تشدیدیله (ودیوب) صبور وزننده (وفنقع) قنفذ وزننده فاره دیدکلری زیانکاره دینور تصغیر صیغه سیله رکیب ورکین وفویسقه کبی فارسیده موش وترکیده صیچان دینلور (قط) قافك کسری وطانك تشدیدیله فاره نك خصم قویسی اولان کدی یه دینور هره وسنور کبی ارککنه ودیشیسنه اطلاق اولنور ارکك کدی یه حیدر وزننده ضیون دینور فارسیده کربه و پشك و پوشك دینلور وقط بهره ونصیبه وصك وچنه وحساب دفترینه دینور (قطاط) قافك کسریله قط مزبورك جمعیدر

*) اولدی دیوارك ادی جدر وجدار * همدخی حائط اودر جمعی حیاط (*

(جدر) جیمك فتحی ودالك سکونیله (وجدار) کتاب وزننده دیواره دینور جمعی ضمتینله جدر کلور وجدران کلور (حائط) حافظ وزننده دیواره دینور جدار کبی (حیاط) حانك کسریله حائطك جمعیدر که حیطان کبی

*) قوقودر نکهت پك طیبی شذی * بخر آغز قوقوسی بد قوقو حطاط (*

(نکهة) رحمة وزننده برکیمسه نفسنی آخرك برونه طوغری اخراج ایتمکله آغزینك رایحه سنی اشمام ایدوب قوقوتمق معناسنه‌در و برکیمسه نك آغزینی قوقولمق معناسنه‌در هاسزنکه واستنکاه ونجو کبی (شذی) ذال معجمه ایله عصا وزننده تیز وقوتلو رایحهٔ طیبه ده استعمال اولنور (بخر) بصر وزننده آغز قوقوسنده استعمالی مشهور در وسائر نسنه ده اولان بد ومنتن قناقوقو یه ده دینور نتن ورایحهٔ کریهه کبی فارسیده کندا دینور واغز قوقوسنه تانول دینور (حطاط) غراب وزننده خبیث وکریه اولان بد رایحه یه اطلاق اولنور

*) شحمهٔ اذن قولاق یومشاغیدر * قرطه وقرط کوپه جمعی قراط (*

(شحمة الاذن) ترکیب اضافی اوله‌رق قولاغك یومشاغنه دینور که کوپه بکره جك بریدر چونکه شحمه تمره وزننده ایج یاغی معناسنه اولان شحمدن برقطعه یه دینور وسمزلکه دینور سمن کبی اذن همزه‌نك ضمیله کذلك ضمتینله قولاغه دینور قولاغك یومشاغی لیندده ایچ یاغنه مشابه اولدیغندن یاخود سائر اجزاسندن سمزجه اولدیغندن اطلاق اولنمشدر (قرطه) غرفه

وزننده (وقرط) هاسز زينت ايچون شحمهٔ اذنه تعليق اولنان كوپه‌يه دينور شنف وحادور كبى فارسيده كوشوار ومنكوش دينور قافك كسريله قرطك جمعيدر اقراط وقروط كبى

*) هم قلاده دخى كردانلقدر * اويله دراط كلور جمعى لطاط (*

(قلاده) كتابه وزننده حلى نسواندن بيونه طاقيلان زينته و بزكه دينوركه كردانلق تعبير اولنور جمعى قلائد كلور فارسيده كردن بند دينور (لط) لامك فتحى وطانك تشديديله بو يانمش حنظل چكردكندن نسوان عربك اتخاذ وكردنلرينه تعليق ايلدكلرى قلاده‌يه دينور (لطاط) لامك كسريله لط مزبورك جمعيدر

*) صاقنـك ايمه‌دن افراط اسراف * فاتقوا عن سرف بالافراط (*

مصراع اول ثانينك ترجمه‌سيدر (فاتقوا) حرف ثاء وحرف زاى قطعه‌لرينك آخرلرنده ﭼكديكى اوزره صاقنك ديمكدر (عن سرف) ده بعد ومجاوزت ايچون اولان عن فعل امره متعلقدر (سرف) تلف وزننده برنسنه‌ده حد اعتدالى تجاوزه دينور اسمدر و بونك وضعى عموم اوزره در لكن عرفده صرف وانفاقده استعمالى غالب اولمشدر (وسرف) جهل وغفلت وخطا ايلمك معناسنه مصدر اولور وسرف شان وشرف وقدر اعتبار معناسنه ده كلور جار مع المجرور فعلك مفعول به غير صريحيدر (بالافراط) ده باء ملابسه سرفه متعلقدر افراط حدى تجاوز ايلمك معناسنه‌در (حاصل معنى صرف وانفاقده وارتكاب مناهى وخصوصات سائره ده حد اعتدالى تجاوزدن احتراز ايدك ديمكدر زيرا سرف غالبا مزيل شان وشرف اولديغى احوال ميراث خواران افلاسكاراندن نمايانددر اما افراط ايله اسرافدن تحذيرى شاعرك

* نه دكلولوم اولونسه ده سخادن عدا اولور اسراف *

* كبارك مشربى يكدرهله ممسك حسابيدن *

نشيده سنجه سخايه دائر اولان اسراف جزئى مساعده كوسترمكدر

*) اوقوماغه يازيدن چوق سعى ايت * كه قالورنقشله جاهل خطاط (*

(خطاط) شداد وزننده حسن خط ايله شهر تشعار وجودت كتابت ايله نامدار اولان كيمسه‌يه دينور مال معلومدر

) ظهرت دقتنا فى الالفاظ (

(ظهرت) وضوح وانكشاف معناسنه اولان ظهوردن ماضى مفرد مؤنث غائبه‌در (دقتنا) متكلم مع الغير ضميرينه مضاف اوله رق فعلك فاعليدر (دقت) رقت وزننده ومرادفيدركه برنسنه اينجه وباريك اولمق معناسنه‌در (فى الالفاظ) ده فى على سبيل التنازع ظهور ايله دقتدن هر برلرينه راجع اولمق محتملدر الفاظ همزه‌نك فتحيله لفظ بمعنى ملفوظك جمعيدركه مراد كلام واجزاء كلام اولان مفردات اوله جقدر (حاصل معنى بو منظومه‌ده مسطور اولان الفاظ عربيه‌نك تصحيحنده وحسن ترتيبنده بزم دقت واهتمام واعتناى ماالاكلاممز امعان نظر ايدن مدققينه ظاهر ولايح وروشن وواضح اولدى ديمكدر

*) لازم اولماغه دينوردش الظاظ * نسنه‌در شئ ودخى اويله لماظ (*

(الظاظ) همزه‌نك كسريله بر كيمسه‌يه ياخود برنسنه‌يه على الدوام ملازمت ايدوب اندن آيرلمامق معناسنه‌در لظ ولظيظ كبى والظاظ برنسنه دائمى اولمق معناسنه و بر يرده اقامت ايلمك معناسنه‌در (شئ) شينك فتحيله كرك واجب وكرك ممكن كرك محسوس وكرك معقول هر موجوده اطلاق اولنور فارسيده چيز دينور تركيده نسنه و بعضا نون ثانيه بدلى تا ايله نسته دينور (لماظ) سحاب وزننده ناظمك بيانه كوره شئ مرادفيدر اما صاحب قاموس ماكولات ومشروباتدن بر دادملق

شئ

شئ قايله تخصيص ايلمشدر نته‌كيم قذعمله شئ حقيره ولماق ولواق يمكه متعلق نسنه‌يه وخيتمور برحالده طورميان نسنه‌يه دينور

*) كبرايله يورييجيدر جواظ * هم يورركن صالنيجى جياظ (*

(جواظ) شداد وزننده كبر وفخر ايله يورييجى اولان ايرى جثه‌لى كيمسه‌يه دينور وتحريك شرو فتنه ايچون چوق سوزلى شماطه‌جى وعربده‌جى بوش بوغاز كيمسه‌يه دينور ودائما جمع مال ايدن كيمسه‌يه دينور و برنسنه ويرميان بخيل كيمسه‌يه ده دينور (جياظ) شداد وزننده متكبرانه خرام وادا ايله صالينه رق يورر اولان آدمه دينور متبختر ومتخطل كبى

*) سوزى سرد سويلمه اولمش اغلاظ * دخى خوپرادلغه‌ده دينـدى غلاظ (*

(اغلاظ) همزه‌نك كسريله بر كيمسه‌يه سرد وخشونتلى قاتى سوز سويلمكه دينور و برنسنه‌يى درشت وغليظ بولمغه دينور (غلاظ) كتاب وزننده يوغونلغه وخوپرادلغه دينور عينك حركات ثلاثيله غلظت وكتابه وزننـده غلاظه وعنب وزننـده غلظ كبى

*) بك عداوت ديمه مفهومى تكاظ * همدخى جنك وجدال اولدى تماظ (*

(تكاظ) تانك فتحى وظانك تشديديله تفاعل وزننـده بر برينى عاجز وفرومانده قيلوب محنت ومشقته اوغراتمق معناسنه‌دركه مفهوم ومآلى فرط عداوت اولور نته‌كيم وزن مزبور اوزره تلاظ بر برينى اوزون اوزادى قوغوب كتمك معناسنه اولمغله تكاظ ايله يكماك اولور (تماظ) وزن مزبور اوزره عربده ايدوب منازعه وجدال ايله سوكشمكه دينور

*) خله دردوست وخلوله دوستلق * بيوفا دوسته دينورمش تلماظ (*

(خله) خانك ضمى ولامك تشديديله صداقت ومحبتنده اصلا خلل اولميان صميمى دوسته ويار وفاداره دينور خليل وصديق وصفى وخل وفى كبى اسماسى وافر ومسماسى غايت نادر اولديغنـه شاعرك * سألت الناس عن خل وفى * فقالوا مالى هذا سبيل * قولى وآخرك * سمعنا بالصديق ومازاه * على التحقيق يوجد فى الانام * واحسبه محالا انبتوه * على وجه المجاز من الكلام * نشيده‌سى وديكرك * لما رأيت بنى الزمان ومابهم * خلا وفيا للشدائد اصطفى * فعلمت ان المستحيل ثلاثة * الغول والعنقـاء والخل الوفى * قطعه‌سى دليـل ظاهر و برهان باهردر (خلوله) خانك ضميـله صداقة صافيه ايله دوستلشمغه دينور خانك حركات ثلاثيله خلاله كبى (تلماظ) تانك ولامك كسرى وميمك تشديديله سنمار وزننـده برفردك محبتنده دائم و برقرار اولميان بيوفايه دينوركه هرجايى و يار نوبهار دينور صديق العين كبى

*) فظ اوكيم غلظت ايله بدلك ايده * شخص بدخوى وهم احمق جنعاظ (*

(فظ) فانك فتحى وظانك تشديديله بدخو بلمو قاتى كوكللو سرد و يوغون سوزلو غليظ وناتراش كيمسـه‌يه دينوركه ترك وخوپراد تعبير اولنور (جنعـاظ) جيمك كسريله وجنعظ زبرج وزنـنده بدخويلى غليظ كيمسه‌يه دينور نون بدلى ميم ايله جمعاظ كبى واحمق كيمسه‌يه دينور

*) دى اويوتماغه انامه ارقاد * هم اوياندرمه درانباه ايقاظ (*

(انامه) اقامه وزننده (وارقاد) همزه‌نك كسريله اهجاد وزنـنده ومرادفيدركه اويانق كيمسه‌يى اويوتمق معنـاسنه‌در تنويم كبى (انبـاه) ارقاد وزننده (وايقاظ) انباه وزننده اويقوده اولان كيمسه‌يى اوياندرمق معناسنه‌در تنبيه وتهجيد وبعث كبى

*) انقذام وعجله ايومكدر * دخى ايودرمه‌در اعجال انكاظ (*

(انقذام) انهزام وزننده و (عجله) فتحاتله برخصوصده سرعت وشتـاب ايدوب ايومكه دينور

بدور ومبادره كبی (اعجال) همزه نك كسریله و (انكاظ) اعجال وزننده اسراع ایدوب ایودرمكه دینور تنكیظ وارعاف وامعال كبی

*) توتونه دیرلر ایمش دخ وعكاب * بی دخان شعلهٔ آتشده شواظ (*

(دخ) دالك فتحی وضمی وخانك تشدیدیله توتونه دینور دخان كبی (عكاب) غراب وزننده توزه دینور غبار كبی وتوتونه دینور دخان وایام ویحموم كبی (شواظ) غراب وكتاب وزنلرنده توتونسز صافی آتش یالكنه اطلاق اولنور وكونشك حرارتنه دینور وصیحه وفریاد ایلمكه دینور ویك صوسزلغه اطلاق اولنور وبركیمسه یه شتم ایدوب سوكمكه دینور

*) آلتك قالقمه سنه دیندی نعوظ * آنی قالدرمه ایمش هم انعاظ (*

(نعوظ) قعود وزننده آلت تناسل اولان ذكرك نهوض وقیامنه دینور نونك فتحیله نعظ وفتحتینله نعظ كبی وآلت معهوده یه قوام ویریجی مقوی نسنه یه ناعوظ دینور (انعاظ) ایقاظ وزننده آلتی قالدرمغه وشهوت غالب اولماغه دینور

*) چوق جماع ایتمه در اخجاء وحنأ * هرشیئه شهوتی اولان جلماظ (*

(اخجاء) الحاح وزننده وطیٔ وجماعه حریص اولوب چوق مجامعت ایتمك معناسنه در وسائل سؤالده پك الحاح وابرام ایلمكه دینور (حنأ) حانك فتحی وتاء فوقیه نك سكرنی وآخرده همزه ایله اخجاء كبی كثرت جماعه دینور شدت شبق ملابسه سیله معاملهٔ زوجیته ولوع واانهماك قوای حیوانیه نك قوتی سالب وضعف وجود ایرائیله امراض متنوعه یی جالب اولدیغندن ابن سینا * واحفظ منیك ما استطعت فانه * ماء الحیاة یراق فی الارحام * قولیله كثرت مجامعتدن مجانبت ایله امر ایلمشدر (جلماظ) جیمك كسریله هرشیئه اشتها ایله میل ورغبت وآرزو وطلب ایدن هوسكار كیمسه یه دینور

*) حفظ ایدك نخبه مزای حافظلر * احفظوا نخبتنا یاحفاظ (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (احفظوا) اعلموا وزننده ازبر ایلیوب خاطرده طوتماق معناسنه اولان حفظدن امر مخاطب جمع مذكردر فاعلی جمع ضمیریدر (نخبتنا) انانیتدن احتراز مقامنده متكلم وحده ده مستعمل اولان متكلم مع الغیر ضمیرینه مضاف اوله رق فعلك مفعولیدر (یا) حرف ندادر (حفاظ) حانك ضمی وفانك تشدیدیله حافظك جمعیدر فتحاتله حفظه كبی (حاصل معنی ای حفظ الفاظه وضبط معانیه قابلیت واقتداری اولان اصحاب استعداد بزم بو نخبه اسمیله مسمی كتابمزی حفظ وازبر ایدك تا كه علم لغت سزه منقاد ومسخر واولوجهله علوم سائره یی تحصیل آسان ومیسر اوله دیمكدر

*) خواب غفلتدن آچلماز كوزیمز * ایلیه جمله مزی حق ایقاظ (*

(خواب) خواجه كبی واو معدوله تعبیر اولنان واو مكتوبهٔ غیر ملفوظه ایله فارسیده اویقویه دینور نوم معناسنه (غفلت) برنسنه یی قلت تحفظ وتیقظدن ناشی مبالات ایتمیوب سهو وترك ایتمكه دینور (ایقاظ) اویاندرمه دیو بوقطعه ده كچدی (حاصل معنی خواب كرانه شبیه اولان غفلتدن ناشی قلب كوزی اولان بصیرتمز غشاوهٔ شهوات زائله وغطاء لذات فانیه ایله محجوب قالمشدر حق جل وعلا بو غفلتی بزدن ازاله ایدوب باعث حیات جاودانی اولان اعمال صالحه یه موفق ایلیه دیمك اولور

) ان لنا الباریٔ القادر خیر الحفیظ (

(ان) همزه نك كسریله حروف مشبهه بالفعلدن مدخولی اولان جمله نك مضمونی تأكید

ایچوندر (لنا) بزمیچون دیمك معناسنه مرارا كچدی جار مع المجرور محلا مرفوع اوله رق انك مقدم خبریدر (الباریٔ) ده لام عهد خارجیدر باریٔ خالق وزننده ومرادفی اولمق اوزره قطعهٔ شرعیه ده كچدی ولفظا منصوب انك مؤخر اسمیدر (القادر) ده لام یینه عهد ایچوندر قادر مراد ایتدیكی نسنه یی وجوده كتورمك وسع واقتدارنده اولان ذات معناسنه بارینك صفتیدر (خیر الحفیظ) اضافتله حفظ وحراست ایدنلرك انفعی واولیسی معناسنه منصوب اوله رق بارینك صفت بعد صفتیدر یاخود مرفوع اوله رق مبتدای محذوفك خبریدر الحفیظده اولان لام جنس یاخود استغراق ایچون اولمغله خیر الحافظین معناسنه اولور حفیظ امیر وزننده حفظ ایدیجی وصقلایجی معناسنه اول قطعه ده كلهجكدر (حاصل معنی تحقیق بزمیچون قدرت كامله ایله متصف برخالق لم یزل ولایزال واردر واو بزی مكاره وشدائددن حفظ ووقایه خصوصنده سائر حفظ وحمایه مزی متعهد اولانلرك جمله سندن انفع واولیدر پس انك حول وقوتنه اعتصام واكا توكل تام ایله تفویض امور ومهام ایلمك مكاره دارینندن فوز وفلاحی موجبدر دیمك اولور

*) بخت ونصیبی اولان كیمسه یه دیندی حفیظ * حظ نصیب اولدی چون صقلایجیدر حفیظ (*

(حفیظ) امیر وزننده برخصوصه موكل اولان كیمسه یه اطلاق اولنور كه ریاست سببیله بخت یاور اولوب بهره یاب اولمغی مستلزم اولور (حظ) حانك فتحی وظانك تشدیدیله بهره ونصیب معناسنه در وبخت معناسنه در كه اقبالدن وموافق طالعدن عبارتدر (حفیظ) امیروزننده برنسنه یی وعی وحفظ ایدوب صقلایجی كیمسه یه دینور حافظ كبی

*) حاجه كركلو ایمش جمعی حوایج كلور * حوج كرك اولمدر لاز اولاندر لظیظ (*

(حاجة) جیمك فتحیله كشینك محتاج اولدیغی شیئه دینور فارسیده بایسته وتركیده كركلو تعبیر اولنور ولزوملی ومقتضی شیئه دینور صحرا وزننده حوجاء دخی حاجت ولازمه معناسنه در (حوایج) خوارج وزننده غیر قیاس اوزره حاجتك جمعی یاخود قیاس اوزره حاجت معناسنه اولان حایجه نك جمعی یاخود حوجاء لفظنك جمعی اولان حواجی نك مقلوبی اولماسنی درة الغواص شرحنده شهاب ذكر وبیان ایلمشدر (حوج) حانك فتحی وواوك سكونیله احتیاج كبی كرك اولمه معناسنه در احواج كبی كه محتاج اولمق معناسنه لازمدر ومحتاج ایلمك معناسنه متعدیدر اولور (لظیظ) امیر زننده برنسنه یه ملازمت وعدم مفارقت معناسنه در

*) كوز ببكی ناظر وهمدخی انسان عین * كوز ببكیده بیوك اولنه دیندی بجحیظ (*

(ناظر) صاحب وزننده كوزك ایچنده اولان سیاه نقطه یه دینور كه ببك تعبیر اولنور ونفس بصره ده دینور كوز معناسنه وبرنسنه یه صرف باصره ایدن كیمسه یه دینور باقیجی معناسنه (انسان العین) ناظر كبی كوز ببكنه دینور فارسیده مردم دیده دینور (بجحیظ) حفیظ وزننده كوزك مقله سی یعنی آغنی وقاره سنی جامع اولان شحمه سی طومالج اولان لقمه كوز كیمسه یه دینور جاحظ كبی

*) غیریه بكزتمه برنسنه یی اولمش وآم * اولدی مضاهی كبی بكزه ییجیده لحیظ (*

(وآم) واوك كسری وهمزه نك مدیله لجام وزننده بركیمسه اطوار وافعالنی آخرك اوضاع وافعالنه بكزتمك معناسنه در مقاتله وزننده مواءمه كبی (مضاهی) میمك ضمیله محاكی وزننده برنسنه نك شبیهنه وبكزه رینه دینور مشاكل ومشابه ومماثل ومضارع كبی (لحیظ) حفیظ وزننده بوده برشیئك شبیه ونظیرینه اطلاق اولنور

*) حبتره در اینجه لك اینجه دقیق ورقیق * قالن اولاندر وثیج اولدی بوغوند مغلظ (*

(حبزه) دحرجه وزننده بركیسه یاخود برنسنه نحیف وضعیف اولوب اینجه اولمغه دینور دقت ورقت كبی (دقیق) امیر وزننده ودال بدلی را ایله (رقیق) غلیظ مقابلیدركه یوفقه واینجه نسنه یه دینور فارسیده باریك ونارین دینور ودقیق اوكونلمش اونه ورقیق مملوك اولان كوله یه وجاریه یه دینور (وثیج) ثخین وزننده ومرادفیدر صمصقی قالین وطقناز اولان نسنه یه دینور كثیف وسكتز كبی (غلیظ) قالین ویوغون نسنه یه دینور جرفاس كبی

*) خاطئ وجانی كبی صوچلو یه دیمش اثیم * دائرهٔ شاهدن طرد اولناندر دلیظ (*

(خاطئ) صاحب وزننده و(جانی) زانی وزننده و(اثیم) زنیم وزننده صوچلو وقباحتلو اولان خطاكار كیمسه یه دینور مخطئ ومجرم وآثم كبی (دلیظ) غلیظ وزننده ابواب ملوكدن دفع وطرد اولنوب قوغیلان وسوریلان كیمسه یه دینور قاموس ترجمه سنده دلیظ ملوك قپولرندن ناسی دفع ایدر اولان قپوجی وچاوش وقواس مقوله سنه دینور دیدیكی صاحب قاموسك وكامیر المدفع عن ابواب الملوك عباره سنده واقع اولان اسم مفعول بنیه سیله مضبوط اولان مدفع كلمه سنی اسم فاعل ظننه یاخود یدنده اولان نسخه ده فانك كسر یله مضبوط اولمسند مبنیدر لكن ناظم مصیبدر

*) اینجه اوزون هیق ایمش عندل اوزون نسنه در * هم قصه در جوسق واو یله دیمكدر عكیظ (*

(هیق) هانك فتحی ویاء مثناة تحتانیه نك سكونیله هم اینجه وهم اوزون اولان كیمسه یه وسائر نسنه یه دینور (عندل) جعفر وزننده طویل واوزون نسنه یه دینور وزن مزبور اوزره شرجب وشرعب وصقعب وشوذب وخلجم وسلجم وسرجم وسرطم وعلجم عندل مرادفلریدر (جوسق) جعفر وزننده لهجة اللغاتده مسطور اولدیغی اوزره عربی اوله رق قصیر معناسنه دركه كوتاه وقصه اولان نسنه یه دینور وجوسق كوشك وقصر معناسنه اولان جو یسه معربیدر قصر وصرح وفدن كبی فارسیده كاخ دینور لكن قاموسده الجوسق القصر دیمكله جوسقك معناسی قصره مقصور وصاحب لهجه القصر لفظنی القصیر ظن ایتمكله فهمده قصور وناظم دخی لهجه یه اتباع واقتدا واستقراء ناقص ایله اكتفا ایتمكله اصابتدن دور اولدی ظن اولنور زیرا صاحب قاموسك تتبع واستقراسی اتم وعلو كعبی كافهٔ اهل لغات عندنده مسلمدر بوتقدیرجه مصراع تغییر اولنوب (قصره دینور جوسق وشیٔ قصیرده عكیظ) دینلسه مستقیم اولور (عكیظ) قصیر وزننده ومرادفیدركه بودر كیمسه یه وقصه نسنه یه دینور كعیظ وجیدر وكهمس كبی

*) نائل خیر اوله مز دهرده بد خوی اولان * لایجد الخیر فی العالم فظ الغلیظ (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (لایجد) جیمك كسریله بولمق معناسنه اولان وجداندن مضارع منفیدر (الخیر) فعلك مفعولیدر (فی العالم) فعلك ظرفیدر (فظ الغلیظ) موصوفك صفته اضافتی قبیلندن اوله رق فعلك فاعلیدر تركیبك ترتیب طبیعیسی لایجد الفظ الغلیظ الخیر فی العالم اولمقدر تقدیم وتأخیر مقتضای نظمدر وجود وخیر وعالم لفظلرینك معنالری كرارا كچدی وفظ قطعهٔ سابقه ده وغلیظ بوقطعه ده كچدی (حاصل معنی قاتی كوكللو ویوغون سوزلو خاطرشكن ودل آزار وبد اخلاق وستمكار اولان كیمسه بو عالم مكافاتده خیر وراحت بوله مز ومطلوب ومرغوبنه ظفریاب اوله مز زیرا فظاظت وغلظتك جزای سزاسی تفرق احباب وانفضاض اولوالبابدر بوایسه باعث خذلان ومستوجب خیبت وخسراندر دیمك اولور

*) لحظه بلحظه چالش كسب كمال ایتمكه * اولیه تا كیم سكا كیمسه شبیه وحیظ (*

(لحظه) ثمره وزننده كوز قویروغیله باقمغه دینور لكن السنه ده كوز قویروغیله باقه جق

مقداری جزئی وقت وزمانده استعمالی شایع اولمغله زمان قلیل معنای اصطلاحیسی كبی اولمشدر نته كیم بوراده ده بومعنی مراددر لحظهٔ ثانیه یه داخل اولان باء مفرده فارسیده اون ایكی وجه اوزره مستعمل اولان باء مفتوحه دن مصاحبت معناسی مفید اولمغله لحظهٔ مع لحظهٔ دیمكدر كه استیعاب ازمنه مراددر (لحیظ) بوقطعه ده كچدی مفردات سائره معلومدر (حاصل معنی اشرف كمالات انسانیه اولان علوم ومعارفی كسب وتحصیل خصوصنده تضییع اوقات ایتمیوب آنا فآنا بذل مقدور وسعی موفور ایله تا كه عصركده فائق الاقران ومشار بالبنان اولمغله فرید الدهر اوله سن دیمك اولور

) فهذا عین فوز نافع للناس بل انفع (

(فهذا) ده فاء فصیحه محذوفدن منبئ درها حرف ایقاظ وتنبیهدر ذا مفرد مذكره موضوع اسم اشارت ومبتدادر مشارالیه یا نظم اعتباریله قطعه در یاخود مجموع كتابدر (عین) الفاظ مشتركه نك اشهری ومعنی جهتندن اكثری اوله رق مبتدانك خبریدر وبومقامده مضاف الیه قرینه سیله عیندن نفس وذات معناسی مراددر مع ذلك حروف هجادن حرف عین قافیه سنه شروع وآغاز اولندیغنه ایما مقصود ناظم دقایق پیمادر (فوز) فانك فتحی وواوك سكونیله مطلوب ومأموله ظفر وفرصت بولمق معناسنه اوله رق عینك مضاف الیهیدر (نافع) صاحب وزننده فائده ومنفعتی مشتمل اولان نسنه معناسنه عینك صفتی یاخود مبتدای محذوفك خبریدر (للناس) ده لام تخصیص نافعه متعلقدر ناس انسان كبی بنی آدمه دینور جار مع المجرور نافعك مفعول به غیرصریحیدر (بل) حرف اضرابدر مدخولی جمله اولدقده ماقبلنك حكمنی ابطال یاخود برغرضدن غرض آخره انتقال ایچون اولور بوراده اولدیغی كبی (انفع) اسم تفضیل اوله رق زیاده نافع معناسنه مبتداء محذوفك خبریدر بل هذا انفع دیمكدر وبوراده اسم تفضیل مقدر من ایله مستعمل اوله رق انفع من غیره تقدیرنده در الله اكبر كبی (حاصل معنی قطعهٔ سابقه‌لر مطلوب ومأمول اولان تحصیل علم لغته باعث فوز وظفر اولدیغی بیلدك ایسه امدی بوقطعه یعنی شو نظم سلیس عین فوز ونفس ظفردر وتحصیل لغت صددنده اولان كیمسه‌لره سائر منظومه‌لر كبی نافع ومفیددر بلكه بومنظومه سلاست نظم وجزالهٔ معنی دن غیری مراعات نظیر وصنعت طباق وتجنیس وایهام وتلمیح كبی نیجه صنایع بدیعیه یی مشتمل اولمغله مزایای اشعاری اشعار وطبعه سلامت وسلاست ایراثنه مدار اولدیغندن سائر منظومه‌لردن انفعدر دیمك اولور

) وجودی اعتدال اوزره اولان زعراع وهم زعرع (

) بزیع اولمش ظریف وتازه غایتده كوزل اروع (

(زعراع) بلبال وزننده و(زعرع) عرعر وهد وهد وزنلرنده تناسب اعضا ایله حسن وجمال صاحبی اولوب سرو سهی كبی موزون ومعتدل اولان جوانه دینور (بزیع) ملیح وزننده ظریف وملیح ورشید اولان تازه جوانه دینور (اروع) احمر وزننده بغایت حسن وجمال وملاحت منظر صاحبی اولان دلبر ممتازه دینور

) غدیره دیندی صارقان صاچه پك چوق صاچلیدر افرع (

) باشی طازلق اولان اصلع دخی كل باشلیدر اقرع (

(غدیره) سفینه وزننده باشدن اشاغی صارقان صاچه واوزن كیسویه دینور جمعی غدائر كلور (افرع) احمر وزننده باشك صاچی وقیللری تام ووافر اولان آدمه دینور مؤنثنده حمرا وزننده فرعاء دینوركه چوق صاچلی عورت دیمكدر (اصلع) افرع وزننده یاخلق یاخود

اختيار لقدن ناشى باشنك اوك طرفنده قيل بتيوب ناصيه سى يعنى فوق الجبهه شعرى اولمين كيمسه يه دينور اصدم كبى تركيده طازلق تعبير اولنور (اقرع) قافله اصلع وزننده باشى كل آدمه دينور باشى كل عورته قرعاء دينور فارسيسى دغسردر

) قصاجق بو بلوذاتنده حقيراولان ايمش روبع (

) دخى احمق اولوب هركورديكى شخصه اويان امع (

(رويع) راء مهمله ايله جوهر وزننده قصه بو يلو كوتوخو يلو دنى وحقيرنا كسه دينور روبعه كبى جوهرينك زاى معجمه ايله زوبع ثبت ايلديكنى صاحب قاموس تصحيفه حمل ايتمشدر (امع) همزه‌نك كسرى وميم مشدده‌نك فتحيله وامعه وهمزه‌لرك فتحيله‌ده لغتدر شول هيچ وساده دل وكندى كندينه رأى وتدبيردن عاجز وعاطل آدمه دينوركه بركيمسه‌نك رأيى اوزره ثابت اولميوب هركيم نه رأى ايدرسه همانا كا تبعيت ايدر اوله قاموس شارحنك بياننه كوره امع لفظى انى معك لفظندن وامعه لفظى انى معه لفظندن منحوتدر كذا فى الاوقيانوس بوتقديرجه همزه‌نك فتحيله امع انامعك امعه انامعه لفظلرندن منحوت اولمش اولور وامع وامعه طفيلى وطالقاوق مقوله‌سنه اطلاق اولنور وكندى باشنه برايش كوره ميوب دائما ناسه تابع اولمغله كويا انا مع الناس كلامنى كويا اولان آدمه دينور

(خبيث آدم ايمش الكع الى قطع اولنان اقطع * قولاغى بورنى مقطوع اولنه‌دنمش دخى اجدع) (الكع) احمر وزننده ولكع صرد وزننده ولكوع صبور وزننده ولكيع امير وزننده لئيم وخسيس وفرومايه وخبيث اولان آدمه دينور لئيمه وخسيسه اولان عورته لكاع دينور قطام وزننده (اقطع) احمر وزننده الى كسلمش كيمسه‌يه دينور جمعى قافك ضميله قطعان كلور وصاغر آدمه دينور اصم كبى ومطلقا محسوس ومعقول كسلمش نسنه‌يه دينور مقطوع كبى (اجدع) اقطع وزننده برونى ياخود قولاغى يا الى ويا دوداغى كسلمش كيمسه‌يه دينور مؤنثى جدعاء در حمراء وزننده

*) صو يى اوتى زياده چوق اولان يرآديدر مرتع * دخى حيوانلرك اوتلايه جاغى يرايمش مرتع (*

(مرتع) نون ايله مقعد وزننده آب روانى فراوان واعشاب رنكارنكى دافع هموم وطارد احزان اولان روضه‌يه وچمنزاره دينور مرتعه وامير وزننده مريع وممرع وامرع كبى فارسيده تابسه دينلور (مرتع) مربع وزننده حيوان دلخواه اوزره اوتلايه جق مرعايه اطلاق اولنور فارسيده چراكاه وچرازار دينور

) نه يرده اولسه خانه ربع ايمش جمعى ربوع ارباع (

) صفاى نو بهار ايچون اولان منزل دخى مربع (

(ربع) رانك فتحى وبانك سكونيله حوالو يى مشتمل اوه دينور دار معناسنه فارسيده خانه دينور كرك بلده ايچنده اولسون كرك خارجده اولسون صيفيه‌دن وشتائيه‌دن اعمدر وآتى الذكر مربع كبى ناسك بهارايامنده اقامت ايلدكلرى مكانه‌ده دينور (ربوع) رقود وزننده و(ارباع) اثواب وزننده ورباع جبال وزننده خانه معناسنه اولان ربعك جمعلريدر وربع اورته بويلو كيمسه‌يه دينور جمعى ربعات كلور (مربع) مقعد وزننده فصل ربيعه وموسم بهاره مخصوص اولان منزله واقامتكاهه دينوركه هنكام بهارده ذوق وصفا ايچون مهيا اوله

*) دينورمش المعى ويلمعى ولوذعى جمله * ذكا اصحابى اشخاصه ذكى قلب اولدى هم اصمع (*

(المعى) همزه‌نك فتحيله احمرى وزننده و(يلمعى) المعى وزننده والمع احمر وزننده و(لوذعى) جوهرى وزننده ولوذع جوهر وزننده فرط ذكا وفطنت وحسن فكر ودقت صاحبى اولان

تيز فهم وزيرك كيمسه‌يه دينور داهى كبى لسانمزده جن فكرلو وسبورى عقللو تعبير اولنور (اصمع) احمر وزننده حدس وانتقالى سريع ورصين ورأى وتدبيرى دائما اصابتقرين اولان متوقد ومتيقظ قلبه دينور (ذكى) غنى وزننده ذهن وفطنت صاحبى كيمسه معناسنه (وقلب) كوكل معناسنه معروف اولدقلرى ايچون ترجمه موقعنده ايراد اولندى

*) مخادع الدايجى مكروحيله خدعه اولمشدر * اوكونه مكروحيله صاحبى كيمسه دخى خيدع (*

(مخادع) مفاعله‌دن اسم فاعل صيغه‌سيله بركيمسه‌يى مكروحيله وكيدوعيله ايله الداديجى حيله كار كيمسه‌يه اطلاق اولنور (خدعه) خانك حركات ثلاثى ودالك سكونيله بركيمسه‌يى تغرير ايدوب حيله وفندايله الداتمق وضرر وزيانه اوغراتمق معناسنه‌دركه فارسيده فريبيدن دينور ولسانمزده رنك ايتمك ودوباره ايتمك تعبير اولنور مكروحيله واختداع ومخادعه ومخاتله وعيله وتغرير بونلرده خدعه كبى بركيمسه‌يى الداتمق ودوباره ايتمك معناسنه‌در (خيدع) حيدر وزننده اصلا دوستلغنه وثوق واعتماد اولميان حيله كار ودوباره‌جى كيمسه‌يه دينور

*) ضررايتمزديمك مفهومى كرچه لايضراولمش * دخى هيچ فائده ايتمزما كى اولدى لاينفع (*

(لايضر) بركيمسه‌يه خسروزيان ايتمك معناسنه اولان ضرلفظندن مضارع منفيدر ضرر وزيان ايتمزديمك معناسنه (لاينفع) بركيمسه‌يى فائده‌لندرمك معناسنه اولان نفع لفظندن مضارع منفيدر فائده واصل ايتمز معناسنه

*) زبد قيمق لبن رسل وعلوق اولمش سودك آدى * مذيق انك صوقارشمش اولانى خالصى منقع (*

(زبد) زانك ضمى وبانك سكونيله سودك قيماغنه دينور طره وثماله وطرم وقشده كبى اما فتحتينله زبد صو يك وسائر نسنه‌لرك كوپوكنه دينور (لبن) فتحتينله (رسل) رانك كسرى وسينك سكونيله و(علوق) صبور وزننده سوده دينور دالك فتحيله‌در وطانك ضميله طل وفتحتينله حلب كبى فارسيده سوده شيروقيمغه سرشيروتو دينور (مذيق) امير وزننده صوقاتلمش سوده دينور ممزوج وزننده ممذوق ومعظم وزننده مذوق وضادك فتحيله ضيح كبى (منقع) نونك قاف اوزره تقديميله منبر وزننده تبريد اولنمش خالص سوده دينور نسخ مطبوعه‌ده قافك نون اوزره تقديميله مقنع ثبت اولنديغى غالبا تصحيفدر زيرا مقنعك معانيسنده سود يوقدر

*) نسانك باشنه باغلاديغى منديلدر معجر * خمار ومقنعه باشمق يوزاورتيسى بچه برقع (*

(معجر) منبر وزننده طائفهٔ نسوان باشلرينه باغليوب صارنديقلرى منديله ويره دينوركه انكله باشلرينى تزيين ايدرلر نته كيم بكائى مرحوم كعبهٔ معظمه‌نك وصفنده * آرايش ايچون معجر حوراى جنساندر * دوشكده‌كى اول كسوهٔ مشكين معنبر * ديمشدر (خمار) كتاب وزننده و(مقنعه) مكنسه وزننده نسوان تستر ايچون باشلرينه اورتوندكلرى جار وباشمق مقوله‌سنه دينور قنع وغفار ونصيف كبى فارسيده معجره سربند وخماره دامنى وشامر وسروز دينور (برقع) جندب وزننده عورتلرك تستر ايچون يوزلرينه طوتوندقلرى پچه‌يه دينور برقوع كبى عصفور وزننده

*) ايشتمك استمكدر استماع وسمع ايشتمكدر * سميع ايشيديجيدرهم قولاقدر سامعه مسمع (*

(استماع) افتعال وزننده ايشتمكى قصدوطلب ايتمك يعنى برسوزه قولق طوتوب ديكلمك معناسنه‌در (سمع) جمع وزننده كرك قصدله وكرك قصدسز سوزى وصوتى ايشتمك معناسنه‌در وحواس خمسه‌دن حس اذنه اطلاق اولنوركه ايشيديجك تعبير اولنور وقولاق ايله ايشيدلن كلامه ونفس قولاغه‌ده اطلاق اولنور سينلرك فتحيله سماع وسماعه وكراهيه وزننده سماعيه ايشتمك معناسنه مصدرلردر فارسيده شنيدن دينلور (سميع) بصيروزننده فعيل بمعنى فاعل اوله‌رق سامع كبى ايشيديجى معناسنه‌در لكن سامعدن ابلغدر وميم اولى‌نك ضمى وثانيه‌نك كسريله مسمع

معناسنده اولور ایشندیر یجی دیمکدر (سامعه) جارحه وزننده و (مسمع) منبر وزننده قولاغه اطلاق اولنور اذن وصماخ واصمخ کبی مسمعك جمعی مسامع کلور فارسیسی کوشدر

*) فقیردرهر حریص وهب قناعتکاردر زنکین * فقیرکل ذی حرص غنی کل من یقنع (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (فقیر) امیر وزننده فقر وفاقه صاحبی کدا و یوخسول کیمسه معناسنه مقدم خبردر (کل) کافك ضمی ولامك تشدیدیله الفاظ عمومدندر مدخولنك جمیع افرادینه شمول واستغراق افاده ایدر وکل لفظی مابعدنه مضاف ومؤخر مبتدادر (ذی) ذالك کسری ومدیله احوال ثلاثه‌سنده حروف ثلاثه ایله معرب اولان اسماء ستهٔ معتله‌دن صاحب معناسنه‌در (حرص) حانك کسری ورانك سکونیله برنسنه‌یی لزوم واقضاسندن زیاده شدتله طلب ورغبت قبیحهٔ مذمومه ایله اوزرینه مصر ومکب اولمق معناسنه ذی لفظنك مضاف الیهیدر (غنی) فعیل وزننده غانی وثروان کبی زنکین معناسنه مقدم خبردر (کل) من موصوفه‌یه مضاف اوله‌رق مؤخر مبتدادر (من) میمك فتحیله ذوی العقوله مخصوص الفاظ عمومدندر (یقنع) قسمته راضی اولمق معناسنه اولوب باب ثالثدن ورابعدن مستعمل اولان قناعتدن مضارع مفرد مذکردر تحتنده مستتر ومن لفظنه راجع فاعل ضمیریله جمله‌سی من موصوفه‌نك صفتیدر (حاصل معنی حرص وآز ایله نعم کثیره کوزینه آز کورینن قارنی طوق کوزی آج یعنی ظاهرا زنکین معناده محتاج اولان قناعتسز وطمعکار کیمسه‌لر حقیقتده فقیر بلکه عند العقلاء فقیر بی نوادنده حقیرلردر ونحن قسمنا مقسمندن تعیین وتخصیص اولنان قسمته قانع وراضی اولوب کنز لایفنیدن بهره‌یاب اولنلرك کلبسی حقیقة غنایه واصل وحسن زندکانی‌یه نائل اولمشلردر دیمك اولور

*) غنیملن غنای قلب کنزندن دخی قورقه * غناء القلب کنز فاغتنم منه ولاتخشع (*

بنه اول ثانینك ترجمه‌سیدر (غناء) سماء وزننده زنکینلك معناسنه مبتدادر (قلب) قافك فتحیله کوکل معناسنه غنانك مضاف الیهیدر (کنز) کافك فتحیله دفینه وخزینه معناسنه مبتدانك خبریدر (فاغتنم) ده‌فا فصیحه‌در (اغتنم) برنسنه‌یی غنیمت بیلمك وطیوملق عداتمك معناسنه اولان اغتنام لفظندن امر مخاطبدر (منه) ده من تبعیضیه فعل امره متعلق وضمیر کنزه راجعدر وجار مع المجرور مفعول به غیر صریحدر (ولاتخشع) ده واو عاطفه‌در لاتخشع تذلل وتواضع معناسنه اولان خشوعدن نهی مخاطبدر و بو ولاتخشع جملهٔ انشائیه‌سی فاغتنم جملهٔ انشائیه‌سی اوزره معطوفدر لکن ناظم مرحوم ترجمه‌سنده قورقه تعبیریله ادا ایتمکله لاتخشع لفظی لاتخش ولاتخف معناسنده استعمال ایتمش اولدی خشوع ماده‌سی ایسه لغتده خضوع وتذللی معناسنه‌در خوف وخشیت مفهومنی مفیددکلدر مکرکه تذلل ومسکنتك بعض کره سببی خوف وهراس اولمغله ذکر مسبب وارادهٔ سبب قبیلندن مجاز اوله بو صورتده ولاتخشع موقعنده ولاتفزع دینلسه تعسف وتکلف برطرف اولوردی (حاصل معنی غنای قلب که رزاق عالم حضرتلرینك ضامن اولدیغی رزقك بروفق تقدیر حصول ووصولنه حسن یقین ایله توکل تام ومافی ایدی الناسدن یأس وقطع طمع ایله لاینفد ولایفنی اولان کنز قناعتدن تعیش واغتنامدر اکا وثوق واعتماد ایدوب مغتنم اول وفرسودهٔ صدمات ضیاع وتلف اولمقدن خوف ایلمه دیمکدر ونعم ماقیل فی هذا المعنی * توکل علی الرحمن فی الامر کله * فاخاب حقا من علیه توکلا * وکن واثقا بالله واصبر لحکمه * تنال الذی ترجوه منه تفضلا *

*) بنم اول عین عرفانکیم دلم دریای معنادر * بو کونه فیض جاری‌یه انی حق ایلمش منبع (*

(عین) بوراده پیکار کوزی معناسنه‌درکه صویك قینایوب چقدیغی منبعی اوله جقدر یاخود

جریان ایدن صویك مصبی معناسنه‌درکه حوض و برکه وکول مقوله‌لری اوله جقدر (عرفان) عمران وزننده علم ومعرفت معناسنه‌در (دل) فارسیدر قلب معناسنه (کونه) فارسیدر نوع ودرلو معناسنه (فیض) حیض وزننده کثرتندن ناشی صویك جای کبی طاشقین اقماسنه دینور (جاری) آقیجی معناسنه (منبع) صویك مفجری یعنی چیقدیغی یردر (حاصل معنی ناظم تحریر فخریه‌وادیسنده تحدیث نعمت ایدوب دیرکه بنم وجود عرفان نمودم باعث حیات واساس منافع وخیرات اولمقده شبیه ماء فرات اولان علوم ومعارفك فوران وجریانه منبع زلال ودل آکاهم دریای فسیح الارجا کبی معانی جمع ایله متلاطم الامواج ومالامال در بو کونه فیوضات مسلسله‌یه انی جناب حق وفیاض مطلق منبع صافی ومنهل وافی قلمشدر فلله الحمد اولا وآخرا وباطنا وظاهرا ولله دره

) ان الانسان هلوع مناع (

(ان) حروف مشبهه بالفعلدندر کامر مرارا (انسان) بنی آدم معناسنه کما ذکر کرارا لام تعریف جنس ایچوندر (هلوع) صبور وزننده مصائب ومکاره وقوعنده جزع وفزع ایدوب تلاش واضطراب ایله ناسه‌بث شکوی وجمع ماله حرص وتهالك ایدن بی صبرو بی جدوی کیمسه‌یه دینور (مناع) شداد وزننده مبالغهٔ اسم فاعلدر برنسنه‌یی مستحقندن دریغ ایدوب و یرممك معتادی اولان کیمسه‌یه دینور صبور وزننده منوع کبی (انسان) ان لفظنك اسمی (هلوع) خبری (مناع) خبر بعد خبریدر (حاصل معنی جنس انسان اذاخلی وطبعه کندینه محنت ومکروه مس واصابت ایتدکده جزوع وخیر ومال اصابتنده وجوه بره صرف وانفاقدن منوع و بو خصلهٔ ذمیمه‌لر اوزره کانه مجبول ومطبوع کبیدر الاشول ذوات صفوتسماتکه یا استعداد خدا دادایله یاخود برمرشدك ایقاظ وارشادیله راه صوابی بولوب یعنی جزع وفزع احباط اجر وثوابدن غیری نسنه‌یی منتج اولمدیغنی و جامع عیوب قلب اولان شح و بخل صاحبنی بهره‌یاب و برخوردار قیلمدیغنی بیلوب بو مقوله خصال خبیثه‌دن خانهٔ درونی تنقیه وتنظیف واخلاق حمیده ایله تحلیه وتشویف ایله تهذیب اخلاق ایده

*) اولدی معناده عقارات ضیاع * تلف اولمق دخی مفهومی ضیاع (*

(ضیاع) رجال وزننده غله ومحصولی اولان ترلایه وچفتلك مقوله‌سی ملك وعقاره اطلاق اولنان ضیعه‌نك جمعیدر عنب وزننده ضیع وفتحاتله ضیعات کبی (ضیاع) سحاب وزننده تلف وهلاك اولمق معناسنه‌در و برنسنه مهمل ومتروك قالمق معناسنه مستعملدرکه ضایع مثابه‌سنده‌در ومهمل ومتروك اولان شیئه دینور ضیعه کبی

*) بقعه بر پارچه زمین جمعی بقاع * هر یانی باغچه‌لی بلده مذراع (*

(بقعه) غرفه ونشده وزنلرنده شول ارض قطعه‌سنه دینورکه اطرافنده اولان قطعه‌لرك هیئتنه مغایر اولمغله انلردن ممتاز اوله اما ثمره وزننده بقعه بصوابر کیلان چقوریره دینور (بقاع) جبال وزننده بقعه‌نك جمعیدر (مذراع) مدرار وزننده هر طرفی باغ و باغچه وشنلك اولان بلده‌یه وقریه‌یه دینور ناظمك بیاننه کوره اما صاحب قاموسك بیاننه کوره برطرفی باغ و باغچه و برطرفی خالی و بیابان اولان بلده‌یه دینور بوکا کوره هر یانی موقعنده بریانی باغچه‌لی دیمك اقتضا ایدر و بو مذراعك جمعی مذارع ومذاریع کلور مساجد ومصابیح وزنلرنده

*) کیله‌در کیل ودخی اولچك صاع * هم قولاج باع ودی ارشونه ذراع (*

(کیل) کافك فتحی و یانك سکونیله کندیله مکیلات اولچیلان اولچکه اطلاق اولنور صغیر اولسون کبیر اولسون یعنی لساننزده شنك وعیار واولچك وسالار دیدیکمز اولچوله شاملدر منبر وزننده مکیل ومحراب وزننده مکیال ومکنسه وزننده مکیله کبی وکیل حبوبات مقوله‌سنی اولچمکه ده

دینور (صاع) حال وزننده بر نوع اولچکدر که کیل خصوصنده معامله‌ٔ اهل اسلام انك اوزرینه
دائردر که صاع نبوی دینور اورته بغدایدن بیك قرق درهمه متحملدر معتدل الجثه اولان کیمسه
ایکی آوجنی بردن طولدوروب درت دفعه بویلجه آوچلیوب بر یره وضع ایلسه اینته انك مقداری
نسنه ایله طولان اولچك صاع نبوی مقداری اولدیغی صاحب قاموسك تجربه کرده‌سی اولدیغی
وصحیح وموافق بولدیغی قاموسده محرردر (باع) صاع وزننده قولاج تعبیر اولنان مقداره
دینورکه بر کیمسه ایکی قوللرینی آچرق اوزاتدیغنده حاصل اولان مقداردر و باع شان وشرفه
وکرمه اطلاق اولنور (ذراع) کتاب وزننده بر کیمسه‌نك درسکندن اورطه بارمغنك اوجنه وارنجه
مقداره دینور واوموزی باشندن اورطه پارمغنك اوجنه وارنجه مجموع قوله‌ده دینور مقدار اول
ذراع عربیدر ومقدار ثانی ذراع حلبی درکه اکا مساوی اولان اغاجه ذراع تسمیه‌سی بوندن
اخذ اولنمشدر فارسیده گز ترکیده ارشون دینور

*) پك عذاب ایتمکه دیمش اجداع * دخی زندانه قومقدر اجذاع (*

(اجداع) همزه‌نك کسریله بر کیمسه‌نك برونی یاخود قولاغنی یاالنی یادوداغنی کسمك ایله
عقوبت ومثله ایله عذاب الیم ایتمکه دینور (اجذاع) کسر همزه ایله بر کیمسه‌یی محبسه و زندانه
قیوب حبس واشکنجه ایتمکه دینور

*) بضع کس وطئ وحشأ دعظ جماع * هم جماع ایتمه دخی بضع و بضاع (*

(بضع) بانك ضمیله عورتك فرجنه دینور جهاز وحر وسر وکس کبی (وطئ) واوك فتحی وطانك
سکونیله و (حشأ) حانك فتحی وشینك سکونیله و (دعظ) دالك فتحی وعینك سکونی وظاء
معجمه ایله وعظ وزننده و (بضع) بانك فتحیله وضمیله و (بضاع) قتال وزننده جماع ایلمك معناسنه‌در
مباضعه ومجامعه ومفاقه ومباهجه وطمث ورفث کبی

*) ایکیشر هم اوچر ایله‌دردر * اولدی مثنی وثلاث ورباع (*

(مثنی) معنی وزننده اثنین اثنین وثنتین ثنتین معنالرینه‌در یعنی اثنین اثنین کلمه‌لرندن معدوللردر
ایکیشر ایکیشر دیمکدر ثانك ضمیله ثناء کبی (ثلاث) ثای اولی‌نك ضمیله ومثلث میمك فتحیله ثلاثة
ثلاثة کلمه‌لرندن معدوللردر اوچر اوچر دیمکدر ایکی ثلثة لفظندن بدل اوله‌رق ثلاث وکذلك
مثلث دیدیلر وقس علی هذا (رباع) رانك ضمیله ومربع میمك فتحیله اربعة اربعة لفظندن
معدوللردر دردر دردر دیمك اولور عدل تحقیقی ووصفیهٔ اصلیه علتلریله غیر منصرفلردر احاد
وموحد وفراد ومفرد وخماس ومخمس وسائر نظائرلی بونلره مقیسدر

*) ممه امزیریجی عورت مرضع * ممه امك دیمه‌در رضع ورضاع (*

(مرضع) محسن وزننده ارضاعدن اسم فاعلدر بالفعل چوجوق امزرر اولان امزکلو خاتونه
دینور اما حالا ارضاع قصد اولنموب بلکه سابقده چوجق امزرمش یاخود مستقبلده امزرمك
شانندن اولان خاتون مراد اولنور ایسه اکا مرضعه دینور ظئر کبی لسانمزده سود انا تعبیر
اولنور (رضع) رانك فتحی وضادك سکونیله و (رضاع) سحاب وکتاب وزنلرنده ممه‌دن سود
اممکه دینور رضاعه کبی

*) متعه‌دی فائده‌لی نسنه‌یه هم * فائده خواهشیدر استمتاع (*

(متعه) میمك ضمیله کندیله انتفاع اولنه‌جق فائده‌لی نسنه‌یه دینور وفائده‌یه ومنفعته دینور متاع کبی
وفائده لندرمکه دینور تمتیع کبی (استمتاع) فائده‌لنمك معناسنه‌در وفائده‌یه خواهش ورغبت
ایلمکه دینور

*) هم ودیعه شو امانت قونیلان * دخی ویرمکدر امانت ایداع (*

ودیعه

نسخ مطبوعه‌ده دعظ
موقعنده راء مهمله وظاء
مهمله ایله رعط واقع اولشدر
لکن معنادن قطع نظر
قاموسده ماده‌سی ایله موجود
دکلدر لکن دعظ ذکرك
کابینی فرجه ادخال ایتمك
معناسنه اولمغله معنای جماع
ظاهردر رعط دعظ محرفی
اولق احتمالی راجحدر

(ودیعه) سفینه وزننده امانت قونیلان نسنه‌یه دینور جمعی ودایع کلور (ایداع) همزه‌نك کسریله
برنسنه‌یی حفظ اولنمق ایچون بر کیمسه‌نك یاننده امانت قومق معناسنه‌در وامانتی قبول ایلمك
معناسنه‌ده دینور

*) دی چناق چولمکه اوغاب دخی * جمجمه قصعه چناق جمعی قصاع (*

(اوغاب) اسباب وزننده اومتاعندن چناق چولمك واوفاق تفك تعبیر اولنان خرده وات خانه
معناسنه اولان وغب لفظنك جمعیدر واحمق کیمسه‌لره وفرومایه ولئیم اولان اشخاصه‌ده
دینور (جمجمه) جیملرك ضمیله اغاجدن یاپلمش چناغه وقواطه‌یه دینور قعب وقحف وقرو کبی
(قصعه) تمره وزننده مطلق چناغه دینور صحفه کبی (قصاع) جبال وزننده قصعه‌نك جمعیدر
عنب وزننده قصع وفتحاتله قصعات کبی

*) دیندی مزاح لطیفه کویه * نکته‌دانلقله ظرافتده بزاع (*

(مزاح) شداد وزننده لطیفه‌سو یلیجی وخوراطه ایلیجی کیمسه‌یه دینور فارسیده بزله‌کوی وترکیده
شقاجی دینور (بزاع) غراب وزننده ظرافتلو کیاستلو نکته‌دان ودقایق شناس وهرایشه‌الی
یاقشور حاذق کیمسه‌یه دینور

*) سوزی بی رابطه یکشاق ثرثار * سری فاش ایلیجیدر مذیاع (*

(ثرثار) سلسال وزننده چوق سوزلو لافزن بوش بوغاز اولان اوکوزه و یکشاق کیمسه‌یه دینور
فدفد وهدهد وزنلرنده فجفج وخلخال وزننده فجفاج کبی فارسیده یاوه‌کو و بسیارکو دینور
(مذیاع) یاء مثناة تحتیه ایله محراب وزننده اصلا کتم سر ایلیوب دائمانسه افشا وشایع ایدن
نقال مقاله دینور ثرثار وزننده ذعذاع کبی

*) سبع کرچه یالیلی قورده دینور * یرتیجی جانوران جمله سباع (*

(سبع) سینك فتحی وبانك ضمیله وسینك فتحی بانك سکونیله آزولی ویرتیجی قورده دینور ذئب
وسرحان کبی وعموما یرتیجی جانوره یعنی ارسلان وقبلان وکلب وفهد مقوله‌سنه دینور (سباع)
سینك کسریله سبع مزبورك جمعیدر

*) طوقلغه دیندی شبع طوق شبعان * هم طویورمق دیمه اولمش اشباع (*

(شبع) عنب وزننده طویمق وطوقلق معناسنه‌درکه جوع مقابلیدر وقارن طویوره‌جق
نسنه‌یه‌ده دینور شینك کسریله شبع کبی (شبعان) شعبان وزننده قارنی طوق شخصه دینور
مؤنثی‌ها ایله شبعانه وسکری وزننده شبعی کلور (اشباع) همزه‌نك کسریله طویورمق معناسنه‌در
وبرنسنه‌یی فراوان وچوق ایلمك معناسنه کلور

*) مبدع احداث ایدیجیدر یوغیکن * یکیدن ایتمه‌در ایجاد ابداع (*

(مبدع) محسن وزننده برنسنه‌یی نمونه‌سز ومثالسز یکیدن ایجاد واختراع ایدن کیمسه‌یه
دینور موجد ومحدث کبی (ابداع) همزه‌نك کسریله برنسنه‌یی یکیدن انشا وپیدا ایلمك معناسنه‌در
منع وزننده بدع وابتداع واختراع کبی

*) رقعه بر پارچه ایمش کاغددن * دخی بر پارچه‌سیدر جمعی رقاع (*

(رقعه) غرفه وزننده اوزرینه یازو یازیلان کاغد پاره‌سنه وداری قطعه‌سنه دینور و یرتق اثوابه
دیکیلن بر پارچه‌سنه دینورکه ترکیده یامه ویامه‌لق دینور (رقاع) رانك کسریله رقعهٔ مزبوره‌نك
جمعیدر

*) جمعی اعصاب سکر اولدی عصب * هم کمك عظم وایلك آدی نخاع (*

(اعصاب) همزه‌نك فتحیله بدنده اولان سکرلره دینور بری برندن منفصل اولمغله مفاصل

تعبير اولنان كمكلرك ارتباطى بونلر ايله اولمغله مفاصلك اطنابى منزله سنده در (عصب) فتحتيله بوده مرقوم سكرلره دينور جمعدر لكن اعصاب جمع صيغه سى وعصب جمع جنسى در مفردلرى ها ايله عصبه اولور بو تقديرجه * جمعى اعصاب سكردر عصبه * دينلسه اولى اولوردى (عظم) عينك فتحى وظانك سكونيله كميكه دينور جمعى عظام كلور (نخاع) نونك حركات ثلاثيله قورقاد ايلك تعبير اولنان بياض ايلك كبى نسنه در كه ارقه ده اولان اوكورغه كميكنك ايچنده اولور شعبه لرى بدنه متفرق اولور سائر كميكلرده اولان ايلكه مخ دينور

*) فضلا كون كبيدر پرتو ايله * فاولوالفضل كشمس بشعاع (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (فاولو) ده فا زائده ياخود استينافيه در اولو همزه نك ولامك ضمه لرى و بينلرنده واو معدوله ايله صاحب معناسنه اولان ذو لفظنك جمعيدر ماده سنك غيريدن اوله رق (فضل) مزيه وشرف وعلم وكمال معناسنه اولونك مضاف اليهيدر ايمدى اولوالفضل اصحاب الفضل معناسنه مبتدادر (كشمس) ده كاف تشبيه ايچوندر شمس كونش معناسنه در جار مع المجرور مبتدانك خبريدر (بشعاع) ده با ملابسه ياخود فى معناسنه كافدن مستفاد اولان تشبيهه متعلقدر شعاع غراب وزننده پرتو وضيا معناسنه وجه شبهدر زيرا ما آل اصحاب الفضل يشبهون الشمس فى الشعاع سبكنده در (حاصل معنى آفتاب عالم پيرا فوق الافق طلعت نما اولدقده عالم محسوسدن غياهب وظلماتى كشف وازاله ايله روى زمينى تنوير وضيادار ايتديكى كبى اصحاب علم وكمال اولان فضلا دخى سواد جهل ونادانى ايله تيره وتاريك اولان قلوب مظلمه دن ظلمات شكوك واوهامى طرد وازاحه ايله خانهٔ درونى تابناك وتابدار ايدرديمك اولور

*) دكله اهل ريا سمعه سنى * ايتسه ده صورت حقدن اسماع (*

(رياء) قتال وزننده برعمل ايله رضاء بارى يى كوزتميوب ناسه كوسترمك قصديله ايشلمكه دينور (سمعه) غرفه وزننده برفعلى ناس ايشتسك ايچون ايشلمكه دينور (اسماع) همزه نك كسريله برسوزى آخره ايشتديرمكه دينور (حاصل معنى ريا وسمعه اصحابى هرنه قدر ترويج مصلحت ايچون صورت حقدن كوسترش ايله كنديني مخلص روشنده ابراز ايدرسه ده مقال سمعه ماكنى سمع قبول ايله استماع ايلمه ديمكدر

) ان ترصيع كلامى لمعان لبديع (

(ان) همزه نك كسريله حروف مشبهه بالفعلدندر (ترصيع) لغتده تزيين وزننده ومراد فيدركه برنسنه يه زيب وزينت ويرمك معناسنه در وعلم بديع اصطلاحنده نثرده قرينتينك وشعرده مصراعينك الفاظى جميعا ياخود بعضا متفقة الاعجاز اولمغه دينور (كلامى) ده كلام تكلم اولنان سوز معناسنه اننك اسمى اولان ترصيعك مضاف اليهى وياء متكلمه مضافدر (لمعان) ده لام جاره ترصيعه متعلقدر معان معنى نك جمعيدر اصلى معانى در قاض لفظنك اعلالى كبى اعلال اولنمشدر (لبديع) ده لام مفتوحه اننك خبرى اوزره داخل اولان لام ابتدادر بديع امير وزننده مثالسز اختراع اولنان شئ عجيب معناسنه در (حاصل معنى چونكه صور عقليه دن عبارت اولان معنالر ظاهرده الفاظ واصوات ايله جلوه كر اولديغندن الفاظ معانى يه لباس زينت مشابه سنده در بناء عليه ناظم تحرير ديركه تحقيق بنم كالاى والامى كلاممك عروس معنايى آرايش وتزيينى غير مسبوق المثال برشئ عجيب وامر غريبدر فلله دره

حر برينك مقاماتنده هو يطبع الاسجاع بجواهر لفظه ويقرع الاسماع بزواجر وعظه فقره لرنده اولان ترصيع كبى *

*) ميوه اغاجلرى چوق موضع دلجوى بقيع * دخى تورفنده سى باشوره اولان ميوه ينيع (*

(بقيع) امير وزننده انواع مختلفه دن اشجار ملتفه يى مشتمل اولان چوق اغاجلى طبعه موافق

باشوره باكوره وزننده تباشير الثمر كبى ميوه نك هنوز كمال بولمش تازه تورفنده سنه دينور *

موافق مسيره كاه موضعه دينور (ينيع) اولده ياء مثناة تحتيه ايله تورفنده سى اولمش وكمال بولمش ميوه يه دينور صاحب وزننده يانع كبى

*) قيش شتا صيف ياز اولمش كوزه هم دينلدى خريف * وقت جمعيته موسم دى بهار اولدى ربيع (*

(شتاء) كساء وزننده سنه نك فصول اربعه سندن قيش فصلنه دينوركه شمسك جدى ودلو وحوت برجلرنده اولديغى مدتدر فارسيده زمستان دينور (صيف) ضيف وزننده فصول سنه دن ياز فصلنه دينوركه شمسك سرطان واسد وسنبله برجلرنده دورانى هنكاميدر فارسيده تابستان دينور (خريف) امير وزننده فصول اربعه دن كوز فصلنه دينور ياز ايله قيش ما بينيدركه شمسك ميزان وعقرب وقوس برجلرنده جولانى ايامیدر بوفصله خريف اطلاقى اختراف ثمار يعنى ميوه دوشرمه وقتى اولديغيچوندر فارسيده پاييز دينور (موسم) مجلس وزننده اسم زماندر برنسنه نك نشانى وعلامتى وقتنه دينور وناسك برمحلده اجتماعى زماننه دينور خصوصا موسم حج البيتده يعنى اقطار ارضدن حجاجك بهرسنه مكهٔ مكرمه ده اجتماعلرى هنكامنده غالب اولدى (ربيع) امير وزننده شتا ايله صيف مياننده واقع اعتدال هوا وروى زمين كلزار جناندن نمونه نما اولديغى هنكام فرحبخشايه دينور فارسيده وتركيده بهار دينور

*) صبحدم طاك يرى آغارمغه اسفار دينور * هم اووقت اولدى صباح وفلق وفجر وسطيع (*

(اسفار) همزه نك كسريله صباح وقتى كيجه نك ظلمتى كيدوب طاك يرى اغاروب آيدنلق اولمغه دينور (صباح) سحاب وزننده اول نهاره دينوركه طاك يرى اغاروب شفق سوكديكى وقته دينور صادك ضميله صبح وسفينه وزننده صبيحه كبى (فلق) طلب وزننده صبح وبامداد معناسنه دركه صباح يرى اغاروب آچلمقدن عبارتدر (فجر) زجر وزننده سواد ليلك آخرنده طلوع شمسك تقريبى حسبيله افق مشرقده ظاهر اولان حمرته وبياضه دينوركه السنه ده شفق تعبير اولنور عمود آسا مستطيل اولان فجر كاذبه وآفاقه منتشر اولان صبح صادقه اعمدر (سطيع) امير وزننده صبحك ارتفاعى كه كون طوغمغه قريب وقتدر

*) او يوماغه هم اويانماغه تهجد ديمش * او يقوسزلق سهر اولمشدر او يوتمق تهجيع (*

(تهجد) تمدد وزننده هجود ورقود كبى او يوماغه دينور وتيقظ وانتباه كبى او يانماغه ده دينمكله اضداددن اولور فارسيده او يوماغه خوابيدن او يانماغه بيدار شدن دينور (سهر) فتحتيله كيجه او يومايوب او يانق طورماق معناسنه در (تهجيع) تهجيد وزننده ومرادفيدركه او يوتماغه دينور تنويم وانامه وارقاد كبى

*) سجع شول قافيه لى سوزكه فواصل كبيدر * سو يلمك او يله مقفى سوزى اولمش تسجيع (*

(سجع) سينك فتحى وجيمك سكونيله كلام منثورده فقره تينك آخرلرى حرف واحد اوزره متوافق اولمغه دينور ارضى الناس بالخسار بايع الدين بالدينار فقره لرى كبى وبو سجع فى الاصل قمرى وكوكرجين آوازنى ترديد وترجيع ايده رك اوتمك معناسنه اولديغندن تعظيما وادبا رعاية قرأن عظيم الشانك آيتلرى آخرلرنده اولان توافقه سجع اطلاق اولنمز بلكه فواصل اطلاق اولنور * فى سدر مخضود وطلح منضود وظل ممدود * كبى مفردى فاصله در تفصيلى علم بديعده محسنات لفظيه ده در (تسجيع) تسبيح وزننده كلامى مسجع ومقفى وفواصله رعايتلى سو يلمكه دينور

*) قورقيوب كندوسنى جنكه اتاندر عابط * پك يوركلوده شجاع وهم اومعناده شجيع (*

(عابط) باء موحده نك كسريله كندى نفسنى اختياريله معركه يه وجنكه القا ايدن جسور و بهادر كيمسه يه دينور نسخ مطبوعه ده اجوف اوله رق قائل وزننده عائد وقوعى تحريف وتصحيفدر (شجاع) شينك حركات ثلاثيله و (شجيع) امير وزننده بأس وشدت وحرب وقتال هنكامنده شديد القلب اولان دلاور و يوركلو آدمه دينور كتف وزننده شجع واحمر وزننده اشجع واجمس واحوس كبى

*) صاتيجى بايع آلم صاتمه ده ديندى مكاس * بيع هم صاتمه هم آلمق صاتيلان نسنه مبيع (*

(بايع) صاحب وزننده متاعى ثمن ايله مبادله ايدن صاتيجى يه وثمنى متاع ايله مبادله ايدن مشترى يه دينكله ضد اولور (مكاس) مفاعله بابنك مصدر ثانيسى اولمق اوزره قتال وزننده برمتاعك بيع وشراسنده حرص وطمع ايله اجريلك ومطره بازلق ايتمك معناسنه دركه بايع يهودى مبايعه سى كبى دكرندن ايكى قات زياده استمك ومشترى دكرندن نقصان فاحش ايله الايم ديو چباله مقدن عبارتدر مماكسه كبى بو تقديرجه مكاس غدرى متضمن اولان آلم صاتم معناسنه اولور امامطلقا آلم صاتم وآلش ويرشه بيع وشرا دينور ومبايعه ومعامله دينور فارسيده داد وستد دينلور (بيع) بانك فتحى ويانك سكونيله برنسنه يى صاتمق معناسنه در وصاتون آلمق معناسنه ده اولمغله اضداددن اولور نتكيم شراده بويله دركما مر فى قافية التاء (مبيع) مخيط وزننده صاتيلان نسنه يه دينور

*) اسكى اثواب رعابيل وخدافل اولمش * يمه لى اولدى مرقع يمه اورمق ترقيع (*

(رعابيل) ابابيل وزننده اسكى ثوبلره وكهنه لباسلره دينور مفردى زبرجه وزننده رعبله در (خدافل) حضاجر وزننده صاحب قاموسك ثبتنه كوره دال مهمله ايله ولهجه صاحبنك بياننه كوره ذال معجمه ايله كه نخبه نك نسخ مطبوعه لرنده ده اويله جه واقعدر يك اسكى ومبتذل لباسلره دينور معاوز معناسنه وبونك مفردى يوقدر (مرقع) معظم وزننده يرتيغنى اصلاح ايچون رقعه اورلمش اولان يمه لى ثوبه دينور (ترقيع) تربيع وزننده يرتق لباسه يمه اورمق معناسنه در وزن مزبور اوزره ترديم وتلديم وتجويه ورانك فتحيله رقع كبى

*) بدقوقار اهل جهنم يمكى آتشدن * چولده هم برقورى آجى ديكنك آدى ضريع (*

(ضريع) امير وزننده جهنمده برشجرۀ ناريه دركه مرارتى سم قاتلدن اشد وحرارتى آتشدن ازيد ورايحه سى جيفه دن منتن واكره اوله رق اهل جهنمك طعاميدر زقوم وغسلين كبى وباديه ده وچولده بتر برتكنلى نباتدركه تازه سنه وياشنه شبرق وقورىسنه ضريع دينور پك آجى وبدبوى اولديغندن انك سمتنه طوار ياقلشمز

*) پرشرف رفعتله دهرده انجق عالم * انما العالم فى الدهر شريف ورفيع (*

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (انما) انجق معناسنه الفاظ قصردندر كما مر فى قافية الالف (عالم) علمله متصف كيمسه معناسنه مبتدادر (فى الدهر) ده فى مابعدنه متعلقدر دهر دالك فتحيله زمان طويله دينور ومجازا زمانده واقع اولان حادثه يه ومحل حوادث اولان عالمه ده دينور وبو معناى اخيره كوره ظرف مكان اوله رق شريفك مفعول فيهيدر (شريف) اميروزننده مجد وعزت وشان وشرف صاحبى اولان آدم معناسنه مبتدانك خبريدر (رفيع) امير وزننده جليل القدر وعاليشان كيمسه معناسنه شريف اوزرينه معطوفدر (پر) باء فارسيه نك ضميله كثرت معناسنى مفيددر حاصل معنى ظاهردر

*) صانعك قدرتنى فكر ايده رك خشيتله * كاروبارك اوله هربار مدد حسن صنيع (*

(صانع) ايشليجى وايجاد ايديجى معناسنه در (قدرت) تاب وطاقت وقوت معناسنه در (فكر) تأمل ايلمك ودوشنمك معناسنه در (خشيه) خوف وهراس كبى قورقودر (كاروبار) زاروزار وزننده ايش كوج معناسنه فارسيدر (هربار) هرزمان معناسنه فارسيدر (مدد) السنه ده امان وصاقين معنالرنده متداولدر (حسن صنيع) صفتك موصوفه اضافتى قبيلندن اوله رق كوزل عمل معناسنه در ما آل (معنى) صانع مصنوعات وموجد كافۀ موجودات اولان جناب رب العزتك قدرت قاهره سنده اعمال قوۀ فكريه ايله متبصرانه امعان نظر ايده رك جميع اوقات عمركده ايشك كوجك رأس الحكمة مخافة الله منطوقنجه اساس اخلاص اولان خوف وخشيته مقارن اعمال حسنه وافعال مستحسنه اولسون ديمك اولور

) غاب من اعشقه الآن وفى القلب رواغ (

(غاب) طاب وزننده كوزدن نهان اولوب كورنمز اولمق معناسنه اولان غيبتدن ماضى مذكر غائبدر (من) موصوله فعلك فاعليدر (اعشقه) ده اعشق حب مفرط معناسنه اولان عشق لفظندن مضارع متكلم وحده اوله رق من موصوله نك صله سى وفاعلى تحتنده مستترانا ضميريدر ضمير بارز غائب موصوله عائددر (الآن) الف لاميله وآن حال وزننده ايچنده حاضر اولديغك وقتك اسمى اوله رق ظرف غير متمكندر شوزمانده وشمديكى وقتده ديمك معناسنه غاب فعلنك ظرفيدر (وفى القلب) ده واو حاليه فى ظرفيه (قلب) كوكل معناسنه جار مع المجرور مقدم خبردر (رواغ) سحاب وزننده بو قطعه ده كله جكى اوزره كيزلوجه ميل معناسنه مؤخر مبتدادر (حاصل معنى) حسن وجمالنه آشفته ومفتون اولديغم معشوق دلارام بو آنده نظرمدن غائب و پنهان اولدى حال بوكه دل سودازده مده ميل خفى مضمر ومختفيدر ياخود انك بندن پرده پوش اختفا اولمسى حكمته مبنى اولمغله بنم حالا قلبمده طرفنه تعلق خفى دركار در ديمك اولور

*) وقد يك دوكه هلاك ايتمه در اهلاك ايثاغ * جش دكنك ايله دوكمك دخى اورمق افثاغ (*

(وقد) واوك فتحى وقافك سكونيله ضرب شديد معناسنه دركه يا انسانى يا حيوانى اولدرمه مرتبه سنده دوككدن عبارتدر كذا فى اللهجه (اهلاك) همزه نك كسريله هلاك ايلمك معناسنه دركه اماته واعدام واضاعه وافساد اهلاكك انواعيدر (ايثاغ) همزه نك كسريله بوده برنسنه يى هلاك ايلمك معناسنه در تدمير وتتبير واغتيال كبى (جش) جيمك فتحى وشينك تشديديله دكنك وعصا مقوله سيله دوكمك معناسنه در وبرنسنه يى بلغور كبى ريزه ريزه دوكوب اوفاتمق معناسنه در (افثاغ) همزه نك كسرى وفانك سكونيله بركيمسه يه برنسنه ايله اورمق معناسنه در ضرب وهرس كبى

*) سرح وتسريح دخى بعث كبى كوندرمك * هم ايرشدرمكه ده ديندى بلاغ والبلاغ (*

(سرح) سينك فتحى ورانك سكونيله (وتسريح) ترحيل وزننده بركيمسه يى ياخود برنسنه يى برمحلدن محل آخره كوندرمك معناسنه در ارسال كبى فارسيده فرستادن دينور ومواشى يى اوتلامق ايچون مرعايه صالويرمك معناسنه در (بعث) بحث وزننده برنسنه يى برسمته اثاره وتوجيه ايلمك معناسنه موضوعدر معانى سائره بوندن متفرع ومتشعبدر وقرآن كريمده سكز معنايه وارد اولمشدركه الهام واحياء موتى وايقاظ وتسليط ونصب حاكم وتعيين واخراج من القبور وارسال معنالريدر (بلاغ) سحاب وزننده وابلاغ ارسال وزننده تبليغ وانااله وايصال وتوصيل والحاق كبى برنسنه يى آخره ايرشدرمك ويتشدرمك معناسنه در فارسيده رسانيدن دينور

*) تازه نك تويسز يدر امردونوخطى طرير * دخى شابل دلى قانلو سى يكتدر بزاغ (*

(امرد) اجرد وزننده هنوز بيغى كلمكه باشلبوب لكن چهره سى آينه كبى صاف وبيمو اولان جوان

ساده رويه دينور (طرير) اميروزننده بيقلری درلمش اولان پری پيكر وخوب منظر محبوبه دينوركه لسان ظرفاده نوخط وچار ابرو تعبير اولنور (شابل) باء موحده ايله هابل وزننده اتلو جانلو خوب اندام نازنين دلی قانلويه دينور (برزاغ) قرطاس وزننده و برزوغ عصفور وزننده اته طلو تمام يكت اولمش دلی قانلويه دينور

(* صب ايمش دوكه دخی سكب ودوكولمكده سكوب *)
(* اولدی منصب دوكولمش صويی دوكمك افراغ *)

(صب) صادك فتحی وبانك تشديديله صويی وسائر اقق شانندن اولان مايع نسنه يی دوكمك معناسنه‌در (سكب) سينك فتحی وكافك سكونيله (وتسكاب) تذكار وزننده صومقوله سنی دوكمكدر افاضه واراقه واهراق وادهاق كبی (سكوب) قعود وزننده صودوكلمك معناسنه‌در انسكاب وانصباب وتصبب كبی (منصب) انصبابدن اسم فاعل صيغه سيله دوكلمش نسنه يه دينور مصبوب ومسكوب وساكب واسكوب كبی (افراغ) همزه نك كسريله صويی دستی وقربه مقوله سندن دوكمكه دينور فارسيده دوكمكه ريختن دوكولمكه ريزيدن دينور

(* جشع واعوال حريص اولمه ايمش استيه‌رك * دخی هم استه ميوب ترك ايله قورتلمه فراغ *)

(جشع) فتحتينله اشدحرص ايله حريص اولمق ياخود بر كيمسه كندی نصيبنی الدقدنصكره غيرك نصيبنه ده كوز ديكوب طمع ايلمك معناسنه‌در (اعوال) همزه‌نك كسريله حريص اولمق معناسنه‌در وبر كيمسه كثير العيال اولمق معناسنه وفرياد ايله اغلمق معناسنه‌در وجشع فتحتينله مثبت اولديغندن جشع ايله اعوال بيننده حرف عطفی اتيان وزنه مخل اولمغله واوی املادن اهمال اولی اولديغی وارستهٔ قيد اشكالدر (فراغ) سحاب وزننده برايشدن اشتغالی ترك ايله قورتلوب بوش طورمق معناسنه‌در قعود وزننده فروغ كبی وبرنسنه يه عزم وقصد ايلمك معناسنه‌در

(* يوتمه‌در بلع كبی سلج وتزقم سرّيط * چينه‌مك مضغ ودخی چينه‌نلان نسنه مضاغ *)

(بلع) بانك فتحی ولامك سكونيله و(سلج) سينك فتحی ولامك سكونيله و(تزقم) تكلف وزننده و(سرّيط) سينك ضمی وراء مشدده‌نك فتحی وياء مثنانك سكونيله طعامی ولقمه يی بوغازدن معده يه جذب ايتمك كه تركيده يوتمق تعبير اولنور فارسيده واريدن ونواريدن وفرو بردن دينور ابتلاع وفتحاتله سلجان وازدقام واسترّاط ولقم والتقام مرادفلريدر (مضغ) بلع وزننده برنسنه يی آغزده چيتمك معناسنه‌در جوز وزننده ضوز كبی فارسيده خاييدن دينور (مضاغ) غراب وزننده ومضاغه هاايله آغزده چينمش نسنه يه دينور

(* بيله‌زك آدی سوار اولدی اساور جمعی * هم قيوجيلغه دی صوغ وقيوجی صباغ *)

(سوار) كتاب وغراب وزننده طائفهٔ نسوانك بيلكلرينه طاقدقلری بيلازكه دينور همزه‌نك ضميله اسوار كبی (اساور) مساجد وزننده سوارك جمعی اولان اسوارك ياخود اسوره‌نك جمعيدركه سوارك جمع الجمعی اولور (صوغ) صادك فتحيله التون وكموش مقوله سنی قالبه دوكمك معناسنه‌دركه كتابه وزننده صياغه كبی قيوجيلق حرفتيدر (صباغ) وصواغ شداد وزننده وصائغ قيوجی‌يه دينور جمعی صاغه كلور فارسيده زركر دينور

(* علق وهم ملق وودومقه سومكدر * سوكی حب اولدی دخی كيزلوجه ميل ايتمه رواغ *)

(علق) فتحتينله وعلاقه سحابه وزننده وعلوق قعود وزننده و(ملق) فتحتينله و(مقه) عده وزننده وومق وعد وزننده و(ود) واوك حركات ثلاثيله ووداد سحاب وكتاب وغراب وزنلرنده ووداده سحابه وزننده ومودّه محبه وزننده الفاظ مترادفه دندركه بر كيمسه‌يه ياخود برنسنه‌يه

كوكل ايليشوب محبت ايلمك وسومك معناسنه‌در (حب) حانك ضميله وكسريله وباء موحده‌نك تشديديله دوستلق وسوكی معناسنه‌دركتاب وغراب وزنلرنده حباب ومودت وزننده محبت كبی (رواغ) سحاب وزننده برجانبدن جانب آخره اوغورلاين ميل ايلمكه دينور

(* مشك وش زلف نكارم كه مشامه خوشبو * صدغ ليلای برياه كمسك لدماغ *)

مصراع اول ثانينك ترجمه‌سيدر (صدغ) زلف ديوصاد قافيه سی قطعه سنك اولنده كچدی ومعرفه‌يه اضافتله تعريف كسب ايدوب مبتدا اولمشدر (ليلای) ده ليلی سلمی وزننده حسن وجمال وغنج ودلال ايله شهرتشعار بردختر پری پيكرك اسمی اولمغله مشابهت علاقه سيله حسن وآن ايله بنام اولان نسواندن هر برلرينه اطلاق اولنور نته‌كيم ترجمه ده واقع اولان نكار لغت فارسيه ده صنم ونقش وتصوير معناسنه اولوب بوعلاقه ايله خوبان مهرويانده استعمال اولنمشدر ليلی صدغك مضاف اليهی وضمير متكلمه مضافدر (برياه) ده باء ملابسه ياخودفی معناسنه‌در ياسكری وزننده رايحهٔ طيبه معناسنه‌در (كمسك) ده كاف تشبيه ايچوندر (مسك) ميمك كسريله طيب معروفدركه چين اقليمنده برنوع كيكلرك نافه سنده تكون ايدوب آفاق واقطاره اورادن منتشر اولور صدغ مشبه مسك مشبه به كاف اداة تشبيه ريا وجه شبهدر (لدماغ) ده لام ريايه ياخود مسكه متعلقدر دماغ كتاب وزننده باشده اولان بينی‌يه دينوركه مشموماتك رايحه سی اكا منتهی اولور محل شم معناسنه مقال وزننده مشام دخی دينور ترجمه ده وقوعی كبی مشك ميمك ضميله وكسريله فارسيدر چين وخطا غزاللرينك كوبكنه دينور مسك كبی خوشبو كوزل قوقو معناسنه فارسيدر (حاصل معنی بنم نكار ملاحتشعارمك كيسوی دلجوی عنبربويی تضوع وريايه ملابس اولديغی حالده ياخود فوح ونكهت خصوصنده خانهٔ دماغی تعطير ايتمه ده نافهٔ مسك آساموثردر ديمك اولور

(* نور وش لمعهٔ عرفانله پرتو ياب اول * نار رشكيله اوله سينهٔ حاسد پرداغ *)

(نور) قطعهٔ سماويه عنوانی شرحنده كچدی (لمعه) تمره وزننده يلابيق وپارلمق معناسنه‌در (عرفان) معرفت وعلم معناسنه‌در (پرتوياب) فارسيده مضیء وبراق معناسنه‌در (نار) معلومدركه آتشه دينور (رشك) رانك فتحی وشينك سكونيله فارسيدر حسد معناسنه (سينه) فارسيده كوكس معناسنه‌در صدر كبی (حاسد) اخلاق ذميمه‌دن حسد ايله متصف كيمسه‌يه دينور (پرداغ) فارسيده كثرت معناسنی مفيد اولان پر لفظيله قزغون دمور ايله حيوانك وانسانك جسدينه اوردقلری تمغا ونشان معناسنه اولان داغدن مركبدر (حاصل معنی نور علم وعرفان ايله ماه تابان كبی لامع ودرخشان اول كه ظلمتكدهٔ جهلده پسماندهٔ تيه حيران اولان حاسد كاسد نادانك سينهٔ پركينه سی يعنی دل خبائث طينه سی آتش رشك وحسد ايله سوزان وبريان اولسون ديمكدركه كسب كماله ترغيبدر

(* تفأفأنا بنظم لورآه يمدح الوصاف *)

(تفأفأنا) ترعرعنا وزننده حرف فايی چوق تكلم ايلمك معناسنه اولان تفأفؤدن ماضی متكلم مع الغيردر (بنظم) تفأفؤك مفعول به غيرصريحيدر (لورآه) ده لو لانتفاء الثانی لانتفاء الاول معناسنه حرف شرطدر رآی كورمك معناسنه اولان رؤيتدن ماضی مفرددر ضمير بارز نظمه راجعدر (يمدح) باب ثالثدن مضارعدر مدح ايدر معناسنه (وصاف) شداد وزننده ديوان بلاغت‌عنوان صاحبی برشاعر ماهرسخن سنجك مخلصی اولمق اوزره علی سبيل التنازع رآی ويمدح فعللرينك فاعليدركه لورآه الوصاف لمدحه ديمكنده‌در (حاصل معنی نوبت قافيه حرف فايه رسيده اولمغله بزدخی قافيه سنده برقطعهٔ منظومه انشاد ايلدك كه اكر آنی وصاف

...ف حياتده اولوب كورمش وايشتمش اولديغى ستايشكوى تحسين اولوردى ديمك اولور

) دينور چوق ماله حلق ومالى آرتوب اوكه در احراف (

) دخى هم مال ونعمت چوقلغيله آزمه در اتراف (

(حلق) حاء مهمله‌نك كسريله جانلو اوله‌رق چوق ماله يعنى مواشىء كثيره‌يه اطلاق اولنور (احراف) همزه‌نك كسريله بركيمسه‌نك مالى نماء وبركت بولمغله اوكوب فراوان اولمق معناسنه‌در وانفاق عيال ايچون امك چكوب كسب وكار ايلمك معناسنه‌در (تراف) اسراف وزننده بركيمسه‌يى مال ونعمتك ازدياد وكثرتى طغيان ايدوب آزمه‌سنه باعث اولمق معناسنه‌در وبركيمسه بغى وضلالته مصر اولمق معناسنه‌در ترتيف واستتراف معناى اولده مرادفلردر

) تكبر ايتمه جخف وكبر ايدن جفاخ وهم جخاف (

) كيدرمك هم يقين اولمق ديمك مفهوميدر اجحاف (

(جخف) جيمك فتحى وخاء معجمه‌نك سكونيله بركيمسه قدرت وياقتدن اكثر وازيد وجهله اوكنوب فخريه ايلمك معناسنه‌دركه تكبرى مستلزمدر (جفاخ) شداد وزننده و (جخاف) وزن مزبور اوزره خانك جيم اوزره تقديميله كنديني بكنمك معتادى اولان خود بين ومتكبر ومفتخر كيمسه‌يه دينور (اجحاف) جيمك حاء مهمله اوزره تقديمى وهمزه‌نك كسريله برنسنه‌يى سپوروب كوتورمك معناسنه‌در وبرنسنه‌يه پك يقلشمق ويقين اولمغه دينور

) بلى قرآنده اولمش قوم عادك شهرينك آدى (

) دينورمش اكرى بوكرى قوم يغنلارينه‌ده احقاف (

(احقاف) همزه‌نك فتحيله سوره‌ء احقافده اشبو (واذكر اخا عاد اذ انذر قومه بالاحقاف) نظم جليلنك تفسيرنده بيان اولنديغى اوزره جزيرة العربدن ارض يمنده عمان ايله عدن بيننده واقع بحر وزننده شحر نام بلده ناحيه‌سنده برنيجه اوزون ومرتفع ومعوج قوم يغنلارينه خاصة احقاف دينوركه حضرت هود عليه السلام كنديلره مبعوث اولان قوم عادك ديار ومساكنيدر قوم مزبورك اشراك اوزره اصرار وانهماككرى وريح حسوم ايله كيفيت اهلاككرى تفاسيرده مسطوردر دخى احقاف حانك كسريله حقفك جمعيدركه عامة اكرى بوكرى اولان قوم يغنلارينه اطلاق اولنور جبال وزننده حقاف وحروف وزننده حقوف كبى جمع الجمعى حقايف كلور

) عرف اعراف كلمش جمعى يوكسك قوم ايمش عرفه (

) دخى جنت جهنم آره‌سنده سور در اعراف (

(عرف) عينك ضمى وراءك فتحيله صرد وزننده و (اعراف) اقفال وزننده جمعلردر يوكسك قوملقلره وعالى ومرتفع موضعلره دينور (عرفه) غرفه وزننده وعرف هاسز مفردلريدركه يوكسك قوملغه ويوكسك مكانه اطلاق اولنور (اعراف) همزه‌نك فتحيله جنت ايله جهنم بيننده واقع سور وحجابه دينور سوره‌ء اعرافده مبيندر

*) تقدم ايلمك زلف وتزلف ازدلاف اوبله * يقينلق منزلت زلفى يقين ايتمك دخى ازلاف (*

(زلف) زانك فتحى ولامك سكونيله و (تزلف) تكلف وزننده و (ازدلاف) اعتراف وزننده برنسنه‌يى تقدم ايلمك معناسنه‌در وبرنسنه‌يه تقرب ايدوب ياقلشمق معناسنه‌در (زلفى) حبلى وزننده يقينلق معناسنه‌در قرب ودنو كبى ورتبه ومنزلت معناسنه‌در (ازلاف) همزه‌نك كسريله برنسنه‌يى آخره يقين ايتمكه دينور

*) كلين خاتونى ارسال ايتمكه هم خانه‌ء زوجه * دينور زف وزفاف ازدفاف وهم دخى ازفاف (*

(زف) زانك فتحى وفانك تشديديله (وزفاف) كتاب وزننده و (ازدفاف) ازدواج وزننده و (ازفاف) ارسال وزننده كلينى زيب وزيور ايله دوزوب وقوشوب كويكو خانه‌سنه كوندرمك معناسنه‌در تركيده كردكه قومق تعبير اولنور نسخ مطبوعه‌ده ازدفاف موقعنده ازدلاف وقوعى تحريف ناسخ وغلطدر

*) شغف قلبى محبت ياقه‌در مجنوندر مشغوف * هوى عشقيله سومك تابع اولمق ديمكه‌در ارداف (*

(شغف) عين مهمله وغين معجمه ايله قلب وطلب وزنلرنده كه درت لغتدر عشق ومحبت استيلا ايله قلبى اوسندن بوريمك معناسنه‌دركه فرط محبتدن كنايه‌در (مشغوف) كذلك عين مهمله وغين معجمه ايله دلى‌يه اطلاق اولنور مجنون ومخفوق كبى وبوركنه عشق ياخوف مراق استيلا ايتمش كيمسه‌يه دينور (هوى) الف مقصوره ايله عصا وزننده باب رابعدن مصدر اوله‌رق برنسنه‌يه محبت ايلمك معناسنه‌در وعشق معناسنه اسم اولوركه برنسنه‌يه مفتونلغه دينور ونفسك مشتهياته اشتها وآرزوسنه دينور ونفسك آرزو واراده ايلديكى نسنه‌يه ده دينور معناى اخيره كوره هوى مهوى معناسنه‌در هوانك جمعى اهواء كلور (ارداف) همزه‌نك كسريله تابع اولمق معناسنه‌در رانك فتحيله ردف كبى وبركيمسه‌يى راكبك اكسه‌سنه بندرمك معناسنه‌در

) دينور مهمانه ضيف وهم اكا اويوب كلن ضيفن (

) دخى شول كيمسه كيم چوق چوق ضيافت ايليه مضياف (

(ضيف) صيف وزننده قونوق معناسنه‌دركه السنه‌ده مسافر تعبير اولنور فارسيده ميز ومهمان دينور ميملرك كسريله وضيف فى الاصل مصدر اولمغله مفرده وجمعه اطلاق اولنور وبعضا اضياف وضيوف وضيفان اوزره جمعلنور ومذكره ومؤنثه‌ده اطلاق اولنور ومؤنثنده تاء تأنيث دخى الحاق اولنور (ضيفن) حيدر وزننده اسم ضيفك قويروغنه طاقيلان نون كبى ذات ضيفك آردينه دوشوب برابرجه ضيافته كلان طفيلى‌يه دينوركه فارسيده كاسه ليس وتركيده طاقلاوق وبناشمه واويوتى تعبير اولنور (مضياف) مدرار وزننده اوزان مبالغه‌دندركه خلقى چوق چوق ضيافت واطعام ايتمك معتادى اولان خاندان كيمسه‌يه دينور فارسيده ميزبان ومهمان نواز دينور

) سدف ظلمت هم آيدنلق ايمش اضداددندر بو (

) كيجه اولمق قرانلق همدخى موم ياقمه‌در اسداف (

(سدف) فتحتينله قرانلغه دينور ظلمت معناسنه وضوء معناسنه آيدنلغه‌ده دينمكله ضد اولور ثمره وزننده سدفه وغرفه وزننده سدفه كبى وعلى قول ضوئله ظلمتك اختلاطنه دينوركه طلوع فجردن وقت اسفاره قدر اولان اختلاطدن عبارتدر (اسداف) اسراف وزننده كيجه مظلم وقرانلق معناسنه‌در وصباح برى مضىء اولوب آيدنلامق معناسنه ديمكله ضد اولور وموم ياقمق وچراغ اوياندرمق معناسنه‌در واو يومق معناسنه‌در

*) عيالى ايتمه‌ده انفاق تقصير ايتمه‌در تقتير * زياده نابجا صرف ايلمك تبذيروش اسراف (*

(تقتير) تقصير وزننده عيالى انفاق خصوصنده تضييق وتقصير ايتمك يعنى زاد ونفقه‌سى كندى اوزرينه لازم اولان اولاد وازواج ومماليك وخدام مقوله‌لرينك نفقه‌سنى خست وقلت اوزره كوروب طارجه قوللنمق معناسنه‌در قافك فتحيله قتر وقعود وزننده قتور وادبار وزننده اقتار كبى (تبذير) تقتير وزننده و (اسراف) ارداف وزننده مالى حدى متجاوز بيهوده يره صرف وخرج ايلمك ياخود خلاف رضاء بارى اولان محله صرف ايلمكه دينور

(يقينلرده اولور طرزنده اكلندرمه در تسويف)

(اسف يك غصه لنمقدر طارلتمقدر دخى ايساف)

(تسويف) تأخير وزننده ومرادفيدر كه وعد ودين مقوله سى نسنه لرده قطع اميد ايتديرميوب سيكون وسوف يكون ديه رك اكلندروب امرار وقت ايتمك معناسنه در مطل ومماطله كبى (اسف) اسد وزننده حزن شديد ايله محزون وغمناك اولمق معناسنه در و بر كيمسه يه غضب ايدوب طارلمق معناسنه در حرد وتهور وتغضب كبى (ايساف) همزه نك كسريله بر كيمسه يى اغضاب ايدوب طارلتمق معناسنه در تحميش واحفاظ كبى

*(ابابيل اولدى فرقه فرقه قوشلر واحدى يوقدر * شوقرلانقج كه اولرده يا پرلانه آدى خطاف)*

(ابابيل) سرابيل وزننده قوش ودوه وآت قسمندن بلوكلر وسوريلر معناسنه در فرق وجماعات وافواج كبى و بومفردى اولميان جمعلندر عباديد وشماطيط كبى و بعضيلر مفردى اجانه وزننده اباله وسنور وزننده ابول و سكيت وزننده ايبل اولديغنه ذاهب اولديلر و بعضيلر ابابيل طاغ قرلانقجى ديدكلرى قوش اولماسنه ذاهب اولديلر تكيم بعض كتب تفاسيرده وحيوة الحيوانده مرسومدر (خطاف) خانك ضميله رمان وزننده قرلغج وقرلانقج تعبير اولنان قوشك اسميدر كه اولرده يووه يپار

*(عجايبلر خبرو يردى برين بابلده كوردم بن * خبرو يريجى فالجى غيبدن كاهن كبى عراف)*

(كاهن) ساحر وزننده و (عراف) شداد وزننده لاعن دليل علم غيب ادعا ايدن يعنى غائبدن خبرو يرمك صورتنده اولان كيمسه يه دينوركه السنه ده فالجى و باقيجى دينور (بابل) ساحر وزننده اقليم عراقده دجله وفرات قربلرنده واقع وعلى قول كوفه نك سواد وناحيه سنده كائن بربلده اسميدركه سحر وخمرا كا نسبت اولنور سلفده ملوك كنعانيين مقرى اولوب نمرود مردود حضرت ابراهيم عليه السلام جنابلرينى اوراده ناره القا ايلديكى كتب تواريخده مسطوردر (ناظم پرعرفان دور عبد الحميد خانده شاه ايرانه ايلجيلكله روان اولدقده كذرگاهى اولان بابله ورودنده برعراف دروغ اتصاف ايله ملاقى اولوب حوادث كونيه دن امور غريبه خبر و يرديكنى ايراد ايدر

*(رجامز صوج باغشلامقدر اللهدن كرملراه * رجانا من اله الخلق عفو الجرم بالاعطاف)*

مصراع اولك ثانينك ترجمه سيدر (رجانا) ده رجاء وفاء وزننده ممدود اوله رق برنسنه يى اميد ايلمك واومق معناسنه در رانك فتحيله رجو وسحابه وزننده رجاوه كبى ضرورت وزن ايچون قصر اولنمشدر رجاء متكلم مع الغير ضميرينه مضاف اوله رق مبتدادر (من اله الخلق) تركيبنده من ابتدائيه رجايه متعلقدر (اله) كتاب وزننده مألوه معناسنه دركه معبود ديمكدر كتاب مكتوب و بساط مبسوط معناسنه اولديغى كبى (خلق) خانك فتحى ولامك سكونيله مخلوق معناسنه جميع يرادلمشلره شاملدر لكن بوراده عبادت وقوللق شانندن اولان ذوى العقول مراد اولنمق ظاهردر (عفو) عينك فتحى وفانك سكونيله مسيئك اساءتنى ومجرمك جرمنى محو ايتمك يعنى جرم واساءت مقابلنده مؤاخذه ايلمامك معناسنه مبتدانك خبريدر (جرم) جيمك ضميله صوج وكناه معناسنه در جريمه وجناح وذنب كبى وعفوك مضاف اليهيدر (بالاعطاف) ده باء ملابسه عفوه متعلقدر اعطاف الطاف وزننده بر كيمسه يى اسركيوب شفقت ومرحمت ايلمك معناسنه اولان عطفك جمعيدر وكرم واحسان عطف وشفقتك لازميدر (حاصل معنى مصنوعاتى ايجاد ايدن معبود بالحق وعبادته لايق ومستحق اولان الله تعالى وتقدس حضرتلرندن بزم رجاء ومأمولمز محض الطاف شامله ورحمت واسعه سيله جرم وكناهمزى عفو ايلمكدر

ديمك

ديمك اولور

*(نه مشكل اولديغن بو التزاميله تناسبلر * ايدرلر اعتراف البت اولانلر صاحب انصاف)*

(التزام) بديعيون اصطلاحنده محسنات لفظيه دندر كه كاتب ياخود شاعر كلامنك هر كلمه سنده حروف هجادن برحرفى التزام ايدوب كتورمسندن عبارتدر مثلا ناظم نحريرك بو قطعه نك بريتنده اولان لغتلرده جخف جفاخ خجاف اجحاف كلمه لرنده و بيت ديكرنده زلف تزلف ازدفاف زانى ازلاف كلمه لرنده حرف فانى التزامى كبى وشاعرك * رحيم حليم منعم متطول * جميل المساعى حمله حلم راحم * بيتنك هر كلمه سنده حرف ميمى كتورديكى كبى (تناسب) تقارب وزننده محسنات معنويه دندر كه نثرده ياخود نظمده معنالر بيننده مناسبت اولان الفاظى جمع ايتمكدن عبارتدر و بوكا تناسب ديلديكى كبى مراعات نظير وتوفيق ده اطلاق اولنور (مثلا ناظم مرحومك بو قطعه نك بريتنده شعف مشعوف هوى لفظلرنده و بيت ديكرنده ضيف ضيفن مضياف لفظلرنده مناسبته رعايتى كبى وتاء قافيه سنده * تنكدر بو وادئ نارفته ده آت اوينامز * كيم ديدى وهبى قوشو بده كنديكى ميدانه آت * بيتنده اولديغى كبى (حاصل معنى اصل مقصود اولان لغات بيانى اوزره فضله اوله رق بو مقوله محسنات شعريه يه ده رعايت ايتمك نه رتبه لرده امر عسير ودشوار اولديغن رسم انصافى درپيش ايدن ذوات انصاف سمات البته تسليم واعتراف ايدرلر ديمك اولور

(ربنا الله الى الخلق رحيم ولطيف)

(ربنا الله) تركيبنك معناسى واعرابى زاقافيه سنك ايكنجى قطعه سنك عنوانى شرحنده كجدى (الى الخلق) تركيبنده الى حرف جردر مؤخر رحيمه متعلقدر خلق مخلوق معناسنه رحيمك مفعول به غير صريحيدر (رحيم) عليم وزننده انعام واحسان ايديجى معناسنه اسماء حسنادن اوله رق مبتداى محذوفك خبرى ياخود مذكورك خبر بعد خبريدر (لطيف) رحيم وزننده عبادينه رفق ولطفله بر وكرم ومخلوقاتنه ايصال منافع ايله احسان ايديجى جناب منانك اسم شريفى اوله رق رحيم اوزرينه معطوفدر (حاصل معنى بزم مالك و پروردكارمز جميع مخلوقاتنه رحمت واحسان ولطف بى پايان ايديجى الله تعالى حضرتلريدر

*(لفظ ومعناده سوزى بوزمغه ديمش تحريف * هم كتاب ايچره خطا ايتمه ماكى تصحيف)*

(تحريف) تغيير وزننده ومرادفيدر كه مطلقا برنسنه يى تبديل ايدوب بوزمق معناسنه در وخصوصا بر كلامك ياخود كلمه نك صورتنى ومعناسنى تغيير وتبديل ايتمكه دينور مثلا محمد اسم شريفنى تحريف ايدوب اتراك ممش واكراد ممى وسودان مادى ديدكلرى كبى واكثر عوام مزاج موقعنده مجاز ولذت موردنده ذلت ديدكلرى كبى (تصحيف) تحريف وزننده صحيفه ده مثبت كلمه وكلامى خطاء تغيير ايلمك معناسنه دركه حرفلرك اشتباهندن نشئت ايدر مثلا باء موحده ايله خبر لفظنى ياء مثناة ايله خير اوقومق وحاء مهمله ايله فسح لفظنى معجمه ايله فسخ اوقومق و يازمق كبى

(خبز ايتمك دخى شول كرده دينن يوفقه رغيف)

(طويه جق مرتبه اكل ايتمه مك اولمش تجحيف)

(خبز) خانك ضمى وبانك سكونيله معروفدر كه ايتمكه دينور فارسيده نان دينور بغدايدن وآرپه دن وطارينك انواعندن معمول اولنه وخميرنه مايه قاتيلانه وقاتلميانه وفرونده وتنورده وصاجده وكولده بشنه و بو مشاغنه وقور يسنه شاملدر قورى ايتمكه جبيز وعشم وكوله كوملوب بشن ايتمكه مليل وطلمه وطرموس ومضباه واصلنمش ايتمكه لخاء وطارى ايتمكنه

لمیده وآرپه و بغدای اوننله یاپلش ملز اتمکه علبث دینور (رغیف) نحیف وزننده کرده تعبیر اولنان اتمکه دینورکه السنه ده یوفقه و بزدیرمه وکوزلمه تعبیر اولنور (تجیف) تحریف وزننده برکیمسه قارنی طویمجه طعام ایتمیوب دون الشبع اکل ایتمك معناسنه درکه شرعا وطبا ممدوحدر

) اجرت ایله طوتیلان کیمسه اجیر اوله عسیف (

) مردوزن خدمت ایدیجی اولنه دینلدی وصیف (

(اجیر) امیر وزننده و (عسیف) اجیر وزننده ومرادفیدرکه اجرتله طوتیلان ارغاده وخدمتکاره دینور وزن مزبور اوزره عتیل کبی جمعلری جهلا وزننده اجراء واسفاء وعتلاء کلور (وصیف) عسیف وزننده خدمتکاره دینور کرك اوغلان وکرك قیز اولسون جمعی وصفاء کلور عسفاء وزننده ومؤنثنده وصیفه دخی دینور

*) هم تحنف حنفی مذهبی اوزره اولمق * استقامت ایله مسلم اولان آدمده حنیف (*

(تحنف) تکلف وزننده ملت ابراهیمیه وشریعت اسلامیه ایله عامل ومتشرع اولمق معناسنه درکه اصل معناسیدر وبرکیمسه امام شافعی یاخود مالك بن انس رضی الله تعالی عنه یاخود احمد بن حنبل حضراتندن برینك مذهبی اوزره عامل ایکن رجوع ایدوب امام اعظم ابو حنیفه حضرتلرینك مذهبنه انتقال ایتمکه ده دینور (حنیف) امیر وزننده شول مسلمه دینورکه دین اسلامه میل ومحبتی مستقیم ودرست اولوب ملت بیضای اسلامیه ده ثابت وبرقرار ومعتکار اوله

*) ایولك ایدیجی محسن حسنه ایلکدر * پاراماز حاللو اولان کیمسه یه ده دینلدی ظلیف (*

(محسن) مؤمن وزننده دائما ناسه احسان وایلك ایدن کیمسه یه دینور محراب وزننده محسان کبی (حسنه) فتحاتله ایولکه وایو حالته وایو نسنه یه دینور ایولکه بر وصلاح وایو نسنه یه صلیح واصلح ده دینور فارسیده ایو نسنه یه نیك وایولکه نیکی دینور (ظلیف) امیر وزننده بغایت فقیر وسیء الحال کیمسه یه وذلیل وحقیر اولان کیمسه یه دینور

) اکسك اولچکله صتان کیمسه مطفف اولمش (

) ازاجق نسنه یه هم اکسك اولانه دی طفیف (

(مطفف) تطفیفدن اسم فاعل صیغه سیله مکیلاتدن اولان نسنه یی اکسك اولچك ایله وموزوناتدن اولانی اکسك درهم وناقص العیار قنطار ایله صتان کیمسه یه دینور تفعیل بابنك بناسی تکثیر ایچون اولمغله کیلده بخس ونقص معتادی اولان کیمسه یه دینور (طفیف) ظلیف وزننده آزجه نسنه یه دینور قلیل کبی وناتمام نسنه یه دینور ناقص کبی

) دوستلق اولدی موالاة دخی دوست سجیر (

) همدخی مونس اولان همدم ایمش الف والیف (

(موالاة) مناجات وزننده مودت وصداقت معناسنه درکه دوستلق تعبیر اولنور مداجات ومساجره ومصادقه کبی (سجیر) امیر وزننده صادق دوسته دینور حمیم وخلیل وصفی کبی (الف) همزه نك کسری ولامك سکونیله کندیله الفت اولنان همدم وانیسه دینور (الیف) امیر وزننده مألوف معناسنه درکه کندیسیله الفت اولنمش نسنه در

) عقلی آز اولمغه ده سخف وسخافه دینلور (

) دخی عقلی آز اولان کیمسه یه ده دینلدی سخیف (

(سخف) سینك ضمیله وفتحیله و (سخافه) سحابه وزننده عقل وادراکك یوفقه لغنه وقلتنه

دینور وسائر نسنه لرك دخی یوفقه لغنه وخفتنه دینور (سخیف) ظریف وزننده ضعیف العقل وخفیف المشرب کیمسه یه دینور

) رطب و یابس قوری یاش اصلادیلن نسنه نقوع (

) دینلدی یاش ایتمکه ترطیب وقورتمق تجفیف (

(رطب) رانك فتحی وطانك سکونیله یاش نسنه یه دینور که قوری مقابلیدر وتر وتازه وملایم نسنه یه دینور امیر وزننده رطیب دخی بو ایکی معناده رطب کبیدر (یابس) صاحب وزننده ویبیس امیر وزننده ویبس کتف وزننده مقدما یاش اولوب صکره قورومش نسنه یه دینور اما ذاتی وخلقی اوله رق قوری اولان نسنه یه فتحتینله یبس دینور قبس وزننده (نقوع) صبور وزننده صویه براقیلوب اصلادیلن نسنه یه دینور (ترطیب) ترغیب وزننده قوری نسنه یی اصلاتمق ویشارتمق معناسنه در بانك فتحیله بل وکسریله له وترطیب وزننده تبلبل کبی (تجفیف) ترطیب وزننده وضدیدر که یاش اولان نسنه یی قورتماغه دینور

*) قولاغك آدی حذنه کوچکیدر قنفاء * کوپه در شنف آنی طاقمقده قولاغه تشنیف (*

(حذنه) حاء مهمله نك وذال معجمه نك ضمه لری ونونك تشدیدیله عتله وزننده قولاغه دینور اذن وسامعه کبی تثنیه سنده حذنتان دینور وحذنه قولاغی کوچك کیمسه یه دینور صغیر الاذن معناسنه (قنفاء) حمراء وزننده کوچك وقالین اوله رق باشه یاپشیق قولاغه دینور (شنف) شینك فتحی ونونك سکونیله قولاق اوزره طاقیلان کوپه یه دینور که اصقی کوپه تعبیر اولنور جمعی شنوف کلور شیوخ وزننده اما قولاغك اسفلنده اولان شحمه اذنه طاقیلان کوپه یه قرط دینور طا قافیه سنده بحدیکی کبی (تشنیف) تشریف وزننده واشناف اسراف وزننده برامرأه نك قولاغنه آخر کیمسه اصقی کوپه طاقمق معناسنه در مزبور کوپه یی طاقمغه تشنف دینور تکلف وزننده

*) دینلدی بیلدرمکه ایذان دخی ازکان اوله * بجده در علم کبی بیله بیلیجیدر عریف (*

(ایذان) همزه نك کسریله برخصوصی برکیمسه یه اعلام ایدوب بیلدرمك معناسنه در واذان اوقومق معناسنه در تعلیم وزننده تأذین کبی (ازکان) همزه نك کسریله ایذان کبی برماده یی آخره تفهیم ایدوب بیلدرمکه دینور وبر معنایی اکلیوب بیلمکه دینور فتحتینله زکن کبی (بجده) باء موحده نك فتحیله سجده وزننده علم وشعور کبی بیلمك معناسنه در واصل واساس معناسنه وصحرا وبیابان معناسنه استعمال اولنور (عریف) شریف وزننده معلوماتی چوق اولان مرد دانایه دینور وبر قومك رئیسنه دینور وکندی قومنك احوالنی بیلمکه معین ومخصص اولان کیمسه یه دینور

*) جهلا فخری همان اسکی یکی مالله در * افتخار الجهلاء بتلید وطریف (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (افتخار) اعتبار وزننده برکیمسه متصف اولدیغی خصال وفضائل ایله فخر ومباهات ایدوب اوکونمك معناسنه مبتدا وجهلا یه مضافدر (جهلاء) علماء وزننده ومقابلیدر که حلیه علمدن عاری اولان نادانلره دینور (بتلید) ده باء جاره کائن وحاصل مثللو برمقدره متعلقدر (تلید شدید وزننده برکیمسه نك خانه سنده طوغوب بیومش اولان قول وجاریه ودواب ومواشی مقوله سنه دینور که مال قدیم تعبیر اولنور صاحب وزننده تالد وکتاب وزننده تلاد کبی وظرف مستقر اوله رق مبتدانك خبریدر (طریف) تلید وزننده ومقابلیدر که یکی نائل اولنمش مال حادثه دینور صاحب وزننده طارف ومحسن وزننده مطرف کبی

(حاصل معنی جاهل ونادان اولان علم مفلسلری بضاعهٔ علم وهنردن صفرالید وواهی وکیسهٔ
فؤادلری بلغهٔ نفیسهٔ معرفتدن خالی وتهی اولمق حسبیله همان مجالسده مفاخره ومباهاتلری
پدرمانده اولان اموال واشیا وصکره دن کسب ایله نائل اولدقلری زخارف دنیا ایله در دیمك اولور

(* ایله آدابه رعایت که کرانقدر اوله سن * مجلس اهل معالیده صاقن اوله خفیف *)

(آداب) آحاد وزننده ادبك جمعیدر ادب طلب وزننده ظرافت واوصلولق که ناسله قولا وفعلا
حسن معامله وحفظ حدود شرعیه وسلوك طریقت مرضیه درکه تحتنده اخلاق حسنهٔ
ظاهره وسجایای مستحسنهٔ باطنه مندرجدر (رعایت) کتابت وزننده برکمسه یی یاخود برنسنه یی
حفظ ونکاه ایدوب کوزتمك وحقنده حرمت ومراعاة ایتمك معناسنه در (کرانقدر) فارسیده
آغر وتمکینلی معناسنه اولان کران ایله عربیده شان وشرف معناسنه اولان قدردن مرکبدر
(معالی) مبانی وزننده کسب شرف معناسنه مصدرمیمی اولان معلاة لفظنك جمعیدر
(خفیف) طریف وزننده یینی نسنه یه و وقارسز وتمکینسز چالق مشرب کمسه یه دینور
(حاصل معنی آداب ظاهره وباطنه یه مراعاة ایله که جلیل القدر ومحترم اوله سن واحراز مراتب
عالیه ایتمش اولان ذوات معالیسماتك بزم والای لازم الاحترامارنده صقنوب بی ادبلکله دائر
خفت ایلمیه سن دیو من یصلح له النصحه نصح وپنددر

(* هوالکریم فنه رجاؤنا الالطاف *)

(هو) ضمیرغائب ومبتدادر مرجعی اولان موجود حقیقی جمیع اذهانده موجود وکافهٔ صنایعده
مشهود اولمغله تقدم ذکریدن مستغنی در (کریم) امیر وزننده کرم ایله متصف ذاته دینور
بوراده عامهٔ مخلوقاته منعم ومحسن اولان جناب پروردکارك اسماء صفاتندن اولمق اوزره
مبتدانك خبریدر ومسندك تعریف جنسی ایله معرفه ایراد اولنمسی جنس کرمی مسندالیهه قصر
وتخصیص افاده ایدر (فنه) ده فاء فصیحه در ضمیر کریمه راجعدر جار مع المجرور ظرف مستقر
مقدم خبردر (رجاءنا) ده رجاء عطاء وزننده امیدایلمك واومق معناسنه در ومتکلم مع الغیر
ضمیرنه مضاف اوله رق مؤخر مبتدادر (الطاف) همزه نك فتحیله لطفك جمعی اوله رق
رجانك مفعول بهیدر لطف لامك ضمیله حق جل وعلا جانبندن رفق وسهولتله بر وکرم
ومخلوقاتنه ایصال منافع ایله احسان ایلمك معناسنه در (حاصل معنی حقیقت کرم ایله انجق
جناب منعم حقیقی متصفدر که سائر کرمانك کرمی انك کرمی مقابلنده عدم مثابه سنده در امدی
کرم واحسان جناب کریم ومنانه مختص ومنحصر اولدیسه بزلر الطاف فراوانی واحسان
بی حد وبی پایانی انجق اول ذات کریم درکاهندن طلب وامید ایده رز دیمك اولور

(* کتورمك برینه وعدلطفنی اخلاف * اوکونه وعده وفا ایتمه یجیدر مخلاف *)

(اخلاف) همزه نك کسریله برنسنه وعدنه وفا ایتمیوب خلف ایلمك یعنی برنسنه یی ویریم
دیوب ویرمك یاخود فلان وقت سکا کلورم دیوب ده کلمك معناسنه در وآغزك رایحه سی
متغیر اولمغه وقبودن صوچکمکه وعوض وبدل ویرمکه وبر کمسه یی کیرو اکسه سنه چویرمکه
وکیدن نسنه یی رد واعاده ایلمکه دینور (مخلاف) محراب وزننده وعدنده چوق خلف ایدن
کمسه یه دینور کثیرالاخلاف معناسنه بوخصلت ذمیمه ایله کرچه عربدن عرقوب نام
شخص جاهلی شهرتشعار اولوب خلف وعدده وعد عرقوب مثل اولمش ایسه ده * خلف
یشین مواعیدی بکار عصرك * اکدیرر صبح ومسارحتله عرقوبی * نشیده سنجه فن اخلافده
مرقومه فائق ناخلف قتی بك چوقدر

(* دسیعه جائزه در دیندی بخشش جدوی * باغشله مق هبه هم وهب ایمش دخی اطلاف *)

(دسیعه) دال مهمله ایله سفینه وزننده چوق ویرکی یه وبخششه دینور عطیهٔ جزیله
معناسنه (جائزه) نافله وزننده ومرادفی اوله رق عطیه معناسنه عربیدر شیوعی حسبیله ترجمه
وقعنده ایراد اولندی (جدوی) نحوی وزننده عطیه وبخششه دینور (هبه) عده وزننده
و(وهب) وعد وزننده و وهب تعب وزننده برنسنه یی بلاعوض اعطا ایتمك معناسنه درکه
باغشلامق تعبیر اولنور وبو وهب ماده سی ماضیده ومضارعده هانك فتحیله وهب یهب
دینلدیکندن بادی نظرده باب ثالثدن مستعمل ظن اولنور لکن فی الاصل وعد یعد کبی باب ثانیدن
اولمغله مضارعنده واو بین یاء وکسره واقع اولمغله واو ساقط اولمشدر بعده حرف حلق ایچون
عین الفعلی مفتوح قیلنمشدر (اطلاف) اطلاق وزننده بوده برنسنه یی باغشلمق معناسنه در

(* معونه عضد وهم انجاد یاردم ایتمکدر * ایدوب مساعده حاجت بتورمه در اسعاف *)

(معونه) مقوله وزننده ومعاونه مقاتله وزننده وعوان قتال وزننده برکمسه یه مدد ایلمك ویاردم
ایتمك معناسنه در اغاثه وزننده اعانه کبی (عضد) عینك فتحی وضادك سکونیله یاردم ایتمك
معناسنه مستعملدرکه قول قناد اولمق تعبیر اولنور معاضده کبی (انجاد) همزه نك کسریله ارفاد
وزننده ومرادفیدرکه برکمسه یه نصرت ومظاهرت ایدوب یاور ودستکیر اولمق معناسنه در
(اسعاف) همزه نك کسریله انجاح وزننده ومرادفیدرکه برکمسه نك حاجتنی قضا ایتمك وایشنی
بتورمك معناسنه در سعف ومساعفه کبی مساعده دخی یاردم ایتمکدر

(* هم ادم وسمل ایکی آدمی بارشدرمق * بری بری ایله ایتدرمك الفتی ایلاف *)

(ادم) همزه نك فتحی ودالك سکونیله ایکی نسنه بینی بتشدرمك وبینلرنده برودت اولان ایکی
کشی یی بر بریله بارشدرمق معناسنه در همزه نك کسریله ایدام کبی (سمل) سینك فتحی ومیمك
سکونیله بینلرنده کینه وعداوت اولان ایکی کمسه نك وایکی قومك بینلرینی اصلاح ایدوب
بارشدرمق معناسنه در اصلاح وزننده اسمال کبی (ایلاف) همزه نك کسریله ایکی کمسه یی
بر بریله انس والفت ایتدیروب قونشدرمغه دینور وبر کمسه یی بر نسنه یه یاخود بریره
الشدرمغه دینور

(* یوجه بنایه دینور عفر وصرح ومجدل کوشك *)

(* دخی دی چارداغه غرفه که جمعی کلدی غراف *)

(عفر) قصر وزننده و(صرح) کذلك قصر وزننده ومرادفلریدرکه کوشك تعبیر اولنان
مسکنه دینور وعالی بنایه اطلاق اولنورلر (مجدل) منبر وزننده کوشکه دینور قصر وفدن کبی
فارسیده کاخ وجوسه وبالابین دینور (غرفه) عینك ضمیله چاردق تعبیر اولنان مسکنه
دینور علیه کبی فارسیده آشکوب وفرواره دینور وغرفه الی چالمغله النمش برآوج صویه دینور
ثمامه وزننده غرافه کبی (غراف) جبال وزننده غرفه نك جمعیدر ضمتینله غرفات وراءنك فتحیله
غرفات وصرد وزننده غرف کبی

(* دینلدی عصف اکنه هم بتمشه مأکول * قتی یل اسمه ظهور ایتمه در اکین اعصاف *)

(عصف) عینك فتحی وصادك سکونیله هنوز کمال بولمدق اکین چمنه وتازه بپراغنه دینور
بقل الزرع معناسنه ومطلقا اکین معناسنه ده کلور زرع کبی فارسیده کشت دینور (مأکول)
محصول وزننده اکل وبلع اولنمش یعنی یتلمش نسنه یه دینور (اعصاف) همزه کسریله
یل پك شدتلو اسمك معناسنه در عصف وعصوف کبی ریح شدید معناسنه واکین هنوز دانه
باغلیوب کوك وتازه چمن اوله رق تر وتازه اولمق معناسنه در

(* دی جانه مهمله دخی هم بورکده کی قانه * عبیط دم کبی قاندر برون قانیده رعاف *)

(مهجه) میمك ضمی وهانك سكونیله جان معناسنه در نفس وروح كبی فارسیده روان دینور واعضاء باطنیه‌دن یورك تعبیر اولنان عضوك ایچنده اولان قانه دینور دم القلب معناسنه فارسیده خون دل اطلاق اولنور ومهجه مطلق قان معناسنه ده مستعملدر (عبیط) عین مهمله ایله امیر وزننده تازه وصافی قانه دینور ومطلقا تازه وطراوتلو نسنه‌یه دینور (دم) دالك فتحی ومیمك تخفیفیله مطلقا قانه دینور اصلی ناقص واوی یاخود یائی اوله‌رق فتحتینله دمو یاخود دمی در (رعاف) غراب وزننده بورن قانه دینور دم الانف كبی

(* سلافه‌در صیقیلن نسنه‌دن چیقان اول * شرابه‌هم اوزومك شیره‌سنه دیندی سلاف *)

(سلافه) سینك ضمیله ثمامه وزننده شیره سی النمق ایچون صیقیلن اوزم مقوله‌سندن اول چیقان شیره‌یه دینور (سلاف) غراب وزننده باده‌یه دینور خمر معناسنه و بو معناده ها ایله سلافه ده دینور وسلاف اوزمك شیره سنه وصو ینه دینور عصیر وعصارة العنب كبی فارسیده شیرهٔ انكور دینور

(* رطیب یاش دخی بله رطوبة یاشلقدر * یبوست اولدی قوریمق انك كبیده جفاف *)

(رطیب) امیر وزننده یاش نسنه‌یه دینور وتازه وملایم شیئه دینور رطب كبی (بله) بانك ضمی وفتحیله ولامك تشدیدیله یاشلغه دینور كه قوریلق مقابلیدر بانك كسریله بله وكتاب وزننده بلال وبارك ضمیله بلول و بلوله و بلاله كبی ناظمك دخی بله قولی بانك فتحیله اوقوندیغی صورتده لطافت خفی دكلدر (رطوبه) رانك ضمیله یاشلق معناسنه در كرامه وزننده رطابه كبی (یبوست) رطوبت وزننده وضدی اولمق اوزره اسمدر كه قوریلغه دینور خلقی وعارضیدن اعمدر اما یاش نسنه‌نك قوریمسنه یانك فتحیله وضمیله یبس دینور (جفاف) سحاب وزننده یاش نسنه قوریمق معناسنه‌در قعود وزننده جفوف كبی بو تقدیرجه ناظم تحریر * یبوست اولدی قوریلق قوریمق آدی جفاف * دیسه اولی اولوردی مكر كه لهجه صاحبنك یبوست ایله جفاف بینلرنده ترادف اثباتی ائمهٔ لغتدن منقول اوله

(* شو آلدانان كشی مغبون وغبن الدانمق * حسابسز كوتوری صاتن المغه‌دی جزاف *)

(مغبون) محزون وزننده دنیوی واخروی معامله‌ده الدانمش كیمسه‌یه دینور ورأی وتدبیری قاصر وفكر واندیشه‌سی ضعیف وفاتر اولان آدمه دینور غبین كبی (غبن) غینك فتحی وبانك سكونیله وفتحیله بر كیمسه‌یی معامله‌ده الدانمق معناسنه‌در خدع وخدعه وخلابه واختلاب كبی و بر كیمسه معامله‌ده الدانمق معناسنه‌ده كلور اغترار واختداع كبی فارسیده فریفتن دینور (جزاف) وجزافه جیملرك حركات ثلاثیله صاتن النه‌جق نسنه‌یی كیله‌سی ووزنی مجهول اوله‌رق تخمینله المغه دینور كه كوتوری بازار تعبیر اولنور كذاف فارسی معربیدر و بر مبیعی وزنسز وكیلسز كیفما اتفق آلوب صاتمغه مجازفه دینور اجتزاف جزاف مرادفیدر

(* دی خصف چاریغه هم جزمه آدیدر جرموق * مداس وقفش پابوجدر پابوججیدر اسكاف *)

(خصف) خانك فتحی وصادك سكونیله برقاچ قات كوندن یاپوب اكثر بادیه‌لرو یورك طائفه‌سی وارغاد مقوله‌سی ایاقلرینه كیدكلری چاریغه دینور فارسیده شم وشمو وشمل دینور (جرموق) جیمك ضمیله عصفور وزننده غالبا چوراب یاخود مست یاخود قالچین اوزرینه كیلان ایاق قابنه دینور كه تركیده جزمه وفارسیده موزوموزه تعبیر اولنور و پوستال تعبیر اولنان ایاق قابنه دینور (مداس) سحاب وزننده قونجی قصه ایاق قابنه دینور كه پابوج قسمنك انواعنه شاملدر (قفش) قافك فتحی وفانك سكونیله كفش فارسی معربی اولمق اوزره پابوج معناسنه‌در فارسیده كفش و پاپوش و پایدان و پابوك ولالك دینور (اسكاف) همزه‌نك كسریله پابوججی‌یه وجزمه‌جی‌یه دینور اسكف واسكوف وسكاف كبی فارسیده كفشگر دینور

(* كوزلجه خویلر ایله سنده پاك اوصاف اول * فكن بحسن خصال مهذب الاوصاف *)

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (فكن) تركیبنده فا استیناف نحوی كن افعال ناقصه‌دن اولان كان یكوندن امر مخاطبدر اسمی تحتنده مستتر انت ضمیریدر سن اول دیمكدر (بحسن خصال) ده با جاره ملابسه مصاحبت ایچوندر حسن حانك ضمیله كوزللكه دینور (خصال) رجال وزننده خوی وخلق معناسنه وانسانده مركوز اولان مزیت وفضیلت معناسنه اولان خصلت لفظنك جمعیدر وحسنك خصاله اضافتی صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله‌رق بالخصال الحسنة سبكنده كاننك خبرینك مفعول به غیر صریحیدر (مهذب الاوصاف) تركیبنده (مهذب) منقح وزننده ومرادفیدر كه خالص وصافی ومعایبدن پاكیزه ونقی اولان نسنه معناسنه كاننك خبر منصوبیدر (اوصاف) اشراف وزننده بر كیمسه‌نك ذاتیله قائم معنادن عبارت اولان وصفك جمعیدر مهذب اوصافه اضافه لفظیه ایله مضافدر (حاصل معنی ناظم ناصح من یصلح الخطابه نصیح وپند ایدوب بیورر كه حلم وحیا وجود وسخا ومحتاجه بذل وعطا ومنعمه شكر وثنا وقناعت ورضا وعهده وفا وتوكل علی الله وتعظیم لامر الله وشفقت علی خلق الله مثللو اخلاق حمیده واوصاف پسندیده‌یه ملازمت ایله تصفیهٔ درون وتهذیب اخلاق ایله كه زمرهٔ اخیاردن اوله‌سن

(* مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات * معارف اهلنه ایتدم بونی دخی اتحاف *)

یعنی بو قطعه بحر مجتث مثمن الاجزادندر اصلی مستفعلن فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن‌در خبن وقصر علتلری عارض اولمغله مخبون ومقصور اولمشدر (معارف) معرفتك جمعیدر (اتحاف) همزه‌نك كسریله بر كیمسه‌یه تحفه وارمغان ویرمك یاخود نو پیدا وتورفنده نسنه ویرمك معناسنه‌در مآل معنی اهل عرفان زمره‌سنه بو نوظهور قطعه‌یی دخی سابقلری مثللو اهدا وپركذار ایتدم دیمكدر

(* بزمده بیلدیكمز انلرك اثرلریدر * كیروكلنلره بر شیئی براقمش اسلاف *)

(اثر) فتحتینله برنسنه‌نك یرنده قالان بقیه سنه دینور و برنسنه‌نك وجودینه دلالت ایدن نسنه‌یه دینور وایاغك یرده قالان نشانه دینور كه ایز تعبیر اولنور ومطلقا علامت ونشان معناسنه‌ده اطلاق اولنور (اسلاف) زمان سابقده كلوب كچمش كیمسه معناسنه اولان سلف لفظنك جمعیدر (حاصل معنی الفضل للمتقدم مفادنجه سلف خلفه فضل وكمالدن برنسنه براقمش دیمك اولور كرچه بو معنی حماسه صاحبی ابو تمامك مثل سائر مقوله‌سندن اولان * كم ترك الاول للآخر * مصراعنه مخالفدر مكر كه علامهٔ روم شیخ الاسلام ابو السعود مرحوم مصراع مرقومده واقع كم كلمه‌سی تكثیر ایچون خبریه اولمیوب بلكه استفهام انكاری‌یه محمول اوله‌رق ما ترك الاول للآخر معناسی مراد اولمق جائزدر دیدیكنه مبنی اوله فافهم

(* قافنا فاق علی كل جبال الآفاق *)

(قافنا) لفظنده قاف حروف هجادن یكرمی برنجی حرفك اسمیدر فا قافیه‌سی ختامه رسیده اولوب قطعهٔ قافیه‌نك عنوان مصراعنده ایراد اولنمسی قرینه‌سیله بو معنی لفظ قافك معنای قریبیدر وتفاسیرده وخریدة العجایبده وامام سیوطینك هیئت سنیه‌سی مثللو كتب معتبره‌ده آثار صحیحه ایله وارد اولدیغی اوزره قاف بسیط ارضی دائرا ما دار محیط اولوب اشهر اقوال اوزره یشل زمرددن یاخود زبرجددن مخلوق وروی زمینده موجود اولان جبال شاهقه‌نك مجموعندن اعظم وارفع بولنان طاغك اسمیدر كه حسب المقام لفظ قافه بو معنی بعید وغریبدر لكن ناظم مرحوم ایهام وتوریه طریقیله بو معنایی مراد ایدوب بعده بطریق

الاستعاره جبل قاف ايله بومنظومه‌سنی اراده ايتمشدر وعبارهٔ ناظمده قاف متكلم مع الغير ضميرينه مضاف اوله‌رق مبتدادر (فاق) قال وزننده باب اولدن فعل ماضيدر مكاناً ياخود رتبةً فائق ومرتفع اولدی معناسنه فاعلی تحتنده مستتر مبتدايه راجع هو ضميريدر جمله‌سی مرفوع المحل اوله‌رق مبتدانك خبريدر (على) فاق فعلنه متعلق حرف جردر (كل) لفظاً مجرور محلاً منصوب فعلك مفعول به غير صريحيدر (جبال) رجال وزننده طاغ معناسنه اولان جبلك جمعيدر (آفاق) همزه‌نك مديله جانب وناحيه وطرف معناسنه اولان افق لفظنك جمعيدر (حاصل معنی ناظم معارفناص صاد قافيه سنده

* رتبلی صاد رصين خطل الغير رصاص ❊ جمله منظومه‌لر ايچنده بودرخاص الخاص *

مقاله‌لرينی تأييد مقامنده بيوردركه بنم بومنظومه‌مك سائر لغات منظومه‌يه نسبتی جبل قافك سائر جباله نسبتی كبيدر

) خطبانك سسی خوش كند وبليغی مسلاق (

) اويله هم خوب ادا صوتی بلندی سلاق (

(مسلاق) محراب وزننده و(سلاق) شداد وزننده ومسلق منبر وزننده خطبانك يعنی منثور ومسجع كلام تكلم ايدنلرك خوش صدالی كوزل ادالی ضرب نطقه مالك سخنور وبليغ اولاننه دينور

) طاتمه در ذوق وذواق وهم اومعناده مذاق (

) قتی محزون وملول آدم ايمش هم ذواق (

(ذوق) شوق وزننده و(ذواق) سحاب وزننده و(مذاق) مقال وزننده ومذاقه مقاله وزننده برنسنه‌نك طعمنی طاتمق معناسنه در وذواق طاديله جق جزئيجه شيئه دينوركه طادملق تعبير اولنور (ذواق) شداد وزننده ناظمك بيانه كوره زياده محزون ومهموم وبغايت ملول ومغموم كمسه‌يه دينور لكن قاموسده ولهجه‌ده بومعنا مذكور دكلدر مكركه ناظم امهات سائره‌ده استعمالنه واقف اولمش اوله

) قتی پك كولمه‌در ازاق وهم اويله اهزاق ❊ اغلامق مخن وبكا اولمش انك كبی اماق (

(ازاق) همزه‌نك كسريله افراطله چوق كولمك معناسنه‌در وآيغرآتی قسراغه آشدرمق معناسنه‌در انزاء كبی (اهزاق) ازاق وزننده ومعناسی اولده مرادفيدركه كثرتله ضحك وكولمك معناسنه‌در زهزقه كبی (مخن) ميمك فتحی وخاء معجمه‌نك سكونيله اغلامق معناسنه‌در وجماع ايلمك وقيودن صو چكمك وبرنسنه‌نك قبوغنی صويمق معنالرينه كلور وخفيف المشرب قصير القامه كمسه‌يه وطويل القامه اولان آدمه‌ده دينمكله اضداددن اولور (بكاء) مدايله غراب وزننده وقصر ايله هدی وزننده اغلامق معناسنه‌در (اماق) انفاق وزننده كوكس چكره‌رك وايچنی چكرك اغلامغه دينور مقتضای نظم سحاب ياخود كتاب وزنلرنده اماق اولمقدر لكن مراجعت ايتديكمز كتب لغاتده ظفرياب اوله مدق انجق همزه‌نك مديله آماق كوز بيكاری يعنی كوزك بروندن جانبی اولوب ياش آقه جق يری معناسنه اولان امق ومأق لفظلرينك جمعيدر تتكيم بوقطعه‌ده كلور

) پك چاغرماغه دی اصلاق ودخی ارمعلال (

) اولدی لكلك قوشی لقلق دخی سسدر لقلاق (

(اصلاق) همزه‌نك كسری وصاد مهمله‌نك سكونيله اصلاح وزننده و(ارمعلال) اقشعرار وزننده صوت شديد وبلند آواز ايله صيحه ايدوب چاغرماغه دينور داد واديد كبی

وبواوزان ثلاثه اوزره سين بدلی صاد ايله مصلاق وصلاق ومصلق حسن ادا صاحبی متكلم بليغه دينور ✻

نسخ مطبوعه‌ده ارمعلال موقعنده محراب وزننده معلال واقع اولمشدر لكن مراجعت ايتديكمز كتب لغاتده معنای مزبوره ورودندن قطع نظر معلال عنوانی دخی موجود اولمديغندن مصراع اول تغيير اولنمشدر (لقلق) عرعر وزننده ولقلاق ثرثار وزننده لكلك ديدكلری مشهور قوشك اسميدر ثعاب وقعقع كبی وشيخ الطيورده دينور ولكلك فارسی لقلق معربی اولمق اوزره مرسومدر (لقلاق) ثرثار وزننده ومختصری اولان لقلق آلت تكلم اولان لسانه دينور منبر وزننده مذرب ومفصل ومقول كبی ومصدريت علاقه‌سيله مجازاً لساندن صادر اولان صوته دخی اطلاقی تصحيح كردهٔ ناظمدر

) اعتبار ايتمك اكر اهله دحق وادحاق ❊ هم تخاصم كبی دشمنلك ايدشمكده تحاق (

(دحق) طرد وزننده و(ادحاق) ابعاد وزننده مرادفلريدركه عندنده قدر واعتباری اولميان كمسه‌يی ياخود حيوانی طرد وابعاد ايدوب سوروب قوغمق وايراق ايتمك معناسنه‌در خسأ وتذويد وتشريد واشقاذ كبی (تحاق) تانك فتحی وقافك تشديديله شخصين ياخود قومين بينلرنده ظهوره كلان بغض وعداوت معناسنه‌در محاقه ومعاداة وتعادی وتخاصم كبی لسانمزده دشمنلك ايدشمك دينور

) عورتك مهرينه آغرلغنه دينديی صداق ❊ دخی چوق عورت آلوب ده بوشياندر مطلاق (

(صداق) كتاب وزننده وسحاب وزننده زوجهٔ منكوحه‌نك مهر مؤجلنه وآغرلق تعبير اولنان مهر معجلنه دينور صادك فتحی ودالك ضميله صدقه وغرفه وزننده صدقه وثمره وزننده صدقه وضمتيله صدقه وفتحتيله صدقه كبی وميمك فتحی وهانك سكونيله مهر دخی عربيدر شيوعنه بناءً ترجمه موقعنده ايراد اولندی فارسيده كاوين وتركيده كابين دينور مابه النكاح اولديغی ايچون السنهٔ عوامده نكاح اطلاق اولنور (مطلاق) محراب وزننده عورت آلوب بوشاماق معتادی اولان آدمه دينور ميمك كسريله مطليق وسكيت وزننده طليق كبی

) ديندی عطبول هر اعضاسی موافق قادينه (

) كل خندان كبی پك خوش كوليجسی مهزاق (

(عطبول) عنقود وزننده سرتاپا متناسب الاعضا غايت خوب وحسنا خاتونه دينور وبوعطبول لفظی معنای مزبوره اوله‌رق دال قافيه سنك قطعهٔ اولی سنده سبق ايتمكله تكرار اولمش اولور مكركه ناظم معارفعنوان مائل نسوان مهرويان اولمغله اعد ذكر نعمان قبيلندن اوله ياخود قد وقامت وحسن صورت جهتيله ممتاز ومستثنا اولان خاتونه عطبول دينلديكی كبی ها ايله عطبوله وسنبل وزننده عطبل دخی دينلمكله بوراده ديندكی كبی عطبوله هر اعضاسی موافق قادينه دينمكله ياخود ديندی عطبل همه اعضاسی موافق قادينه دينمكله اعاده وتكرار محذوری مندفع اوله (مهزاق) محراب وزننده كوله‌يوزلو شوخ طبع خندان مشرب بلو بسامه خاتونه دينور

) حيزبون هردبه قوجه قاری مانند عجوز ❊ ناشزه فحله ادبسزلری كيم بداخلاق (

(حيزبون) فيلسوف وزننده قوجه قاری‌يه دينور (هردبه) لهجه‌نك ضبطی اوزره هانك كسری ورانك سكونی ودالك وباء موحدهٔ مفتوحهٔ مخففه‌نك فتحه‌لريله وقاموسك اعجامنه كوره باء مشدده ايله مسنه واختياره قوجامش عورته دينور نسخ مطبوعه‌ده حاء مهمله ايله حردبه تصحيفدر (عجوز) صبور وزننده قاموسده تعداد اولنديغی اوزره يتمش يدی معنی بيننده مشتركدر قرق درد نجی معناسی شيخه يعنی قوجه قاريدر فارسيده پيره زن دينلور (ناشزه)

ناقصه وزننده زوجنه بغض وعداوت ایدوب عصیان ومخالفت ایله معامله ایدن قاری یه دینور
(نخله) فانك فتحی وحاء مهمله نك سكونیله نخله وزننده ادبسز وحیاسز بدزبان وهركسه شرآنیجی
بد اخلاق قاری یه دینور سلیطه كبی

) دوكه دفق اولدی دوكولمش صوده ماء دافق (
) دوكیجی كیمسه یه ده مهریق ودكولمش مهراق (

(دفق) دالك فتحی وقافك سكونیله صومقوله سنی سرعتله وشدتله صب ایدوب دوكمك معناسنه در
(دافق) فاعل بمعنی مفعول اوله رق مدفوق معناسنه در مصبوب ومنصب ومنسكب كبی
تركیب توصیفی ایله ماء دافق دوكولمش صودیمك اولور یاخود دافق صیغهٔ نسبتدر لابن
وتامر كبی ذودفق معناسنه مآل واحددر (مهریق) میمك ضمی وهانك فتحی ورانك كسریله
اهراق یهریق اهریاقادن اسم فاعلدر صومقوله سی مایع نسنه یی دوكیجی كیمسه معناسنه
(مهراق) میمك ضمی وهانك فتحیله وسكونیله مادهٔ مزبوره دن اسم مفعولدر دوكولمش
نسنه معناسنه

*) شهرایمش بحره بلد تهمه مدینه كبی هب * كویه ده قریه كبی كفر دینورهم رستاق (*

(بحره) بانك فتحیله بلده وزننده ومرادفیدر كه بیوت كثیره یی واسواقی مشتمل اولان بلده یه
دینوركه لسانمزده شهر تعبیر اولنور (بلد) فتحتینله و (تهمه) تانك فتحی وهانك سكونیله تمره
وزننده و (مدینه) سفینه وزننده شهره دینورلر مصر كبی (قریه) قافك فتحی وكسری ورانك
سكونیله ناسك اجتماع ایلدكلری موضعه دینور بوجهتله شهردن وكویدن اعم اولور لكن
عرفا كویده استعمالی شایعدر (كفر) كافك فتحی وفانك سكونیله و (رستاق) فسطاط
وزننده وتابدلی دال ایله رسداق وسین بدلی زا ایله رزداق شهرك اطراف ونواحیسنده اولان كویلره
دینور فارسیده روستا وروستای دینور

*) حالدن حاله دیمكدر طبقا عن طبق * اوله در بر برینك اوستنه قات قات ده طباق (*

(طبقا عن طبق) طبق جبل وزننده مرتبه ومنزله معناسنه وحال وشان معناسنه دینور واشبو
(لتركبن طبقا عن طبق) نظم جلیلنده حالا عن حال ایله مفسردر وعن طبق منصوب المحل
اوله رق طبقا لفظنك صفتیدر طبقا مجاوزا الطبق معناسنه در تفصیلی تفاسیرده در (طباق)
قتال وزننده مفاعله بابندن مصدردر یاخود جبال وزننده جمعدر مفردی برنسنه یه مطابق
وموافق اولوب اوستنده قپاق و پوشیده معناسنه اولان طبق لفظیدر واشبو * الذی خلق سبع
سموات طباقا * نظم جلیلنده بیضاوی لمطابقة بعضها فوق بعض وهو مصدر طابقت النعل
بالنعل اوطوبقت طباقا اوذات طباق جمع طبق دیمكله افراد وجمعنه ایما ایتمشدر

*) راحه ال آیه سی یدال بیلك آدی مرفق * ایاغه دیندی قدم انجكیده اولمش ساق (*

(راحه) ساحه وزننده الك ایچ طرفنه دینور كه ال آیه سی تعبیر اولنور (ید) یانك فتحیله اله دینور
فارسیده دست تعبیر اولنور (مرفق) منبر ومجلس وزنلرنده ذراع ایله عضد بینی وصل ایدن
سیوریجه كمیكه دینور كه تركیده دیرسك وفارسیده وارن ووارنج دینور امابیلك معناسنه موضوع
اولان شاهد وزننده ساعد ومنبر وزننده معصم در بوتقدیرجه ناظم مرحوم * بیلك آدی معصم
یاخود دخی دیرسك مرفق * دیسه اصابت ایدردی (قدم) فتحتینله آیاغه دینور رانك كسریله
رجل مرادفیدر (ساق) طوق ایله دیزك ارالغی اولان عضوه دینور اینجك تعبیر اولور فارسیده
پوژه دینور

*) سبق اوكدل دیمه در كیم یارش اربابی آلور * ایلرویه كچیجی كیمسه یارشده سباق (*

سبق

(سبق) فتحتینله وغرفه وزننده سبقه اوكدله دینوركه یارش وقوشی ایدنلر میانه یه قورلر سائرلری
سبق وتقدم ایدن كیمسه انی اخذ واحراز ایدر (سباق) شداد وزننده یابان قوشیده سائرلری سبق
ایدوب كچمك معتادی اولان كیمسه یه واتلو قوشوسنده سائرلری كچن یوكرك آته دینور كه انك
صاحبی اوكدل تعبیر اولنان متاعی آلورا كا حائز قصبات السبق دینور بو مناسبتله فضائل جهتیله
جمله دن فائق اولان آدمه ده سباق وحائز قصبات السبق دینور

*) ملأه مفهومی زكام وهم اومعناده ضناك * اوكسورك آدی سعال انجقرغه دیندی فواق (*

(ملأه) میمك ضمیله متعه وزننده وملاءه غراب وزننده وملاءه سراقه وزننده امتلاء معده دن
ناشی حادث اولان زكام علتنه دینور (ضناك) غراب وزننده وضنكه غرفه وزننده زكام علتنه
دینور غراب وزننده طشاء وقعود وزننده ضؤد كبی فارسیده خشام دینور وغراب وزننده زكام
دخی عربیدر شیوعی حسبیله ترجمه موقعنده ایراد اولندی علت مرقومه السنه ده دماغی ونزله
اطلاق اولنان علتدر كه دماغك ایكی بطن مقدملرندن فضلهٔ رطوبتك برون دلكلرینه سیلانندن
عبارتدر سببی نزله دركه غذائیته صالح اولان اطعمه ایله دماغ غذالنوب وغذایه صالح اولمیانی
فضله اولوب اغزدن و بروندن مندفع اولور زكام عارضه سنه مبتلا اولان آدمه مزكوم ومملوء
دینور (سعال) غراب وزننده آق جكره واكا متصل اولان اعضایه عارض اولان اذایی دفع
ایچون طبیعتك حركتندن عبارتدر كه اوكسورك تعبیر اولنان عارضه در جشر وهكاع سعال
مرادفلریدر فارسیده خفته وسرفه وسكنج دینور (فواق) غراب وزننده معده دن بی اختیار
صعود وتفوق ایدن ریحه دینوركه انجقرق وخچقرق دینور فارسیده اسكرك وزغنك
دینور

*) مأقه انجقرق اغلمه مائق احمق * كوز بیكاری دخی مأق اولدیكه جمعی آماق (*

(مأقه) فتحاتله ملكه وزننده برحالتدر كه انسانه بكاء حالنده عارض اولور صدرندن انجقرق كبی
قوپار تركیده ایچ چكمه وكوكس كچورمه تعبیر اولنور (مائق) صاحب وزننده مآل اكلامزغبی
واحمق كیمسه یه دینور تركیده بون واوغوز تعبیر اولنور فارسیده كالبوه وكاوریش دینور (مأق)
میمك فتحی وهمزه نك سكونیله ومؤق میمك ضمیله وماق مال وزننده ومأقی قاضی وزننده وموق
سوق وزننده ومقیه متعه وزننده كوزك بروندن جانبی اولوب یاش اقه جق بریدر كه كوز بیكاری
دینور (آماق) آفاق وزننده بونلرك جمعیدر

(حاسن آیدر دخی صولك كیجه سنه دیندی سرار * هفته اسبوع ایمش آی آخری اوچ كونده محاق)

(حاسن) صاحب وزننده آیه دینور قطعهٔ سماویه نك اولنده كچن زبرقان وقمر كبی (سرار) سحاب
وزننده وكتاب وزننده وسرر قر وزننده آیك آخر كیجه سنه دینور استتار واختفاسنه بناء (اسبوع) اسلوب
وزننده هفته یه دینور كه ایام سبعهٔ معروفه در هفته یدی كون معناسنه فارسیدر لسانمزده دخی هفته دینور
وسجود وزننده سبوع دخی اسبوع كبی هفته یه دینور واسبوع وسبوع یدی كره ویدیشر كره معناسنده ده
مستعملدر وابن الاعرابینك اشبو * ماسبعة كلهم اخوان * لیسوا یموتون وهم شبان * لم یرهم فی موضع
انسان * لغزی ایام هفته اوله جقدر (محاق) میمك حركات ثلاثیله سحاب وكتاب وغراب وزنلرنده آیك
آخرنده اولان اوچ كیجه یه دینور یاخود آیك آخرینه دینور سلخ ومنسلخ دخی آیك آخر كوننه دینور

*) مضمحل اولیجی مفهومی زهوق اولمشدر * مضمحل ایتمكه اولدرمكه دیمش ازهاق (*

(زهوق) صبور وزننده نابود وزائل ومعدوم ومضمحل اولیجی نسنه یه دینور (ازهاق) همزه نك
كسریله برنسنه یی محو واعدام ومضمحل ایتمكه دینور وذی روحك روحنی بدنندن ازاله
ایدوب اولدرمكه دینور

*) حورنقصان ودخی کورز یاده دیمه‌در * قورقودرخشیت وغایتده فقیرلك املاق (*
(حور) حانك فتحیله ثور وزننده نقصان واکسلمك معناسنه‌در (کور) حور وزننده زیاده‌لنوب
ارتمق معناسنه‌در وفی الحدیث نعوذبالله من الحور بعد الکور ای من النقصان بعد الزیاده نخبه‌نك
باصمه نسخه‌لرنده کورنقصان ودخی حور زیاده دیمه‌در واقع اولمشدر لکن سقیمدر (خشیت)
هیبت وزننده قورقمق وقلبه عارض اولان خوف وقورقو معناسنه‌در (املاق) همزه‌نك کسریله پك
فقیر اولمق معناسنه در

*) جان بقایاسنی تنده قیامق سدرمق * قوت یومیه ایمش بلغه اومعناده رماق (*
(سد) سینك فتحی ودالك تشدیدیله برنسنه‌نك رخنه سنی وکدیکنی یاپوب قپامق ایله اصلاح
واحکام ایتمکه دینور (رمق) فتحتینله ذی روح مقوله سنك وجودنده قلان بقیهٔ حیاته دینور
پس اضافتله سدرمق فرط جوع یاخود شدت عطش عارضه‌سیله هلاکه مشرف اولان
کیمسه‌یی اطعام واسقا ایله رخنهٔ حیاتنی قپایوب محافظه واصلاح ایتمکه دینور (بلغه) غرفه
وزننده بلاغ وکفایت ایده‌جك مقداری آزجه معیشته ودیرلکه دینورکه قوت یومیه ویوم
جدیدرزق جدید تعبیر اولنور (رماق) کتاب وسحاب وزنلرنده وجبل وزننده رمق وکتف وزننده
رمق امساك رمق ایده‌جك مقداری یعنی اولمیه‌جك قدر دیرلکه دینور

*) خام تکلیف ایله تعجیزه دینورمش تأویق * چوق زیارت ایله ثقلت ویریجیدر معفاق (*
(تأویق) تعویق وزننده ومرادفیدرکه برکیمسه‌یی برنسنه‌دن صرف ایلمك وبرایشدن الیقومق
معناسنه‌در وبرکیمسه‌یه لایقسز نسنه تکلیف ایتمکله تعجیز ایدوب اوصاندرمق معناسنه در
وبرکیمسه‌یی محنت ومشقته والم روحانی‌یه کرفتار ایتمکه دینور (معفاق) محراب وزننده احبابی
چوق زیارت ایتمکله ثقلت ایراث ایدن آدمه دینور قلت زیارت کثرت محبته دال اولدیغنه
(زرغبا تزددحبا) حدیثی شاهددر واکثار زیارت مورث ملال وسئامت ومزیل تعظیم وحرمت
اولدیغنه شاعرك اشبو * آدمی آدم زیارت ایتسه آز ایتمك کرك * حرمت اکسلدر اوکیم چوق
چوق زیارتدر ایشی * مطردیاغسه مطرایلرضرراما اکر * کندوبی چکسه ال آچوب استرانی
هرکشی * قولی دالدر

*) خنفه شول ایشکدانك فاعلی غایت اوتانه * پك عجیب ایش دخی فلق ایشلمك انی افلاق (*
(خنفه) خانك وفانك فتحه‌لریله ثمره وزننده وخانك کسریله خلفه وزننده فاعلی شرمسار
وخجیل اوله‌جق فعل قبیحه دینور (فلق) فانك کسری وفتحی ولامك سکونیله تعجب واستغراب
ولنه‌جق امرعجیبه دینور (افلاق) همزه‌نك کسریله برامرعجیب پیدا ایلمك معناسنه در
افتلاق کبی

*) تکرمز خلقه افاضه ایدیجی رزق کثیر * ربنا الله الی الخلق مفیض الارزاق (*
(مصراع) اول ثانینك ترجمه سیدر * ربنا الله الی الخلق * ترکبی فاقافیه سنك قطعهٔ ثانیه سی
عنوانـنده بکدی (مفیض) کثرت احسان معناسنه اولان افاضه‌دن اسم فاعل صیغه‌سیله
ربنا مبتداسنك خبری یاخود خبربعد خبریدر (ارزاق) همزه‌نك فتحیله مطلقا کندیسیله تمتع
وانتفاع اولنان شیٔ معناسنه اولان رزق لفظنك جمعی ومفیضك مضاف الیهیدر ما کل
معلومدر

*) ایتمه وهبی قولکی غیری قپویه محتاج * باب ارزاقی سهولتله آچوب یا رزاق (*
(وهبی) ناظم تحریرك مخلصیدر (باب) قپویه دینور وبرمقصده وسیلهٔ وصول اوله‌جق شیئه
دینور بوراده بومعنا مرادادر (ارزاق) مرآنفا (سهولت) آسانلق معناسنه‌در یا حرف ندادر

(رزاق) فتاح وزننده اوزان مبالغه‌دن اوله‌رق عموما انواع حیوانه وخصوصا نوع انسانه
لایعد ولایحصی رزق ونعمت اعطا ایدن جناب منان وهابك اسماء صفاتندندر (حاصل معنی
ظاهردر

) قدتوکلت علی الله ولی التوفیق (
(قد) حرف تحقیقدر مدخولی اولان فعلك مضموننك تحقق وثبوتنه دلالت ایدر (توکلت)
تفعل بابندن ماضی متکلم وحده‌در (علی الله) توکلت فعلنك مفعول به غیر صریحیدر (ولی)
غنی وزننده مالك ومتصرف معناسنه‌در ومجرور اوله‌رق اسم جلالك صفتی وتوفیقه مضافدر
(توفیق) برکیمسه‌نك مصلحتنی مرادینه موافق قیلوب ایشنی راست کتورمك معناسنه در
(حاصل معنی زمام توفیق قبضهٔ قدرتنده وتیسیر امور تحت ارادتنده مسخر اولان جناب مولای
متعاله هرخصوصده اعتماد وانقیاد وهر اموریمی تحقیقا الله تعالی حضرتلرینه تفویض
ایدوب اصمرلدم دیمکدر

*) خلق خوی خلق یراتمق دخی اویله تخلیق * تام الاعضا یرادلمش اولان آدمه ملیق (*
(خلق) خانك ضمی ولامك سکونیله وخلق ضمتینله انسانده جبلی یاخود کسبی اولان ملکهٔ
نفسانیه‌درکه اول ملکه سببیله افعال اندن من غیر تکلف سهولتله صادر اولور لسانمزده
خوی تعبیر اولنور خلیقه وسجیه وغریزه وعریکه وشکیمه وشنشنه وطبع وطباع خلق
مرادفلریدر فارسیده نهاد وسرشت ومنش دینور (خلق) خانك فتحی ولامك سکونیله خواص
الوهیتدندرکه برنسنه‌یی مثالسز واورنکسز ایجاد وابداع ایلمك معناسنه‌در ترکیده یراتمق
وفارسیده آفریدن دینور (تخلیق) تقدیر وزننده بودخی برنسنه‌یی انشا وایجاد ایلمك
معناسنه‌در وبرنسنه‌یی تسویه ایدوب دوزلتمکه دینور (ملیق) رشیق وزننده ناظمك وقوفنه
کوره من القرن الی القدم تام الاعضا ومتناسب الخلقت آدمه دینور

*) سوزی غایتده بلیغ اولنه دیرلر منطیق * همدخی تیز زبان ناطقه‌لی کیمسه ذلیق (*
(منطیق) مکثیر وزننده مبالغه صیغه‌سیله وضع لغته موافق ومقتضای حاله رعایت ایله معنای
مقصوده مطابق کلام صادق تکلمنه مقتدر غایت بلیغ وسخنور آدمه دینور (ذلیق) خطیب
وزننده (وذلق) کتف وزننده ضرب نطق صاحبی طلاقتلو فصاحتلو آتش زبان کیمسه‌یه دینور

*) اولدی مانند طحون اون آدی هم اینجه دقیق * اینجه ایتمك دخی یومشاتمغه دیمش تدقیق (*
(طحون) صبور وزننده فعول بمعنی مفعول اوله‌رق مطحون معناسنه‌درکه اوکودلمش اونه دینور
طانك کسریله طحن کبی (دقیق) رقیق وزننده ومرادفیدرکه اینجه وباریك نسنه‌یه دینور
واوکودلمش اونه دینور طحین کبی (تدقیق) ترقیق وزننده غلیظ نسنه‌یی اینجلتمك وبرنسنه‌یی
قیروب اوفاتمق ویومشاتمغه دینور

*) شق دیمش باریغه یارمغه یرتمق تخریق * فتق وتفتیق دخی یارمه مثال تفلیق (*
(شق) شینك فتحی وقافك تشدیدیله اسم اوله‌رق استعمال اولنورکه باریغه ویرتغه دینور ومصدر
اوله‌رق برنسنه‌یی یارمق ویرتمق معناسنه‌ده مستعملدر وخانك فتحیله خرق دخی ایکی معناده شق
مرادفیدر (تخریق) تمزیق وزننده ومرادفیدرکه برنسنه‌یی پاره پاره یرتمق معناسنه‌در ویلانی
چوق سویلمك معناسنه‌ده مستعملدر (فتق) فانك فتحی وتانك سکونیله (تفتیق) تخریق وزننده
معنای ثانیده شق مرادفلریدرکه برنسنه‌یی یارمق معناسنه‌در (تفلیق) تفتیق وزننده ومرادفیدرکه
یارمق معناسنه‌در فلق کبی فارسیده کافتن دینور وشکافتن دینور تشقق وانشقاق وتفتق وانفتاق
وتفلق وانفلاق یارلمغه دینور

*) كوز آچوب دقتله باقمغه ديرلر تبريق * متصل كوزديكه رك باقه ده اولمش ترميق (*

(تبريق) تحديق وزننده ومرادفيدر كه بركمسه كوزلريني پك آچوب برنسنديه دقتله نظر ايتمكه دينور حملقه واغلال كبي (ترميق) تدنيق وزننده ومرادفيدر كه برنسنديه كوزديكه رك دوام نظر يعني چوق زمان باقمغه دينور طمع ورنو كبي

*) پارلمق اولدى بروق وهم اومعناده بريق * دخي پارلق قليجه دينـدى اومشهور ابريق (*

(بروق) قعود وزننده (وبريق) بصير وزننده برنسنه نك لمعان ايدوب پارلمسنه دينور تبرق وتوهج وتلألؤ كبي (ابريق) همزه نك كسريله انبيق وزننده زياده براق وشمشك كبي لمعان ايديجي قليجه اطلاق اولنور ومعروف امزكلو قابه دينور كه لسانمزده دخي ابريق اطلاق اولنور وچهره سي الماس كبي تابان اولان ماهر ومحبوبه يه دينور تقول شربت فهوة بالابريق من يد الابريق اى المرأة الحسناء البراقة

*) چادره خيمه سرادق دى سرا پرده يه هم * پرده در خدورواق آيده چكمك ترويق (*

(خيمه) خانك فتحيله باديه نشين اولان اعراب واكراد ويورك وتركمان مقوله سنك مأوى لرى اولان بيوته اطلاق اولنور فسطاط كبي لسانمزده چادر وچركه دينور فارسيده بارگاه وكشان دينور (سرادق) سينك ضمى ودالك كسريله علابط وزننده چادر توزلغنه ووراسنده نسوان ياخود اتباع اقامت ايلمك ايچون خيمه ايچره چكيلان پرده يه وچادر اطرافنه چكيلان صوقاغه دينور سراپرده فارسيدر في الاصل پردهٔ سراى اولوب مضاف اليه تقديم اولنمشدر سياه چشم كبي اوتاغ وچادرانواعنك تنفنه وتوزلغنه السنهٔ كارده سراپرده اطلاق شايع اولمغله ترجمه موقعنده ايراد اولندى (خدر) خانك كسريله ستر وزننده طائفهٔ نسوان كورنمك ايچون اوك وچادرك برطرفنه چكيلان پرده يه دينور اسلوب وزننـده اخدوركبي وخدر مطلقا درونده اولان نسنه يى ساتر اولان شيئه دينور بيت وچادرو پرده وسائردرلوستاره كبي بوجهتدندركه درون بيته ملازم اولوب ضرورتسز اسواقه بروز ومحاكده حضور معتـادى اولميان مستوره خاتونه مخدره اطلاق اولنور (رواق) كتاب وغراب وزنلرنده اوك اوكنه اصيلان پرده يه دينور ونردبان باشلرينك اوزرلرنده بنا قيلنان نشين وشاهنشين مثللو جايگاهلره ده اطلاق اولنور (ترويق) تدقيق وزننده رواق اتخاذ ايتمك وحائل وستره ياپوب پرده چكمكه دينور

*) الى اوز اوستهيه شعباذدى هرصنعتده * حاذق استاد اولان كمسه دخي لبق ولبيق (*

(شعباذ) شينك فتحي وعينك سكونيله حقه بازكبي صنعتده تيزدست الى چابك اوستهيه دينور (لبق) باء موحده نك كسريله كتف وزننده (ولبيق) اميروزننـده ايشي ياقشغي اوزره ايشليجي اولوب صنعتنده حاذق وماهر اولان اوستهيه دينور استاد ذال ايله عربي ودال ايله فارسيدر پيشه كرو پيشه وركبي عربيـده حاذق وماهر ونابل وتقن كامل اوستهيه دينور

*) بسلمك تربيه بسلنمه تربى اولمش * بسلمه ناز ونعيم ايله ما كى تفنيق (*

(تربيـه) تغذيه وزننـده ومرادفيدر كه ذى روحك قوام بدنى اولان غذا ومعاشنى ويروب بسلمك معناسنه در فارسيده پروريدن وپروردن دينور (تربى) تغذى وزننده مأكولات ومشروبات ايله پرورده اولنوب بسلنمك معنـاسنه در فارسيده پرورده شدن دينور (تفنيق) تزنيق وزننده بركمسه يى ناز ونعمتله يعني نوازش والتفاته ملابس اطعمهٔ نفيسه وعيشهٔ واسعه ايله بسلمكدر

*) هم بزنمكده تزين كه تزوق اويله * زينت ايتمك دخي مفهومنده اولمش ترويق (*

(تزين) تشوف وزننده ومرادفيدر كه زيب وزيور ايله بزنوب طونانمق معناسنـه در (تزوق) تزين وزننـده ومرادفيدر تنون وتحلى وازديان وتزيق كبي فارسيـده اراستن دينور (ترويق)

تزيين وزننده ومرادفيدر كه برنسنه يه زيب وزينت ويروب بزه مك معناسنه در تحليه وتشويف كبي فارسيده آرايدن دينور

*) شبتعور اربه يه ديمش دخي مشهوري شعير * هم قضيم ات يمنك آرپه سيدر اويله عليق (*

(شبتعور) شينك وتانك فتحي وعين مهمله نك ضميله عنكبوت وزنـنـده وعين مهمله بدلى غين معجمه ايله شبتغور حبوبات جنسندن اربه يه دينور (شعير) اميروزننده اربه نوعنك اسم مشهوريدر (قضيم) شعير وزننده حيواناته ويريلان اربه يه دينور كه ديم تعبير اولنور (عليق) قضيم وزننده ومرادفيدر كه دابه يه ويريلان اربه در لكن بونده اربه يى طوربه يه وضع ايله دابه نك باشنـه تعليق ملحوظدر

* پك محبت ديمه مفهومى ايمش عشق وعشق *

* اولدى وامق دخي عاشق قتى دوشكون عشيق *

(عشق) عينك كسريله و (عشق) فتحتينله بركمسه محبوبنه افراطله محبت ايلمك معناسنه در مقعد وزننده معشق كبي (وامق) عاشق وزنـنـده ومرادفيدر كه عشق ومحبته كرفتار اولان كمسه يه دينور ومبق وصب ومحب وودود كبي (عشيق) سكيت وزننده محابيه علاقه وعشقى كثير اولان كمسه يه دينور

*) امرحقدن طشره چيقمه ايمش فسق وفسوق * دائما فسق وفجور اوزره اولاندر فسيق (*

(فسق) فانك كسريله (وفسوق) قعود وزنـنـده حق تعالى جل وعلا حضرتلرينك امرنى ترك ايلمكله عصيان ايدوب سبيل صوابدن خروج ايتمك معناسنه در كه اوامرى تركه ومناهى يى ارتكابه شاملدر (فسيق) سكيت وزننده وفسق صرد وزنـنـده دائما فسق وفجور اوزره اولوب فسقه مصر اولان آدمه دينور

*) حكمه شايسته اولان عدلله انجق حقدر * انما الحق مع العدل الى الحكم حقيق (*

(مصراع) اول ثانينك ترجمه سيدر (انما) طرق قصردندر انجق معناسنى افاده ايدر تفصيلي قطعـهٔ شرعيه نك اواخرنده كچدى (الحق) اسماء حسنى دن اولمق اوزره مبتدادر (مع العدل) تركيب اضافيسنده مع مقارنته ومصاحبته دلالت ايدر يله جه وبرابرجه معناسنه (عدل) جور وظلمدن مجانبت ايله نفوس وعقولده استقامتى ثابت اولان اتصافى وحالات مستحسنه يى اجرا ايلمكدن عبارتدر ومع كلمه سى مؤخر حكمك ظرفيدر (الى الحكم) تركيبنده (الى) مؤخر حقيق لفظنه متعلق حرف جردر (حكم) حانك ضميله فصل قضا يعني شونسنه شويله در ديو قطع وامضا ايلمك معناسنه حقيق لفظنك مفعول به غير صريحيدر (حقيق) خليق وزنـنـده ومرادفيدر كه لايق وروا وشايسته وسزا معناسنه مبتدانك خبريدر ايمدى بوتركيب * انما الحق حقيق الى الحكم مع العدل * سبكنده در ضرورت وزن ايچون تقـديم وتأخير اولنمشدر (حاصل معنى داريـنـده قسط وعدله ملابس فصل قضا جناب احكم الحاكمينه مختصـدر

*) ياوه كويان زمانه بكا تقليد ايده مز * شكر كيم حقـه بنم عصرده اهل تحقيق (*

(ياوه كويان) چاره جويان وزنـنـده فارسيدر هذيان وبيهوده سوز معناسنه اولان ياوه لفظيله سوز سويليجيلر معناسنه اولان كويندكان مخففى اولان كويان لفظندن مركب اوله رق وصف تركيبيدر هذيان ومالايعنى سوز سويليجيلر ديمكدر (تقليد) تشديد وزننده بركمسه آخره پيرو لك ايدوب ايشلديكى كبي ايشلمك معناى عرفيدر (عصر) قصر وزننده مطلقا زمان معناسنه در (تحقيق) تدقيق وزننده مطلوب ومدعاسنى دليل وبرهان ايله اثبات وبيان ايلمكدن عبارتدر (ماكل بيت) ناظم

معارف طراز همعصری بولنان معشر شعرادن ممتاز وتحقیق مقامده فائق وسرفراز اولدیغن بیان ایله مفاخرهٔ شاعریه وعطیهٔ بهیهٔ جناب فیاض مطلق اولان علم وکمال وتحقیق مقال مقابلنده تشکر وتحدیث نعم الهیه اولمش اولور

) نظمنا الكافی یبسط قدکفاك (

(نظمنا) ترکیبنده کلام منظوم معناسنه اولان نظم هضما للنفس متکلم مع الغیر ضمیرینه مضاف اوله رق مبتدادر (کافی) وافی وزننده کفایت ایدیجی یعنی سائرلردن مستغنی قیلیجی معناسنه نظمك صفتیدر (یبسط) لفظنده باء سببیه مؤخر کفاك فعلنه متعلقدر (بسط) بانك فتحیله برنسنه یی نشر ایدوب یایمق وتوسیع ایلمك واوزاتمق معنالرینه در وفعلك مفعول به غیر صریحیدر (قدکفاك) ترکیبنده قد حرف تحقیقدر مدخولك مضمونی ثابت ومتحقق اولدیغنه دلالت ایدر (کفاك) ده کفی رمی وزننده باب ثانیدن فعل ماضی اوله رق آخرلردن مغنی اولدی دیمکدر فاعلی اولان ضمیر مستتر مبتدایه راجعدر کاف خطاب مفعولیدر جمله سی مبتدانك خبریدر (محصول عنوان بزم بو منظومهٔ کافیه مزکندیده لغات متداوله بسط و بیان ولندیغی جهتله ای طالب لغات تحقیق سکا کافی وسائر منظومه لره احتیاجدن مغنی ووافی اولدی دیمکدر

*) اولکه عشقکده سنك من فی هواك * قنده کورر اوسنی این یراك (*

(من فی هواك) ترکیبنده من میمك فتحی ونونك سکون اوزره بناسیله الذی معناسنه اسم موصولدر ومبتدادر اول کیمسه که دیمکدر (فی) فانك کسر ومدیله حروف جاره دندر ظرفیت مجازیه یاخود مصاحبت ایچوندر متعلق فعل عام محذوفدر (هوی) هانك فتحی والف مقصوره ایله برنسنه یی مفتونلغه دینور عشق وعلاقه کبی کاف ضمیر خطابدر ظرف مستقر مع فاعله جمله سی موصولك صله سیدر (مفهوم ترکیب سنك عشق ومحبتکده اولان کیمسه دیمکدر (این یراك) این کیف وزننده استفهامی متضمن ظرف مکان اوله رق مؤخر یراك فعلنك ظرفیدر بوندن ترکیده قنده وزره ده ایله تعبیر اولنور یراك لفظنده یری رؤیتدن فعل مضارعدر کورر معناسنه کاف ضمیر خطاب اوله رق مفعولدر فاعلی تحتنده مستتر ضمیر غائب اوله رق موصوله راجعدر جمله سی مبتدانك خبری اوله رق (الذی فی عشقك وهواك فی ای مکان یلقاك ویراك دیمك اولور

*) عاشق اولدی شوقله کورن سنی * کان صبا بالغرام من رآك (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (کان) افعال ناقصه دندر اولدی معناسنه (صب) صادك فتحی بانك تشدیدیله فرط محبتله آشفته اولان عاشق معناسنه اولدیغی دال قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کچدی و بوراده صبا منصوب اوله رق کان فعلنك خبریدر (بالغرام) ده باء ملابسه صبه متعلقدر (غرام) سحاب وزننده برشیئه پك دوشکونلکه ومفتونلغه دینور وشوق واشتیاق وحرص وولوع معناسنه در وصبك مفعول به غیر صریحیدر (من رآك) سنی کورن کیمسه معناسنه موصول مع صلته کان فعلنك اسمیدر چونکه من اسم موصولدر (رآی) رؤیتدن ماضیدر تحتنده مستتر فاعل ضمیری موصوله راجعدر کاف خطاب مفعولیدر

*) یاخلیلی ای بنم پك سوکلم * کوریرم برکون سنی یوما اراك (*

(یاخلیلی) ترکیبنده یا حرف ندادر (خلیل) قلیل وزننده محبتی شائبهٔ خللدن عاری وغل وغشدن خالی درست وصادق وصافی اولان دوسته دینور خل وفی کبی جمعی اخلاء وخلان

کلور یاء متکلمه مضاف اوله رق ای بنم یار وفادارم وحبیب صداقتشعارم دیمکدر (یوما اراك) ترکیبندن یوم نوم وزننده فجرك طلوعندن شمسك غروبنه قدر زماندن عبارت اوله رق مؤخر اراك فعلنك ظرفی اولمق اوزره منصوبدر (اراك) ده اری فعل مضارع نفس متکلم وحده در فاعلی مستتر انا ضمیریدر کاف خطاب مفعولیدر خطاب خلیل مزبوره درکه کونلردن برکون دیدارکله مشرف اولورم دیمکدر

*) سن کلور ایسك بکا لوجئتنی * سا که جانمدر فدا روحی فداك (*

(لوجئتنی) ترکیبنده لوکلمه سی ضاد قافیه سنك اول قطعه سنك اواخری شرحنده کچدیکی مطلق ربط ایچون مستعملدر ان شرطیه معناسنه (جئت) کلدی معناسنه اولان جاء لفظندن ماضی مفرد مذکر مخاطبدر (تا) خطاب فعلك فاعلی (نون) نون وقایه یاء متکلم ضمیری اوله رق مفعولیدر جمله سی فعل شرطدر (مفهومی اکر سن بنم مجلسمه کلور ایسك دیمکدر جزاسی مصراع آتیده واقع روحی فداك جمله سیدر (روحی فداك) ترکیبنده روح نوح وزننده جان معناسنه اولدیغی حاء قافیه سنك قطعهٔ ثانیه سنده کچدی بوراده یاء متکلمه اضافتله مبتدادر (فدا) فانك کسری والفك قصریله الی وزننده والفك مدیله کساء وزننده برکیمسه یی بر ورطه وشدتدن تخلیص ایچون ویریلان بدله دینور کاف خطاب فدانك مضاف الیهی اوله رق مبتدانك خبریدر جمله سی فاء جزائیه تقدیریله شرط سابقك جوابی وجزاسیدر

*) سندن آیرلمق بکا اولدی غموم * کان لی الاحزان منك الانفکاك (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر اصل ترکیب کان الانفکاك منك احزانا لی اوله جقدر تقدیم وتأخیر ضرورت وزن ایچوندر (کان) فعل ناقصدر اولدی معناسنه (انفکاك) انفصال وزننده حسا یاخود معنی متصل اولان نسنه لرك بری برندن آیرلمسی معناسنه کان لفظنك اسمیدر (منك) ده من جاره انفکاکه متعلقدر کاف خطاب منصوب المحل اوله رق انفکاکك مفعول به غیر صریحیدر (احزان) همزه نك فتحیله جمع اوله رق کان فعلنك خبر منصوبیدر مفردی حانك فتحیله حزن وفتحتینله حزندر که غمه وتاسه یه وقیغویه دینور (لی) لام جاره ایله یاء متکلمدن مرکب اوله رق احزان لفظنك مفعول به غیر صریحیدر بکا وبنم ایچون دیمکدر اول قطعه دنبرو خطابلر محبوبه در

*) ماشهدناه بز آنی کورمدك * سویله کیم کلدی سکا قل من اتاك (*

(ماشهدناه) ترکیبنده ما نافیه در (شهدنا) علمنا وزننده باب رابعدن ماضی متکلم مع الغیر اوله رق حضور مع المشاهده معناسنه در هاء ضمیر غائبدر که ترکیده او وآنی لفظلریله تعبیر اولنور (مفهوم ترکیب بز آنی کورمدك دیمك اولور (قل من اتاك) ترکیبنده قل قافك ضمیله امر حاضردر سن سویله معناسنه (من) میمك فتحیله استفهامیه درکه لسانمزده کیم ایله تعبیر اولنور (اتی) رمی وزننده باب ثانیدن فعل ماضیدر کلدی معناسنه کاف خطاب فعلك مفعولیدر مفهوم ترکیب ناظمك دیدیکیدر

*) ربم اولدیسه بو قول عاصی سکا * ذلك العبد الهی لو عصاك (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (ذلك) مفرد مذکره اشارته موضوع اولان ذا لفظیله لام عماد وحرف خطابدن مرکب اوله رق ای مخاطب بو وایشته شو دیمکدر (عبد) عینك فتحی وبانك سکونیله بو مقامده بیع وشراسی صحیح اولان عبد بحکم الشرع معناسی مراد

اولمیوب بلکه مطلقا انسانه یعنی حره وعبده شامل اولان عبد بالایجاد وعبد بالخدمه معنالری مراددر (الهی) حرف ندا تقدیر یله یاالهی دیمکدر که ای بنم ربم و پروردکارم دیمکدر (لو) بنه بو قطعه ده کچدیکی کبی ان شرطیه معناسنه در (عصا) عینک فتحی والفک قصر یله باب ثانیدن ماضی مفرددر (مفهوم مصراع ای بنم مالك و پروردکارم بو مجرم قولك هر نقدر سکا عصیان ایتمش ایسه ده یعنی امریکه انقیاد ایتمیوب مسلك خلافه کتمش ایسه ده دیمکدر جوابی بیت آتینك مصراع ثانیسیدر خطاب حرفی وخطاب اسمی ایله مخاطب جناب رب العزتدر

*) سندن اوزکه یوق اکا معبود رب * ماله رب ومعبود سواك (*

بنه اول ثانینك ترجمه سیدر (ما) کلمه سی حرفیه اوله رق نفیده وعملده لیس کلمه سنه مشابه اولان مادر که لسانمزده یوق ودکل معنالرینی افاده ایدر (له) لام جاره ایله بیت سابقده مذکور عبده راجع ضمیر غائبدن مرکب اوله رق ظرف مستقر محلا منصوب مانك مقدم خبریدر (رب) رانك فتحی بانك تشدیدیله پروردکار عالم اولان ذات اجل واعظمك اسماء حسناسندن اوله رق لفظا مرفوع ومانك مؤخر اسمیدر (معبود) محمود وزننده امرینه انقیاد وحکمنه اطاعت ایله کندینه عبادت وقوللق اولنان معبود بالحق معناسنه رب اوزرینه معطوفدر (سواك) ده سوی سینك کسری والف مقصوره ایله غیر معناسنه در که لسانمزده اوزکه وباشقه ایله تعبیر اولنور خطاب الله تعالی حضرتلرینه در جمله سی شرطك جوابی مقامنده در یعنی جواب محذوفك علتیدر (مآل کلام ای بنم تکرم اکر بو عبد عاصی حسب البشریه نفس وهوایه اتباعله سکا عصیان ایتمش ایسه ده ینه رحمتکدن قطع امید ایتمز زیراسندن غیری رب ومعبودی یوقدر دیمك اولور

*) اختیار ایسم دخی بی اختیار * تکیهٔ عشقه صوندم پیرپاك (*

اولکی (اختیار) لفظی لسانمزده متداول اولدیغی اوزره مسن وقوجه مش کیمسه معناسنه در که فارسیده پیر دینور ایکنجی (اختیار) عربیدر اراده و مشیت معناسنه (بی) فارسیده ادات نفیدر (تکیه) مسکن درویشان اولان خانقاه معناسنه (مآل بیت سن شیخوخته بلوغ ایله هرنه قدر مسن واختیار وسالخوردهٔ روزکار اولمش ایسم دخی ینه زادهٔ طبع معارفنبعمه خلل وفتور کلمیوب نظم وانشایه شوق ومحبت درکاهنده بالاضطرار موانعدن تجرد وتعری ایله براوغوردن بتون بتون صوندم دیمك اولور که دیباجه ده * اله پیرانه سر الدم قلمی * نوجوانلر کبی قلدم همی * بیتیله بکمال اولمش اولور

) انت لاتقلب منی قلبك (

(انت) همزه نك وتانك فتحه لریله مفرد مذکر مخاطب ضمیریدر که ترکیده سن دینور (لاتقلب) نفی استقبال مفرد مذکر مخاطبدر چویرمزسك ودوندرمزسك معناسنه خبردر لکن بو راده چویرمه ودوندرمه معناسنه انشا مراددر (منی) ده من جاره فعل مذکوره متعلقدر یاء متکلم فعلك مفعول به غیر صریحیدر (قلبك) ده قلب احشاء بدندن یورك تعبیر اولنان عضوك اسمی اوله رق فعلك مفعول به صریحیدر کاف خطابدر (مفهوم عنوان ای مخاطب سن بندن محل ادراك معانی اولان قلبکی چویرمه یعنی سکا افاده والقا ایتدیکم حقایق ودقایقدن اعراض ایلمه دیمك اولور وقطعه ده ذکر اولنه جق قلب لغوی یه براعت استهلالدر

*) طمس وطسم ایکیسیده محوایتمك * جذب وجبذ کده مآلی چکمك (*

(طمس) لمس وزننده ومیم ایله سینده قلب مکان ایله (طسم) رسم وزننده ایکیسیده برنسنه یی

محو

محوایتمك یعنی بوزوب بلورسز ایتمك معناسنه در (جذب) جیمك فتحی وذالك سکونیله وقلب مکان ایله (جبذ) جذب وزننده ومراد فیدر که برنسنه یی صوری یاخود معنوی جلب وجرایدوب چکمك معناسنه در

*) عوطب وعوبط ایمش داهیه پك * بتل وتبل ایکیسی اولمش کسمك (*

(عوطب) جوهر وزننده وحرفین اخیرینك تقدیم وتأخیریله (عوبط) ینه جوهر وزننده ایکیسی دخی بیوك بلا ومصیبت عظما وداهیهٔ دهیا معناسنده ودکزك انکین یری معناسنده مترادفلردر (بتل) باء موحده نك تامثناة اوزره تقدیمیله قتل وزننده ومقلوبی اولان (تبل) ایکسیده کسمك معناسنه در

*) عمج ومعج ایلمك اولمش سرعت * سرطعه طرسعه اول یوریدی پك (*

(عمج) عینك فتحی ومیمك سکونیله عمد وزننده و (معج) میمك عین اوزره تقدیمیله ایکسیده تیز تیز یوریمك وسرعتله کتمك معناسنه در (سرطعه) سینك تقدیمیله دحرجه وزننده وطانك تقدیمیله ینه دحرجه وزننده (طرسعه) برنسنه دن قورقمقدن ناشی سرعتله سکردوب کتمك وقاچمق معناسنه در

*) قاربوزك ادیده بانطق نبی * اولدی بطیخ ایله طبیخ دیمك (*

(بطیخ) بانك طا اوزرینه تقدیمیله سکین وزننده وطانك تقدیمیله ینه سکین وزننده (طبیخ) قاونه وقاربوزه دینور لکن طبیخ اهل حجاز لغتی اولمغله لسان معجز بیان نبویدن صدورینی اشعار ایتمشدر

*) حمد مقلوبی دیمشلر مدح حك * ایکیسنکده مآلی اوکمك (*

(حمد) حانك فتحی ومیمك سکونیله وینه وزن مزبور اوزره قلب لغوی ایله (مدح) ایکیسیده شکر وسپاس وحسن ثنا وذکر جمیل ایله ستایش معناسنه در که لسانمزده اوکمك تعبیر اولنور بینلرنده عموم وخصوص مشهوردر

*) همدخی کرسف وکرفس پنبه * حمت ومحت اولدی صجاق کون دیمك (*

(کرسف) کافك وسینك ضمه لریله عصفر وزننده وکرسوف عصفور وزننده وفانك سین اوزره تقدیمیله ینه عصفر وزننده (وکرفس) پموغه دینور قطن معناسنه (حمت) حانك میم اوزره تقدیمیله ینه حمد وزننده وینه وزن مزبور اوزره میمك حاء اوزره تقدیمیله (محت) پك اسی کونه دینور یوم شدید الحر معناسنه

*) غمغمه مغمغه سوزصاوقاریشق * عسلطه عسطله بد سویلمك (*

(غمغمه) غین اولینك میم اولی اوزره تقدیمیله و (مغمغه) میم اولینك غین اولی اوزره تقدیمیله ایکیسیده زلزله وزننده اوله رق سوزی واضح وآشکاره سویلیوب جمجمی واری مبهم ومشوش میر میری وقاریشق سویلمك معناسنه در بوراده نسخ مطبوعه ده تصحیف واردر (عسلطه) لامك طا اوزره تقدیمیله ایکیسیده دحرجه وزننده اوله رق رابطه سز ومناسبتسز سوز سویلمك معناسنه در که زوزکلك وخلط کلام ایلمکدن عبارتدر

*) ثلطه وثملطه درکوشکلك * فطس وطفس اولدی هم آدم اولمك (*

(ثلطه) ثاء مثلثه ایله میم بیننه لام توسیطیله و (ثملطه) ثاء ایله لام بیننده میم توسیطیله ایکیسیده دحرجه وزننده اوله رق برکیمسه سست اندام اولوب وجودی مسترخی وکوشك اولمق معناسنه در باصمه لرده ثملطه موقعنده ثلطمه واقع اولمغله ینه تصحیف وتحریف واردر (فطس) فانك طاء اوزره تقدیمیله و (طفس) طانك تقدیمیله تمر وزننده اوله رق ناظمك بیاننه کوره اولمك معناسنه در لکن قاموسده فطس مرسین اغاجنك یمشی معناسنه وطفس

بو بیتده عوج ومعج طعه وطرسعه لغتلری نسخ مطبوعه ده سقیم اوله رق عمج سرطع طرسع طمع صحیحی شرح حاده اولنمش اولنمد ایکی بیت واملا اوزره در * ح

جماع ایلمك معناسنه مقصور اولوب اماهلاك اولوب اولمك معناسنه اولان لفظلر جلوس وزننده فطوس وطفوس اولمغله مصراع ثانی * هم فطوس ایله طفوس در اولمك * دینلسه قاموسه مطـابق اولور دی فافهم

*) جاه مقلوبى دیمشلر وجهك * ابن حاجب دیدی اویله کرچك (*

(جاه) حال وزننـده اصلی جوه اولمغله قدر ومنزلت وارتفاع شان ومزیت معناسنه اولان وجه لفظنك مقلوبى اولمق صاحب قاموسك تعبیرندن وابن حاجبـك وشارح قاموسك تصریحندن معلومدر

*) لغت اربابى خلاف نحوى * بویله لرقلب دیمشلر بى شك (*

یعنى بومقوله مقلوب البعض اوله رق مترادفان اولان لفظلر هرنه قدر هر بر لرى لغة مستقله ایسه ده اهل لغت احدهمایى آخرك مقلوبیـدر دیرلر اما علماء نحو ومعانیون اصطلاحنده قلب اطلاق اولنـدقده قلب مستوى متبادر اولور که لفظ واحد یاخود کلام طردا وعکسا قرائت اولنه نون واو میم لفظلرى کبى وفارسیده داماد لفظى کبى وکلام منثورده * ربك فکبر * دخى * دام علاء العماد * سر فلا کبابك الفرس * کلاملرى کبى ونظمده مصراع واحد اوله رق * ارانا الاله هلالا انارا * دخى * قلقت فیك هذه * هذه کیف تقلق * مصرعلرى کبى تفصیلى علم بدایعده مسطور در

*) بومثللورى یوق قرآنده * اودر افصح ارایوب چکمه امك (*

یعنى بوقطعه ده ثبت واملا اولنان لغاتك اغلب واکثرى بین الفصحاء غیر مأنوسة الاستعمال اولمغله انلرك استعمالى فصاحت وبلاغتـه مخل اولدیغندن افصح الکلام وابلغ النظام اولان کلام ملك علامده بومقوله وحشت وغرابت ایله موصوف کلمات موجوده دکلدر دیمك اولور

*) سندن اوك کلدى محقق اوبزه * هوقدجاء الینا قبلك (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (هو) مفرد مذکر غائب ضمیرى اوله رق مبتدادر او کیمسه یاخود اوشئ دیمکدر (قد) حرف تحقیقدر (جاء) باب ثانیدن فعل ماضیدر کلدى معناسنه تحتنده مستتر فاعلى ایله جمله سى مبتدانك خبریدر (الینا) ده الى حرف جردر جاء فعلنه متعلقدر نا متکلم مع الغیر ضمیرى اوله رق فعلك مفعول به غیر صریحیدر الینا مجموعى بزه دیمکدر (قبلك) ده قبل قافك فتحیله بعد کلمه سنك نقیضى در لسانمزده بوندن اوکدن وایلرو لفظیله تعبیر اولنور وبوراده ظرف زماندر وکاف خطابه مضاف اوله رق جاء فعلنك ظرفیدر مفهوم مصراع تحقیق او کیمسه یاخود اونسنه بزه سندن مقدم کلدى دیمکدر

*) عربك بویله عجایب لغتى * معرفتدن صایلور اوکرنمك (*

بو بیت سؤال مقدره جواب اوله رق استیناف بیانى اولمق ظاهردر زیرا اراء قافیه سنده * مرادم اولدى چوخدمت حدیث وتفسیره * دیمکله بومنظومه نك ترتیبندن غرض حدیث وتفسیرك تحصیلنه مقدمه ومدار اولمسى مقصود اصلى اولدیغى اشعار وبوقطعه نك اواخرنده بیانى اوزره بومثللو لغتلر افصح کلامده بولنمق مطلب مزبوره منافى اولدیغى بدیداردر دیو وارد اولان اعـتراضه جواب درکه کرچه بومقوله لر صوب مقصوددن خارج ایسه ده استطرادى اوله رق بویله غریب لغتلریده بیلمك بیهوده دکلدر بلکه معـارفدن معدوددر واکثر ایچون حکم کل واردر

) ضاع عمر الحکماء بظنون وشکوك (

(ضاع) باب ثانیدن ماضیدر ضایع وتلف اولدى معناسنه (عمر) عینك ضمى وفتحى وضمتیله ده

بدنك

بدنك روح ایله عمارتى مدتنك اسمیدر حیات معناسنه فارسیده زندکى وترکیده صاغلق ودیرلك دینور ومرفوع اوله رق فعلك فاعلى ومابعـدنه مضافدر (حکماء) علماء وزننده حکمت ایله متصف کیمسه معناسنه اولان حکیم لفظنك جمعیدر لام تعریف عهد خارجیدر (بظنون) ده باء ملابسه یاخود فى معناسنه ظرفیه اوله رق ضاع فعلنه متعلقدر (ظنون) فنون وزننده اعتقاد غیر جازمك طرفینى بیننده حاصل اولان تردد راجحك اسمیدر که فارسیده کمان وترکیـده صانمه وسزمه دینور وفعلك مفعول به غیـر صریحیدر (شکوك) ظنون وزننده تردد وشبهه معناسنه اولان شـك لفظنك جمعى اوله رق ظنون اوزره معطوفدر مفهوم عنوان شرایعـه تمسك واستناد ایتمکسزین بارى تعالى حضرتلرینك ذاتى وصفاتى ومصنوعاتنى مجرد عقلله کماینبغى بیلور زاد عمنده اولان فلاسفه وحکما اکثر مطالبده علم یقیندن دور وحقه اصابتـدن جدا وعمر کرانمایه لرى شکوك وظنونده تلف وهبا اولدى دیمکدر

*) دینلدى مأفون کبى عقلى ضعیفه مأفوك * نوك احمقلق ایمش احمق اولاندر مأبوك (*

(مأفون) مأذون وزننده ونون ریته کافله (مأفوك) عقل وادراکى ضعیف ورأى وتدبیرى سخیف اولان کیمسه یه دینور (نوك) نونك ضمى وفتحیله احمقلق وبونلك معناسنه در حماقت وبلادت وبلاهت کبى (مأبوك) باء موحده ایله مأفوك وزننـده ومرادفیدر که ضعیف العقل واحمق معناسنه کتف وزننده ابك ومنبر وزننده مئبك کبى

*) عورتك زوجنه بغض ایدیجیسى اولدى فروك * ارککه شوقى زیاده اولنه دینلدى هلوك (*

(فروك) صبور وزننده زوجنى سومیوب بغض وعداوت اوزره اولان عورته دینور صاحب وزننده فارك کبى (هلوك) فروك وزننده ارککه شوقى وجماعه زیاده حرصى اولان عورته دینور وسریع الانزال آدمه دینور

*) زهره در پك آق اولان نسنه مهق اقلقدر * پك قره نسنه ده ادجن کبى اولمش حلکوك (*

(زهره) غرفه وزننده حسن وصفوته مقارن اولان اقلیغه دینور وصافى بیاضه دینور (مهق) فتحتینله شول اقلیغه دینور که براق اولمیوب کرج کبى یوزه مائل طونقسى اوله وبومقول بیاض دکلدر (ادجن) اسود وزنـده پك چرکین سیاه اولان نسنه یه دینور مؤنثى دجناء در سوداء وزننده (حلکوك) حانك ضمیـله عصفور وزننده وفتحتینله قربوس وزنـده پك سیاه اولان شیئه دینور

*) ابتدا طوغمه سى اولمش کونشك کرچه بزوغ * ایرمه سى وقت زواله هم انك اولدى دلوك (*

(بزوغ) طلوع وزننده کونش وآى طوغمق یاخود هنوز طوغماغه باشلمق معناسنه در بازك فتحیـله بزغ کبى (دلوك) سلوك وزننده کونش وسط سمادن زائل اولمق معناسنه درکه صلاة ظهرك اول وقتى اوله جقدر وشمسك غروبنه ده دینور واصفرارینه ده دینور که اخشام وایکندى وقتلریدر

*) دیدیلر زنکنه ثروان وقناز نکنلك * فقر صعلیك وفقیر اولنه دینمش صعلوك (*

(ثروان) سکران وزننده متمول وزنکین آدمه دینور ومتموله خاتونه ثروى دینور سکرى وزننده (قنا) غنا وزننده کسب وکار ایلمك ایله غنى وزنکین اولمق معناسنه در (صعلیك) عفریت وزننده فقر وفاقه معناسنه اولمق ناظمك بعض کتب لغتدن تصحیحکرده سى اولمق احتمال غالبدر لکن قاموسده بوماده ده بووزن مثبت دکلدر بلکه افتقار معناسنه تصعلك مذکوردر تدحرج وزننده (صعلوك) صادك ضمیـله عصفور وزننده عائل وکدایه وفقیر بى نوایه اطلاق اولنور

*) خسته اولوبده ضعیف اولمه ایمش دنف وضنا * خسته لك ایله ضعیف اولنه دیرلر منهوك (* (دنف) فتحتیله و (ضنا) عصا وزننده بر کیمسه شدید ومزمن مرضنه مبتلا اولمغله دائمی خسته وضعیف اولمق معناسنه‌در (منهوك) مأفوك وزننده مرض وعلت سببیله ضعیف وزبون اولان کیمسه‌یه دینور

*) جمع رهن اولدی رهان رهنه برافق ارهان * رهنی قورتارمه‌هم آیرمه ایمش فك وفكوك (* (رهن) رانك فتحی وهانك سكونیله بر کیمسه‌دن استدانه یاخود استعاره اولنان نسنه‌نك یرینه ویریلان شیئه دینورکه فارسیده گرو وترکیده طوتو تعبیر اولنور (رهان) رانك کسریله رهن مزبورك جمعیدر ضمتینله رهن ورهون کبی (ارهان) همزه‌نك کسریله برنسنه‌یی بر کیمسه عندنده رهن قومق معناسنه‌در (فك) شك وزننده و (فكوك) دلوك وزننده برنسنه‌یی بتشیك و یاپشق اولدیغی نسنه‌دن آیرمق معناسنه‌در تفریق کبی ورهن ویردیکی نسنه‌یی قورتاروب چیقارمق معناسنه‌در تفکیك وافتكاك کبی

*) سافل الحق دیمه در ذل وعنو الحاقلق * بوجه سامك دخی یوکسکلکده دیندی سموك (* (سافل) صاحب وزننده عالی مقابلیدرکه مکان یاخود مرتبه اعتباریله اشاغی والحاق اولان شیئه دینوردنی ووضیع کبی (ذل) ذالك ضمی ولامك تشدیدیله و (عنو) عینك ونونك ضمه‌لری وواوك تشدیدیله خور وحقیر اولمق وتذلل وخضوع ایله سرفرو قیلمق معناسنه‌در (سامك) سافل وزننده ومقابلیدرکه عالی ومرتفع معناسنه (سموك) سلوك وزننده علو وارتفاع معناسنه‌که یوکسکلك ویوکسلمکه دینور

* سمت ومورد یول ایمش قوملق اولانیده حباك * طره‌جق طاغ یولی خانق اولو یول یولاده ضحوك * (سمت) سینك فتحی ومیمك سكونیله یوله دینور طریق معناسنه (مورد) مسجد وزننده جاده یوله دینور وصویه کلجك یوله دینور (حباك) حانك کسری وباء موحده ایله قوملق اولان یوله دینور (خانق) صاحب وزننده طاغلرده اولان دربنده وطار بوغازه وطاره‌جق یوله اطلاق اولنور (ضحوك) صبور وزننده اولو واسع یوله دینور منهاج کبی وکثیر الضحك کوله‌کن کیمسه‌یه دینور ضحاك ومضحاك کبی

*) معتبر درسوزمز کیم اودکل شبهه‌لی سوز * قولنا معتبر لبس کلام مشکوك (* مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (قولنا) ده قول قافك فتحی وواوك سكونیله مطلقا لسانله تکلم اولنان سوز معناسنه مبتدادر ومتکلم مع الغیر ضمیرینه مضاف اوله‌رق بزم سوزمز دیمکدر (معتبر) اعتباردن اسم مفعول بنیه‌سیله مقبول ومستحسن معناسنه مبتدانك خبریدر (لبس) الف قافیه‌سنك آخر قطعه‌سی شرحنده کچدیکی اوزره دکل معناسنه فعل ناقصدر بوتقدیرجه بوراده خبری محذوفدر لبس کلام مشکوك موجودا فیه تقدیرنده اولور لکن ترجمه بوکه ملایم دکلدر بوصورتده مغنی اللبیبده مسطور وشاعرك * این المفر والاله الطالب * والاشرم المغلوب لبس الغالب * قولیله استدلال اولندیغی اوزره نحاة کوفه‌نك یاخود بغدادیونك اثبات ایتدکلری وجهله لبس کلمه‌سی لا کبی حرف عاطفه اولمغله مجمولدر (کلام) سحاب وزننده قول وسوز معناسنه لبس‌نك اسمی یاخود معتبر اوزرینه معطوفدرکه قولنا قول معتبر لا قول مشکوك دیمك اولور (مشکوك) کندیده شك اولنمش شبهه‌لی شیء معناسنه کلامك صفتیدر ماآل معنی بزم بومنظومه‌ده ثبت واملا ایتدیکمز اقوال شکوك وشبهاتدن عاری اوله‌رق مطبوع ومقبول ومحقق وسمع قبول ایله استماعه احق والیق دردیمك اولور

*) هزاحسانله احراری قول ایتمك یوخسه * بنده اولمز کرمك کور مسه عبد مملوك (*

(احرار) همزه‌نك فتحیله آزاده کیشی زاده معناسنه اولان حرك جمعیدرکه عبد مقابلیدر (مملوك) مملوك الرقبه یعنی قول وکوله معناسنه اوله‌رق عبدك صفت کاشفه‌سی یاخود عبد بالخدمه‌دن احتراز اوله‌رق صفت مخصصه‌سیدر * مآل بیت * الانسان عبد الاحسان * وبالبر یستعبد الحر * فحوانجه ذات انسانده فضل ومزیت ومجد وسیادت احرار وابراری کرم فراوانله بنده والطف واحسانله شرمنده قیلوب حین حاجتده کندینه یار و یاور وامرینه منقاد وفرمانبر قیلمقدر (یوخسه) بخل وامساکی کندویه شعار وجیب در فقا اولان یادکار احرارشویله طورسون بنده درخریده سندن دخی مواساة وانقیاد ایله برخوردار وعز وشرفله کامکار اوله‌مز دیمك اولور

) لام من یحسد فی نظم کلامی کلآل (
(لام) قال وزننده باب اولدن ماضیدر لوم وتعییر ایتدی دیمکدرکه لسانمزده قنادی دینلور (من) موصوله اوله‌رق صله سیله فعلك فاعلیدر (یحسد) باب اولدن وثانیدن مستعمل اوله‌رق مضارعدر تحتنده مستتر فاعل ضمیری موصوله راجع وجمله‌سی موصولك صله‌سیدر حسد بر کیمسه‌ده بولنان نعمتك وفضیلتك سلب وزوالنی تمنی ایلمکدن عبارت اولان خصلت ذمیمه‌در (فی نظم) ده فی کلمه‌سی تعلیل ایچوندر (نظم) دیزمکه ودیزلمش نسنه‌یه دینور (کلامی) ده کلام نظمك مضاف الیهی ویاء متکلمه مضافدر (کلآل) ده کاف حرف تشبیه‌در لآل لیالی وزننده لئالی مخففی اوله‌رق انجو معناسنه اولان لؤلؤ لفظنك جمعیدر مفهوم عنوان بنم لآلی منظومه کبی دلپسند اولان کلامیمك حسن نظام وکمال انتظامندن ناشی حاسد بداندیش لوم وتعییری درپیش ایلدی یعنی بنم کلام سلبس النظام ازهر جهت شایسته تحسین وسزاوار صد آفرین ایکن لائم لئیمك لوم وشغاری مجرد طبعنده مرکوز اولان کینه وحسدك آثاریدر دیمك اولور

*) خوی سجیه کبی خصلت که کلور جمعی خصال * دخی اخلاق وعلامانه دینورمش آسال (*
(سجیه) سلیقه وزننده و (خصلت) خانك فتحی وصادك سكونیله خوی وخلق تعبیر اولنان ملکه نفسانیه‌دن عبارت اولدیغی وبعض مرادفلری قاف قافیه‌سنك قطعه ثانیه‌سنك اول بیتی شرحنده کچدی (خصال) خانك کسریله خصلت مزبوره‌نك جمعیدر (آسال) همزه‌نك مدیله آیات وزننده شمائل واخلاق وعلامات واشراط معناسنه‌در وبو جمعدر لکن مفردی مسموع دکلدر

*) مرسلات اولدی ملکلر دخی یللر که ریاح * فرقه فرقه دیمه مفهومیده اولمش ارسال (*
(مرسلات) محصنات وزننده ارسال اولنمش نسنه معناسنه اولان مرسلك جمعیدر نظم جلیلده واقع * والمرسلات عرفا * آیه کریمه‌سنده ملائکه کرام ایله وهوای متحرکه‌دن عبارت اولان ریاح یعنی یللر وروزکارلر ایله مفسردر (ارسال) همزه‌نك فتحیله هرنسنه‌دن بربلوك وبر سوری معناسنه اولان رسلك جمعیدرکه جبل وزننده‌در ارسال فرقه فرقه وفوج فوج وسوری سوری دیمکدر

*) خیله ظن ایله خیلوله هم اول معناده * دوشده تشخیص اولنان نسنه ایمش طیف خیال (*
(خیله) خیمه وحیله وزنلرنده و (خیلوله) قیلوله وزننده ومخاله مقاله وزننده ومخیله مکیله وزننده صانمق وسزمك معناسنه‌در فارسیده پنداشتن دینور (طیف خیال) رؤیاده مشاهده وتشخیص اولنان شبحه وقرالتی‌یه دینور وبوکه یالکز طیف ده دینور قصیده برده اوائلنده امام بوصیری حضرتلرینك * نعم سری طیف من اهوی فارقنی * مصراعنده اولدیغی کبی چونکه (طیف) ضیف وزننده سید وزننده اولان طیف مخففی اوله‌رق اویقو ایچره عارض وطائف اولان

خیاله دینورو (خیال) سحاب وزننده برنسنه نك شخص وشبحنه و قرانتیسنه اطلاق اولنور

*) اولدی مسرورا اولان کیمسه فرح کبی زعل * دخی برکیمسه‌یی شاد ایتمکه دیمش ازعال (*

(فرح) کتف وزننده مسرور وشادان کیمسه‌یه دینور صاحب وزننده فارح وعطشان وزننده فرحان کبی (زعل) زانك وعینك فتحه‌لریله برکیمسه مسرور ونشاطمند اولمق معناسنه‌در ازعیل کبی (ازعال) همزه‌نك کسریله افراح وزننده ومرادیدرکه برکیمسه‌یی دلشاد ایدوب نشاطلندرمغه دینور

*) غیمه مالك ایوسی فیء غنیمت اولمش * هم غنایم کبی اموال غنیمت انفال (*

(غیمه) غینك کسریله مالك ودوه‌نك خیارینه یعنی کزیده واعلاسنه دینور (فیء) فانك فتحی ویانك سکونیله کفاردن النان غنیمت مالنه اطلاق اولنور وزوالدنصکره حاصل اولان کولکه‌یه دینور ورجوع معناسنه وتحول وانصراف معناسنه وغنیمت المق معناسنه ده کلور (غنایم) سقاین وزننده غنیمتك جمعیدر که اعداء دیندن النان اموال اوله جقدر (انفال) اموال وزننده مال غنیمت معناسنه اولان نفل لفظنك جمعیدر نونك کسریله نفال کبی ونفل جبل وزننده‌در

*) ایولك بروصلاح وپك ایولکده افق * ویرمه‌در نعمتی هم حقی ادادر ازلال (*

(بر) بانك کسری ورانك تشدیدیله انعام واحسان وخیر وحسنه وطاعت وصدق مقوله‌سی ایولك انواعنه شاملدر (صلاح) فلاح وزننده فساد مقابلیدرکه برنسنه حد اعتدالدن چیقمیوب ایو اولمق معناسنه‌در صلاحه وقعود وزننده صلوح کبی (افق) فتحتیله برکیمسه کرم یاخود علم ومعرفت وسائر کمال وفضیلتده نهایت درجه‌یه بالغ اولمق معناسنه‌در (ازلال) همزه‌نك کسریله برکیمسه انعام واحسان ایلمکه دینور وبرکیمسه‌یه حق وطلوبندن برمقداری ادا واعطا ایتمك معناسنه دینور

* سوری سرب ودوه قویون سوریسی اولدی رسل * رعله درآت سوریسی کلدی انك جمعی رعال *

(سرب) سینك کسریله مطلقا قطیع وسوری معناسنه‌در اهلی ووحشی چارپا وطیور سوریلرندن هر برینه دینور (رسل) جبل وزننده آنقامذ کورا اولان ارسال لفظنك جمعیدر که ماهر نسنه‌دن برسوری معناسنه وخصوصا دوه‌دن وقیون وکچی قسمندن برسوری معناسنه مستعملدر (رعله) تمره وزننده بطریق الحقیقه آزجه سواری سوریسنه وآتلو بلوکنه دینور علی قول یکرمی یاخود یکرمی بش مقداری اولان سواری وفرسان بلوکنه دینور فارسلردن قطع نظر فقط فرس سوریسنه اطلاقی مجازا اولور بوصورتده ناظم تحریر * رعله آتلو سوریسی کلدی انك جمعی رعال * دیسه معنای حقیقی‌یی بیان ایتمش اولوردی (رعال) رانك کسریله آتلو سوریلری معناسنه رعله‌نك جمعیدر اما خاصه آت سوریسنه قنبل وقنبله وصغر سوریسنه خنظوله وقوش سوریسنه جفاله دینور

*) تنبله هوجل وعفشل دی درخمیل کبی * ایشدن آواره اولان کیمسه‌یه دیمش بطال (*

(هوجل) هانك فتحیله هیکل وزننده و(عفشل) ینه هوجل وزننده وعفنشل سفرجل وزننده وعفشلیل زنجبیل وزننده و(درخمیل) دالك ضمیله شرحبیل وزننده بطیء وکرانجان وایشه یرامز کاهل وتنبل کیمسه‌یه دینور (بطال) شداد وزننده بطالت وآواره‌لغله متصف نابکار تنبله دینور

*) قفتانه قدعه مرازه دی غلاله زینه * کوملکه دیندی قمیص ودخی اوله سربال (*

(قدعه) قطعه وزننده قیصه جبه‌یه واوسنه کیلان فرمله ونیمتن مقوله‌سی قصاجق ثوبه

دینور (مرازه) سحابه وزننده مطلقا اوسته کییلان خلعته وقفتانه وفراجه‌یه دینور (غلاله) کتابه وزننده وغله حله وزننده قفتان واوستلك التندن کیدکاری زیبون ویلك وایچلك تعبیر اولنان لباسلره دینور (قمیص) امیر وزننده و(سربال) قرطاس وزننده ایچ لباسی اولان کوملکه دینور فارسیده پیراهن دینور

*) یقادر جیب ویکه کمدی جمعی اکمام * ذیل اتکدرکه کلور جمعی ذیول واذیال (*

(جیب) غیب وزننده ثوبك یقاسنه دینور جمعی جیوب کلور فارسیده کریبان دینور (کم) کافك ضمی ومیمك تشدیدیله لباسك یکنه دینور فارسیده آستین دیرلر (اکمام) همزه‌نك فتحیله کم لفظنك جمعیدر (ذیل) لیل وزننده ثوبك اتکنه دینور فارسیده دامن ودامان معناسنه وهرنسنه‌نك آخر وانجامنه دینور (ذیول) طیور وزننده و(اذیال) اثواب وزننده ذیلك جمعلریدر

*) الی چولاغه اشل دیندی طوباله اعرج * عرج اقساقلیغه دیمش که اومعناده خمال (*

(اشل) همزه‌نك وشینك فتحه‌لری ولامك تشدیدیله الی چولاق کشی‌یه دینور فارسیده چنك وشیك دیرلر (اعرج) احمر وزننده خلقی طوپال واغسق اولان کشی‌یه دینور اما وزن مزبور اوزره اقزل واکسح وجعفر وزننده هرجع خلقی طوپاله وصکره‌دن طوپال اولمشه ده دینور فارسیده لنك دیرلر (عرج) فتحتیله خلقی اولان اقساقلیغه وطوپاللیغه دینور کسخ وقزل وهرجعه اعمدر (خمال) غراب وزننده اقسقلغه دینور قاموسك بیاننه کوره ناظمك ولهجه‌نك بیاننه کوره برعلتدرکه انسانك مفاصلنه وحیوانك قوائمنه عارض اولور انك سببیله ایاقلری اغسیوب طوپاللنور وجع مفاصل اوله جقدر

*) زلزله قدرت باری ایله یر دپرنمك * یری دپرتمکه‌ده دیندی تزلزل زلزال (*

(زلزله) قلقله وزننده مطلقا برنسنه‌یی ارغالمق وخصوصا قدرت قاهرهٔ باری یری ارغالمق ودپرتمکدرکه ارضی تحریك اوله جقدر (تزلزل) تقلقل وزننده ومرادیدرکه برنسنه‌نك تحرك ایدوب ارغالنمسی ودپرنمسی معناسنه‌در (زلزال) زانك حرکات ثلاثیله زلزله کبی برشیئی تحریك ایدوب ارغالمق وقلداتمق معناسنه‌در پس زلزله ایله زلزال تحریك معناسنه متعدی تزلزل تحرك معناسنه لازمدر بوصورتده ناظم مرحوم * زلزله قدرت باری یری دپرتمکدر * اولدی تزلزل دخی تحریك زلزال * دیسه نظم مسامحه‌دن سالم اولوردی

*) باباهمشیره‌سی عمه قرنداشیده عم * اناهمشیره‌سی خاله طایده اولمش خال (*

(عمه) شمه وزننده کشینك باباسنك قزقرنداشنه دینور جمعی عمات کلور لسانمزده خاله تعبیر اولنور (عم) عینك فتحی ومیمك تشدیدیله پدرك ارقرنداشنه دینور جمعی اعمام کلور ترکیده عموجه دیرلر (خاله) هاله وزننده والده‌نك قزقرنداشنه دینور جمعی خالات کلور لسانمزده تیزه اطلاق اولنور (خال) مال وزننده انانك برادرینه دینور جمعی اخوال کلور ترکیده دایی وطایی دینور

*) سمزی ربحله وسبحله درنسوانك * پك کوزل دیمه مآلی دخی اولمش جمال (*

(ربحله) رانك کسری وحانك فتحیله قطره وزننده و(سبحله) ینه قطره وزننده اتنه طولو ایری کوده‌لو تام الاعضا خوب وزیبا اوله‌رق اوزون بویلو خاتونه دینور وایری وجودلی تنومند خاتونه هاسز سبحل دخی دینور قطر وزننده (جمال) رمان وزننده وجمال غراب وزننده حسن وجمال صاحبی کیمسه‌یه دینور

*) زوله غایتده ظرافتلی اولان خاتوندر * دیندی نازلنمغه ده دل ودلال وادلال (*

(زوله) تمره وزننده زیاده زیرك وظریفه ونازك وسبکروح اولان خاتونه دینور (دل) دالك

فتحی ولامك تشدیدیله و (دلال) سحاب وزننده و (ادلال) اقبال وزننده ودالولاء عاشوراء وزننده وتدلل وتدكل وتدعیب وتغنج و تشكل تحمل و زننده شوخلق ایدوب ناز وشیوه ایلمكه دینور

(* خوب نسوانله صحبتده تغازل اولمش * بعل زوج اوینامه سی زوجله عورتده بعال *)

(تغازل) تجاهل و زننده ومغازله مكالمه وزننده نسوانله عاشقانه محاوره و ملاطفه وممازحه ایدوب ایلشمك وطاقلمق معناسنه در (بعل) بانك فتحی وعینك سكونیله زوج معناسنه در كه عورتك ارینه دینور وزوجه یه دخی اطلاق اولنور وزوجه به بعله دخی دینور (بعال) جدال وزننده ومباعله ملاطفه وزننده وتباعل تغازل وزننده ارعورتله ملاعبه ایدوب اویناشمغه دینور ومجامعته دخی دینور

(* چوق طوغورمقده نتوق اولدی حبالی كبه لر * كبه لكدر حبل وهم كبه ایتمك احبال *)

(نتوق) نونك تا او زره تقدیمیله قعود وزننده ونتق فتق و زننده خاتون چوق طوغورمق واولادی كثیر اولمق معناسنه در اولادی چوق اولان خاتونه ناتق ومنتاق دینور مهزاق وزننده (حبالی) حانك ولامك فتحه لری والف مقصوره ایله كبه خاتونلر معناسنه جمعدر مفردی حبلی در خنثی وزننده حامل وحامله وحابله كبی كبه خاتونه دینور (حبل) فتحتینله كبه لك وكبه اولمق معناسنه درحمل واجحاح كبی (احبال) همزه نك كسریله كبه ایلمك معناسنه در وزن مزبورده القاح كبی

(* قوجه لق اولدی هرم پك قوجه لق اقسئنان * پیرلك ایله جماعدن دخی قالمق حیقال *)

(هرم) فتحتینله پك پیر واختیار وسالخورده ٔ روزكار اولمق معناسندر (اقسئنان) اطمینان وزننده بر كیمسه پك پیر اولمغله وجودی دكنك كبی قوبقوری ضعیف وناتوان اولمق معناسنه در (حیقال) حانك كسریله وحوقله حوصله وزننده ضعف پیری سببیله مجامعتدن عاجز اولمغه دینور

(* دیشیسی عنز وكیك شادن وظبی اولمش هم * یاوریسی اولدی جدایه دخی یعفور وغزال *)

(عنز) عینك فتحی ونونك سكونی وآخرده زاء معجمه ایله مواشی انواعندن اولان كچینك دیشیسنه وكیك اطلاق اولنان طاغ كچیسنك دیشیسنه دینور (شادن) صاحب وزننده هنوز بوینوزلری بتوب قوتلنمكله اناسندن مستغنی اولوب كندی باشنه كزر اولان نورس كیكه دینور واوكرته یه وارمش قوزی واوغلاق وضنه وطای مقوله لرینه ده دینور (ظبی) ظانك فتحی وبانك سكونیله كیك وآهو تعبیر اولنان حیوانه دینور مؤنثی ظبیه در (جدایه) جیمك فتحیله وكسریله كیك یاوریسنه دینور خانك حركات ثلاثی وشینك سكونیله خشف كبی (یعفور) یحمور وعصفور وزنلرنده آهو یاوریسنه دینور و بوز رنكلو كیكه ومطلقا كیكه ده دینلور (غزال) سحاب وزننده وغزاله ها ایله كزمكه بشلادیغندن كركی كبی سكرتمك درجه سنه وارنجه قدر كیك یاوریسنه دینور جمعی غزلان كلور

(* اوقچیلق اولدی نباله یاپیجیسی نابل * قوس یای نبل اوق اولمش كه كلور جمعی نبال *)

(نباله) كتابه وزننده اوقچیلق صنعتنه دینور كه اوق یاپمقلقدر (نابل) صاحب وزننده اوق یاپیجی كیمسه یه دینور واوق آتمقده حاذق واستاذ اولان كیمسه یه وهر ایشده ماهر اولان كیمسه یه ده دینور (قوس) قافك فتحی وواوك سكونیله اوق آتیلان یایه وحلاجلرك یایئه دینور (نبل) حبل وزننده اوقلره دینور سهام معناسنه و بو جمعدر مفردی لفظنك غیریدن سهم لفظیدر یاخود مفردی نبله در تمر وتمره كبی (نبال) سهام وزننده ومرادفی اوله رق نبله نك یاخود نبلك جمعیدر انبال كبی

(* تكریمز قوله كرم ایدیجی چوق لطف ایدیجی * ربنا الله الی العبد كریم مفضال *)

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (ربنا) متكلم ضمیرینه اضافتله تكریمز معناسنه مبتدادر كما مر مرارا (الله) ربنادن عطف بیاندر (كریم) رحیم وزننده عطا واحسان ایدیجی ذاته دینور (مفضال) مدرار وزننده اوزان مبالغه دندر زیاده لطف واحسان وكرم فراوان ایله متصف ذاته اطلاق اولنور منعام ومكرام كبی كریم مبتدانك خبری مفضال خبر بعد خبریدر (الی العبد) ده الی حرف جر اوله رق علی سبیل التنازع كریمه ومفضاله متعلقدر (عبد) لفظی عبد بالایجاد معناسنه تنازع طریقیله صفتین مزبورتینك مقدم مفعول غیرصریحیدر (ما ٓل مصراع معلوم خواص وعوامدر

(* پایمالانه كرم قیل نقدر قابل ایسه * وار ایكن الده همان فرصت وقت اقبال *)

(پایمالان) ادات جمع اولان الف ونون ایله خاكساران وزننده جمعدر ایاق سورلمش وایاق التنده قالمش كیمسه لر دیمكدر كه فقر وفاقه اصحابندن كنایه در (فرصت) غربت وزننده حصه ونوبت معناسنه در (وقت) زمان معناسنه معلومدر (اقبال) همزه نك كسریله ادبار مقابلیدر كه برنسنه نك توجهنه دینور وفرصت وقته ووقت اقباله مضافدر (محصول بیت دنیانك توجه واقبالی زماننك نوبتی سنده ایكن یعنی مرغ جان آشیانه ٔ بدنده ایكن وسع وطاقتكه نسبت قابل وممكن اولدیغی مقداری فقرا وضعفایه اعانه وامداد واولوجهله دل ویران شده لرینی آباد ایله دیمك اولور

(* هو الكریم الینا عطاؤه المسؤل *)

(هو) ضمیری جمیع ازمانده الطاف غیر متناهیه سی مشهود وكافه ٔ اذهانده ذات مقدسی حاضر وموجود اولان جناب واجب الوجود دن عبارت اوله رق مبتدادر (كریم) انعام واحسان ایدیجی معناسنه مبتدانك خبریدر (الینا) ده الی كریمه متعلقدر متكلم مع الغیر ضمیری كریمك مفعول غیر صریحیدر (عطاؤه) ده عطاء سماء وزننده ویركی وعطیه معناسنه اسم یاخود ویرمك واعطا معناسنه مصدر اوله رق مبتدا وضمیر غائب كریمه راجع اوله رق عطانك مضاف الیهی واضافت مصدرك فاعلنه اضافتی قبیلندندر (مسؤل) مأمول وزننده مرجو ومطلوب معناسنه مبتدانك خبری وجمله سی جمله ٔ اولینك تأكیدیدر ما ٓلی غنی عن البیاندر

(* خیانت ایتمكه اغلال كبی دینلدی غلول * الی ایاغی اولان قید وبندده مغلول *)

(اغلال) همزه نك كسریله و (غلول) قعود وزننده امانته ومال غنیمته غدر وخیانت ایتمك معناسنه در (مغلول) مربوط وزننده الی یاخود ایاغی یاخود بیونی زنجیر و بوقاغو ولاله ایله باغلو كیمسه یه دینلور

(* دنائت ایله رذیل اولمشه دینور مخسول * شو عقلی ناقص و پرعیب اولان ایمش مدخول *)

(مخسول) سین مهمله ایله ومخشول شین معجمه ایله خسیس ودنی رذیل ومحتقر كیمسه یه دینور (مدخول) عقل وادراكنه فساد وخلل كلمش سرسم ومأفوك كیمسه یه دینور وآرق ومهزول كیمسه یه دینلور

(* شو كیم جهانده بی قدر وشان اوله خامل * اوكونه شهرت وشان اولمق ما ٓل خمول *)

(خامل) صاحب وزننده بین الناس شان وشهرتی اولمیان كیمسه یه دینور فارسیده گمنام وتركیده آدی صانی یوق كیمسه دینلور (خمول) قعود وزننده بر كیمسه نك آدی صانی وشهرت وشانی اولمق معناسنه در

*) دینلدی سافله هر نسنه نك اشاغیسنه * دخی هم او یله دیمك سفل ایله سفال وسفول (*

(سافله) نافله وزننده هر شیئك نصفندن اشاغیسنه دینور که عالیه مقابلیدر (سفل) سینك ضمی وکسریله قفل وکفل وزنلرنده و (سفال) سحاب وزننده و (سفول) دخول وزننده اعلا مقابلی اوله رق برنسنه نك اسفلنه واشاغیسنه دینور واشاغیلق والچاقلق معناسنه ده دینور

) جرب او یوزه دینورمش حصف قوری بجیکه (

) چبانده دمل و بثر اولدی هم سکل ثؤلول (

(جرب) فتحتینله مطلقا او یوز وبجیك تعبیر اولنان علته دینور خوق وحکه کبی فارسیده کر وکرکین دینور او یوز اولمش انسانه وحیوانه جربان واجرب وجرب دینور عطشان واحمر وکتف وزنلرنده . (حصف) جرب وزننده او یوزلقدن بر نوع اولان جرب یابسه یعنی قوری بجیکه دینور (دمل) سکر وزننده بدنده ظهور ایدن چبانه دینور جمعی دمامیل کلور وچبانه قرحه وحبن وحبنه دینلور فارسیده بناور وسئیم دینور (بثر) بانك فتحی وثاء مثلثه نك سکونیله بدنده چیقان سبولجه یه وخرده چبانه دینور و بونده فتحتینله بثر دخی لغتدر و بثر قلیل وکثیر معنالرینه اضداددندر (ثؤلول) عصفور وزننده بدنده حادث اولان خرده خرده دانه جکلره دینورکه سکیل دینور

*) ارامل اولدی مساکین وش فقیرلر هم * طسه ملاله قسا وتلو کیمسه مل وملول (*

(ارامل) انامل وزننده مسکین ومحتاج اولان کشی معناسنه اولان ارمل لفظنك جمعیدر احمر وزننده (مساکین) مصابیح وزننده اصلا برنسنه یه مالك اولمیان فقیرلره یاخود کفایت مقداری رزقی اولمیان فقیرلره دینور مفردی میمك کسریله وفتحیله مسکین در (ملاله) سحابه وزننده قلبه عارض اولان موحش خاطره سببیله طسه لنمق معناسنه در و برنسنه دن اوصانمق معناسنه در (مل) میمك فتحی ولامك تشدیدیله و (ملول) صبور وزننده مرضدن یاخود غم وطاسه دن مضطرب وبیقرار اولمغله بری اوته دونوب چبالمق معناسنه تعلل وزننده تملل کبی وملالتلو واوصانقین کیمسه یه دینلور

*) دینور اونتمغه نسیان اونودیجی ناسی * مآل غفلت ایمش ذهل انك کیده ذهول (*

(نسیان) عصیان وزننده ونسی ونسایه ونساوه نونلرك کسریله ونسوه خطوه وزننده غفلتدن یاخود قوت حافظه نك ضعفندن ناشی برنسنه یی سهو ایدوب اونتمق معناسنه درکه حفظ مقابلیدر فارسیده فراموش وفراموش کردن وفراموشیدن دینلور (ناسی) قاسی وزننده اونودیجی کیمسه یه دینور و بونسیان ماجبل علیه الانسان اولمغله کافهٔ اولاد بنی آدمه موروث پدر امجد واول الناس اول الناسی مقاله سیله مؤیددر وقوت حافظه ضعیف اولمغله اونتقان وکثیر النسیان اولان کیمسه یه غنی وزننده نسی وسکران وزننده نسیان دینور (ذهل) اهل وزننده و (ذهول) دخول وزننده شئ آخر ایله مشغولیت سببیله غفلت ایدوب برنسنه یی اونتمق معناسنه در یاخود برنسنه یی قصدا اونوتمش کبی کوستروب ترك ایلمك معناسنه در غفلت قلت تحفظدن ناشی سهو وترك ایلمك معناسنه عربیدر شیوعنه مبنی ترجمه موقعنده ایراد اولندی

*) نسادن ایلیوب بوجهانه هیچ رغبت * خلوصله متوجه اولان خدایه بتول (*

(بتول) صبور وزننده شول خاتونه دینورکه رجال قسمندن بالکلیه اعراض ایدوب اصلا انلره دائر حاجتی ومراجعتی اولمغله نکاح وترویجدن زهادت وکمال اخلاصله جناب حقه توجه

وعبادت ایلمش اوله مریم العذراء رضی الله عنها کبی و بالکلیه ماسوادن انقطاع وانبتال وصدق وخلوصله درکاه ذوالجلاله توجه واقبال وفضل ودین وحسب جهتلریله طائفهٔ زنان وکافهٔ نسواندن تبتل وانفصال اوزره اولان فاطمة الزهرا رضی الله تعالی عنها حضرتلرینك لقب خاصلریدر

*) عزب دی ارکنه طول عورت اولدی ارمله هم * تأهل ایتمه در احصان وازدواج واهول (*

(عزب) عرب وزننده ومعزابه مرصاده وزننده وعزیب غریب وزننده زوجه سی اولمیان کیمسه یه دینورکه ارکن و بکار تعبیر اولنور وارکنلك حالنه جرعه وزننده عزبه وضمتینله عزوبه دینلور و بو عزب مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور ومؤنثده ها ایله عزبه ده دینور (ارمله) ارنبه وزننده یا وفات یا طلاق سببیله زوجندن مفارقت ایتمش اولان طول عورته دینور مذکری احمر وزننده ارملدر جمعلری ارامل وارامله کلور (احصان) احسان وزننده تأهل وتزوج ایلمك معناسنه درکه اولنمك دینور (ازدواج) ازدیاد وزننده بوده تزوج معناسنه در (اهول) دخول وزننده اهل تدارك ایتمك یعنی زوجه المق وقوم وعشیرت واحباب ایدنمکه دینور وتأهل ایدن کیمسه یه محصن ومتزوج ومتأهل اطلاق اولنور

*) نساده موضع معهود سر وحر اولمش * رجالده اولانیده ایر وبجر دوغرمول (*

(سر) سینك کسری ورانك تشدیدیله نسوانك فرجنه دینور ورجالك الت تناسلنه دینور وجماعه دینور ودرونده کتم واخفا اولنان رازه دینور (حر) سر وزننده وحرح کلمه سندن مخفف اوله رق رانك تخفیفیله حر عورتك محل قضای شهوت اولان عضوینه دینور فاعوسه وکعثب وزرنب ومشرح کبی بعض مرادفلری زا قافیه سنده کچدی (ایر) غیر وزننده (وبجرد) جعفر وزننده (وغرمول) عصفور وزننده رجالده ذکری مستهجن اولان عضو معهوده دینور قضیب وزب وزبذب وبجارد کبی فارسیده کیر دینور

*) وجوده کلمك ایمش یوغیکن مآل حدوث * دخی قدیم دیمك اولدی عدمل وعدمول (*

(حدوث) حصول وزننده قدم مقابلیدرکه برنسنه مقدم یوغیکن صکره دن وجوده کلوب پیدا اولمق معناسنه در (عدمل) عینك ومیمك ضمیله قنفذ وزننده (عدمول) عصفور وزننده پیر سالخورده قدیم وعتیق معمر کیمسه یه دینورکه نوحی تعبیر اولنور وایری قدیم اغاجه وقوجه کلره دینور

*) اوعفو ایدیجینك اولدی امید عفوی بزه * هو العفو لنا کان عفوه المأمول (*

(مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (هو) ضمیری او معناسنه مبتدادر (عفو) قطعهٔ شرعیه ده کچدیکی اوزره اسماء حسنادن اوله رق مبتدانك خبریدر (کان) فعل ناقصدر (عفو) عینك فتحی وفانك سکونیله مسیئك جرم واساءتنی محو معناسنه کان نك اسم مرفوعی وغائب ضمیرینه مضافدر (مأمول) مسؤل وزننده متوقع ومرجو معناسنه کان لفظنك خبر منصوبیدر (لنا) بزمچون و بزه معناسنه اوله رق مأمولك مفعول به غیر صریحیدر ترجمه ده واقع بعض مسامحه معذور ومآل معلومدر

*) تجاوز ایلمه حدی نصیحت ایله قبول * جهانده تا اوله سن حسن حالله مقبول (*

(یعنی) اقوال وافعالکده وجمیع احوالکده طریقت ذمیمهٔ افراط وتفریطه کیتمه وحدود شرعیه وآداب عرفیه یی سرمو تجاوز ایتمه وسنی مصالح دارینه ارشاد ودلالت وشهراه خیر ومنافعه سوق وهدایت ایدنلرك نصیحت واوکوتلرینی قبول ایله تا که عالمده حسن حال و پسندیده خصال ایله مقبول ومنتظم الاحوال اوله سن دیمك اولور

) نظمنا الموجز ماقل ودل (

(نظمنا) نظم بمعنى المنظوم ومتكلم ضميرينه اضافتله مبتدادر (موجز) مختصر معناسنه نظمك صفتيدر ماموصوله در (قل) قافك فتحى ولامك تشديدى وفتح اوزره بناسيله آزاولدى معناسنه باب ثانيدن ماضيدر تحتنده مستترفاعل ضميرى موصوله راجعدر جمله سى مانك صله سيدر وموصول صله سيله مبتدانك خبريدر (دل) قل وزننده باب اولدن ماضيدر دلالت ايتدى معناسنه در فاعلى اولان هوضميرى ينه موصوله راجعدر وجمله سى قل جمله سى اوزرينه معطوفدر (مفهوم عنوان) بزم شومختصر منظومه مز شول برمنظومه دركه ايجاز واختصار ايله ييله لغات كثيره نك معانيسنه دلالت ايتمسيله (خير الكلام ماقل ودل) مضموننه ماصدقدر ديمك اولور

*) شاشى كوزلويه دينورمش احول * انتقال ايلمه ده اولدى حول (*

(احول) احمروزننده وحول كتف وزننده كوزى شاشى و يلق آدمه دينور وشاشى كوزلو خاتونه حولاء دينور حمراء وزننده مصدرنده فتحتينله حول واحمرار وزننده احولال دينوركه شاشى اولمق معناسنه فارسيده شاشى كيمسه يه شهلا وكژ چشم وكج بين دينور (حول) عنب وزننده (وحويل) طويل وزننده اسملردر تحول وزوال وبرمحلدن محل آخره انتقال معناسنه ومنه قوله تعالى * لايبغون عنها حولا *

*) قصه جق بويلويه ديمش حنبل * هم اوزون بويلو اولاندر هوجل (*

(حنبل) جعفر وزننده قصير القامه بودور كيمسه يه دينور و يبوك قارنلو وشيشمان آدمه دينور والبسه دن كوركه ياخود اسكى كوركه ياخود اسكى خفه وجزمه يه دينور عربك (جاء حنبل وعليه حنبل) قولنده معانئ مذكوره محتملدر (هوجل) حنبل وزننده دائما تيز تيز وچالق چالق يوريمك معتادى اولان اوزون بويلو احمق كيمسه يه دينور واوزون كيجه يه ليل طويل معناسنه اما مطلقا اوزون بويلو كيمسه يه حرجل دينور قنفذ وزننده وحراجل دينور عطارد وزننده وهرجول دينور عصفور وزننده جمعى هراجيل كلور اراجيف كبى

*) يك قديمه ازلى دى هم ازل * لم يزل اويله ديمك كالاول (*

(ازلى) ابدى وزننده ازله منسوب اوله رق قديم معناسنه در (ازل) اجل وزننده قدم معناسنه دركه شيئك اول وابتداسى اولمقدن يعنى وجودك جانب ماضيده معتبر ازمنهٔ مقدرهٔ غير متناهيه ده دوام واستمرارندن عبارتدرنته كه ابد وابدى جانب مستقبلده استمرارندن عبارتدر (لم يزل) لم يكد وزننده بوده اولكى كبى يعنى آنفا مزبور ومذكور اولان ازلى وازل لفظلرى كبى قديم اولان شيئه اطلاق اولنور

*) ايشلديكندن اكاصورلمز * يعنى لايسئل عما يفعل (*

(لايسئل) باب ثالثدن فعل مضارع نفى مستقبل مجهولدر سؤال اولنماز وصورلمز معناسنه (عما) حروف جاره دن عن ايله ماء موصوله دن مركب اوله رق عن الشئ الذى معناسنه (يفعل) باب ثالثدن فعل مضارعدر ايشلر معناسنه يعنى خداى لم يزل حضرتلرينه افعالندن سؤال واعتراض ممكن ومتصور دكلدر

*) آل اولاد وعياله ديمش * اولدى خدام كروهيده خول (*

(آل) حال وزننده كشينك اولاد وعيالنه واتباع واحبابنه دينور اصلى اهل ايدى ها همزه يه ابدال اولندقدنصكره همزه تينك توالبسى ثقيل اولمغله همزهٔ ثانيه الفه قلب اولنوب آل اولدى تصغيرنده اويل دينور واصلنه رد ايله اهيل دخى دينور (خول) فتحتينله بر كيمسه يه منعم حقيقى حضرتلرينك انعام واحسان ايلديكى قول وجاريه وخدم وحشم مقوله سنه دينور مفرده وجمعه

ومذكره ومؤنثه اطلاق اولنور

*) حل و بل اولدى حلال ايله مباح * ديندى مبذول ومباحه مسبحل (*

(حل) حانك كسرى ولامك تشديديله حرام مقابليدركه حلال اولان شيئه دينور وحرمت مقابلى مصدر اولور حلال اولمق معناسنه (بل) حل وزننده تناول واستعمالى جائز ومرخص اولان مباحه دينلور يقال هو حل و بل اى حلال ومباح ياخود بينلرينه واو توسط ايتميه رك اتباع طريقيله حل بل دينور نون قافيه سنك قطعهٔ ثالثه سنده امثال كثيره سى وشرائطى كله جكدر (مسبحل) مصحف وزننده هركسه مباح ومبذول و بيدريغ اولان شيئه دينور ومسبب صاليويرلمش نسنه يه اطلاق اولنور مرسل ومطلق كبى

*) سل سيف اولدى صيرمق قليجى * قليجك كسكنى اولمش مخصل (*

(سل) سينك فتحى ولامك تشديديله برنسنه يى رفق وسهولتله آخر نسنه دن چكوب چقارمق معناسنه دركه صيرمق تعبير اولنور (سيف) حيف وزننده اسلحه دن قليجه دينور سل السيف اضافتله قليجى غمدندن يعنى قيندن صيروب چيقرمق معناسنه در اخترااط وانتضاء وادلاق كبى (مخصل) صاد مهمله ايله منبر وزننده كسكين قليجه دينور وزن مزبور اوزره مقصل ومخذم ومهذم وصارم كبى

*) هر اذيتجى مضر اولدير يلور * كل مؤذ ومضر يقتل (*

(مصراع) اول ثانينك على وجه الترتيب ترجمه سيدر (كل) كافك ضمى ولامك تشديديله الف قافيه سنك آخر قطعه سنده شرح و بيان اولنديغى اوزره الفاظ عمومدندر السنه ده هر وهپ وهپسى وجمله سى لفظلريله تعبير اولنور وكل مابعدنه مضاف مبتدادر (مؤذ) ايذاء دن اسم فاعلدر جفاكار واذيتجى معناسنه اصلى مؤذى ايدى قاض كلمه سى كبى اعلال اولنمغله ياسى حذف اولنوب تنوين ماقبلنه ويرلدى (مضر) اضراردن اسم فاعل اوله رق ضرر وزيان ايديجى معناسنه موذى اوزره معطوفدر (يقتل) باب اولدن مضارع مجهول اوله رق اولديريلور معناسنه در وتحتنده مستتر هوضميرى فعلك نائب فاعلى وجمله سى مبتدانك خبريدر ما ل كلام هر براذيتكار وصاحب اضرار قتل واعدامه لايق وسزاواردر ديمكدر

*) اولدى يك قورقوجى كيمسه اجفيل * قورقاغه ديندى جبان وش زمل (*

(اجفيل) احليل وزننده وجبان سحاب وزننده وجبان شداد وزننده وجبين امير وزننده (وزمل) سكر وزننده وزمل صرد وزننده وزمال رمان وزننده وزماله رمانه وزننده وزميل زبير وزميله جهينه وزننده بيم وباك وخوف وهراس ايله متصف طوشان يوركلو وغورسز قورقاق كيمسه يه دينور

*) صاغريلى عورتى كورسك دى ثقال * دخى مأكم كيده صاغرى كفل (*

(ثقال) سحاب وزننده صاغريسى بيوك يا اغرقلى خاتونه دينور واغر طبيعتلو تمكينلو عورته دينور (مأكم) مقعد ومجلس وزنلرنده وهاء ايله مأكه و (كفل) فتحتينله حيوانده صاغرى وانسانده اوراق يرى وفيج واوجه و يانجق تعبير اولنان موضعه دينور جمعى اكفال كلور فارسيده سرون وسرين دينلور

*) شامه ديمش بكه ده خال كبى * بكلرى چوق اولان آدم اخيل (*

(شامه) هامه وزننده سائر اعضانك لوننه مغاير جابجا بدنده بولنان نشانه ونقطه يه دينوركه اسانمزده بك و بنك دينور جمعى شام وشامات كلور (خال) حال وزننده عربيده وفارسيده بك ديديكمز دانه يه ونقطه يه دينوركه روى رنكين خوبانده وكردن كافور محبوبانده وقوعى

ممدوح شاعران وصبر سوز عاشقان اولدیغی شاعرك اشبو

* دانهٔ خالنه باق جنت رخسارنده * نیجه صبرایلسون اللهی سورسك آدم *

بیتندن نمایاندر (اخیل) احمر وزننده ومخیل مجیب وزننده ومخیول وجودی چوق بکلو آدمه دینور مؤنثی خیلاء در حمراء وزننده

*) کچیدر عنز ودخی جفر اوغلاق * قیونه شاة دینور قوزی حمل (*

(عنز) کنز وزننده مواشی انواعندن کچینك دیشیسنه دینور اما معز ومعیر وماعز کچینك ارککنه ودیشیسنه اطلاق اولنور (جفر) جیمك فتحیله حفر وزننده یبویوب ممه دن کسلکله اوتلمغه اعتیاد ایدن یاخود درت ایلغه بالغ اولان ولد معزه یعنی اوغلاغه دینور مؤنثنده جفره دینلور (شاة) حال وزننده قیونه دینور مفرد در مذکرنه ومؤنثنه اطلاق اولنور علی قول قیونه وکچی یه وکیکه وحمار وحشی یه شاملدر جمعی همزه ایله شاء کلور وشیاه کلور (حمل) جمل وزننده قوزی یه وطوقلی یه دینور جمعی حملان کلور

*) قذه وطامر وبرغوث پره * کهله نك آدیده اولمش قمل (*

(طامر) عامر وزننده پیره دیدکلری سیاه وخرده موذی یه دینور ومبالغه ایله طامر بن طامر دخی دینور وچکرکه امثالی صحرایجی نسنه لره دینور (برغوث) عصفور وزننده بوده پره یه دینور جمعی براغیث کلور عصافیر وزننده اصل منظومه ده * پره یه دیندی براغیث اخی * واقع اولمشدر لکن جمع مفردله تفسیر اولنمق مسامحه سنی دفعا وفائده یی تکثیرا بروجه محرر تغییر اولندی و پیره یه قذه ده دینور قافك ضمی وذالك تشدیدیله جمعی قذان کلور قافك کسریله فارسیده کیك وشبکر دیرلر (قمل) قافك ضمی ومیمك تشدیدیله دمل وزننده بت وکهله تعبیر اولنان آق یواش موذی یه دینور وخرده قرنجه یه وقنادسز چکرکه یه وکنه یه بکزر برنوع بوجکه دینور اکینلره مستولی اولوب هنوز تازه ایکن دانه لری صوروب محو ایدر وکهله یه نمل وزننده قمل وتمره وزننده فرعه وخشبه وزننده حمکه وزبرج وزننده حنبج دینور فارسیده سپش واسبس دینور

*) اولمش اجذال سویندرمك هم * دخی شاد اولمغه ده دیندی جذل (*

(اجذال) همزه نك کسریله برکیمسه یی مسرور وشادان ایدوب سویندرمکه دینور ابهاج وافراح واذعال کبی (جذل) فرح وزننده ومراد فیدرکه شاد وخرم اولوب سویغك معناسنه در اجتذال کبی

*) هذیان سویلمك اولمش اخطال * قول فاسد دیمه مفهومی خطل (*

(اخطال) همزه نك کسریله اوزانلق وبکشاقلق ایلمك وبیهوده هذیان اوله رق چوق کلام فاسد سویلمکه دینور (خطل) حمل وزننده فاسد ورابطه سز کلام کثیره دینور کامر فی شرح عنوان قطعة الصاد

*) احتیال ایتمکه دیمش حیله * دخی بك حیله ایدیجی احیل (*

(احتیال) احتمال وزننده برکیمسه یه مکر وحیله وخدعه ودسیسه ایله تغریر ایدوب الداتمق معناسنه در (احیل) افضل وزننده ناسه چوق کید وفند وآل ایدیجی حیله کار ودوباره جی دساس کیمسه یه دینور

*) دی اوتاندرمغه تخجیل اخجال * هم اوتانمق دیمه ده اولدی خجل (*

(تخجیل) تحمیل وزننده (واخجال) اقبال وزننده برکیمسه یی خجیل وشرمسار قیلوب اوتاندرمق معناسنه در (خجل) فتحتینله اوتانمق ومبهوت ومتحیر اولمق معناسنه در خفر واستحیاء واحتشام دخی اوتانمقدر

*) مختصر سوزله کفایتلندك * اکتفینا بمقال مجمل (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (اکتفینا) افتعال بابندن ماضی متکلم مع الغیر اوله رق بز کفایتلندك وقانع ومستغنی اولدق معناسنه در متکلم ضمیری فعلك فاعلیدر (بمقال) ده باء جاره فعله متعلقدر مقال مرام وزننده قول وکلام معناسنه مصدر میمی وفعلك مفعول به غیرصریحیدر (مجمل) مهمل وزننده مفصل مقابلی اوله رق موجز ومختصر معناسنه مقالك صفتیدر ماآل جمله غنی عن المقال اولمغله اکتفا اولندی

*) یری دوشدکجه محلکوی اوله کور * سوزه آلمه صاقن نابمحل (*

(محل کوی) امل جوی وزننده وصف ترکیبیدر لایقیله تکلم ایدیجی ویرنده سویلیجی معناسنه دینور (نابمحل) فارسیده ادات نفی اولان نا ایله وفتح باایله لایقسز ومناسبتسز معناسنده مستعملدر شاعرك * بخشش نابمحل جوددن اولمز معدود * صفر معکوس ایله آرتارمی حسابی رقمك * بیتنده اولدیغی کبی (ماآل بیت محافل ومجالسده هرزه وکیل کائنات اولوب زبانکی وقف هذیان وترهات ایلمه بلکه کلامك درعدن مثابه سنده ایسه دخی ینه چوق سویلمه اماحسب الاقتضاء جابجا لایقیله اداء مرامه مبادرت وبلا مناسبت آخرك اغزندن کلامنی آلوب دیردریاتدن مجانبت ایله دیو نصیحتدر

) فاشکروا نعمة رب بغداة واصیل (

(فاشکروا) فا استینافیه اشکروا امر مخاطب جمع مذکردر منعمك انعامنی ناسه نشر واعلان ومقابلنده منعمه جوارح ولسان وجنان ایله خدمت ومدح وثنا وتعظیم واحترام ایلمك دیمکدر (نعمت) عطیه واحسان معناسنه شکرك مفعولیدر (رب) جناب پروردکارك اسماسندن اوله رق نعمتك مضاف الیهیدر تنوینی تعظیم ایچوندر یاخود مضاف الیهدن عوض اوله رق نعمة ربکم تقدیرنده در (بغداة) ده باء جاره فی معناسنه ظرفیه در غداة حصاة وزننده اول نهاره دینور غرفه وزننده غدوه وبکره کبی وشکرك ظرفیدر (اصیل) امیر وزننده آخر نهاره یعنی ایکندی ایله اخشام ارالغنه دینور عشی کبی وغداة اوزره معطوفدر اول نهاردن عبارت اولان غداة آخر لیله مجاور واخر نهاردن عبارت اولان اصیل اول لیله ولی ایتمکله مراد استیعاب اوقاتدر طرفینك تخصیص بالذکر اولنمسی شرف وفضیلتلرینه مبنیدر مفهوم عنوان غنی عن البیاندر

*) برقوناق یردیمه در مرحله هم کوچده رحیل * دخی کوندرمه ده ارحال وش اولمش ترحیل (*

(مرحله) مشغله وزننده مسافرك برکون مقداری زمانده قطع ایتدیکی مسافه یه دینورکه برقوناق یر تعبیر اولنور جمعی مساجد وزننده مراحل کلور (رحیل) امیر وزننده وارتحال انتقال وزننده ورحله رانك کسریله وضمیله ورحل نحل وزننده برمنزلدن منزل آخره انتقال ایدوب کوچمه معناسنه در ترحل وتحول وتنقل کبی (ارحال) همزه نك کسریله و(ترحیل) تحمیل وزننده کوچورمك وکوندرمك معناسنه در

*) ایتمه در آدمی منسوب ضلالت تضلیل * دیندی پك آزمش اولان شخص خبیثه ضلیل (*

(تضلیل) ترحیل وزننده برکیمسه یی ضلالته وازغنلغه نسبت ایتمك یعنی ضال وکمراهدر دیمك معناسنه وبرکیمسه یی غاوی وطاغی قیلوب آزدرمق ویولدن چیقاروب اضلال ایتمك معناسنه در (ضلیل) سکین وزننده زیاده بغی وطغیان وغوایت وعصیان صاحبی کثیر الضلال اولان کمراهه دینلور

*) پك لطافتلی اولان حسن کلام اولدی رتل * واضح وروشن اوقومق دخی اولمش ترتیل (*

(رتل) جبل وزننده وکتف وزننده سلاستلو ولطیف ومنتظم ومتناسب اوله رق تکلم اولنان

کلامه دینور صاد قطعه سنك عنوانی شرحنده کچدیکی کبی (ترتیل) ترحیل وزننده کلامی برلو برنده نظام حسن وترتیب مستحسن اوزره ادا ایلمك معناسنه در وقرأن عظیم الشانی واضح وروشن وتأنی وتأمل ایده رك آهسته آهسته رعایت اوزره اوقومغه دینور

*(سلسبیل ودخی کوثر ایله تسنیم اولمش * جنت ایرمقلری آقدیلی موضعده مسیل)*

(سلسبیل) زنجبیل وزننده لذیذ ولطیف هضمی آسان خوشکوار صویه دینور وجنتده بر ارماغك اسمیدر (کوثر) جوهر وزننده ایرماغه دینور نهر معناسنه وجنتده بر نهر اسمیدر که جمیع انهار جنان اندن منفجر ومنشعب اولور (تسنیم) تسلیم وزننده جنتده بر صویك اسمیدر که جنتك کوشکلری وسرایلری وغرفه لری اوزرندن جریان وهر برلرینه مرور ایله کذران ایدر (مسیل) مبیع وزننده صویك اقدیغی یره ودره یه دینور

*(فضل معناسنه در نبل ونبالت چونکیم * قدر والا ایله ممدوح اولنه دینیدی نبیل)*

(نبل) نونك فتحیله نمل وزننده وضمیله قفل وزننده ذکاء وفطنت وشرف ومزیت وحسب جهتیله فضل ورجحان وعالیقدر اولمقدن عبارتدر (نباله) سحابه وزننده برکیمسه نبل صفتیله متصف اولمق یعنی فضل وشرف ایله رفیع القدر اولمغه دینور (نبیل) امیر وزننده شریف وحسیب وعالیشان کیمسه یه دینور

*(نطفه کیم مایهٔ تولید سلاله اولمش * بابا ناجل ولده نجل دی مانند سلیل)*

(سلاله) خلاصه وزننده انسانك وسائر حیوانك وجودینك وولادتنك مایه سی واصل ماده سی اولان نطفه یه ومنی یه دینور غرفه وزننده نطفه دخی عربیدر منی کبی شیوعنه بناء ترجمه موقعنده ایراد اولندی (ناجل) والد وزننده ومراد فیدر که بابایه دینور ترکیده آتا ده دینور فارسیده پدر دینور (نجل) نخل وزننده ولده دینور وپدره ده دینمکله ضد اولور (سلیل) امیر وزننده نسل وولد کبی اوغوله دینور فارسیده فرزند دیرلر

*(حله جی اولدی محلل که ماکی معلوم * زوجه مفهومی حلیله قوجه یه دینیدی حلیل)*

(محلل) مقلد وزننده طلاق ثلاثه ایله مطلقه اولان خاتونی ینه بوشامق شرطیله تزوج ایدن کیمسه یه دینور ماکی زوج اوله نکاحك حلال اولمقلغی یاخود محلل ایله محلل له دن هر برینك مستحق لعن اولمقلغیدر وصورت مزبوره اوزره اولان تزوجه حانك کسری ولامك تشدیدیله حله دینور زوج اوله نکاحك حلنه مؤدی اولدیغیچون عوام تحریف ایدوب حانك ضمیله حله دیرلر (حلیله) سفینه وزننده برآدمك خاتوننه وزوجه سنه دینور (حلیل) امیر وزننده عورتك زوجنه دینور وفعیل بمعنی فاعل تصوریله زوجه یه ده دینور

*(کوزله روح حسن دینیدی کوزللکده قسام * اولدی نازلنمه تسحب دخی اویله تعویل)*

(روح) رانك فتحی وواوك سکونیله کوزل نسنه یه دینور وراحت وآسایش ورحمت معنالرینه در (حسن) فتحتینله وحاسن صاحب وزننده وحسین امیر وزننده وحسان غراب وزننده وحسان رمان وزننده کوزل نسنه یه دینور (قسام) سحاب وزننده حسن وجمال معناسنه در که کوزللکه دینور (تسحب) تکلف وزننده و(تعویل) تحویل وزننده ناز وشیوه ایلمك معناسنه در بعض مرادفلری لام قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کچدی

*(زینته زبرج ونیقه دینلور یعنی بزك * هم بزنمکده تحلی بزه مکدر تسویل)*

(زبرج) زانك کسری وبانك سکونی ورانك کسریله زینت وآرایشه دینور کرك نقش ووشیله وکرك آلتون وکموش وسائر جواهر ایله اولسون وزبرج آلتونه ده دینور (نیقه) نونك کسریله البسهٔ نفیسه کبیکه حاصل اولان زینته دینور ومطلق زیب وزینت معناسنه ده مستعملدر

فارسیده

فارسیده آرایش وپیرایه وپرمون وترکیده بزك دینور زینت دخی عربیدر لسانمزده شهرتنه بناء ترجمه موقعنده ایراد اولندی (تحلی) تجلی وزننده آرایش ایدوب بزنمك معناسنه در تزین وتشوف کبی (تسویل) تزیین وزننده ومرادفیدر که برنسنه یی مزین بزه مك وزینت ویرمکه دینور تحلیه وترویق کبی وبرنسنه یی مزین وکوزل کوسترمك معناسنه در وتسویل نفسك وشیطانك اغواسنه ده دینور قبیحی صورة حسنه ده ارائه ایتدیکیچون نسخه لرده هم بزنمکده تحلی دخی اویله تسویل وقوعی سمت سداددن بیرون اولمغله تغییر اولندی

*(زامله شول دوه کیم یولجی متاعن کوتورر * راکبك آردنه بنمش اولنه دینیدی زمیل)*

(زامله) حامله وزننده یولده بنلیوب فقط یوك یوكلنور اولان دوه یه وبارکیره وقاتره وحماره اطلاق اولنور که جوله کبی یوك حیوانیدر ناظمك دوه یه تخصیصی اشهریله اکتفا قیلندندر بنید دابه سنه راحله ومرکب ومرکوب دینلور (زمیل) ردیف وزننده ومرادفیدر که دابه اوزره برکیمسه نك آردینه بنن آدمه دینور وبوکك آردینه بنن کیمسه یه ومحفه ده برآدمه عدیل اولان کیمسه یه ویولده یولداشنك دابه سنه یوك یوکلتمك وبعضا بنمك وبندرمك کبی خصوصلرده یار ویاور اولان آدمه دینور اما رفیق همان یولداشه دینور

*(زبل سرقین کبی فشقی یه دینورمش اما * دینیدی زنبیله ده زبیل واومعناده زبیل)*

(زبل) زانك کسری وبانك سکونیله (وزبیل) امیر وزننده و(سرقین) وسرجین عفریت وزننده فشقی یه وکوبره یه دینور (زبیل) سکین وزننده و(زبیل) امیر وزننده زنبیله دینور که خرما یپراغندن اوردکلری وعاءدر زنبیل زانك کسریله قندیل وزننده وفتحیله مندیل وزننده عربیدر وترکیده دخی بویله مستعملدر

*(شکریله بزآزه قائل اولور ز احساندن * نحن نرضی من الاحسان شکورا بقلیل)*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (نحن) بز معناسنه دیوالف قافیه سنك آخر قطعه سنده کچدی وبوراده مبتدادر (نرضی) باب رابعدن مضارع متکلم مع الغیردر راضی وخوشنود وقائل وقانع اولورز دیمکدر تحتنده مستتر فاعل ضمیریله جمله سی مبتدانك خبریدر (من الاحسان) ده من جاره مقدر کونه متعلقدر (احسان) همزه نك کسریله ایولك ایلمکه دینور وویرکی یه وعطیه یه اطلاق اولنور جار مع المجرور ظرف مستقر اوله رق مؤخر قلیلك صفتیدر (شکورا) نرضی فعلنك فاعلندن حال اولمق اوزره منصوبدر وزنی ومعناسی را قافیه سنك اول قطعه سنك اولنده بیان اولندی (بقلیل) ده باء جاره نرضی فعلنه متعلقدر (قلیل) کثیر مقابلی اوله رق آز معناسنه فعلك مفعول غیر صریحیدر حق ترکیب نحن نرضی بشیء قلیل من الاحسان شکورا در تقدیم وتأخیر مقتضای نظمدر مآل معلومدر

*(علمه حمد ایله که وهبی الهی اوکرم * نه قدر عالم ایسك جاهلی ایتمه تخجیل)*

یعنی جناب فیاضك سکا اعطا واحسان ایتدیکی علم وکمال مقابلنده حمد وثنا ایله زیرا اوفضل وکرم قسمت ازلیه ده هرکسه مقدر وهرقوله میسر اولمیوب بلکه بعض افراده استعداد خدادادی مقداری موهبهٔ آلهیه وعطیهٔ ربانیه در ابدی هرنه قدر علم ودانش ایله ممتاز وعرفان وکمال ایله سرافراز ایسکده ینه جاهلی تحقیر وشرمسار وکسر خاطر ایله کیمسه یی دل آزار ایلمه دیمکدر

(حکمة الله متی تدرك کنهها بعقول)

(حکمة الله) اضافتله الله تعالینك حکمتی معناسنه مبتدادر صفات آلهیه دن اولان حکمت جمیع اشیایی علم محیط ایله بیلمك وعلویات وسفلیاتی یعنی کافهٔ مصنوعات وموجوداتی بغایت

اتقان واحكام وحسن نظام وانتظام اوزره ايجاد ايلمك معناسنه‌در (متى) ميمك فتحى والفك قصريله استفهامى متضمن ظرفدركه انكله برنسنه‌نك زماندن سؤال اولنور نچان ونه‌زمان ديمكدر وبوراده استفهام انكاريدر (تدرك) علم معناسنده مستعمل اولان ادراكدن مضارع مجهول مفرد مؤنث غائبدر تحتنده مستترنائب فاعلى اولان هى ضميرى مبتدايه راجعدر وجمله‌سى مبتدانك خبريدر (كنه) كافك ضمى ونونك سكونيله برنسنه‌نك اصل وحقيقتنه دينور وبرشئك غايت وانجامنه دينور وقدر ومقدارنه دينور وتدرك فعلنك مفعول مطلق مجازيسى يعنى مفعول مطلق محذوفك نعتيدر تدرك ادراكا كنهها ديمكدر (بعقول) ده باء جاره تدرك فعلنه متعلقدر عقول علوم وزننده عقلك جمعيدر عقل برنور روحانيدر كه نفس انسانى انك واسطه‌سيله علوم ضروريه ونظريه‌يى ادراك واذعان وحسن وقبيح بيننى فرق وتمييز ايدر وعقل علم وادراك معناسنه‌دركه ذهنده حاصل اولان صورتدن عبارتدر (مفهوم عنوان جناب آفريننده كون ومكان تعالى عن الحدوث والامكان حضرتلرينك مصنوعاتنده ابداع ايتديكى حكمت باهرهٔ غيرمتناهيه‌نك كنه وحقيقتى وانجام وغايتى ذوى العقولك عقول قاصره‌سى وعلوم حادثهٔ غيركامله‌سيله نه زمان ادراك اولنه بيلور ديمكدر

) يك دنى كيمسه رذال ودى خسبسه مرذول دخى هم اوله دنى ناكسه ديمش مفسول (*

(رذال) غراب وزننده ورذيل حقير وزننده دنى وخسيس ومروتسز كيمسه‌يه دينور (مرذول) مدخول وزننده انسانك وسائر نسنه‌نك كوتوسنه والچاغنه دينور ردئ كبى (مفسول) مرذول وزننده وفسل نسل وزننده مروتسز ناكس دنى وفرومايه كيمسه‌يه دينور وضيع وسافل كبى

) عاقل اوصلويه دخى ديندى يبانى كچى‌يه عقله باغ بندكبى عقلى چوق اولانه عقول (*

(عاقل) عادل وزننده عقل واذعان وفهم وعرفان صاحبى كيمسه‌يه دينور ويبان كچيسنه دينوركه كيك وجيران وآهو دينور (عقله) غرفه وزننده بوقاغو وزنجير وايپ مقوله‌سى قيدو بنده دينوركه باغ تعبير اولنور (عقول) صبور وزننده فهم وادراكى غالب رشيد ولبيب وزكى كيمسه‌يه اطلاق اولنور

) بهل آزماله دينورمش دخى لعن ايتمكه‌ده يك كوليجى هم اولان خيرى چوق آدم بهلول (*

(بهل) سهل وزننده ازجه ماله دينور مال قليل معناسنه ياخود آزجه صويه دينور ماء قليل معناسنه ولعن ايتمكه يعنى خير وتوفيقدن محروم اولمغله دعا وسب وشتم ايله تحقير وازدراء ايتمكه دينلور (بهلول) بانك ضميله عصفور وزننده كثيرالضحك خندان وكوله‌كن آدمه دينور وكثيرالخير سيد وصالح وعاليشان كيمسه‌يه دينور صورت مجانينده عقلادن اولان بهلول دانا معروف مجذوب ا كهيدر

) ديمش اركك دوه‌يه فحل وفحيل اما كيم مطلقا اركك‌ده فحل دينور جمعى فحول (*

(فحل) فانك فتحى وحانك سكونيله و(فحيل) امير وزننده دولى الينور اولان اركك دوه‌يه دينوركه بوغور تعبير اولنور وفحل مطلقا هر حيوانك دولى النان اركگنه دينور ايغر وكله وقوچ وتكه كبى (فحول) ضمتينله فحل مزبورك جمعيدر

) اورمدنجه يورميز آتك آدى ضاغن ايمش طوارك آدمه رام اولنه ديندى ذلول (*

(ضاغن) صاحب وزننده ضرب اولنمدنجه يعنى چرپاق وقامچى واوزنكى مقوله‌لريله اورلمدنجه يورميز اولان آته دينور (ذلول) صبور وزننده صعب مقابليدركه يواش ورام ومنقاد اولان حيوانه‌ده وانسانه‌ده دينور

سمزه

) سمزه ديندى سمين اولدى سمزلكده هم اريق اعجف ومهزول اريقلقده ذبول (*

(سمين) امير وزننده وسامن صاحب وزننده اتلو جانلو سمز انسانه وحيوانه دينور وديك وتحيص وناحص وبظبظ كبى (سمن) عنب وزننده وسمانه سحابه وزننده سمرمكه وسمزلكه دينور شحامه وربالة وربله كبى (اعجف) احمر وزننده اريق وضعيف انسانه وناتوان زبون حيوانه دينور جمعى رجال وزننده عجاف ومؤنثى عجفاء كلور (مهزول) محصول وزننده ضعف وهزال صاحبى اريق ولاغر انسانه وسائر حيوانه دينور هزيل وغث وضامر كبى (ذبول) ذالك ضميله اريقلق وآريقلق معناسنه‌در ضمور كبى

) قارشوسنده برينك طورمق اياغ اوسننده اوتوركبى ياپشمق يره هم اولدى مثول (*

(مثول) دخول وزننده بركيمسه‌نك قارشوسنده اياق اوزره ديكيلوب طورمق معناسنه‌در وبركيمسه يره ياپشمش كبى منقبض اولوب يعنى بوزيلوب طورطوب اوله‌رق اوتورمق معناسنه‌ده اولمغله ضد اولور

(فصل ايمش كيمسه چوجوغى ممه‌دن كسمه فصال* قطل هم قطع كبى كسمه كسلمش مقطول)

(فصل) فانك فتحى وصادك سكونيله وصل مقابليدركه برنسنه‌يى كسوب آيرمق معناسنه‌در وولدى سوددن كسمك معناسنه‌در افتصال كبى (فصال) كتاب وزننده فصل مواوددن اسمدر چوجوق ممه‌دن واناسنك سودندن كسلمكه دينور (قطل) و (قطع) ايكيسده فصل وزننده ومرادفلريدر قصب وقضب كبى كسمك معناسنه‌در (مقطول) مقطوع وزننده ومرادفيدركه كسلمش نسنه‌يه دينور قطيل كبى

) فقد وفقدان ديمه‌در ضايع ايدوبده آرامق اولمغه غائب ونابود دخى ديندى افول (*

(فقد) فصل وزننده و (فقدان) حرمان وزننده وفقود قعود وزننده برموجود نسنه‌يى ضايع وغائب ايدوب يتورمك معناسنه‌دركه اصل تركيده يارى قيلمق دينور ناظم مرحومك فقدله فقدانى ضايع ايدوبده آرامق معناسنه‌در ديديكى يعنى تفقد وافتقاد معناسى ويرديكى وانقولى مرحومك اثرينه اقتفايعنى اولا خطاالدن واقع اولوب ناظم مرحوم اكا اقتدا ايتمش اولديغى قاموس مترجمى عاصم مرحومك فقد وفقدان ماده‌سنده يقال فقد الشئ فقدا وفقدانا وفقودا من الباب الثانى اذا عدمه ديدكدنصكره وانقولى مرحومك غائب ايدوب ارامقله ترجمه‌سى غائب اوله‌جق ماده‌دندر ديديكندن منفهمدر (افول) دخول وزننده برنسنه غائب ونابود اولمق يعنى كوزدن نهان وكورنمز اولمق معناسنه‌در

) كسعى كبى پشيماندر ابدهر ابو يحى نادم كالكسعى ابدا كل عجول (*

مصراع اول ثانينك ترجمه‌سيدر (نادم) صاحب وزننده وندمان سكران وزننده ايتديكى عمله ياخود معامله‌يه پشيمان اولان آدمه دينور وبوتركيبده نادم مقدم خبردر (كالكسعى) ده كاف تشبيهدركبى معناسنه كسعى كافك ضمى وسينك فتحى وآخرده ياء نسبت ايله قروى وزننده صرد وزننده اولان كسع قبيله‌سنه منسوب شخص ديمكدر وبوكسع بنوثعلبة بن سعد بن قيس غيلان قبيلهٔ عظيمه‌سندن منشعب بركوچك قبيله‌در وندامت خصوصنده ضرب مثل اولان كسعى كه غامد بن الحارث الكسعى در اول قبيله‌دندر ومزبورك ندامتده ضرب مثل اولديغى ناظم تحرير آخر كتابده واقع مثنوياتنده* اندم من كسعى دينسه اكر* يك پشيمان ديمك اولور اظهر* ديو تحرير ايلمشدر مرقومك باعث ندامت وتأسفى وكيفيت تحسر وتهلفى انشاءالله تعالى بيت مزبورك شرحنده بيان اولنور (ابدا) فتحتينله هميشه ودائما معناسنه‌در (كل) الفاظ عمومدن شمول افراد ايچوندر ومابعدنه مضاف اوله‌رق مؤخر مبتدادر (عجول) جهول

وزنده افعال واقوالنده تأنی وتأمل ایلمین تیز مزاج وچالق مشرب بالطبع ایوه کن کیمسه یه دینورماکل کلام *ایاك والعجلة فانها ام الندامات *مصداقنجه دخی *وصاحب التعجیل لایخلون الندم *مصراعنجه مورث ندامت وموجب وخامت اولان عجله وشتابدن تحذیردر

*) چیقمسون آدم اولان طشره یه اصلا اندن * بیله لم قدرینی جنت کبیدر استانبول (*

یعنی نابی مرحومك خیریه سنده * نه قدر عالمی دور ایتسه سپهر * بولمز استانبوله بکزر بر شهر * * علمله معرفته جای قبول * اولمز الا که مکر اسلامبول * انده در ما حصلی قدر هنر * طشره لرده کیم اوقور کیم دکلر * ابیاتی مغزاسنجه وناظم مرحومك طنانه سنده *ستانبول جمله عالمدن عبارت باشقه عالمدر * عجم نصف جهان تعبیرایدر کرچه صفاهانه *نشیده سنجه پایهٔ تخت سلاطین ونمونه نمای بهشت برین اولان آستانه علیهٔ معارف آشیانه دن اهل کمال اولان آدم برادیم طشره چیقمسون یعنی طشره لرده رونما اولان دانهٔ دامه فریفته اولوب خرمن اعتبارینی غارتزدهٔ عواصف روزکار ایتمسون دیمك اولور

) مالنا مال سوی نقد الکلام (

(ما) حرف نفیدر کما مر فی القطعة السابعة (لنا) بزمچون دیمکدر کما مر فی القطعة السادسة (مال) حال وزننده برکیمسه نك مالك اولدیغی نسنه یه دینور ماء نافیه لیس کلمه سنه مشبهه اولمغله لنا ظرف مستقر مقدم خبری و مال مؤخر اسمیدر (سوی) سینك کسریله وضمیله والفك قصریله غیر وماعدا معناسنه درکه ترکیده اوزکه و باشقه تعبیر اولنور وفارسیده جیمك ضمیله جز دینور (نقد) نونك فتحی وقافك سکونیله وزن وعیاری تام اولان اقچه یه و پشین ویریلان اقچه یه دینور (کلام) معلومدرکه منثور ومنظوم سوزه دینور ونقدك کلامه اضافتی صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله رق سوی الکلام المنقود معناسنه در واستثنا منقطع یاخود ادعاء متصل در (مفهوم عنوان رزقه محسوب وغنادن معدود اولان علم ومعرفت ونقد عزیز مثللو مقبول ومرغوب کلام تألیفنه اقتدار ومکنتدن ماعدا بزم ایچون مال اطلاق اولنور شی معتد به یوقدر دیمك اولور فافهم

*) دیزکنك آدی عنان یولار زمام * قوسقونه دیمش ثفر قولان حزام (*

(عنان) کتاب وزننده آت کبینك دیزکنه دینور جمعی اعنه کلور سنانك جمعنده اسنه کبی فارسیده سرفسار دینور (زمام) کتاب وزننده حیوانی باغلیه جق یولاره و برنسنه یی باغلیه جق باغه دینور جمعی ازمه کلور اعنه وزننده فارسیده مهار وافسار و پالاهنك دینور (ثفر) ثانك وفانك فتحه لریله و ثانك فتحی فانك سکونیله آت اکرینك کیروسنده قایشدن یاخود ایپدن مصنوع نسنه یه دینورکه قوسقون تعبیر اولنور وسمر و پلان مقوله سنك و راسنده اولانه ده دینورکه ترکیده پالدم دینور فارسیده قوسقونه و پالدیمه کاشو و پاردم وترکیده پالدم پاردم غلطی اولمق احتمال راجحدر (حزام) کتاب وزننده وحزامه کتابه وزننده مطلقا قولانه دینور عرضه کبی وچوجق بغرداغنه وسائر بومقوله نسنه لره دینور فارسیده تنك و برشك دینور

*) جمله یریوزنده اولانه دخی * انس وجنه خلقه هم دیندی انام (*

(انام) سحاب وزننده وآنام ساباط وزننده وانیم امیر وزننده یریوزنده اولان مخلوقه دینور سماوی یه اطلاق اولنمز علی قول انس وجنه خاصدر وعلی قول جمیع مخلوقه وکافهٔ مصنوعه اطلاق اولنور

*) چوق اولان هرنسنه دن جم وجمیم * جمعیده کلمش جموم ایله جمام (*

(جم) جیمك فتحی ومیمك تشدیدیله و (جمیم) امیر وزننده کثیر معناسنده درکه هرنسنه دن

چوق وفراوان اولانه دینور (جموم) علوم وزننده و (جمام) سهام وزننده شیءٔ کثیر معناسنه اولان جم کلمه سنك جمعلریدر

*) طورنه کرکی وحباری طوی قوشی * دیشیسی عاله دوه قوشی نعام (*

(کرکی) کاف اولینك ضمی وثانیه نك کسریله کردی وزننده طورنه قوشی دیدکاری طیر معروفك اسمیدر جمعی کافك فتحیله کراکی کلور فارسیده کلنك دینور (حباری) حانك ضمی والف مقصوره ایله طوی دیدکاری قوشه دینور مذکره ومؤنثه ومفرده وجمعه اطلاق اولنور فارسیده چکا وشواد دینور (عاله) لامك فتحیله هاله وزننده دوه قوشنك دیشیسنه دینور وارککنه ده دینور (نعام) سحاب وزننده اسم جنسدر دوه قوشنك مفردنه وجمعنه اطلاق اولنور مفردی ها ایله نعامه در فارسیده شترمرغ دینور

*) قلة الاکل وقناته آزیمك * قوری اتمکدر عشم قاتق ادام (*

(قلة الاکل) آزلق معناسنه اولان قلتله طعام یمك معناسنه اولان اکل لفظنه اضافتله آزیمك یعنی قلیل الطعام اولمق معناسنه در (قناته) قناعه وزننده بوده طعامی آزیمك معناسنه در فارسیده اندك خوردن دینور (عشم) فتحتینله و عبشم حیدر وزننده قوریمش اتمکه دینور خبز یابس معناسنه فارسیده نان خشك دینور (ادام) کتاب وزننده اتمکله ییلان نسنه یه دینورکه ترکیده قاتق فارسیده نان خورش دینور

*) ملقط وداخی محشه ماشه در * واهجه آتش یالکلنمق ضرام (*

(ملقط) منبر وزننده کندیسیله آتش اله جق ماشه یه دینور ومطلقا یردن نسنه الوب قالدیره جق آلته دینور (محشه) میمك کسری وحانك فتحی وشینك وتشدیدیله محش هاسز آتش طوته جق ماشه یه وسائر آتش قارشدیره جق کورك وکوسکو وقانجه مقوله سی آلتلره دینور قاموسده وترجمه سنده ولهجه ده محشه وجه مزبور اوزره مضبوط اولمغله مصراع اول تغییر اولندی (واهجه) واحده وزننده لهب وشعله سی عالی یالکی یوجه اولان آتشه دینور (ضرام) کتاب وزننده علولی و یالکلی اودونه دینور وآتش علولندیره جك چره واودون قیرقلرینه دینورکه طوترق تعبیر اولنور اما آتش یالکلنمق وعلولنمکه تضرم واضطراب وتلظی دینور

*) یوزی اوزره دوشمشه مکبوب دی * عاجز اولاندر جهوم وهم عبام (*

(مکبوب) مکتوب وزننده یوزی اوزره دوشمش یعنی یوزی قیون قپانمش کیمسه یه دینور نسخه لرده مکبوب موضعنده منکوب وقوعی تحریف ناسخدر (جهوم) صبور وزننده وجهم کتف وزننده عاجز وضعیف و بیحال کیمسه یه دینور (عبام) باء موحده ایله سحاب وزننده تکلمدن عاجز سوز بیلمز ثقیل ونادان کیمسه یه دینور

*) دی کنهکار اولنه آثم دخی * هم کناهکده جزاسیدر اثام (*

(آثم) قاسم وزننده اثیم امیر وزننده واثام شداد وزننده واثوم صبور وزننده مجرم وکناهکار کیمسه یه دینورکه صوچلو تعبیر اولنور (اثام) سحاب وزننده وکتاب وزننده عقوبت ونکال وعذاب معناسنه درکه معصیت وکناهك جزاسیدر وجهنمده بردره نك اسمیدر

*) جام نیشابورده بربلده هم * سیمدن اولان قدحده اولدی جام (*

(جام) شام وزننده فارس اولکه سنده واقع نیشابور نام شهرك ناحیه لرندن بر بلده اسمیدرکه مولانا جامی اورایه منسوبدر وجام کومشدن اولان قدح وکاسه ومشربه مثللو آوانیٔ فضه یه دینور

*) حق بزه می ایچمکی قیلدی حرام * حرم الله لنا شرب المدام (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (حرم الله) ترکیبنده حرم تحریمدن ماضی مفرد مذکر غائبدر اسم جلال فاعلیدر (لنا) ده لام جاره حرم فعلنه متعلق متکلم ضمیری فعلك مفعول به غیر صریحیدر (شرب) شینك ضمیله ایچمك معناسنه فعلك مفعول به صریحی و مدامه مضافدر (مدام) غراب وزننده شرابك اسمیدر خمر وراح کبی فارسیده باده ومی دینور ترکیده سجی دینور (ما کل کلام جناب حق وحکیم مطلق بزه یعنی معشر اهل ایمانه ام الخبائث ومفتاح الشرور اولان خمرك شرب وتناولنی حرام ایتدی واستعمالندن نهی قطعی ایله نهی ابلدی دیمکدر

*) هرنه دکلو وارایسه سهو وخطام * اومه رم معذور اوله عند الکرام (*

(سهو) لهو وزننده ذهن بشقه نسنه فکرنده اولمغله برخصوصی غفلت ایدوب اونتمق معناسنه‌در (خطاء) عطاء وزننده صواب مقابلیدرکه صوب استقامتدن عدول ایتمکه دینور ترکیده یاکلشلق تعبیر اولنور (کرام) عظام وزننده عفو وسمحی غالب اخلاق حمیده صاحبی کیمسه معناسنه اولان کریم لفظنك جمعیدر یعنی برمقتضای بشریت بومنظومه‌ده هرنه قدر جابجا خطا وخطل وسهو وذلل وقوع بولمش ایسه ده العذر مقبول عند کرام الناس مفادنجه اخلاق کزیده ایله موصوف اولان ذوات کرامدن امید ومأمولم اولدرکه عذر وبهانه‌می قبول ایدوب بنی معذور طوته‌لر زیرا صواب کثیر میانده مغمور اولان خطا وقصور معفو ومعذور اولمق عادت مستمرهٔ نیکوکاراندن اولدیغی مشهود ومشهور در دیمکدر

) نحن لانعرف الاسماء هوالرب علیم (

(نحن) بز معناسنه متکلم مع الغیر ضمیریدر ومبتدادر (نعرف) باب ثانیدن نفی استقبال متکلم مع الغیردر تحتنده مستتر نحن ضمیری فاعلیدر جمله‌سی مبتدانك خبریدر بز بیلمیز معناسنه (الاسماء) ده لام تعریف استغراق ایچوندر اسماء اشیاء وزننده اسمك جمعیدر اسم همزه‌نك کسریله وضمیله غیریلردن تمیز ایچون هرنسنه‌نك ازاسنه موضوع اولان لفظه دینورکه فارسیده نام وترکیده آد تعبیر اولنور واسماء فعلك مفعولیدر (هو) قطعهٔ شرعیه‌نك اوائلنده بیان اولندیغی اوزره ضمیرشان اوله‌رق مبتدادر (الرب) مالك و پروردکار معناسنه اسماء حسنیدن اوله‌رق مبتدای ثانیدر (علیم) بیلیجی معناسنه مبتدای ثانینك خبری وجمله‌سی مبتداء اولك خبریدر (مفهوم عنوان بزم علمسز حادث وعرفانمز قاصر اولمغله جمیع مسمیاتك اسماسنی بیلمکدن عجزمز ظاهردر کافهٔ اشیانی وعامهٔ اسمانی علم محیط ازلی صاحبی اولان پروردکار علیم وخبیر بیلور دیمکدر * کشی نقصانی بیلمك کبی عرفان اولمز * ما آنجه اعتراف جهل علمدر

*) خوب سیمالی کوزل یوزلو اولان کیمسه وسیم * کل نوخنده کبی خوش کولیجی اولدی بسیم (*

(وسیم) امیر وزننده یال وبال وحسن وجمال صاحبی خوب سیما وخوشلقا محبوب مثنایه دینور جمعی کرماء وزننده وسماء در مؤنثی وسیمه در (بسیم) وسیم وزننده (کل نوخنده) یعنی هنوز اچیلمغه شروع ایتمش غنچه کبی آهسته وادبانه ولطیف ونازکانه تبسم ایله کولیجی کیمسه‌یه دینور کامر فی القطعة الثانیة

*) اصلی غایتده دنی نفسی بخیله دی لئیم * لوم ولومی قنامق همدخی اویله تلویم (*

(لئیم) کریم وزننده ومقابلیدرکه لؤم ودنائت وبخل وخساست ایله متصف الخاق وفرومایه کیمسه‌یه دینور (لوم) نوم وزننده و (لومی) قصر ایله دعوی وزننده ولائمه نافله وزننده وملام سحاب وزننده وملامه سحابه وزننده عذل وعتاب وتعییر وتعییب معناسنه درکه فارسیده سرزنش وترکیده قنامق دینلور لومه نومه وزننده موجب لوم وتعییر اولان لایقسز

ایشه دینور (تلویم) تعییب وزننده مبالغه ایله قنامق معناسنه‌در

*) اولولق فخم وسلاسنلی سوزه دینمش هم * دینیدی تعظیمده اجلال وهم اویله تفخیم (*

(فخم) ضخم وزننده اولو وعظیم نسنه‌یه وقدر وشانی عظیم کیمسه‌یه دینور وصفدر مصدری ضخامت وزننده فخامت در اولولق معناسنه وفخم فصاحت وبلاغتیله ممتاز سلاسنلو جزالتلو رنکین کلامه وصف اولور (اجلال) همزه‌نك کسریله و (تفخیم) تعظیم وزننده ومرادفیدرکه برکیمسه‌یه تعظیم وتبجیل وتوقیر ایدوب اولولمغه دینور

*) هم زعامه اولولق دینیدی کفیل اولمغه ده * سیدالقوم کبی اولمش اولو کیمسه زعیم (*

(زعامه) سحابه وزننده ریاست واولولق وکفالت معناسنه‌درکه برکیمسه‌نك دینی یاخود سائر مؤنتنی درعهده ایدوب کفیل اولمغه دینور (سیدالقوم) اضافتله برجماعتك سرکرده ورئیسی اولان متعین وذیشان کیمسه‌یه دینور (زعیم) کفیل وزننده ومرادفیدر و برقومك سیدنه واولوسنه ونافذالقولنه دینور

*) اولمش اتباعله خدام ما آنده حشم * کندودن خوف اولنان اوتانلان کیمسه حشیم (*

(حشم) فتحتنله برکیمسه‌نك اهل واتباعی وعبید وخدامی وجیران ومتعلقاتنه دینورکه اول کیمسه‌نك غیرتی چکوب حمیتلرندن ناشی اعداسنه غضب ایدراوله‌لر و بومفرده وجمعه اطلاق اولنور جمعی همزه‌نك فتحیله احشام کلور (حشیم) حلیم وزننده قاموسك ضبطنه کوره ناسدن احتشام ایدن یعنی شرم وحیا ایدر اولان اوتانسق کیمسه‌یه دینور ناظمك بیاننه کوره ناس کندودن خوف وحیا ایتدیکی مهیب کیمسه‌یه دینور والحاصل قاموسك الحشیم المحتشم قولی اسم فاعل صیغه‌سیله مضبوط اولمغله شارحی ومترجمی فعیل بمعنی فاعل اولمق اوزره شرح وبیان ایتدیلر ناظم نحریر فعیل بمعنی المفعول اولمغه مساعدهٔ لغویه بولمق محتملدر

*) ذوشکیمه اوکه سرکش اوله هم نفسی شدید * شکم ایمش رشوتی ویرمك هم اصرمقده شکیم (*

(ذوشکیمه) احوال ثلاثه‌سنده حروف ثلاثه ایله معرب اولان اسماء ستهٔ معتله‌دن صاحب معناسنه اولان ذولفظنك سفینه وزننده شکیمه‌یه اضافتیله عار وغیرت وانفه وحمیت صاحبی اولوب اصلا برکیمسه‌یه سرفرو وانقیاد ایتمز اولان سرکش وشدیدالنفس آدمه دینور نته کیم شدیدالشکیمه ده بویله ابا وامتناع صاحبی کم الماز کیمسه‌یه دینور (شکم) شینك فتحی وکافك سکونیله مقصودینه ایصال ضمننده برکیمسه‌یه رشوت ویرمك معناسنه‌در و برکیمسه‌یه برنسنه مقابلنده عوض ومکافات ایتمك معناسنه‌در همزه‌نك کسریله اشکام کبی (شکیم) حکیم وزننده وشکم شتم وزننده اصرمق معناسنه درعض کبی

*) پك غلیظ اهل جفا کیمسه عتل اولمشدر * قومك ایچنده کی بیکانه خبیث اولدی زنیم (*

(عتل) ضمتنله ولامك تشدیدیله اکول ومناع الخیر وجفاکار غلیظ القلب نادان ومذموم کیمسه‌یه دینور (زنیم) ذمیم وزننده برقومه صکره‌دن ملحق اولوب عن اصل انلردن اولمیان کیمسه‌یه دینور فارسیده بیکانه وترکیده یبانجی دینلور ودنائت وخباثتله معروف لئیم وفرومایه کیمسه‌یه دینور

*) هشم ایمش برقوری شیء قرمه‌دخی باش قرمق * قوری اوتکده قرلمش اوفاقی اولدی هشیم (*

(هشم) هانك فتحی وشینك سکونیله برقوری نسنه‌یی قیروب اوفاتمق یاخود انسانك یاحیوانك باشنی وکمیکنی قیرمق یاخود هرنسنه‌یی قیروب اوفاتمق معناسنه‌در (هشیم) حشیم وزننده ومحشوم مکسور وزننده قیرلمش قوری اوتك وسائر نسنه‌لرك قیرنتیسنه وخرده‌لرینه دینور وقرلمش باشه وکمیکه وسائره دینور

*) کوتولك اولدی سماجه یرامزلقده خبال * دخی پك ظلم ایدیجی کیمسه غشوم وظلیم (*

(سماجه) جیم ایله قباحه وزننده ومرادفیدرکه برنسنه چرکین وقبیح وکوتو وکریه اولمق معناسنه در (خبال) سحاب وزننده وخبل تمر وزننده فساد وخباثت ویرامزلق وشناعت معناسنه در خبل لفظنك جمعی خانك ضمیله خبول کلور (غشوم) ظلوم وزننده و(ظلیم) سکین وزننده پك ظالم وبیداد ستمکار کیمسه یه دینور ظلام کبی

*) سب ایمش سوکه سوکشمه ده تشاتم اولمش * شتم هم سوکه لقاسی بد اولان کیمسه شتیم (*

(سب) سبنك فتحی بانك تشدیدیله برکیمسه یه سوکمك یعنی ناموسنه خلل ایراث ایده جك کلام ایله عرضنی یقوب شانی تحقیره مؤدی سوز سویلمك معناسنه در (تشاتم) تنازع وزننده سوکشمك وبری برلرینه ناسزا کلام سویلمك معناسنه در (شتم) کتم وزننده ومشتمه مرحله ومکرمه وزنلرنده سب کبی سوکه معناسنه در (شتیم) شکیم وزننده قبیح المنظر وبدلقا چرکین کیمسه یه دینور وسوکولمش آدمه دینور مشتوم کبی

*) عزم ایمش ایتمکه برنسنه یی قطعی نیت * هم عزیمت دیمه در اویله اومعناده عزیم (*

(عزم) عینك فتحیله وضمیله و(عزیمت) غنیمت وزننده و(عزیم) علیم وزننده ومعزم مقعد وزننده ومعزم مجلس وزننده وعزمان عثمان وزننده برفعلی ایشلمکه ربط قلبله قطعی قصد وتوجه ایتمکه دینور

) اکلامق اولدی تفرس دخی درك وادراك (

) حازم اول کیمسه که رشد اوزره اوله اویله حزیم (

(تفرس) تفطن وزننده برنسنه یی دقت وتأمل ایله واقعه مطابق فهم ایدوب اکلامق معناسنه در کتابت وزننده فراست بوندن اسمدرکه ظن وتخمینده دقت ایده رك مصیب اولمغه دینور (درك) فهم وزننده و(ادراك) امعان وزننده برنسنه یی بیلوب اکلامق معناسنه در (حازم) جازم وزننده و(حزیم) عزیم وزننده اموری دائما رشد وبصیرتله اتقان وحزم واحتیاطله محکم طوتان کیمسه یه دینور

*) دیدیلر بعضیلر قریهٔ اصحاب الکهف * بعضیلر لوحهٔ اسمالر بدر دیدی رقیم (*

(رقیم) رحیم وزننده اقوال عدیده ایله مفسردر بعضیلر اصحاب کهفك قریه سی اسمیدر دیدی وبعضیلر رقیم رصاصدن مصنوع یاخود حجردن برلوحه نك اسمیدرکه انده اصحاب کهفك اسملری ونسبلری ودینلری وکندیدن خوفله فرار ایتدکلری ملکك اسمی وسورهٔ کهفده مذکور اولان قصهٔ عجیبه لری نقش اولنوب مرقدلری اولان غارك قپوسی اوزره وضع اولنمشدر دیدی وبعضیلر اصحاب کهفك مغاره سی کندنده اولان طاغك یاخود وادینك اسمیدر دیدی وبعضیلر اصحاب کهفك کلبلرینك اسمیدر دیدی وبعضیلر اصحاب رقیمی اوچ نفر کیمسه اوله رق اصحاب کهفك غیری ایله تفسیر ایلدی علی وجه الاجمال قصه لری بو اوچ عدد کیمسه لر بیابانده شدت بارانه طوتیلوب برمغاره یه التجاء ودرون غارده انکشاف هوایه مترقبلر ایکن ناکهان بالای غاردن برصخرهٔ عظیمه سقوط وباب غاری بالکلیه سد وبند ایتدکده متحیر قالوب بالاخره هر برلری احسن اعمالندن برعمل ذکریله درکاه مستعاندن تفریج طلب ایتملریله فتح باب اولدیغی تفسیر قاضی وصحیح بخاریده مبسوطدر

*) کلدی تصغیری ابیره نه غریب استعمال * اعجمی لفظیدر اولمش علم اول ابراهیم (*

(ابیره) جهینه وزننده وهمزه نك ومیمك طرحیله بریه زبیره وزننده وبرهیم فقط همزه یی اسقاطله ابراهیم لفظنك مصغرلریدر لکن ابیره وبریه قاعدهٔ تصغیره نظرا نادر الامثال

اوله رق عجیب وغریب واقع اولمشدر (ابراهیم) همزه نك کسریله وابراهام یایی الفه قلبله وابراهوم هانك ضمیله وابرهم یایی حذفیله وهانك حرکات ثلاثیله وابرهیم الفسز هانك فتحیله یدی لغتدر جمله سی اعجمی یعنی عربك غیرینك وضع ایتدیکی لفظدرکه اهل لغتك ومفسرینك بیاننه کوره اسم سریانیدر

*) فصم برنسنه یی قیرمقدر آیرمقسزین * انفصام اولمش انك کبی هم اویله تفصیم (*

(فصم) فانك فتحی وصادك سکونیله برنسنه یی ایکی قطعه ایتمکسزین یعنی تفریق ایدوب آیرمقسزین شکست ایدوب قیرمق معناسنه در ومطلقا قیرمق وکسمك معناسنده مستعملدر قافله قصم وها ایله هصم وهضم وحطم کبی (انفصام) انقطاع وزننده ومرادفیدرکه قیرلمق وکسلمك معناسنه فصمك مطاوعیدر تفصم کبی (ناظمك تشبیهنده مسامحه واردر یعنی انفصام برنسنه آیرلمقسزین قیرلمق معناسنه در دیمك استر (تفصیم) تفخیم وزننده فصم کبی برنسنه یی قطع وکسر ایدوب ایکی بلوك ایتمکسزین یاخود مطلقا قیرمقدر

) چوروکه دینلدی رفات وچورومشدر مرفوت (

) چورومك رمه ونخر وچورومش نسنه رمیم (

(رفات) غراب وزننده ریزه ریزه اوفانمش چوروك نسنه یه دینور حطام کبی (مرفوت) مفتوت وزننده چورومش وپارچه لنمش نسنه یه دینور (رمه) رانك کسری ومیمك تشدیدی وفتحیله (ونخر) نونك وخانك فتحه لریله کمیکك چورویوب اوفانمسنه دینور وچورومش کمیکه دینور امیر وزننده رمیم کبی لکن نخر معنای مزبورده فتحتینله مضبوط اولمغله مصراع ثانی * چورومکدر نخر وهم چورومش رمه رمیم * دینلسه وزنا ووضعا ومعنی اعوجاجدن اسلم اولوردی زیرا نخر کمیکك چورومسی رمه ورمیم وچورومشیدر کما فی القاموس

*) هم فقیر اولمغه یوق ایتمکه اعدام دینور * مالی یوق کیمسه ده معدم هم اومعناده عدیم (*

(اعدام) یوقلغه دوشمك یعنی فقیر ومحتاج اولمق معناسنه در وبرنسنه یی نابود ویوق ایتمك معناسنه در (معدم) محسن وزننده و(عدیم) امیر وزننده مالی اولمیان فقیر بینوایه دینور وعدیم احمق کیمسه یه ومجنونه ده دینور

*) قره کولق دیمه غیهب که غیاهب جمعی * قرا کولق کیجه یه صبحه دخی دینلدی صریم (*

(غیهب) حیدر وزننده قره کولق معناسنه در ظلمت ودیجور کبی وپك سیاه یاغرآته وبغایت مظلم وقراکو اولان کیجه یه اطلاق اولنور (غیاهب) مساجد وزننده غیهب مزبورك جمعیدر (صریم) امیر وزننده کیجه یه دینورکه قره کولق لازمیدر وصباح وقتنه ده دینمکله ضد اولور وصریم کسلمش نسنه یه دینور

*) غلمه در شهوت وشوقیله اولان حرص جماع * اشتهاسی اکا غاینده زیاده غلیم (*

(غلمه) غرفه وزننده برکیمسه نك جماعه اشتها وشوق وولوع وحرصی غالب اولمق معناسنه در فتحتینله غلم کبی (غلیم) سکیت وزننده وغلم کتف وزننده ومغلیم مندیل وزننده شهوت جماعیه سی غالب کیمسه یه دینور

*) کبه خاتونلرك آش یرمه سنه دینلدی وحام * انلره خواهشی اولانی یدرمك توحیم (*

(وحام) کتاب وسحاب وزنلرنده کبه خاتونلرك آش یرمه حالتنه یعنی درلو درلو نسنه لره اشتها حاصل اولمسنه دینور اطبانك بیاننه کوره بونك سببی حامل اولان خاتونك رحمی قپانوب

دم حیض بدننده قالوب خلط ردی اولمغله ابتدای حملده مخالف نسنه لر آرزو ایدر حتی بعض اوقاتده کومور وچامور وطپراق مقوله سی غیر مأکول نسنه لری دخی اشتها ایدر بعده جنین جانلاندقده دم حیض جنینه غدا اولمغله اول حالت زائل اولور فتجنبله وحم دخی وحام کبیدر (توحیم) تفخیم وزننده آش یرن خاتونه کوکلی استدیکی نسنه یی یدرمکه دینور

(* حممه اولدی کومور آدی توتوندر یحموم *)

(* دینلورهم خصمه اولدی سیجاق صوده حمیم *)

(حممه) حانك ضمیله همزه وزننده مفرددر فحمه کبی برقطعه کوموره دینور جمعی صرد وزننده حمم‌در فحم وفحیم کبی کوموره دینور (یحموم) یعفور وزننده توتونه دینور دخان معناسنه (حمیم) یقین خصمه دینور جمعی احماء کلور خلیل واخلاء کبی وبعضا حمیم مفرده وجمعه ومذکره ومؤنثه اطلاق اولنور وحمیم اسی صویه دینور حمیمه کبی جمعی حمائم کلور وصغوق صویه ده دینمکله ضد اولور ویك اسیجاق یاز وقتنه دینور

(* اقچه‌در عین ودخی قلبیده زیف وستوق * دیدیلر پاکه نقی خالص اولان نسنه صمیم *)

(عین) زین وزننده سکه لی وسکه سز التونه وحاضر ونقد اولان ماله واقچه یه دینور ومعانیء کثیره یه بالاشتراك اطلاق اولنور (زیف) حیف وزننده وزائف سالف وزننده قلب ومغشوش اولان کم اقچه یه دینور (ستوق) تنور وقدوس وزنلرنده وتستوق عصفور وزننده قلب وکچمز اقچه یه دینور سه توی فارسی معربیدر اوچ قات دیمکدر که ایچی باقر یاخود قلای ایکی یوزلری کموش یاخود التون قاپلمه یاخود یالدزلمه اولور ومطلقا غشی غالب قلب اقچه یه ده دینور (نقی) غنی وزننده پاك ونظیف نسنه یه دینور (صمیم) حمیم وزننده هرنسنه نك صافی وخالصنه ومحض وصرفنه دینور

(* پك مسن آدمه قشعم دینلور کرکسه ده * هم عملمانده اولان پیرکهام اویله کهیم *)

(قشعم) جعفر وزننده قوجه مش مسن واختیار کشی یه دینور وچوق یشامش قوجه کرکس قوشنه دینور وایری نسنه یه دینور وارسلانه دینور وثاء قافیه سنده کچدیکی اوزره ام قشعم اولومك وداهیه نك کنیه سیدر (کهام) سحاب وزننده و(کهیم) امیر وزننده پیرفانی وعملمانده وپك یاشلو دوشکون وافتاده آدمه وصف اولورلر یقال رجل کهام وکهیم اذا بلغ اقصی الکبر

(* دهرده مردم بدخوی حقیر ومذموم * رجل العارم فی الدهر حقیر وذمیم *)

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (رجل) رانك فتحی وجیمك ضمیله نوع انساندن اوله رق حد بلوغدن آخر عمرینه قدر ذکوره دینور صبیانه ونسوانه اطلاق اولنمز فارسیده مردم وترکیده ارکشی دینلور (عارم) صارم وزننده دائما ناسی قولا وفعلا رنجیده ایدر اولان بدخوی وبد مزاج زیانکار ودل آزار کیمسه یه دینور رجلك عارمه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندندر بوایسه اکثر نحاته کوره جائز دکلدر مکرکه بقلة الحمقاء کبی مؤل اوله یاخود بلاتأویل جوازنه ذاهب اولنلرك قولنه مبنی اوله ورجل معرفه یه اضافتله مبتدادر (فی الدهر) فی حقیر لفظنه متعلق ظرفیه‌در دهر دالك فتحی وهانك سکونیله زمان معناسنه یاخود مجازا عالم معناسنه اوله رق مؤخر حقیرك ظرفیدر (حقیر) خور وذلیل مبتذل کیمسه معناسنه مبتدانك خبریدر (ذمیم) فعیل بمعنی مفعول اوله رق مذموم وملوم کیمسه معناسنه حقیر

اوزره

اوزره معطوفدر (حاصل معنی بداخلاق وبد مشرب اولان کیمسه ابناء زمان عندنده یاخود بوعالمده بلکه دوعالمده حقیر ومستحقر ومذموم ومبتذلدر دیمك اولور

(* نوادادر که یازلدی ایکی یوز اون درتده * آتمه یابانه صانوب ده بونی کهنه تقویم *)

یعنی بو منظومهٔ نفیسه طرز لطیف واسلوب ظریف اوزره تدوین وتألیف اولنمش نوزمین ونوایجاد برمنظومهٔ مستثنادر که تاریخ هجرتك بیك ایکیوز اون درت سالده انشا اولنمشدر بونی اوزرندن ییل کچمش وحکمی معطل اولمش کهنه منجم تقویمی کبی انداختهٔ طاق نسیان ایتمه دیمکدر

(* پیرلکده بنی بوکونه ایدن تازه زبان * همت عالیهٔ حضرت سلطان سلیم *)

یعنی حواس وشعوره مورث ضعف وفتور اولان هنکام پیریده بنی بونك مثللی نظم بدیع نوآورده انشاسنه باعث قوی حضرت سلطان سلیم ثالثك همت عالیهٔ بیهمتاسی یعنی قدردان اهل معارف اولمغله ارباب هنرك قدروشاننی ترفیع واعلاسی اولمشدر دیمك اولور

(* هوالرحیم الی العبد یغفر الاثام *)

(هو) ضمیری آثار رحمتی هرآن مشهود وکافهٔ اذهانده ذات بی اندادی موجود اولان جناب معبوددن عبارت اوله رق مبتدادر (رحیم) کریم وزننده محسن ومنعم معناسنه اسماء حسنادن اولمق اوزره مبتدانك خبریدر (الی العبد) ده الی رحیمه متعلق حرف جردر عبد لفظی عبد بالایجاد معناسنه رحیمك مفعول به غیرصریحیدر (یغفر) باب ثانیدن فعل مضارعدر فاعلی تحتنده مستتر هو ضمیری رحیمه راجعدر وجمله سی رحیمك صفتیدر یاخود استینافدر (آثام) همزه نك مدیله ذنب وکناه معناسنه اولان اثمك جمعی وفعلك مفعولیدر (مفهوم عنوان عباده محسن حقیقی انجق غفار الذنوب اولان الله تعالیدر دیمك اولور

(* شهامه قلبی قوی اولمه هم ذکاسی تمام * فخامه درا ولولق هم اولو کشیده همام *)

(شهامه) کرامه وزننده بر کیمسه قوی القلب وزکی الفؤاد تیزفهم وکسکین ذهنلو اولمق معناسنه در بوکونه سریع الفهم پك زیرك وزکی کیمسه یه شهم ومشهوم دینلور (فخامه) کرامه وزننده حسی ومعنوی یعنی کرك وجود وجثه اعتباریله وکرك قدر وشان اعتباریله بویوك واولو اولمق معناسنه در (همام) غراب وزننده شجاع وسخی اولان سید ذیشان کیمسه یه دینور

(* ابل دینور دوه یه اورکوجیده اولدی سنام * شموخ ایمش یوجه لك هم آنك کبیده سنام *)

(ابل) همزه نك وبانك کسریله وتخفیفا بانك سکونیله دوه یه دینور واحده وجمعه اطلاق اولنور یاخود اسم جمعدر برسوری دوه یه دینور ایکی سوری دوه یه ابلان ایکیدن زیاده دوه سوریسنه همزه نك مدیله آبال دینور لفظندن مفردی یوقدر مفرد مذکری جمل مؤنثی ناقه‌در ابلك مصغری ابیله‌در (سنام) سحاب وزننده دوه نك اورکوجنه دینور وعلو وارتفاع معناسنه دینور ومرتفع ویوجه معناسنه اطلاق اولنور (شموخ) قعود وزننده یوجه لك ویوکسکلك معناسنه‌در یوجه نسنه یه شامخ دینور

(* مقدمه دینلور اول بلوکه عسکردن * دی آرده خلف وامام اولك هم اویله‌در قدام *)

(مقدمه) دالك کسریله محدثه وزننده محاربه ده نفسنی سائر عسکر اوزره تقدیم ایدن طائفه یه دینور که مقدمة الجیش اوله جقدر فارسیده سرآهنك وترکیده چرقه‌جی وقراول تعبیر اولنور (خلف) خانك فتحی ولامك سکونیله جهات سته دن آرده دینور وراء کبی (امام) سحاب وزننده (وقدام) زنار وزننده خلف مقابلیدر که اوکه دینور قیدام وقیدوم کبی فارسیده اوکه

پیش وآرده پس دینور

*(مقامه مجلسه دیمش دخی جماعت ناس * مکان مقام دیمك جایكهدر اویله مقام)*
(مقامه) مقاله وزننده اوتوره جق یره دینور مجلس كبی وقوم وجماعت معناسنه در (مكان) میمك فتحیله و (مقـام) مكان وزننده طوره جق واوتوره جق موضعه دینور فارسیده جایكه وجایكاه دینـور

*(شحیم سمز كشیدر ایچ یاغن سونده شحم * دینورمش ات یاغنه شحم آنی صتان شحام)*
(شحیم) لحیم وزننده اتلی جانلی سمین وسمز كیمسه یه دینور (شحم) كتف وزننده ایچ یاغی یعه سنی سون كشی یه دینور اصل نظمده كلا المعنیین شحیم افظنك معنـاسی اولمق اوزره ثبت اولندیغنه قاموس مساعد اولمدیغندن مصراع تغییر اولندی (شحم) لحم وزننده حیوانك جوفندن چیقـان یاغه دینورکه ایچ یاغی وات یاغی دینور (شحام) شداد وزننده وشاحم صاحب وزننده ایچ یاغی صتـان كیمسه یه دینور

*(مسومه كودیلن آتلره دینورمش هم * كزن طوارلره مرعالرنده دینلدی سوام)*
(مسومه) معظمه وزننده مسبب اوله رق مرعایه صالیویرلوب كندی باشنه كودیلن آتلره وسائر مواشی یه دینور ونشان ایچون تمغا باصلمش اولان آتلره دینور (سوام) سحاب وزننده كندی باشنه اوتلاغه صالیویرلمش اولوب مرعاده باشی بوش كزن دوه لره وسـائر مواشی وطوارلره دینـور

*(طوار كه اوتلیه یابانده سائمه اولمش * بها وقیمتی سو یلشمه نك ما كی سوام)*
(سائمه) سایبه وزنـنـده ومرادفیدركه باشی بوش بیـانه صالیویرلوب استدیكی یرده كزوب اوتلیان دابه ومواشی یه دینور (سوام) جدال وزننده بیعه عرض اولنان متاعك بایع ایله مشتری بیننده قیمتی سو یلشملك یعنی اولا بایع دكرندن زیاده استیوب مشتری آز ویروب بعده طرفیـنـدن تنزل وترقی ایله بها سو یلشله رك بینلرنده قرار داده اولوب بازارلشمق معناسنه در مساومه وتساوم واستیام كبی

*(پلازی جوزل ودیمش كوكرجنه ورقاء * یبان كوكرجنك آدیده یمامه یمام)*
(جوزل) كوكرجین پلازینه دینور وتازه جوانه اطلاق اولنور شاب نورس معناسنه وزهره دینلور سم معناسنه (ورقاء) حمراء وزننده طیوردن كوكرجنه دینور حمامه وسعدانه كبی (یمامه) سحـابه وزننده و (یمام) سحاب وزننده ویم فتحتیله یبانی كوكرجنه دینور حمام وحشی معنـاسنه واهلی كوكرجنه ده اطلاق امام كسائیدن مرویدر

*(كوكرجنك آدیدر صانمه یالكز زیرا * بوغازی طوقلی هر برقوشه دینلدی حمام)*
(حمام) سحاب وزنـنـده كوكرجن قوشنه دینور علی قول مطلقا بو ینی مطوق اولان یعنی اصل لوننك غـیری لونله قلاده وكردانلق طاقلمش كبی اولان قوشه دینور كوكرجن وقمری واوكیك كبی مفردی حمامه در فارسیده كبوتر دینور

*(اوقواوزاغه كیدن یای ایمش طحور وركوض * نصیبه هم اوقده سهم دینلدی جمعی سهام)*
(طحور) صبور وزننده و (ركوض) ینه صبور وزنـنـده اوقواوزاق كیدن وچوق منزل آلان یایه دینور (سهم) سینك فتحی وهانك سكونیله حظ ونصیب معنـاسنه در واوقه دینور نبل كبی (سهام) جبال وزننده سهم مزبورك جمعیدر

*(جسدله بر برینه اورمه در مصادمه هم * طوقوشمه صت وتصادم آجیمه در ایلام)*
(مصادمه) مقابله وزننده سخت وصلابتلو اولان ایكی جسمی بر برینه چارپوب طوقوشدر دق

معناسنه در (صب) صادك فتحی وتانك تشدیدیله ایكی نسنه بر بریله طوقوشمق معناسنه در وبركیمسه یی عنف وقهرایله اوته قاقمق معنـاسنه در (تصادم) تضارب وزنـنـده چارپشمق وطوقوشمق معناسنه در قوچلرك طقوشمه سی ودریاده قایقلرك طوقوشمه سی كبی (ایلام) همزه نك كسریله بركیمسه یه الم ویروب جسمنی یاخود جاننی آجیتمقدر

*(اوكیم توكل ایده حقه قاوشورگرمه * فمن توكل للرب صادف الانعام)*
مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (فمن) ده فا استینافیه من موصوله در ومحلا مرفوع مبتدادر (توكل) تفعل بابندن ماضی مفرد مذكر غائبدر فاعلی اولان ضمیر مستتر موصوله راجعـدر جمله سی موصولك صله سیدر (للرب) ده لام جاره علی معنـاسنه در * ویخرون للاذقان * نظم جلیلنده اولدیغی كبی رب اسماء حسنادن اوله رق فعلك مفعول به غیرصریحیدر (صادف) راست كلمك وقاوشمق معنـاسنه اولان مصادفه دن ماضی مفرد در تحتنده مستتر هو ضمیری فاعلی اوله رق مبتدایه راجعـدر جمله سی مبتدانك خبریدر (انعـام) همزه نك كسریله كرم واحسان معناسنه صادف فعلنك مفعولیدر (حاصل معنی شول كیمسه كه هرخصوصنده جناب پروردكاره تفویض امور واعتماد وهرحالده استسلام وانقیاد ایده اول كیمسه نائل احسان وحائز الطاف یزدان اولور دیمكدر

*(بقار افندیسنك حال وشانته اتباع * سن اول ادیب كه اهل ادب اوله خدام)*
(ادیب) امیر وزننده عدل وسخاء وبذل وعطاء وحلم وحیـاء وامانت ووفاء وصبر ورضاء وعفت وشجاعت وتوكل وقناعت وتواضع وشفقت وانصاف ومروت وبالجمله شرعك ایجاب وعقلك استحسان ایلدیكی اطوار واقوال ایله متصف اولان كیمسه یه دینـور (خدام) خانك ضمی ودالك تشدیدیله خادمك جمعیدر یعنی تبـاع وخدم وحشم مقوله سی متبوعلرینك اثرینه اقتفا وطورو روشنه اقتـدا ایتمك عادت مستمره در سن ادبلو اول كه انلردخی سنك اخلاقكله متخلق اولوب مؤدب اولمغله تابع ومتبوع معزز ومحترم اوله دیمك اولور

(یصل العرش مع الحزن دعاء المظلوم)
(یصل) یعد وزننده باب ثانیدن فعل مضارعدر مصدری برنسنه یه ایریشوب اولاشمق معناسنه وعود وزننده وصول وغرفه وزننده وصله وعده وزننده صله در (عرش) فرش وزننده تحدید وتقـدیری عقول بشریه دن خارج وحقیقتی ومقـداری علم الهی یه منوط اولان عرش الرحمن در وبوتركیبده فعلك مفعولیدر (مع) میمك وعینك فتحیله اسمدر وما بعدنه مضاف اوله رق ظرفدر وبوتركیبده جئتك مع العصر كبی زمان اجتماعه دلالت ایدر وعندالبعض مع مصاحبت معنـاسنه موضوعدر (حزن) حانك ضمی وزانك سكونیـله وفتحتیله تاسه وغم واندوه معنـاسنه مضاف الیهدر ومع مؤخر دعایه متعلقدر (دعاء) تضرع واستكانتله دركاه قاضی الحاجاتدن برمطلبی نیـاز طریقیله استمك معناسنه در (مظلوم) نفسنه یاخود مالنه جور وظلم اولنمش عاجز وبیچاره كیمسه یه دینـور * ما كل عنـوان اتق دعوة المظلوم فانه لاحجاب بینها وبین الله * اثرنجه بغیرحق تعدی ورنجیـده اولنـان مظلومك حزن قلب وانكسار خاطره مقارن اوله رق ظالم ستمكارك علیهنه اولان دعاسی طبـاق سبع شدادی خرق ایله عرش اعلایه واصل اولور (یعنی دركاه اجابتپناه عزتده مقبول ومستجاب اولمغـله ظالم بلاسنی بولور دیمكدر

*(بوغازك دنیلدی یمك بوتمه یرینه بلعوم * بلعمه یوتمه بوغازدر دخی حلق وحلقوم)*
(بلعوم) بانك ضمیله عصفور وزننده وبلعم قنفد وزننده بوغازده كائن وبراوجی معده یه متصل

مجرانك اسمیدر كه طعام وشراب اندن مرورایله معده یه واصل اولور وبوكه مرئ دخی دینور
امیر وزننده وبوغازده برمجرادخی واردر كه انك براوجی رئه یه یعنی اق جكره متصلدر هواكیروب
چیقوب نفس الەجق مجرادر بوكه حنجره دینور حنظله وزننده وقصبه دینور وقصبة الریه
دینور تركیده بوغورتلق وخرطلق تعبیر اولنور (بلعمه) دحرجه وزننده ناظمك بیانی اوزره
برنسه‌یی یوتمق معناسنه‌در بلع وابتلاع والتقام واستراط وازدقام كبی یك اكول اولان كیمسه‌یه
بلعم دینور جعفر وزننده (حلق) حاء مهمله‌نك فتحیله و(حلقوق) بلعوم وزننده وحا یرینه
زا ایله زلقوم انسانك وسائر حیوانك بوغازینه دینور فارسیده كلو دینور

*(اسب جبریل دیمش صاحب قاموس اما * جوهری جمله ملكلر آتنه دیر حیزوم)*

(حیزوم) حاء مهمله‌نك فتحیله قاموس محیط مؤلفی مجدالدین فیروزآبادی روایتی اوزره جبریل
امین علیه السلام حضرتلرینك فرسی اسمیدر كه حضرت موسی علیه السلامی بحردن كچورمك
ایچون وبدر غزاسنده خاتم الانبیاء علیه الصلاة والسلام حضرتلرینه نصرت ایچون صورت
بشره تمثل ایله اول آته سوار اولمشیدی واول آته فرس الحیوة دخی اطلاق اولنور ضال ومضل
اولان سامری خبیث دست خبث پیوستیله یاپدیغی عجل صورتنه انك ایاغی ایزندن تراب آلوب
طرح ایتمكله حیات بولمش ایدی اما مشاهیر ائمهٔ لغتدن ابونصر اسماعیل بن حماد الجوهری
صحاحنده اسب جبریله تخصیص ایتمیوب علی العموم زبرران ملائكهٔ كرام اولان آتلردن هر برینه
دینور دیمكله اسم جنس اولور

*(ام كلثوم ایدی یك بنت رسوله كنیه * یوزی چوق اتلو اولان كیمسه‌یه دیمش كلثوم)*

(ام كلثوم) كاف عربیه‌نك ضمیله عصفور وزننده مفخر كائنات علیه افضل الصلوات افندیمزك
بنات اربعهٔ طاهره‌لرندن برینك كنیه سیدركه انلر زینب ورقیه وام كلثوم وفاطمة الزهراء
رضی الله تعالی عنهن حضراتیدر وبو ام كلثوم رضی الله عنها حضرتلرینی رسول الله صلی
الله علیه وسلم حضرتلری رقیه رضی الله عنهانك وفاتندن صكره حضرت عثمان بن عفان
رضی الله عنهه تزویج ایلمكله حضرت عثمان ذوالنورین لقبیله ملقب اولمشدر (كنیه) كافك
ضمیله وكسریله اب وام وابن وبنت كلمه‌لرینك بریله مصدر اولان اسمه دینور واكثر ناسك كاف
فارسی ایله ام كلثوم دیدكلری لحن فاحشدر (كلثوم) وزن مزبور اوزره یوزی وینافلری
اتلو وطولقون آدمه دینور

(قرم ایمش شول دوه كیم حفظ اولنورمش دول ایچون)

(قومك اولو سنه ده قرم دینور جمعی قروم)

(قرم) قافك فتحی ورانك سكونیله ناقه‌لره چكوب دوللی المق ایچون حفظ واختیار اولنان
اركك دوه‌یه دینور وسید وذیشان اولان اولو كیمسه‌یه دینور (قروم) فحول وزننده ومعنای
اولده مرادفی اوله‌رق قرم مزبورك جمعیدر

*(جذم هرنسنه‌نك اصلی كوكی معناسنه‌در * جمعیده كلدی اقانیم دیمك اصل اقنوم)*

(جذم) جیمك كسری وفتحی وذالك سكونیله هرنسنه‌نك اصلنه وكوكنه دینور انسان
وحیوان واشجار مقوله‌لرینه شاملدر اصل وام وجرثوم وجرثومه كبی (اقنوم) همزه‌نك ضمیله
جرثوم وزننده ومرادفیدر كه اصل معناسنه‌در (اقانیم) اقالیم وزننده اقنومك جمعیدر نصارانك
اقانیم ثلاثه تعبیرلری اصول ثلاثه دیمكدر وبو لفظ رومی معربدر

*(اخدم ومخدم ایمش صاحب اتباع وخدم * دخی جن تابعه‌لی كیمسه‌یه دیمش مخدوم)*

(اخدم) احمد وزننده و(مخدم) مكرم وزننده ومخدم معظم وزننده خدم وحشم صاحبی

كثیر الاتباع كیمسه‌یه دینور (مخدوم) معدوم وزننده جن طائفه‌سندن تابعه‌سی اولان كیمسه‌یه
دینور كه خدام صاحبی تعبیر اولنور

*(آدمه تابعه شول جندن اولان تابع كیم * قنده اولورسه برابر اوله بروجه لزوم)*

(تابعه) صاحبه وزننده و(تابع) صاحب وزننده شول جنی وجنیه‌یه اطلاق اولنور كه دائما
بر انسانه مصاحب وملازم اولوب نره‌یه كیدرسه تابع اولوب برابرجه كیدر اوله

*(اوتك اولجه ظهور ایلیه‌نی اولدی رشم * شول چیچك كیم ایو آچلمامش اوله برعوم)*

(رشم) فتحتنله هنوز ظهور ایلمكه باشلمش اولوب یكی بتوب كلور اولان نباته دینور (برعوم)
بلعوم وزننده و برعومه‌ها ایله و برعم و برعمه قنفذ وقنفذه وزنلرنده هنوز اچلمامش چیچكه دینور كه
طومورجق دینور

*(چون سذوم اولمشیدی قریه‌سی قوم لوطك * انلرك حاكم پرجوریده قاضئ سذوم)*

(سذوم) ذال معجمه ایله صبور وزننده دال مهمله ایله سدوم معربی اوله‌رق لوط علیه السلام
قومنك مدینه‌لری اولان صعبه وصعده وعمره ودوما وسدوم نام بلده‌لرك بریدر وبونلرك مجموعی
حضرت لوط علیه السلامك قومی اوزره زیروزبر اولمغله مؤتفكات تسمیه اولنمشدر اعالیسی
اسافلنه منقلب اولمش واوستی التنه چوریلوب ترسنه دونمش معناسنه وتفسیر ابی السعودده
مسطور اولدیغی اوزره بو مدائن خمسه درتیوز بیك نفوسی مشتمل ایدی (قاضئ سذوم) مدائن
خمسهٔ مزبوره‌دن سدوم شهرینك قاضیسیدركه ظلم وجورده مثل اولمشدر زیاده جائر
وستمكار اولان كیمسه حقنده (اجورمن قاضی سذوم) دینور قاضئ ماضینك جملهٔ جورندن بری
بودر كه بركون حضورنه ایكی خصم كلوب بری آخردن دعوی وبونك ذمتنده بیك درهم حقم
واردر دیو اثبات مدعی ایلدی مدعی علیه دخی دینی اقرار ایدوب لكن بش سنه مؤجل اولمغله
وعده‌سی تمامنده مستحق اوله جقدر سزدن نیاز ایده‌رمكه بش سنه تمامنده بیك درهمی ادا ایچون
كتوردكده بلكه بو آدمی بوله‌مم كرم ایدوب وعده حلولنه قدر بونی حبس ایدك كه اولوقتده
حاضر بوله‌یم دیمكله مدعئ مرقومی بش سنه حبس ایتمشدر

*(یك اوغورلو ایمش ایمن هم اوغورسز حطباء * نامبارك دیمه مفهومیده مشؤم ومشوم)*

(ایمن) اسعد وزننده ومرادفیدر كه زیاده اوغورلو وقوتلو ومیمون ومبارك معناسنه‌در فارسیده
فرخنده وخجسته دینور (حطباء) حمراء وزننده اوغورسز ومیمنتسز ومنحوس كیمسه معناسنه
اولان احطب لفظنك مؤنثیدر (مشؤم) مذموم وزننده و(مشوم) ملوم وزننده نامبارك یعنی
اوغورسز ومنحوس كیمسه‌یه دینور

*(رجم قتل ایتمه دخی طاشلمه معناسنه‌در * اویله رجم اولنانه دیندی رجیم ومرجوم)*

(رجم) رانك فتحی وجیمك سكونیله قتل واماته ایتمك معناسنه‌در وبر كیمسه‌یی طاشلمق وطاشه
طوتمق معناسنه‌در (رجیم) ذمیم وزننده و(مرجوم) مردود وزننده طاشلنلمش كیمسه‌یه
دینور وقوغولمش مردود ومطرود كیمسه‌یه دینور

*(میوه‌سی رأس شیاطین كبی بر اهل جحیم * قعردوزخده برآتشدن اغاجدر زقوم)*

(زقوم) تنور وزننده قعر دوزخده یعنی جهنمك اصلنده ودبنده نابت برشجر ناریدركه اغصانی
دركات جحیمه مرتفع وواصل ومیوه‌سی نهایت قبح وكراهت منظرده رؤس متخیلهٔ شیاطینه شبیه
ومشاكل وخشونت ومرارتده وكراهة رائحه وشدة حرارتده اقصای غایته بالغ ایكن اصحاب
جحیم غلبهٔ جوعدن ناشی یاخود زبانیه‌لرك جبر واكراهنه مبنی مضطر ومجبور اوله‌رق اندن اكل
وتناول ایدرلر

*(خلقله الفتی چوق ایله مذموم وقبیح * کثرة الخلطة بالناس قبیح مذموم)*

مصراع اول ثانینك تفسیر وترجمه‌سیدر (کثرت) کافك فتحی وثاء مثلثه‌نك سکونیله چوقلغه دینور قلت مقابلیدر ومابعدینه اضافتیله معرفه اوله‌رق مبتدادر (خلطت) غربت وزننده قارشمق معناسنه‌در مخالطه واختلاط کبی (بالنـاس) ده باء جاره خلطته متعلقدر ناس سین قافیه‌سنك اول قطعه‌سنده کچدیکی اوزره بنی آدم معناسنه خلطتك مفعول به غیر صریحیدر (قبیح) غلیظ وزننده کوتو وچرکین معناسنه مبتدانك خبریدر (مذموم) مرجوم وزننده رذیل ومبتذل کیمسه معناسنه مبتدانك خبر بعد خبریدر (حاصل معنی الافلاس الاستیناس بالناس مفادنجه مجالس ناس اکثریا مالا یعنی ایله مالامال واو بله یاوه کویان ایله الفت واستیناس موجب خسران ومستوجب وبال اولمغله اومقوله ناس صورتنده نسناس ایله کثرت مجالست شرعا وعقلا قبیح ومذموم ونقیضی اولان عزلت ووحدتك ممدوحیتی امام شافعی حضرتلرینك

* فطوبی لنفس وطنت قعردارها * مغلقة الابواب مرخی حجابها * قولندن معلومدر *

*(علم دریادرانك آل ایوابنجولرینی * یوخسه ممکن دکل انسانه کوره جمع علوم)*

یعنی علوم غیرمتناهیه اولمغله دریای محیط بی ساحل مثابه‌سنده وفنون مسائل قعردریاده تکون ایدن لا لی کرانبها منزله‌سنده‌در پس جمیع علومی جمع واحاطه وکافهٔ فنونی استیعاب واستفاده افراد آفریده‌دن برفرده ممکن ومتصور دکلدر همان * ماحوی العلم جمیعا احد * لا ولومارسه الف سنه * انما العلم بعید غوره * فخذوا من کل شیٔ احسنه * نشیده سنجه ماننددر شهوار اولان علوم نافعه‌یی تحصیل واکتسابله فیضیاب اول دیمکدر

(قل مانعرفه الله تعالی اعلم)

(قل) لام قافیه‌سنك اوچنجی قطعه‌سنك عنوانی شرحنده کچدیکی اوزره قلیل اولدی معناسنه ماضیدر (ما) موصوله‌در (نعرفه) ده نعرف باب ثانیدن مضارع متکلم مع الغیردر تحتنده مستتر نحن ضمیری فاعلیدر ضمیر بارز مفعولیدر وموصوله راجعدر وجمله‌سی موصولك صله‌سیدر وموصول مع الصله قل فعلنك فاعلیدر (الله) قطعهٔ شرعیه‌ده کچدیکی اوزره اسم جلال کبریادر ومبتدادر (تعـالی) تفاعل بابندن فعل ماضیدر تعاظم بالوحدانیة فی الالوهیة وتبدخ بالتفرد فی الربوبیة معناسنه تحتنده مستتر هو ضمیری فاعلیدر واسم جلاله متعلقدر جمله‌سی اسم جلالك صفتیدر (اعلم) اعظم وزننده اسم تفضیلدر زیاده بیلیجی معناسنه تحتنده مستتر فاعلیله جمله‌سی مبتدانك خبریدر * مفهوم عنوان * وما اوتیتم من العلم الاقلیلا * نص جلیلی منطوقنجه بزم یعنی کافهٔ ذوی العقولك بیلدیکمز بحردن قطره مثابه‌سنده اقل قلیلدر الله تعالی جمیع معلوماته عالم وعلمی هرنسنه‌یه شاملدر دیمك اولور

*(اولدی حزنیله ندامت دیمه مفهومی سدم * هم پشیمانلغه ماننددر تندم دی ندم)*

(سدم) فتحتینله ندم وزننده ندامت وپشیمانلق سببیله غمکین ومحزون اولمق معناسنه‌در یاخود مطلقا حزنلو وغمناك اولمغه دینور (تندم) تکلم وزننده و(ندم) سدم وزننده پشیمانلق و پشیمان اولمق معناسنه‌در ندامت کبی پشیمان اولمش کیمسه‌یه سادم وسدمان ونادم وندمان دینور سکران وزننـده

*(طارقنه دیندی تئق کینلی حنق خشم اضم * پك غضبنا که دی عتراس وغضبدر ضمضم)*

(تئق) تانك فتحی وهمزه‌نك کسریله طارقین کیمسه‌یه دینور غضوب وغضبان کبی (حنق) تئق وزننده وحنیق امیر وزننده خشم وغیظ ایدیجی دوه کینلو کیمسه‌یه دینور (اضم) غضب وزننده ومرادفیدر خشم وطارقنلق معناسنه‌در وحقد وکینه معناسنه وحسد معناسنه اطلاق

اولنور

اولنور ومصدر اوله‌رق غضب ایتمك وطارلمق معناسنه مستعملدر (عتراس) عینك کسریله قسطاس وزننده وعتریس عفریت وزننده پك غضبلو جبار وغضبان کیمسه‌یه دینور مزمهر کبی (ضمضم) زمزم وزننده غضبلو وطارقین کیمسه‌یه دینور کتف وزننده غضب کبی ناظمك غضبدر ضمضم قولنده غضب ضادك کسریله‌در لکن غضبلو ضمضم دینلسه تغلیطدن سالم اولوردی

*(غیظ ایمش کیرلی غضب کظم انی هضم ایتمکدر * کاظم اولدرکه سکوت ایلیه جمعی کظم)*

(غیظ) غینك فتحی ویانك سکونیله غضب کامن یعنی کیزلو طارقنلق معناسنه‌در ومطلقا خشم وغضب معناسنه‌ده دینور وغضبك حدت وشدتنه دینور وبر کیمسه‌یی اغضاب ایدوب طارلتمق معناسنه دینور (کظم) کافك فتحی وظانك سکونیله غضبی واوفکه‌یی هضم ایدوب یوتمق یعنی مغضوب علیهدن اخذ انتقامه قادر ایکن کف نفس ایله اجرا وانتقامی ترك ایتمك معناسنه‌در محزون وغمناك کیمسه‌یه کظیم ومکظوم دینور (کاظم) ساکت وزننده ومرادفیدرکه سویلیوب ابسم طوران کیمسه‌یه دینور (کظم) سلم وزننده کاظمك جمعیدر ساکتون معناسنه

*(لطمه‌سله دخی لطم اولش آنی اورمقده * هم طبنجه اوریلن یوزدیمه خدملطم)*

(لطمه) تمره وزننده ضرب انواعندن سله وشمار تعبیر اولنانه دینور (لطم) لحم وزننده کف مفتوحه ایله یعنی ال آیه‌سیله برکیمسه‌نك یوزینه یاخود چپلاق بدننه سله اورمق وشمارلمق معناسنه‌در صفع کبی (خدملطم) ترکیب توصیفی اوله‌رق طبانجه ایله یعنی سله ایله اوریلن یناغه ویوزه دینور خد الف قافیه‌سنك التنجی قطعه‌سنده کچدی ملطم میمك ضمیله ملطوم معناسنه‌در

*(شنشنه عادته دیمش دخی خویه طبعه * یلانك ارککی هم برکسك آدی اخزم)*

(شنشنه) شینلرك کسریله زبرجه وزننده دأب وعادته دخی خویه وطبیعته دینور وبرقطعه‌اته دینور (اخزم) احمر وزننده ارکك یلانه دینور صمه واخلف کبی وجود وسخا ایله مشهور اولان حاتم طائی‌نك عمسی یاخود پدرینك عمسی اسمیدرکه حاتم مزبورك جدی یاخود جدینك جدی ابو اخزم الطائی درا وعلو اخزم وفات ایدوب برقاچ اوغللری قالمشیدی برکون برماده ضمننده جمله‌سی جدلری اولان ابو اخزم اوزرینه خروج وهجوم وضرب وجرح ایلملریله اشبو * ان بنی زملونی بالدم * شنشنة اعرفها من اخزم * بیتنی نظم وایراد ایدوب پدرلری اخزم دخی کندیسنه بوکونه عقوق وعصیان صاحبی اولمغله اولادلری دخی انك کبی بدخوی اولدقلرینی اشعار ایلدی وبو شنشنة اعرفها من اخزم مصراعی ضروب امثالدن اولمغله ناظم نحریر بو بیتنده مثل مزبورك حلنه ایما ایتدی

*(نحب وغراره فرون ایله رعوم اولمش روح * نسمه جانه هم انسانه دینور جمعی نسم)*

(نحب) نونك فتحی وحاء مهمله‌نك سکونیله نفس ناطقه وروح حیوانی معناسنه‌درکه فارسیده وترکیده جان دینلور ونحب بوندن ماعدا اوزنلق معناسنه‌در طول کبی واویقویه دینور نوم کبی وبرهان وحجته دینور ومسابقه ومباحثه‌ده اوکدل قومغه دینور وحاجت ومهمه دینور وبرشیئك مدت محدوده‌سنه دینور ویوریمکه دینور ومباحثه‌ده قوییلان کرانبها اوکدله دینور ونذر وایجابه دینور وبکاء شدیده دینور وخط وشدته دینور وبرنسنه‌نك مدتنك نهایتنه دینور واولومه دینور وقار اویونه دینور ووقت وزمانه دینور واوکسورکه دینور وقصد وهمته دینور وسمروب طاولنمغه دینور وعظیم الجثه اولان دوه‌یه دینور مجدالدین فیروز آبادی بصائرده نحب لفظنك

اشبو بكرفي معناسني ابيات ثلاثه‌ده درج ونظم ايلمشدركه *طول ونوم وبرهان مراهنة* وحاجة مدة والشبر والخطر* نذر اشدبكاء شدة اجل* والنفس والموت واذكر فعل من قروا* والوقت ثم سعال همة سمن* ضخم الجمال معاني النحت فاختبروا* ابياتيدركه على وجه الترتيب والاجمال ترجمه اولنمشدر (غراره) رانك تشديديله غداره وزننده و (قرون) صبور وزننده وقرونه هاايله وقرين امير وزننده وقرينه هاايله و (رعوم) صبور وزننده نفس معناسنه‌دركه روح انسانيدر حوباء ومهجه كبي روح دخي عربيدر جان معناسنه كامر في قطعة الخاء شيوعنه بناء ترجمه موقعنده ايراد اولندي (نسمه) فتحاتله روحه وجانه دينور وانسانه اطلاق اولنور وكوله وجاريه‌يه دينور وروحك راحتي موجب اولان نفسه دينوركه صولوق آلوب ويرمكدر (نسم) فتحتينله نسمه‌نك جمع جنسيدر ثمر وثمره كبي جمع صيغه‌سي نسمات كلور

) دلسزه اخرس ولال اولنه ابكم ديغش پك صاغر كيمسه‌يه اطرش دي صاغر اولدي اصم (*

(اخرس) احمر وزننده دلسز كيمسه‌يه دينور جمعي خروس وخرسان كلور خانك ضميله (ابكم) اخرس وزننده وبكيم امير وزننده خلقي دلسز اولان كيمسه‌يه دينور وابله ونادان اولمغله نطقدن عاجز اولان دلسزه دينور ابكمك جمعي بكم وبكماندر بانك ضميله فارسيده دلسز وتكلمدن عاجز كيمسه‌يه لال دينور خال وزننده وبي زبان دينور (اطرش) اخرس وزننده واطروش اسلوب وزننده صاغر وقولاغي آغر كيمسه‌يه دينور ناظمك پك صاغره دينور ديديكي قاموسه مخالفدر زيرا قاموسك الطرش اهون الصمم قولي اطرش في الجمله سمعنده خفا اولان صاغره ديمكدر بوتقديرجه پك صاغر كيمسه‌يه اصلخ دي ديلسه اصلخ اولوردي زيرا اصلخ اصلا ايشتمز اولان ياخود اذان پرده سيله صيحه ايتدكجه طويعيان صاغره دينور (اصم) اعم وزننده صاغره دينور جمعي صم كلور فارسيده كر دينور

*) ديديلر فاتحه هرنسنه‌نك اوللرينه * هرشيئك آخريده خاتمه درهم خاتم (*

(فاتحه) فاكهه وزننده برشيئك اولنه اطلاق اولنور حافر وحافره وتباشير كبي (خاتمه) فاتحه وزننده ومقابليدركه برنسنه‌نك انجامنه وصوكنه دينور (خاتم) تانك فتحيله بودخي برنسنه‌نك آخر وانجامنه دينور ومهرلنه‌جك نسنه اوزره باصيلان مهره دينور وپرماغه طقيلان يوزكه وبرطائفه‌نك الك آخرنده كلن كيمسه‌يه دينور تانك كسريله‌ده لغتدر معناي اخيره‌ده

) شوه چركنلك ايمش چركنه هم ديندي دميم (

) صاحب حسن وجمال اولنه ديغش فذغم (

(شوه) شينك فتحي وواوك سكونيله وشوهه تمره وزننده يوزچركين وبد وقبيح اولمق معناسنه‌در قبيح الوجه آدمه اشوه وكريه المنظر خاتونه شوهاء دينور (دميم) دال مهمله ايله امير وزننده جثه‌سي حقيرچركين آدمه دينور جمعي دمام كلور جبال وزننده ومؤنثي دميمه در جمعي بنه دمام كلور ودمائم كلور (فذغم) غين معجمه ايله جعفر وزننده متناسب الاعضاء اسلوب واندامي كوزل حسن وجمال صاحبي كيمسه‌يه دينور وخوب ودلبر وممتلي يعني طولغون يوزه دينور

*) حصرم ومحصرم اول كيمسه كه غايتده بخيل * دخي خضرم اوكه غايتله اوله اهل كرم (*

(حصرم) حانك ورانك كسره‌لريله زبرج وزننده غايتده بخيل وممسك جمري كيمسه‌يه دينور شحيح وضنين كبي واوزومك وخرمانك قوروغنه دينور فارسيده غوره دينور (محصرم) رباعي مجرددن اسم مفعول بنيه سيله مدحرج وزننده بخل وامساك معناسنه اولان حصرمه‌دنكه دحرجه وزننده‌در مشتق اوله رق زياده بخيل وبغايت ناكس كيمسه‌يه دينور لكن وزنه خلل وانكسار كلمكله بومصراع تغيير اولنوب *پك بخيله دي محصرم دخي حصرم اويله* ديلسه اولى

اولوردي (خضرم) معجمتين ايله بنه زبرج وزننده غايتده كريم الطبع وكثير العطا سخي وجوانمرد كيمسه‌يه دينور وناسك حوايج ومهماتني حمول ومتكفل متعين ودريادل كيمسه‌يه دينور وصويي چوق قيويه وبيوك دريايه دينور جمعي خضارم وخضارمه كلور

*) دائم اولماغه عذابه دخي حرصه دي غرام * مبتلا اولنه برنسنه‌يه ديغش مغرم (*

(غرام) سحاب وزننده دائم ومستمر وبرقرار اولان شر وكريهه‌يه دينور ومطلقا برنسنه‌نك دائمي اولمسنه دينور واشكنجه وعذاب معناسنه‌در وحرص وولوع معناسنه‌دركه برشيئه پك مجبورلكه ودوشكونلكه دينلور وهلاك وتباب معناسنه‌در (مغرم) رانك فتحيله مكرم وزننده زنجير عشقه كرفتار اولان اسير علاقه وهوايه دينور وباركران ديني متحمل اولان بيچاره مديونه دينور وبرنسنه‌يه حريص ومبتلا وموله اولان كيمسه‌يه دينور

*) سكا ايتدك لغت اسرارين اشارت اكله * قداشرنا لك اسرار لغات فافهم (*

مصراع اول ترجمه‌در (قد) حرف تحقيقدر كامر مرار (اشرنا) اجوف واوي اوله‌رق افعال بابندن ماضي متكلم مع الغيردر مصدري اولان اشارت برنسنه‌يي بر كيمسه‌يه تعيين وتشخيص وجهيله كوسترمك معناسنه‌در متكلم ضميري فعلك فاعليدر (لك) ده لام جاره فعله متعلقدر كاف خطاب اشارتك مفعول به غير صريحيدر (اسرار) همزه‌نك فتحيله ابرار وزننده سرك جمعيدر سرسينك كسري ورانك تشديديله درونده كتم واخفا اولنان رازه دينور وهرشيئك لب ومغزينه وخالص وكزيده‌سنه دينور واسرار فعلك مفعول به صريحي ولغاته مضافدر (لغات) قضاة وزننده لغت لفظنك جمعيدر لغت انساندن هرصنف غرض ومراملرندن كنديسيله تعبير وافادهٔ مرام ايتدكلري اصوات والفاظدن عبارتدر (فافهم) ده فا فصيحه‌در افهم اعلم وزننده بيلمك واكله‌مق معناسنه اولان فهمدن امر حاضردر تحتنده مستتر انت ضميري فاعليدر جملهٔ انشائيه فاء فصيحه‌نك انباء ايتديكي شرط محذوفك جوابيدر (حاصل معنى لغت عربيه‌نك اسرارني يعني تفسير وحديثده مستعمل ومحاورات ادبيه‌ده متداول اولان افصح واعلالريني على وجه التعيين سكا كوستردم ايمدي كيفيت وحال بويله اولديغني بيلدك ايسه بومنظومه‌ده درج اولنان لغاتي فهم وحفظ ايله ديمكدر

*) چالش اعلام كروه علمادن اوله‌سن * صاحب علم اوله‌نك شهرتيدر توغ وعلم (*

(اعلام) همزه‌نك فتحيله علمك جمعيدر (علم) جبل وزننده برقومك سيد وسرفرازينه وفائق الاقران اولان متعين وممتازينه دينور (كروه) كاف فارسينك ضميله جنود وزننده فارسيدر فرقه وطائفه معناسنه (توغ) تانك ضميله فارسيدر وتركيده دخي بويله‌جه مستعمل اوله‌رق وزرايه مخصوص موي رنكاميز ايله مصنوع شقه‌سز برنوع معروف علمدر (علم) قلم وزننده سنجاق تعبير اولنان بيراغه دينور يعني تضييع اوقات ايتميوب جد وسعيله تحصيل علمه مواظبت ايله تاكه معشر علمانك افاضل واماثلندن اوله‌سن زيرا علم وكمال ايله ممتاز اولان اهل هنرك شان وشهرتي وزير توغ برداز علم افرازك شكوه وشهرتي كبي طنين انداز آفاقدر ديمك اولور

) بجئ الى البيت حبيبي فنبيت ونمام (

(بجئ) جيمك كسري وهمزه‌نك سكونيله جاء يجيء دن امر مخاطبدر فاعلي تحتنده مستتر انت ضميريدر كلسن ديمكدر (الى البيت) ده الى انتهاء غايت ايچوندر وبجئ فعلنه متعلقدر (بيت) زيت وزننده خانه ومنزل كبي او واوطه معناسنه فعل امرك مفعول به غير صريحيدر (حبيبي) ده حبيب فعيل بمعنى مفعول اوله‌رق سوكلو ومحبوب معناسنه‌در كامر في القطعة الاولى

من قافية الباء وحبيب ياء متكلمه مضاف وحرف ندا تقديريله ياحبيبي ديمكدر (فنبيت) ده فاء عاطفه تعقيب ايچوندر جملهٔ ثانيه نك مضمونى جملهٔ اولى عقبنده اولديغنى افاده ايدر (نبيت) كلمه سى بات بيتدن مضارع متكلم مع الغيردر تحتنده مستتر نحن ضميرى فاعليدر جمله سى جملهٔ سابقهٔ انشائيه اوزره معطوفدر مصدرلرى اولان بيات ومبيت وبيتوتت كيجه وقتى برعمل ايله مشغول اولمق وكيجه يى برشغل ايله كچورمك معناسنه در (ننام) نام ينام دن يعنى باب رابعدن مضارع متكلم مع الغيردر تحتنده مستتر فاعل ضميريله جمله سى نبيت جمله سى اوزره معطوفدر (ماٰل عنوان اى بنم محبوب ودلدارم ويار وفا شعارم * ايتدك دل آواره مى بخانه وآرام * لطف ايله يور خانهٔ عشاقه بو اخشام * تشبده سنجه احسان وعنايت ايدوب بنده خانه يى تشريف بيورك كه بركيجه جك بزده كيجه ليوب انس والفت ايدوب اكلنه لم وغنودهٔ پستر استراحت اوله رق همخواب اولوب اويويه لم ديمك اولور

*) قلبه القا اولنان خيرلى نسنه الهام * همدخى ايته در الهامى طلب استلهام (*

(الهام) همزه نك كسريله جناب فياض متعال بطريق الفيض عبدك قلبنه برخيرلى نسنه يى القا وتلقين ايلمك معناسنه در (استلهام) استرحام وزننده خيرلى مطلوبك قلبه الهام اولنمسنى خدادن طلب ايتمكه دينور

*) كرچه عشاق كروهنه دينورمش هيام * عشقله اولمغه مجنون كبى هم دينلدى هيام (*

(هيام) رمان وزننده هائم لفظنك جمعيدر مبتلاى عشق ومحب اولان عشاقه اطلاق اولنور (هيام) غراب وزننده فرط عشقدن ناشى عاشقه عارض اولان جنونه مشابه حالته دينوركه سرسملك وآشفته لك تعبير اولنور ناظم تحريرك مجنون كبى تعبيرنده صورت مجانينده عقلادن اولان مجنون ليلايه يعنى قيس بن ملوحه تلويح وتلميح واردر

*) مستهام اولكه آنك قلبى اوله حيرتده * هامه باشك تپه سى جمعيده كلمشدر هام (*

(مستهام) مستدام وزننده متحير وآشفته واضطراب حيرتده اولان قلبه دينور بويله قلبى متحير كيمسه يه هائم وهيوم دينور صبور وزننده (هامه) ميمك تخفيفيله شامه وزننده انسانك وهرحيوانك باشنه دينور وطيوردن بايقوشه دينور بومه كبى (هام) حال وزننده مزبور هامه نك جمعيدر باشلره وبايقوشلره دينور

*) غيم ديمش بلوده ديندى بلودلى كونه ده * هم بلودلنمه هوا اولدى اغامه اغيام (*

(غيم) غينك فتحيله بلوده دينور سحاب وغمام كبى وهوا بلودلى اولمق معناسنه در (اغامه) اقامه وزننده (واغيام) همزه نك كسريله وتغييم تعميم وزننده وتغيم ترحم وزننده هوا بلودلنمق وبلودلى اولمق معناسنه در اغمام كبى

*) انسجام وسيلان آقدار ومعناده سجوم * ياغمورك متصلا ياغمه سى اولمش اثجام (*

(انسجام) انهدام وزننده و (سيلان) فتحاتله جريان وزننده و (سجوم) قعود وزننده و (سجام) كتاب وزننده كوزياشى و ياغمور وسائر مايع نسنه لر جريان ايدوب آقمق معناسنه در و (اسجام) همزه نك كسريله وتسجيم تسنيم وزننده پيدرپى متصل وارالقسز ياغمور ياغمق معناسنه در برنسنه دائمى ومتمادى اولمق معناسنه در

*) اوسته استاذ ودخى نابل وتقن اوله ايمش * ديندى تلميذه شاكرده كلور جمعى تلام (*

(اوستاذ) همزه نك ضمى وسينك سكونيله نه صنعتده اولورسه اولسون ماهر وحاذق اولان كيمسه يه دينور لكن علم وفضلده ماهر اولان كيمسه ده استعمالى غالبدر جمعى اساتيذ كلور مصابيح وزننده واساتذه كلور جهابذه وزننده وذال معجمه بدلى دال مهمله ايله استاد فارسيدر خواجه ومعلم معناسنه وفنده ماهر پيشه كر وپيشه ور اوسته معناسنه (نابل) قابل وزننده

اوق ياپيجى واوق آتمقده اوستاذ تير انداز دينور ومطلقا برايشده حاذق اولان اوسته يه دينور (تقن) تانك كسرى وقافك سكونيله استاذ وحاذق وپيشه كر كيمسه يه دينور وسجيه وطبيعت معناسنه در (تلميذ) تانك كسريله عفريت وزننده استاذدن علم تعلم ايدن طالب علمه واوسته دن صنعت اوكرنور اولان شاكرده وچراغه دينور وبر كيمسه نك تابعنه وخادمنه دينور جمعى تلاميذ وتلامذه كلور (تلام) سحاب وزننده تلميذك جمعى اولان تلاميذ معناسنه اعجمى معربدر شاكردلر ديمك اولور ياخود تلام لفظنك اصلى تلاميذ اولوب آخرندن يا وذال حذف واسقاط اولنمغله ترخيم اولنمشدر منازل وحبا حبك ترخيمنده منا وحبا كبى

) شول چوجوقدركه فطيم اوله كسلمش ممه دن (
) چوجوغى هم ممه دن كسمكده ديندى فطام (

(فطيم) امير وزننده ومفطوم مخدوم وزننده رضاعدن فصل وقطع اولنمش يعنى ممه دن وسوددن كسلمش صبى يه دينور جمعى فطم دركتب وزننده (فطام) فصام وزننده ومرادفيدركه چوجوغك ممه دن كسلمه سنه دينور

*) مثلى ناياب اولان اينجويه دينوردر يتيم * هم يتيم اوكسوزه دى جمعى يتامى ايتام (*

(دريتيم) تركيب توصيفى اوله رق نادر الوجود اولان بيوك واعلا اينجويه دينوركه درون صدفده يتيم يعنى فرد ويكانه وبالكز اوله رق تكون ايتمكله بيوك اولوب دانه سى اوچ مثقال مقدارى اولديغى مرويدر (ناياب) قليل الوجود وكمياب معناسنه فارسيدر تتكيم ناظم مرحوم تحفه سنده * بولنورايسه ده پك آز بولناندر ناياب * مصراعنده بيان ايتمشدر (يتيم) امير وزننده پدرى وفات ايدن طفل نابالغه دينور بعد البلوغ يتيم اطلاق اولنمز مكر ما كان عليه اعتباريله مجازا اطلاق اولنه ولسانمزده يتيم بابادن اوكسوزه دينور وانادن اوكسوزه يعنى بالكز والده سى فوت اولمش صبى يه عربيده عجى دينور غنى وزننده ووالدينى فوت اولمش چوجوغه لطيم دينور يتيم وزننده ويتيم بالكز ويكانه اولان نسنه يه دينور ونظيرى آز بولنان عزيز الوجود نسنه يه دينور دريتيم كبى (يتامى) يانك فتحى والفك قصريله و (ايتام) همزه نك فتحيله يتيمك جمعلريدر

*) اك زياده ييجى آدمه ديمش مطعم * رزقى چوق كيمسه ده مطعم يعنى چوق مطعام (*

(مطعم) ميمك كسريله منبر وزننده كثير الاكل كيمسه يه دينور حرنه ونجلع واكول وسرواط كبى فارسيده بسيارخوار ولقمه شمار دينور تركيده اينهان تعبير اولنور (مطعم) عينك فتحيله مكرم وزننده رزقى واسع بول دير اكلو كيمسه يه دينلور (مطعام) ميمك كسريله مضياف وزننده ومرادفيدركه طعامى مبذول ومسافرى چوق كلور كثير الضيافه كيمسه يه دينور فارسيده ميزبان وخاندان دينلور

*) وارش اولدركه ضيافاته كلور بى دعوت * هم طفيلى اويدرمق يعنى كيده اطعام (*

(وارش) صاحب وزننده طعام يين كيمسه لرك ايچنه دعوتسز وچاغرلمقسزين صوقيلوب كيرن كيمسه يه دينوركه تركيده طالقاوق تعبير اولنور واهل عشرت ميانه كيروب دعوتسز باده لرين ايچن شراب طالقاوغنه واغل دينور (طفيلى) تصغير صيغه سيله سهيلى وزننده ضيافتلره ووليمه لره دعوتسز بى تكلف واران كيمسه يه دينور و بوطفيلى ياء نسبت ايله طالقاوق طائفه سنك پيرى وسرنفرى اولان طفيل بن زلال الكوفى يه منسوبدركه شخص مرقوم وليمه لره وضيافتلره دعوتسز لاابالى اوله رق وارديغندن طفيل الاعراس ياخود طفيل العرائس

ایله ملقب اولمشیدی بعده هرطالقاوغی اکانسبت ایدوب طفیلی اطلاق ایلدیلر (اطعام) همزه نك كسر یله اطعام یدرمکه دینور

*) سفره ده هب بولنانی یمه‌در قم وفنوك * بوغازی طوقلغنه خدمت ایدن کیمسه طغام (*

(قم) قافك فتحی ومیمك تشدیدیله (وفنوك) فانك ضمیله سلوك وزننده برکیمسه سفره ده بولنان طعامك جمله سنی سیلوب سپوروب یالیوب یوتمق وصحنده وسفره‌ده برنسنه براقیوب دوكتمك معناسنه دیرلر (طغام) غین معجمه ایله سحاب وزننده بوغازی طوقلغنه انجق قرتنی طیورمق ایچون آخره خدمت ایدن دنی الهمه کیمسه‌لره دینور وفرو مایه ودنی کیمسه‌لره دینور مفردی طغامه در ها ایله

*) حطمه قتلق یله دیمش حطمه دوزخدر * قوری اوتك صمانکده اوفاغی اولدی حطام (*

(حطمه) تمره وغرفه وزنلرنده وحاطوم جارود وزننده ومرادفی اوله‌رق قوراق وقتلق یله دینور حاء قافیه سنده کچن کلاح کبی (حطمه) حانك ضمیله همزه وزننده دارعذاب اولان جهنم اسمیدر یاخود ابواب سبعه سنك مشتمل اولدیغی درکاتدن بردرکه‌نك اسمیدر لظی وسقر وهاویه کبی ومطلقا شدتلو آتشه دینلور (دوزخ) دالك ضمی وزانك فتحیله فارسیده جهنمه دینور (حطام) غراب وزننده قوری نسنه‌نك قرنتیسنه واوفاغنه دینور

*) لخمه ولخم کوردرهم اتك کبی لخیم * اولدی اسکات اولنان مفحم واسکات الخام (*

(لخمه) تمره وزننده برقطعه کوره دینور (لخم) لحم وزننده ولخم جبل وزننده (ولخیم) امیر وزننده کورك قلیلنه وکثیرنه اطلاق اولنورلر جمعی جبال وزننده لخام ولهوم وزننده لخوم کلور (مفحم) حانك فتحیله مکرم وزننده سوزدن عاجز اولوب لال وخاموش اولان آدمه دینور (الخام) الزام وزننده برکیمسه کلام خصوصنده خصمنه غالب اولمغله سویلیه جکنی دوکدوب اسکات ایتمکه دینورکه چاکنه اوت طقامق تعبیر اولنور

*) غابه اورمان دخی ارسلان یتاغی اورمان غیل * اجه بوك دخی بوكلرمبشه لکلر آجام (*

(غابه) طابه وزننده اشجار ملتفه دن عبارت اولان صیق اورمانه دینور غیضه کبی جمعی حذف ها ایله غابدر (غیل) فیل وزننده بری برینه قارشمش وصارمشمش صیق وچالتلق اغاچلغه وسازلغه دینورکه اکثریا ارسلان وسباع یتاغی اولور (اجه) فتحاتله بری برینه کیرمش وقارشمش صیق وکور اغاجلغه ومبشه‌لکه‌دینورکه بوك تعبیر اولنور اکثری مأوای سباعدر (آجام) همزه‌نك مدیله اجه نك جمعیدر بوکلره دینور

*) پك یشل اوتلی اولان باغچه ایمش مدهامه * مائل اولمق قره لق رنکنه هم ادهیام (*

(مدهامه) میم اولی نك ضمی وثانیه نك فتحی وتشدیدیله ادهیامدن اسم مفعول مفرد مؤنث بنیه‌سیله نباتاتی غایتله کثیر وفراوان وزیاده تاب وطراوتلو وریان اولمغله رنکی سیاهه مائل قویو یشل اولان باغچه‌یه وصف اولور حمراء وزننده دهماء کبی حدیقة مدهامة و روضة دهماء دینور ومنه قوله تعالی * مدهامتان (ادهیام) احمیرار وزننده برنسنه سیاه اولمق وسیاهلغه مائل اولمق معناسنه در

*) نزغ ایمش وسوسه ایله بوزوب افساد ایتمك * دخی برنسنه‌یی اصلاحه دینورمش اثلام (*

(نزغ) نونك فتحی وزانك سکونیله قلبه وسوسه القا ایلمك معناسنه درکه وسواس خناس فعایدر وناس بینی بوزوب افساد ایتمکله بری برینه دوشورمك معناسنه درکه شیاطین الانس اولان مفسدلرك کاریدر ودائما میانه ناسی افساد ایدن مفسده منبر وزننده منزغ ومکنسه وزننده منزغه وشداد وزننده نزاغ دینور (اثلام) همزه نك کسری وثاء مثلثه نك سکونیله برنسنه‌نك

ثلمه ورخنه سنی یعنی قریغنی وکدیکنی اصلاح ایدوب دوزلتمك معناسنه درکه افعالك همزه سی سلب وازاله ایچوندر نسخه لرده باء موحده ایله ابلام واقع اولمشدر لکن مراجعت ایتدیکمز کتب لغاتده ابلام لفظنك اصلاح معناسنه کلدیکنه ظفر بوله مدق

*) فرونه دینلدی اتون ودخی کلخنده قین * اولدی کلخانجیده قان که دیماس حمام (*

(اتون) صبور وزننده وتشدیدیله تنور وزننده اتمکجی وکرجی وکرمیدجی وبرداقجی مقوله سنك فرونلرینه وحمام کلخننه دینور (قین) امین وزننده حمام کلخننه دینور وبرنسنه‌یه لایق ومناسب اولان شیئه دینور (قان) شداد وزننده حمام کلخاننده خدمت ایدن کلخانجی‌یه دینور (دیماس) دالك فتحیله وکسریله حمامه دینور وکیزلنوب تستر وتحفظ ایده جك نسنه‌یه ویره دینور پرده وایزبه وقلبه کبی ولغم وسرداب کبی زیرزمینه دینور

*) قاب دیمك ظرف ما آنده انا ایله وعاء * دخی برنسنه‌یی طولدرمغه دیمش افعام (*

(ظرف) حرف وزننده ایچنه نسنه قونیلان شیئه دینورکه قاب قاجاق تعبیر اولنور جمعی ظروف کلور حروف وزننده (اناء) کتاب وزننده تجره وصحن وطاس وابریق ولکن وکاسه مثللو قابه قاجاغه نه دن اولورسه اولسون جمعی آنیه واوانی کلور (وعاء) کتاب وغراب وزنلرنده ظرف کبی ایچنده نسنه حفظ اولنان قابه دینورکرك معدنیاتدن اولسون وکرك کیسه وطغارجق وچوال وزنبیل وطولوم مقوله سی ظرفلر اولسون جمعی اوعیه کلور (افعام) احرام وزننده عین مهمله ایله وافغام غین معجمه ایله وتفعیم تفخیم وزننده برقابی برنسنه ایله طولدرمغه دینور

*) طوربه مخلاة ودخی هکبه‌یه دیمش عیبه * چواله کعد وجوالق دیمك اولمشدرنام (*

(مخلاة) مفتاح وزننده هکبه تعبیر اولنان ظرفك شق ونصفی مثابه سنده اولان طوربه‌یه دینور وخاصة دیلنجی طوربه سنه شلاق دینور شداد وزننده (عیبه) تمره وزننده ایکی کوزلو کوچك ظرفه دینورکه هکبه تعبیر اولنور بیوکنه عربیده وترکیده خرج اطلاق اولنور خانك ضمیله (کعد) سعد وزننده چوال دیدیکمز وعاء معروفك اسمیدر (جوالق) جیمك ولامك کسره‌لریله وجیمك ضمی ولامك فتحیله وینه جیمك ضمی ولامك کسریله سرادق وزننده چوال تعبیر اولنان ظرفك نامی وآدیدر جمعی جوالق وجوالیق کلور صحایف ومصابیح وزنلرنده

*) پك قرانلق کیجه حندس کیجه درکافرهم * شب یلدادیمه معناسنه در لیل تمام (*

(حندس) حاء مهمله نك کسریله زبرج وزننده لیل مظلم معناسنه درکه پك قرا کولق کیجه‌یه دینور مطمئنه وزننده مدلهمه کبی وقرا کولغه دینور ظلمت معناسنه جمعی حنادس کلور وحنادس هرآیك آخرنده اولان اوچ مظلم کیجه‌یه دینورکه انلره محاقده دینلور کمامر فی قافیة القاف لهجه‌ده خاء معجمه ایله خندس اعجامی تحریفدر (کافر) ساتر وزننده قرانلق کیجه‌یه ظلمتیله هرنسنه‌یی ستر واخفا ایلدیکیچون واکنجی‌یه دینور تخمی پرده ستر ایتدیکیچون وایمان وتوحیدی ستر وانکار ایدن خاسره دینور ومنکر نعمت اولان کفوره دینور ومظلم وسیاه بلوده دینور ودریایه وبیوك درهیه وبیوك ایرماغه دینور وقرا کولغه دینور غیهب وظلمت کبی (لیل تمام) تانك کسریله کتاب وزننده وتمام لیلك صفتی اوله‌رق واضافتله لیل التمام ونسبتله لیل تمامی دخی جائزدر اطول لیالئ سنه درکه شمس جدی برجنه حلول ایتدیکی کیجه‌در (شب یلدا) لب دریا وزننده موسم شتانك اول کیجه سی اولان شب درازمعناسنه فارسیدر ترکیده دخی مشهور اولمغله ترجمه موقعنده ایراد اولندی

*) قاجاق یردیمه مهرب که مراغم اویله * آدمك یورتنی سورمك یره اولمش ارغام (*

(مهرب) مطلب وزننده اسم مکان اوله‌رق قاجاق یره دینور فارسیده جای کریز دینلور ومصدر

میمی اوله رق انسان یاخود سائر حیوان برنسنه دن قورقوب یاخود اورکوب قاچمق معناسنه در (مراغم) میمك ضمی وغینك فتحیله قاچاجق یره دینور مهرب معناسنه وکیده جك یره دینور سیربه ومذهب کبی (ارغام) ادغام وزننده برنسنه یی طپراغه سورمك معناسنه در و برکیمسه نك مرغمی رغامه یعنی بورننی طپراغه سورمکه دینور که تذلیل وتحقیردن کنایه در

*) چونکه انکشت شهادت دیمه در سبابه * اورته وسطی دخی باش بارمغه دینمش ابهام (*

(سبابه) عبابه وزننده باش برماغك یاننده اولان بارماغه دینور سب و تهدید وقتنده رفع اولندیغیچون فارسیده انکشت دشنام دینور و بو بارماغه مسبحه ومشیره ده اطلاق اولنور مقام تسبیح وتمجیده واثناء توحید و تشهد ده رفع ایله اشارت اولندیغیچون بومعناجه فارسیده خداخوان وترکیده شهادت بارمغی تعبیر اولنور (انکشت) همزه نك فتحی وکاف فارسینك ضمیله فارسیده مطلقا بارمغه دینور (وسطی) واوك ضمی والفك قصریله اوسطك مؤنثی اوله رق اصبع وسطی معناسنه اورته بارمغه دینلور (ابهام) همزه نك کسریله اللك واایاغك باش بارمغنه دینور وقپویی قپامق معناسنه کلور مؤلفینك ابهام ومبهم تعبیرلری بوندن مأخوذ در و برایش مغلق ومشکل ومشتبه اولمق معناسنه در

*) صرچه بارمغه دی خنصر که یانده بنصر * بارمغه دیندی بنان وهم اومعناده بنام (*

(خنصر) خانك وصادك کسریله اصبع صغرایه یعنی کوجك برمغه دینور که صرچه بارمق تعبیر اولنور فارسیده کالوج دینور (بنصر) خنصر وزننده خنصرك یاننده یعنی صرچه بارمق ایله اورته بارمق بیننده اولان بارمغه دینور که ترکیده آدسز بارمق دینور وفارسیده دخی آدی اولمغله انکشت بی نام دیرلر (بنان) سحاب وزننده بعض اهل لغت قولی اوزره اللرك واایاقلرك پارمقلرینه دینور اصابع معناسنه ناظمك مختاری بودر و بعض آخرك قولنه کوره پارمقلرك اوجلرینه دینور که طرنق اولان بوغملردر انامل معناسنه مفردی بنانه در سحابه وزننده (بنام) آخرده میم ایله وزنا ومعنی بنان کبی پارمقلره یاخود اوجلرینه دینور

*) خاصه ده عامه ده بو نظم ایدیجی فائده یی * ذلك النظم مفید لخواص وعوام (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (ذلك) مفرد مذکره اشارت ایچون موضوع اولان ذا ایله لام عماد وحرف خطابدن مرکب اوله رق ای مخاطب بونسنه معناسنه مبتدادر (النظم) اسم اشارتك صفتی ومشار الیهیدر (مفید) فائده لندرمك ونفعلندرمك معناسنه اولان افاده دن اسم فاعلدر تحتنده مستتر هو ضمیری فاعلی اوله رق مبتدایه راجعدر اسم فاعل فاعلیله مرکب اوله رق مبتدانك خبریدر (لخواص) ده لام جاره مفیده متعلقدر خواص خانك فتحی وصادك تشدیدیله خاصه نك جمعیدر خاصه هاء مبالغه ایله شان وشرف صاحبی متعین وممتاز کیمسه یه دینور وخواص مفیدك مفعول به غیر صریحیدر (عوام) خواص وزننده ومقابلی اوله رق عامه نك جمعیدر که قدر واعتباری وتعین وامتیازی اولمیان کیمسه لره اطلاق اولنور وخواص اوزره معطوفدر (مآل کلام بو نظم سلیس النظام یعنی نخبه اسمیله موسومه اولان منظومهٔ رفیعة المقام حفظ وفهمنی التزام ایدن خواصك شان وشرفنی مضاعف و مزداد وکمنام و بی شان اولان عوامی دخی حضیض خمولدن اوج شهرته اعلاء و اصعاد ایتمکله خاصه وعامه نفعی شامل وهر مستفیده فائده سی حاصلدر دیمك اولور

*) رزق مقسوم ایدیکن اکله کمال وهنرك * ایتمه غبطه جهلا اولسه ده مرزوق و بکام (*

(رزق) رانك کسریله سهم و نصیبه ودنیوی واخروی عطایه و مطلقا کندیسیله انتفاع اولنان شیئه دینور (غبطه) نشده وزننده برکیمسه نك نائل اولدیغی نعمتك زوالنی تمنی ایتمه رك

کندیده

کندیده آنك مثلنه نائل اولمغی تمنی ایلمك معناسنه در (بکام) بنام وزننده فارسیدر مرادینه نائل اولان کیمسه یه دینور * مضمون بیت فضل وکمال * وعلم عزیز المنال * نحن قسمنا خزانه سندن قسمت ازلیه ایله مقسوم اولان رزق وعطا * و بعض خلص عباده مال مقابلی احسان واعطا * اولنان منافع جلیله دن اولدیغی بیلوب جهال بی کماله کمال بدلی اعطا اولنان ماله * واولوجهله انلرده اولان سرور باله * ورفاه حاله رشك وغبطه ایتمه که انك سهمنه مال بیتال * سنك حصه که علم و کمال بیهمال * اصابت ایتمکله نائل نصیب اعلی * وحائز قدح معلی * اولدیغکی ادراك ایدوب قائلك اشبو * رضینا قسمة القدوس فینا * لنا علم وللجهال مال * فان العلم کنز لیس یفنی * وان المال مؤله زوال * قطعه سی مفادنجه رزق مقسومك اولان کنز لایفنی نك قدرینی بیل * وجاهل متموله رشك وغبطه ایتمه دن صرف نظر قیل دیمکدر

) ذاك فی بحر کلامی کالنون (

(ذاك) اسم اشارت ایله کاف خطابدن مرکب اوله رق ای مخاطب شو معناسنه مبتدادر کما مر فی عنوان القطعة الثالثة من قافیة الباء (فی) ظرفیه ومؤخر نونه متعلقدر (بحر) بانك فتحیله دکزه دینور و مطلقا چوق صویه دینور لکن بوراده وسعت وکثرت ونفع علاقه لریله مجازا مجموع منظومه ده مستعملدر و بحرك کلامه اضافتی لجین الماء کبی مشبه بهك مشبهه اضافتی قبیلندندر (کلامی) یاء متکلمه اضافتله بنم کلامم دیمکدر (کالنون) ده کاف تشبیه ایچوندر نون حروف هجادن یکرمی بشنجی حرفك اسمیدر میم قافیه سی رسیدهٔ ختام اولوب نون قافیه سنك قطعهٔ اولی سی عنوانده ایراد اولنمه قرینه سیله بومعنی لفظ نونك معنای قریبیدر و بو قطعه نك اول بیتنده کله جکی اوزره نون بالغك اسمیدر که بحسب المقام معنای بعیدیدر لکن ناظم تحریر توریه وایهام طریقیله بومعنایی مراد ایتدیکنه بحر لفظی دلیلدر وکالنون لفظی ظرف مستقر اوله رق مبتدانك خبریدر (مفهوم عنوان کثرت منافعده بحره مشابه اولان منظومه مك ایچنده شونظم دلارا یعنی بو قطعهٔ رنکین ادا نون منافع‌نما و حوت رونقپیرا کیبدر دیمکدر

*) لقب حضرت یونس ذوالنون * جمعی انوان بالغك آدیده نون (*

(ذوالنون) صاحب معناسنه اولان ذوکلمه سنك بالق معناسنه اولان نونه اضافتیله صاحب الحوت معناسنه حضرت یونس علی نبینا وعلیه السلام جنابلرینك لقب شریفلریدر قصه سی تفاسیرده مبسوطه در (نون) بالغه دینور حوت معناسنه وحروف هجادن حرف معروفه دینور و یازی یازه جق دویده دینور دواة ومحبره معناسنه (انوان) همزه نك فتحیله نونك جمعیدر نونك کسریله نینان کبی نونات وحیتان ومحابر معناسنه

*) صالقمك کوك دیی اولمش عرجون * خرمانك اورته بوداغیده عهون (*

(عرجون) عصفور وزننده خرما واوزم مقوله سنك صالقمنه یاخود صالقمك دبنه یاخود صالقم قطع اولندقده اغاج اوزرنده قوریوب قلان صالقم دبنه دینور ناظمك مختاری معنای ثالثدر مفسرین کرام عرجون اعوجاج معناسنه اولان انعراجدن فعلون وزننده اولمق اوزره شمراخ معوج ایله تفسیر ایلدیلر که چوپلو صالقمك قوریوب اکیلمسی حالنه دینور (عهون) قعود وزننده ناظمك بیاننه کوره خرما اغاجنك تا اورته سنده اولان بوداغنه دینور لکن قاموسك ثبتنه کوره عهون جلود وزننده قیون یوکی یاخود الوان رنکله بویانمش یوك معناسنه اولان عهن لفظنك جمعیدر اما خرمانك بینی سنه یقین یعنی باشنه قریب یره بتن خرمادالنه عاهن دینور صاحب وزننده جمعی عواهن کلور صواحب وزننده

*) ذوشجون اولدی قارشمش سوزلر * حاجته دیندی شجن جمعی شجون (*

(ذوشجون) شبنك ضمیله ذوفنون وزننده داللی بوداقلی شعب وفروع صاحبی نسنه یه دینور برقصه ایله قصهٔ اخرایه استدلال اولندقده ضرب اولنان اشبو (الحدیث ذوشجون) مثلی ذوفنون واغراض معناسنه اوله رق فرع وشعبه معناسنه اولان شجن لفظنك جمعیدر که جبل وزننده در (شجن) فتحتینله حاجته ومهمه یه وکرکلو نسنه یه دینور وهم وحزن وتاسه یه دینور ومطلقا هرنسنه نك شعبه سنه وفرعنه دینور (شجون) فنون وزننده شجن مزبورك جمعیدر اشجان کبی وشجن وشجون که قعود وزننده مفرد اوله رق محزون اولمق معناسنه در وبر کیمسه یی محزون ایلمك معناسنه در

*) دائم اولمق دیمه در دیمومه * همدخی کلدی اومعنایه وتون (*

(دیمومه) دالك فتحیله کینونه وزننده دائم وبرقرار وثابت وپایدار اولمق معناسنه در دوم ودوام کبی (وتون) قعود وزننده ووتنه وعده وزننده برنسنه منقطع اولمیوب متمادی ودائمی اولمق معناسنه در مثلا باشلی صو کبی وثابت برقرار اولان نسنه یه واتن دینور صاحب وزننده ودائم ودیوم دینور

*) لن ترانی بنی سن کورمزسن * اونیجه اوله بیلور کیف یکون (*

(لن ترانی) ترکیبنده لن لامك فتحی ونونك سکونیله نفی استقباله موضوع حرف ناصبدر تری رؤیتدن فعل مضارع مفرد مذکر مخاطبدر فاعلی تحتنده مستتر انت ضمیریدر نون نون وقایه در ویاء متکلم فعلك مفعولی اوله رق متکلم وحده ضمیریدر وبو جمله نك مفهومی ای مخاطب سن بنی کورمزسن دیمك اولور وبعض اهل لغت لن کلمه سنك تأکید نفی استقباله دلالت ایتمسنه ذاهب اولملریله انلره کوره سن بنی البته کوره مزسن دیمك اولور (کیف یکون) ترکیبنده کیف کلمه سی الف قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنك اواخرنده شرح وبیان اولندیغی اوزره نیجه ونه کونه معناسنه اداة استفهامدر یکون فعل تام اوله رق یوجد ویحقق معناسنه در فاعلی هو ضمیری تحتنده مستتر اوله رق متقدم مذکوره یاخود متکلم ایله مخاطب بیننده اولان شیٔ معهوده راجعدر (مفهوم ترکیب اوشی نیجه اولور ونیجه اوله بیلور معناسنه در استفهام تحقیقی یه وانکاری یه محتملدر

*) رکن هرنسنه نك اقوی طرفی * دخی میل ایتمکه ده دیندی رکون (*

(رکن) رانك ضمی وکافك سکونیله برنسنه نك پك قوی ومحکم اولان جانبنه وکوشه سنه دینور وامر عظیم معناسنه در ومدار قوت اولان نسنه یه دینور ملك ومال وعسکر ومتعلقات کبی وعزت وشوکته وقوت وقدرته اطلاق اولنور (رکون) قعود وزننده برنسنه یه صمیمی میل وتوجه ایلمك معناسنه در

*) پرده در کن واکنه جمعی * اولمش آتش یقه جق برکانون (*

(کن) کافك کسری ونونك تشدیدیله ایچنده برنسنه ستر وحفظ اولنان وعایه ومحفظه یه دینور وبرشیئك پرده لنوب کیزلنه جك ستره یه دینور واوه واوطه یه اطلاق اولنور کافلرك کسریله کنه وکنان کبی (اکنه) اعنه وزننده کن مزبورك جمعیدر اشجار وزننده اکنان کبی (کانون) قانون وزننده وکانونه ها ایله آتش اوجاغنه دینور آتشی ستر وحفظ ایلدیکنه مبنیدر وفصل شتاده ایکی شهر رومی اسمیدر که کانون اول وکانون ثانی تعبیر اولنور وکانون ثقیل وکران جان اولمغله مجلسه کثافت واغراق ویرن کیمسه یه دینور

*) اسکی ماله دینلورمش عاهن * هم خزینه آدی قیطون یقطون (*

(عاهن) کاهن وزننده مدت مدیده دنبرو الده اولان قدیمی اسکی ماله دینور تالد وتلید کبی وحاضر معناسنه در ومقیم وثابت معناسنه در وفقیر وکدایه دینور وبو قطعه نك بیت ثانیسی شرحنده کچدیکی اوزره خرمایننسنه یقین یرده ثابت اولان خرما دالنه دینور (قیطون) جحون وزننده وناظمك بیاننه کوره بنه وزن مزبور اوزره قلب مکانله (یقطون) ایچنده امتعه واشیا حفظ اولنان خزینه اوطه سنه وکیلاره دینور

*) دیندی صندوقه صوان ایله صیان * دخی صاقلنمش اولانه دی مصون (*

(صوان) صادك حرکات ثلاثیله و(صیان) بنه صادك حرکات ثلاثیله سحاب وکتاب وغراب وزنلرنده ایچنده اثواب حفظ اولنان صندوقٔ مقوله سنه دینور (مصون) مقول وزننده محفوظ اولان نسنه یه دینور

*) عاین اولکیم یرامز کوزله باقر * بدنظر دکمش اولاندر معیون (*

(عاین) عاهن وزننده یرامز کوزیله بقسان یعنی باقدیغی نسنه یه کوزی دکر اولان کیمسه یه دینور وکوزی پك دکن بدنظر کیمسه یه معیان دینور محراب وزننده وعیون دینور صبور وزننده (معیون) مغبون وزننده یرامز کوز دککله نظر ایرمش واصابت عینه اوغرامش نسنه یه دینور

*) شنئان بغض وعداوت دیمه در * خطب وشان امره دینور جمعی شئون (*

(شنئان) فتحاتله نزوان وزننده وشنأ شینك حرکات ثلاثی ونونك سکونیله وشنأه حمزه وزننده ومشنأ مقعد وزننده ومشنئه مسئله وزننده وشنئان سلمان وزننده وهمزه سز شنان سحاب وزننده بغض وعداوت ودشمنلك ایلمك معناسنه در (خطب) خانك فتحی وطانك سکونیله مطلقا ایشه دینور شان وامر وکار معناسنه در کرك صغیر وکرك عظیم اولسون جمعی خطوب کلور خانك ضمیله لکن راغبك مفرداتده بیانی اوزره خطب شول امر عظیمه دینور که انك حقنده تخاطب ناس کثیر اوله بوصورتده اخص اولور (شأن) شینك فتحی همزه نك سکونیله امر وحال وایش معناسنه در السنه ده همزه یی الفه قلبله شان متداولدر (شئون) شجون وزننده وشئان جبال وزننده شأن مزبورك جمعیدر

*) ریب شك ایتمه دخی بود هرك * حادثاتنه دینور ریب منون (*

(ریب) عیب وزننده برنسنه ده برحالت توهمیله واقع اولان شك وشبهه معناسنه در وبرماده سببیله نفس متخدش ومضطرب اولمق معناسنه وموجب اضطراب درون اولان حاجته دینور وباعث تعییب وتعییر اولان تهمته دینور وسوء ظنه دینور ودرونه خدشه واضطراب ایراث ایدن حوادث ونوائبه دینور (ریب المنون) اضافتله دهر وزمانده حادث اولان حادثات ونوائبه ودواهی ومصائبه دینور زیرا ریب موجب قلق واضطراب اولان نائبه ونازله یه دینور (منون) صبور وزننده دهره وزمانه دینور

*) سرینی فاش ایدیجیدر علنه * آشکار اوله علن کبی علون (*

(علنه) عینك ضمیله همزه وزننده اصلا کتم سر ایتمیوب ودیعهٔ قوهٔ حافظه سی اولان اسراری ناسه ابراز وابداء وکشف وافشا ایتمك معتادی اولان کیمسه یه دینور (علن) فتحتینله و(علون) ظهور وزننده وعلانیه کراهیه وزننده برنسنه ظاهر وآشکار اولمق معناسنه در که سر مقابلیدر وفارسیده باز دینور

*) دل غمناکله قیل حقه نیاز * ادع الله بقلب محزون (*

مصراع اولك ثانینك ترجمه سیدر (ادع) بطریق الخضوع والتذلل حاجت طلب ایتمك معناسنه اولان دعادن امر مخاطبدر تحتنده مستتر انت ضمیری فاعلیدر خطاب من یصلح

الخطابه عامدر (لله) لام جارهٔ زائده ایله ادع فعلنك مفعولیدر (بقلب) ده باء جاره ادع فعلنه متعلقدر قلب اعضاء باطنیه دن یورك وكوكل تعبیر اولنان عضوك اسمی اوله رق مفعول به غیر صریحیدر (محزون) مغموم وزننده حزن وغم ایله متصف معناسنه قلبك صفتیدر غمناك غمناك وزننده عربی اولان غم ایله فارسیده ادات نسبت اولان ناك لفظندن مركب اوله رق غم او وحزین معناسنددر (حاصل معنی واضح وهویدادر

*) سرنوشت كهر پاك اكثر * خاتمك نقشی كبیدر وارون (*

(سرنوشت) سینك فتحی ورانك سكونی ونونك ضمی وواوك كسریله فارسیده باش یازوسی معناسنه دركه تقدیر ممتنع التغییر ازلیدن عبارتدر تركیده آلن یازوسی تعبیر اولنور (كهر) كاف فارسینك ضمیله جوهر معناسنه دركه ذی قیمت طاشلره اطلاق اولنور جوهر وزننده كوهر كبی (وارون) قارون وزننده وراء مهمله یرینه ژای فارسیه ایله واژون وها ایله وارونه وواژونه مقلوب ومعكوس وبدبخت ومنحوس ترس دونمش بركشته حال نسنه یه دینور واژكون وواژكونه كبی (محصول بیت افراد ناسدن ظریف وادیب وپاك نژاد ونجیب یعنی هنرور ولبیب وپاكیزه نهاد واریب اولان ذواتك اكثرینك طالعی یاور وبختی مساعد اولمغله نوشتهٔ ناصیهٔ آمالی * اشراف قوم لم ینالوا قوتهم * وشرار قوم فی النعیم الارغد * نشیده سنجه ظاهر حاله نظرا مقلوب ومنكوس * وفصوص ذی قیمتك خطی كبی معكوسدر دیمكدر

) عون مولانا امان الخائفین (

(عون) عینك فتحی وواوك سكونیله یاردم ومدد معناسنه اعانه دن اسمدر ومعین وظهیر معناسنه در ومولی یه اضافتله مبتدادر (مولی) میمك فتحی والفك قصریله مالك الملك والملكوت حضرتلرینه اطلاق اولنور ومطلقا معین وناصر معناسنه ومنعم معناسنه ومعانیٔ سائره ده استعمال اولنور ومولی متكلم مع الغیر ضمیرینه مضافدر (امان) سلام وزننده وامن سمن وزننده وامن فتحتیله وامنة فتحاتله خوفك ضدیدركه آسوده وقورقوسز اولمق معناسنه مبتدانك خبریدر (خائفین) طائفین وزننده آمن مقابلی اولان خائفك جمعی اولمق اوزره قورقوجی كیمسه لر معناسنه امانك مضاف الیهیدر مفهوم عنوان غنی عن البیاندر

*) اولدی یاردمجی معاون هم معین * استرز یاردم دیمكدر نستعین (*

(معاون) مقابل وزننده و(معین) مقیم وزننده یاردمجی یه دینور ولی وظهیر ونصیر كبی فارسیده یاور ودستكیر دینور (نستعین) استفعال بابندن مضارع متكلم مع الغیردر عون ویاردم استرز دیمك معناسنه در

*) شرب هم اولمش صوسزلر ایچمه سی * طاتلی صوكیم پاك اقار ماء معین (*

(شرب) شینك حركات ثلاثی ورانك سكونیله صوبی وسائر مشروباتی ایچمك معناسنه در ناظمك صوسزلر ایچمه سی قولی تخصیصه مبنی دكلدر بلكه اكثریا مشروبات دفع عطش وتسكین حرارت ایچون شرب اولنمغله حكم اكثری بیاندر والا بعضا شرب فقط تلذذ ایچون وتداوی ایچونده اولور (ماء معین) تركیب توصیفی اوله رق ناظمك بیاننه كوره ماء عذب جاری وصافی معناسنه دركه ذكر فی نظمه لكن اهل لغتك ومفسرینك بیاننه كوره معین مكین وزننده ومعیون منصور وزننده یریوزنده ظاهر وآشكاره جریان ایدن صویه دینوركه جری وسیلانی رأی العین مشاهده اولنور اوله واخذ وتناولی سهل اوله غالبا ناظم مرحومك مأخذنده وماء معیون ومعین ظاهر جار علی وجه الارض سهل المأخذ عبارهسنده ظاء معجمه نك طاء مهمله ایله مرسوم اولمسندن نشأت ایلمشدر بوصورتده شول صوكیم ظاهر اقار ماء معین

دینلمك ظاهردر

*) هب ایچنلر اوله لذتیاب هم * دینمك اولمش لذة للشاربین (*

(لذة للشاربین) طعمنده اصلا طبعه منافر وصف مكروه بولنمامغله ایچنلر متلذذ وصفایاب اولان لذتلو وخوشگوار صویه وسائر مشروباته علی طریق الوصف اطلاق اولنور زیرا لذت لامك فتحی وذالك تشدیدیله لذیذ وطاتلی معناسنه اولان لذك مؤنثی اولمغله شربة لذیذة معناسنه اولور یاخود لذت طاتلیلق وخوشلق معناسنه مصدر اولور بوتقدیرجه یا تقدیر مضاف ایله ذات لذت یاخود رجل عدل قبیلندن اوله رق بطریق المبالغه مصدر وصف واقع اولمش اولور شاربین ایچیجی معناسنه اولان شاربك جمعیدر

*) جنه دینمش جنان قلبه جنان * قلبله تصدیق ایدنلر موقنین (*

(جنان) جبال وزننده اشجار مثمره یی مشتمل باغچه وبستان معناسنه اولان جنتك جمعیدر (جنان) سحاب وزننده قلبه اطلاق اولنور یاخود قلبده محل سر اولان روعه دینوركه كوكل تعبیر اولنور ومطلقا برنسنه نك جوفنه وایچروسنه دینور ولباسه دینور وكیجه یه یاخود كیجه نك ظلمتنه دینور وروحه دینور جان معناسنه (موقنین) ایقاندن اسم فاعل جمع مذكردر برنسنه یی شك وشبهه سز اعتقاد صحیحله بیلوب تصدیق ایدن كیمسه لره دینور رحالت رفعنده موقنون دینور

*) خلدایمش هم جنتك برآدیده * اهل تقوی جایی مثوی المتقین (*

(خلد) خانك ضمی ولامك سكونیله جنته اطلاق اولنور فردوس ودار السلام كبی واضافتله دار الخلد دخی دینور وخلد دوام وبقا یعنی ابدی ودائمی قالمق معناسنه در وحلی نسواندن بیلازیكه دینور سوار معناسنه وكوپه یه دینور قرط معناسنه فتحاتله خلده كبی (مثوی المتقین) اضافتله الله تعالینك عقابندن نفسنی حفظ ووقایه ایدن كیمسه لرك منزل ومأواسی واقامتگاهی معناسنه در زیرا مثوی مأوی وزننده ومراد فیدركه منزل ومحل اقامت معناسنه در متقین اتقادن اسم فاعل جمع مذكر در متقی لغتده مطلقا برنسنه دن حذر ایدوب صاقنیجی معناسنه در وشرعده حق جل وعلا حضرتلرینك عذابنه مؤدی اولان معاصیدن نفسنی حفظ وصیانت ایدیجی كیمسه یه دینور

*) جنت اعلاده مخصوصا دخی * بیت حمد اولمش مقام صابرین (*

(بیت الحمد) اضافتله اثرده وارد اولدیغی اوزره جنات عالیاتده اهل ایماندن قضاء الهی یه رضا وبلایا ومصائبه بلاجزع صبر وتحمل ایدن صابرینه مخصوص قصور عالیه ومنازل رفیعه دن هر برینك اسمیدر قضاء ازلی یه حسن رضاء ومشاق طاعاته صبر ایله عهده وفا وسرا وضراده مواظب حمد وثنا اولملری باعث تسمیه وسبب جزاء اولمشدر

*) سزكیرك ای مؤمنین آكه ابد * ساكن اولك فادخلوها خالدین (*

(فادخلوها خالدین) نظم كریمنده فا عاطفهٔ سببیه در ادخلوا دخولدن امر مخاطب جمع مذكردر جمع مذكر ضمیری علی سبیل التغلیب مؤمنین ومؤمناتدن عبارتدر مؤنث ضمیری جنته راجعدر خالدین خلوددن اسم فاعل جمع مذكردر كه ابدی ودائمی برقرار معناسنه اولان خالدك جمعیدر الی غیر النهایه مكث واقامتكز مقدر اولدیغی حالده ای مؤمنین متقیلر سزلر جنته داخل اولك وكیرك دیمكدر مراد ناظم سورهٔ زمرك اواخرنده واقع * وقال لهم خزنتها سلام علیكم طبتم فادخلوها خالدین * نظم جلیلنك تفسیرینه ایما واشارتدر

*) غصه لنمزلر دیمك لا یحزنون * جمله سی امنیت اوزره آمنین (*

(لایحزنون) باب رابعدن فعل مضارع نفی استقبال جمع مذکر غائبدر انلر مغموم ومحزون اولمزلر یعنی غصه لنمزلر وطاسه لنمزلر دیمکدر (آمنین) خالدین وزننده آمن لفظنك جمعیدر آمن صاحب وزننده وامین امیر وزننده قلبنده خوف واندیشه دن اثر اولمیوب درونی غصه واندوهدن سالم وآسوده اولان کیمسه یه دینور

*) هم یدنجی کوکده علیین مقام * صاعد اولورا کا روح مؤمنین (*

(علیین) عینك ولام مشدده نك کسری ویانك تشدیدیله بطیخ وزننده اولان علی کلمه سنك جمعی اوله رق سماء سابعه ده برموضع ومقامك اسمیدر که ابداندن مفارقت ایدن ارواح مؤمنین اورایه عروج وصعود ایدر یاخود علیین اشرف مواضع جنانك اسمیدر نته کیم سجین اشر مواضع نیرانك اسمیدر یاخود اشرف امکنهٔ جنانك اهالی وسکاننك اسمیدر یاخود سماء سابعه نك اسمیدر یاخود حفظه ملائکه سنك دفتر ودیوانلری اسمیدر که مؤمنینك اعمال صالحه سی اورایه رفع اولنور یاخود درجات جنانك اعلاسی اسمیدر

*) چونکه غلمان اولدی خدام ارم * انده جنت قزلری در حور عین (*

(غلمان) غینك کسریله ولدان وزننده کوله ومملوك معناسنه یاخود نوجوان اوغلان معناسنه اولان غلام لفظنك جمعیدر ممالیك وکوله لر یاخود مراهق ونو بالغ اوغلنلر معناسنه در لکن بطریق الغلبه اهل جنتك خادملری اولوب حسن وجمالده بیمثال وشباب وطراوتلری ابدالاباد دائم وبی زوال اولان نورس محبوبلره اطلاق اولنور (حور عین) جناب خلاق قدیر تعالی شانه حضرتلرینك عباد مؤمنین ایچون جنتده لابطریق التولد انشا وایجاد ایتدیکی ابکار بهیه وعذراء شهیه یه دینور که لسانمزده حوری تعبیر اولنور تعبیر وتوصیفدن خارج اولان حسن وجمال وملاحت بیمثاللرندن بومقامده فقط دیدهٔ عالمبهارینك حسننه یاخود شطر الحسن اولان بیاض جسم ایله ملاك ملاحت اولان عین دعجاء بیهمتالرینك لطافتنه تعرض اولندی زیرا حور حانك ضمیله حوراء کلمه سنك جمعیدر حوراء حمراء وزننده کوزینك سیاهی مستدیر ودکرمی وقپاقلری اینجه ونازك واطراف وحوالیسی بیاض اولدیغی حالده چشمنك بیاضنك بیاضلغی صافی وسیاهنك سیاهلغی شدید وقویو اولان دختر پری پیکره دینور یاخود آهو کوزی کبی آغی اولمیوب بتون سیاه چشم اولان جنت نکارنه دینور یاخود بدنی سیم صافی کبی پك بیاض اوله رق کوزینك بیاض وسوادی خالص وقویو اولان محبوبه یه دینور (عین) عینك کسریله عیناء کلمه سنك جمعیدر عیناء حمراء وزننده واسعة العین اولان بادم کوزلی قزه وخاتونه دینور

*) شول ملکلر کیم یازارا عمالمز * آنلره دینمش کراما کاتبین (*

(کراما کاتبین) ده کرام عظام وزننده کریمك جمعیدر کاتبین کاتبك جمعیدر وایکیسیده منصوب اوله رق اشبو * وان علیکم لحافظین کراما کاتبین * نظم جلیلنده مقدر اولان ملائکه نك صفتلریدر زیرا تقدیر نظم کریم وان علیکم لملائکة حافظین در بو ملکلره حافظین اطلاقی عباد مکلفینك اعمال وافعالنی نقیر وقطمیر حفظ وضبط ایتدکلری ایچوندر وکرام ایله منعوت اولملری عندالله کرامت وعزت وعلو رتبه وحرمتلرینه مبنیدر وکاتبین ایله موصوف اولملری یوم قیامتده مکلفینه عرض واعطا اولنمق ایچون دنیاده کندیلردن صادر اولان اقوال واعمالی خیرا وشرا دفتر اعماللرینه کتب وتحریره مأمور ومؤکل اولدقلری ایچوندر

*) شاهدز حق تکریسی هر عالمك * نشهد الله اله العالمین (*

(مصراع اولك ثانینك ترجمه سیدر (نشهد) باب رابعدن مضارع متکلم مع الغیردر واقعه مطابق

علم قطعی ایله بیلور واقرار ایده رز دیمکدر فاعلی تحتنده مستتر نحن ضمیریدر (الله) محذوف ان نك اسمی اوله رق منصوبدر (اله) کتاب وزننده معبود ونکری معناسنه در وان نك خبری اولمق اوزره مرفوعدر (عالمین) لامك فتحیله مایعلم به الصانع معناسنه اولان عالم لفظنك جمعیدر وبو عالم لفظی ماسوی اللهك مجموع من حیث المجموعنه اطلاق اولندیغی کبی اجناسندن هر برجنسه ده اطلاق اولنور عالم انسان وعالم حیوان وعالم افلاك وعالم عناصر کبی وجمعیتی بو اعتبار ایله در وعالمین الهك مضاف الیهیدر وان اسمیله وخبریله جمله سی منصوب المحل اوله رق نشهد فعلنك مفعولیدر وبو حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان کلمه سنك حذفی هرنقدر خارج از قواعد حذف ایسه ده لاجل الضروره ناظم ارتکاب ایتمشدر

*) اهل کفرك قهریله اوهالکی * انه بالخزی مخزی الکافرین (*

(بیت اول ثانینك ترجمه سیدر (انه) ده ان همزه نك کسری ونونك تشدیدیله حروف مشبهه بالفعلدندر کامر مرارا ضمیر غائب الله تعالی یه راجع اولمق اوزره ان نك اسمیدر (بالخزی) ده باء جاره مؤخر مخزی کلمه سنه متعلقدر خزی خانك کسری وزانك سکونیله برکیمسه بربلیه یه ورسوایلغه اوغرامغله بین الناس خور وذلیل اولمق معناسنه در بو معنی ایسه ترجمه یه ملایم دکلدر بلکه ترجمه یه موافق اولان واوی اوله رق بالخزو اولمقدر زیرا خزو خانك فتحی وزانك سکونیله قهر وغلبه معناسنه در مگر که ثلاثیدن مصدر اولان خزی افعالدن اولان اخزاء معناسنه درکه اهانت ورسوا ایلمك معناسنه در بو معنایه استعمالی ثابت اولورسه اصلاحی قابلدر وبالخزی مؤخر مخزینك مفعول به غیر صریحیدر (مخزی) افعال بابندن یعنی اخزادن اسم فاعل اوله رق افضاح واهانت ورسوای ایدیجی معناسنه درکه هلاك معنوی ایله اهلاکی مستلزمدر ومخزی تقدیرا مرفوع ان نك خبریدر (کافرین) کافرك جمعیدر کافر ایمان وتوحیدی ساتر اولان خاسره اطلاق اولندیغی میم قافیه سنك قطعهٔ اخیره سی شرحنده کچدی قالدیکه هلاك حجاز لغتنده وعامهٔ عرب لغتنده لازم اولمغله هالك هلاك وتباه اولان شیئه دینور ناظم ایسه مهلك معناسنه یعنی هلاك ایدیجی معناسنده استعمال ایتدی مگر که هلاك لفظنك متعدی اوله رق استعمالی عندلرنده ثابت اولان بنی تمیم لغتنه مبنی اوله والحاصل * اهل کفرك قهریله اومهلکی * انه بالخز ومخزی الکافرین * دینلسه اولی اولوردی

*) پرزیان اولمقده انجق کافران * انما الکفار کانوا خاسرین (*

(بیت مقدم ثالثینك ترجمه سیدر وترجمه ده واقع اولان کافران لفظی کافرك آخرینه فارسیده ادات جمع اولان الف ونون الحاقیله کافرك جمعیدر (انما) الف قافیه سنك آخر قطعه سنده کچدیکی اوزره انجق معناسنه طرق قصردندر (الکفار) کافك ضمی وفانك تشدیدیله کافرك جمع مکسریدر ومبتدادر (کانوا) افعال ناقصه دن اولان کان فعلنك جمع مذکر غائبیدر جمع ضمیری اسمی اوله رق کفاردن عبارتدر (خاسرین) جمع مذکر سالم صیغه سیله تجارتده ضرر وزیانه اوغرامغله اصل مال اولان سرمایه یی ضایع وتلف ایدن کیمسه معناسنه اولان خاسرك جمعیدر وکان نك خبری اولمق اوزره منصوبدر وکان اسمیله وخبریله جمله سی مبتدانك خبریدر وبو خسراندن مراد خسران آخرتدر که نعیم مقیم مؤبده سبب اولان توحید وایمانی اراده لریله ترك ایدوب عذاب الیم مخلدی موجب اولان کفر وضلالی ترجیح واختیار ایتمه لرندن عبارتدر

*) آدمه شیطاندر خصم مبین * شر ومکرندن امان اولمه امین (*

یعنی شیطان لعین آدمه وبنی آدمه خصم قوی وعدو مبین در الامان الحذر صقین انك

شرومكيده سندن وكونا كون مكر وحيله سندن آسوده وامين اولمه يعنى وسوسه واغواسنه
اتباعله آنك حزبندن اولمه ديمكدر

) فاتبع مسلك اهل العرفان (

(فاتبع) ده فاء فصيحه ياخود استينافيه در اتبع همزه نك كسرى وتاء مشدده نك فتحيله موافقت ومتابعت ايدوب اويمق معناسنه اولان اتباعدن امر مخاطب مفرد مذكردر فاعلى تحتنده مستتر انت ضميريدرسن تبعيت ايله واوى معناسنه وبوقطعه ده مذكور اولان اتباعلره براعت استهلال خفى دكلدر (مسلك) منهج وزننده حسى ومعنوى طريق معناسنه فعل امرك مفعوليدر ومابعدنه مضافدر (اهل) همزه نك فتحى وهانك سكونيله برنسبك ياخود بر دينك ياخود برصنعتك يا بر بيتك يابر بلده نك جمع ايلديكى كيمسه لره دينور (عرفان) عينك كسريله برشيئى تأمل وتفكر وآثارينى ملاحظه وتدبر طريقيله ادراك ومعرفت معناسنه اهلك مضاف اليهيدر مفهوم عنوان علم وعرفان ومعرفت يزدان كنديلرى جمع ايلديكى ذواتك
اثرينه اقتفا وانلره اقتدا ايله ديمكدر

*) صوسز اولانه دى عطشان نطشان * ساغب لاغب ايمش هم آج اولان (*

(عطشان) سكران وزننده معده سنه حرارت عارض اولوب صو صامش كيمسه يه دينور وزن مزبور اوزره حران ونجران وظمئان كبى مؤنثى عطشى وعطشانه در جمعى عينك كسريله عطاش كلور فارسيده تشنه دينور (نطشان) عطشان وزننده برلفظ مهملدركه عطشان لفظنه مزاوجه واتباع طريقيله ذكر اولنور اتباع همزه نك كسريله اسراف وزننده بركلمه عقبنده ذكر اولنان كلمۀ مهمله دن عبارتدر يقال عطشان نطشان اى ظمأن وحسن بسن اى مليح يعنى بونلرده كلمۀ ثانيه ايچون معناى موضوع له يوقدر لسانمزده كتاب متاب آتش ماتش يصدق مصدق مقوله لرنده اولان مهملات بمعنالر كبى (ساغب) صاحب وزننده وسغبان عطشان وزننده جايع وجوعان كبى قارنى آج آدمه دينور مؤنثنده ساغبه وسغبى وجمعنده
سغاب دينور (لاغب) ساغب وزننده ومهمليدركه مزاوجه واتباعله ذكر اولنور

*) سائغ لائغ ايمش اوله طعام * كه اوله يوتمه سى هضمى آسان (*

(سائغ) سائل وزننده وسيغ سيف وزننده الماسيه ومحلبى وفالوذج مقوله سى بوغازدن سهولتله كچن ومعده يه ثقلت ويرميوب تيزجه هضم اولان طعامه وخوشكوار اولان شرابه دينور (لائغ) سائغ وزننده ليغ سيغ وزننده سائغ وسيغ كلمه لرينه اتباعا ذكر اولنورلر يقال طعام
سائغ لائغ وسيغ ليغ

*) ناعس واعس امزغانجيدر * دخى سرخوشه دى سكران نكران (*

(ناعس) نائم وزننده نعاس عارض اولمش كيمسه يه دينوركه امزغانجى واو يوقلبجى تعبير اولنور ياخود اويقو كلوب باصمغله حواس وقواسنه اويوشقلق وفتور عارض اولان كيمسه يه دينور (واعس) ناعس وزننده وناعسه اتباع ومزاوجه ايله ذكر اولنور (سكران) عطشان وزننده مست وسرخوش كيمسه يه دينور مؤنثى صرعى وزننده سكرى وسكرانه در (نكران) وزن مزبور
سكران لفظنه اتباعله ذكر اولنور سرخوش مرخوش كبى

*) ديندى فعلنده پشيمان اولنه * نادم سادم وندمان سدمان (*

(نادم) خادم وزننده برايشى اشلديكنه ياخود ايشلمه سى ممكن ايكن ترك ايتديكنه ندامت وپشيمانلق عارض اولان كيمسه يه دينور وزن مزبور اوزره (سادم) نادمه اتباعله ذكر اولنور (ندمان) سكران وزننده نادم كبى فعلنده وقولنده پشيمان اولان كيمسه يه دينور نادمك جمعى جهال

وزنده

وزننده ندام وندمانك جمعى نونك فتحيله ندامى در سكارى وزننده ووزن مزبور اوزره (سدمان) ندمان كلمه سنه اتباعله ذكر اولنور لكن سادم وسدمان ندامت وپشيمانلغه مقارن غمكين ومحزون
كيمسه يه ديلمكله توكيد اولمق ظاهردر

*) تافه نافه ايمش شئ حقير * صقر بقرك دخى معناسى يلان (*

(تافه) تاء مثناة وفا ايله صاحب وزننده پك ناچيز وكمتر حقير نسنه يه دينور (نافه) وزن مزبور اوزره نونله تافه كلمه سنه مزاوجه ايله ذكر اولنور ونافه قورقق وضعيف القلب اولان جبان كيمسه يه ده دينور (صقر) صادك ضمى وقافك فتحيله زفر وزننده واضح وصريح اولان فاحش يلانه دينور سمانى وزننده صقارى كبى وينه وزن مزبور اوزره (بقر) ناظمك بيانى اوزره لفظ مهمل اولوب صقره اتباعا ذكر اولنور لكن قاموسك البقر كصرد الكذب والداهية قولى دخى يقال جاء بالصقر والبقر وبالصقارى والبقارى اى بالكذب الصريح قولى كه صقر ايله بقر بيننده كذلك صقارى ايله بقارى بيننده واو عاطفه ايرادى صقر وبقر كذلك صقارى وبقارى (والنى قولها كذبا ومينا) قبيلندن اوله رق احد مترادفينى آخر اوزره عطف وافادۀ تأكيد اولور قالديكه مقتضاى نظم صقر بقر كلمه لرينك قافلرى ساكن اولمقدر بوكا ايسه لغت مساعد دكلدر بوتقديرجه (صقر بقر ايمش افك ويلان)
ديلسه اولى اولوردى مكركه اسكان ضرورت وزن ايچون اولمش اوله

*) مرتفعدر دخى سامك نامك * موضح موجح ايمش امر عيان (*

(سامك) صاحب وزننده عالى ومرتفع نسنه يه دينور باذخ وشامخ وقالص كبى (نامك) سامك وزننده ومهمليدركه اتباعا ذكر اولنور (موضح) ايضاحدن اسم فاعل بنيه سيله واضح وبارز معناسنه دركه ظاهر وعيان اولان نسنه يه دينور (موجح) وزن مزبور اوزره ظاهر وعيان اولان نسنه يه دينور وموضح لفظنه اتباعله ده ذكر اولنور لكن ايجاح ظهور معناسنه لازم وايضاح اظهار معناسنه متعدى اولمغله موضح اسم مفعول وموجح اسم فاعل اولمق اقتضا ايدر بوايسه
اتباعه منافيدر بوتقديرجه * واضح واجح ايمش امر عيان * ديلسه واضح واجح اولوردى

*) هز بز كده ماكى خفت * هايع لايع ايسه شخص جبان (*

(هز) هانك كسرى وزانك تشديديله وها ايله هزه كشايش خاطره وفرح ومسرته وجنبش نشاطه دينوركه ارتياح وخفتى مستبعدر (بز) بانك كسرى وزاى مشدده ايله هز لفظنه اتباع ومزاوجه ايله تلفظ اولنور (هايع) بايع وزننده وهاع قاض وزننده هم جبان وهم ضعيف اولان قورقق وناتوان كيمسه يه دينور (لايع) هايع وزننده ولاع هاع وزننده مزاوجه واتباعله
تلفظ اولنورلر يقال رجل هايع لايع وهاع لاع اى جبان ضعيف

*) قوجه قارى دخى شهله كهله * مسمغد مسمئد اولش طار يلان (*

(شهله) شين معجمه نك فتحيله شمله وزننده قوجه قارى يه دينور عجوز وخيزبون كبى واورته ياشلو عاقله خاتونه دينور (كهله) شهله وزننده عند البعض كهل لفظنك مؤنثيدركه وجودنده شيخوخت وقوجه لق اماره سى ظهور ايتمش اولان خاتونه دينور وبعض اهل لغت عندنده رجل كهل دينلور امرأة كهلة دينلمز الا شهلة لفظنه اتباع وارد واجله امرأة شهلة كهلة دينلور ناظمك مختارى بوقولدر (مسمغد) اسمغداددن يعنى اقشعرار بابندن اسم فاعل صيغه سيله وغين معجمه يرينه عين مهمله ايله مسمعدينه مقشعر وزننده پرغضب اولوب زياده تهور لنوب طار يلان كيمسه يه دينور وزن مزبور اوزره همزه ايله (مسمئد) بونلره اتباعله تلفظ اولنور

*) خبطه نبطه ديمه مفهومى زكام * قالميان صبر يده عميان ايمان (*

(خبطه) خاء معجمه و باء موحده ایله تمره وزننده هنکام شتاده زکام علتنه اوغرامغه دینور (نبطه) نون ایله ینه تمره وزننده خبطه لفظنه ازدواجله بالمشاکله ایراد اولنور (عیمان) عطشان وزننده قاموسك بیانی اوزره اموال ومواشیسی تلف وزوجه سی فوت اولمش کیمسه یه دینور که نوائب ورزایانك تواردندن ناشی صبر وتحملی قالمامغی مستبعدر (ایمان) ینه عطشان وزننده عیمان لفظنه اتباعله بالمزاوجه استعمال اولنور یقال رجل عیمان ایمان اذا ذهبت ابله وماله وماتت امرأته

*) بردیمك واحد قاحد اولمش * حاذق باذق ایو استادان (*

(واحد) معلومدر که مبدأ عدد حسابه دینور ترکیده بر تعبیر اولنور (قاحد) قافله واحد وزننده واحد لفظنه اتباعله ازدواجا استعمال اولنور (حاذق) ذالك کسریله عملده وصنعتده کرکی کبی ماهر وکامل اولان استاده دینور (باذق) ینه صادق وزننده حاذق لفظنه اتباعله ایراد اولنور وباذق اوزم صویندن ادنی طبخله مطبوخ اولوب مسکر اولان شرابه ده دینور ترجه ده واقع استادان قاعدهٔ فارسیه اوزره الف ونون الحاقیله استادك جمعیدر

*) ابدا سرمدا اولمق دائم * فوج موج آدمی سیرك اسبان (*

(ابدا) فتحتینله دائم وجاوید معناسنه در وزمان طویل معناسنه دینور وزمان بیغایهٔ مستقبلده مستعمل ظرف زماندر مقابلی ازلدر که زمان ماضی بی نهایه ده مستعملدر (سرمد) جعفر وزننده همیشه ودائم معناسنه موضوع اولمغله وعدد حروفده ووزنده ابد لفظنه مشاکل اولمامغله اتباع قبیلندن اولمیوب متوالیا ذکری تأکیده محمولدر ناظم مرحومك الفاظ مزدوجه بیننده ذکری استطرادیدر (فوج) نظمك باصمه نسخه لرنده مرسوم اولدیغی اوزره فانك فتحیله فوز وزننده در وناظمك ترجه سنه کوره آدمی سیرك اشکین ویوریکن آته دینور لکن قاموسده فوج جماعت ناس ورایحهٔ طیبه نك انتشاری ونهارك برودتی معنالرندن غیری معنی ذکر اولنمامشدر بونلر ایسه ناظمك ذکر ایتدیکی معنایه اصلا ملایم دکلدر مکر که سرعتله یوریمك معناسنه اولان افاجه دنکه افاده وزننده در اسم اوله یاخود ناظم مرحوم امهات سائره ده فوج لفظنك معنای مزبورده استعمالنه واقف اولمش اوله (موج) فوجه اتباع اولنور

*) کلیجیدر دخی بادی قادی * دینلدی ابلیسه ده شیطان لیطان (*

(بادی) وادی وزننده ناظمك ترجه سی اوزره کلیجی معناسنه در جائی وآتی وقادم کبی لکن قاموسده یاسی اصلیه اوله رق بادی ظاهر وآشکاره معناسنه ویاسی همزه دن مقلوب اولان بادی بر فعله شروع ایدیجی وباشلایجی معناسنه اولمغله کلیجی معناسنده حقیقت اولمامق اقتضا ایدر سیبیت علاقه سیله مجازا اطلاقی قابل ایسه ده استعمالنه ظفریاب اوله مدق بوصورتده دخی ظاهر دیمه بادی قادی دینلسه یاخود باشلایجی دیمه بادی قادی دینلسه فهم قاصرمه کوره اولی اولوردی ظن ایدرم (قادی) ینه وادی وزننده بادی کلمه سنه اتباعله ایراد اولنور وقادی سرعت ایدیجی معناسنه مستعملدر (شیطان) زاقافیه سنك ایکنجی قطعه سنده کجدیکی اوزره ابو الجن وابومره ایله مکنی وسین قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده سبق ایتدیکی اوزره ابلیس ووسواس وخناس ایله مسمی وتاء قافیه سنك آخر قطعه سنده کذران ایدن طاغوت لاغوتك اشهر اسامیسیدر (لیطان) شیطان وزننده واتباعله بالمشاکله ایراد اولنور

*) بومثللره اتباع دیمك * اکثر اهل لغت قولی همان (*

(اتباع) همزه نك کسری وتانك سکونیله ارداف وزننده اتباع فی الکلامدر که اول قطعه ده بیان اولدیغی اوزره بر کلمه عقبنده ذکر اولنان کلمهٔ مهمله دن عبارتدر یعنی بو قطعه ده جفت اوله رق ذکر اولنان لغتلردن وبونلر امثالندن ایکنجی مرتبه ده ذکر اولنان کلمه لر ارباب لغتك اکثری عندنده

اتباع

اتباع قبیلندندر

*) بعضیلرده دیدی توکید اما * قول اولده در انجق رجحان (*

یعنی بو مقوله لرك معناسی مقصود اولمیه رق مجرد اتباع ومزاوجه طریقیله ایراد اولنمسی اهل لغت عندنده اتفاقی اولمیوب بعض اصحاب لغت ثانی اولك مرادفی اولمق اوزره یاخود ملایم ومناسبی اولمق ملابسه سیله اولك تأکیدنی مفیددر دیدیلر لکن قول اول راجح وظاهر وقائلی اکثر ووافردر

*) اولوب اولکنه تابع ثانی * انك اولنمیه معناسی بیان (*

ناظم نحریر قول راجح اوزره اتباعه حمل ایدوب لفظ ثانی مهمل ومعناسی بیان اولنمامق ایله اتباعك معناسنی بیان ایلدی

*) شرطی واو کیرمه در آره سنه * ایمه اولطرفه عطف عنان (*

یعنی اتباع واز دواجك شرطی وعلامتی تابع ایله متبوع بیننه واو عاطفه تخلل ایتمیوب بلا واو مسرودا ذکر اولنمقدر عطف جانبنه عطف عنان یعنی امالهٔ لجام ومیل واقدام ایلمه دیمکدر

*) حق امعانله حق ظاهر اولور * یظهر الحق بحق الامعان (*

مصراع اول ثانینك ترجه سیدر (یظهر) ظهوردن مضارع مذکردر (الحق) حانك فتحی وقافك تشدیدیله ثابت ومتحقق ونفس الامره مطابق قول وفعل واعتقاددن اعم اوله رق فعلك فاعلیدر (بحق) کلمه سنده باء جاره یظهر فعلنه متعلقدر وبوراده حق لایق وروا وجدیر وسزا معناسنه اوله رق فعلك مفعول به غیرصریحیدر (امعان) همزه نك کسریله انعام وزننده برخصوصده اجتهاد واهتمام ایله سعی بلیغ وبذل مقدور ایلمك معناسنه حقك مضاف الیهیدر وحقك امعانه اضافتی صفتك موصوفه اضافتی قبیلندندر مفهوم کلام لایق اوزره امعان نظر ایله حق عیان اولور دیمکدر

*) اتباع ایتمین اهل فسقه * اولور اقبالله متبوع جهان (*

مفهوم کلام اهل فسق بدکاره متابعت وموافقت ایتمیوب یعنی انلرك راه کج ومحنه ومسلك معوجنه کتمیوب سمت سداده وسبیل رشاده سالك اولان کیمسه اقبال تام وتوجه انام ایله خلق جهانه متبوع وپیشوا واهل صلاحه رهنما اولور دیمکدر

) فی المثنی نبذة هذا البیان (

(فی المثنی) فی ظرفیهٔ مجازیه در مثنی میمك ضمی وثانك فتحی ونون مشدده نك فتحی والفك قصریله تثنیه لنمش یعنی کندیسنه برمثلی دخی ضم اولنمغله ایکی قات قیلنمش نسنه یه دینور واصطلاح نحاتده ماالحق آخره الف او یاء مفتوح ماقبلها ونون مکسورة لیدل علی ان معه مثله من جنسه معناسنه موضوعدر وبو مقامده معنای اصطلاحی مراددر وجار مع المجرور ظرف مستقر اوله رق مؤخر نبذه نك صفتیدر (نبذه) تمره وغرفه وزنلرنده بر نسنه نك ناحیه سنه وطرفنه وقطعه سنه دینور ومقدم خبردر (هذا) قطعهٔ آتیه دن عبارت اولان بیانه اشارت اولمق اوزره مؤخر مبتدادر (بیان) سحاب وزننده تبیین لفظندن اسم مفعول اولان مبین معناسنه یعنی ذکاء وفطنته مقارن ایضاح واظهار اولنمش مرام ومقصود معناسنه اسم اشارتك صفتیدر مفهوم عنوان بو قطعهٔ مبینه کلام عربده تثنیه صیغه سیله ایراد اولنان اسملردن بر نبذه و بر مقداردر دیمك اولور

*) آسمانده آی وکوندر ازهران * مشرق ومغرب دیمکدر خافقان (*

(ازهران) همزه نك وهانك فتحه لريله اشهبان وزننده تثنیه بنیه سیله کواکب فلکدن آی ایله کونشه اطلاق اولنور ازهر غایت حسن وصفوت اوزره آق و براق ونیر ولامع اولان شیئه دینور وبوملابسه ایله قمرك اسما سندن اولمغله تغلیبا شمس ایله قمره ازهران دینور قمران کبی وبونلرده لسانه خفیف اولان لفظی ثقیل اوزره تغلیبدر قاندیکه (ناظمك بوقطعه ده وقطعهٔ آتیه ده ازهران وخافقان وسعدان عنواننده ایرادی حالت رفعنه بناء در یوخسه نصب وجر حالتلرنده ازهرین وخافقین وحسنین دینور وقس علی هذا (خافقان) وخافقین تثنیه صیغه سیله مغرب ایله مشرقه اطلاق اولنور یاخود افقلرینه دینور وعند البعض سماء ایله ارضك ایکی طرفلرینه دینور یاخود آسمان ایله زمینك نهایت بولدقلری یره دینور

*) دی جدیدان کیجه ایله کوندزه * هم صباحیله ایکندی ابردان (*

(جدیدان) مدیدان وزننده واجدان همزه نك وجیمك فتحی ودالك تشدیدیله تثنیه صیغه‌لریله کیجه ایله کوندزه اطلاق اولنور دائما متعاقبا تکرر وتجددلری باعث اطلاق اولمشدر (ابردان) ازهران وزننده تثنیه بنیه سیله صباحله اخشامه اطلاق اولنور ایام شتاده صغوقلریٔ شدید وصیفده سرین اولدقلری یچون تکیم ابردین دخی دیرلر وابردان ظل وفیئه یعنی قبل الزوال و بعد الزوال اولان کولکه یه دینور

*) دیندی مصران بصره ایله کوفه یه * مکه وطائف دیمکدر قریتان (*

(مصران) میمك کسری وتثنیه بنیه سیله بصره ایله کوفه یه اطلاق اولنور مفردی اولان مصر ام الدنیا ایله مکنی اولان بلدهٔ معروفه نك اسمیدر (قریتان) وقریتین قافك فتحی ورانك سکونیله قریه نك تثنیه سیدر قریه اصل لغتده مصر جامع معناسنه درکه شهر عظیمه دینور بواعتبار ایله مکهٔ مکرمه یه قریه تسمیه اولنمشدر واشبو * علی رجل من القریتین عظیم * نظم جلیلنده کی قریتیندن مراد مکه ایله طائف در مکه تغلیب اولنمشدر زیرا طائف مکهٔ مکرمه یه ایکی مرحله مسافه ده واقع ثقیف قبیله سنك ولایتلری اسمیدر لکن بلدهٔ معظمه دکلدر وعند البعض قریه ناسك اجتماع ایلدکلری موضعدن عبارتدر بوجهتله شهردن وکویدن اعم اولور لکن عرفا کویده استعمالی شایعدر

*) اشهران طبل وعلم معناسنه * امن وعدلکده ماکی افضلان (*

(اشهران) ازهران وزننده تثنیه بنیه سیله وضوح وشهرتی اولان ایکی عدد نسنه یه دینور بوملابسه ایله طبل وعلم یعنی طاول ایله بیراغه اطلاق اولنور (افضلان) اشهران وزننده تثنیه اوله رق فضل ومزیه صاحبی شیلره دینور بوجهتله بین الناس بلند پایه ومعتبر اولان امن وسلامته وعدل وعدالته اطلاق اولنور

*) انفسان مجد وکرم مفهومیدر * هم دخی سیف وقلمدر اقطعان (*

(انفسان) افضلان وزننده زیاده نفیس ومرغوب اولان شیئه دینور بووجهله بین الانام مرغوب ومعتبر اولان مجد وسیادته وکرم وسماحته اطلاق اولنور (اقطعان) افضلان وزننده قطعه وانقطاعله متصف اولان شی معناسنه اولان اقطع لفظنك تثنیه سیدر قاطع وکسیجی اولان قلیج ایله مقطوع وکسلمش اولان قلمه اطلاق اولنور و بو اطلاق استعمال واحدده مشترکك معنیینی اراده نك جوازینه مبنیدر

*) اطیبان اویقوایله ذوق جماع * بادهٔ رنکین ایله‌دات احمران (*

(اطیبان) افضلان وزننده قوهٔ ذائقه وباصره وشامه وسامعه ولامسه یعنی حواس ظاهره نك

استلذاذ

استلذاذ ایتدیکی نسنه معناسنه اولان اطیب لفظنك تثنیه سیدر بوملابسه ایله حواسك باعث استراحتی اولان اویقو ایله لذتی جمیع قوایه ساری وباسرها اعضاء بدنده جاری اولان وقاعه ومعاملهٔ زوجیته اطلاق اولنور (احمران) اشهران وزننده قرمزی نسنه معناسنه اولان احمرك تثنیه سیدر بومناسبتله شراب سرخ رنکله لحمه اطلاق اولنور واصفران کبی آلتون ایله زعفرانه ده اطلاق اولنور

*) ابیضان ك یاغلی اتله کنجلك * آلتون ایله زعفراندر اصفران (*

(ابیضان) احمران وزننده بیاض واقلق ایله متصف شیٔ معناسنه اولان ابیضك تثنیه سیدر زیاده یاغلی وسمز ات ایله شباب وکنجلکه اطلاق اولنور (اصفران) احمران وزننده صاری رنکلو شیٔ معناسنه اولان اصفرك تثنیه سیدر مثنی بنیه سیله ایراد اولندقده اصفر اللون اولان آلتون ایله زعفران مراد اولنور

*) امران دیمه فقر و پیرلك * آچلیغه چپلاقلغه دی حافظان (*

(امران) همزه نك ومیمك فتحی ورانك تشدیدیله زیاده آجی معناسنه اولان امر لفظنك تثنیه سی اولمق اوزره فقر واحتیاج ایله هرم وبغایت پیرلکه واختیارلغه اطلاق اولنور وادویه دن صاری صبر دیدکلری آجی دارو ایله خردله اطلاق اولنور خردلده اولان حدت وحرافت مرارت منزلته تنزیل اولنمشدر (حافظان) خافقان وزننده قارن اچلیغیله بدن چپلاقلغنه اطلاق اولنور و بوجوعله عریانلغه حافظین اطلاقی مهلکه وبیابانه مفازه وییلان صوقمش کیمسه یه سلیم اطلاقی کبی تفأل قبیلندن اولدیغی نمایاندر

*) اصغران دیمك زبان وقلب ایمش * همت ونفسه دینورمش اکبران (*

(اصغران) احمران وزننده صغیر وکوجك شیٔ معناسنه اولان اصغرك تثنیه سی اوله رق لسان ایله قلبه اطلاق اولنور انسانك عزورفعتی بوایکی عضوك طلاقت وسلامتندن وذل وحقارتی حقد وغش امثالی آفتدن اولدیغی اشعار موقعنده ضرب مثل اوله رق * المرء باصغریه * دیرلر (اکبران) احمران وزننده قوتدن فعله چیقارلمسی قصد واراده اولنان خصوصات خیریه یه عزیمت خالصه وهمت صادقه ایله نفس ناطقه یه اطلاق اولنور وحضرت صدیق اکبر ایله فاروق اعظم رضی الله عنهما جنابلرینه دینور

*) اجوفان غاران بطن وفرج هم * عورتك یوزی ایاغی موقفان (*

(اجوفان) اکبران وزننده ایچروسی واسع وککبش نسنه معناسنه اولان اجوفك تثنیه سی اوله رق قارن ایله فرجه اطلاق اولنور (غاران) جاران وزننده کهف ومغاره ویارق معناسنه اولان غار لفظنك تثنیه سی اوله رق بطن ایله فرج نسوانه یاخود بطن انسانه واصل اولان مأکولات ومشروباتك مبدأی وطریقی اولان آغز ایله فرجه اطلاق اولنور یقال اهلك الناس الاجوفان ای البطن والفرج ویقال فلان یسعی لغاریه ای لفمه وفرجه (موقفان) مجلسان وزننده محل وقوف معناسنه اولان موقفدن تثنیه بنیه سیله طائفهٔ نسوانك یوزینه واپاغنه یاخود کوزلریله اللرینه اطلاق اولنور یقال امرأة حسنة الموقفین ای الوجه والقدم او العینین والیدین

*) رافدان نهر فرات ودجله در * دیندی مرزاغیله صویه اسمران (*

(رافدان) حافظان وزننده تثنیه بنیه سیله کثیر الفیض والنفع اولان نهر فرات ایله نهر دجله یه اطلاق اولنور (فرات) غراب وزننده مشاهیر انهار عظامدن نهر کوفه اطلاق اولنان ایرماقدرکه ترجان وارزنجان سمتلرندن مرور ونهر مرادایله جمع اولوب ملاطیه طرفندن روم قلعه سی التندن

عراقده هیت نام بلده‌دن دشت کربلایه روان وانده نهر بغداد اولان دالك کسریله وفتحیله
دجله نامیله مشهور اولان ایرماغله مجتمع اولوب بصره‌نك شرق جانبندن کذران وکوفه
قربنده بحر هرمزه منصب اولور (اسمران) احمران وزننده بیاضلغی سواد ایله مشرب یعنی قره یاغز
نسنه معناسنه اولان اسمرك تثنیه‌سی اوله‌رق رمح ومزراغله صویه اطلاق اولنور یاخود بغدای ایله
صویه اطلاق اولنور هرنه قدر صوده‌لون یوغسه‌ده اسمر کبی کورینور

*) اصرمان هم قارغه ایله قوردایمش * فیل وجاموسه دینورمش اقهبان (*

(اصرمان) اصفران وزننده تثنیه بنیه‌سیله طوبوردن قارغه ایله ساعدن قورده دینور وطوبوردن
کوچکن دیدکلری یوك قوش ایله قارغه‌یه اطلاق اولنور بونلره اصرمان اطلاقی کسوب آیرمق
معناسنه اولان صرمدن یاخود مکث وآرام ایلمك معناسنه اولان صرمدن مأخوذ اولمغه مبنیدر
واصرمان جدیدان کبی لیل ونهاره اطلاق اولنور کذران ومرورلریله انسانك مدت حیاتنی
قطع ایتدکلری ملاحظه‌سیله‌در (اقهبان) اقطعان وزننده فیل ایله جاموسه اطلاق اولنور
جبل عظیم معناسنه اولان قهب لفظندن مأخوذدر

*) کیم کلور ایکنجیسیله عصرده * من بثانیها یجیٔ فی الزمان (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (من) استفهام انکاری ومحلا مرفوع مبتدادر کیم معناسنه
(بثانیها) ده باء جاره مؤخر یجیٔ فعلنه متعلقدر ثانی بانی وزننده ایکنجی معناسنه فعلك مفعول به
غیرصریحیدر مضاف الیهی اولان مؤنث ضمیری اشبو نخبه اسمیله بنام اولان منظومه‌یه راجعدر
(یجیٔ) باب ثانیدن مضارع مذکردر کلور معناسنه تحتنده مستتر هو ضمیری فاعلی اوله‌رق مبتدایه
راجع وجمله‌سی خبریدر (فی الزمان) ده فی یجیٔ فعلنه متعلقدر الزمان عهد خارجی اوله‌رق
بوعصر و بووقت معناسنه فعلك ظرفیدر مفهوم کلام بوعصر وزمانده بویله سلیس النظم
ورنکین ادا وانواع محسناته دقت واعتنا اولنمش منظومهٔ بلیغه‌نك ایکنجیسنه مصاحب یعنی
شبیه ونظیره‌سنی تألیف وترتیبه قادر کیم کلور یعنی کیمسه کلمز دیمکدر ناظمك ترجمه‌سندن قطع
نظر باء جاره تعدیه ایچون اولوب بوعصرده بونك مثلنی کیمسه کتورمز معناسنه حمل اولنمقده
ممکندر وهرحالده فخریهٔ شاعرانه قبیلندندر

*) ایکی کره باقمغه حاجت دکل * برکورشدن قدرین آکلر عارفان (*

یعنی بو منظومه‌نك حسن انتظامی رسیدهٔ رتبهٔ بداهت اولمغله اعادهٔ نظر وتفکر ودور ودراز تأمل
وتدبره محتاج اولمیوب بلکه اول وهله و بادی نظرده قدر وشرفنی وسائر منظومه‌لر اوزره رجحان
ومزیتنی ارباب عرفان فهم وادراك ایدردیمکدر عارفان لفظی قاعدهٔ فارسیه اوزره عارفك جمعیدر

) فکذا از ین نظم الثنتان (

(فکذا) ده فا فصیحه کاف اداة تشبیه ذا اسم اشارت مشار الیهی نظم تأویلیله قطعهٔ سابقه‌در
(زین) تزییندن ماضی مفرد مذکر مجهولدر (نظم) منظوم معناسنه زین فعلنك نائب فاعلیدر
(ثنتان) ثانك کسریله بنتان وزننده ایکی عدده موضوع اولان اثنان لفظنك مؤنثی اوله‌رق
نظمك مضاف الیهیدر مفهوم عنوان قطعهٔ سابقه‌ده ذکر وبیان اولنان مثنی‌لری ایلدك ایسه
اشبو قطعه دخی انك مثللو محاورات عربده عرباده تثنیه بنیه‌سیله ایراد اولنان الفاظك نظم
وتألیفیله تحلیه وتزیین اولنمشدر دیمك اولور

*) مشتری زهره ایکیسی سعدان * دخی مریخ وزحلدر نحسان (*

(سعدان) سینك فتحی وعینك سکونیله قوتلو وفرخنده ومبارك نسنه معناسنه اولان سعد لفظنك
تثنیه‌سی اولمق اوزره کواکب سبعهٔ سیاره‌دن مشتری ایله زهره یلدزلرینه دینور (مشتری)

اسم فاعل صیغه‌سیله قطعهٔ سماویه‌ده کذران ایتدیکی اوزره خنس وکنس اطلاق اولنان خمسهٔ
متحیره‌دن سماء سادسه‌ده مرکوز اولان کوکبك اسمیدر فارسیده برجیس دیرلر (زهره) السنه‌ده شهرتی
اوزره غرفه وزننده وقاموسك ضبطی اوزره هانك فتحیله تؤده وزننده فلك ثالثده مرکوز اولان
کوکب دری سیارك اسمیدر فارسیده ناهید دینور (نحسان) سعدان وزننده وضدی اوله‌رق
نامبارك واوغورسز نسنه معناسنه اولان نحس لفظنك تثنیه‌سی اوله‌رق ینه خمسهٔ متحیره‌دن
مریخ ایله زحل یلدزلرینه دینور (مریخ) السنه‌ده شیوعی اوزره میمك فتحی وراء مشدده‌نك
کسریله وقاموسك ثبتنه کوره میمکده کسریله سکین وزننده فلك خامسده مرکوز اولان
کوکبك اسمیدر فارسیده بهرام دینور (زحل) حاء مهمله ایله زفر وزننده غیر منصرف
اوله‌رق سماء سابعه‌ده مرکوز اولان یلدزك اسمیدر فارسیده کیوان دینور و بونلره سعادت
ونحوست اسنادی عالم سفلی‌ده وقوعه کلان منافع ومضاره مدار واسباب عادیهٔ جناب
پروردکار اوله‌رق عالم علویده حسب الدور والحرکه حادث اولان اتصالات فلکیه یعنی
سبعهٔ سیاره‌نك قران ومقابله‌لری وتثلیث وتربیعلری ورجعت واستقامتلری مثللی اوضاع
سماویه‌دردیان منجمین قولنه مبنیدر

*) انسله جنه دینورمش ثقلان * کیجه کوندزدیمه‌درهم ملوان (*

(ثقلان) فتحاتله جبلان وزننده ثقل لفظندن تثنیه بنیه‌سیله انسله جنه اطلاق اولنور زیرا بونلرك
هربری سکان ارض اولمغله کویا که ارضه آغرلق ویورلر یاخود حمل ثقیل اولان تکالیفی
واماتی حمل ایله متقللردر (ملوان) ثقلان وزننده تثنیه بنیه‌سیله جدیدان کبی لیل ونهاره
اطلاق اولنور یاخود لیل ونهارك طرفلرینه اطلاق اولنور که کیجه ایله کوندزك اول وآخرلرندن
عبارتدر مفردی عصا وزننده ملا در

*) عمران حضرت بوبکر وعمر * هم حسنله حسیندر حسنان (*

(عمران) عینك ضمی ومیمك فتحیله عمرك تثنیه‌سیدر علی طریق التغلیب ابوبکر الصدیق وعمر
الفاروق رضی الله تعالی عنهما حضرتلرینه اطلاق اولنور اکبرین وشیخین کبی و بعضا عمر بن
الخطاب وعمر بن عبد العزیز حضرتلری مراد اولور (حسنان) ثقلان وزننده ینه تغلیب طریقیله
سبطی النبی علیه السلام وقرتی اعین اهل الاسلام حضرت حسن وحضرت حسین رضی الله تعالی
عنهما جنابلرینه اطلاق اولنور

*) حرمان مکه مدینه دیمه‌در * اخشبان مکه‌ده واقع جبلان (*

(حرمان) حسنان وزننده حرم الله اولان مکهٔ مکرمه ایله حرم رسول الله علیه السلام اولان
مدینهٔ منوره‌یه اطلاق اولنور اماکن سائره‌ده مباح اولان افعالك بعضیسی حرمین محترمینده
محظور وممنوع اولدیغیچون (اخشبان) احمران وزننده سخت وخشونتلی نسنه معناسنه یاخود
جبل عظیم معناسنه اولان اخشب لفظنك تثنیه‌سی اوله‌رق مکهٔ مکرمه‌ده کائن جبل
ابی قبیس ایله جبل احمره اطلاق اولنور

*) عسکران هم عرفاتیله منی * کومشه التونه دیمش حجران (*

(عسکران) جعفران وزننده موسم حجده جمعیتکاه جم غفیر اولان موقف عرفات ایله کندیده
دماء ذبایح امنا واراقه اولنان منایه اطلاق اولنور (منی) میمك کسری والفك قصریله الی وزننده‌در
وعسکران معسکران معناسنه‌در (حجران) حرمان وزننده معدندن چیقوب هنوز ذوب وصیاغت
اولنمامش کومش والتون معناسنه اولان حجر لفظنك تثنیه‌سی اوله‌رق مطلقا التونه وکومشه
اطلاق اولنور

*(اجردان هم ایکی آی هم ایکی کون * رجبان اولدی رجبله شعبان)*

(اجردان) اجوفان وزننده تام وکامل نسنه معناسنه اولان اجرد لفظنك تثنیه سی اوله رق تمام ایکی کونه اطلاق اولنور کذلك کامل ایکی آیه اطلاق اولنور یقال * مارأیته مذ اجردان * ای یومان تامان اوشهران کاملان (رجبان) حجران زننده شهور اثنی عشردن واشهر حرمدن اولمغله ازقدیم ترجیب وتعظیم اولنه کلان شهر رجب ایله انی ولی ایدن شهر شعبانه تغلیبا اطلاق اولنور

*(قرتان اولمش ایکندیله صباح * دیدیلر لیل ونهاره فتیان)*

(قرتان) قافك فتحی ورانك تشدیدیله مرتان وزننده سرینلك معناسنه اولان قره نك تثنیه سی اولمق اوزره صباح وقتی ایله اخشام وقتنه اطلاق اولنور قطعهٔ سابقه ده سبق ایدن ابردان کبی (فتیان) ملوان وزننده شاب وکنج معناسنه اولان فتا لفظندن مأخوذ تثنیه بنیه سیله کیجه ایله کوندوزه اطلاق اولنور جدیدان وملوان کبی تقول مافعله ماکر الفتیان ای اللیل والنهار

*(ارذلان خوف وحذر دینلمك ایمش * حفظ ایده جمله یی اندن یزدان)*

(ارذلان) احمران وزننده ردیٔ ومنفور وکوتو نسنه معناسنه اولان ارذل لفظنك تثنیه سی اوله رق مخلوقدن خوف وخشیت ایله کندیدن حذر اولنه جق مصیبته ومخاطره یه اطلاق اولنور وخوف یرینه عین الفعلنده راء ایله خرف که ارذل عمره بالغ اولمغله فرتوت ومعتوه اولوب بونامق ایله هلاکه مشرف اولمق معناسنه اولان خطره اطلاق اولنور یقال * عصمنا الله من الارذلین * ای الخوف والحذر او الخرف والخطر

*(بو ایکی نظم بر اینجو کویا * درة واحدة ذا الاثنان)*

مقدم تالینك ترجمه سیدر (درة) دالك ضمی ورانك تشدیدیله بیوك اینجو دانه سنه دینور لؤلؤهٔ کبیره معناسنه جمع جنسی سین قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده مرور ایدن در لفظیدر جمع صیغه سی درر کلور (واحدة) اول الاعداد اولان بر معناسنه دره نك صفت مؤکده سیدر ودره مقدم خبردر (ذا) اشته بو معناسنه اسم اشارت اوله رق مؤخر مبتدادر (اثنان) واثنین همزه نك کسریله راء قافیه سنده اسماء عدد قطعه سنده یکدیکی اوزره ایکی عدده موضوع اوله رق ذانك مشار الیهیدر (واثنان) عددنك معدودی نظم تأویلیله بو قطعه ایله ماقبلنده کی قطعه در مفهوم کلام مثنی یاننده نظم وانشاد اولنیان شو ایکی قطعه کانه بردر یتیم کرانبها بلکه نزد ارباب عرفانده اندن دخی اعلادر دیمك اولور

*(ایکیده برده اوقو نظممی کیم * دریکاده دینورسه شایان)*

(ایکیده برده) تعبیری لسانمز اصطلاحاتندن اوله رق کاه وبیکاه کبی وقتلی وقتسز معناسنه وجابجا کبی اراللق اراللق معناسنه وکثیراما وکرارا مرارا کبی چوق کره وچوق چوق معناسنه مستعمل اولدیغی ثابت لطائفکونك اشبو * ایکیده برده قیروب طورمه بنم خاطرمی * کوکلم ای طفل زبانکار او بوجق دکیله * نشیده سندن نمایاندر (دریکا) فارسیده دردانه وعربیده دریتیم کبی درون صدفده فقط بردانه تکون ایتمکله زیاده بیوك ورعنا اولان درشهوار بیهمتایه دینور (شایان) لایق وچسبان معناسنه در مآل معلومدر (ناظم نحریرك بو ایکی قطعه نك ایکی آخر بیتلرنده ایکیده برده ایکی برلفظلرینی ایرادی ایتمه سی محسنات بدیعه دندر

(هو الحی البدیع المبدع الخلاق للاکوان)

(هو) ضمیری جناب باری تعالی شانه حضرتلرینه راجع مبتدادر (الحی) قطعهٔ شرعیه ده

یکدیکی اوزره صفت حیات ایله متصف ذات معناسنه مبتدانك خبریدر (البدیع) سمیع وزننده برنسنه یی نمونه ومثالی یوغیکن انشا وایجاد ایدن ذات معناسنه اسماء حسنادن اوله رق الحی لفظنك صفتیدر (المبدع) ابداعدن اسم فاعل صیغه سیله بوده بدیع ومبتدع کبی مثالسز واورنکسز برنسنه احداث واختراع ایدیجی ذات معناسنه الحی کلمه سنك صفت ثانیه سیدر لکن بدیع ومبدع من حیث المعنی متحد اولمغله مجرد تأکید افاده ایدر مکرکه بدیع برنسنه یی بلا مثال ایجاده مقتدر ذات معناسنه ومبدع بالفعل موجد معناسنه محمول اولمغله مغایرت اعتباریه بولنوب تأسیس اوله (الخلاق) رزاق وزننده یارادیجی معناسنه اوله رق قطعهٔ شرعیه ده کچن خالق لفظنك مبالغه سیدر وحیك یاخود مبدعك صفتیدر (للاکوان) ده لام جاره خلاقه متعلقدر اکوان همزه نك فتحیله وجود وحدوث معناسنه اولان کون لفظنك جمعیدر لکن بوراده مصدر بمعنی المفعول اولمغله کائنات ومکونات وموجودات ومصنوعات معناسنه اوله رق خلاق لفظنك مفعول به غیر صریحیدر مفهوم عنوان واضح وغنی عن البیاندر

(شو کیم جانلی اوله حیوان جماد اول نسنه کیم بیجان)

(بهیمه چارپا کیم درت ایاغیله کزن حیوان)

(حیوان) فتحاتله نزوان وزننده دیری وجانلی اولان مخلوقاتك جنسیدر که جمیع انواعنه وافرادینه شاملدر فارسیده راهبر وزننده جانور وجانمند دینور (جماد) سحاب وزننده دیری اولمیان جانسز نسنه یه دینور فارسیده بیجان دینلور (بهیمه) سفینه وزننده درت ایاقلی حیوانك جمیعسنه اطلاق اولنور بریسنه وبحریسنه شاملدر فارسیده چارپا دینورکه درت ایاقلی دیمکدر علی قول مطلقا تمییز وادراکی وتکلمه اقتداری اولمیان جانلویه دینورکه انساندن ماعدا بالجمله حیوان اولور حمراء وزننده عجماء کبی

(اسد لیث وغضنفر قسوره رئبال وهم ضرغام)

(هزبر وحیدره عروه ضبارم هرثمه ارسلان)

(اسد) فتحتینله معروفدر که سلطان السباع اولان ارسلانه دینور (لیث) لامك فتحی ویانك سکونیله و(غضنفر) سفرجل وزننده و(قسوره) جهوره وزننده و(رئبال) همزه ایله ور یبال یا ایله قرطاس وزننده و(ضرغام) یته قرطاس وزننده وضرغامه ها ایله وضرغم جعفر وزننده و(هزبر) هانك کسری وزانك فتحیله سجل وزننده وهزبردهم وزننده وهزابر علابط وزننده (وحیدره) بیطره وزننده وحیدر صیقل وزننده وحادر غادر وزننده (وعروه) غرفه وزننده (وضبارم) ضادك ضمیله علابط وزننده وضبارمه ها ایله وضباثم ثاء مثلثه ایله (وهرثمه) هانك وثانك فتحه لریله وهرثم جعفر وزننده وهراثم ضبارم وزننده جمله سی ارسلانه دینور وبونك اسماسی کثیر درلهجه ده بشیوز مقداری مذکوردر

*(انك یاوریسی شبل وکنیه سی اولمش ابو الحارث * اسامه هم اودر خادر اولانی بیشه ده پنهان)*

(شبل) شینك کسری وبانك سکونیله صید وافتراس ایلمك درجه سنه کلمش ارسلان اینکنه دینور جمعی اقلس وزننده اشبل واحوال وزننده اشبال وخیول وزننده شبول وجبال وزننده شبال کلور (ابو الحارث) راء قافیه سنده کنیه قطعه سنده سبق ایدن ابو الاشبال کبی ارسلانك کنیه سیدر وحارث رانك کسریله اسماء اسددندر (اسامه) همزه نك ضمیله ثمامه وزننده معرفه اوله رق ارسلانك علم جنسیدر (خادر) خاء معجمه ایله غادر وزننده ارسلان یتاغی اولان بیشه واورمان معناسنه مستعمل اولان خدر لفظندن وصف اوله رق اکثرا اوقاتده یتاغنده

آپنهان ومخفی اولان ارسلانه دینور

) دخی عریس وغاب غیضه اولمش مبشه سی انك (

) شری ومأسده خفان خفیه جمله شیرستان (

(عریس) سکیت وزننده وعریسه ها ایله ارسلان یتاغی اولان اورمانلغه دینور عرس عینك کسریله ارسلانه دینور (غاب) حال وزننده وغابه طابه وزننده (وغیضه) تمره وزننده بولك تعبیراولنان صیق مبشه یه واورمانه دینورکه اکثری ارسلان یتاغی اولور غیضه نك جمعی غیاض واغیاض کلور (شری) عصا وزننده جبل سلمی ده ارسلانی کثیر برطریقك اسمی وتهامه ده یرتیجی جانورلری چوق برطاغك اسمی اولمغله ارسلان یتاغی معناسنده استعمال اولنمشدر (مأسده) میمك وسینك فتحیله اسم مکاندر اسد محلی وارسلان مأواسی دیمکدر (خفان) شداد وزننده خاء معجمه وحاء مهمله ایله قاموسك بیاننه کوره دوه قوشنك یاوریلرینه وخد منکارلره وطولوقابه وبرنوع اوچلکه دینور معنای مزبوره ورودی مذکور دکلدر مکرکه دوه قوشی یاوریسنی صیق اورمانلو محللرده محافظه ایلمکله حالیت محلیت علاقه سیله مجازا ارسلان یتاغی اولان مبشه زارده مستعمل اوله (خفیه) غنیه وزننده اغاجلری صیق چالیلق وکوراورمانه دینورکه اکثری ارسلان مثواسیدر شیرستان فارسیدر شیر یعنی ارسلان محلی دیمکدر

*) دینورشول یرتیجی حیوانه ببراندن کامنده * کمال خوف وخشیتله اولورارسلانلر لرزان (*

(ببر) باء اولینك فتحی وثانیه نك سکونیله صبروزننده فارسیدن معرب والسنهٔ ثلاثه ده بواسمله معروف یرتیجی جانورلردن برحیواندرکه هندستانده نشأت ایدر وارسلانك دشمنیدر وارسلان اکا مقابله ومقاومتدن عاجزدر دیرلر برهان قاطع ترجمه سنده مذکور اولدیغی اوزره قوت وشجاعت وجرأت وجسارت ایله مشهورجهان اولان رستم داستانك برینی هندستاندن انقار وشام طاغلرنده اهلاك ایدوب در یسندن برثوب دیکدیروب محاربه ایامنده کیردی زیرا انك جلدندن اتخاذ اولنان ثوبی لابس اولان کیمسه یه قطعا سلاح تأثیرایتمك خاصه سیدر واول جانوردن بریسی نوشروان زماننده ظهور وابناء سبیلی بیخواب وبیحضورایتمکله دفعیچون بیك نفرسواری دلاور تعیین اولندی ظفر بوله مدقلرندن بشقه اکثری هلاك اولدی انتهی ملخصا (کنام) کافك ضمیله مدام وزننده مأوی وحوش معناسنه درکه این تعبیراولنوروغابه واورمان معناسنه در (لرزان) فارسیده دترمك معناسنه اولان لرزه دن صفت مشبهه دردیره تیجی معناسنه

*) سبنتی نمروکنعم ضرجع وهم عسبر وزمجیل * کلد ایله دخی کنعم دیمکدر جمله سی قپلان (*

(سبنتی) سینك وباء موحده نك فتحی وبعدنده نونك سکونی والفك قصریله حبنطی وزننده مشاهیرسباعدن قپلانه دینور وجری وجسور اولان انسانه وحیوانه دینور یاسی الحاق ایچوندر زیرا سبنتاة دخی دیرلر جمعی ثوابت وزننده سبانت کلور (نمر) کتف وزننده ونمر نونك کسریله پوستی نمره لو یعنی آق وقره بنکلو اولان یرتیجی جانوره دینورکه قپلان تعبیراولنور (کنعم) جعفر وزننده (وضرجع) اینه جعفر وزننده (وعسبر) قنفذ وزننده (وزمجیل) انجیل وزننده (وکلد) جبل وزننده (وکنعم) کثعم وزننده بونلرك جمله سی بطش وقوت وقهروسطوت صاحبی اولان قپلانه دینور فارسیده پلنك دیرلر

) دیمشلرفیله عیثوم ودلم شمشل دخی عیهم (

) دیشیسی اولدی طلخام انلرك مأواسی هندستان (

(فیل) فانك کسریله نیل وزننده بواسمله معروف عظیم الجثه قوی البنیه برحیواندرجمعی افیال وفیول وفیله کلور افراس وخیول وعنب وزنلرنده مؤنثی ها ایله فیله در فارسیده باء فارسیه ایله

پیل دینور (عیثوم) عینك فتحیله قیصوم وزننده (دلم) دالك ضمی ولامك فتحیله (وشمشل) شینلرك کسریله زبرج وزننده (وعیهم) حیدر وزننده قرطاس وزننده عردار وعصفور وزننده کلثوم کبی جمله سی اسماء فیلدر (طلخام) قرطاس وزننده دیشی فیله دینورفیله کبی فیل یاوریسنه دغفل دینور جعفروزننده وبوفیل نوعی ببر وزرافه کبی اقلیم هندده تولدونشأت ایتمکله مأواری هندستاندر بعض دیارسائره یه مجلوب اولمغله مصرده وجده ده مشهود مزا اولمشدر

) دینورمش قورده ذئب وسید وسیده نهشل وولاس (

) خلیع وخیتعور والق وسلق سلفد وهم سرحان (

(ذئب) ذالك کسری وهمزه نك سکونیله وهمزه یی یایه ابدالله ذیب کلب البر یعنی کلب وحشی وبیان کوپکی که سباعدن قورد تعبیراولنان جانورك اسمیدر جمعی کلاب وزننده ذئاب واکلب وزننده اذؤب کلور مؤنثی ها ایله ذئبه در (سید) سینك کسریله سین وزننده قورده دینور وارسلانه ده دینور (سیده) ها ایله دیشی قورده وارسلانه دینور (نهشل) جعفروزننده (ولاس) شداد وزننده (خلیع) امیر وزننده (خیتعور) خانك فتحیله حیزبون وزننده (الق) همزه نك کسری ولامك سکونیله (سلق) الق وزننده (سلفد) سینك کسری ولامك سکونی وفانك فتحی ودالك تشدیدیله قرشب وزننده وسلفت سینك کسری ولامك تشدیدی وفتحی وفانك سکونیله جردحل وزننده (سرحان) قرطاس وزننده جمله سی قورده دینور ذئب کبی کنیه سی ابوجعده در کامرٌ فی قافیة الراء ناظمك عباره سنده سلفد یاخود سلفد موقعنده لامسز سفد وقوعی هرنقدر لهجه یه فی الجمله موافق ایسه ده لکن قاموسده ذئب معناسنه کلمسندن قطع نظر سفدکرك دالك تخفیفله وکرك تشدیدیله اولدیغندن تغیراولندی

) دخی صرتلانه دیمش ضبع وعرجاء وحضاجرهم (

) دیشیسی ذیخه اولمش ارککی نعثل دخی عیلان (

(ضبع) ضادك فتحی وبانك ضمیله سبع وزننده وبانك سکونیله طبع وزننده صرتلان وآندق تعبیراولنان وقوردشکلنده اولمغله یلبلی قورد تعبیراولنان یرتیجی جانوره دینور وضبع لفظی مؤنث سماعیدرته که بوقافیه نك قطعهٔ اخیره سنده کلور وارککنه ضبعان دینور ضادك کسریله ودیشیسنه ضبعانه دینورها ایله وبوضبع ماده سنده خلاف قاعده مؤنث مذکر اوزره یعنی لاجل التخفیف جمع ضبعان اوزره تغلیب اولنور پس ضبع مطلق ذکراولندقده مذکره ومؤنثه شامل اولور جمعی ضباع واضبع کلور (عرجاء) حمراء وزننده بوده ضبع کبی صرتلانه دینور وعرجاء کلمه سی مؤنثدر بطریق التغلیب مذکره ده اطلاق اولنور مذکرنده یعنی ارککی صرتلانه اعرج دینلمز وبوفی الاصل وصفدر انکیچون ضبع عرجاء دینور وغلبهٔ استعمال سببیله اسم اولهرق یالکز عرجاء دخی اطلاق اولنور سبب تسمیه سمزاولوب مفاصللری کوشك اولدیغندن وصول الی برمقدار قصه اولدیغندن اغسق هیئتنده برطرفه تمایل ایله یکدیره رك یوریمسیدر (حضاجر) حوادر وزننده جمع بنیه سیله مفرداوله رق صرتلانك اسمیدر عظیم البطن بیوك قارنلی اولدیغیچون تسمیه اولنمشدرکانه حانك کسری وضادك فتحیله بیوك قارنلی حیوان معناسنه اولان حضجرك جمعیدر (ذیخه) خاء معجمه ایله طینه وزننده دیشی صرتلانه دینور مذکری ذیخ درکه توبلی اولان ارکك صرتلانه دینور

(نعثل) نونك وثاء مثلثه نك فتحه لریله جعفر وزننده و(عیلان) حیران وزننده ارکك صرتلانه اطلاق اولنورلر

*) ایودردب جهرزه دیسم انك یاوریسی اولمش * دیشیسنه وطیء ایتدرمکیچون مائل انسان (*

(دب) دالك ضمى وبانك شده سيله آيو تعبير اولنان معروف جانورك اسميدر مؤنثى هاايله
دبه‌در جمعى همزه‌نك فتحيله ادباب وعنبه وزننده دببه كلور (جهيزه) ياء مثناة تحتيه و بعدنده
زاى معجمه ايله سفينه وزننده ديشى آيويه ياخود ياوريسنه وانيكنه دينور (دبسم) باء مثناة ايله
حيدر وزننده آيوانيكنه دينور فسق وزننده جبس وشديد وزننده جبيس كبى ياخود آيونك
كنديسنه دينور دب كبى عبارهٔ ناظمده جهيزه موقعنده باء موحده وراء مهمله ايله جعفر
وزننده جهبر وديسم موضعنده باء موحده ايله دبسم وقوعى ناظم مرحومك صاحب لهجه يه
اتباعندن نشأت ايتمكله مخطئ اول متبوعدر زيرا جهبر ودبسم لفظلرينك آيو وايوانيكنه
اطلاق اولنمسى دكل بو عنوانلرده معناى آخرده مستعمل اوله‌رق بيله لغت اولمديغنه قاموس
دلالت ايتمكله تغيير اولنمشدر (سنه) سينك فتحى ونونك تشديديله حنه وزننده دشى آيويه دينور
دبه وفاره وزننده قاره كبى ناظم تحريرك تحفه سنده مسطور اولان اشبو * ديشى آيويه چقال
كاهيجه طاغلرده آشوب * طوغرر آيو وحيوانيكه ديرلر كرشال * بيتندن مستفاد اولديغى
اوزره آيوده شهوت مسافده زياده غالب اولمغله قوردو تلكو وچقال وكلب مقوله‌لرينه
مطاوعت وكنديسنه وطئ ايتدير ديكندن ماعدا انسانى دخى كنديه وطئ وجماع ايتدرمكيچون
اشارت مخصوصه سيله اشارت ودعوت ايدرايمش

*) ديشى مايمون زناه اركگى رباح ايمش آنك * دينورمش دونه‌رك اويناجى اولانه ده رقصان (*

(زناه) صاحب لهجه‌نك ضبطى اوزره زانك فتحى ونونك تشديديله شداد وزننده قرده معناسنه‌دركه
ديشى مايمونه دينور (رباح) باء موحده‌نك تشديديله رمان وزننده اركك مايمونه دينور وچكى
اوغلاغنه ودوه كوشكنه دينور ومايمونك اسم مشهورى اولان قرد وجمعلرى قرود وقرده
دال قافيه‌سنك آخر قطعه سنده كچدى ومايمون تعبير اولنان جانورك كنيه‌سى اولان ابوزنه كه
زانك كسرى ونونك تشديديله درنام فارسيسى اولان بوزينه لفظندن معرب ظن اولنور (رقصان)
سكران وزننده دونه‌رك وقالقيه‌رق ميمون كبى اوينيان كيسه‌يه دينور صاد قافيه‌سنده مرور ايدن
رقاص كبى ورقصان مصدر اولور رقص كبى دونه‌رك اوينامغه دينور

) ثعالب كلدى جمعى دلكو ثعلب همدخى سمسم (

) ديشيسى ثهمله ياوريسى تتفل حيله پردازان (

(ثعالب) هياكل وزننده ذكرى آتى ثعلب لفظنك جمعيدر ثعلب جعفر وزننده دلكو تعبير اولنان
حيله ايله معروف جانورك اسميدر وزن مزبور اوزره غشفل وهيطل كبى (سمسم) بنه جعفر
وزننده وسماسم علابط وزننده بونلرده تلكويه دينور ثعلب كبى وثعلب مذكر ومؤنثه دينور
ومؤنثنده ثعلبه دخى دينور (ثهمله) ماده سنه قاموسده ظفر ياب اوله مدق لكن لهجه ده
ثاء مثلثه‌نك ضمى وهانك سكونى وميمك ضميله قنفذه وزننده دلكونك ديشيسنه اطلاق اولنديغى
مسطوردر (تتفل) تاء اولى‌نك فتحى وتاء ثانيه‌نك سكونى وفانك فتحيله جعفر وزننده وفانك ضميله
تتفل يشكر وزننده وتاء اولى‌نك وفانك كسريله زبرج وزننده وفانك فتحيله درهم وزننده
واولك وثالثك ضميله قنفذ وزننده وثالثك فتحيله جندب وزننده وتاء ثانيه اسقاطى وفانك
تشديديله سكر وزننده تفل يدى لغتدر مجموعى تلكويه اطلاق اولنور ثعلب كبى ياخود تلكى انيكنه
دينورلر جروالثعلب معناسنه (حيله پردازان) حيله دوز بجيلر وحيله كارلر معناسنه فارسيدر

) چقال علوض وعلوش ابن آوى كنيه‌سى آنك (

) دخى وعوع اودركيم بيشه لكده چغرشورهر آن (

(علوض) عينك كسرى ولامك تشديدى وآخرده ضاد معجمه ايله سنور وزننده و(علوش)

بنه سنور وزننده آخرده شين معجمه ايله چقال تعبير اولنان جانورك اسميدركه كلبك وحشى
برادرى وتلكونك اورمان قرنداشيدر (ابن آوى) همزه‌نك مدى وواوك فتحى ومديله مزبور
چقالك كنيه‌سيدر اصلى افضل وزننده اءوى ايدى (وعوع) واوك فتحيله اورمك واولومق
معتادى اولان چقاله دينور وتلكويه ده دينور اورمك وچاغرمق معناسنه اولان وعوعه
لفظندن مأخوذدر فارسيده شغال وشكال دينور كاب وزننده

) دينور سكساره دلقم هم دلق نمس ودخى مقرض (

) معربدركه سموره ديمش بلغار وتاتاران (

(دلقم) دالك وقافك كسريله زبرج وزننده لهجه‌ده مسطور اولديغى اوزره طاوق وكوكرجين
مقوله سى طيورك عدوجانى اولان سكسار ديدكلرى جانور بدكارك اسميدر قاموسده دلقم
عجوز كبى قوجه قارى يه دينور وپك مسن وياشلو اولمغله ديشلرى آشنمش اولان ناقه‌يه دينور
ديوب سكساره اطلاقنه تعرض ايتمشدر (دلق) دالك ولامك فتحه‌لريله فارسيده قاف بدلى
هاء رسميه ايله وزن مزبور اوزره دله لفظنك معربيدركه تركيده سكسار تعبير اولنان سموره
شبيه جانوره دينور وسمور وزردوا وقاقم تعبير اولنان جانورلره اطلاق اولنوركه هر برلرينك
پوستلرندن كورك ياپيلور وطاغ كديسنه ده اطلاق اولنور كذا فى ترجمة البرهان القاطع اصل
نظمده دلق لفظى دلقم اوزره مقدمدر لكن مقتضاى وزن دلق لفظنك لامى اسكان اولنمسى
ايجاب ايدراوكه ده كتب لغات مساعده اولمغله تقديم وتأخير ايله تغيير اولندى (نمس) نونك
كسرى وميمك سكونيله لهجه ده مزبور اولديغى اوزره دلق كبى سكساره دينور وبعض اهل
لغت عندنده نمس مصرديارنده اولور سكساره بكزر بر كوچك جانوردركه بيوك يلانلرى قتل
واكل ايدرديدى صاحب قاموس قول ثانى يه قصر ايتدى قاموس شارحى ديركه حيوان
مزبور بصدرمه شكلنده بر صيچه جانوردر اكثرى باغچه بكجيلرى ازدهادن وبيوك يلانلردن
خوف ايلدكلرنده آنى باغچه‌لرينه جلب ايدرلر مقاله سيله هيئتنى بيان ايلدى (مقرض) محسن
وزننده سكساره دينور قطع معناسنه ياخود صاغه صوله صپارق اكرى بوكرى يوريوب كتمك
معناسنه اولان قرض لفظندن مأخوذدر (سمور) تنور وزننده بواسمله معروف بر سياه
جانوردر درپسندن فاخر وذى قيمت كورك اولور جثه ده وشكلده سكساره بكزر وبو حيوان
جانب شمالده ديار بلغارده وتاتارستانده نشأت ايتمكله بلغار اهاليسى وتاتار طائفه سى عجمه
اوله‌رق سمور تسميه ايتمشلر صكره عرب تعريب ايدوب حيوان مزبورده استعمال ومشاكلى
اولان سكساره ده اطلاق ايلمشلر

*) شكيمه فهد ديمش پارسه آدى پارسيجه يوز * قره قولاق عناق هم تفه كيم خادم شيران (*

(شكيمه) سفينه وزننده لهجة اللغاتده مسطور اولديغى اوزره پارس تعبير اولنان پرتيجى جانورك
اسميدر لكن قاموسده شكيمه‌نك معانيسنى بيان مقامنده عار وحميت وطبع وطبيعت وعهد وپيمان
وشمم يعنى استكبار وترفع معنالرينى ذكر ايتديكى محلده وعهد وشمم موقعنده بعض نسخ قاموسده
وفهد وسم وقوعى تحريف وغلط اولديغى قاموس مترجمى تصريح ايتمشدر فليراجع
وشكيمه‌نك بعض معانيسى ميم قافيه سنك ايكنجى قطعه سنده كچدى (فهد) مهد وزننده
سباعدن پارس ديدكلرى حيوانك اسميدر وبو فهد پرتيجيلقده وصحرا مقده وچوق اويومقده
مثلدركه افرس من فهد واوثب من فهد وانوم من فهد واثقل رأسا من فهد دينور پارسك
پارسيجه يعنى فارسيجه اسمى (يوز) دريانك ضمى وآخرده زاى معجمه ايله روز وزننده معلوم اوله كه
عربيده بونلرده تواخى وتناسب اولان حروفك تبادل وانقلابلرى سايغ وزايغ اولديغى كبى

فارسیده دخی شایع وجائز اولمغله باء فارسیه ایله حرف فایه تبادل ایدرلر سپید و سفید و فارس
وپارس کبی پس فارسیجه و پارسیجه برمعنایه در و بوراده پارسیجه دینلمکده پارسه مناسبت
خفی دکلدر (عناق) سحاب وزننده و (تفه) تانك ضمی وفانك فتحیله ثبه وزننده فارسیده
پروانك وسیاهکوش وترکیده قره قولاق تعبیر اولنان جانوره دینور عربیده قنفذ وزننده غنجل
واضافتله عناق الارض دخی دیرلر و پروانك معربی اوله‌رق فرانق دخی دینور علابط وزننده
وجانور مزبور دائما ارسلان اوکنجه سائر جانورلری انذار وارسلانك قدومنی اخبار ایده‌رك
خادم وچاوش مثابه سنده کیدر وبقیهٔ صیدی تناول ایدر

(ابوخالددر آنك کنیه‌سی قوندز آدی حارود* قضاعه هم اودرکیم خایه‌سی جوق دردا یچون درمان)
(ابوخالد) ابوطالب وزننده قوندز تعبیر اولنان جانورك کنیه‌سیدر حیوان مزبورهم بری وهم
مائی یعنی هم قره‌ده وهم صوده تعیش ایتمکله فارسیده سکاب وسکابی دینورکه سك آب وسك آبی
مخففیدر وعربیده کلب الماء وترکیده صوایتی وصوکوپکی اطلاق اولنور (حارود) حانوت
وزننده مرقوم قوندزك اسمیدر کذافی اللهجة (قضاعه) قافك ضمیله قراضه وزننده مزبور قوندزك
اسمیدر قوندز خایه‌سی که عربیده خصیة القضاعه وفارسیده جند بید ستر وآش بچکان دینور
معروف ادویه‌دندر

) کلنجك ابن عرس وسنعبه سرعوب اولمشدر هم اوقلی کرپی دلدل درت اباغیله ایدرجولان (*
(ابن عرس) عینك کسریله ترکیده کلنجك وفارسیده راسو وموش خرما تعبیر اولنان فاره‌دن
بیوك واباغی اوزون وکوزینك قپاقلری دورك وکسك قولاقلی برجانوردر که ترکیده آرص دخی
دینور (سنعبه) سینك وعینك ضمیله قنفذه وزننده و(سرعوب) اسلوب وزننده مزبور کلنجکك
اسملریدر (دلدل) داللرك ضمیله قنفذ وزننده ومرادفیدر که کرپی تعبیر اولنان درت اباقلی
وآرقه‌سی تیکنلو جانوردر فارسیده خارپشت دیرلر وواو زیاده‌سیله دلدول دخی دلدل کبی کرپی‌یه
دینور یاخود بونلر قنفذدن اخص اوله‌رق کرپینك بیوکنه واوقلی نوعنه دینور ودلدل فخر عالم
صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینه اسکندریه ملکنك اهدا ایتدکاری بغلهٔ شهبانك اسمیدر
ودلدل امرعظیم وخطب جسیم معناسنه مستعملدر

) کدی سنور وهر وقیم وخیطل دیمکدرهم دخی ضیون انك نوعندن اولان مسکنی یابان (*
(سنور) سینك کسری ونونك تشدیدی وفتحیله و(هر) هانك کسری وراﻧﻚ تشدیدیله
وهره هازیاده سیله و(قیم) قافله حیدر وزننده و(خیطل) خاء معجمه ایله ینه حیدر وزننده
کدی تعبیر اولنان مونس واهلی جانورك اسملریدر عربی وفارسی بعض مرادفلری طاقافیه سنك
قطعهٔ ثانیه سنده کچدی (ضیون) ینه حیدر وزننده ناظمك بیانی اوزره کدی نوعندن وحشی
اولوب صحرا ویابانده ساکن اولانه دینورکه یبان کدیسی دینلور قاموسك ولهجه‌نك بیانی اوزره
ارکك کدی‌یه دینور

) دی کلبه فلحس واعقد زغار ثمم طازی هبلع (
) سلوقیه دینور صوی طازی‌یه مقبول صیادان (

(فلحس) حاء مهمله ایله جعفر وزننده کلبه دینور وقوجه آیو‌یه دینور دبکیر معناسنه
وحریص کیسه‌یه و وارش وطفیلی کبی طالقاوغه وایوتی‌یه دینور (اعقد) احمر وزننده
کلبه اطلاق اولنور وقویروغی بورغاج قورده دینور ولساننده لکنت اولان پلتك کیسه‌یه
دینور کلب لفظی عربی مشهوردر فارسیده کاف فارسیه ایله سك وترکیده ایت وکوپك دینلور
(ثمم) ثاء مثلثه‌لرك فتحه‌لریله فدفد وزننده کلب نوعندن آو بولوب چیقارمه‌ده ممارسه

ومهارتی اولان کلب معلمه دینور غرابی وزننده زغاری کبی فارسیده یوز ویوزه ویوزك وترکیده
زغار دینور (هبلع) درهم وزننده وهجرع جعفر وزننده کلب معلم قسمندن سریع العدو
وشدید القبض جست وچابك ویوکرك اولان کوپکه دینور فارسیده سك تازی وترکیده
طازی دینلور (سلوقیه) سینك فتحیله سروجیه وزننده صید وشکارده ماهر اولان صوی
ویوکرك طازی‌یه دینورکه آوجیلر عندنده زیاده مقبول ومعتبردر حتی بومقوله طازی‌یی
دوشکنده برابر یاتیران مبتلا مشهودمز وطاوشان قوغارکن آقرداش پك یالکز بولندك دیو
جاغروب باغردیغی مسموعمز اولمشدر سلوق وسلوقیه فی الاصل یمنده سلوق نام قریه‌یه منسوب
بیوك وصوی کلبلره وطازیلره دینوب صکره مطلقا صوی طازی‌یه اطلاق اولندی اهل سوق
طائفه سنك اکثری یورلیوب اوشنیوب دائما البش ویرشده شکار قاچق سوداسنده اولملریله
السوقیة کالکلاب السلوقیه اقوال عربدن اولدیغی صاحب کشاف نوابغ الکلم نام
مؤلفنده ذکر ایلمشدر

) دینور خنزیره عفرو یاوریسی خنوص ایمش آنك (
) دخی رت ارککیدر جمله‌سی ناپاك و مرداران (

(عفر) عینك کسری وضمی وفانك سکونیله فسق وشغل وزنلرنده مطلقا خنزیره دینور یاخود
ارکك خنزیره یاخود موزه تعبیر اولنان اینکینه دینور (خنوص) سنور وزننده خنزیر اینکنه
دینور وهرشیئك کوچکنه دینور جمعی خنانیص کلور خنازیر وزننده (رت) رانك فتحی وتاء
مثناة فوقیه‌نك تشدیدیله ارکك خنزیره دینور و برقومك رئیس وسرکرده سنه دینور جمعی
رتوت کلور شهود وزننده خنزیر لفظی عربی مشهوردر فارسیده خوك وترکیده طوکوز
دیدکلری مردار ونجس العین جانوردر

) بزه ممکن دکل مخلوق حقك جمله‌سن صایمق لنا تعداد خلق الله کلا لیس فی الامکان (*
مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (لنا) ده لام جاره امکانه متعلقدر متکلم مع الغیر ضمیری امکان
منفی‌نك مفعول به غیر صریحی اوله‌رق بزه و بزمچون دیمکدر (تعداد) تکرار وزننده عد
واحصا کبی صایمق معناسنه مبتدادر ومابعدنه مضافدر (خلق الله) اضافتله الله تعالینك
مخلوقاتی دیمکدر (کلا) فانك ضمی ولامك تشدیدیله بعضا مقابلی اوله‌رق متعلقنك اجزاسنه
شمول واستغراقی مفید اولمق اوزره جملهٔ وجمیعا معناسنه تعدادك تمییزی اوله‌رق منصوبدر
(لیس) افعال ناقصه دندر اسمی ضمیر مستتر تعداده راجعدر (فی الامکان) ظرف مستقر
اوله‌رق لیس کلمه سنك خبریدر ولیس اسمیله خبریله جمله‌سی مبتدانك خبریدر امکان ممکن
ومقدور معناسنه در (مفهوم کلام جناب خالق البرایانك لایعد ولایحصی اولان مخلوقاتنك
جمیع انواعنی علی وتیرة الاستقصا عد واحصا بزم وسعمزدن خارج ومقدور مز اولمدیغی
اظهر من ان یخفی در دیمك اولور

) بهایم طینت اولمه سعیله اولکیم ملك خصلت کمالی اولمین انساندر حیوان بی اذعان (*
(بهایم) سفاین وزننده صدر قطعه ده سبق ایدن بهیمه‌نك جمعیدر (طینت) خلقت وطبیعت
معناسنه‌در (خصلت) خوی وخلق وفضیلت معنالرینه‌در (اذعان) همزه‌نك کسریله خضوع
وسرفرو قیلمق ورام ومنقاد اولمق معناسنه‌در (بی) اداة نفی فارسیدر مفهوم کلام فهم وادراکدن
بی بهره اولان بهائم مثللو عبد القفا والالهازم وشکم بنده لك مسلکنه ملازم اولمه بلکه تحصیل
آداب وکمال ومکارم اخلاقی تتمیم واکماله سعی ایله خصال ملکیه‌یی احراز و بین الانام ممتاز
وسرفراز اول زیرا حلیهٔ کمال ومکارم وهنردن عاری اولان کیسه صورتا انسان حقیقتده

يولارسز برسركش حيواندر ديمك اولور

) يابنى افهم بما كناه ابناء الزمان (

(يابنى) ده يا حرف ندادر بنى بانك ضمى و نونك فتحى و ياء مشدده نك فتحى وكسر يله ابن كلمه سنك مصغرى و ياء متكلمه مضاف اوله رق اى بنم اوغلجغم ديمكدر اصلى بنيوى ايدى بوراده تصغير تحقير ايچون دكلدر بلكه اشفاق ومحبت ايچوندر (افهم) اعلم وزننده فهمدن امر حاضردر اكله معناسنه تحتنده مستترانت ضميرى منادى اولان بنيدن عبارت اوله رق فاعليدر (بما) ده باء جاره افهم فعلنه متعلقدر ما موصوله اوله رق افهمك مفعول به غير صريحيدر (كناه) كافك فتحى ونونك تشديديله برنسنه يه كنيه وضع ايلمك معناسنه اولان تكنيه دن ماضى مفرد مذكردر كنيه كافك ضمى وكسريله اب وابن وام و بنت كلمه لرينك بريله مصدر اولان اسمه دينور را قافيه سنك ايكنجى قطعه سنك عنوانى شرحنده بحث ايلديكى كبى مفعول ضميرى موصوله راجعدر (ابناء الزمان) اضافتله اسباب الامان وزننده ابناء العصر و بوقطعه ده كله جك بنوالدنيا و بنوالايام كبى بنى آدمدن اوله رق برعصرده موجود اولان اشخاصه دينور مفردنده ابن الزمان اطلاق اولنور وابن كلمه سى بناء ماده سندندر زيرا ولد پدرك بنا ايلديكى عمارتدر بناء عليه برنسنه دن برشئ حاصل اولسه ياخود تربيه سيله نشو ونما بولسه يا تفقد واهتمامى ياخود خدمتنده كثرت قيامى ياخود اكا اكثر اوقاتده ملازمت ومصاحبتى اولسه بالاضافه اب وابن وام و بنت اطلاق اولنور ابو المسافر وابن السبيل وام الفضائل و بنت الصدر كبى و بوقطعه ده مذكور اولان كنيه لر بو قبيلدندر ناظم تحرير اب لفظى ايله مصدر اولان بعض كنيه لرى راقافيه سنده برقطعه ده بيان ايلديكى كبى ام وابن و بنت لفظلريله معنون اولانلرك بعضيسنى دخى بو قطعه ده ايراد ايلدى (مفهوم مصراع عنوان اى بنم فرزندم مودتمندم ابناء زمان اولان فصحاى عربك كنيه اوله رق استعمال ايتدكلرى الفاظى بوقطعه دن فهم وحفظ ايله ديمكدر

*) آسمان ام النجوم ام السمادر كهكشان * ام شمله آفتاب وام درزه بو جهان (*

(ام النجوم) آسمانك يعنى افق شرقيسندن دائما كواكب طلوع ايدوب طوغار اولان سمانك كنيه سيدر (ام السماء) سحاب وزننده ناظم تحريرك الف قافيه سنده واقع قطعهٔ سماويه ده سه زبان اوله رق * هم مجره كهكشان يعنى صمان اوغريسيدر * مصراعيله سلك نظمه چكديكى مجره نك كنيه سيدر (ام شمله) شينك فتحى وميمك سكونيله تمره وزننده شعاع وضياسى مابين الخافقينه شامل و بتون بتون روى زمينى احاطه واستيعاب ايدن آفتاب عالمتابك يعنى كونشك كنيه سيدر ودنيانك وخمرك دخى كنيه لريدر (ام درزه) دالك فتحى وراء مهمله نك سكونيله حمزه وزننده * دانه و پرمز خرمندن مردم دانايه چرخ * بذل ايدر وارينى اما بولسه برنادانه هب * نشيده سنجه همم عاليه اصحابى اولان ارباب كمالدن صفح واعراضى اكثر وفرومايه واسافله توجه واقبالى اوفر اولان دنياى ادانى پرورك كنيه سيدر اخسا وادانى وسفله مقوله سنه اولاد درزه اطلاق اولنور باصمه نسخه لرده شمله ده ميم بدلى حاء ايله شحله ودرزه ده راء موقعنده واو ايله دوزه وقوعى ظنم تحريف نساخدر

*) صبحدر ابن ذكاء ام الليالى ماهدر * دير شب مهتابه ده ابن ثميراهل بيان (*

(ابن ذكاء) غراب وزننده طلوع شمسدن حاصل اولان صباح وقتنك كنيه سيدر ذكاء شمسك علمى اولمغله اوزرينه لام تعريف داخل اولمز ومعرفه وتأنيث علتلريله غير منصرفدر كذا فى ترجمة القاموس نظمده ام ايله مصدر ومعرف باللام اوله رق ام الذكاء وقوعى قاموسه مخالف اولمغله تغييره اجتسار اولندى (ام الليالى) عوالى وزننده لمعان ونوريله كيجه لره خاص اولان

قمرك كنيه سيدر (ابن ثمير) ثاء مثلثه ايله امير وزننده شب مهتابك يعنى آى ايدنلغى اولان كيجه نك كنيه سيدر قاموسده ثمير قايمغى اوزرينه چيقمش سوده ياخود هنوز قايمغى چيقمامش سوده دينور ديوب بعده وابن ثمير الليل المقمر ديوب وجه تكنيه دن سكوت ايتمشدر

*) كيجه وكوندز كنيه سى ابناسمير ابناجمير * ابن يوم انجق نهاره ديديلر روشندلان (*

(ابناسمير) سين مهمله ايله امير وزننده وابن لفظنك تثنيه سى اولان ابنان كلمه سنك اضافتيله كيجه ايله كوندزك كنيه سيدر سمير دهر وزمانه اطلاق اولنور وكيجه برى بريله حكايه وافسانه سويلشن ياخود مطلقا محاوره ومكالمه ايدن كيمسه لرك هر برينه دينور مسامر كبى وليل ونهاره ابنا سمير اطلاقى معناى اوله مبنيدر يالكز كيجه يه ابن سمير اطلاقى كندنده مسامره ومحاكات واقع اولديغنه محمولدر (ابنا جمير) ابنا سمير وزننده بوده ليل ايله نهارك كنيه سيدر كندبلرده ناسك اجتماعى واقع اولديغيچون زيرا جمير ناسك جمعيتكاهلرينه دينور مجتمع القوم معناسنه (ابن يوم) قوم وزننده انجق كوندزه ونهاره دينور يعنى شمسك طلوعندن غروبنه قدر زمانك كنيه سيدر صاحب قاموسك بصائر نام كتابنده بيانى اوزره يوم صبح صادقك طلوعندن شمسك غروبنه قدر ونهار طلوع شمسدن غروبنه قدر معتبر اولمغله يوم نهارك اصلى ومبدأى ونهار يومدن متولد كبى اولور

*) علم ايمش ام الفضائل اى ولدسعى ايت اكا * جهلدر ام الرذائل احترازايله امان (*

(ام الفضائل) شمائل وزننده خصلت ذاتيهٔ حميده وفضل وشرف جهتيله اولان درجهٔ رفيعه معناسنه اولان فضيلتك جمعى وام ايله مصدره اوله رق جميع خصال مرضيه نك مبدأ ومنشائى بولنان علمك كنيه سيدر (ام الرذائل) ام الفضائل وزننده ومقابليدر كه جمله صفات ذميمه وخصال دنيه نك اصل واساسى اولان جهلك كنيه سيدر ناظم تحرير اوله حث وترغيب وثانيدن زجر وترهيب ايتمشدر

*) همدخى ام الندامه اولدى تعجيل وشتاب * باده درام الخبائث كيم انك خبثى عيان (*

(ام الندامه) سحابه وزننده ام الندامات جمع بنيه سبله عربيده عجله وتعجيل وفارسيده شتابيدن وشتاب وتركيده ايومك تعبير اولنان خصلت ذميمه نك كنيه سيدر كه اكثريا ندامت وپشيمانلق بوندن حاصل اولور و بو تعجيل فقط تزويج بنات ودفن اموات واطعام اضياف وانجاز مواعد مثللو مواضع عديده ده محمود ومحال سائره ده مذموم ومطروددر (ام الخبائث) رذائل وزننده جميع شروره باعث وداعى وكافهٔ فساده سبب ومبادى وقبح خباثتى جمله يه ظاهر وبادى اولان خمرك كنيه سيدر ام الفساد كبى

*) بنت كرم و بنت عنقود ودخى بنت عنب * فارسيجه دختررزوش شراب ارغوان (*

(بنت كرم) كافك فتحى وراءك سكونيله (و بنت عنقود) عينك ضميله عرجون وزننده (بنت عنب) عينك كسرى ونونك فتحيله اوچيده مايهٔ فساد ومفتاح الشرور اولان خمرك كنيه سيدر عنب ياش اوزومه وعنقود صالقمنه وكرم اوزم كندنده حاصل اولان باغه واصمه يه ديمكله كيمى بالواسطه وكيمى بلاواسطه خمرك اصل وامى مثابه سنده در فارسيده خمرك اسمى باده وكنيه سى دختررزودختررزدر دخت وراء زياده سيله دختر دالك ضميله قزه دينور رزرانك فتحى وزاى معجمه نك سكونيله باغه واصمه يه دينور شراب عربيده مطلقا ايچيلن نسنه يه دينور تركيده اوزم صويندن اتخاذ اولنان مسكرده غلبه ايتمشدر ارغوان بو اسمله معروف قرمزى چيچكدر بوراده شراب ارغوان ارغوان رنكلو شراب ديمكدر

*) بربغدايدركه اولمش كنيه سى ام الطعام * ام مثوى هم اوخاتوندركه اوله ميزبان (*

(بر) بانك ضمى ورانك تشديديله حبوباتدن بغدايه دينور حنطه وقمح كبى (ام الطعام) سحاب وزننده جميع اطعمه نك اصل واساسى مثابه سنده اولان بغدايك كنيه سيدر بوراده طعام مطلقا اكل اولنه جق شئ معناسنه در طعام غلبهٔ استعمال ايله بغدايه ده اطلاق اولنور (ام مثوى) مأوى وزننده مسافره اطعام وضيافت ايتمك معتادى اولان مضيافه خاتونك كنيه سيدر مضياف وخاندان آدمك كنيه سى ابو المثوى در (ميزبان) فارسيده ضيف ومهمان معناسنه اولان ميز ايله صاحب وحافظ معناسنه اولان باندن مركبدر

*) چون بنوا الدنيا ما كى اولدى جمله آدمى * هم بنوا الايام ديمك اولمش ابناى زمان (*

(بنوا الدنيا) دالك ضميله بو جهانده حالا موجود وكلمش كچمش انسانك جمله سنك كنيه سيدر (بنوا الايام) همزه نك فتحى وياك تشديديله ابناء الزمان كبى حالا موجود اولان بنى آدمك كنيه سيدر بوراده ايام مطلق الزمان معناسنه اولان يومك جمعيدر ليل مقابلى اولان يومك جمعى دكلدر

) پك صداقتلى كزيده دوست ابن الانس ايمش (

) اسمى وار عنقا كبى هم قافده كندى نهان (

(ابن الانس) همزه نك كسرى ونونك سكونيله اسرا وضرا ده يار وفادار وبؤس ونعماده اخلاص وصداقتى ثابت وپايدار خل وفى وصديق صفى اولان كزيده دوستك كنيه سيدر بو ايسه عنقاء مغرب وغول بيابان ووفاء نسوان ومروت ابناء زمان كبى موجود الاسم ومعدوم الجسم لفظ بيمعنادر (ربيع الابرار) ده مسطور اولديغى اوزره (عنقاء) حمراء وزننده طويل العنق عظيم الجثه برديشى قوشك اسميدر كه حضرت موسى صلوات الله وسلامه على نبينا وعليه زماننده پيدا اولوب حق تعالى اكا بر اركك دخى خلق ايتمكله تناسل وكثدكجه چوغالوب حضرت موسى عازم دار بقا اولدقدنصكره نجد وحجازه انتقال واختطاف صبيانه اشتغال ايتمكله بوكونه فساد وتسلطى برطرف اولمغيچون پيغمبر وقت اولان خالد بن سنان حضرتلرينك دعاسيله آشيانهٔ عدمه پرواز ايلمشدر كردنى اوزون اولديغيچون عنقاء دينوب طيرانده اغراب وابعاد ياخود شكارى نابديد ايتديكيچون مغرب ايله توصيف اولنمشدر انتهى وبعضيلر حضرت سليمان عليه السلام مرغ مزبوره برخصوصدن ناشى غضب ايتمكله كوه قافه پرواز وذهاب وبردخى ربع مسكونه عودت واياب ايتميوب همان برآدى قالدى ديرلر ناظم مرحومك قولى بوكه مبنيدر وعند البعض عنقاء لفظى برمعنايه دال اولميان الفاظ مهمله قبيلندندر

) اولدى درويشان وسياحين بنو الغبرا دخى (

) ابن ارض اولمش غريب بيقرار ولامكان (

(بنو الغبراء) حمراء وزننده فقر وفاقه سببيله تراب وغباره ملتصق اولان درويشانك يعنى فقرانك كنيه سيدر وهربرى برارضدن وبرديار دن اولان غربا وسياحين زمره سنك كنيه سيدر غبراء اغبرك مؤنثى اوله رق ارضه دينور وتوز رنكلى بوز شيئه دينور مفردى ابن غبراء در (ابن ارض) فرض وزننده وطندن اغتراب ايدوب بريرده توطن وقرار كاهى اولميان غريب الديار ديمكدن كنايه در

) ام طلحه كهله اولمشدر چكركه ام عوف (

) ام عريط عقربه ديمش طوغار ائدن زبان (

(ام طلحه) طانك كسريله هوامدن قل وكهله تعبير اولنان مؤذينك كنيه سيدر بنات

الدروز دخى كنيه سيدر (ام عفو) جوف وزننده برمحله تردد ايده رك دونوب طولشمق معتادى اولان دشى چكركه نك كنيه سيدر اركك چكركه يه ابو عوف دينور (ام عريط) عينك كسرى ورانك سكونى وياء مثناة تحتيه نك فتحيله درهم وزننده وام عريط امير وزننده زهرناك اولان حشراتارضدن عقرب ديمكله معروف مؤذينك كنيه سيدر فارسيده كژدم دينور تركيده قويروغى قالقق ويوقارى معناسنه قويروغى اورو دينور وتحريف اولنوب قويروقلو دينور

*) ابن غمد ايمش قليج پك كسكنى قصال اناك * معنئ ابناء حرب اولمش دخى جنك آوران (*

(ابن غمد) غينك كسريله اسلحه دن قليجك كنيه سيدر اكثر اوقاتده غمده يعنى قينه ملازم ياخود حين استعمالده قيندن طوغار كبى بارز اولديغى ملاحظه سيله در (قصال) قاف وصاد مهمله ايله شداد وزننده وقاصل صارم وزننده ومقصل منبر وزننده زياده كسكين قليجه دينور (ابناء حرب) ضرب وزننده جنك وقتاله ملازم اولان اصحاب محاربه نك كنيه سيدر جنك آوران امور حربيه ده مهارتى اولان كيمسه لره دينور فارسيدر

*) موت ايمش ام دهيم وهمدخى ام اللهيم * ام كلبه سته در كيم هيچ قومز آدمده جان (*

(ام الدهيم) زبير وزننده انسانى ناكهانى وآنسزين باصمق واستيلا ايتمك حال وشانى اولان اولومك كنيه سيدر (ام اللهيم) بوده تصغير بنيه سيله زبير وزننده خلق لهم وبلع والتهام والتقام ايدن موتك كنيه سيدر ثاء قافيه سنده سبق ايدن ام قشعم كبى وبونلر داهيه وآفتك وبلا ومصيبتك دخى كنيه لريدر (ام كلبه) تمره وزننده (وام ملدم) منبر وزننده عربيده حمى وفارسيده تب وتركيده سته ديمكله معروف علتك كنيه لريدر كه انسانى كلب عقور كبى طوتوب تاب وتوانتى كسوب بيتاب وبيمجال ايدر

*) بنت صدر انديشه اولمشدر سخن بنت شفه * بنت فكر ايمش دخى شعر لطيف شاعران (*

(بنت صدر) صادك فتحى ودالك سكونيله سينه وصدره مجاور اولان قلبدن تولد ايدن فكر وخيال وانديشه وملاحظه نك كنيه سيدر (بنت شفه) شينك وفانك فتحه لريله طوداق تعبير اولنان عضولرك بيندن صادر اولان لفظ وكلامك كنيه سيدر فارسيده زادهٔ دهن تعبير اولنور (بنت فكر) فانك كسرى وفتحيله فكر دقيق ونظر عميق ايله مقتضاى حاله مطابقتنى ومحسناته رعايتنى تأمل وملاحظه ايدوب دوشونه رك اعمال وانشاده اولنان لطيف ورنكين وخوب مضمون اولان كلام موزونك كنيه سيدر

*) زادهٔ فكرم بو ابيات اولدى معناسى وفير * ابن فكرى هذه الابيات كانت ذا معان (*

مصراع اولك ثانينك ترجمه سيدر (ابن فكرى) اضافتله مقدم خبر اوله رق بنم شعر لطيفمدر ديمكدر ابن فكر لفظى بيت سابقده سبق ايدن بنت فكر كبى فيوضات قلبيه اولان نظم بديعك كنيه سيدر فارسيده زادهٔ فكر وزادهٔ طبع وزادهٔ خاطر دينور (زاده) ساده وزننده طوغمق معناسنه اولان زاييدن فارسيدن اسم مفعولدر مولود وولد معناسنه (هذه الابيات) ده هذه اسم اشارت ابيات همزه نك فتحيله اسم اشارتك مشار اليهى وصفتى اوله رق مؤخر مبتدادر (ابيات) ايكى مصراعدن مركب منظومه يه اطلاق اولنان بيتك جمعيدر بو مقامده مبتدا وخبر ايكيسيده معرفه اولمغله مبتدانك تقديمى واجب اولان مواضعدن اولديغيچون هذه الابيات ابن فكرى ديملك قواعد نحويه دن ايسه ده ضرورت شعردن ناشى تقديم وتأخير اولنمشدر قاعده يه موافق اوله رق اعرابده ممكندر لكن جزالة معنانك فوتى مستلزم اولديغى خفى دكلدر (كانت) ناقصه اوله رق ماضى مؤنث غائبه در مستترهى ضميرى اسمى ابياته

راجعدر (ذامعان) ده ذا اسماء ستهٔ معتله دن انجق اسماء اجناسه مضاف اوله رق صاحب معناسنه اولان ذو كلمه سنك حالهٔ نصبی موقعنده اولمق اوزره كانت فعلنك خبر منصوبيدر باصمه لر ده یا ایله ذی معان وقوعی غلطدر معانی مبانی وزننده الفاظك مدلولی یعنی الفاظ كندی ازاسنه وضع اولنان صورت ذهنیه دن عبارت اولان معنی لفظنك جمعیدر اكتفاء بالكسره یاسی حذف اولنمشدر تنوینی تكثیر ایچوندر وذا كلمه سنك مضاف الیهیدر جملهٔ فعلیه مبتدانك خبر ثانیسیدر (مفهوم كلام بو قطعه نك یاخود مجموع منظومه نك مشتمل اولدیغی ابیات بنم قوت فكریه م ایله اعمال ایتدیكم شعر لطیفمدر ومعانیسی كثیردر دیمكدر

*) آه كیم اولمش شب بخت سیهكارم عقیم * طوغمازاندن طفل امیدم كه اولم شادمان (*

ناظم بو الكمال رنكین ادا شارح بی نوای بو العنا كبی بخت بد وارون وطالع ناساز واژ كون حسبیله مبتلاء زخم ناسور تنكدستی وضیق معاش هموم پیوسیدن اشتكا ایدوب دیر كه كندنده روی امل بدیدار اولمق جهتیله شب تاریك ولیلهٔ ظلمایه شبیه اولان بخت سخت سیاهم وطالع نامساعد تیره كاهم نتاج مرام ومراددن عقیم وعاقر یعنی هر نقدر اللیالی حبلی مثلنجه و* آبستن صفا وكدردر لیال هب * كون طوغمادن مشیمهٔ شبدن نه لر طوغار * نشیده سنجه كیجه لر ام الحادثات ایسه ده بنم شب دیجور بختمدن طفل امید وامل طالع وظاهر اولماز كه بنده ارباب اقبال كبی شادمان ومسرور وخندان اولم دیمك اولور

) ذاك ما انث سمعا بیان (

(ذاك) باء قافیه سنك قطعهٔ ثالثه سی ونون قافیه سنك قطعهٔ اولی سی عنوانلرنده بیان اولندیغی اوزره ای مخاطب شو مذكور معناسنه مبتدادر (ما) موصوله در (انث) تأنیث كلمه سندن ماضی مجهولدر نائب فاعلی تحتنده مستتر هو ضمیری موصوله راجعدر جمله سی موصولك صله سی وموصول مع صلته مبتدانك خبریدر (سمعا) فعلك نائب فاعلندن حالدر (بیان) ده باء جاره انث فعلنه متعلقدر بیان ایضاح واظهار معناسنه فعلك مفعول به غیر صریحیدر (مفهوم عنوان شو قطعه ده مذكور اولان الفاظ عربیه دن هر برلری كندیلرده علامت تأنیث اولان تاء والف مقصوره والف ممدوده یوغیكن عرب عربادن مؤنث اولدیغی حالده مسموع اولان لفظلرك معنای ماوضع له لرینه تعرض اولنیوب فقط مؤنث سماعی اولدقلری افاده سنده در و بونلر مؤنث اولدقلری كلام فصحاده مؤنث معامله سی اولنمق ایله یعنی دار عامره ونار حامیه وریح عاصفه مثللی مؤنث ایله موصوف اولمق ومؤنث ضمیری ارجاع اولنمق وبعضا دویره كبی تصغیرنده علامت تأنیث كتورلمك كبی دلیللر ایله ایضاح وبیان اولنمشدر دیمكدر

*) نفس وعین ودخی سن واذنان * دار ودلو ایله هم است وكتفان (*

(نفس) نونك فتحی وفانك سكونیله روح معناسنه وقان معناسنه مؤنث سماعیدر یقال نفس مطمئنة ونفس سائلة ونفس اماره بونلردن غیری اون اوچ معنایه دخی كلور كما فی القاموس (عین) عینك فتحی ویانك سكونیله حرف عین قافیه سنك قطعهٔ اولی سی عنوانی شرحنده بلدیكی اوزره الفاظ مشتركه نك اشهری ومعنا جهتندن اكثری اوله رق كوزه ودیزه وصوبك منبعنه ومصبنه والتونه ومال حاضره وحروف هجادن برحرفه وهر برنسنه نك ممتاز وكزیده سنه وبرقوم وقبیله نك رئیس وسركرده سنه وجاسوسه وبرنسنه نك ذات وحقیقتنه وكونشه وترازونك كفه سنه وسائر معانیسنه موضوع اوله رق مؤنث سماعیدر یقال عین باصرة وعین جاریة وعین صفراء وعین مضیئة الى غیر ذلك جمعی عیون واعین كلور افلس وزننده (سن)

سننك كسری ونونك تشدیدیله انسانك وحیوانك دیشنه دینور ضرس معناسنه ویاشنه دینور عمر معناسنه وبوایكی معناده ده مؤنث سماعیدر جمعی اسنان وتصغیری سنینة در یقال سن حدیدة وطالت سنه (اذنان) اذنك تثنیه سیدر اذن همزه نك ضمی وذالك سكونیله وضمتیله آلت سمع اولان قولاق معناسنه مؤنث سماعیدر یقال اذن واعیة جمعی همزه نك مدیله آذان كلور (دار) عار وزننده حجرات وعرصه یی مشتمل اولوب اطرافی دائرا مادار دیوار ایله محاط اولان منزله ودائره معناسنه مؤنث سماعیدر وشهر و بلده یه وخاصة مدینهٔ منوره یه ونشأهٔ اولی یه یعنی بتون دنیایه دار اطلاق اولنور نتكم حریرینك اشبو * دارمی ما اضحكت من یومها * ابكت غدا بعدا لها من دار * بیتنده اولدیغی كبی جمعی دیار ودیاره ودیارات ودیران كلور داللرك كسریله وادوار وادوره كلور ابواب وابویه وزنلرنده (دلو) دالك فتحی ولامك سكونیله قیو ودولاب مقوله لرنده استعمال اولنان قوغه معناسنه مؤنث سماعیدر دلو جدیدة مملوة دینور جمعی كتاب وزننده دلاء كلور (است) همزهٔ وصلك كسری وسینك سكونیله دبر ومقعد معناسنه مؤنث سماعیدر اصلی سینك فتحیله وفتحتیله سته ومصغری ستیه در واست اصل وتمل واساس معناسنه كلور بومناسبتله است الدهر زمان قدیمه اطلاق اولنور جمعی همزه نك فتحیله استاه كلور ادبار كبی (كتفان) كتفك تثنیه سیدر كتف كافك فتحی وتانك كسریله وكتف كافك كسریله مثل وزننده وفتحتیله جبل وزننده اوموز باشلرینك آردنده اولان یصی كمیكه دینور كه تركیده كورك وفارسیده شانه دینور مؤنث سماعیدر جمعلری اكتاف وكتفه كلور قردة وزننده

*) هم سعیر ایله جهنم دخی نار * ریح وفلك ایله عصا وعضدان (*

(سعیر) امیر وزننده یانمش وعلولنمش آتش معناسنه مؤنث سماعیدر مسعور كبی ومطلقا آتشه ولهبنه ده دینور ساعوره كبی (جهنم) جیمك فتحی ونونك تشدیدیله وجهنام جیمك حركات ثلاثیله جنت مقابلی اولان دار العذابك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر تأنیث وعلمیت علتلریله غیر منصرفدر وپك عمیق ودیبی درین قیویه دینور (نار) دار وزننده آتش معناسنه مؤنثدر جمعی نیران ونیره ونیار كلور جیران وقردة وجبال وزنلرنده (ریح) رانك كسریله فارسیده باد وتركیده یل تعبیر اولنان هوای متحركه دن عبارت اوله رق مؤنث سماعیدر جمعی ریاح واریاح وارواح كلور (فلك) فانك ضمی ولامك سكونیله مركب البحر اولان كمی یه دینور سفینه معناسنه مفرد اولور وسفاین معناسنه جمعده اولور جمعده اولان ضمه وسكون مفردده اولان ضمه وسكونه مغایر اعتبار اولنمغله مفرد قفل وزننده جمع حمر واسد زننده اولمش اولور ومفرد اولان فلك مركب تأویلیله مذكر وسفینه تأویلیله مؤنث سماعیدر یاخود فلك اسم جنسدر مذكره ومؤنثه ومفرده وجمعه اطلاق اولنور (عصا) فتحتیله كندینه اتكا واعتماد وهش ثمار واوراق ومآرب اخرایی مشتمل اولان دكنك معناسنه مؤنث سماعیدر جمعی عینك ضمی وصادك كسری ویانك تشدیدیله عصی وكسرتیله عصی كلور مكنسه وزننده منسئه عصا مرادفیدر فارسیده دستواره دینور (عضدان) عضدك تثنیه سیدر عضد عینك حركات ثلاثی وضاد معجمه نك سكونیله وعینك فتحی وضادك كسریله كتف وزننده وضادك ضمیله ندس وزننده وضمتیله عنق وزننده مؤنث سماعیدر دیرسكدن اوموز باشنده كورك وارنجه عضوه دینور كه قول وبازو تعبیر اولنور

*) هم لظی ایله جحیم ایله سقر * جمله سی اویله در ایله اتقان (*

(لظی) فتی وزننده آتشه یاخود علوینه وبالكنه دینور واعاذنا الله تعالى منها نزاعة للشوی

اولان جهنمك اسماسندن اوله رق مؤنث سماعیدر وعلمیت وتأنیث ایله غیرمنصرفدر (جحیم) امیر وزننده علوی غایتله شدید اولان آتشه دینور و بری برینك اوزرنده قات قات ینان آتشه دینور وچقور یرده یانان عظیم آتشه دینور وزیاده حار وسیجاق موضعه دینور و بو جهنلر ایله بئس المصیر اولان جهنمه ونار جهنمه اطلاق اولنور مؤنث سماعیدر (سقر) سفر وزننده لواحة للبشر اولان بئس المقرك اسمی اولمق اوزره مؤنث سماعیدر تأنیث وعلمیت یاخود وزن فعل وعلمیت سببلریله غیرمنصرفدر

*) قدم ورجل وسراویل اوله * اصبع وکف ویمین ایله یدان (*

(قدم) قلم وزننده ایاق تعبیر اولنان عضوك اسمی اولمق اوزره مؤنث سماعیدر (رجل) رانك کسریله قدم کبی ایاق معناسنه مؤنث سماعیدر قدمك جمعی اقدام ورجلك جمعی ارجل کلور (سراویل) سینك فتحیله صیغهٔ منتهی الجموع وزننده مفرد ومؤنث اوله رق دیزلك وشلوار مقوله سی طونه دینور اما واو یرینه با ایله سرابیل قرطاس وزننده اولان سربال لفظنك جمعی اولمق اوزره کوملکه یاخود زرهه یاخود مطلقا لباسه دینور (اصبع) همزه نك حرکات ثلاثی وهر حرکه سنده بانك حرکات ثلاثیله لغتدر که طقوز لغت اولور واصبوع اسبوع وزننده اوچنجی لغتدر الده وایاقده اولان پرمق معناسنه مؤنث سماعیدر جمعی اصابع کلور (کف) کافك فتحی وفانك تشدیدیله پرمقلرك اوجندن بیلکه قدر بش پرماغی مشتمل اولان پنجه معناسنه مؤنث سماعیدر اوسته ظاهر الکف واچنه باطن الکف وراحه دینور ترکیده ال آیه سی واوج دینلور جمعی همزه نك فتحی وکافك ضمیله اکف وضمتینله کفوف کلور (یمین) امیر وزننده حلف وقسم معناسنه مؤنث سماعیدر که ترکیده آند وفارسیده سوکند تعبیر اولنور ویمین یسار مقابلی اوله رق صاغ اله وصاغ طرفه دینور وخیر وبرکت معناسنه وزور وقوت معناسنه ده مستعملدر جمعی همزه نك فتحیله ایمان ومیمك ضمیله ایمن کلور (یدان) یدك تثنیه سیدر ید یانك فتحی ودالك تخفیفیله ویده ها ایله وید دالك تشدیدیله ویدی فتی وزننده اعضاء بدنیه دن اله دینور کف معناسنه یاخود پرماقلرك اوجندن اوموز باشنه وارنجه اطلاق اولنور مؤنث سماعیدر اصلی دالك سکونی وآخرده دخی یا ایله یدی درهدی وزننده بعده تخفیفا یاء حذف اولندی قان معناسنه اولان دم کبی جمعی ایدی وجمع الجمعی ایادی کلور داللرك کسریله وید لفظی جاه ومنزلت ووقار ورزانت وزور وقوت وقدرت ومکنت وملك وولایت وعز وسلطنت وانقیاد واطاعت واحسان ونعمت وحزب وجماعت ومعین وناصر معنالرینه ده اطلاق اولنور

*) منجنیق ودخی قوس وارنب * ثعلب ودرع وذراع وورکان (*

(منجنیق) میمك وجیمك فتحه لری ونون اولینك سکونیله زنجبیل وزننده ومیمك کسریله ده لغتدر ومنجنون وزننده منجنوق ده دینور زمان سالفده محاربه لرده انکله اعدا اوزرینه طاش آتدقلری آلتك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر ادوات حربیه دن مدفع تعبیر اولنان طوب وخمبره نك حدوثندنصکره مهمل ومتروك اولمشدر جمعی منجنیقات ومجانق ومجانیق کلور (قوس) قافك فتحی وواوك سکونیله فارسیده کمان وترکیده یای تعبیر اولنان آلتك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر مصغری قویس وقویسة وجمعی قافك کسری وضمیله قسی وقووس واقواس کلور (ارنب) احمر وزننده وحوش بهائمدن طوشانه دینور اسم جنسدر ارککنه ودیشیسنه شاملدر بوصورتده ما نحن فیه دن دکلدر وبعض اهل لغت ارکك طوشانه خاء معجمه نك ضمی وزاءین معجمتین ایله خزز ودیشیسنه ارنب اطلاق ایتدیلر ابن حاجبك وناظمك مختارلری بودر جمعی ارانب کلور (ثعلب) جعفر وزننده مؤنث سماعیدر دیشی دلکویه دینور یاخود مذکر

ومؤنثه شاملدر جمعی ثعالب کلور کما مر قریبا (درع) دالك کسری ورانك سکونیله سینك قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچدیکی اوزره اثناء مقاتله ده بهادرلرك کیدکی تیمور حلقه لردن مصنوع زرخ تعبیر اولنان لباس معناسنه مؤنث سماعیدر جمعی دروع وادرع کلور حصون وافلس وزنلرنده وبو درعه جوشن ولبوس ده دینور کما مر ودرع نسوانه مخصوص فراجه وقبوراق مقوله سی اوسته کیلان ثوبه ده دینور (ذراع) کتاب وزننده مؤنث سماعیدر دیرسکدن اورته پرماغك اوجنه وارنجه مقداره دینور وساعد کبی قوله دینور که کف ایله مرفق بینیدر وآرشونه دینور کما مر فی ثانیة العین مصغری ذریعه وجمعی اذرع وذرعان کلور (ورکان) ورکك تثنیه سیدر ورك واوك فتحی ورانك کسریله کتف وزننده ورانك سکونیله ترك وزننده وواوك کسریله شرك وزننده مؤنث سماعیدر تمره وزننده الیه دخی دینور فارسیده سرون وترکیده اوجه واوتراق یری وقیناق تعبیر اولنان عضودر که ایکی طرفلو اولور ایکیسنه ورکان دینور جمعی اوراك کلور قعود حالنده ایکی قیناقلری یره وضع ایتمکه تورك دینور

*) غول وفردوس وعروض اشعار * ذهب وشمس ایله ارض وعقبان (*

(غول) غینك ضمیله مؤنث سماعیدر برکیمسه نك هلاکنه سبب اولان نسنه یه دینور وآفت وداهیه یه دینور وغول بیابانی تعبیر اولنان سعلاة معناسنه در که تنها بیابانده بعض شکل ایله انسانه مرئی اولوب یولدن اضلال وتلاعب ایدن بر نوع جن طائفه سنه دینور ترکیده قونجلوز دیدکلری اوله جقدر یقال غالته الغول ای الهلکة او الداهیة او السعلاة وبو معنای اخیرجه غولك وجودنی نفی واثبات وروم ایلی اولکه سنك بعض طرفلرنده ظهور ایدن جادو وواپیر دیدکلری شخص خبیث غول نوعندن اولدیغی قاموس ترجمه سنده مبسوطدر فلیراجع (فردوس) فانك کسری ودالك فتحیله قطعهٔ شرعیه ده کچدیکی اوزره انواع اشجار مثمره یی مشتمل باغچه یه وخاصة اوزم باغنه دینور * واکلها دائم وظلها * نصیله موصوف اولان روضهٔ رضوانه دینور وجنت تأویلیله مؤنث سماعیدر جمعی فرادیس کلور مصابیح وزننده (عروض) صبور وزننده مؤنث سماعی اوله رق میزان شعره اطلاق اولنور که فاعلاتن مفاعیلن متفاعلن مثللو افاعیل وتفاعیلدن عبارتدر شعر انکله معارضه وموازنه اولنوب موزونی ناموزوندن متمیز اولور وعروض شعردن هر بیتك مصراع اولنك جزء اخیرینه دینور نتکیم مصراع ثانینك جزء اخیرینه ضرب دینور وعروض مکهٔ مکرمه ومدینهٔ منوره واطراف وحوالیلرینه اطلاق اولنور (ذهب) فتحتینله معدنیاندن آلتونه دینور مؤنث سماعیدر مذکر ده اولور (شمس) قطعهٔ سماویه ده سبق ایتدیکی اوزره کوکب نهاری اولان کونشك اسمی اوله رق مؤنثدر (ارض) قطعهٔ شرعیه ده کچدیکی اوزره یره دینور مؤنث سماعیدر (عقبان) عینك کسریله عمران وزننده قاموسك بیاننه کوره برجنس آلتوندر که نبات کبی یردن نابت اولور فارسیده زررسته دینور مؤنث سماعیدر لهجه ده زیاده خالص اولان آلتونه دینور بو مسطوردر هم نابت هم خالص اولمغله توفیق ممکندر

*) فرس وکأس وشمال وموسی * فهر وکرش وکبد ایله ساقان (*

(فرس) فتحتینله آته دینور ارککنه وقسراغنه اطلاق اولنور وقسراغه اطلاق اعتباریله مؤنث سماعی اولور جمعی افراس وفروس کلور فرسن زبرج وزننده مؤنث سماعیدر دوه قسمنك بقناغنه دینور که طوارك طرنغی یرنده در وبورادهٔ فرس یرینه فرسن اولمقده احتمال بعید دکلدر (کأس) کافك فتحی وهمزه نك سکونیله وتخفیفیله طاس وزننده کاسه صو وشربت مقوله سی مشروبات ایچیله جك قابه دینور مؤنث سماعیدر جمعی افلس وزننده اکؤس وضمتینله

کؤوس کلور فارسیده جام دینور وکأس ایچیله جك مشروبه ده اطلاق اولنور و بو معناجه ده مؤنثدر یقال کأس مملوة وکأس طیبة (شمال) کتاب وزننده و یاء زیاده سیله شمیال که اشباع قبیلندندر وشملال زلزال وزننده صول الله وصول یانه وصول جهته اطلاق اولنور یمین مقابلیدر ومؤنث سماعیدر جمعی کتب وزننده شمل وافلس وزننده اشمل وغیر قیاس اوزره شمائل کلور وشمال خوی وطبیعت معناسنده ده کلور بونك جمعی فقط شمائل کلور (موسی) میمك ضمیله اوستره دیدکاری آلت حلقك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر اوسی یوسی دن مفعل وزننده اولمغله میمی زائده و یادن مقلوب اولان الف اصلیه اولمغله الف تأنیث دکلدر (فهر) فانك ضمیله یهود طائفه سنك مدرسی یعنی هاوره سی معناسنه مؤنث سماعیدر (کرش) کافك کسریله وکرش کتف وزننده اشکنبه یه دینورکه کاوش کتورن حیوانلرده اولور انسانك معده سی مقامنده در و بو مؤنث سماعیدر (کبد) کتف وزننده وکبد کافك فتحی و بانك سکونیله وکبد کافك کسریله انسانك وسائر حیوانك جکرینه دینور مؤنث سماعیدر جمعی کبود واکباد کلور (ساقان) ساقك تثنیه سیدر ساق قاف قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده یکدیکی اوزره طبوق ایله دیزك ارالغی اولان عضوه دینورکه ترکیده اینجك ولحم وشحمی طرفنه بالدر دینور فارسیده پوزه دینور اما ترکیده بجاق تعبیر اولنان عضو قاسقدن طبانه وارنجه ممتد اولمغله فخذ ایله ساقی مشتمل اولور و بو ساق لفظی مؤنث سماعیدر مصغری سویقه وجمعی سینك ضمیله سوق وکسریله سیقان وافلس وزننده اسؤق کلور وساق شدته دینور

(* خمر وهم بئر ایله ملح وعقرب * عنکبوت ودخی حرب ونعلان *)

(خمر) تمر وزننده الف قافیه سنك التنجی قطعه سنده یکدیکی اوزره شرب وتناول ایدن کیمسه یی سرخوش ایدن مسکر معناسنه مؤنث سماعیدر بعضا مذکرده اولور یقال خمر صافیة وخمر ممزوج (بئر) بانك کسریله قویی یه دینور مؤنثدر جمعی آبار وابؤر کلور (ملح) میمك کسریله مایهٔ لذت اطعمه اولان طوزك بریسنه اطلاق اولنور مؤنث سماعیدر قلیلا مذکرده اولور جمعی ها ایله ملحه ومیمك کسریله ملاح وهمزه نك فتحیله املاح کلور (عقرب) جعفر وزننده قطعهٔ سابقه ده ام عریط ایله مکنی اولان موذینك اسمیدر و بونده تأنیث غالبدر بعضا مذکرده اولور (عنکبوت) عینك وکافك فتحه لری ونونك سکونیله اورمجك دیدکاری معروف بوجکدر مؤنث اوله رق استعمالی غالبدر و بعضا مؤنثنده عنکبه وعنکبات وعنکباء و مذکرنده عنکب دینور جمعی عناکب وعنکبوتات کلور وغرائبدندرکه اورمجکك سکز ایاغی والتی کوزی واردر (حرب) حانك فتحیله جنك وجدال ومحاربه وقتال معناسنه مؤنث سماعیدر مقاتله اعتباریله یقال وقعت بینهم الحرب وبعضا قتال اعتباریله مذکرده اولور جمعی حروب کلور (نعلان) نعلك تثنیه سیدر نعل نونك فتحی وعینك سکونیله پاپوج و پاپوش تعبیر اولنان ایاق قابنك انواعنه اطلاق اولنور که هر دیارده بر کونه دیکوب ایاقلرینه کیرلر مؤنث سماعیدر تاء وحدتله نعله ده دینور جمعی نعال کلور چامورلقده کیلن نالین نعلین محرفیدر وطوارك پاپوشی مثابه سنده اولان برده وره نعل دینور

(* ضرب وافعی دیمه ده اویله ایمش * ضبع وفأس ایله دخی هم فخذان *)

(ضرب) ضادك فتحیله اهل عروض اصطلاحنده بیتك جزء اخیرنه یعنی مصراع ثانینك اجزاسندن آخر جزئه دینور بو معناجه مؤنث سماعیدر وضرب برنسنه یی برنسنه ایله اورمق و بر یردن سیر وسفر ایتمك ومطلقا کتمك و بر یرده اقامت ایتمك ومثل وشبیه وصنف ودرلو معنالرینه موضوعدر بونلرده مذکردر (افعی) اقصی وزننده یلان انواعندن انکرك تعبیر اولنان حیهٔ خبیثه نك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر جمعی افاعی کلور (ضبع) قطعهٔ سابقه نك فوقنده

اولان

اولان قطعه ده بسط و بیان اولندیغی اوزره صرتلانك اسمی اوله رق مؤنث سماعیدر (فأس) کأس وزننده اغاج کسدکلری بالطه معناسنه مؤنث سماعیدر جمعی افؤس وفؤس کلور (فخذان) فخذك تثنیه سیدر فخذ ذال قافیه سنده یکدیکی اوزره کتف وزننده وتمر وزننده اویلق تعبیر اولنان عضوك اسمی ومؤنث سماعیدر

(* اولکه تذکیر ایله تأنیثنده * سن مخیر اوله سن انده همان *)

یعنی اول قطعه دن بورایه کلنجه ذکر اولنان لغتلرك اکثرنده تأنیث متفق علیه ومطرد و بعضسنده غالب وراجحدر اما اول لغتلرکه تأنیث وتذکیری مساوی اولمغله متکلم مخیر اوله انلر لغات آتیه در دیمکدر

(* رحم سکین وقفا وسلطان * سلم ومسك دخی عنق ایله لسان *)

(رحم) رانك کسری وحانك سکونیله ورحم کتف وزننده نسوانده ودیشی حیوانده دول یتاغنه دینورکه ولد آنك ایچنده تکون ایدر وخصملغه دینور وخصملغك اسباب ووسائلی اولان اخوت وعمومت مقوله لرینه دینور تأنیثی قرابت اعتباریله در مذکر اوله رقده مستعملدر یقال رحم موصول ورحم موصولة جمعی ارحام کلور (سکین) سینك کسری وکافك تشدیدیله بچاغه دینور مذبوحی حرکتدن اسکان ایلمسی تصورینه مبنیدر مذکر ومؤنث اولور جمعی سکاکین کلور (قفا) عصا وزننده و بعضا ممدود اوله رق سماء وزننده بیونك ارقه طرفنه دینورکه انسه تعبیر اولنور و بونك تأنیث وتذکیری مساویدر جمعی اقفیه واقفاء کلور همزه لرك فتحیله (سلطان) برهان وزننده حجت وبرهان ودلیل معناسنه ووالی و پادشاه معناسنه و پادشاهك قدرت وسطوتی معناسنه در رجل و برهان اعتبارلریله مذکر و حجت وقدرت تصورلریله مؤنث اوله رق استعمال اولنور جمعی سلاطین کلور (سلم) سینك کسری ولامك سکونیله صلح معناسنه درکه بارشمق تعبیر اولنور صلح اعتباریله مذکر نقیضی اولان حرب لفظنه حمل ایله مؤنث اولور اما سلم که سینك ضمی ولامك تشدیدیله سکر وزننده در درجه ومرقات کبی نردبانه دینور بو تأنیثی غالب اولان صنف اول قبیلندندر ابن حاجبه اقتفا ایله ناظمك اهمال ایتدیکی قبیلندندر (مسك) میمك فتحیله جلد معناسنه درکه حیوانانك دریسنه دینور تذکیر وتأنیثی جائزدر برقطعه سنه مسکه دینور ثمره وزننده جمعی مسوك کلور (عنق) عینك ضمی ونونك سکونیله وعنق ضمتیله وعنق صرد وزننده وعنیق امیر وزننده جید معناسنه درکه بیونه وکردنه دینور تذکیر وتأنیثی مساویدر جمعی اعناق کلور (لسان) کتاب وزننده مایه النطق اولان دله دینور تذکیر وتأنیثی جائزدر وتأنیثی جارحه یاخود آلت قول اولمه اعتباریله در جمعی السنه والسن کلور

(* دخی اسماء لیالی وضحی * حال هم اویله دیر اهل عرفان *)

(لیل) سیل وزننده غروب شمسدن صبح صادقك طلوعنه قدر یاخود طلوع شمسه قدر مدتدن عبارت اوله رق مذکر ومؤنث اولور یقال مضی اللیل ومضت اللیل جمعی نظمده مذکر اولدیغی اوزره لیالی و یاء ثانیه یی حذفله لیال وقلب مکانله لیائل کلور مصغری لییله در ولیله لیلك مفردیدر تمر وتمره کبی (ضحی) ضادك ضمیله هدی وزننده قباقوشلق تعبیر اولنان وقته دینور تذکیر وتأنیثی مساویدر وضحی کونشه اطلاق اولنور یقال ارتفعت الضحی ای الشمس و بو معناجه فقط مؤنثدر (حال) بال وزننده انسان کندی اوزرینه اولدیغی کیفیت یعنی نفسی و بدنی ووصفی اولان امور متغیره دن انسانه مختص اولان هیئته اطلاق اولنور صحت ومرض وقوت وضعف وغنا وفقر وسرور وغم کبی و بو حال کلمه سی لفظی اعتباریله مذکر هیئت وصفت اعتباریله مؤنثدر جمعی احوال واحواله کلور

*) قدر وهم لیث وطریق ایله سری *هم سلاح اوله در آکار مردان(*

(قدر) قافك کسری و دالك سکونیله اوانیدن تنجره و چوملك مقوله سنه دینور باقردن و بالچقدن اولانه شاملدر منقعه کبی باقردن و طاشدن مصنوع چوملکه مرجل و بالچقدن اولانه فخار وایچنده طعام بشراولنه برمه دینور و بوقدر لفظی اعتباریله مذکر وآلت طبخ اولمه اعتباریله مؤنثدر جمعی قدور کلور صدور وزننده (لیث) لامك فتحی و یانك سکونیله ارسلانك ارککنه ودشبسنه اطلاق اولنور جمعی لیوث کلور اسود وزننده (طریق) امیر وزننده معلومدر که یوله دینور تذکیر وتأنیثی مساویدر جمع مؤنثی اطرق کلور افلس وزننده وجمع مذکری طرق واطرقه واطرقاء کلور نذر وارغفه وانصباء وزنلرنده جمع الجمعی ضمتینله طرقات کلور (سری) سینك ضمیله هدی وزننده کیجه ایله یوله کتمکه دینور کرك کیجه نك اولنده کرك وسطنده وکرك آخرنده اولسون وبو مؤنثده ومذکرده اولور تقول اعجبنی سراه واعجبنی سراه ای سیره فی اللیل (سلاح) کتاب وزننده عموما آلت حربه یاخود خاصة قلیج ومزراق و پاله و بچاق کبی دمور دن اولان آلت حربه دینور وسلاح آلت حرب تأویلیله مؤنث ولفظی اعتباریله مذکر اوله رق استعمال اولنور مذکرك جمعی اسلحه مؤنثك جمعی سلاحات کلور (مردان) فارسیده ارککشی معناسنه اولان فرد وزننده مرد لفظنك جمعیدر سلاحی استعمال خواص رجالدن اولمغله سلاح مؤنث دخی اولسه قدرنی واستعمالنی انجق رجال پر مجال فهم ایلر دیمك اولور

*) ابن حاجب بوقدرجه وزنا * ایلش کرچه بلاغتله عیان (*

(مناقب) جلیله سی مفتاح السعاده ده وتاریخ ابن خلکانده مبسوط اولدیغی اوزره تاریخ هجرتك بشیوز یتمش یاخود یتمش برسنه سی صعید مصردن اسنا نام بلده ده پانهادهٔ عالم شهود والتیوز قرق التی شوالنك اون التنجسی یوم خمیسك ضحوه سنده محروسهٔ اسکندریه ده عازم دار الخلود اولان صاحب التصانیف المنقحه جمال الدین ابو عمرو عثمان بن عمر الحاجب رحمه الله که کافیه وشافیه ومختصر منتهی ومؤلفات معتبرهٔ سائره صاحبیدر اسماء مؤنثهٔ سماعیه یی دخی چند ابیات منظومهٔ بلیغه ایله سلك نظمه کشیده ایتمشدر بن دخی اول علامهٔ یکانه وفهامهٔ فردوس آشیانك اثرینه اقتفا وانك بیان ایتدیکی مقدار ایله اکتفا ایتدم دیمك اولور هرنقدر باعث اطناب ایسه ده تیمنا ابن حاجب مرحومك نظمی دخی بومحله ثبت واملا اولنمق مناسب کورلمکله تحریر اولندی

* نفسی الفداء لسائل وافانی * * بمسائل فاحت کروض جنانی *
* اسماء تأنیث بغیر علامة * * هی یافتی فی عرفهم ضربان *
* قد کان منها مایؤنث ثم ما * * خیرت فیه لاختلاف معان *
* اما الذی لابد من تأنیثه * * ستون شبه العین والاذنان *
* والنفس ثم الدار ثم الدلو من * * اعدادها والسن والکتفان *
* وجهنم ثم السعیر وعقرب * * والارض ثم الاست والعضدان *
* ثم الجحیم ونارها ثم العصا * * والریح منها واللظی ویدان *
* والغول والفردوس والفلك التی * * فی البحر تجری وهی فی القرآن *
* وعروض شعر والذراع وثعلب * * والملح ثم الفأس والورکان *
* والقوس ثم المنجنیق وارنب * * والخمر ثم البئر والفخذان *
* وکذاك فی ذهب وفهر حکمهم * * ابدا وفی ضرب بکل مکان *
* والعین للینبوع والدرع التی * * هی من حدید قط والقدمان *

* وکذاك فی کبد وفی کرش وفی * * سقر ومنها الحرب والنعلان *
* وکذاك فی فرس وفی کأس وفی * * افعی ومنها الشمس والعقبان *
* والعنکبوت تحوك والموسی معا * * ثم الیمین واصبع الانسان *
* والرجل منها والسراویل التی * * فی الرجل کانت زینة العریان *
* وکذا الشمال من الاناس ومثلها * * ضبع ومنها الکف والساقان *
* اما الذی قد کنت فیه مخیرا * * هو کان ستة عشر فی البنیان *
* السلم ثم المسك ثم القدر فی * * لغة ومثل الحال کل اوان *
* واللیث منها والطریق وکالسری * * ویقال فی عنق کذا ولسان *
* وکذاك سماء اللیالی والضحی * * وکذا السلاح لقاتك طعان *
* والحکم هذا فی القفا ابدا وفی * * رحم وفی السکین والسلطان *
* وقصیدتی تبقی وانی اکتسی * * ثوب الفناء وکل شیء فان *

(اصل) نظمده نوع اولدن اولان اسماء مؤنثه التمش عدد اولوب ترتیب ناظمده اللی طقوز اولمسی ینبوع الماء معناسنه اولان عین لفظی ابن حاجب افراد بالذکر وناظم تحریر مطلق العین ده ادخال ایتمسنه مبنیدر وابن حاجبك لابد من تأنیثه قولی اغلب وارجحه محمولدر

*) دخی سکسان قدرین بولمشیدم * ایتدم انلری اما تیان (*

(یعنی) مؤنث سماعینك ایکی نوعندن اوله رق اصل نظمده مذکور اولان یتمش التی عدد مؤنثاندن غیری کلام عربده سکسان قدر دخی اسماء مؤنثه بولمش ایدم لکن لعلة آتیة انلری سلك نظمه نظم ایتدم دیمکدر

*) اوله براهل کماله حاشا * ناسزا ایلمه عزو نقصان (*

(حاشا) کلمه سی تبرئه وتنزیه افاده ایدر (عزو) عینك فتحی وزانك سکونیله برکیمسه یه برشیء نسبت ایتمکه دینور ناسزا فارسیده لایقسز معناسنه در یعنی هرنقدر خارج از نظم ابن حاجب برطاقم الفاظ مؤنثه بولدم ایسه ده کندی نظمده قلمه المدم زیرا انلری ایراد علامهٔ ابن حاجب کبی دامن کمالی شائبهٔ نقصدن بری اولان ذاته نقصان وقصور عزو واسناد ایتمك ایجاب ایدر بو ایسه بزه کوره لایقسز وکستاخلقدر دیمك اولور لکن نفس الامرده اسماء مؤنثه ذکر اولنان یتمش التی عدده منحصر اولمیوب بلکه اسماء حروف هجا واسماء بلدان وآخرلرینك کسرا وزره بناسیله عرار وعرعار وقرقار و پاچه معناسنه اولان کراع وتذکیر وتأنیثی مساوی اولان جراده وبقره وحمامه مثللو اسماء مؤنثه نك وجودیله اعتراض اولنور ایسه اولا اسم عدد حصری مفید دکلدر دیه رك جواب ثانیا مطلع قصیده ده اشعار اولندیغی اوزره ابن حاجب فهامه نك نظمی سائلك سؤال وطلبندن ناشی اولمغله استقراء تام اولنمیوب همان حالت راهنه ده مستحضری اولان الفاظ مؤنثه یی علی الفور سلك نظمه کشیده ایتمکله نقصان نظمده در ناظمده دکلدر دیو جواب ممکندر

*) هر هجا حرفی مؤنث انجق * احتیاطا انی ایتدم اعلان (*

(هجاء) کساء وزننده برلفظك حروفنی تقطیع ایلمك معناسنه در مثلا الفاظ عربیه نك حروفنی جامع اولان کلماتك اولی اولان ابجد کلمه سنك حروفنی الف باء جیم دال دیو تعداد ایلمکدن عبارتدر وبو یکرمی سکز حرفدر که حروف هجاء وحروف ابجد تعبیر اولنور و بونلرك مسماسی اولان اب ج د حرفدر اسماسی اولان الف باء جیم دال اسماء مؤنثه در یقال الف ممدودة او مقصورة وباء موحدة وجیم عربیة ودال مهملة وقس علی هذا (احتیاط) برخصوصده حزم و بصیرت

ایله عمل (واعلان) اظهار معناسنه در

*) هم مؤنثده مذکرده اولور * نقدر وار ایسه اسم بلدان (*

(یعنی) اسماء حروف انجق مؤنث اوله رق مستعمل اولمغله مؤنث سماعینك صنف اولندن اولدیغی کبی مصر ودمشق وحلب وحمص کبی علامة تأنیثدن عاری اولان اسماء بلدان بقعه وبلده ومدینه وقریه اعتباریله مؤنث و بلد و رستاق تأویلیله مذکر اولمغله تأنیث وتذکیری جائز اولان صنف ثانیدن اولور دیمکدر اماامکه ومدینه و بصره وکوفه مثللو علامة تأنیث بولنانلر مؤنث لفظی غیرحقیقیدر

*) اولمه ماند زنان غفلتده * لاتکن غافلة کالنسوان (*

(لاتکن) کون ناقصدن نهی مخاطب اسمی تحتنده مستترانت ضمیری اوله رق سن اولمه دیمکدر (غافلة) قافله وزننده غافلك مؤنثی اوله رق ظاهرا فعل ناقصك خبرمنصوبیدر لکن اسمی مذکرخبری مؤنث اولوب بینلرنده مطابقت واتحاد خارجی بولنمامق حسبیله حمل صحیح دکلدر مکرکه غافلة لفظی خبر محذوفك صفتی اولوب لاتکن نفسا اوذاتا غافلة تقدیرنده اوله یاخود فعل ناقص مذکورك خبری محذوف اولوب غافلة مقدر تکون لفظنك مقدم خبری اوله رق لاتکن غافلا کماتکون النسوان غافلة سبکنده اوله یاخود لکل جواد کبوه مثلنجه ناظم تحریر نهی وتحذیر ایتدیکی محذورده واقع اولمقده جمله‌ٔ محتملاتدندر (کالنسوان) ده کاف حرف تشبیهدرنسوان غلمان وزننده لفظنك غیریدن اوله رق امرأة لفظنك جمعیدرنساء کبی (حاصل معنی قلت تیقظ وتبصردن ناشی ماینبغی یی سهو وترك خصوصنده ناقصات العقول اولان نسوان کبی اولمه دیمکدر

*) اراولان وارایسه چیقسون کوره‌لم * بوهنز بحثیدر ایشته میدان *

ناظم نحریر مؤنثات سماعیه یی تحریرعقیبنده برنوع مذکرسماعی یه دخی ایما ایدوب دیمك استرکه چوق کیمسه زیء ذکورده جلوه کروزعمنجه دعوای مردی ورجولیت ایدرسده نفس الامرده حلیهٔ رجال اولان فضل وکمالدن بی بهره وعاری ونزدفقولده همان مذکرسماعی قبیلندندر میدان معارفده بویله برهنزابراز ایده‌جك مرددانا وارایسه کیکاه خفادن خروج ایتسون کوره‌لم دیمك اولور

) والکم یارهط ان لم تتقوا (

(والکم) ده واکلمه‌سی باب ندبه‌یه مخصوص حرف ندادر مثلا زیده برداهیه ومصیبت اصابت ایتدکده اکااظهارتفجع وتأسف موقعنده وازیداه دینور (لکم) لام تعلیل ایله مندوب اولان ضمیرخطاب جمعدن مرکبدر و بووا کلمه‌سی اتفجع واتلهف منابنه نائب اولمغله تقدیرکلام اتفجع واتحزن لاجلکم سبکنده اولور (یارهط)ده یاحرف ندادر (رهط) رانك فتحی وهانك سکونیله برکیمسه‌نك قوم وقبیله‌سنه دینور اصلی یاء متکلم ایله یارهطی دراکتفاء بالکسرة یاسی حذف اولنمشدر یاقوم کبی (ان لم تتقوا) ده ان حرف شرطدر لم تتقوا نفسی عذابدن وقایه معناسنه اولان اتقادن فعل مضارع جحد مطلق جمع مخاطب اوله‌رق فعل شرطدر جزاسی ماقبلی قرینه‌سیله محذوفدر تقدیرکلام ان لم تتقوا الله ولم تجتنبوا عن المعاصی تستحقوا العقاب دیمکدر

*) سزیك ایچك کلواهم واشربوا * ایتمك اسراف دیمك لاتسرفوا (*

(کلوا) خذوا وزننده طعام مقوله‌سنی تناول ایدوب یمك معناسنه اولان اکل لفظدن امر مخاطب جمع مذکردر ایها الرجال سزیك معناسنه مفرد مخاطبی کل مؤنثی کلی جمع مؤنثی کلن کاور کافلرك ضمیله (اشربوا) اعلموا وزننده مشروبات مقوله‌سنی ایچمك معناسنه اولان شرب

لفظندن بنء امر مخاطب جمع مذکردر سزایچك معناسنه (لاتسرفوا) حدی متجاوزصرف وخرج معناسنه یاخود شرعك رخصتی اولمیان محله مالی صرف وانفاق ایتمك معناسنه اولان اسرافدن نهی مخاطب جمع مذکردر

*) اولدی روح الله حقك رحمتی * کسمه‌یك امیدکزلاتقنطوا (*

(روح الله) رانك فتحی وواوك سکونیله واسم جلاله اضافتله حق تعالی حضرتلرینك رحمت واحسانی معناسنه‌در و بومعناده رانك ضمیله روح الله دخی دینور نته‌که لاتیئسوا من روح الله نظم کریمنده رانك ضمیله‌ده قرائت اولنمشدر ورانك فتحیله روح راحت واسایشه وعموم دنیادن فرج وتنفسه وسرین اسن ملایم روزکاره‌ده اطلاق اولنور (لاتقنطوا) برنسنه‌دن رجاوامیدك کسمك معناسنه اولان قنوطدن نهی مخاطب جمع مذکر اوله‌رق وزنا ومعنا لاتیئسوا کبیدرکه امیدکزی کسمك دیمکدر

*) زحف ایمش عسکر یوریمك دشمنه * قاچمه‌یك مفهومیدرلاتهربوا (*

(زحف) زانك فتحی وحاء مهمله‌نك سکونیله مطلقا یوریمك معناسنه‌در قعود وزننده زحوف وفتحاتله زحفان کبی وزحف تسمیه بالمصدر اوله‌رق دشمن طرفنه طوغری چکیلوب کیدن عسکره‌ده دینور (لاتهربوا) رانك ضمیله یعنی باب اولدن نهی مخاطب جمع مذکر اوله‌رق لاتفروا معناسنه‌درکه قاچمه‌یك وفرار ایتمیك دیمکدر

*) شوالکه هیچ بیلمزا کادینلدی جهول * بیلمه‌درعلما کلیك سزافقهوا (*

(جهول) صبور وزننده جاهلك مبالغه‌سیدر زیاده جاهل ونادان اولان علم وعرفان مفلسی ودانش واستعداد یوخسولی کوردل وامی کیمسه‌یه دینور (علم) عینك کسریله برنسنه‌یی حق معرفتله بیلمك معناسنه‌درکه جهل مقابلیدر (افقهوا) اعلموا وزننده برنسنه‌یی ذهن وفطنتله فهم ایدوب اکلمق معناسنه اولان فقه لفظندن امر مخاطب جمع مذکردر سزفهم ایدك واکلەیك دیمك اولور

*) دوشمه طوح وعثره وذرو وسقوط * نهض قالقمق قالدیرك سزارفعوا (*

(طوح) طانك فتحی وواوك سکونیله برنسنه الدن یاخود عالی محلدن اشاغی‌یه دوشمك معناسنه‌در وهلاك اولمق یاخود هلاکه مشرف اولمق معناسنه دینور یائی اوله‌رق طیح کبی و برو یاباندە یول آزوب متحیر اولمق معناسنه‌ده دینور (عثره) عینك فتحی وثاء مثلثه‌نك سکونیله وهاسز (عثر) وامیر وزننده (عثیر) وکتاب وزننده (عثار) انسانك وسائر حیوانك اباغی سورچوب وتوکزیوب یره دوشمك وقپانمق معناسنه‌در (ذرو) ذالك فتحی ورانك سکونیله مطلقا دوشمك وخصوصا اغزدن دیشلر دوشوب دوکلمك معناسنه‌در وروزکار برنسنه‌یی توزیدوب هوایه صاورمق وخرمن مقوله‌سنی صاورمق و برنسنه‌یی قیرمق وسرعت وشتابله کتمك معنالرینه مستعملدر (سقوط) قعود وزننده ومسقط مطلب وزننده دوشمك معناسنه‌در (نهض) نونك فتحی وهانك سکونیله ونهوض قعود وزننده قالقمق معناسنه‌در قیام کبی (ارفعوا) افتحوا وزننده برنسنه‌یی اشاغیدن یوقری قالدرمق معناسنه اولان رفع لفظندن امر مخاطب جمع مذکراوله‌رق سزقالدیرك دیمکدر

*) عهر ایتمکدرزنا روسبو بغی * سزیقین اولماك دیمك لاتقربوا (*

(عهر) عینك فتحیله وکسریله وفتحتیله نهر ومصر ومطر وزنلرنده منکوحه ومملوکه اولمیان خاتونه زنا ایتمك معناسنه‌در عینلرك ضمیله عهور وعهوره وخساره وزننده عهاره کبی (بغی) یاء مشدده ایله غنی وزننده و بغو عدو وزننده عاهره وفاجره زناکار عورته دینور عیهره کبی یطره وزننده لسانمزده باشی طشره روسبو دینور (لاتقربوا) لاتقنطوا وزننده برنسنه‌یه قریب و یقین

اولمق معناسنه اولان قرب لفظندن اولەرق باب رابعدن نهی مخاطب جمع مذکردر برفعله
قربدن نهی فعلدن نهیدن ابلغدر

*) صوچلونك تأدیبی حدجمعی حدود * سزاورتمك دفع ایدك هم ادرؤا (*

(حد) حانك فتحی ودالك تشدیدیله جرم وجنایت ایدن کیمسه‌یی بردخی اول قباحته معاودتدن
زاجر وسائرلری بالعبره اومقوله معصیته مجاسرت وارتکابدن مانع اولور شیء ایله تأدیب
ونکال ایتمك معناسنه‌درکه حد زنا وحد قذف وحد شرب خمر وحد سرقه مثللو حد شرعی
مراددر (حدود) شهود وزننده حد مزبورك جمعیدر وحد ایکی نسنه بیننده حاجز وحائل
اولان شیئه دینورکه ترکیده سنور تعبیر اولنور وحد برشیئك غایت ومنتهاسنه دینور وهر
شیئك حدنلو وکسکین طرفنه دینور ودفع ومنع ایلمك معناسنه اطلاق اولنور (ستر) سینك
کسری وتانك سکونیله برنسنه‌یی حسی یاخود معنوی اورتمك وکیزلمك معناسنه‌در غفر وغطی
وتغطیه وتسجیه کبی (ادرؤا) اقرؤا وزننده عربیده دفع فارسیده باز کشتن و بازداشتن
وترکیده صاومق معناسنه اولان درء لفظندن امر مخاطب جمع مذکردر ناظم مرحوم
بو بیتله ادرؤا الحدود بالشبهات حدیث شریفنده واقع حدود وادرؤا کلمه‌لرینی بیان ایتمشدر

*) اولدی جمع اولمق تکأکؤکرچه‌کیم * آچیلوبده طاغلك افرنقعوا (*

(تکأکؤ) تزلزل وزننده اشخاص عدیده یاخود اشیاء کثیره بریره تجمع وتحشد واحتفال
وتراکم ایدوب برکمك معناسنه درزلزله وزننده کأکأه کبی وبرنسنه‌دن خوف ایلمکله چکیلوب
کیرو دونمکه دینور وتکلمدن عاجز اولوب دل طولاشمق معناسنه درعی وفهاهت کبی
(افرنقعوا) همزه‌نك وقافك کسره‌لریله انکشاف وتنحی یعنی آچیلوب الارغه اولمق وکیرو چکلمك
وطاغلمق معناسنه اولان افرنقاع لفظندن امر مخاطب جمع مذکردر کیرویه چکیلوب آچیلك
وتفرق ایدوب طاغیلك دیمکدر صحاح جوهریده مذکور اولدیغی اوزره عیسی بن عمر النحوی
برکون راکب حمار اولەرق برمحله کیدرکن اثناء راهده حماردن دوشمکله برطاقم خلق باشنه
تجمع ایدوب برکدکده مزبور باعث جمعیتدن استفهام وخلقی باشندن صاومق ایله دفع
زحام داعیه‌سیله * مالکم تکأکأتم علی تکأکؤکم علی ذی جنة افرنقعوا عنی * قولنده
وجاحظدن نقلا علامهٔ زمخشرینك فائق نام کتابنده مسطور اولدیغی اوزره ابو علقمة البصری
برکون بصره چارشوسنده کیدرکن صفراسی هیجان وغلبه ایدوب مغمی علیه اولەرق دوشدکده
اهل سوق باشنه اوشوب مزبوری مصروع یاخود مجنون اولدی ظنیله کیمی بیلکنی وکیمی
باش پارمغنی صیقمق وکیمی قولاغنه اذان اوقومق مثللو اوضاع ایله اذا وتضییق ایتدکلرنده
برتقریب یدلرندن و ثوب وتفلت وزحام ناسدن تخلص ایتدکده * مالکم تکأکأتم علی کما تکأکؤن
علی ذی جنة افرنقعوا عنی * مقاله سنده واقع اولان تکأکؤ وافرنقاع الفاظ غریبهٔ غیر مأنوسة
الاستعمالدن اولمغله ناظم نحریر بو بیتده معنالرینی بیان ایلمشدر و بوکلمه‌لرك غرابتنه بناء مصرع
ابو علقمه‌یه حاضر اولنلردن بعضیسی دعوه فان شیطانه یتکلم بالهندیة دیمشدر یعنی مزبوری
حالنه براقك زیرا تسلط ایدن جنی لغت هندیه ایله تکلم ایدیور دیمکدر

*) ذی بهیره ست وغری قادینه * هم نکاحیله الك سز انکحوا (*

(بهیره) بانك فتحی وهانك کسریله عقیله وزننده ومرادفیدرکه قومی بیننده سیده ومحترمه
ونافذة الکلم اولان مخدره خاتونه دینورکه ترکیده قادین وفارسیده بانو دینور (ست) سینك
کسری وتانك تشدیدیله صاحب لهجه‌نك اطلاقنه کوره بهیره مرادفیدرکه شریفه وکریمه
خاتونه دینور و بین العرب قادین معناسنده ست اطلاقی مشهوردر لکن قاموسده ست اسماء

عدددن التی عدد معناسنه اولمغله قول وجاریه مقوله‌سی قادینلرینه یاسنی دیوندا وخطاب
ایتدکلری یاست جهاتی تأویلنده درکه تملك تامدن کنایه‌در یاخود ستی دیمك لحندر صواب
اولان سیدتی دیمکدر دیمکله غلط اولمسنه ذاهب اولمشدر (غری) غین معجمه‌نك ضمی وراء
مهمله‌نك تشدیدیله حبلی وزننده قوم وقبیله‌سی بیننده سیده ومطاعه اولان خانمه وقادینه
دینور (انکحوا) عقد وتزوج معناسنه اولان نکاحدن امر مخاطب جمع مذکردر سزلر عقد نکاح
ایله تزوج ایدك دیمکدر و بونکح ینکح باب ثانیدن وثالثدن مستعمل اولمغله امرنده کافك کسریله
اضربوا وزننده وکافك فتحیله افتحوا وزننده دخی جائزدر

*) لطف واحسان استین جادی ایمش * مرحمت ایدك دیمکدر ارحموا (*

جادی زعفرانه وخمره دخی اطلاق اولنور *

(جادی) هادی وزننده ومجتدی مهتدی وزننده عطیه واحسان و بخشش طلب ایدن کیمسه‌یه دینور
مصدری عصا وزننده جدا وخوی وزننده جدوی درکه لطف ومنحه‌یه وعطیه‌یه‌ده دینور (ارحموا)
اعلموا وزننده رقت وشفقت وتعطف واسرکمك معناسنه اولان رحم لفظندن امر مخاطب جمع مذکردر

*) استمك اولدی رواد وابتغاء * بغیه مقصود استه‌یك سز ابتغوا (*

(رواد) قتال وزننده ومراوده مطالبه وزننده وریاد کتاب وزننده اراده ومشیت معناسنه درکه
برنسنه‌یی طلب ایدوب استمکه ودیلمکه دینور (ابتغاء) ابتداء وزننده و بغاء غراب وزننده و بغاهدی
وزننده و بغیه کدره ونشده وزنلرنده وتبغی تحدی وزننده واستبغاء استسقاء وزننده طلب
ایلمك واستمك معناسنه در (بغیه) بانك ضمیله وکسریله ینه کدره ونشده وزنلرنده و بغیه غنیه
وزننده مهم و مقصوده وحاجت ومطلوبه دینور (ابتغوا) ابتغادن امر مخاطب جمعدر

*) ایره مزسز خیره انفاق ایتمه‌دن * لن تنالوا البر حتی تنفقوا (*

مصراع ترکی مابعدنك تفسیریدر (لن تنالوا) برمطلبه نائل ودسترس اولمق معناسنه نال
ینال نیلادن یعنی باب رابعدن تأکید نفی استقبال جمع مذکر مخاطبدر سز واصل و بالغ اوله مزسز
دیمکدر البرده لام تعریف جنس یاخود عهد خارجیدر (بر) بانك کسری وراءنك تشدیدیله خیر
وفضل وحسنه معناسنه فعلك مفعولیدر و برخیر اکمل واحسان اتم وافضلك محلی اولان
جنته اطلاق اولنور (حتی) انتهاء غایت ایچون حرف جردر (تنفقوا) مال مقوله‌سنی خرج
وصرف ایتمك معناسنه اولان انفاقدن فعل مضارع جمع مذکر مخاطبدر ومضمران کلمه‌سیله
منصوبدر وان مع الفعل تأویل مصدرده اولەرق حتی ایله مجروردر و بوباب اکتفادن
اولمغله انفاقك متعلقی محذوفدر حتی تنفقوا مما تحبون تقدیرنده‌در (حاصل معنی ایها المؤمنون
سزلر عندکزده محبوب اولان اموال واشیانك بعضنی فی سبیل الله بذل وانفاق ایتمدکجه برالله
و برالعبد فی نفسه و برالعبد فی غیره‌یه شامل اولان جنس بره وحقیقة خیره نائل وواصل
وزمرهٔ ابرار واخیاره داخل اوله مزسز یاخود الله تعالی حضرتلرینك فضل واحساننه
وجنت ورضواننه بالغ ونائل اوله مزسز دیمکدرنته‌کیم ابن کمال مرحوم بطریق الاقتباس والاکتفاء
شوقطعه‌ده ایضاح ایلمشدر * سودیکك اشیابی انفاق ایتمسك * منزل مقصوده ایرمز سعی اوقو *
* بوماکك صدقنه شاهدیتر * لن تنالوا البر حتی تنفقوا *

*) نظممز آسان وخوشدر اوقویك * نظمنا سهل لطیف اقرؤا (*

مصراع اول ثانینك ترجمه‌سیدر (نظمنا) ده نظم متکلم ضمیرینه اضافتله بزم نظممز معناسنه
مبتدادر کما فی عنوان القطعة الثالثة من قافیة اللام (سهل) اهل وزننده آسان وقولای
نسنه معناسنه مبتدانك خبریدر (لطیف) امیر وزننده خوش ونازك معناسنه خبر بعد خبردر
(اقرؤا) افتحوا وزننده اوقومق معناسنه اولان قرائتدن امر مخاطب جمع مذکردر (حاصل معنی

اغنی عن البیان در

(* یادکارمدر جهانده بوکتاب * قدری عالیدر بیلك سز اعلموا *)

(یادکار) دالك سکونی وکاف فارسیه ایله تاجدار وزننده دوست طرفندن کلان تحفه وهدیه معناسنه فارسیدر ترکیده دخی مستعملدر ارمغان کبی (اعلموا) همزه‌نك کسریله ارحموا وزننده بیلك معناسنه اولان علم لفظندن امر مخاطب جمع مذکردر یعنی بوکتاب مستطاب طالب علم سعادتمآب اولان احبابه بنم طرفمدن یادکار وارمغاندر وبو تحفه‌مك قدری عالی ومرتبه‌سی سامیدر سزلر دخی علو مرتبه وسمو منزله‌سنی لایقیله بیلك یعنی فهم وحفظنه تقید واهتمام ایله لوح دروندن اوساخ جهلی سیلك دیمکدر

(* هؤلاء لنا بفضل الله *)

(هؤلاء) ها حرف تنبیهدر اولاء همزه‌ء اولی‌نك ضمی ولامك فتحی ومدی وآخرك کسری اوزره بناسیله وهدی وزننده اولی مفرد مذکره اشارته موضوع اولان ذا کلمه‌سنك ومفرد مؤنثه اشارت ایچون اولان ذه کلمه‌سنك لفظلرینك غیریدن جمعلریدرکه ایشته شونلر وایشته انلر دیمك اولورکه نظملره یاخود قطعه‌لره اشارت اوله جقدر وهؤلاء مبتدادر (لنا) جار مع المجرور ظرف مستقر اوله‌رق مؤخر فضلدن حالدر (بفضل الله) ده فضل احسان وعنایت ولطف ومزیت معناسنه در وجار مع المجرور ظرف مستقر اوله‌رق مبتدانك خبریدر الله کتاب وزننده معبود معناسنه فضلك مضاف الیهیدر وتنکیری تعظیم ایچوندر مفهوم عنوان ایشته شو نظملرك ترتیب وانشاسی بزم ایچون اولدیغی حالده مجرد فضل الهیدر دیمك اولور

(* جبهه آلن که کلور جمعی جباه * شفه طوداق انکده جمعی شفاه *)

(جبهه) جیمك فتحی باء موحده‌نك سکونیله انسانك یوزندن سجده حالنده یره کلان موضعه دینور جبین کبی فارسیده پیشانی وترکیده آلن تعبیر اولنور وجبهه منازل قمردن برمنزل اسمیدرکه اسد صورتنك جبهه‌سیدر وجبهه آت نوعنه دینور کامر فی ثانیة التاء (جباه) جبال وزننده جبهه‌نك جمعیدر آلنلر معناسنه (شفه) شینك وفانك فتحه‌لریله وشینك کسریله ده لغتدر انسانك طوداغنه دینور فارسیده لب دینور (شفاه) جباه وزننده شفه‌نك جمعیدر شفوات کبی

(* قدری افزون ایتمه در ایجاه * همدخی قدر ومنزلتدر جاه *)

(ایجاه) همزه‌نك کسریله برکیمسه‌یی شرف وجاهت جاه ومنزلت صاحبی قیلوب قدر واعتبارینی زیاده قیلمق معناسنه در توجیه کبی (جاه) قدر ومنزلت ومنصب ورفعت معناسنه در جاهه کبی

(* روبرو اولمه در مواجهه ده * یوزینه قارشو در وجاه وتجاه *)

(مواجهه) مقاتله وزننده (ووجاه) قتال وزننده یوز یوزه وقارشو قارشویه اولمق معناسنه در (وجاه) واوك حرکات ثلاثیله (وتجاه) تانك حرکات ثلاثیله برنسنه‌نك حذاسنه ومقابلنه وقارشوسنه دینور

(* دی تفوه تکلم ایلمکه * فوه اغز جمعی سویلنور افواه *)

(تفوه) تکلم وزننده ومرادفیدرکه سوز سویلمك معناسنه در نطق وفوز وزننده فوه کبی (فوه) فانك ضمیله اسماء سته‌ء معتله دندرکه حالت رفعنده نوح وزننده فوه وحالت نصبنده حال وزننده فاه وحالت جرنده تیه وزننده فیه دینور وها ایله فوهه وفانك حرکات ثلاثیله فم کبی که جمله‌سی انسانك وسائر حیوانك اغزینه دینور فارسیده دهن ودهان دینلور (افواه) افواج وزننده فوهك جمعیدر افام کبی

(* قاه طاعت وقه انك کیدر * طاعت ایتمك ایمش دخی ایقاه *)

(قاه) قافله جاه وزننده طاعت وانقیاد وفرمانبری معناسنه در وجاه منزلت معناسنه کلور ووسعت ورفاه اوزره اولان دیرلکه دینور (وقه) واوك فتحیله وعد وزننده بوده طاعت وامتثال معناسنه در (ایقاه) همزه‌نك کسریله واستبقاه استیجاب وزننده انقیاد واطاعت ایدوب فرمانبر اولمغه دینور

(* اولدی کرچه تأوه آه ایتمك * چوق دعا ایدیجی اولان اواه *)

(تأوه) تأسف وزننده وتأویه تمویه وزننده واوه همزه‌نك فتحی وواوك سکونیله آلام جسمانیه یاخود اکدار روحانیه عارض اولدقده آه ایتمك واوه دیمك معناسنه در (اواه) اواب وزننده کثیر الدعاء والتضرع اولان کیمسه‌یه دینور یاخود علم یقین صاحبی کیمسه‌یه یاخود اجابت دعایه موقن وجازم اولان آدمه یاخود رحمت وشفقت صاحبی رقیق القلب کیمسه‌یه یاخود فقیه وعالم کیمسه‌یه اطلاق اولنور یاخود مؤمن مرادفیدر واواه کلمه‌سنك معنای حقیقیسی چوق آه ایدیجی کیمسه دیمکدر معانیء مزبوره‌ده ملازمت علاقه‌سیله مجاز مرسل اوله‌رق استعمال اولنور

(* بکزمکدر مشاکهت اما * هم انکله مرادف اولدی شکاه *)

(مشاکهت) مشابهت وزننده و(شکاه) کتاب وزننده برنسنه آخره بکزمك معناسنه در مشابهت ومشاکله ومضاهاة ومضارعه ومحاکاة ومماثله کبی فارسیده مانیدن ومانستن دینور

(* برکوزل عورت ایدی ماء سماء * دخی حسن وطراوته دی مهاه *)

(ماء السماء) اضافتله سمادن یعنی سحابدن نازل اولان آب خوشکوار صفوتمداره اطلاق اولنور صکره صفوت ولطافتده مشابهته مبنی بنات عربدن بر دختر صاف منظر پری پیکر بونکله تسمیه اولندی که ملوك عراقدن نعمان ابن المنذرك والده‌سیدر وبوخاتونك سلاله‌سندن مسندنشین مملکت عراق اولان جماعته بنو ماء السماء اطلاق اولنور قاموسك بیاننه کوره مزبوره‌نك بوندن غیری اسمی یوقدر بعضیلر اسمی ماویه ولقبی ماء السماء دردیدکلرینی نفی ایتمشدر (مهاه) سحاب وزننده حسن وطراوت ورونق ولطافت معناسنه در وحسن وجمال صاحبی خوب وزیبا نسنه‌یه دینور ورفق وسهولتله یورویشه دینور وامید ورجایه دینور وسهل وآسان اولان شیئه دینور

(* هی اول عورت واوارده هو * هم انك غیریسی دیمکده سواه *)

(هی) هانك کسری ویانك فتحیله ویانك تخفیفی وتشدیدیله مفرد مؤنث ضمیریدر (هو) هانك ضمیله مفرد مذکر ضمیریدر وبونلر ذوی العقولك وبهائمك وجماداتك مؤنث ومذکرندن کنایه اولورلر ناظمك عورت وار تعبیری مؤنث ومذکر معناسنه در تخصیص ایچوندکلدر (سواه) ده سوی سینك کسری وضمی والفك قصریله غیری وماعدا معناسنه درکه فارسیده دکر ودیکر وبازونیز لفظلریله وترکیده اوزکه وارتق وبشقه لفظلریله ادا اولنور ضمیر غائبه اضافتله انك غیریسی دیمك اولور

(* دهدهه برشیئی یوارلمه در * ناس معناسنه کلور دهداه *)

(دهدهه) دحرجه وزننده ومرادفیدرکه برنسنه‌یی یوارلمق معناسنه در (دهداه) سلسال وزننده خلق خرده وکوچك دوه‌یه دینور جمعی دهاده کلور ودهداه ناس وبشر کبی بنی آدم معناسنده ده استعمال اولنور یقال ما ادری ای الدهداه هو ای ای الناس کذا فی ترجمة الصحاح للوانی رحمه الله

(* انتباه اویقودن اویانمقدر * هم اویاندرمغه دینور انباه *)

(انتباه) اشتباه وزننده اویقودن اویانمق معناسنه در تنبه وتیقظ واستیقاظ کبی فارسیده

بیدارشدن دینور (انباه) همزه‌نك كسریله ایقاظ وزننده ومرادفیدركه اویاندرمغه دینور
فارسیده بیدار كردن دینور

*) وسعت امر عیش اولدی رفاه * دیندی رافه حضورصاحبنه (*

(رافه) صاحب وزننده ورفیه امیر وزننده معاشی واسع ورزقی فراوان اولمغله راحت وآسایش وحضوربال صاحبی اولان مترفه كیمسه‌یه دینور (رفاه) سحاب وزننده ورفاهه سحابه وزننده ورفاهیه كراهیه وزننده امر معاش وسعت وسهولت اوزره اولمق معناسنه در وبركیمسه‌نك معیشتنی تنظیم ایله رفاه وراحته مظهر قیلمغه ارفاه وترفیه دینلور

*) كنهی آره مقدر استكناه * كنه دی هرشیئك نهایتنه (*

(كنه) كافك ضمی ونونك سكونیله برنسنه‌نك قصوی وغایتنه وانجام ونهایتنه دینور وبرشیئك جوهر حقیقتنه دینور وبرنسنه‌نك قدر ومقدارنه دینور وبرشیئك وقت وهنكامنه وسمت وجهتنه دینور (استكناه) استقصاء وزننده برنسنه‌نك انجام ونهایتنی وكنه وغایتنی اراشدرمق واراشدیره‌رق غایتنه واصل وبالغ اولمق معناسنه در آكاه واكناه وتقصی كبی

*) دخی صورمق دیمكدر استنقاه * آكلمق استمكدر استفهام (*

(استفهام) استكناه وزننده برنسنه‌یی فهم ایتمك وآكلمق استمك معناسنه در استعلام واستعراف كبی (استنقاه) قافله استفهام وزننده برنسنه‌یی تفحص ایدوب صوره‌رق فهم وادراك ایلمكه دینور

*) اتی ابن شارح الاشباه * بنم اشباهی شرح ایدن اوغلو (*

(مصراع) اول ثانینك ترجمه‌سیدر (اتی) ده ان مكسوره حروف مشبهه بالفعلدندر نون ثالثه نون وقایه یاء متكلم محلا منصوب ان كلمه‌سنك اسمیدر (ابن) همزه‌نك كسریله ولد ذكر یعنی اوغول معناسنه ان‌نك خبریدر (شارح) صاحب وزننده بركتابده واقع مشكل ومبهم ومخفی وموجز مقوله‌سنی تحریر ایله كشف وایضاح ایدن كیمسه‌یه اطلاق اولنور وابن كلمه‌سنك مضاف الیهیدر (اشباه) همزه‌نك فتحیله معتبرات كتب فقهیه‌دن زین الدین ابن نجیم مصرینك مؤلفی اولان كتاب معروفك اسمیدر ناظم تحریر محمد وهبی وپدرلری احمد راشد وجدلری فحول علمادن مرعشی محمد افندیدركه زماننده مدینهٔ مرعشده مفتیٔ معارفدار وسچاقلی زاده مرحوم ایله همعصر وهمجوار ایدی اشباه ونظائرك فن اولنی شرح ایدوب توفیق الاله فی شرح الاشباه دیو تسمیه ایلمشدر ایمدی ناظم مرحوم شارح الاشباهك اوغلونك اوغلودر اب الاب اب منزله‌سنه تنزیل اولنمق متعارفدر

*) ایده آبامه مغفرت الله * فاعلاتن مفاعلن فعلن (*

(یعنی) بوقطعه بحر خفیفدندر لكن حشولری مخبون وضرب وعروضلری محذوف ومخبوندر (آباء) همزه‌نك مدیله بابا معناسنه اولان ابك جمعیدركه مراد اب واجداد اوله جقدر مآل مصراع شرحه محتاج دكلدر

) شاعر المفلق یجلو الكلمات فی فیه (

(شاعر) شاطر وزننده شعر سویلین یعنی موزون ونیتی قصد ایله كلام موزون تكلم ایلین آدم معناسنه مبتدادر (مفلق) برشیء عجیب وامر غریب پیدا ایلمك معناسنه اولان افلاق لفظندن اسم فاعل بنیه‌سیله مضامین عجیبه ومعانیٔ نادره وغریبه اختراع ایدن شاعر ماهر بلیغه اطلاق اولنور شاعرك مفلقه اضافتی موصوفك صفته اضافتی قبیلندن اولمغله الشاعر المفلق سبكنده اولور وشاعرك عند العرب مراتب عدیده‌سی واردر فصاحت وبلاغتده یكانه وطرح مضامین وسوق معانی وتعبیرده دلنشینده فرید زمانه اولان شاعر ماهره شاعر مفلق وخانك كسریله

فعلیل

فعلیل وزننده خنذیذ اطلاق اولنور كه اعلای مراتبدر اندن دون اولانه شاعر دینور دخی دون اولانه تصغیر صیغه‌سیله شویعر دینور دخی منحط اولانه عصفور وزننده شعرور دینور دخی اشاغی رتبه‌سنه متشاعر دینور كذا فی القاموس ونظمی فصاحت وبلاغتدن بمراحل بعید ومعناسی بی رابطه وناسدید اوله‌رق ادعای شاعریت ایدن هرزكو یاوه كاره باعر دینور كذا فی ترجمه (یجلو) جیم ایله باب اولدن اوله‌رق برنسنه‌یی كشف وعیان ایتمك معناسنه یاخود برنسنه‌نك پاصنی اچوب مصیقل ومجلی قیلمق معناسنه اولان جلو وجلاء مصدرلرندن مضارع غائبدر وحاء مهمله ایله حلاوتدن یحلو اوقنقده صحیحدر (كلمات) معنایه موضوع اولان لفظ معناسنه اولان كلمه‌نك جمعی اوله‌رق فعلك فاعلیدر جمله‌سی مبتدانك خبریدر (فی) ظرفیه در (فیه) ده فی آغز معناسنه در كما مر فی شرح القطعة السابقة ضمیر مجرور شاعره راجعدر مفهوم عنوان شاعر بلیغك تكلم ایتدیكی الفاظ هنوز لساندن منفك اولمقسزین معناسی سامعه منكشف وعیان اولور یاخود قند مكرر كبی شیرین وطتلو كلور دیمكدر

) شكل واندامی بغایت خوش اولان كیمسه وجیه (

) دخی توقیر ایله تعظیم ایله اكسمق تنویه (

(وجیه) امیر وزننده برقومك سید وذیشاننه دینور ومطلقا جاه ورفعت وقدر ومنزلت صاحبی كیمسه‌یه دینور ناظم تحریرك بغایت متناسب الاندام حسن صورت صاحبی كیمسه‌یه دینور دیدیكی اكثریا جاه ومنصب صاحبی اولان كیمسه‌لر آرایش ایله حسن وجمال صاحبی ظن اولنمغه مبنی اولمق محتملدر لكن وفیه ما فیه (تنویه) تنبیه وزننده بركیمسه‌یی تعظیم وتوقیر ومناقبنی تشهیر ایله شان وشرف ویروب بلندقدر ونامدار ایلمك معناسنه در وبركیمسه‌یی رفع صوت وبلند آواز ایله چاغرمق معناسنه در

*) عالم علم شریعت اولنه دیندی فقیه * فقه ونقه آكاه معناسنه در فهم كبی (*

(فقه) فانك كسری وقافك سكونیله برنسنه‌یی ذهن ویره‌رك كركی كبی آكلیوب بیلمك معناسنه در بعده شرف وفضیلتنه بناء علم دین وشریعتده علم غالب اولدیكه علم فقه ایله متعارف اولان علم شریف اوله جقدر یاخود اصول وفروع وتفسیر وحدیث مجموعنه شاملدر (نقه) نونك فتحی وقافك سكونیله ونقه فتحتینله بیلمك وآكلمق معناسنه در استنقاه كبی كما مر آنفا (فهم) فانك فتحی وهانك سكونیله وفهم فتحتینله وفهامه سحابه وكتابه وزنلرنده وفهامیه یانك تخفیفیله طواعیه وزننده آكلمق معناسنه در حذق ودرك وزكن ولقن وتفطن كبی (فقیه) امیر وزننده علوم شرعیه‌یه عالم اولان آدمه دینور جمعی فقهاء كلور

*) طاعت ایتدیرمه دخی حضرت حقه تألیه * قوللق ایتمكده تأله كه عبادت كبیدر (*

(تأله) لامك تشدیدیله تكلف وزننده حضرت باری‌یه قوللق ایلمكدركه لازمهٔ دین اسلام اولان طاعاتی ادایه تكلفله سعی واهتمام ایلمكدن عبارتدر (عبادت) كتابت وزننده وعبدیت یاء مشدده ایله وعبودت وعبودیت عینلرك ضمی وثانیده یاء مشدده ایله تنسك وایفاء واستیفاء كبی طاعت معناسنه دركه طاپمق وقوللق ایتمك تعبیر اولنور (تألیه) تنبیه وزننده بركیمسه‌یی حق تعالی‌یه طاعت وقوللق ایتدیرمكه دینور

*) شرف وشهرت وشانی اولان آدمده نبیه * اشتهار وشرفه چونكه نباهت دینمش (*

(نباهت) كرامت وزننده بركیمسه نام وشان وشرف وشهرت صاحبی اولمق معناسنه دركه خمول مقابلیدر (نبیه) امیر وزننده ونابه صاحب وزننده عالیقدر ونامدار شهرت وشان وذات وزمان صاحبی كیمسه‌یه دینور

*) واقف اولماغه تنبه دینلور هرشیده * واقف ایتمك دخی برنسنه یه اولمش تنبه (*

(تنبه) تكلف وزننده برنسنه یه واقف ومطلع اولمغه دینور واویقودن اویانمغه دینور انتباه کبی (تنبیه) تشبیه وزننده برکیمسه یی برنسنه یه واقف وآشنا قیلمغه دینور و برکیمسه یی نومدن وغفلتدن ایقاظ ایتمکه دینور وکنام و بیقدر کیمسه یه شان وشهرت ویرمکله عزیز ونامدار ایلمکه دینور

*) برعبارتده یامعناده براز ضعف اولسه * اهل تصنیف دیراول یرده وفیه مافیه (*

(وفیه مافیه) ده فیه ظرف مستقر مقدم خبر ما موصوله در صله سی اولان ظرف مستقر ثانی ایله مؤخرا مبتدا در معنای ترکیب بونده اولان بونده وار در دیمك اولور که برنسنه ده اولان حسن ولطافته یاخود قبح وسماجته واحکام ورصانته وضعف ورخاوته وامور سائره یه شامللدر لکن اکثریا شراح ومحشین برترکیبده براز ضعف وفتور یاخود معناسنده برمقدار خلل وقصور اولدقده فیه نظر وفیه خلل موقعلرنده استعمال عرف ایتمشلردر

*)هم تصلف دیمه معناده تکلف کبیدر * فخر بیهوده صلف کبره دی زهو ودخی تیه (*

(تصلف) تمدح وزننده ومرادفیدر که تکلفله اظهار صلف ایلمك یعنی عهدهٔ اقتدارندن خارج ادعای فضل وظرافت ودعوای رشد وفطانت ایلمکدن عبارتدر وتبصبص وتملق ایدوب یلتاقلنمغه دینور (تکلف) تصلف وزننده برکیمسه کلفتلو وزحمتلو وتعب ومشقتلو اولان ایشی التزام ایدینوب اوزرینه المق معناسنه در ایمدی وجه مشروح اوزره تکلف مطلقا کلفتلو اولان نسنه یی نفسنه التزام معناسنه تجشم مراد فیدر وتصلف فقط نابجا فخریه وصلفده تکلف وتجشمدر (ناظم تحریرك بیتلرنده ترادف ایماسنه وفیه مافیه دینلسه شایاندر (صلف) فتحتینله فخر بیهوده یعنی بیمعنی وبی فائده لاف وکذاف ایدوب اوکمك معناسنه در یاخود کبر وخود بینلکدن ناشی معرفت وظرافت ورشد وکیاست بابنده رتبهٔ استعدادندن زیاده کمال ادعا ایلمك معناسنه در (زهو) سهو وزننده فخر وکبر وعجب معناسنه در وحسن منظره یه وخوب ودلبر چهره یه دینور وتاب وطراوتلو نباته ونباتك چیچکنه وچیچکلرك رونقلنوب طراوتلنمسنه دینور وباطل و بیهوده یه و یلان سویلمکه وتحقیر واستخفافه دینور وچراغی شعله لندرمکه وقلیج مقوله سنی آچوب پارلتمغه وعصا ایله اورمغه و برنسنه یی تقدیر وتخمین ایلمکه دینور (تیه) تانك کسریله کبر وصلف معناسنه در والف قافیه سنده قطعهٔ ارضیه ده کچدیکی اوزره اوجوبوجاغی و یولی ونشانی اولمیان بیابانه دینور و یول آزمغه دینور

*)حیله وخدعه ایله کارنه صورت ویرمك * دمیری باقیری یالدزلمه درهم تمویه (*

(تمویه) تنبیه وزننده برکیمسه حیله وتزویر ایله ایشنه صورت ویرمك یعنی زیوف وکاسدی رایج وباطلی حق صورتنده ابراز ایده رك مصلحتنه رواج ویرمك معناسنه در وتیمور و باقر مقوله سنی کموش والتون ایله طلا ایدوب یالدزلمق معناسنه در و یرصولو اولمق و برنسنه یه چوق صوقومغله آبدار وصولو ایلمك معناسنه در و برکیمسه یه سؤالنه مخالف خبر اخبار ایلمك معناسنه مستعملدر

*) زهه معناسی ایراغ اولمه ایمش نزه کبی * موجب اومدن اول کیمسه که دوراوله نزیه (*

(زهه) غرفه وزننده و (نزه) نونك فتحی وزانك سکونیله برنسنه دن بعد وایراقلق معناسنه سملردر ونزاهت ونزاهیت مطلقا کریه وناخوش نسنه لردن بعیداولمق معناسنه در (نزیه) امیر وزننده حسی ومعنوی مکاره وناسزادن سالم وموجب اللومدن ومواقع تهمتدن دور و بعید

اولان کیمسه یه دینور

*) سوء خلقیله ذلیل اولدی جهانده سفها * ذل فی العالم من دغوته کل سفیه (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (ذل) ذالك فتحی ولامك تشدیدیله باب ثانیدن ماضی مذکر غائبدر ذلیل وحقیر اولدی معناسنه (فی العالم) ده فی حرف جر وذل فعلنه متعلقدر العالم لفظنده لام تعریف عهد خارجیدر که بوجهان یعنی عالم دنیا مراددر وعالم لفظا مجرور ومحلا منصوب فعلك مفعول فیهیدر (من دغوته) ده من جاره تعلیل ایچوندر (دغوه) دال مهمله نك فتحی وغین معجمه نك سکونیله تمره وزننده وبنه وزن مزبور اوزره یا ایله دغیه سوء خلق یعنی کوتو خوی معناسنه در جمعلری فتحاتله دغوات ودغیات کلور ضمیر مجرور لفظا مؤخر ورتبهٔ مقدم اولان کل سفیهه راجعدر (کل) کافك ضمی ولامك تشدیدیله مضاف الیه منکرك افرادنی ومدخول معرفك اجزاسنی احاطه واستغراقه موضوع اسم مفرد اوله رق ذل فعلنك فاعلیدر (سفیه) امیر وزننده عقل وادراکی خفیف سبکمغز وجالق مشرب کیمسه یه دینور وعقل وادراکدن بی بهره اولان کیمسه یه وجاهل ونادانه اطلاق اولنور جمعی سفهاء کلور امراء وزننده تراجمه ده واقع اولدیغی کبی وسفاه کلور سینك کسریله مؤنثی سفیهه در جمع مؤنثی سفیهات وسفایه کلور و بوترکیبده سفیه کل کلمه سنك مضاف الیهیدر مآل ظاهردر

*) بولینور کرچه بودنیاده هزاران مکروه * هله عندمده جهالت کبی یوق شیٔ کریه (*

(هزاران) هانك فتحیله اعداددن مرتبهٔ رابعه ده واقع بیك عددك اسمی اولان هزار لفظنك جمعیدر زیرا فارسیده آن کلمه سی اسم جامد آخرنده علامت جمع اولور پس هزاران الوف وآلاف معناسنه نیجه بیك دیمکدر که بغایت کثرتدن کنایه در (مکروه) معتوه وزننده و (کریه) امیر وزننده طبع سلیم کندیدن تنفر ایله خوشلنمیوب قبح عدایتدیکی نسنه لره دینور (جهالت) رذالت وزننده علمه قابلدر که بیلمزلك ونادانلق معناسنه در (محصول بیت کرچه بودنیای مکاره زای دنیه ده لایعد ولایحصی مکروه ومنفور نسنه لر واردر اماعندمده یعنی ظن واعتقادمده جهالت ونادانلق جمله سندن زیاده کریه ومنفورعنه در دیمکدر

) یاملتمع العلم الی الشمس تساوی (

(یا) حرف ندادر (ملتمع) اضاءه ولمعان ایدوب یلدرامق معناسنه اولان یاخود برنسنه یی اختلاس ایدوب قاپوب المق معناسنه اولان التماع لفظندن اسم فاعل اوله رق منادی در (علم) قوت عاقله دن حاصل اولان صورت ذهنیه معناسنه ملتمعك مضاف الیهیدر (الی) حرف جر ومؤخر تساوی فعلنه متعلقدر (شمس) لمس وزننده نیراعظم اولان کونش معناسنه مؤخر فعلك مفعول به غیر صریحیدر (تساوی) برنسنه آخرنسنه یه کمیتده یاخود کیفیتده معادل و برابر اولمق معناسنه اولان مساواتدن مضارع مخاطبدر فاعلی تحتنده مستتر انت ضمیریدر (ناظم تحریر بوقطعه نك عنوانی حرف ندا اولان یا ایله تصدیر ایتمسی نظم حروفده نوبت قافیه حرف یایه رسیده اولدیغنه رمز وایمادر (مفهوم عنوان ای نور علمی روی زمینی اضاءه واشراق ایدن کیمسه یاخود ای انوار علمی نبراس حقیقیدن اقتباس واختلاس ایله ذاتنده کامل وغیریلری مکمل اولان کیمسه پرتوانداز آفاق اولمده آفتاب عالمتابه معادل ومماثل اولدك دیمکدر

*) برنسنه برابر ایسه غیره دی مساوی * عینیله محاسن دیمه نك ضدی مساوی (*

(مساوی) میمك ضمیله مساواتدن اسم فاعلدر مقدارده یاخود بعض اوصافده غیری نسنه یه برابر ومعادل اولان نسنه یه دینور فارسیده یکسان و یکسون دینور (مساوی) میمك فتحیله

مبادى وزننده كملك وكوتولك و بدلك وشر وشور معناسنه اولان سينك ضميله سوء لفظنك غير قياس اوزره جمعيدر كه حانك ضميله حسن لفظنك غير قياس اوزره جمعى اولان محاسن كلمه سنك مقابلى وضديدر پس مساوى كملكلر وكوتولكلر و بدلكلر معناسنه ومحاسن ايولكلر وكوزللكلر معناسنه اولور و بو محاسن ايله مساوى من حيث المعنى متضادان ايكن كرك وزنده وكرك هر برلرى على غير قياس جمع اولمقده ياخود ايكيسيده جمع اولوب مفردلرى مسموع اولمقده توافق واتحادلرينه بناء ناظم تحرير عينيله عباره سين تعبير ايلدى ومحاسن محسن لفظندن كه مقعد وزننده اسم مكاندر جمع اولور بدن انسانده موضع حسن وجمال اولان يرلره دينور

(* مهمان ثوى ودى مقيمه دخى ثاوى * مثوى دينلور منزله كيم جمعى مثاوى *)

(ثوى) غنى وزننده ضيف معناسنه دركه فارسيده مهمان واصل تركيده نونك ضميله قونق ولسانمزده مسافر تعبير اولنور ومهمان ايچون تهيئه وترتيب اولنان اوه واوطه يه دينور واسيره وكرفتاره دينور وحرمين محترمينك برنده مجاور اولان كيمسه يه دينور (ثاوى) واوك كسريله بريرده مكث واقامت ايدن كيمسه يه دينور (مثوى) مأوى وزننده منزل مرادفيدر كه داروخانه معناسنه در وصحرالرده واقع قوناق يرينه اطلاق اولنور مضياف وخاندان كيمسه يه ابو المثوى ومضيافه خاتونه ام المثوى تكنيه اولنور كامر (مثاوى) ميمك فتحيله مثوى نك جمعيدر

(* مأوى دى رجوع ايليه جك منزله هردم * رجعت ايده رم بن ديمه مفهوميده آرى *)

(مأوى) ميمك وواوك فتحيله والفك قصريله جابجا كنديه رجوع اولنور اولان منزله و يورده دينور باءة ومباءة كبى حاله ومقاله وزنلرنده (آوى) رجع يرجع معناسنه اولان اوى يأوى دن فعل مضارع متكلم وحده صيغه سيله بن رجوع ايده رم وكير وكلورم معناسنه در اصلى همزتيله در تخفيفا همزهٔ ثانيه الفه قلب اولندى

(* تشتيت طاغتمق كه شتات اولدى طاغلمق * جمع ايديجيدر همده دخى جامع كبى حاوى *)

(تشتيت) تفريق وزننده واشتات اسكات وزننده مجتمع اولان افرادى ياخود اجزايى آيروب طاغتمق و پراكنده ايتمك معناسنه در (شتات) سحاب وزننده لازمدر كه طاغلمق معناسنه مصدردر واسم اولور طاغنق و پراكنده معناسنه وطاغتمق وتارمار ايلمك معناسنه متعديده اولور (جامع) طاغنق نسنه لرى بركدرمك معناسنه اولان جمع لفظندن اسم فاعلدر جمع ايديجى و بركديريجى معناسنه (حاوى) جمع واحراز ايلمك معناسنه اولان حوايه دن اسم فاعلدر بابا ووزنا واعلالا قاضى كلمه سى كبيدر

(* مشكل مرضك داء عضال اولدى ما كى * مشغول دوا اولمغه ده ديندى تداوى *)

(داء عضال) ماء زلال وزننده معالجه ومداوات قبول ايتمكله اطبايى چاره وتدبيردن عاجز قيلن پك مشكل ودشوار مرضه دينور زيرا داء علت ومرض معناسنه در عضال غراب وزننده صعب ودشوار معناسنه در (تداوى) تانك فتحى وواوك كسريله مريض علتنه دوا وعلاج ايله مشغول اولمغه دينور

(* جوع آجليغه دى خوو مجاعه دخى اويله * هم جايع وهافى آج اولاندر دخى طاوى *)

(جوع) جيمك ضميله آجليغه دينور كه طوقلق معناسنه اولان شبع مقابليدر (خو) خاء معجمه نك فتحى وواوك تشديديله جوع معناسنه در كه آجليغه دينور وعسل معناسنه دركه باله دينور وخانه ومنزل مقوله سى منهدم اولوب يقلمق معناسنه در (مجاعه) مقاله وزننده آجقمق معناسنه مصدردر جيمك فتحيله جوع كبى (جايع) صاحب وزننده وجوعان سكران وزننده وصفلردر

قارنى آج كيمسه يه دينور مؤنثى جايعه وجوعى در سكرى وزننده جمعلرى جيمك كسريله جياع وركع وزننده جوع كلور (هافى) قاضى وزننده و (طاوى) ينه قاضى وزننده وطوى طانك فتحى كسريله بو الفرده آج وكرسنه كيمسه يه دينورلر

(* غى ورهق و بغى وعتو آزمغه دينمش * عاتى كبى آزغن ديمك اولمش دخى غاوى *)

(غى) غينك فتحى و يانك تشديديله حقدن عدولله سركشلك ايدوب ازغون وكمراه اولمق معناسنه در سحابه وزننده غوايه كبى وغى متعديده اولور آخرى آزدروب اضلال ايتمك معناسنه وغى جهنمده بروادى اسميدر اعاذنا الله من ذلك (رهق) فتحتينله غى وعدوان وسفه وطغيان معناسنه در و برنسنه يى غشى ايدوب بورتمك معناسنه در ومنهيات ومحرماتى وشر وشورى وظلم وجفايى ارتكاب ايتمكده دينور وحمق وخفت معناسنه و بر كيمسه نك ارقه سندن يتشمك ياخود آردنه دوشوب طلب ايده رك ياقلشوب چاتمق معناسنه در (بغى) بانك فتحى وغينك سكونيله كمراهلق وطغيان ايتمكه دينور وهرنسنه ده حدى تجاوز وتعدى ايتمكه دينور و برنسنه يى طلب ايتمكه دينور وعورت روسبى اولوب زنا ايتمكه دينور و بر كيمسه يه تغلبله ظلم وستم ايلمكه دينور ويلان سو يلمكه دينور (عتو) علو وزننده وعتى عينك ضمى وتانك كسرى و يانك تشديديله وعتى كسرتينله حدى متجاوز تكبر وسركشلك ايتمكه دينور (عاتى) قاضى وزننده وعتى غنى وزننده حدى متجاوز علو واستكبار ايدن آزغون كيمسه يه دينور (غاوى) قاضى وزننده وغوى غنى وزننده وغيان ريان وزننده وصفلردر آزغون وكمراه كيمسه يه دينور وغاوى كوچك باشه دينور رأس صغير معناسنه وچكركه يه دينور

(* صحرا ايچى وثاب وجراد اولدى چكركه * حسبان ايمش آنك آدى هم جندب وهاوى *)

(وثاب) شداد وزننده پرتاو ايدوب صحرامق معناسنه اولان وثبدن مبالغهٔ اسم فاعلدر كه چوق پرتاو ايدوب صحرايجى انسانه وحيوانه دينور (جراد) سحاب وزننده اسم جنس اوله رق چكركه يه دينور كه معروفدر هم وثاب وهم طاردر مفردى جراده در و بو جراده نك تذكير وتأنيثى مساويدر مذكره ومؤنثه اطلاق اولنور اركك چكركه يه عصفول وحنظب وعنطب دينور وجراد ناس معناسنه استعمال اولنور وسارق اولان كيمسه يه دينور اوغراديغى يرى نباتدن تجريد ايدن جراده تشبيه ايله (حسبان) عثمان وزننده چكركه يه دينور وتعداد ايدوب صايمق معناسنه در وحساب لفظندن جمع اولور وعذاب و بلا وشر وشوره وهوايه آغوب چيقان غباره دينور وكوچك اوقلره دينور (جندب) جيمك ضمى ونونك فتحيله وجندب قنفذ وزننده وجندب درهم وزننده انواع جراددن بر نوع چكركه در بعض اهل لغت اركك چكركه ايله و بعضيسى اوجاق چكركه سى وكيجه چكركه سى ايله بيان ايتمشدر (هاوى) غاوى وزننده چكركه يه اطلاق اولنور جابى كبى فارسيده فتحتينله ملخ وخاتم وزننده خايك دينور

(* راوى صويه قانيجى روايت ايديجى هم * آت اوزره قيام ايديجى كيمسه دخى راوى *)

(راوى) هاوى وزننده صو مقوله سى مشروبادن اولان نسنه يى ايچوب قانمق معناسنه اولان رى لفظندن اسم فاعل صيغه سيله صويه قانمش سيراب كيمسه يه دينور كه عطشان وظمآن مقابليدر ريان كبى وراوى كاتب وزننده اولان روايت لفظندن اسم فاعل اولمق اوزره حديث ياخود شعر مقوله سنى تحمل وحفظ ايدوب آخره نقل وحكايه ايديجى كيمسه يه دينور وراوى آت اوزره بغلنمش كبى متين ومحكم طوران فارس وجندى كيمسه يه دينور كويا كه رواء ديدكلرى ايپ ايله مربوطدر

(* دكله سوزمى كيم بنم ايديجى روايت * فاسمع بكلامى انا راوى *)

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (فاسمع) ده فا فصیحه یاخود زائده در اسمع اعلم وزننده دكلك وایشتمك معناسنه اولان سمع لفظندن امر مخاطبدر فاعلی تحتنده مستترانت ضمیریدرسن ایشت ودكله معناسنه (بكلامی) ده با جاره فعل امره متعلقدر كلامی یاء متكلمه اضافتله بنم سوزمی معناسنه فعلك مفعول به غیر صریحیدر (انا) متكلم وحده ضمیری اوله رق مبتدادر (راوی) نقل وروایت ایدیجی معناسنه مبتدانك خبریدر مفهوم جمله بن روایت ایدیجیم دیمكدر ایكنجی انا راوی جمله سی اولكنك تأكید لفظیسیدر ترجمه دن قطع نظر ایكنجی راوی معنای اوله یاخود معنای ثالثه محمول اولمقده ممكندر ما ل معلومدر

* (فعلن فعلاتن فعلاتن * فخریه می ظن ایله بیهوده دعاوی) *

یعنی بو قطعه صدر وابتداسی اصلم حشولری وعروض وضربلری مخبون اولان بحر رمل مثمن الاجزادندر فخریه اوكونمك معناسنه در (بیهوده) بانك كسریله عبث وفائده سز نسنه معناسنه فارسیدر (دعاوی) واوك كسریله نواحی وزننده وواوك فتحیله فتاوی وزننده دعوی كلمه سنك جمعیدر (محصول كلام جابجا نظممك مزیه ورجحانی ایراد ایله فخریه وتمدح ودعوای كمال ایده رك مباهاة وتبجح ایتدیكمی لاف وكذاف وبیهوده صلف وخلاف ظن ایله زیرا بومدعا م كواهیٔ ذوق سلیم ایله مثبت ومبرهندر دیمك اولور

* (بن باغ هنر سنبلیم سنبله بسته * نابینك اصولنده مقام ایسه رهاوی) *

(سنبل) قنفذ وزننده بو اسمله معروف خوشبو وبغایت لطیف ودلجو شكوفه در كلدن اول آچیلور ومائی وبیاض ومور وكلكون وپنبه اوله رق انواع والوانی اولور (سنبله بسته) تركیبی بستهٔ سنبل معناسنه در كه سنبل دیكره مربوط دیمك اولور بونكله ناظم مرحوم سنبل زاده لكنی بلكه سنبل ابن سنبل اولدیغنی ایما ایدر وسنبله موسقیده بر پرده وآهنك اسمیدر كه مخیر سنبله دخی دینور كذلك بسته موسقیده بر آغازهٔ مركبه اسمیدر كه بسته نكار دخی درلر حصار وحجاز وسكاه نغمه لرندن مركبدر نابی شعر وانشاده فائق الاقران خیریه وتحفة الحرمین وسیر وبیی تكمله سی كبی آثار عدیده صاحبی وصاحب الدیوان وشهرت شایعه سی غنی عن البیاندر * بری اخوانسك یازدی تأسف برله تاریخن * زلیخای جهاندن چكدی دامان یوسف نابی * نشیده سنجه دیكر (نابی بحضور آمد) تاریخجه یكیوز یكرمی دورت تاریخنده عازم دار بقا اولمشدر اصول بوراده فن موسقینك اساسی اولان اون ایكی مقامدن عبارتدر كه هر برلرینه اصل تعبیر اولنور (رهاوی) سماوی وزننده مقامات دوازده دن برینك اسمیدر و(رها) هدی وزننده نهر فرات قربنده واقع رقه ایالتنك قاعده سی ونابی مرحومك مولدی اولوب السنه ده اورفه دیمكله معروف بلدهٔ دلارانك اسمی اولمغله جناب نابینك رهاوی اولدیغنه ده رمز وایما واردر (محصول بیت كرچه بن سنبل ابن سنبلم لكن هركسك بیلدیكی سنبل دكلم بلكه پرور شیافتهٔ قوة قدسیه اوله رق ریاض معارفده شكفته اولمش بر نوظهور سنبلم دیمكدر ونابینك صیت وصدای آثاری مقام رهاوی كبی طنین انداز مسامع حجاز وعراق ونهاوند واصفهان اولمش ایسه بنم آهنك كلامم مخیرسنبله پرده سنه رسیده اولمغله ولوله ساز نفوس عشاق وعشیران وراحت الارواح اهل جهان اولمقده اوج بالایه راست ارتقا وصبای راحت افزا كبی روح وریاسی عالمه منتشر وعربان وعجمه صفا بخشادر دیمك ایله بر فخریه نوادادر

* (لا یخل الكلم ایجازی) *

(لا یخل) بر نسنه یه ضعف وفتور ووهن وقصور ایراث ایتمك معناسنه اولان اخلال دن مضارع

نفی استقبال صیغه سیله وهن وخلل ویرمز دیمكدر (كلم) كافك فتحی ولامك كسریله لفظهٔ واحده معناسنه اولان كلمه نك جمعیدر وفعلك مفعولی اولمق اوزره منصوبدر (ایجازی) ده ایجاز اطناب وزننده ومقابلی اوله رق اختصار معناسنه فعلك فاعلیدر ویاء متكلمه مضافدر مفهوم عنوان بو منظومه ده معانیٔ الفاظی بیانده بعضا ایجاز واختصار ایتدم ایسه ده ایجاز مخل دكلدر دیمك اولور

* (معزفه چالقجیلرك سازی * تغنیه ایرلمغه آغازی) *

(معزفه) میمك كسری وعین مهمله نك سكونی وزای معجمه نك وفانك فتحه لریله مكنسه وزننده ومعزف منبر وزننده وعزف عینك فتحی وزانك سكونیله ساز قسمنه دینور نای وطنبور ورباب وسنطور كبی جمعی معازف كلور یقال فلان الهاه ضروب المعازف عن ضروب المعارف (تغنیه) تغمیه وزننده سازنده وخواننده ومطرب مقوله سنك مقامات موسقی یه مقارن طربناك آوازه آغاز ایتمه لرندن عبارتدر تغنی وغرد وتغرید وتغرد كبی فارسیده سرود وتركیده ایرلمه تعبیر اولنور

* (هم كوزل شاره تدعب دیمه ده * دلبرك ایلمسیدر نازی) *

(شاره) ساره وزننده وشور ثور وزننده وشوره ثمره وزننده وشیار كتاب وزننده وشوار سحاب وزننده حسن وجمال معناسنه در وهیئت وقیافته ولباس وكسوه یه وسمن وسمزلكه وكندیله تزین اولنان زینت وآرایشه دینور (تدعب) عینك تشدیدیله تسحب وزننده ومراد فیدركه محبوبك شوخلق ایله ناز وشیوه ایدوب نازلنمسنه دینور لام قافیه سنك اول قطعه سنده كی دل ودلال وادلال كبی

* (اولدی هم نخبه نقاوه شولكم * اوله شبئك سچیلن ممتازی) *

(نخبه) نونك ضمی وخانك سكونیله غرفه وزننده ونخبه نونك ضمیله همزه وزننده بر نسنه دن سچیلوب آیروندلنمش اولان كزیده ومختار نسنه یه دینور منتخب ومنتجب كبی نته كیم بو منظومه سائر منظومه لردن اعلا ومنقح اولدیغنه مبنی نخبه تسمیه اولندی (نقاوه) سحابه وثمامه وزنلرنده بر نسنه نك كزیده ومختارینه اطلاق اولنورلر منتقی ومصطفی كبی

* (غزو ایمش دشمنله اوغراشمق * كافره جنكه كیدندر غازی) *

(غزو) غینك فتحی وزانك سكونیله وغزوان فتحاتله وغزاوة عداوة وزننده دشمنله جنك وقتال ایتمكه كتمك ودشمنله اوغراشوب محاربه ایتمكه دینور وبر نسنه اراده وطلب ایتمكه دینور (غازی) قاضی وزننده دشمن اوزره جنكه كیدن كیمسه یه دینور جمعی زانك تخفیفیله غزاة كلور قضاة وزننده وغینك ضمی وزانك تشدیدی والف مقصوره ایله غزی كلور ودلی وزننده غزی كلور

* (جارحه آولیجی قوشه دینور * طوغانك آدیده اولمش بازی) *

(جارحه) بارحه وزننده یاره لمق یاخود كسب ایتمك معناسنه اولان جرحدن مأخوذ اوله رق شاهین وطوغان وعقاب واتماجه مقوله سی یرتیجی قوشه وارسلان وقپلان وفورت مقوله سی یرتیجی جانوره دینور وانسانده ال وایاق كبی آلت كسب اولان عضوه دینور جمعی جوارح كلور كواسب كبی (بازی) غازی وزننده وبازدار وزننده جوارح طیوردن طوغانه دینور اجدل وصقر كبی جمعی بزاة كلور قضاة وزننده وبوازی وبیزان كلور

* (اعجمی دی عربك غیریسنه * دیر عجملر عربی یه تازی) *

(اعجمی) احمری وزننده مبالغه نفسنه نسبتله واعجم ارقم وزننده عربدن اولمیان كیمسه یه دینور رومی وتركی وهندی وایرانی كبی مفردی وجمعی مساویدر واعجمی واعجم كلامی فصاحت

ویان اوزره ادایه مقتدر اولمیان کیمسه یه دینور ودلسزه اطلاق اولنور اخرس معناسنه (تازی)
تا ایله بازی وزننده فارسیدر عربی معناسنه مردم تازی رجل عربی واسب تازی خیل عربی
وزبان تازی لسان عربی معنالرینه در

*) مروزی بلدهٔ مروه منسوب * شهر ری نسبتی اولمش رازی (*

(مروزی) مولوی وزننده ایران اولکه سنده خراسان ایالتنده مرو نام بلده یه منسوب کیمسه یه
دینور و بو نسبت غیر قیاس اوزره منسوب الیه اولان مرو لفظنه بر زای معجمه زیاده سیله در
و بلدهٔ مزبوره یه نسبتده مرویده دینور بعضلر بلدهٔ مزبوره یه منسوب اولان انسان ایسه
مروزی واشیاء سائره اولورسه قیاس اوزره مروی دینلور دیدیلر مثلا رجل مروزی وثوب
مروی دیرلردیدی (رازی) شامی وزننده عراق عجمده بلدهٔ عظیمهٔ مشهوره اولان ری
شهرینه منسوب کیمسه یه و نسنه یه دینور تفسیر کبیر صاحبی اولان ترجمان المتکلمین وفخر الملة
والدین محمد بن عمر بن الحسن التیمی البکری المعروف بالامام الرازی ری شهرینه منسوبدر
برهان قاطع ترجمه سنده شویله نقل ایدرکه ایکی شهزاده وارایدی برینک اسمی ری ودیکرینک
اسمی راز ایدی دو برادر بالاتفاق برشهر بنیاد ایلدیلر بعد التکمیل هر بری کندی اسمیله تسمیه
اولنمق مراد ایتمکله بینلرنده منازعه پیدا اولدی عقلادن بری حسما لمادة النزاع شهری
برینک اسمنه مضاف واهلنی بریسنک نامنه منسوب اولمغی رأی ایتمکله شهر مزبوره ری
وخلقنه رازی دینلمك اوزره نزاعه فیصل ویرلدی استطراد مدت عمرنده باذنجان کورمدك
براعرابی شهر مزبوره وارب سوق سبزواتده باذنجانی کورمکله استغراب ایدوب کزیده ومختارندن
بردانه سنی برپوله اشترا واهل بادیه یه اهدا واعجوبه نما اولمق اوزره درهمیان ایتمش ایدی
ناکهان باذنجانهٔ مزبوره خرق همیاندن ساقطه وماصدق (لکل ساقطة لاقطة) اولمغله تحصیل
دیکرینه دسترس اوله میوب واسمنی دخی سهو ایتمکله میوب ناچارکیر برخاسته سن درکف
ایده رك مجمع ناس اولان اسواقده کشت وکذار * وایها الساکنون ببلدة ری * هل وجدتم
بمثل هذا الشیئ * یشبهه فی الطول والثخانه * لکنه اسود منه شوی * نشیده سیله باذنجان
مفقودی تعریف ایلدیکی اضاحیك منقوله دندر

*) عبشمی نسبتی عین شمسك * لفظ منحوت ایمش اکله رازی (*

(عبشمی) عینك فتحی وباء مثناتك سکونیله علقمی وزننده عین شمسه منسوب دیمکدر
وعین شمس دیار مصرده برقریه اسمیدر و بو الفاظ منحوته قبیلندندر لفظ منحوت وکلمهٔ منحوته
اهل لغت اصطلاحنده شول لفظه اطلاق اولنور که کلمتین فصاعدا کلمهٔ واحده قلنمش اوله
مثلا عین شمس وعبد الشمس وعبد القیس کبی اسم مضافلره نسبتده ایکی حرف کلمهٔ اولی دن
وایکی حرف کلمهٔ ثانیه دن اخذ ایله برکلمهٔ رباعیه ترکیب اولنوب عبشمی وباء موحده ایله عبشمی
وعبقسی دینلور و بسمله وحمدله وسبحله وحولقه وحیعله الفاظ منحوتهٔ مشهوره دندر
و بو نحتك معناسی اغاج مقوله سنی یونمق در مثلا نجار ایکی یاخود اوچ قطعه اغاجی یونوب
بربرینه ضم ایله برنسنه یاپدیغی کبی متکلم دخی کلمتین یاخود زیاده زیاده یی نحت وفضله سنی
طرح ایدوب کلمهٔ واحده قیلمه سندن عبارتدر راز فارسیدر مافی الضمیر اولان سره دینور

*) دیندی افخام یوکلندره رك * آدمه ایلمکه اعزازی (*

(افخام) همزه نك کسریله اعظام وزننده ومرادفیدر که برکیمسه یی تبجیل وتعظیم وتکریم
وتفخیم ایدرك اولولمق وقدر وشانی اعلا ایدوب بین الناس عزیز ومحترم قیلمق معناسنه در

*) هنبر آت کشنه یجیدر صاهل * هم صهیل اولمش آتك آوازی (*

(هنبر) صاحب لهجه نك ضبطی اوزره درهم وزننده وصاحب قاموسك ضبطی اوزره
هانك کسری و نون مشدده نك فتحی وبانك سکونیله صنبر وزننده آته دینور فرس معناسنه
وهنبر صنبر وزننده اوکوزه دینور وهنبر زبرج وزننده صرتلانه واشك صپاسنه دینور (صاهل)
صاحب وزننده کشنه یجی آته دینور (صهیل) امیر وزننده آتك آوازینه وسسنه دینور وآت
کشنمك معناسنه مصدرده اولور صاهله کبی

*) ایکی کاهن ایدیلر شق وسطیح * شهرتی واردخی کاهن حازی (*

(شق) شینك کسری وقافك تشدیدیله ایکی یارلمش نسنه نك برقطعه سنه دینور بومناسبتله
نوشروان زماننده ظهوره کلان کاهن مشهوره علم اولمشدر که کاهن مزبور برالّلی و برایاقلی
و برکوزلی و برقولاقلی عجیب الهیکل وطرفه قیافت نصف وجود انسانیدن عبارت ایدی
(سطیح) فعیل وزننده صو طلومنه اطلاق اولنور بوملابسه ایله بنوذئب قبیله سندن زمان
جاهلیتده موجود برکاهن مشهوره علم قیلنمشدر که باشندن غیری جسدنده اصلا کمك یوغیدی
بعثت نبویدن مقدم طلوع آفتاب رسالتی اخبار ایلمشیدی اوچیوز سنه معمر اولدی لیلهٔ
مولد نبویده نوشروانك سراینك اون درت عدد کنکره وکرلرینك سقوطی خصوصنی اندن
استکشاف ایتدیلر وجودنده اصلا کمك اولمامغله بریره کتور دکده بوغجه کبی دوروب
بوکرلر ایدی وغضبناك اولدقده طولوم کبی شیشوب قالقار ایدی کرچه زمان جاهلیتده کاهن
چوق ایدی لکن شهرتده بونلرك عدیلی یوغیدی بناء علیه ناظم شهرتلرینی تصریح ایلدی
(حازی) غازی وزننده قوشی پرندن اوچورمغله فالجیلق وتکهن ایلمك معناسنه اولان
حزو کلمه سندن وصف اوله رق کاهن معناسنه در کاهن دخی عربیدر کامر فی القطعة الاولی
من قافیة الفاء لکن شیوعی حسبیله ترجمه موقعنده ایراد اواندی سیاق نظمدن بادئ نظرده
ذهنه تبادر ایدن حازی دخی شق وسطیح کبی برکاهن معروف اسمی اولمقدر لکن صحاحده
وقاموسده وترجمه لرنده حازی نامنده کاهن مخصوص اولدیغی مثبت دکلدر وکاهن شول
کیمسه یه اطلاق اولنور که کندیله جن وشیاطین بیننده نوع مناسبت اولمغله بوعالم عناصرده
جریان ایدن بعض امور جزئیهٔ مستقبله یی انلردن استعلام وکندیدن استکشاف ایدنلره افاده
واعلام ایدر اوله و بو طائفه نك خاتمه سی زمان جاهلیتك اواخرنده موجود اولوب کندیلرندن
اخبار عجیبه مروی باخصوص فخر الانام علیه الصلاة والسلام افندیمزك قبل ولادته قریب
العهدده تشریفلرینی وکائنه خلقه مبعوث اوله رق نبی آخرزمان وخاتم الانبیاء اوله جغنی
اخبار ایدن شق وسطیح نام کاهنلردر (ولا کهانة بعد النبوة) مصداقنجه بوطائفه بعد النبوة
مغیباته اطلاعدن محجوبلردر و بومقوله علم غیب ادعا ایدن اخوان شیاطینی تصدیق
کفر اولدیغی * من اتی کاهنا فصدقه بما یقول فقد کفر بما انزل علی محمد * حدیث شریفیله
مبرهن وکتب شرعیه ده مبیندر

*) ترجمه ده سوزیمی کیزلمه یوق * لبس فی ترجمتی الغازی (*

مصراع اول ثانینك ترجمه سیدر (لبس) فعل ناقصدر یوق معناسنی افاده ایدر کامر مرارا
(فی ترجمتی) ده فی ظرفیه در ترجمه دحرجه وزننده برلغتی آخر لغت ایله تفسیر وبیان ایلمك
معناسنه در و یاء متکلمه مضافدر جار مع المجرور ظرف مستقر فعل ناقصك مقدم خبریدر
(الغازی) یاء متکلمه اضافتله مؤخر اسمیدر الغاز همزه نك کسریله کلامدن مراد اولان معنایی
ستر وتعمیه ایتمکه دینور کامر فی القطعة الاولی من قافیة الزاء (حاصل معنی بو منظومه ده
لغات عربیه یی لسان ترکی ایله ترجمه ده اخفاء مراد ایتمدم دیمکدر

*) نظممز اولدی خنامه نزدیك * چوغه طوتسون ظرفا بو آزی (*

(ختام) کتاب وزننده برنسنه‌نك انجام وآخرینه دینور خاتمه کبی (نزدیك) نسرین وزننده فارسیدر یقین وقریب معناسنه‌در (ظرفا) شرفاء وزننده ذکی وزیرك ظرافتلو کیمسه معناسنه اولان ظریفك جمعیدر مآل ظاهردر

) انما الله الینا الهادی (

(انما) حروف مشبهه بالفعلدن اولان ان مکسوره ایله ماء کافه دن مرکب اوله رق طرق قصردندر ترکیده انجق معناسنی افاده ایدر ودائما جملهٔ خبریه اوزرینه دخول ایدر اسم جلال مبتدادر (الینا) ده الی حرف جردر ومؤخر هادی لفظنه متعلقدر متکلم مع الغیر ضمیری هادینك مفعول به غیر صریحیدر (هادی) قاضی وزننده هدایت ایدیجی یعنی مطلوبه موصل طریقه ارشاد ودلالت ایدیجی معناسنه‌در مفهوم عنوان ظاهردر

*) بره واحد دی برنجی حادی * سادس النجی هم اویله سادی (*

(واحد) صاحب وزننده مبدأ اعداده دینورکه فارسیده یك وترکیده بر تعبیر اولنور (حادی) هادی وزننده مرتبهٔ اولیده واقع اولان نسنه‌یه اطلاق اولنورکه برنجی تعبیر اولنور (سادی) صاحب وزننده التنجی مرتبه‌ده اولان شیئه دینور (سادی) حادی وزننده سادس معناسنه‌درکه التنجی دیمکدر سینی یایه ابدال ایله‌در نته کیم خامس لفظنده خامی دخی لغتدر وسادی مهمل ومسبب دوه‌یه وحادی نغمه ایله دوه سوریجیسنه دینور کما سیجیء

*) پك سخی آدم ایمش نادی الکف * نم ندا مجلسه دینمش نادی (*

(نادی الکف) حامی الصف وزننده وندی الکف نقی الخد وزننده الی آچق سخی وکریم کیمسه‌یه دینور (ندا) عصا وزننده نمناکلغه و یاشلغه دینور ویغموره دینور ویاش طپراغه دینور وات یاغنه دینور شحم معناسنه (نادی) حادی وزننده وندی غنی وزننده وندوه تمره وزننده ناسك برکدکلری مجلس وانجمنه اطلاق اولنور

*) سن عتاب ایتمه دیمك لا تنهر * اولدی سائل چودیلنجی آدی (*

(لا تنهر) لا تقهر وزننده برکیمسه‌یی زجر وآزار ایله سورمك وبد معامله ایله دفع ایدوب قوغمق معناسنه اولان نهر لفظندن نهی مخاطبدر (سائل) عائل وزننده برکیمسه‌دن مال مقوله‌سی نسنه‌یی طلب ایدوب استمك معناسنه اولان سؤال لفظندن اسم فاعل بنیه‌سیله استیجی ودیلنجی معناسنه‌در وبرکیمسه‌دن برنسنه‌یی بیلمك طلب واستدعا ایدن کیمسه‌یه دینور معنای اولك جوابی ال ایله اولورکه سائلك مطلوبنی اعطا ایتمکدر ومعنای ثانینك جوابی دل ایله اولورکه صوریلن نسنه‌یی خبر ویرمکدر

*) سوریجیسی دوه‌نك حادی العبس * سرعت ایدن دوه آدی خادی (*

(حادی العبس) عینك کسریله ثانی العید وزننده نغمه وترانه ایله دوه‌لری تشویق ایدوب سرعت وشتاب ایله سوریجی کیمسه‌یه دینور زیرا حادی حاء مهمله ایله برنجی معناسنه اولدیغی کبی غنا ونغمات ایله دوه‌لری تشویق ایدوب دلخواه اوزره سیر وسرعتلرینه باعث اولان دوه مغنیسنه‌ده دینور ودوه قسمنك صوت حسن ایله نغماتدن زیاده محظوظ ومتشوق اولدیغی هم مشهور وهم مشهوددر (عبس) فی الاصل شول بیاض دوه‌لره دینورکه بیاضلرینه نوعا قراللق قاریشق اوله که بوز دوه اوله جقدر ومطلقا دوه‌یه اطلاق اولنور مفردی اعبس ومؤنثی عبساء کلور احمر وحمراء کبی (خادی) خاء معجمه ایله خالی وزننده آدیملرینی سیرك وکنکش آته‌رق سرعتله یورین دوه‌یه دینور مصدری خدی وخدیان کلور فتحاتله

*) انشطاب اقه ایمش مور کبی * نهر ایرمق دره اولمش وادی (*

(انشطاب) انفجار وزننده ومرادفیدرکه صو مقوله‌سی مایع نسنه‌لرك اقه‌سنه دینور میم قافیه‌سنك قطعهٔ اخیره‌سنده کچن سجوم وانسجام وسیلان کبی (مور) میمك فتحی وواوك سکونیله اقمق معناسنه‌در جری وجریان کبی ومور برنسنه عرضی جهتندن ایکی طرفه طوغری طالغه کبی سرعتله واروب کلمکه دینور و برنسنه بری اوته‌دبر نوب متحرك اولمغه وچالقنوب مضطرب اولمغه وطپراق توزوب هوایه صاورلمغه اطلاق اولنور (نهر) شهر وقمر وزنلرنده صو مجراسنه دینورکه چای وایرمق تعبیر اولنور فارسیده جوی ورود دینور جمعی انهار وضمتیله نهر وافلس وزننده انهر کلور صاحب مصباحك بیاننه کوره نهر ماء جاری فراوان معناسنه اولوب مجاورت علاقه‌سیله مجراسی اولان دره‌یه اطلاق اولندی پس جری النهر کلامنده جریانی نهره اسناد حقیقی اولمش اولور سال المیزاب قبیلندن اولمز (وادی) حادی وزننده طاغلر وتپه‌لر ارالقلرنده اولان آچق وچوقور یرلره دینورکه دره تعبیر اولنور صو بی اولسون ویا اولمسون جمعی قطعهٔ ارضیه‌ده کچدیکی اوزره اودیه کلور واوداء کلور انهار وزننده اوداة کلور رها ایله واودایه کلور

*) بضع قانمق دخی امعان اویله * دیندی نجران صوسزه هم صادی (*

(بضع) بانك فتحی وضادك سکونیله و بضوع قعود وزننده و بضاع سحاب وزننده ری معناسنه‌درکه صویه قانمق تعبیر اولنور فارسیده سیراب دینور و بضع کسمك و یارمق وتزوج ایتمك وجماع ایتمك معنالرینه کلور و برنسنه‌دن بر بلوکه وقطعه‌یه دینور واوچ عدددن طقوزه وارنجه عدده دینور بانك کسریله بضع کبی (امعان) همزه‌نك کسریله صویه طویوب قانمق معناسنه‌در یقال امعنت الارض اذا رویت کذا فی الجوهری وصو اقمق معناسنه‌در یقال امعن الماء اذا جری کما فی القاموس وامعان پك ایراق سکرتمك معناسنه‌در و برخصوصده فوق الحد اجتهاد ومبالغه ایلمك معناسنه‌درکه امعان نظر بوندندر و برکیمسه‌نك مالی چوغالمق معناسنه ومالی آز اولمق معناسنه ده مستعمل اولمغله ضد اولور و برکیمسه‌نك حقنی انکار ایدوب آلوب کتمك معناسنه و برکیمسه‌نك حقنی اقرار ایتمك معناسنه اولمغله بو جهتله دخی اضداددندر (نجران) نونك فتحی وجیمك سکونیله عطشان وزننده ومرادفیدرکه صوصامش انسانه وحیوانه دینور وقپوسوه سنه دینور (صادی) حادی وزننده وصدیان سکران وزننده وصدی کتف وزننده بونلرده صوسزه دینور ظمآن کبی مؤنثی صادیه وصدیاء در

*) قوقله‌مق شم ودخی استشمام * قوقوسی خوب دیمکدر قادی (*

(شم) شینك فتحی ومیمك تشدیدیله و (استشمام) استفهام وزننده وشمیم امیر وزننده وتشمم تکلم وزننده وتشمیم تفهیم وزننده برنسنه‌یی قوقولمق معناسنه‌درکه حواس خمس ظاهره‌دن بری اولان قوتدن عبارتدر نشق وسوف واستیاف کبی (قادی) صادی وزننده وقدی غنی وزننده وقدی یانك تخفیفیله طعمی لذیذ وقوقوسی خوش اولان طعامه دینور چیچك صویله ممزوج سکری طعاملر وکلبشکر وسائر اطعمهٔ نفیسه کبی

*) صاریلق صفرت واصفر صاری * زعفران آدیده ایدع جادی (*

(صفرت) صادك ضمی وفانك سکونیله معروفدرکه الواندن صاریلق لونه دینور وسیاهلغه‌ده دینمکله اضداددن اولور (اصفر) احمر وزننده صفرتدن وصفدر صاری نسنه‌یه دینور فارسیده صاری‌یه زرد وصاریلغه زردی دینلور مؤنثی صفراءدر وصفراء التونه‌ده اطلاق اولنور (ایدع) همزه‌نك فتحی ویاء مثناة تحتیه‌نك سکونیله ودالك فتحیله احمد وزننده زعفرانه دینورکه مشهوردر عامه تحریفله صفران دیرلر وبقم چوبنه دینور وایکی قرداش قانی دیدکلری دارویه دینور

و برنسنه يي مذكور ايدع ايله يعني زعفران ايله بو يامغه تبديع دينور (جادي) حادي وزننده
وجاديا الف مقصوره ايله زعفرانه دينور وخمر و باده يه دينور

* (خارق عاده خلاف معتاد * عادتك نسبتي اولمش عادي) *

(خارق عادة) اضافتله طائف طابه وزننده عادة اللهك ياخود معتاد ناسك خلافي اوزره وقوعه كلن شيئه اطلاق اولنور آتشك ياقه مسي و انسانك صو اوزرنده يوريوب باتمه مسي كبي و بو خارق انبياء كرام عليهم الصلوة والسلام حضراتندن تحدي يه مقارن صادر اولان معجزاته و اولياء اللهدن وقوعبولان كراماته و بعض مجاذيب ومضطرين حقلرنده ظهوره كلن معونته اطلاق اولنور ومسيلمة الكذاب مثللوره حاصل اولان اهانته واستدراج وسحر وشعبذه مقوله لرينه دينور (عادي) يانك تشديديله توره وآيين معناسنه اولان عادته منسوب ديمكدر وعادي قديم الزماندن قالمش شيئه اطلاق اولنور كويا كه عاد قومنه منسوبدر حصن عادي و بئر عاديه كبي

* (نغمه ايديجي مغني اولمش * دخي خوانده يه ديمش شادي) *

(مغني) تغنيه دن اسم فاعل بنيه سيله سامعه فرح وطرب ايراث ايدن نغمات مطربه والحان مؤثره ايله مقامات موسيقي يي اجرا ايده رك موزون اشعار اوقيان كيمسه يه دينور فارسيده خوانده وخوشخوان وخانك ضمي ونون ساكنه نك ياء اوزره تقديميله خنيا كر وخانك كسري و ياء ساكنه نك نون اوزره تقديميله خنيا كر دينور وتركيده ايرلايجي تعبير اولنور (شادي) حادي وزننده نغماتله شعر اوقويان مطرب وخوانده يه دينور مغني كبي ونغماتله دوه سوق ايدن كيمسه يه دينور حادي العيس كبي و برطرفه قصد وتوجه ايدن كيمسه يه و برنسنه يي آخره بكزه ديجي كيمسه يه دينور

* (سن امين اولمه ديمك لاتأمن * ديديلر دشمنه شاني عادي) *

(لاتأمن) لاتحزن وزننده خوفك ضدي اولان امن لفظندن نهي مخاطبدر سن امين اولمه يعني آسوده دل وقورقوسز اولمه بلكه خوف وهراس و بيم واحتراس اوزره اول ديمكدر (شانئ) مهموز اللام اولهرق قارئ وزننده وهمزه يي يايه ابدالله شاني قاضي وزننده بركيمسه يه بغض وعداوت ايديجي كيمسه يه دينوركه فارسيده وتركيده دشمن دينلور (عادي) قاضي وزننده قالي و باغض وعدو كبي دشمنه دينور جمعي قضاة وزننده عداة كلور

* (كرچه آزدرمه در اطغاما * طوغري يول كوستريجيده هادي) *

(اطغاء) اغواء وزننده ومرادفيدركه بركيمسه يي طاغي وغاوي قيلوب اضلال ايدوب آزدرمق معناسنه و برخصوصده حد ومقداريني تجاوز ايتديروب ضال وكمراه ايلمك معناسنه در (هادي) بو قطعه نك عنواني شرحنده كچديكي اوزره حسي ومعنوي طوغري يول كوستريجي دليله ومرشده دينور وافرادندن ايلرو ومتقدم اولان كيمسه يه ونسنه يه دينور واوق ومزراق تمرنته وارسلانه واعضاء حيواندن بيونه اطلاق اولنور جمعي هداة وهوادي كلور وهوادي الليل كيجه نك اوائلنه اطلاق اولنور وهوادي الابل دوه سوريسنك اوكارنده اولوب ابتدا ظهور ايدن دوه لره دينور

* (انجق اول ايدن اولدي اظلم * انما الاظلم كان البادي) *

مصراع اول ثانينك ترجمه سيدر (انما) قطعهٔ شرعيه نك آخرنده بيان اولنديغي اوزره طرق قصردندر انجق معناسني افاده ايدر (الاظلم) ظلمدن افعل تفضيل اولهرق زياده سيله ظلم وجور ايديجي ستمكار كيمسه معناسنه مبتدادر (كان) افعال ناقصه دندر اولدي معناسنه اسمي مبتدايه راجع ضميردر (بادي) شانئ كبي في الاصل مهموز اولوب كثرت استعمالله همزه سي تخفيف اولنه رق قاضي وزننده برشيئه بدأ وشروع ايديجي كيمسه معناسنه كان فعلنك

خبريدر جمله سي مبتدانك خبريدر و بادي معتل اللام اولهرق ظاهر وآشكار معناسنه در (مفهوم كلام شخصين ياخود قومين بيننده وقوع بولان ظلم و بيداد طرفيندن اولدقده هر برلرينه ظالم اطلاق اولنور ايسه ده ظلمه اول شروع ومباشرت ايدن آخردن اظلم اولور زيرا هم ظالم وهم آخرك ظالم اولمسنه سبب اولمغله ظلمي مضاعف اولمش اولور بناء عليه البادي اظلم مثل مجراسنه جاري اولمشدر وخير ومنفعت خصوصنده بادي بونك خلافنه در بناء عليه
الخير بالخير والبادي اكرم والشر بالشر والبادي اظلم دينلمشدر

* (ايلدم نظم حروفي اتمام * قيلدي اول رب معين امدادي) *

يعني قافيه لري حروف هجا ترتيبي اوزره نظم وترتيب اولنان منظومه يي جناب پروردكارك اعانه وامداديله تكميل واتمام ونظم لغات بو محلده رسيدهٔ حسن ختام اولدي ديمكدر

* (مثنويات لامثال العرب * انتخبنا الكل من علم الادب) *

(مثنويات) مثنوي لفظنك جمعي ومبتداء محذوفك خبريدر مثنوي معنوي وزننده كلام منظوم انواعندن ابيات عديده يي مشتمل شول شعره دينوركه هر بيتك مصراعلرينك قافيه لري متحد اولوب لكن بيت سابقك ولاحقك قافيه لرينه مطابقتي ملتزم اولميه بو منظومه نك ديباجه سي و بوندن بويله ختامنه قدر اياتي كبي و بوكا فارسيده دو بيتي اطلاق اولنور (لامثال) ده لام جاره تعليل ايچوندر امثال همزه نك فتحيله مثل لفظنك جمعيدر مثل فتحتينله شول كلامه دينوركه بين الناس فاشي وسائر وايراد واستعمالنده برشيئي شيء آخره تشبيه وتمثيله دائر اوله يعني موردي اولان هيئت ايله مضربي اولان هيئت بيننده وجه مناسبت ونوع مشابهت دركار اوله ومثل لفظي بوندن غيري شبه ونظير معناسنه وحجت ودليل معناسنه وقصه وداستان معناسنه مستعملدر و برنسنه نك صفت عجيبه سنه اطلاق اولنور (عرب) فتحتينله ناسدن طائفهٔ معروفه دركه عجم مقابليدر (انتخبنا) برنسنه نك كزيده واعلالريني سچوب الق معناسنه اولان انتخابدن ماضي متكلم مع الغيردر متكلم ضميري فاعليدر (كل) كافك ضمي ولامك تشديديله الفاظ عمومدندر لفظا ياخود تقديرا مضاف اليهنك افرادينه ياخود اجزاسنه شمول واستغراق افاده ايدر لام تعريف مضاف اليهدن عوضدر كل واحد من الامثال المذكورة تقديرنده اولهرق فعلك مفعوليدر من حرف جر اولهرق انتخبنا فعلنه متعلقدر (علم الادب) اعمك اخصه اضافتيله شول علمه دينوركه كلام عربك تلفظي ياخود كتابتي خصوصلرنده وقوع بولان خطا وخطل ولحن وخلل مقوله سندن كنديله احتراز اولنه و بو علوم ادبيه نك اصولي لغت وصرف واشتقاق ونحو ومعاني و بيان وعروض وقافيه در وفروعي خط وقرض الشعر وانشا ومحاضرات در وكليات ابو البقاده علم تواريخ ايله فن بديع دخي فنون ادبيه دن معدود در (حاصل معنى بوندن بويله الى آخر المنظومه طوال الاذيال درت عدد قطعهٔ بلاغتماكل عرب عربا بيننده شايع الاستعمال اولوب علوم ادبيه دن اخذ والتقاط ايله كشيدهٔ سلك اللاكي اولان مرواريد ضروب امثال ونوادر جواهر اقوال ودرر مصطلحات ادبا وغرر كنايات فصحاء افاده سي ضمننده نظم اولنمش مثنويات دركه بونلرده معناي ماوضع له دن غيري بالمناسبه معناي ديكر قصد اولنوب ومعناي مقصود تركيب كلامدن منفهم اولميوب سماعه موقوف اولمغله ناظم نحرير سكسان ايكي عدد قطعه هاي سابقه ده حقيقت لغويه يي ذكر و بيان ايلدكدنصكره سائر ارباب نظمك رهياب ظفر اولهمديغي مجاز مجازده دور دراز كرم ران ميدان راز و مانند شاهباز اوج بالاي كنايات واستعارات تمثيليه ده بالا پرواز اولوب سخنسازلكده مهارتن ابراز ومنظومهٔ بلاغت طرازيني سائرلردن افراز ايتمكله عرصهٔ معارفده

قصب السبق احرازایلمشدر فلله دره

*(ذوالمعارج حضرت رب کریم * هم اودر مفهوم ذوالعرش العظیم)*

(ذوالمعارج) بطریق الوصف جناب رب العزته اطلاق اولنور چونکه ذواسماء ستهٔ معتله دن اسماء اجناسه مضاف اوله رق صاحب ومالك معناسنه در (معارج) مدارج وزننده سلم ونردبان معناسنه اولان معراج لفظنك جمعیدر و بومقامده بری بری اوزرنده مترتبه اولان طبقات سموات سامیه دن عبارتدر که ملائکهٔ کرام اوامر الهیه ایله نزوللری عقبنده ینه مقام معلوملرینه عروج وصعود قصد ایتدکلرنده طبقات افلاك درجات مدرجه یعنی پایهٔ نردبان مثابه سنده اولمغه مبنیدر پس ذوالمعارج مالك الافلاك معناسنه اولمش اولور (ذوالعرش العظیم) اجرام علویه واجسام سفلیه یی دائرا مادار محیط اولان عرش اعظم من کل الوجوه قبضهٔ قدرتنده مسخر اولان جناب عظیم السلطانه اطلاق اولنور

*(فخر عالم صاحب الخاتم اودر * سید اولاد آدم هم اودر)*

(صاحب الخاتم) اضافتله فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمز حضرتلرینك اسماء شریفه سندندر سند صحیح ایله ثابت اولان حلیهٔ سعادتده مبین اولدیغی اوزره کتفین مبارکتینی بیننده جناب احسن الخالقین جل وعلا حضرتلرینك ایداع بیوردیغی خاتم نبوتی حامل اولدیغی باعث تسمیه اولمشدر (سید اولاد آدم) تتابع اضافتله وسید ولد آدم افرادایله باعث خلقت عالم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمزك اسماء مبارکه سندندر وتحدیث نعمت مقامنده * انا سید ولد آدم ولافخر * حدیثی لسان معجز بیانلرندن صادر وکافهٔ بنی آدمك سیدی وافضلی اولدیغی امر ظاهردر

*(همدخی ابن العواتك اول رسول * والدی وش امهاتی پاك اصول)*

(ابن العواتك) ضواحك وزننده عاتکه نك جمعیدر عاتکه قومی بیننده شرف وریاست وقدر ومنزلت صاحبه سی حسیبه ونسیبه خاتون معناسنه اولمق ملابسه سیله اسماء نسواندندر سید ولد آدم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك جداتنده طقوز نفر عاتکه کلمشدر که انلره عواتك تعبیر اولنور اوچ نفری سلیم قبیله سندندر بری عاتکه بنت هلالدر که هاشمك جدینك والده سیدر و بری عاتکه بنت مرة بن هلالدر که هاشمك والده سیدر و بری عاتکة بنت اوقص بن مرة بن هلالدر که وهب بن عبد منافك والده سیدر که رسول کبریا حضرتلرینك من جهة الام جده سیدر اشبو بنی سلیم قبیله سندن اولان عواتك مزید شرفلری وقرب نسبلری جهتندن تخصیص بالذکر طریقیله نبی اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری * انا ابن العواتك من سلیم * بیورمشلردر وعواتك مزبوره نك التی نفری سلیم قبیله سنك غیریدندر یعنی فخر الانام علیه الصلاة والسلام حضرتلرینك آباء واجدادی مجد وسیادت ایله متصف اولدیغی کبی امهات وجداتی دخی اصالت وطهارت صاحبه لریدر و بوجهتدن ابن العواتك ایله کنیه ایتمشدر

*(هم ابو البطحاء اوفخر المرسلین * وارحدیثده بو تعبیر مبین)*

(ابو البطحاء) بودخی فخر الانبیاء علیه وعلیهم الصلوات والتحایا حضرتلرینك کنیه لری جمله سندن اولدیغی وحدیث نبویده بو تعبیر دلپذیرك بولندیغی ناظم نحریرك تصحیح کرده سی ایمش لکن بو فقیر تحریر شرح اثناسنده فی الجمله کتب احادیث وسیر تتبع ایتمش ایسه مده دسترس اوله مدم حدیث مرسوم معلوم در ایتملزومی اولان فضلادن متوقعدر که هامش شرحه تحشیه قیله رق جبر نقصان بیوره لر (بطحاء) حمراء وزننده کندیده خرده چاقل طاشلری اولان واسع

درهیه وسیل صویی مجراسنه دینور که اکثریا بین الجبال اولور مکهٔ مکرمه نك وادیلری کبی الله تعالی اعلم قبل الهجره صاحب الحجهٔ والسلطان علیه صلوات الرحمن حضرتلرینك بطحاء مکه یه ملازمتی باعث تکنیه اولمق احتمال اقربدر

*(حضرت آدم ایمش عرق الثری * چون ابوت اندن اولدی ابتدا)*

(عرق الثری) اضافتله جناب ابو البشر آدم علیه السلام حضرتلرینك لقب شریفلریدر چونکه (عرق) عینك کسریله هرنسنه نك اصل واساسنه ومبنی علیه و بنیادینه دینور (وثری) ثانك فتحی والفك قصریله رطوبتلو نمناك طپراغه دینور عنصر اعظمی خاك نمناك اولان نوع انسانك اصل واساسی یعنی ابوت جهتیله عرق و بنیادی جناب آدم صفی الله اولمغله عرق الثری اطلاق اولندی

*(حضرت نوح اولدی شیخ الانبیاء * هم نجی الله اوذات مجتبی)*

(شیخ الانبیاء) اولو العزم اول وابو البشر ثانی اولان حضرت نوح علیه السلام جنابلرینك لقب شریفلریدر مهمانسرای عالمده مکث واقامتلری معاشر انبیاء کرامدن اکثر یعنی عمر عزیزلری سائر پیغمبران ذوی الاحترام حضراتنك عمر شریفلرندن ازید واوفر اولمسی باعث اطلاق اولمشدر نسب شریفلری ومدت متطاولهٔ حیاتلری حاقافیه سنك ایکنجی قطعه سنك بیت اخیری شرحنده کچدی فلیراجع (نجی الله) اضافتله بودخی ملاح سفینهٔ هدایت ونجات جناب نوح برکزیده صفات حضرتلرینه لقب خاص اولمشدر فرمان ذوالجلال ایله ظهوره کلان طغیان باران وطوفان قیامتنشان سببیله روی زمینده موجود کافهٔ کفار غرقاب هلاك وتبار اولدقده جناب رب معین نوح علیه السلامی مع توابعه سفینهٔ حکمت دفینه ده حفظ وانجا بیوردیغی باعث تلقیب اولمشدر

*(زاولدی مفهوم ابو الضیفان هم * اول خلیل الله مبذول النعم)*

(ابو الضیفان) ضادك کسری ومدیله مسافر ومهمان معناسنه اولان ضیفك جمعیدر پس ابو الضیفان مسافرلر باباسی دیمك اولمغله مسافرین وغربایه بذل نعم فراوان و بسط بساط رحمت واحسان خصوصنده اب رحیم مثابه سنده اولان جناب ابراهیم خلیل الله علیه وعلی نبینا صلوات الاله حضرتلرینه مخصوص کنیه اولمشدر تاریخ قدسده ابن عباس رضی الله عنهمادن روایت ایدر که حق تعالی حضرت ابرهیم علیه السلامه ثروت و یسار ومال بسیار ویروب انلر دخی شاکر الانعمه غربا ومسافرینه دار الضیافه اوله رق ایکی قپولی بر مهمانخانه بنا ایدوب وسطنده طعام ایله طولو برسفره دائما مبسوطه ودرون مسافرخانه ده طرف طرف هنکام شتاده قیش البسه سی وایام صیفده یاز البسه سی مهیا وآماده ومهمانسرایك قپولری روزوشب مفتوح وکشاده اولمغله آینده ورونده بوخانهٔ یمنه کندی خانه سی کبی کیروب سماط مبسوطدن دلخواهی اوزره ییوب واستدیکی لباسی کیوب چیقوب کیدردی ومهمانخانه ده طعام وثیاب نقصان بولدقجه جناب سخانهاد مکارم اعتیاد نقصانتی فی الحال اکمال واتمام ایدردی وجناب ابراهیم مهمان نواز بلا ضیف طعام یمك معتادی اولمغله بالذات کندولری مهمان بولمق قصدیله ماشیا جوانب اربعه یی جستجو و بولدقلرینی کائنا من کان ضیف ایدینوب سعادتخانه سنده بالمعیه طعام وضیفك انواع خدمات واکرامنده اهتمام واتفاقا ضیف بولنمزسه جایع اولدقلری حالده صائم اولورلردی

*(حضرت عیسی ایمش ذو النخله هم * اولدی روح القدس جبریله علم)*

(ذو النخله) خرما اغاجی صاحبی معناسنه اوله رق جناب روح الله عیسی بن مریم علیهما السلام

حضرتلرینك لقب شریفلریدر باعث تلقیب نفخهٔ روح القدس ایله حضرت مریم بنت عمرانك حملی متحقق اولدقده برقاچ میل مسافه خارج قدسده واقع قریهٔ بیت اللحمه واروب وضع حمل اماره لری ظاهر وظهور ولدتقرب ایتدكده استناد واستتار ایچون برقوریمش وباشی كسلمش خرما اغاجنه التجا واتكا ایدوب اول اثناده حضرت عیسی پانهادهٔ عالم شهود اولدقده اول درخت خشك بیسر فی الحال تازه وتر اوله رق پربرك وبر اولدیغی سورهٔ مریمده * وهزی الیك بجذع النخلة تساقط علیك رطبا جنیا * نظم جلیلنك تفسیرندن مستباندر (روح القدس) سین قافیه سنك ایكنجی قطعه سنده كچدیكی اوزره نفوس معصبت مأنوس انسانی اوساخ عصیاندن مزكی ومطهر اولان آیات قرآنیه وفیوضات سبحانیه ایله معشر انبیاء اوزره نازل اولان پیك رب العزة جبرائیل امین حضرتلرینك علم شریفلریدر

(* هم شعیب ایدی خطیب الانبیا * ایلمشدی قومی غایت اقتدا *)

(خطیب الانبیاء) اضافتله اشهر اقوال اوزره شعیب بن میكائیل بن یشجر بن مدین بن ابراهیم علیهما السلام حضرتلرینك لقب مباركلریدر جناب نبوتمآب شعیب كبار انبیاء كرامدن اولوب دل آكاهلری علم وحلم وحكمتك معدنی وزبان معجز بیانلری فصاحت وبلاغتك منبعی اولمغله مباحثه ومناظره ده بیمثال ودائما تبلیغ احكام وعبادت رب الانام ایله اشتغال اوزره اولوب نیجه موجز ومفصل مواعظ حسنه ونصایح لطیفهٔ مستحسنه ایله قومنی طریق مستقیمه وشرع قویم حضرت ابراهیمه دعوت ایتمكین جناب سید الاصفیا شان شریفلرنده خطیب الانبیا دیو ثنا بیورمشلردر

(* ذو الخلا بو بكر خیر الناس ایمش * فخر ایله ذو الرأی هم عباس ایمش *)

(ذو الخلاء) خانك ولامك فتحه لری والفك مدیله بر كیمسه ایله یالكز قالوب خلوت ایتمك وسرداش اولمق معناسنه اولمغله ذو الخلاء محرم اسرار معناسنه اولور بناء برین بیت * آخر انبیایه اول یار * ثانی اثنین اذ هما فی الغار * مفادنجه خاتم الانبیاء علیه افضل التحایا حضرتلرینك یارغار وفاداری ودائم الاوقات مستشار صداقتشعاری ومحرم اسراری اولان صدیق اكبر وشان ساطع البرهانلرنده * ابو بكر خیر الناس الا ان یكون نبی * ودخی * والله ماطلعت الشمس ولا غربت علی احد بعد النبیین والمرسلین افضل من ابی بكر * حدیث شریفلری شهادتیله بعد الانبیاء افضل البشر اولان حضرت ابی بكر الصدیق رضی الله تعالی عنه جنابلرینك لقب عالیلریدر (ذو الرأی) رانك فتحی وهمزه نك سكونیله رأی رزین وتدبیر اصابتقرین صاحبی اولان كیمسه یه دینور بناء علیه عقال عقول جمهور ومزلقهٔ افكار اصحاب شعور اولان مشكلات امور ناخن رأی صائب ودستیاری فكر ثاقبلریله منحل اولان عم النبی علیه السلام عباس بن عبد المطلب رضی الله تعالی عنه حضرتلرینه لقب اولمشدر حتی اسد الله الغالب علی بن ابی طالب كرم الله وجهه وقعهٔ الجملده طلحة بن عبید الله حضرتلری قضارسیده اولدقده دلدل اسمیله مسمی اولان بغلهٔ بیضایه سوار وآثار حزن وملال وجه شریفلرنده ظاهر وبدیدار اوله رق * رحم الله العباس كانما كان یطلع علی الغیب من وراء ستر رقیق صدق والله مانلت من هذا الامر شیئا الا من بعد شر لا خیر معه * قولیله حضرت عباسك رأی ومشورتنده اصابتنی وكندوسنك رأی عباس ایله عامل اولمدیغنه ندامتنی محمد بن طلحه عقد الفرید نام كتابنده تفصیلا بیان ایلمشدر

(* هم سراج الجنة اول پرنور وفر * حضرت فاروق كیم یعنی عمر *)

(سراج الجنة) اضافتله جنتك سراجی دیمكدر (سراج) كتاب وزننده جیم قطعه سنك اولنده

كچدیكی اوزره ایقاد اولنمش شمع وقندیل ومشعله مثلی آلت تنویره دینور وچراغ عالمتاب اولان خورشیده انوره اطلاق اولنور (جنت) معلومدر پس سراج الجنة جنتك شمعی یاخود شمسی دیمك اولور كه مراد سرتاپا نور ذاتی ایله روشن ومنور اولان جنان اهالیسنه مورث نور دیكر اولان جناب عدالتمآب عمر بن الخطاب حضرتلری اوله جقدر (اخرج البزار عن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما وابن عساكر عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم قال * عمر سراج اهل الجنة * لكن ناظم ضرورت وزن ایچون حذف مضاف ایتمشدر واسماء اصحاب بدرك ناظمی جعفر برزنجی دخی * وبفاتح الامصار فی غزواته * مصباح اهل الخلد سیدنا عمر * دیمكله سراج ایله جنتی مرادفلریله تعبیر ایتمشدر وجناب عمر بن الخطابه فاروق دخی اطلاق اولنور قال رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم * ان الله جعل الحق علی لسان عمر وقلبه وهو الفاروق فرق الله به بین الحق والباطل * كذا فی الصواعق لابن حجر الهیثمی رحمه الله (پرنور) درونی انوار توحید ومعرفتله طولو دیمك اولور (فر) فانك فتحی ورانك سكونیله فارسیدر نور وضیا وتمكین ووقار وفضل ومزیت وزیب وزینت معنالرینه در

(* رابع الاسلام دینمك ایله هم * حضرت عثمان اولمشدر علم *)

(رابع الاسلام) اضافتله حلیهٔ اسلام ایله متحلی اولان ذوات كرامك رابعی یعنی صنف مذكوردن اوله رق سلطان الانبیاء علیه اكمل التحایا حضرتلرینه ایمان ایدن سابقین اولینك دردنجیسی دیمكدر (صاحب المغازی ابن اسحاق قولی اوزره اول من آمن من الرجال ابو بكر ومن الصبیان علی ومن الموالی زید بن حارثه ورابعهم عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنهم در وحضرت عثمان كندینك اسلامده سابقیتنی بیان معرضنده انی لرابع اربعة فی الاسلام بیورمشدر بناء علیه رابع الاسلام جناب جامع القرآن صاحب الحلم والحیاء والعرفان عثمان ذو النورین حضرتلرینه علم خاص اولمشدر

(* پك تواضع كار ایدی بی ارتیاب * ذات علیای علیدر بو تراب *)

(ابو تراب) طپراغه ملازم معناسنه اوله رق امیر المؤمنین یعسوب الموحدین قدوة المتواضعین كرار غالب علی بن ابی طالب كرم الله وجهه حضرتلرینك كنیهٔ مرغوبه لریدر صحیح بخاری ومسلمدن مروی اولدیغی اوزره بركون سید كائنات علیه افضل التحیات حضرتلری جناب علی المرتضی یی مسجد شریفده تراب اوزره یاتمش وارقه سنده كی رداسنك برشقی اوزرندن دوشمش اولمغله جسد شریفلرینه توز وطپراق بولاشمش اوله رق غبار آلود بولدقده رسول الله مبارك الیله جناب حیدر فاتح خیبرك رأس وجسدنه ملتزق اولان ترابی مسح وازاله ایدرك مظهر حسن نوازش وتلطیف وایكی دفعه * قم ابا تراب قم ابا تراب * خطاب مستطابیله سمع حقایق جمع عالیلرین تشنیف بیورمغله من بعد جناب علی تواضع پیشه یه كنیه اولوب ویزد والارنده ابو الحسن وابو الریحانتین مثللی كنیه لرندن ابو تراب كنیه سی احب اولدیغی مناقب ومآثرلری بابنده مسطوردر (تواضع كار) دائما تواضع معتادی اولان ذاته دینور (بی ارتیاب) شكسز وشبهه سز دیمكدر

(* سید اشبان اهل الجنه هم * اول حسن ایله حسین محترم *)

(سید اشبان اهل الجنة) تركیبنده سیدان سیدك تثنیه سیدر مابعدنه اضافتله تثنیه نونی ساقط اولمشدر (سید) جید وزننده برقوم بیننده شرف وشان صاحبی عظیم القدر ورفیع المنزله اولان اولو كیمسه یه دینور (شبان) شینك ضمی وبانك تشدیدیله دلی قانلی جوانلر وگنج یكیتلر معناسنه جمعدر شینك وباء اولینك فتحه لریله شباب كبی مفردلری بانك تشدیدیله شاب لفظیدر

پس سيد اشبان اهل الجنه ديمك اهل جنتك حديث السن وشاب اولنلرينك سركرده وسرفرازلرى ديمك اولوركه اصحاب سننك طرق عديده ايله تخريج ايتدكلرى * الحسن والحسين سيدا شباب اهل الجنة * وبعض روايتده * سيدا شبان اهل الجنه * حديثى شهادتيله مراد قرة العين سيد الانبياء وكبد پارهٔ فاطمة الزهراء وثمرهٔ فؤاد على المرتضى فخر الدين والدنيا امام حسن وامام حسين رضى الله تعالى عنهما حضرتلريدر وبوخبر بشارت اثرانجق سبطين محترمين حضرتلرينه محمول اولورنتكيم * سيدا كهول اهل الجنة شيخين مكرمين * يعنى صديق اكبر ايله فاروق اعظم رضى الله تعالى عنهما حضرتلرينه محمول اولديغى كبى

*) مادر موسى وعيسى درهمين * غالبا خير نساء العالمين (*

(خير نساء العالمين) خيرك نسايه ونسانك عالمينه اضافتيله عالم ناسك صنف اناثنك افضلى وعندالله رفعت درجه وثواب جهتلريله اكملى حضرت موسى عليه السلامك مادر سعد اخترى يعنى والدهٔ عصمتپروری يوخابذ بنت لاوى بن يعقوب عليه السلام ايله حضرت عيسى عليه السلامك والدهٔ محترمه لرى مريم بنت عمران بن ماثان اولمق قول راجح واحتمال غالبدر زيرا * واوحينا الى ام موسى ان ارضعيه * الآيه منطوقنجه ام موسى عليه السلام مظهر وحى الهام ونائل تبشير رب الانام اولمسى و * فارسلنا اليها روحنا فتمثل لها بشرا سويا * دخى * قال انما انا رسول ربك لاهب لك غلاما زكيا * مدلولنجه ام عيسى عليه السلام حامل وحى الهى اولان جبريل امين عليه السلامى رأى العين مشاهده وشرف خطاب بشارت مآيله متشرفه وبكام اولمسى وامام بخارينك ابو سعيد الخدرى رضى الله عنه حضرتلرينك مرويّاتندن اوله رق تخريج ايتديكى * ان النبى صلى الله عليه وسلم قال الحسن والحسين سيد اشباب اهل الجنة الا ابنى الخالة عيسى بن مريم ويحيى بن زكريا وفاطمة سيدة نساء اهل الجنة الا ما كان من مريم * حديث شريفى دلالتيله مريم العذراء رضى الله عنها فاطمة الزهراء رضى الله عنها دن افضل واولوجهله نسوان عالمينك سائرلرندن دخى اكمل اولمسى لازم كلور * فائده حكى العلامة المتقن السراج ابن الملقن رحمه الله فى شرحه لعمدة الاحكام خلافا من الائمة فى نبوة مريم وآسية وساره وهاجر وحوا وام موسى واسمها يوخابذ بنت لاوى بن يعقوب بن اسحاق بن ابراهيم عليهم السلام قاله البغوى فى معالمه وابن الجوزى فى تبصرته وقد قيد هذا الاسم العلامة الحافظ ابن ناصر الدين بمثناة تحتية مضمومة ثم واو ساكنة ثم خاء معجمة مفتوحة ثم الف ثم باء موحدة مفتوحة ثم ذال معجمة وهو غير مصروف للعجمة والتأنيث كذا فى شرح الامالى للمقدسى وقال الامام السيوطى فى شرح نقاية العلوم له يوحانذ بالياء التحتية والحاء المهملة والنون والذال المعجمة اسم ام موسى صلوات الله وسلامه على نبينا وعليه انتهى

*) جملهٔ زوجات خير المرسلين * هر برى عصمتله ام المؤمنين (*

(ام المؤمنين) عموم واستغراقى مفيد جمع محلى باللام اولان مؤمنين لفظنه والده معناسنه اولان ام لفظنك اضافتيله جميع مؤمنينك والده سى يعنى تزوج ونكاحنك حرمت مؤبده ايله تحريمى فرمودهٔ رب العزت وازهر جهت احترام وتعظيمى واجبهٔ ذمت امت اولمغله والدهٔ شفيقه منزله سنه منزله اولان ازواج طاهرات عصمت آيات فخر كائنات عليه افضل الصلوات حضراتندن هر برلرينه اطلاق اولنور جمعنده امهات المؤمنين دينلور نته كيم * النبى اولى بالمؤمنين من انفسهم وازواجه امهاتهم * نص جليلنده وقوعى كبى وبوعقد اللاآل سلك ازدواج پرابتهاجه منتظمه اولان ازواج مطهرهٔ مدخول بها خديجه بنت خويلد بن اسد وسوده بنت زمعة بن قيس وعايشة بنت ابى بكر الصديق وزينب بنت خزيمة بن الحارث

الانصاريه وحفصه بنت عمر بن الخطاب وام سلمه هند بنت ابى امية وزينب بنت جحش الاسديه وام حبيبه بنت ابى سفيان وجويريه بنت الحارث المصطلقيه وريحانه بنت زيد النضيريه وميمونه بنت الحارث الهلاليه وصفيه بنت حيى بن اخطب الخيبرية رضى الله تعالى عنهن حضراتيدر ومعتبرات كتب سيرك ثبت وتحقيقى اوزره امهات مؤمنينك رشتهٔ ازدواجه انتظاملرى دخى سلك تحريره كشيده اولديغى ترتيب اوزره در والله اعلم

*) كنيهٔ يك اسب فخر الانبيا * اولدى ام المرتجز عالمبها (*

(ام المرتجز) ارتجازدن اسم فاعل بنيه سيله شهنشاه كشور رسالت واشهب سوار ميدان شجاعت صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك طويله بند اصطبل سعادتلرى وشرفيافتهٔ معلف تملكلرى اولان افراس جياد ظفر اعتياد سبعهٔ متفق عليهادن براسب صبار فتارك كنيه سى اولمق اوزره مرسومدر لكن قاموسده ام لفظى اسقاط ايله مرتجز منطلق وزننده سلطان خيل الانبيا حضرتلرينك سواد بن حارث نام اعرابيدن اشترا ايوردقلرى اسب رهنورد بادپيمانك اسمى اولمق اوزره مسطوردر وفرس مر قومك صهيلى بغايت خوب وبلند اولمغله منشد ارجوزه معناسنه اولان مرتجز ايله تسميه بيورلديغى مزبوردر اسب مسفورك اسمى مرتجز وكنيه سى ام المرتجز اولمغله قولين بينى توفيق قابل وام لفظى اصل واساس وملازم معنالرنده مستعمل اولمغله انوثيت اقتضا ايتديكى ام الفضائل كبى ظاهردر (فائدهٔ زائده قصديله رحبهٔ صحيفه ده كميت خامه يه جزئيجه رخصت جولان وبرمقدار ارخاى عنان ايله ميدان ويرلمك مناسب كورلمكله اسماء افراس سائرهٔ نبوى دخى ذكر وبيان اولنمشدر مربوط اصطبل خاص نصرت اختصاص نبوى اولان افراسدن برى سبنك فتحى وكافك سكونيله سكب دركه الك اول داخل طويلهٔ تملكلرى اولان اسب عالمپسنددر يلبسى وقويروغى سياه طورى اولوب جبهه سنده غره سى واراردى آب روان كبى منسكب وغايت اشكنلو اولمسى باعث تسميه اولمشدر وديكرى سكب وزننده ورد دركه لونى كلكون يعنى آچق طورى اولمغله ورد ايله بنام اولمشدر وديكرى كتف وزننده طرب دركه غايت شوخ طبيعت ونشاطلو اولمسى بادئ تسميه اولمشدر ومركهٔ خيبرده سپهسالار كتيبهٔ اخيار سعادتله اكا سوار اولمشيدى وبرى كتاب وزننده لزاز دركه مصر واسكندريه ملكى مقوقس رسول اكرمك ام ولدى ماريه نام جاريه ايله ودلدل نام بغلهٔ موزون اندام ايله برابر ارسال واهدا ايلديكى طوناتمش اسب دلكش خرامدر واسب مرقومك براسمى دخى ميمون در وديكرى امير وزننده ياخود زبير وزننده لحيف دركه طرف باهر الشرف نبوى يه ربيعة بن البراء اهدا ايلمشيدى قويروغى قيللرى كور وپك اوزون اولمغله مماس اولديغى محلى چارشف كبى اورتر اولمغله اسم مرقومله تسميه اولنمشدر وآخرى دخى لام بدلى نونله زبير وزننده نحيف دركه بحسب الخلقه انداملنده نحافت اولمق باعث تسميه اولمشدر (يك) فارسيده بر معناسنه (اسب) آت معناسنه (عالمبها) قدر وقيمتى تقويم مقومين افزون بلكه دنيا ومافيها اكا نسبتله حيز اعتباردن ساقط ودون ديمكدر

*) اولدى حبل الله قرآن كريم * هم دخى دين مبين مستقيم (*

(حبل الله) اضافتيله جناب خاتم الانبياء اوزره منزل اولان قرآن كريمه دينور ووضع الهى اولان شرع قويمه ودين مبين مستقيمه اطلاق اولنور * واعتصموا بحبل الله جميعا * نظم جليلنده بو معنالر ايله مفسردر قال القاضى فى تفسيره واعتصموا بحبل الله اى بدين الاسلام وبكتابه لقوله عليه السلام * القرآن حبل الله المتين لا تنقضى عجائبه * الحديث استعار له الحبل من حيث ان التمسك به سبب للنجاة عن الردى اى الهلاك فى الدارين كما ان التمسك بالحبل سبب السلامة

اوروبحانه بنت شمعون القرظيه
يعنى ام المؤمنين ريحانه
حضرتلرى بنى النضيردن
زيدك دختر سعد اخترىبى
بوخسه بنى قريظه دن
شمعونك شمع انوربى روات
بينده اختلاف واقع اولمشدر *

عن التردى اى السقوط يعنى مكان مرتفعدن اورغان و بلامور مثللو حبل وثيق مأمون الانقطاعه تمسك ايله متدلى اولوب صارقان كيمسه سقوط وهلاكدن امين ومأمول ومطلوبنه وصول ايله ظفرياب وكامبين اولديغى كبى قرأن عظيم الشانه ودين اسلام متين الاركانه تمسك واعتصام ايدن كيمسه دخى دركات جحيمه هوى وسقوطدن مصون وجنان ورضوانه وصول ايله كامياب وممنون اولورديمكدر وحبل بطريق المجاز كنديسيله مطلقا برنسنه يه توصل اولنان شيئه دينور بو تقديرجه حبل الله نبى عليه السلام وعقله ده دينور

*(ربقة الاسلام ايمش احكام دين * اهل ايمانه اودر حبل متين)*

(ربقة الاسلام) رانك كسريله فقره وزننده وفتحيله تمره وزننده اسلامك قلاده وزينتى ياخود اهل اسلامك بوغازينه طاقلمش بويون باغى مثابه سنده اولان نسنه ديمكدر كه مراد دين اسلامك متضمن اولديغى عقايد صحيحه واحكام شرعيه در زيرا بو احكام رصين الاحكام ايله تربق وتقلد صاحبنى محظورات ومنهياته انطلاق وترددن مانعدر اسلام اقرار باللسان وتصديق بالجنان ووفاء حق الشرع بالاركان والاستسلام لله تعالى فى جميع ماقضى وقدر بالقبول والاذعان ايله معرفدردن وايمان معلومدر حبل متين بيت سابقك شرحندن مستباندر

*(شول حديث الغاشيه امر عظيم * ياقيامت ديمه يانار جحيم)*

(حديث الغاشية) تركيب اضافيسنده حديث روانك نقل واخبار ومستمعنك استماعله اعتبار ايتديكى كلام معناسنه در غاشيه برنسنه يى حسى ياخود معنوى تغطيه وستر ايدوب بورييجى شيئه دينور صفتدر موصوفى داهيۀ شديده وبليۀ عظيمه اولمغله اشبو * هل اتيك حديث الغاشية * نظم جليلنده اهوال وشدايدى اهل موقفى احاطه واكتناف ايدن قيامتدن ياخود حرارت وعلوى اهل نارك وجوه وجودينى تغشيه واستيعاب ايدن نار جهنمدن عبارتدر اعاذنا الله منها بفضله

*(نكتۀ والاى فقر الانبياء * فقرحاله ايلمك حسن رضاء)*

(فقر الانبياء) اضافتله انبياء كرام عليهم السلام حضراتنك ضيق معاش وتنكئ زندكانيدن اصلا متضجر اولميوب كفاف نفس مقدارى بلغۀ يسيره ايله قناعت واكتفا وبوحاله حسن رضا وكمال ارتضالرندن عبارتدر زيرا اموال دنياى كثيفه ديدۀ حقايق ديدۀ مخلصبنده مانند جيفه اولمغله انبياء عظام حضراتى تارك دنيا وقلت معاش ايله قناعت واكتفا بيوررلر ايدى يعنى دست استغنا پيوست عاليلرينه كيرن اموال وامتعه يى دمبدم اصحاب استحقاقه بذل وايثار وارباب احتياجى ترجيح واختيار بيورمق عادت مستمره لرى اولوب نفس وعياللرينه معاش اولمق ايچون ادخار ايتمزلر ايدى ضنك معاش ايله تعيشلرى انجق اعراض دنيادن كمال مرتبه اعراض واول متاع كثير المضارى عدم مبالات ايله ابغاضلرينه مبنيدر والانبياء عظامى مقام مدحده فقر وضرورتله توصيف جائز دكلدر زيرا فقر عند الناس اوصاف تحقيردن معدود اولمغله اول وصف ايله توصيفدن احتراز لازمدر بلكه زهد ايله توصيف دخى سزا دكلدر زيرا زهد عند الناس مرغوب ومعتبر اولان نسنه دن اعراضه دينور انبيا عليهم السلام عندنده حطام دنيانك ذره قدر قدر واعتبارى يوقدركه اندن اعراضلرينه زهد اطلاق اولنه كما بين فى المواهب اللدنية للقسطلانى قال الشيخ بدر الدين الزركشى فى شرح البخارى * لم يكن النبى صلى الله تعالى عليه وسلم فقيرا من المال قط ولاحاله حال الفقر بل كان اغنى الناس بالله لقد كفى امر دنياه فى نفسه وعياله * ثم قال والمراد من قوله * اللهم احينى مسكينا * استكانة القلب لا الفقر والمسكنة وقال العلامة الشيخ ابن الحجر الفقر فخرى وبه افتخر موضوع قال استاذى وسندى خاتمة المحققين خليل النعمى المفتى بمغنيسا تغمده الله بغفرانه واسكنه فى فراديس جنانه على تقدير صحة الحديث الفقر الى الرب

والاحتياج اليه فى كل حال فخرى اذ معرفة هذا الفقر مما يفتخر به الانسان فانه كمال الايمان وعين العرفان والا فالفقر الى الممكن وعرض الحاجة اليه سواد الوجه فى الدارين وخجالة شنيعة فى النشأتين ايمدى فقر الانبياء تعبيرى معناى ظاهرى يه محمول اولميوب بلكه كفاف نفس مقدارى عيش قليل ايله قناعت واكتفايه حسن رضا معناسنه محمول اولديغنه مبنى ناظم تحرير نكتۀ والا ودقت معنى ايله تعبير ايلدى (والا) فارسيده اعلا معناسنه در

*(اولدى حرث الآخرة خير وثواب * جنة المأوى ايمش نعم المآب)*

(حرث الآخرة) اضافتله اشبو * من كان يريد حرث الآخرة نزدله فى حرثه * نظم جليلنده واقع حرث الآخرتدن مراد اعمال صالحۀ دنيويه اوزره دار آخرتده ترتب ايده جك اجر وثواب اولمغله * من كان يريد * باعماله * ثواب الآخرة * ديمك اولور حرث فى الاصل ارضه القاء بذور ايدوب تخم اكمكه دينور والقاء بذر سببيله حاصل اولان محصوله دينور وكسب وكار ايله جمع مال ومنال ايتمكه دينور بو مقامده اعمال صالحه نك ثمرات ونتايجى اولان اجر وثوابى بذوردن حاصل اولان غلال ومحصولاته تشبيه ايله بطريق الاستعاره مثوبات اخرويه مراددر * ولذلك قيل الدنيا مزرعة الآخرة (نعم المآب) نعم الثواب وزننده ومراد فيدركه عباد مؤمنينه مأوى ومنزل ومآب ومرجع اولمق اوزره اعداد اولنان جنتدر (نعم) نونك كسريله افعال مدحدندر مخصوص بالمدح محذوفدر نعم المآب هى تقديرنده جنت نه كوزل مرجع ومآب ومكان مستطابدر ديمك اولور

*(صبغة الله فطرة الله اولدى هم * ياخود اول امر ايتديكى فعل اهم)*

(صبغة الله) يعنى * صبغة الله ومن احسن من الله صبغة * نظم جليلنده واقع صبغه لفظ شريفى * فطرة الله التى فطر الناس عليها * نظم كريمنده واقع فطرت معناسنه در فطرت لفظى خلقت وطينت وجبلت كبى آفرينش ويراديلش معناسنه در ياخود الله تعالى حضرتلرينك كافۀ مكلفينه امر وايجاب ايتديكى ايمان واسلام معناسنه در پس فطرة الله وصبغة الله جناب فياض مطلقك نوع انسانى عقل سليم ايله بهائمدن ممتاز وافراد ومعارف الهيه يى ادرا كه ودين مبين اسلامى قبوله متمكن ومتهيئ ومستعد اوله رق خلق وايجاد ايتمسندن عبارتدركه * كل مولود يولد على فطرة الاسلام * حديث شريفى مفادنجه مقتضاى خلقتلرى اوزره ترك وابقا اولنسه لردين قويم وطريق مستقيم اوزره ملازم ومستمر اولوب سمت ضلاله كتمزلر ايدى يعنى دين حق اديان باطله يه تبديل ايتمزلر ايدى لكن شياطين الانس والجنك اغواسيله اكثر ناس موجب خلقتى اخلال وتبديلى صحيح ومستقيم اولميان تبديل فطرته اجتسار ايله سالك راه ضلال اولديلر وبو صبغ يعنى بويه اثوابى اوساخ وادناسدن مطهر وزينت مرغوبه ايله مزين وثوبك اجزاسى بينه حال ومتداخل اولديغى كبى ايمان واسلام دخى مؤمنينى ارجاس كفردن مطهر وحليۀ معتبره ايله مزين وقلوب مؤمنينه نافذ ومتداخل اولمغله على طريق الاستعاره ايمان وعرفاندن وملت اسلامدن صبغه ايله تعبير اولندى (اهم) اعم وزننده شانه زياده اعتنا واهتمام اولنه جق شيئه دينور

*(خيمة الله سايۀ عرش برين * اويله تعبير ايتدى خير القائلين)*

(خيمة الله) اضافتله عرش اعلايه اطلاق اولنور زيرا عرش فرش وزننده كنه وحقيقتى ومقدار وعظمتى افهام ذوى العقولدن بيرون وتحديد وتقديرى علم الهى يه منوط ومرهون اولان ياخود حقيقتى يكپاره ياقوت احمردن وياز برجد كون بريشل جوهردن اولوب انوار الهيه دن متلالئ وتابان وعظمت وجسامتى علم محيط واجب الوجوده مخصوص وشايان اولان عرش الرحمانه دينوركه جنتك سقف وسايبانى منزله سنده اولمغله عرش دينلدى وعرش خيمه وچادره دخى دينمكله عرش

اعظمه خيمة الله اطلاقى و بو تعبير اصدق القائلين عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك بعض احاديث شريفه سنده وارد اولديغى تصحيح كردهٔ ناظمدر (برين) قرين وزننده فارسيدر يك اعلا وزياده مرتفع نسنه يه دينور بهشت برين كبى لكن مصراع اول * خيمة الله اولدى هم عرش برين * عبارهسيله اولسه اولى اولوردى زيرا عرش وخيمه ظل وسايه يعنى ضح مقابلى اولان كولكه معناسنده مستعمل دكللردر بلكه مظله وسايبان يعنى تحتنده كولكه لنجك كولكه لك معناسنده مستعمللردر

*) سهم الاسلام اولدى معناده سلام * كيم آنك پرزخمى كفار لئام (*

(سهم الاسلام) اضافتله اهل اسلامك حظ ونصيبى معناسنه اولهرق تحية الاسلام اولان سلام عليكم جمله سنه اطلاق اولنور و بو سلام دنياده اهل اسلامه مخصوص تحيت ودعا اولوب ملل سائره بو نصيبدن بى بهره ومحروم ونشأهٔ اخرى ده دخى * تحيتهم يوم يلقونه سلام * وتحيتهم فيها سلام * نظم جليللرى منطوقنجه اهل ايمانه اختصاصى مجزوم در زيرا قبل الاسلام طائفهٔ عرب برى برلرينه ملاقى اولدقده حياك الله عبارهسيله تحيت ايدرلر ايديكه طول حيات ايله دعادر بعد الاسلام * فاذا دخلتم بيوتا فسلموا على انفسكم تحية من عند الله مباركة طيبة * نظم كريمى مفادنجه اهل اسلام برى برينه ملاقى اولدقده طول حياتى متضمن وآفات دينيه ودنيويهدن خلاص وسلامتى مستلزم اولان السلام عليكم تحيتى ثابت ومشروع اولمغله سلامه سهم الاسلام اطلاق اولندى و بو سهم لفظى بهره ونصيب معناسنه اولديغى كبى آلات حربيهدن اوق معناسنده دخى كلكله اهل اسلامه سلامتدن تسليم كردهٔ حظ موفور وكفار خساستشعاره تيردلشكاف آسا مورث زخم ناسور اولديغنه ناظم تحرير رمز وايما ايلدى فلله دره (پر) فارسيده طلو معناسنه اولمغله كثرت افاده ايدر (زخم) سهم وزننده جراحت وياره معناسنه فارسيدر (لئام) سهام وزننده لئيم لفظنك جمعى وكفارك صفتيدر لئيم ذميم وزننده دنى وفرومايه كيمسه يه دينور

*) ديندى ربانى كمال اربابنه * عالمه عامل علوم اصحابنه (*

(ربانى) رانك فتحى و باء موحدهنك تشديديله ربان لفظنه منسوبدركه رحمان وزننده صفتدر تربيه ايديجى معناسنه ياخود رب كلمه سنه منسوبدركه مصدر بمعنى الفاعلدر زيرا عالم اولان كيمسه دائما علمى تربيه وترويج ايلمك اوزره اولور بو نسبتلره كوره ربانى عالم ودانا وفاضل بيهمتايه اطلاق اولنور ياخود رب حقيقى اولان جناب پروردكاره منسوبدركه عارف بالله اولان عالم عامله وجميع احوال واطوارده متأله ومتعبد اولان انسان كامله اطلاق اولنور وربانى كلمهسى ربه منسوب اولديغى تقديرجه الف ونون مبالغهٔ نسبت ايچوندر

*) حكمت لقمان نصح و پندايمش * هم وصاياى حكم پيوندايمش (*

(حكمت لقمان) اضافتله رفعت عثمان وزننده معناى تركيبيسى حضرت لقمانك حكمتى يعنى موجوداته متعلق اتقان علم ومعرفتى واعمال صالحه واخلاق فاضله اوزرينه ملكهٔ تامه استحصاليله استكمال نفس انسانيه يه مكنت وقدرتى واقوال وافعالده استقامت واصابتى ديمك اولور لكن عرف ادباده مطلقا بر كيمسه يى مصالح دنيويه يه سوق ودلالت ومنافع اخرويه يه ارشاد وهدايته دائر پند ونصيحته وموعظهٔ مؤثرهٔ پرعبرته اطلاق اولنور حكمت ايله معروف ومشهور اولان حضرت لقمانك نسبنده ونبوتنده اختلاف اولنوب بعضيلر حضرت ايوب عليه السلامك همشيره زادهسى ياخود والدهسنك همشيره زادهسى اولمق اوزره لقمان بن باعورادر ديوب نبوتنه ذاهب اولديلر لكن قول جمهور اوزره عبد حبشى اولوب بعد العتق

حضرت داود عليه السلام خدمتنده مقيم وكثير الصمت والتفكر برذات دانا وحكيم ايدى جناب لقمانه اعطا كردهٔ فياض مطلق اولان حكمت نظريه وعمليه يعنى مدار استكمال نفوس بشريه اولان معارف الهيه واخلاق فاضلهٔ مرضيه كلمات حكمت آيات وعبرت غاياتندن معلوم ارباب شعور وحكمته متعلق نصايح وجيزهٔ بليغه ومواعظ مؤثرهٔ لطيفهلرينك بعضيسى سورهٔ لقمانده محكى ومذكور و بعضيسى دخى تفاسيرده وتواريخده مبسوط ومسطوردر فليراجع (نصح) نونك ضميله وعظ ونصيحت ايتمك معناسنه دركه تركيده اوكوت ويرمك دينور (پند) باء فارسيه ايله فند وزننده نصيحت واوكوت معناسنه در (وصايا) عطايا وزننده وصيتك جمعيدر وصيت بر كيمسه برنسنهنك فعلنى ياخود تركنى آخر كيمسهيه سپارش ايدوب اصمارلمغه دينور (حكم) حانك كسرى وكافك فتحيله حكمت مزبورهنك جمعيدر (پيوند) فرزند وزننده جمع وتأليف وضم وتركيب معناسنه فارسيدر پس عرفده حكمت لقمان تكميل نفوسه دائر وصاياى حكمت آميزيله نصح و پنددن عبارت اولور

*) بيلكه آيتده اولان قصد السبيل * خيره موصل راهه اولمقدر دليل (*

(قصد السبيل) اضافتله نصب الدليل وزننده فى الاصل استقامة الطريق يعنى يول طوغرى اولمق معناسنه مصدردر لكن اشبو * وعلى الله قصد السبيل ومنها جائر ولوشاء لهديكم اجمعين * آيت كريمه سنده واقع قصد السبيل بطريق الاستعاره سبيل قاصد ومستقيم معناسنه وصف اولهرق ياخود سالكك حالنى سبيله اسناد طريقيله مجازا اولهرق نصب ادله وارسال رسل وانزال كتب ايله الله تعالى حضرتلرى كافهٔ ناسى خير محض اولان توحيد وايمانه دعوت ونعيم ورضوانه موصل طريق مستقيمه ارشاد ودلالت ايتمك معناسنهدر

*) واحد ابن الواحد او معروف اولان * قدر عز وشانله موصوف اولان (*

(واحد ابن الواحد) تركيب توصيفى ايله معناى تركيبيسى بر اوغلى بر ديمكدر لكن عرف لغتده كندى و پدرى عز ورفعت وفضل ومعرفت وقدر ومنزلت وشان وشرف ايله معروف وموصوف اولان كيمسهيه اطلاق اولنور وحيد ابن وحيد و بادخ ابن بادخ كبى والحاصل بوراده وحدت علم وفضيلت وسائر مزيت جهتيله اولمغله وحيد الدهر وفريد العصر كبيدر

*) ضيف ابراهيم مهمان كريم * هم ملك خصلت اولههم مستقيم (*

(ضيف ابراهيم) اضافتله اشبو مثنوياتك اوائلنده مذكور اولان ابو الضيفان ابراهيم عليه صلوات الرحمن حضرتلرينك مسافرلرى ديمكدركه مراد * هل اتيك حديث ضيف ابراهيم المكرمين * نظم جليلنك تفسيرنده مذكور اولديغى اوزره انسان صورتنده ومهمان هيئتنده جناب خليل الرحمانك خانهٔ سعادتنه قدوم وتشريف ايدن ملائكهٔ كرام حضراتيدر لكن عرف فصحاده ضيف ابراهيم صاحب خانه عندنده مكرم ومبجل وذاتنده علم وكمال وفضائل اعمال ايله محلى ومكمل اولوب ضرورات بشريهدن اولان اكل وشرب امثالندن ماعدا خصال ملكيه وفعال مرضيه واقوال واطوارنده استقامت واعتدال وحسن سجيه ايله موصوف اولان ضيف محترمه اطلاق اولنور (ضيف) فاقافيه سنك اول قطعه سنده يكدى مفردات سائره محتاج بيان دكلدر

*) معنىٔ تعبير اوتاد البلاد * بلدهنك اركانى اهل اعتماد (*

(اوتاد البلاد) افعال العباد وزننده بلدهلرك اعيان واشرافى اولان رؤسا وسركارلرينه وحل وعقد صاحبى اولوب رأى وتدبيرينه وثوق واعتماد اولان ايش ارلرينه اطلاق اولنور (اوتاد) همزهنك فتحيله وتدك جمعيدركه مابه الاحكام اولان چبوى يه وقازيغه

دینور (بلاد) جبال وزننده شهر وقصبه معناسنه اولان بلده نك جمعیدر ایمدی ارکان بلاده
یعنی عز ومنعه صاحبی اولوب اهالیٔ بلده یی ظلمه نك واشقیانك تعدیسندن محافظه ایدن
کیمسه لره اوتاد البلاد تعبیری خفی دکلدر

) اولدی رحب الراحه دیمکدن مراد دستی پراحسان اولان مرد جواد (*

(رحب الراحه) اضافتله دائما جود وسخا و بذل وعطا معتادی اولوب خلقه بر واحسانی
شامل وانعام فراوانه چوق کیمسه لر نائل اولان مرد جواده یعنی شخص کرم اعتیاده دینورکه
بسیط الید ومبسوط الیدکبی بغایت سماحتلو وکریم الطبع اولان کیمسه دن کنایه در چونکه
(رحب) رانك فتحی وحاء مهمله نك سکونیله وسعتلو وککبش معناسنه در (راحه) ساحه
وزننده کف معناسنه درکه ال آیه سی واویج ایچی معناسنه اولمغله معنای ترکیب الی وسعتلو
و بول دیمك اولورکه غنا وسخا لازملریدر لسانمزده دخی الی بول والی آچق لفظلریله
ثروت و یساردن وانفاق وایثاردن کنایه اولنور (دست) مست وزننده ال معناسنه
(پر) باء فارسیه نك ضمیله طولو معناسنه (مرد) فرد وزننده انسان وآدم معناسنه فارسیلردر
وانشالرده شایع الاستعمالدر

*) جود معن وجود کعب اولمش مثل * چون سخاده انلر ایدی بی بدل (*

(جود معن) اضافتله معن نام کیمسه نك جود وسخاسی دیمکدرکه مراد خلفاء عباسیه نك
ایکنجیسی اولان منصور خلیفه نك و زراسندن معن بن زائدة الشیبانی درکه خلیفهٔ مشارالیه
طرفندن یمن امارتیله کامور بعده اقلیم خرسانه والی اولمغله جاه و قدری والاتر اولان ذات
مکارم سماتدر شجاعت و شهامتده رستم ثانی وجود وسماحتده رشك آور حاتم طائی اولمغله
برکیمسه یی جود وعطا وکمال سخاایله وصف مراد ایتدکلرنده معن بن زائده در دیوموما الیه
تشبیه وتمثیل ایله ضرب مثل اولنور مزبورك جملهٔ جودندندرکه برکون برکیمسه کندویه احملنی
ایها الامیر خطابیله بنه جك بردابه طلب ایتدکده شخص مرقومه برناقه و برفرس و بربغله
وبرحمار و برجاریه اعطا ایدوب بونلردن ماعدا بنلمسی متعارفٔ نسنه معلوممز اولیدی آنی دخی
ویررد دیدیکی *وایا جود معن ناج معنا بحاجتی *فلیس الی معن سواك شفیع * بیتنك قائلنه
اوچ کون متوالیة یوز بیك درهم فضه اعطا ایتدکده قائل مرقوم نائل اولدیغی مبالغی
استکثار و بوقدر مال فراوانی حوصلهٔ استحقاقنه الدیره مدیغندن شاید استرداد اولنور ایسه
مال بولمش مغربی یه دونمش ایکن صفر الید قالمق ملاحظهٔ فاسده سیله فك رابطهٔ اقامتی
اختیار ایدوب داخل حوزهٔ تملکی اولان اوچیوز بیك درهمی حموله لرینه تحمیل وشتاب
وتعجیل ایله سوی وطنه نقل وتحویل ایدوب فرداسی بنه معتاد اولان روزی تأدیه اولنمق ایچون
شخص مزبور مطلوب اولنوب بولنمدیغی اخبار اولندقده تعجله ایتمش مقصودم خزینمده دراهم
ودنانیردن نسنه قالمیجه قدر کل یوم بوقدر مبلغ ویرمك ایدی دیدیکی محاضراتده ومستظرفده
مسطوردر معن مزبور هجرتك یوزاللی ایکی سالنده عازم دار الاسخیا اولدقده مرثیه سنده انشاد اولان
قصیدهٔ طویله ابیاتندن *ایا قبر معن کیف واریت جوده *وقد کان منه البر والبحر مترعا* نشیده سی
دخی کمال جودینه دالدر (جود کعب) اضافتله سخاده ضرب مثل اولان کعب بن امامهٔ الایادی
دیمکله معروف جواد جاهلیدرکه زمان جاهلیتده جود وعطا وایثار وسخا کندیلره منتهی
اولان اوچ شخصك بریدر ایکنجیسی بیت آتیده مذکور حاتم طائی اوچنجیسی هرم بن سناندر
کعب مزبور بر مفازه ده برکیمسه ایله همراه اولوب اثناء راهده شدت حرارتدن بیتاب ومشرف
هلاك وتباب اولدقلرنده مصحوب معیتی اولان مطره سنده فقط برکیمسه نك حیاتی محافظه

ایله سدرمق ایده جك مقداری ماء یسیر بولنمغله رفیقنی نفسی اوزره ترجیح وایثار ایدوب
اول ماء حیاتی اکا شراب ایله احیا وهلاکدن انقاذ وانجاوکندوسی عطشان نطشان اولدیغی
حالده اقلیم عدمه روان اولمغله مکارم اخلاقدن اولان بذل وایثارده ضرب مثل اولمشدر

*) جود فضل وجود حاتم اویله هم * خصلت ایدی انلره بذل وکرم (*

(جود فضل) اضافتله فضلك سخاسی دیمکدرکه مراد ابا عن جد خلفاء عباسیه وزراسندن
و صاغرا عن کابر بذل و عطا ایله مشهور آفاق اولان برامکه جمله سندن ابو العباس فضل
بن یحیی بن خالد بن برمك البرمکیدرکه وافر الجود والندی و باهر السماحة والعطاء بر ذات مکارم
خصال سماحت سیماء ایدیکی تاریخ ابن خلکان وتواریخ سائره ده مسطور واشعار شعراده مذکور
والسنهٔ انامده مشهور اولمغله بذل وکرمده ضرب مثل اولمشدر فضل مزبور هجرتك یوز قرقنجی
سالنده سرنمون ساحهٔ وجود و یوز طقسان اوچ تاریخنده کذرکاه بقایه ورود ایلمشدر رحمه الله
(جود حاتم) حاء مهمله نك فتحی وتانك کسریله صاحب وزننده زمان فترتك حامل لواء سماحتی
حاتم بن عبد الله الطائی درکه سجیهٔ مادر زادی اولان بذل وانفاقه دائر اخبار کثیره سی اکثر
من ان یحصی واظهر من ان یخفی واشهر من ان یذکردر

*) هم قریع الدهر شول ذات مجید * کیم اوله وقتنده رفعتله وحید (*

(قریع الدهر) اضافتله فرید العصر وزننده فضائل و کمالات و مکارم اخلاقده وحید العصر
وعدیم الاقران و بین الناس نافذ الکلم و رفیع القدر سید وذیشان اولان کیمسه یه دینور وقومه
اضافتله قریع القوم ده دینور سید القوم معناسنه وقریع مقارعه ومحاربه ده غالب اولان
شجیع و بهادر کیمسه یه دینور

*) فخر خندف ایلمکدر افتخار * کثرت نسلله بر عالی تبار (*

(فخر خندف) معنای ترکیب اضافی خندف نام خاتونك افتخار ومباهاتی دیمکدر (خندف) خانك
ودالك کسریله زبرج وزننده لیلی بنت حلوان بن عمران نام خاتونك لقبیدرکه اجداد والانژاد
سلطان الانبیاء علیه وعلیهم افضل التحایادن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنانك زوجه سیدر
خندف مزبوره نك صلب الیاسدن عمرو و عامر وعمیر نام اوغوللری وجوده کلمشدرکه اجداد
نبویه دن عمرو مدرکه لقبیله ملقب اولمشدر و بومدرکه وعامر وعمیر فطانت وکیاست وشجاعت
وشهامت اصحابندن اولوب والده لری خندف حیاتنده نسل وذریتلری تکاثر ایتمکله مزبوره
خندف نسوان قبیله میاننده کثرت اولاد واحفاد ایله تفاخر ایدر اولدیغندن فیمابعد برکیمسه حسب
ونسب اوله رق قوم وقبیله سنك چوقلغیله مباهات وافتخار ایلدکده افتخر فخر الخندف
دیو مثل مجراسنه جاری اولمشدر (تبار) هزار وزننده فارسیده خصم واقربا وقوم وقبیله
معناسنه در واصل زاده صوی وپاکنژاد معناسنه در

*) اولدی قرطا ماریه شیٔ جلیل * قدر وقیمتله جهانده بی عدیل (*

(قرطا ماریه) اضافتله ماریه نك کوپه لری دیمکدر زیرا قرطان قرطك تثنیه سیدر اضافتله
نون ساقط اولمشدر قرط قافك ضمیله کوپه یه دینور کما مر فی قافیة الطاء (ماریه) جاریه
وزننده اسماء نسادندر بوراده مراد بلاد یمنده کائن ملوك کنده بناتندن ماریه بنت ارقم یاخود
ماریه بنت ظالم بن وهب نام خاتوندرکه *اعزمن قرطی ماریه * دخی خذه ولو بقرطی ماریه *
مثللرینك منشائیدر اصلی بودرکه ماریهٔ مرقومه نك قولغنه طاقندیغی کوپه لرده قرق بیك
التون قیمتلو جواهر نفیسه یاخود کوکرجین یمورطه سی قدر ایکی عدد شهدانه اینجو وار ایدیکه
مثلی کورلمش دکل ایدی ماریهٔ مزبوره اول کوپه لری آرایش نشأهٔ اخری قیلمق قصدیله

کعبهٔ معظمه یه اهدا و خازن خزانهٔ کعبه دخی آکا بیت شریف ایچره تعلیق ایلدی من بعد برنسنه زیاده نفیس وکرانبها اولدقده اعز من قرطی ماریه و برنسنه یه ترغیب وعلی ای حال احراز واستحصالی خصوصنه اغرا وتشویق ضمننده خذه ولو بقرطی ماریه مثل اولدی یعنی اول نسنه‌نك مقابلنده ماریه نك کوپه لرینی ویرمك اقتضا ایدرسه دخی ویروب آله سن دیمك اولور

*) سبحهٔ زیدان اولان هم بیمثال * کیم همان مثلی بولنمقدر محال (*

(سبحهٔ زیدان) ترکیبنده سبحه غرفه وزننده لسانمزده تسبیح تعبیر اولنان مدار تسبیحدن عبارتدر زیدان سلمان وزننده ملوك قحطانیان تعبیر اولنان سلاطین یمندن سبا لقبیله ملقب عبد شمس بن یشجب بن یعرب بن قحطانك شهزاده سی اولوب مومی الیهك هر دانه سی کوکلك یمورطه سی جسامتنده بر طاقم یاقوت احمر ایله دریکای بیهمتادن مخلوط اوله رق تنضید وتنظیم اولنمش بر سبحهٔ بیمثالی اولمغله نفاست وعزتده مثل اولوب عادتا نظیری بولنمق محال اولان نسنه حقنده (اعز من سبحة زیدان) دیو ضرب مثل اولنور

*) زبدة الاحقاب نادر بولنان * مثلنی بولماغه لازم چوق زمان (*

(زبدة الاحقاب) اضافتله معنای ترکیبیسی نیجه کره سکسان ییلارك خلاصه سی دیمکدر زیرا (زبده) عمده وزننده هر نسنه‌نك کزیده سنه وخلاصه سنه دینور (احقاب) همزه‌نك فتحیله باء موحده قافیه سنك ایکنجی قطعه سنده کچدیکی اوزره سکسان ییله اطلاق اولنان حقب لفظنك جمعیدر لکن عرف بلغاده برکیمسه یاخود برنسنه صفت کمالده نوعنه تفوق ایله نادر الوجود اولوب انك مثلی برقاچ قرنده بر بولنور اولورسه اومقوله عزیز الوجود نسنه یه زبدة الاحقاب دینلور

*) معنیٔ اوتاد ارض اولمش جبال * همدخی اهل علوم پرکمال (*

(اوتاد الارض) اضافتله یرك چوبلری دیمکدر زیرا اوتاد همزه‌نك فتحیله دال قافیه سنك ایکنجی قطعه سنده کچدیکی اوزره چوی وقازق معناسنه اولان وتدك جمعیدر ارض قطعهٔ خامسه‌نك عنوانی شرحنده کچدیکی اوزره یره دینور پس اوتاد الارض کرهٔ زمینك حسا باعث متانت واحکامی اولان طاغلره دینور کما قال الله سبحانه وتعالی * الم نجعل الارض مهادا والجبال اوتادا * دخی نشر شرایع واحکام ایله عالم سفلینك معنی مدار سکون وآرامی وموجب نظام وانتظامی اولان علماء ربانیونه اطلاق اولنور

*) چون نمازآدی عماد الدین ایمش * قیلمیانی خراب آیین ایمش (*

(عماد الدین) اضافتله دینك دیره کی دیمکدر زیرا (عماد) کتاب وزننده دیره که دینور دعامه واسطوانه کبی (دین) دالك کسریله مجموع احکام شرعیه دن عبارتدر ناظم نحریر بو بیتله اشبو * الصلاة عماد الدین فمن اقامها فقد اقام الدین ومن ترکها فقد هدم الدین * حدیث شریفنه ومعنای منیفنه تلمیح ایدر یعنی ارکان معلومه وافعال مخصوصه دن عبارت اولان نماز که معلوم عالمیاندر کانه هیئت مجموعه سی حجرهٔ مبنیه یاخود قبهٔ مضروبه مثابه سنده اولان امر دینك مدار قوامی اولان دعامه وستونی منزله سنده اولمغله شرائط وارکانه رعایت ایله محافظه ومداومت ایدن کیمسه‌نك بنیان دینی مؤسس الارکان وتهاون وتکاسل ایله ادا واقامه سندن روکردان اولنلر خراب آیین وهادم بناء دین اولمغله اهل خسران اولدیغن بیان ایدر خراب آیین یقوب ویران ایتمك معتادی اولان کیمسه معناسنه وصف ترکیبی در آیین شاهین وزننده فارسیده رسم وعادته دینور

*) هم عفیف الجبهه اولدی بی نماز * یوزسوروب چونکیم یره ایتمز نیاز (*

(عفیف الجبهه) اضافتله معنای ترکیبیسی النی عفتلو و پرهیزکار دیمکدر زیرا جبهه الن دیو هاء قافیه سنك اول قطعه سنده کچدی (عفیف) خفیف وزننده محرماتدن وقبایحدن پرهیز واجتناب ایدیجی معناسنه در لکن بو مقامده علی طریق التجرید جزء معناسی اولان مطلقا اجتناب واحتراز ایدیجی معناسنده مستعمل اولمغله تفسیر واقع اولان مصراع ثانی مفادنجه جبهه سی سجدهٔ رحماندن متباعد وور اولان تارك صلاة معناسنده عرف اولمشدر (بی نماز) بانك کسریله فارسیده نمازسز ونماز قیلمز اولان بی دینه دینور ترکیده بانك فتحیله بینماز اندن محرفدر (نیاز) حجاز وزننده رجا وعرض احتیاج معناسنه فارسیدر

*) پك صلاحه دیدیلر زهد الحسن * یوغیسه زهدك اکرها بن هاسن (*

(زهد الحسن) ترکیب اضافیسنده (زهد) زانك ضمی وهانك سکونیله عند الناس مرغوب ومعتبر اولان لذائذ فانیه وحظوظات نفسانیه دن پرهیز واعراض ایتمکه دینور (الحسن) لام عهدایله ابو سعید حسن بن یسار البصری یدرکه اتباع سنت سید المرسلین واقتداء سیرت اصحاب کزیده رهبر شهراه یقین اولان سادات تابعین وکبار سلف صالحیندن برذات ملکسمات ایدی والد ماجدلری اولان ابو الحسن یسار کاتب وحی النبی زید بن ثابت الانصاری الخزرجی رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك بندهٔ معارفپروری ومادر سعد اخترلری امهات المؤمنیندن ام سلمه هند رضی الله تعالی عنها حضرتلرینك جاریهٔ عفت کسترلری یدر مشار الیه حسن بصری حضرتلری علم وعملده امام همام وزهد وعفتده قدوة الانام وصلاح وتقواده مشهور وبنام وفصاحت وبلاغتده مقارن مواعظ بلیغهٔ مؤثره ده اسوهٔ علماء اعلام اولمغله زهد وصلاحده وسائر اوصاف مزبوره ده ضرب مثل اولدیغی معلوم خواص وعوامدر ناظم نحریر هضما لنفسه کندینی حلیهٔ زهد وصلاحدن عاری عد ایدوب سائر برهنکام لباس تقوابی نفسیله تسویه ایتمشدر عفی الله عنه

*) ییل زکاة الجاه احسان ایتمه‌در * چوق دل ناشادی شادان ایتمه‌در (*

(زکاة الجاه) اضافتله منصب ومنزلتك زکاتی دیمکدر (زکاة) حصاة وزننده قطعهٔ شرعیه ده کچدیکی اوزره طهارت ونما وبرکت معنالرینه اولوب بعده عرف شرعده نصابه بالغ اولان مالدن فقرایه انفاق اولنان مقدار معینه اطلاق اولندی اصلی صدقه وزننده زکوه اولمغله واودن منقلبه اولان الف صورت واوده کتب واملا اولنور لکن ینه الف تلفظ اولنور صلاة لفظی دخی بو منوالدر (جاه) حال وزننده کاف قافیه سنك قطعهٔ ثانیه سنده کچدیکی اوزره وجه لفظندن مقلوبی یاخود لغت مستقله اوله رق قدر ومنزلت وعز ورفعت ومنصب وریاست معناسنه در پس اصحاب جاهك آحاد ناسه قولا وفعلا وانفاقا مواسات واحسانلری وچوق دل ناشادی یعنی محزون ومغموم کوکللری مسرور وشادان ایلملری منصب ومنزلتلرینك دوامنه وعز ورفعتلرینك ازدیاد وقوامنه باعث اولمغله عرف ادباده زکاة الجاه اطلاق اولندی

*) اولدی اعط القوس باریها دیمك * اهله تفویض ایله کاری هادیمك (*

(اعط القوس باریها) مثلنده (اعط) کلمه سی اعطادن امر مخاطبدر (قوس) قافك فتحی وواوك سکونیله اسلحهٔ قدیمه دن اولان یای معناسنه اعطانك مفعول ثانیسیدر (باری) ساری وزننده اغاج یونمق معناسنه اولان بری لفظندن اسم فاعل صیغه سیله اغاج مقوله سنی یونوب اصلاح ایتمکده حذاقت ومهارتی اولان استاد کیمسه معناسنه اعطانك مفعول اولیدر مضاف الیهی اولان مؤنث ضمیری نون قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کذران ایتدیکی اوزره مؤنث سماعی جهه سندن اولان قوسه راجعدر (معنای) ترکیبیسی یای تراش ایتمك مرادایدن تاتراش کیمسه یه

خطابايه جغك يايى صنعتده حاذق اولان كمانكر كامله ويروب اكا يابدر ديمكدر (مثل مزبور عهده سندن كلية جكك ايشه مباشرت ايله بيهوده نفسكى اتعاب ومصلحتى افساد ايتيوب اربابنه احاله وتفويض ايت ياخود استقلال اوزره كوره ميجكك مصلحتده اهلى وقوفدن استعانه واستمداد ايت ديه جك محلده ضرب وايراد اولنورنته كيم شاعرك اشبو *ياباري القوس بريالست تحسنها * لاتفسد نها واعط القوس باريهـا * بيتندن مستفاددر

*) اهل تفسيره كوره قول صواب * قلبى ايتمك پاك تطهيرالثياب (*

(تطهيرالثياب) اضافتله البسه واثوابى طاهر و پاك ايتمك معناسنه در زيرا (تطهير) برنسنه يى مستقذراتدن پاك ايتمك معناسنه در تركيده آريتمق دينور (ثياب) ثوبك جمعى ديو باء موحده قافيه سنك ايكنجى قطعه سنده كچدى لكن اشبو وثيابك فطهر نظم جليلك تفسيرنده مفسرين كرام حضراتى ثوب لباسى انواع قاذوراتدن حفظ ووقايه ونجس اصابت ايدرسه غسل ايله محووازاله ايتمك معناسنه حمل ايله تفسير ايتدكارى كبى نفس وقالبى اخلاق ذميمه وافعال قبيحه دن يعنى قلب وقالبى مالاينبغى مقوله سندن تهذيب وتنظيف ايتمك ايله ده تأويل ايتديلر زيرا اهل صلاح وعفته عربيده طاهر الذيل وفارسيده پاكدامن اطلاقى واهل فسق وفجوره ملوث الثوب وآلوده دامن تعبيرى حقيقت عرفيه اولمشدر ناظم نحريرك قول صواب تعبيرندن مرادى وجه اولى تخطئه دكلدر بلكه وجه ثانينك دخى صواب اولديغن افاده در

*) ناصح الجيب اولكه غايت پاكدل * اولميه قلبنده اصلا غش وغل (*

(ناصح الجيب) ظاهرالشيب وزننده خالص ونقى معناسنه اولان ناصح لفظنك قلب وصدر معناسنه اولان جيب لفظنه اضافتيله درونـنده اصلا غل وغش اولميوب غايت پاك ضمير وصافدل ومأمون الغائله اولان كيمسه يه اطلاق اولنور (غش) غينك كسرى وشينك تشديديله منافقانه معامله ايله مكر وخيانته دينور (غل) غش وزننده درونده مضمر اولان حقد وكينه يه وعداوت كامنه يه دينور

*) آسمانه ديديلر تاج الفلك * هم ملوكه يا قشوراوله ديمك (*

(تاج الفلك) شجر الاراك ويوم الاحد كبى اضافت بيانيه ايله ياخود دارالاخرة وحق اليقين مثللو موصوفك صفته اضافتيله افلاك تسعـه دن هر برلرينـه اطلاق اولنور (تاج) الف قافيه سنك اوجنجى قطعه سنده كچديكى اوزره ملوك وسلاطينك مجوهرات مضبثه ايله محلى ومرصع اوله رق باشلرينه كيدكلرى افسر شاهى واكليـل پادشاهى يه دينور (فلك) فتحتيله آسمانه يعنى كوكه دينور سماء كبى پس افلاك علويه افلاك سفليه نك و فلاك سفليه عالم عناصرك افسر پرزيب وزيورى مثابه سنده اولمغله طبقات افلاكدن هر برينه تاج الفلك اطلاق اولندى وملوك وسلاطينه تاج الفلك اطلاقى عرب عربادن منقول ومسموع دكل ايسه ده نورعدللرى ظلمتكدهٔ عالمى تابدار وجمله رعيه نك باشلرى اوزرنده برلرى دركار اولمغله انلره دخى تاج الفلك اطلاقى سزا وشاياندر ديمكدر

*) جنة الدنيا ماكى اولدى شام * اولمز اوله بلدهٔ جنت مشام (*

(جنت الدنيا) اضافتله دنيانك جنتى ديمكدر جنت الف قافيه سنك اولكى قطعه سنده دنيا ديديجى قطعـه سنده مذكور ومشروحدر (شام) سام وزنـنـده بلاد عظيمهٔ كثيره وقرى وقصبات وفيره يى مشتمل آيات جليله نك اسميدر لكن بومقامده السنهٔ ناسده مشهور ومتداول اولديغى اوزره اشهر بلدانى اولان دمشق الشام مراد در بلدهٔ مزبوره نك زمينى جريان جداول وانهارايله ريان ودرون و بيرونى منبت اشجار مثمرهٔ ملتفت الاغصان وحدائق وبوستانى سبزه زاروكلستان

اولمغله

اولمغله نمونه نماى روضهٔ جنان اولديغندن جنت الدنيا اطلاق اولندى جنت مشام قوقولى ديمكدر

*) برجبلدر شام قربنده لكام * يمش ابدال اللكام ايچون مقام (*

(لكام) غراب وزننده ولكام رمان وزننده دمشق الشام قربنده برجبل عظيمك اسميدر كه انده رجال غيبدن اوچلر ويديلر وقرقلر مقامى واردركه حالا زيارتكاهدر اكا جبـل اللكام دينور وجابجاانده عقدانجمن عبادت ايدن اهل الله طائفه سنه ابدال اللكام دينور (ابدال) همزه نك فتحيله اولياء الله زمره سندن برجماعتدركه حضرت حق جل وعلا انلرى وجه ارضده اقامت يعنى بعض مصالح خلقك تصرفى خصوصنده اذن معنوى ايله مظهر خلافت ايتمشدر وانلر دائما يتمش نفراولورلر قرق نفرى ايالت شامده واوتوز نفرى بلاد سائره ده اولورلر انجلرندن بريسى ارتحال داربقا ايلدكده سائر ناسدن برينى انتخاب وانك يرينه اقامه واجلاس ايدرلر

*) سرة الارض اولكه بى ريب وكمان * معنئ اقليم رابعدر همان (*

(سرة الارض) اضافتله يرك كوبكى ياخود وسطى والطف وافضل اولان معتبر محلى ديمكدر زيرا (سرة) سينك ضمى وراء مشدده نك فتحيله بدنده كوبك تعبير اولنان موضعه دينور (وسرة الوادى) دره نك وسطنه وانفع وخوشتر اولان يرينه دينور (وسرة الارض) كرهٔ ارضدن ربع مسكونك عمارت جهتندن اكثرى وسكان وقطانى ناسك خلقا وخلقا اعدلى وهواسى حرارت وبرودتده معتدل اولمغله انواع ثمرات واصناف زروع ومحصولاتك منبتى اولان اقليم رابعه اطلاق اولنور واقليم ثالث وخامسدن اقليم رابعه ولى ايدن اراضى واهالينك حكمى دخى اقليم رابع كبيدر معلوم اوله كه اهل جغرافيا يعنى هيئت ارض وصورت اقاليم بيانه تصدى ايدن علماء هيئت كرهٔ زميندن ربع مسكون تعبير اولنان قطعهٔ مأهوله ومعموره يى طولا غربدن شرقه يوزسكسان درجه اولمق اوزره يدى قسمه تقسيم وهر برقسمنه براقليم تسميه ايتديلر ومبدأ طولى بعضيلر اوقيانوس تعبير اولنان بحر محيط غربينك ساحلندن و بعضيلر بحردن اون درجه ايچرو جزاير خالدات وجزاير السعداء اطلاق اولنان التى عدد جزيره لردن اعتبار ومنتهاسنى جهت شرقده آخر العمرانات اولان اقصاى صين اولمق اوزره عدوشمار ايتديلر وعرضا سطح معدل النهارده كائن خط استوا دائره سندن جهت شمالده منتهاى عمارت اولان التمش التى عرضنه قدر رديلر ومانحن فيه اولان اقليم رابعك مبدأنك عرضى اوتوز اوج درجه اوتوز يدى دقيقه واطول نهارى اون درت ساعت اون بش دقيقه ومنتهاسنك عرضى اوتوز سكز درجه اللى درت دقيقه واطول نهارى اون درت ساعت قرق بش دقيقه اولمق اوزره تحرير وبيان ايتديلر و بلاد غربدن طنجه وافرنجه و بحرر ومده ردوس و قبرس جزيره لرى وانطاليه وطرسوس وطرابلس الشام وانطاكيه وحلب وملطيه وديار بكر وارزنجان وموصل وتبريز وهمدان وكاشان وجرجان وسائر بونلره محاذى اولان بلدان داخل اقليم رابع اولديغن بيان ايتديلر و بو اقليم رابعـده يكرمى بش جبـل عظيم و يكرمى ايكى نهر كبير بولنديغن واهاليسنك لونى اسمر ايله ابيض مبانده اولديغن بيان ايتديلر كذا فى شرح الجغمينى ملخصا (ريب) شبهه ديو قطعهٔ شرعبه ده كچدى (كمان) كاف فارسيه نك ضميله بمعنى الريب والظن در

*) باق فتوحاتنه شيخ اكبرك * اول فيوضات خدايه مظهرك (*

(شيخ اكبر) كاشف الحقايق والاسرار * وزبدة الاحقاب والاعصار * الشيخ الامام محيى الملة والدين ابوعبـد الله محمد بن على العربى الطائى الحاتمى الاندلسى قدس الله سره العزيز حضرتلريدر شيخ مشاراليـه جانب مغربده كائن اندلس جزيره سى بلادندن مرسيه نام بلده ده هجرتك بشيوز التمش سنه سى رمضانك اون يدنجى اثنين كيجه سى مشيمهٔ عدمدن سرنمون ساحهٔ وجود اولوب علوم ظـاهره و باطنه ده پيشواى امائل * و رهنماى افاضل *

واصحاب قوهٔ قدسیه دن برذات عزیز الفضائل ایدی صغیر وکبیر مؤلفاتی بشیوزدن تجاوز اولدیغی تصحیح کردهٔ ثقاتدر * مکهٔ مکرمه‌ده مجاورتی اثناسندن فتوحات مکیه نام کتاب حقایق نصابی تألیف واملا بعده دمشق الشامه کلوب انده شرفبخش ایو ایکن التیوز اوتوزسکز سنه‌سی ربیع الاخرك اون ایکنجی جمعه کیجه‌سی فیوضات الهیه ومعارف ربانیه نك محل ظهوری اولان روح پرفتوحلری آشیانهٔ بدندن طیران وعازم سوی روضهٔ رضوان اولدقده جسد شریفلری صالحیة الشامده دفین خاك سیاه وتربهٔ متبرکه‌لری زیارتگاه اولیاء الله اولدیغی معلوم اصحاب انتباهدر

*) انده در تفصیل ارض السمسمه *ایتمزادراك انی هرشخص سمه(*

(ارض السمسمه) اضافتله معنای لغویسی صوسام یری دیمکدر زیرا سمسم سینلرك کسریله زبرج وزننده شیروغن تعبیر اولنان یاغ کندیدن استخراج اولنان دانه‌نك اسم جنسیدر واحدی سمسمه درکه بردانه صوسامه دینور لکن اهل تصوف وارباب مکاشفه لسانده شیخ مشارالیهك فتوحاتده خلقت ابو البشر آدم علیه السلام بابنده مفصلا بیانی اوزره بوعالم جسمانی اطلاق اولنان عرش اعظم و ماحواه‌نك وراسنده برارض واسعة الفضاء وبرعالم غیرمعلوم المبدأ والمنتهی واردر واول تفصیلك اجمالی بودرکه جناب عظیم القدرت جل وعلا حضرت آدم علیه السلامی طین پرحکمتدن خلق وتصویر ایتدکده خمیرهٔ طینت آدمدن برمقدار فضله قالدی اول فضله‌دن شجرهٔ مبارکهٔ نخله‌یی خلق ایلدی بوجهتله نخله حضرت ابو البشرك اختی وبزم عمته مز اولدیغی لسان شرع ناطق ونخله‌یی مؤمنه تشبیه حدیثی طرق عدیده ایله ثابت واشجار سائره‌یی متجاوز نخله ایچون اسرار عجیبه وانسانه مشابهت غریبه متحققدر * وبعد خلق النخله اول طین حکمتقریندن سمسمه مقداری فضله قالدی جناب باسط ومقتدر اول فضلهٔ یسیره‌یی مد وبسط ایدوب برعالم وسیع الفضا قیلدیکه عرش وکرسی وسموات وارضین وجنان وجحیم اول ارضه وضع اولنسه صحراء وسیعة الانحایه القا اولنان حلقه مشابه‌سنده اولور واول ارضده طورعقلدن خارج عجایب وغرائب لایعد ولایحصی در وجناب فعال لما یرید اول ارضه هرلحظه‌ده عوالم کثیره خلق ایدوب انلر دائما ذات مقدس کبریایی تقدیس ایدرلر واول عوالمده بزم صورتلریمز اوزره عالم دخی واردرکه عارف بالله انی کوردکده اول عالمده کندی نفسنی مشاهده ایدر واول ارض اجسام طبیعیهٔ طینیهٔ بشریه‌دن برشیئ قبول ایتمز ارباب مکاشفه‌دن اولان عارفلر اول ارضه دخول مراد ایتدکلرنده اجسام فانیه وهیاکل عارضه‌لرین بوارض دنیاده ترك ایدوب ارواح مجرده‌لریله دخول ایدرلر حتی عرفاء اهل جنت دخی جنتدن اول ارضه وصول قصد ایتدکلرنده هیاکل باقیه‌لرندن منسلخ اولوب فقط ارواحلری رهیاب وصول اولور وبو ارضك بعض احوال غرابت اشتمالی وعوالمنده عالم انسانك صوری دخی موجود اولدیغی بیان ذیلنده عبدالله بن عباس رضی الله عنهما حضرتلرینك * حتی ان فیهم ابن عباس مثلی * بیوردیغی ارباب مشاهده عندنده رسیدهٔ رتبهٔ صدق وصحتدر وبومطلبك بیانی ضمننده اخوان حقایق شناسامزدن باهر الجد والمساعی الشیخ الفاضل محمد الساعی المغنیسی حضرتلرینك لسان ترکی اوزره علی وتیرة الاجمال کشیدهٔ سلك نظم اللآل قیلدیغی ابیات آتیه‌نك بومقامه ادراج اولنمسی مناسب کورلدی

* شیخ اجل ایتمش بیان دیمشکه ارض السمسمه * طین ابی الانسادن قالمشدی باقی برنیمه *
* اندن یارتدی نخله‌یی باقی قالوب صوسام قدر * اندن یراتدی برفضاکیم اولدر ارض سمسمه *
* کر بوجهانی سرتسر قویسك آنك اورتاسنه * صحراده برصوسام قدر دردر واران اول عالمه *

* دنیایه هرنه کیم کله اول عرصه ده مثلی اوله * بربنه فعلی اویه بوسوزك اصلی یوق دیمه *
چون ابن عباس دیدیکم بن کبی اول ارض ایچره وار * برابن عباس داخی دیرنقل ایتدی اهل الله همه *
* مرغوب غرائب نسنه‌لر اول عرصه‌ده مملودرر * اهل شهود اولان کوررسائرلری اندن عمه *
* اول ارضه صرف ارواح کیرور هیکللری یولده قالور * اهل بصیرتلر بیلور بیلمز آنی شخص سمه *

هذا ملخص مافی الفتوحات ومن اراد التفصیل فلیرجع الیها

*) اهل کشف آکلرنه اول ارض وسیع * وارایمش انده نیجه صنع بدیع (*

(اهل کشف) وراء حجابده اولان امور غیبیهٔ حقیقیه‌یه واقف ومطلع اولان کیمسه‌یه دینور (وسیع) امیر وزننده بول وککیش نسنه‌یه دینور * ارض مرقومه‌نك کمال فسحت ووسعتی وانده بولنان مصنوعات بدیعه ومخلوقات عجیبه‌نك وفرت وکثرتی آنفا بسط وبیان اولندی

*) احتیاطا ایلدم ایما سکا * یادایدر اهل تصوف جابجا (*

(احتیاط) همزه‌نك کسریله حزم وبصیرت اوزره عمل ایلمك معناسنه‌در (ایما) همزه‌نك کسریله اشارت معناسنه‌در (یاد) باد وزننده فارسیدر برنسنه‌یی ذکر ایدوب اکمق معناسنه (تصوف) تکلف وزننده باطنا وظاهرا آداب شریعته رعایت وسنت سید المرسلینه کمال متابعت یعنی رذائل اخلاقدن نفس وقوایی تخلیه وتصفیه واعضا وجوارحی انواع آفات بدنیه‌دن تطهیر وتزکیه ایله آثام جلیه وخفیه‌دن مجانبت واخلاصه مقارن مجاهدات عملیه وریاضات نفسیه ومراقبات قلبیه‌یه مواظبتدن عبارتدر منوال محرر اوزره اهل تصوف بغایت نادر الوجود اولدیغندن امام ابو حامد الغزالی حضرتلری عصرنده بولنان متصوفه زمره‌سندن الامن عصمه الله ایله استثنا ایتدیکندن ماعداسنی عندالله فجار ومنافقیندن وعندار باب القلوب حمقاء جاهلیندن عد ایلدیکی صحیح بخاری شارحی فاضل کرمانیدن نقلا راغب اوائل سفینه‌ده بعبارته تحریر ایلمشدر پس شیخ سعدی حضرتلرینك کلستانده * این مدعیان درطلبش بیخبرانند * کفته‌سی اکثر متصوفهٔ زمانه‌نك ماصدق حاللری وبابی مرحومك خیریه‌ده * هله چوق جرأت وچوق ترك ادب * ایلمك دعوای نزدیکیٔ رب * مقاله‌سی یاوه‌کویان طائفه‌نك صفت کاشفهٔ احواللری اولدیغی امعان نظره محتاج دکلدر (جابجا) بعض کره واحیانا ماکنده اولدیغی دیباجه‌ده کچدی

*) ام انوار السماء خورشید ایمش * فلسفی نور نجوم اندن دیمش (*

(ام انوار السماء) اضافتیله اشرف الکواکب اولان آفتاب عالمتابك کنیه‌سیدر زیرا ام لفظی نون قافیه سنك یدنجی قطعه سنده بیان اولندیغی اوزره هرنسنه‌نك اصل واساسنه ومنشأ وعمادنه دینور وبرجماعتك رئیسنه واشرفنه دینور (انوار) همزه‌نك فتحیله قطعهٔ رابعه‌نك عنوانی شرحنده کذران ایدن نورك جمعیدر (سماء) کوکه دینورکه معلومدر پس ام انوار السماء افلاکده مرکوز اولان اجرام منیره‌نك یعنی ثوابت وسیارات تعبیر اولنان یلدزلرك اشرف واشهری واضوء وانوری دیمك اولور (فلسفی) جعفری وزننده فلاسفه طائفه‌سنه منسوب دیمکدر فلاسفه فیلاسوفك جمع جعلیسیدر (فیلاسوف) فانك فتحیله لسان یونانیده محب حکمت دیمکدر حکمایه فلاسفه اطلاقی بوجهتله‌در (خورشید) خانك ضمیله فارسیده کونشه دینور (نجوم) رجوم وزننده نجمك جمعیدر نجم یلدز دیو قطعهٔ رابعه‌ده کچدی لکن ناظم مرحومك * فلسفی نور نجوم اندن دیمش * قولی بومقامده ام لفظی اصل ومنشاء معناسنه محمول اولمغه وفلاسفه واهل هیئت عندنده جمیع کواکبك نوری شمسدن مستفاد اولمغه مبنیدر مع هذا مذهب اهل هیئتی بیان معرضنده شرح جغمینی وحواشیسنده الکواکب منیرة بالذات

ودائما الا القمر قوللری وشرح مواقفك والكواكب كلها شفافة مضيئة بذواتها الا القمر قولی فقط قمرك نوری عارض وشمسدن مستفاد اولوب كواكب سائره بذواتها مضيئه ومنیره اولدیغی عند الحكما متفق علیه اولدیغن اشعار ایدر بو صورتده ناظم مرحوم *هم كونشدر ام انوار السماء* جمله انجمدن اودر چون پر ضیاء * دیسه ام انوار السماء كبی روشنا اولوردی

*(آسمانه دیندی هم ام الغیاث * جابجا غیث ایتدیكیچون ابتعاث)*

(ام الغیاث) اضافتله فلكك كنیه سیدر ناسك حین احتیاجلرنده مدد وغوثی اولان مطر وغیثك مبدأ ومنشائی اولدیغی باعث تكنیه اولمشدر زیرا غیاث مدد ونصرت معناسنه دیو ثاء مثلثه قافیه سنده یكدی (غیث) یاغمور دیو الف قافیه سنك قطعۀ رابعه سنده یكدی (ابتعاث) افتعال وزننده كوندرمك معناسنه در بعث وارسال كبی (جابجا) طرف بطرف وارالق ارالق معنالرنده فارسیدر كام مرارا

*(وعد صادق وعد اسماعیل هم * كیم اوله انجازی البت ملتزم)*

(وعد اسماعیل) اضافتله اسماعیل علیه السلام حضرتلرینك وعدی دیمكدر (وعد) واوك فتحی وعینك سكونیله بركیمسه یه سوز ویرمك یعنی برمنفعتلی نسنه یی ایده جكنی وایشلیه جكنی خبر ویرمك معناسنه در (اسماعیل) اجداد والا نژاد فخر كائنات علیه افضل التحیات جمله سندن اسماعیل بن ابراهیم علیهما السلام حضرتلریدركه حق تعالی جل وعلا حضرتلری كلام قدیمنده آتی * واذكر فی الكتاب اسماعیل انه كان صادق الوعد * نظم كریمیله مدح وثنا بیورمشدر تفسیر تیسیرده ابن عباس رضی الله تعالی عنهما حضرتلرندن روایت ایدركه حضرت اسماعیل علیه السلام برقومله برمحلده ملاقاتی مواعده ایدوب مشارالیه حضرتلری یوم میعادده محل معهودده واروب قوم مزبور خلف ایتملریله ایفاء وعد ایچون اول محلده بلا زاد ولاطعام علی التوالی اوچ كون مكث وآرام بعده قوم مزبور كلمكله وعدی انجاز واتمام ایتدیكیچون مظهر ستایش رب الانام اولدی تفسیر قاضی وابی السعودده مذكوردركه اشبو * قال یا ابت افعل ماتؤمر ستجدنی ان شاء الله من الصابرین * نظم جلیلی منطوقنجه ذبح اولنمق اوزره صبری وعد ایدوب ظهور فدایه قدر وعد صبره وفا ایلدیكی صادق الوعد اولدیغی بیلمك خصوصنده سكا كافیدر پس اول ذاتك وعده كمال وفاسی قرآنده مذكور والسنه ده مشهور اولمغله من بعد زید وعمرودن هر كیمكه انجاز وعدی نفسنه التزام ایدینورسه انك وعد صادقنه وعد اسماعیل اطلاق اولنور (انجاز) همزه نك كسریله وعده وفا ایتمكه دینور (البته) دیباجه ده بیان اولندیغی اوزره قطعی المفاد اولان مضمون جمله یی تأكید ایچون ایراد اولنور (ملتزم) درعهده اولنمش نسنه یه دینور

*(قدرت ودولت ایمش برد الفراش * روح وراحت ایله ایتمك انتعاش)*

(برد الفراش) فصل الخطاب وزننده معنای لغویسی دوشك اویقوسی دیمكدركه دوشك اوزرنده یتان كیمسه نك اویقوسی اوله جقدر اضافت ادنی ملابسه ایچوندر زیرا بوراده برد لفظنك معانیسندن نوم معناسی مراددر فراشدن مراد فراش ناعمدركه نرم ویومشق اولان چلته ودوشك مقوله سیدر پس بویله جامه خواب نرم ونازك اوزرنده غنودۀ بستر استراحت اولمق لازمۀ رفاه وثروت اولمغله اهل لغت بطریق الكنایه دولت وقدرته ومال ومنال وحسن حال ایله آسایش وراحته برد الفراش اطلاق ایتدیلر (روح) رانك فتحی وواوك سكونیله راحت وآسایش معناسنه در (انتعاش) افتعال وزننده ایاغی سورچوب دوشن كیمسه نك قالقمه سنه دینور لكن كلام ناظمدن متبادر اولان حسن زندكانی ایله تعیش معناسنه

محمول اولمقدر مكر كه بعد الفقر والفاقه دسترس اولنان قدرت وثروت ملاحظه سنه مبنی اوله فافهم

*(پاك ییل مفهوم صابون الذنوب * خالص اولان توبه دیر اهل قلوب)*

(صابون الذنوب) معنای تركیبیسی كناهلرك صابونی دیمكدر چونكه صابون عربی وفارسی وتركیده مشترك اوله رق مستعمل اولان صابون معروفدر لكن تركیب مزبورده مضاف الیه اولان ذنوب صابون متعارف ایله غسل وتطهیر اولنور مقوله دن اولمدیغی قرینه سیله علی طریق الاستعاره توبۀ نصوح اطلاق اولنان توبۀ خالصه معناسنده استعمال اولندی یعنی صابون ابدان واثواب مقوله سندن اوساخ وانجاس محسوسه یی تطهیر وتنظیف وآثار ادناسی محو وازاله ایتدیكی كبی توبۀ صادقه دخی * التائب من الذنوب كمن لاذنب له * منطوقنجه ارجاس معقولۀ آثامی كان لم یكن حكمنه ادخال ایده رك بالكلیه محو وازاله ایتمكله اهل قلوب وارباب بصیرت توبۀ خالصه یه صابون الذنوب اطلاق ایتدیلر (معلوم اوله كه صابون لفظی مترجم قاموسك مصباح منیردن نقلی اوزره دفع ومنع معناسنه اولان صبن ماده سندن فاعول وزننده صیغۀ مبالغه در زیرا ابداندن وسائر نسنه دن اوساخی مبالغه ایله ازاله ودفع ایدیجیدر دیدی (وصاحب اللهجه نك بعض كتبدن نقلی اوزره صابونك موجدی عبد الرحمن بونی اولمغله بویله برصنعت عجیبه اختراعنی هر كس استحسان وآفرین كویان اوله رق * اصاب البونی * دیمه لریله كثرت استعمالدن ناشی كلام مزبور اختصار اولنوب صابون دیدیلر دیدی (توبه) حاء مهمله قافیه سنك قطعۀ ثانیه سنده یكدی مفردات سائره معلومه در

*(همدخی النقد صابون القلوب * نقد اقچه پاك ایدر دلدن كروب)*

(صابون القلوب) اضافتله اصطلاح ادباده نقد اقچه معناسنده مستعملدر زیرا آنفا بیان اولندیغی اوزره آلت تطهیر اولان صابون تطهیر معنوی ایله مطهر معناسنده مستعملدر پس دراهم جراحات قلوبه مراهم وجبین مصالح یننده تسر الناظرین اللون حل ایله مكتوب اولان دینار * صفراء لاتنزل الاحزان ساحتها * لومسها حجر مسته سراء * نشیده سنجه ساحۀ مسرت نماسی غموم وكروبدن اوطار اولان نقود موجوده نك ناخن همتی مشكل كشای مطالب دشوار * ومسر تبخشای قلوب صغار وكبار * اولدیغی اطوار توانكراندن ظاهر وپدیداردر (كروب) قلوب وزننده غم وحزن وتاسه معناسنه اولان كربك جمعیدر

*(پك مطهر نسنه در طست العروس * میل ایده هر پاكدل والانفوس)*

(طست العروس) معنای تركیبیسی كلین لكنی دیمكدر زیرا (طست) طانك فتحی وسین مهمله نك سكونیله لكن تعبیر اولنان انایه وقابه دینوركه ایچنده ال وسائر نسنه یایقنور بونك اصلی ایكی سین ایله طس اولمغله سین ثانیه تایه قلب اولنمشدر وقاموسك بیانی اوزره عربی الاصل اوله رق طی قبیله سی لغتیدر لكن سائر اهل لغتك بیانی اوزره فارسیده شین معجمه ایله طشت وطابدلی تا ایله تشت معربی اولمق اوزره مرسومدر (عروس) صبور وزننده كوییكویه وكلینه دینور دیو زاء معجمه قافیه سنك اول قطعه سنده یكدی پس كلینلرك اكثرلری ثروت ویسارنه كوره كیمی مصیقل كموشدن وكیمی مجلی طونباق مقوله سندن وادنی مرتبه اوانی نحاسدن اولوب تمیز قلایلنمش اولمق معتاد اولمغله كانناما كان برنسنه زیاده پاك ونظیف اولوب ارباب طبیعت اكا میل ورغبت ایدرا ولدقده اهل لسان اول شیئه طست العروس اطلاق ایدرلر (مطهر) اسم مفعول بنیه سیله طهارتنه دقت واهتمام

اولنمش نسنه‌یه دینور (پاکدل) وصف ترکیبی اوله‌رق قلبی صفوتلو کیمسه‌یه دینور (والانفوس)
نفوس والاوذوات عالیه معناسنه‌در

*) اولدی کرسی سلیمان النبی * تختگاه عدل ودادك اعجبی (*

(کرسی سلیمان) اضافتله حضرت سلیمانك سریری وتختی دیمکدر زیرا (کرسی) تخت دیو قطعهٔ
ثالثه‌ده کچدی سلیمان انبیاء بنی اسرائیلدن سلیمان بن داود علیهما السلامدر تاریخ مرآت کائناتده
وعلامة الروم ابو السعود مرحومك اشبو * وحشر لسلیمان جنوده من الجن والانس والطیر
فهم یوزعون * آیت کریمه‌سنك تفسیرنده بیان ایتدکلرینك اجمالی بودرکه حضرت سلیمان
صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرینك اقامتگاه جنود متنوعه‌سی اولان دیوانخانهٔ
عظمت آشیانه‌لرینك طول وعرضی یوزر فرسخ اولوب ربعی یعنی یکرمی بش فرسخی آرامگاه
نوع انسان وربع دیکری قرارگاه طوائف جن وشیطان وربع آخری مأوای اصناف مرغان
وربع رابعی مثوای انواع سائرهٔ حیوان اولمق اوزره تخصیص وتحدید اولنوب جنود بشریه‌یه
مخصص اولان ربعك حاق وسطنده برفرسخی یعنی طولا اون ایکی بیك وعرضا کذلك اون
ایکیبك ذراع محلی معمول جنیان اوله‌رق زربفت یعنی خالص التون ایله حریردن طوقونمش
چارگوشه ویکپاره مثلی نادیده وناشنیده بر بساط بیهمتا ایله دوشنوب اول بساط موجب الانبساطك
میاننده انواع صنایع بدایع واصناف جواهر زواهر ایله مرصع زرخالص العیاردن مصنوع
نظاره‌سی حیرتبخش نظار اولور حیثیتده برتخت عالیبخت مرتفع وضع اولنوب جناب سلیمان
علیه السلام سعادتله انده اورنگ نشین عز واجلال اولوب انس وجن ووحوش وطیور میاننده
فصل حکم وقضاء ومراسم عدل ودادی کما ینبغی انفاذ واجرا ایله احکام دینیه‌یی احکام وامور
ملکیه‌یی تنظیم واتمام بیوررلر ایدی پس برسریر سلطانیکه انده مراسم عدل وداد کما هو حقه
اجرا وایراد اولنه اصطلاح اهل لسانده اکا کرسی سلیمان اطلاق اولنور تختگاه ادات اسم مکان
اولان گاه لفظیله تخت یری دیمکدر لکن حلول علاقه‌سیله نفس تخت مراد اولور داد فارسیده
عدل مرادفیدر (اعجب) زیاده اندن تعجب اولنه‌جق نسنه‌در

*) هم اودر حکم سلیمان کیم اکا * وجه اصوبله اوله حکم وقضا (*

(حکم سلیمان) اضافتله حضرت سلیمانك حکم وقضاسی یعنی فصل خصومتده شونسنه
شویله‌در دیو قطع وامضاسی دیمکدر زیرا جناب سلیمان علیه السلام هنوز هنگام طفولیتده ایکن
استعداد مادرزادی اولان ذکا وفطانت وفهم وفراست وامر اجتهادده اصابت رسیدهٔ رتبهٔ
غایت اولمغین پدر خلافتپروری داود علیه السلام حضرتلری امور معظمه‌یی بونلر ایله مشاوره
بیوررلر ایدی وحال صغرنده حکم وقضاده اصابتی جمله‌سندن بری قصص انبیاده مذکور اولان
حکم اصابتقرینیدرکه ایکی خاتون بررولد نوزاده‌لریله بیابانده بولنوب صبیلری برمحله وضع
وکندولری شغللریله مشغوللر ایکن ناگهان برقورت گلوب کوچك شیرخواره‌نك برینی اختلاس
وافتراس ایتمکله باقی قلان طفل رضیعی هر برلری بنمدر دیو ادعا وخصوص مرقومی حضور
داود علیه السلامه رفع وانها ایتدکلرنده طرفین بینه‌دن عاجز اولمغین صغیر مزبوری النده طوتوب
کتورن خاتونه ذات الید دیو حکم اولنوب طشره چیقدقلرنده حضرت سلیمانه راست گلوب
ماوقعی قص وحکایه ایتدکلرنده امر ایدوب بر بچاق کتوردیلر بعده بیوردیکه چونکه شاهدکز
یوقدر بو چوجوغی ایکی نیمه ایتسونلرتا که مناصفه طریقیله اقتسام ایده‌سز دیدکده ذی الید
اولان خاتون رضا ویروب او بریسی فریاد ایدرك یاسلیمان بن حصه‌می خصمه باغشلدم تك
معصوم تلف اولمسون دیدکده حضرت سلیمان ولد مزبوره رحم وشفقت ایدن خاتونکدر دیو

حکم ایلدیکنی داود علیه السلام استماع ایتدکده حکم سلیمانی تحسین وامضا وفراست سلیمان
علیه السلامدن متعجب ومسرور اولدیغی حالده شکر خدا ایلدی واول جمله‌دن بری دخی اشبو
* وداود وسلیمان اذ یحکمان فی الحرث * آیهٔ کریمه‌سنده مذکور اولان حکم سلیمان علیه السلامدرکه
تفاسیرده مفصلا مسطوردر فارجع الیها پس هر بر حکم شرعی که زیاده وغایت صواب وجهله
قضا اولنمش اوله اهل ادب اکا حکم سلیمان اطلاق ایدرلر

*) اولدی نقش الفص رأی عاقلان * کیم سقیمی مستقیم ایده همان (*

(نقش الفص) اضافتله معنای لغویسی خاتمك خطی دیمکدر زیرا نقش برنسنه‌یی لونلر وبویه‌لر ایله
الاجه ایلمك معناسنه اولوب بو معناده دخی مثلا بیاض کاغد اوزره سیاه یاخود سرخله یازو یازمقده
موجود اولدیغندن مطلقا خطه نقش اطلاق اولنور (فص) فانك حرکات ثلاثی وصادك
تشدیدیله یوزك قاشنه وخاتمك طاشنه دینور جمعی فصوص گلور ایمدی نون قافیه‌سنك اول
قطعه‌سنك مقطعنده بیان اولندیغی اوزره نقش خاتم وارون ومعکوس اولمغله بادیٔ نظرده
سقیم کبی کورینوب بعد الطبع والتمهیر حسن واستقامتی ظاهر اولدیغی کبی اهل وقوف وکار
آزما اولان عقلانك انجام کاری فکر دقیق ایله مطالعه ایده‌رك متبصرانه رأی وتدبیرلری دخی
سقیمی مستقیم یعنی امور مشکله‌یی بروجه سهولت تنظیمه مدار قویم اولمغله اومقوله رأی رزین
اصابتقرینه نقش الفص اطلاقی اصطلاح اولمشدر

*) دینلدی ماء الوجه جاه ودولته * همدخی شرم وحیا وعزته (*

(ماء الوجه) اضافتله یوز صویی دیمکدر زیرا ماء صو وجه یوز معناسنه معروفلردر لکن
عربیده ماء الوجه وفارسیده آب روی وترکیده یوز صویی معروف اولان صو معناسنه اولمیوب
بلکه دولت وثروت وقدر ومنزلت وشرم وحیا وعزت وحرمت معنالرنده مستعملدر مثلا
بر کیمسه آخر کیمسه‌دن عطیه مقوله‌سی برنسنه طلب ایتدکده بذل فلان ماء وجهه فی هذا
الامر دیرلرکه فلان کیمسه شو خصوصده آب رویی دوکدی یعنی قدر ومرتبه‌سنی حط
وتزییف ایتدی یاخود شرم وحیاسنی ضایع ایتدی دیمکدر پس جر وسؤال وعرض احتیاج
طریقیله سائلك یوزی صویی آلوب مسؤل ومأمولی اعطا ایدن کیمسه حقیقتده اهل همت
وکریم وجوانمرد اولمیوب بلکه مبادلة الشیٔ بالشیٔ قبیلندن اولمغله ظرفای عجم آنی تجار
مقوله‌سندن عد ایتدکلری اشبو * سودا کرست هرکه دهد زر باب روی * آنکس که بی سؤال
دهد اهل همت است * بیتندن مستباندر

*) اولدی صیاد القلوب اول خوش کلام * کیم ایده جلب قلوب خاص وعام (*

(صیاد القلوب) اضافتله معنای لغویسی کوکلر آوجیسی دیمکدر زیرا صیاد شداد وزننده آوجی
وقلوب قلبك جمعی اوله‌رق کوکل معناسنه معروفلردر پس صید قلوب قلوب ناسی جلب
وتسخیردن کنایه اولمغله اهل لسان اصطلاحنده صیاد القلوب شول کیمسه‌یه دینورکه کلام
لطافت ارتسام وسخن دلکش پرانتظام ایله جذب جنان انام وجلب قلوب خواص وعوام
ایتمکده معروف وبنام اوله

*) دی غلام الخالدی کیم شول قوله * پك مؤدب عاقل وصادق اوله (*

(غلام الخالدی) معنای اضافی معلومدرکه خالدینك قوله‌سی دیمکدر مراد شعرادن ابو عثمان
الخالدی دیمکله معروف کیمسه‌نك غلام صداقت ارتسامیدرکه کیاست وشهامتده وصدق
واستقامتده وآدابه رعایتله حسن خدمتده کندیسیله مثل ضرب اولنوب مناقب عبیدی
جامع ومحاسن ممالیکی مستجمع اولان غلامه اکیس من غلام الخالدی واصدق من غلام الخالدی

واحسن ادبا من غلام الخالدی دینور غلام مزبورك حسن آدابنه اتصافی ابن سکرة الهاشمی یه بالغ اولدقده ابو عثمانه نامه تحریر ایدوب نه جنس غلامدر دیو استکشاف ایلدکده ابو عثمان جوابنده او عبد دکلدر ولد دلپسند مدر دیو جواب تحریری نفح المجلوب نام کتابده مسطوردر بو صورتده غلامدن مراد مطلقا نو جوان ودلی قانلی اوغلان دیمک اولور

*) یك یقینلق نکته سی حبل الورید * برمفاد نظم قرآن مجید (*

(حبل الورید) اضافهٔ بیانیه ایله یاخود لجین الماء قبیلندن اولمق اوزره بیونده اولان جان طمری وشاه طمری دیدکلری ایکی طمردن هر برلرینه دینور زیرا (حبل) حانك فتحیله ایپه دینور وهر عضوده ایپه مشابه اوزون وقالین اوله رق اصیل وقوام بدن اولان طمرلره دینور قفادن نازل ارقه طمرینه حبل الظهر وقول طمرینه حبل الذراع دینلدیکی کبی (ورید) سعید وزننده صفحهٔ عنقك مقدمنده یعنی کردنك اوك طرفنده حلقومك ایکی جانبلرنده باشدن وارد ونازل ووتین تعبیر اولنان یورك طمرینه متصل ایکی طمرلردن هر برلریدر که انسانه غضب عارض اولدقده منتفخ اولوب مسواك کبی اولورلر تثنیه سنده وریدان دینور ایمدی اشبو * ونحن اقرب الیه من حبل الورید * آیت کریمه سنده واقع حبل الوریددن مراد بو ایکی طمرك بریدر بونده ورید فعیل بمعنی فاعلدر باشدن وارد اولدیغیچون یاخود بمعنی مفعولدر مورد روح اولدیغیچون پس نظم جلیلك مفادی ومفسرینك بیانی اوزره حبل الورید فرط قرب یعنی یك یقینلق مفهومنده مثل اولمشدر

*) آسمان مفهومی ذات الرجع ایمش * هب تفاسیر اهلیده اویله دیمش (*

(ذات الرجع) اضافتله صاحبة الرد والصرف یاخود صاحبة الفائدة والنفع معناسنه اولمغله سمایه اطلاق اولنور زیرا اشبو * والسماء ذات الرجع * نظم جلیلنك تفسیرنده مفسرین کرامك بیانی اوزره فلك هر بر دوره سنده اجزاسندن جزء معین مبدأ حرکتی اولان موضعه ینه رجوع ایتمکله کانه جزئی اول محله صرف وارجاع ایتمش اولدیغی یاخود شمس وسائر کواکب غروب ایله غیبوبت ایتدکدنصکره ینه مطلعنه رد وارجاع ایدر اولدیغی یاخود حرکت دوریه سی سببیله عالم سفلی سکاننه نفع وفائده افاده ایدر اولدیغی یاخود بحاردن آلدیغی صویی ینه وجه ارضه افاضه وامطار ایدر اولدیغی باعث اطلاق اولمشدر لکن معنای اخیره کوره سمادن مراد سحاب اولور

*) اولدی ذات الصدع معناده زمین * شق اولور هر نسنه دن چونکیم همین (*

(ذات الصدع) اضافتله عناصر اربعه دن عنصر خاکه یعنی یریوزینه اطلاق اولنور زیرا صدع صادك فتحی ودالك سکونیله هر صلابتلو اولان نسنه ده کائن یاریغه وچتلاغه دینور ویری شق ایدوب چیقان نباته دینور پس وجه ارض مع صلابتها نباتات واشجار ایله منصدع ومنفلق وعیون وانهار وسیول امطار ایله متأثر ومنشق اولدیغیچون ذات الصدع اطلاق اولنور (زمین) یمین وزننده فارسیده یره دینور

*) ماهتابه دیدیلر بی ریب وشك * فلسفیات اهلی فرفیر الفلك (*

(فرفیر الفلك) اضافتله فلكك آهو بچه سی یاخود خفیف المشرب نوجوانی دیمك اولور زیرا فرفیر کبریت وزننده وفرفور عصفور وزننده وفرفار ثرثار وزننده کبك وکچی وبقر وحشی مقوله سنك یاورلرندن قوتلو پرتاو ایدوب صحرامه ودیشیلری اوزره نزوان ایدوب آشمه کرته سنه وارمش اولنلرینه دینور وانساندن سبکمشرب خفیف المزاج اولان نورسیده شاب جوانه دینور پس قمر حرکهٔ خاصه سیله اون ایکی برجی وبکرمی سکز منزلی برآیده دور ایتمکله سبعهٔ

سیاره

سیاره سائره دن تیزرو وشتابان وسریع السیر اولدیغی نمایان اولمغله عند الحکماء بطریق التشبیه فرفیر الفلك اطلاقنه شایان کورلمش (ماهتاب) فارسیده آی آیدنلیغنه دینور واون درت اون بش کیجه لك بدر اولمش آیه دینور لکن بوراده مطلق قمر معناسنده مستعملدر (فلسفیات) علم حکمته دائر مباحثدن عبارت اولدیغی قریبا بیان اولندی

*) حامل المسك اولدی معناده انیس * مشك وش بوی موالاتی نفیس (*

(حامل المسك) معنای ترکیب اضافیسی یانده مسك طاشیجی کیمسه دیمکدر زیرا حامل برنسنه یی یوکلنوب کوتوریجی معناسنه در مسك میمك کسری وسینك سکونیله غین معجمه قافیه سنده بیان اولندیغی اوزره طیب معروفدر که اقلیم چینك وچین ملحقاتندن خطا وختن دیارینك بریه وبیابانده کائن برنوع آهورك کوبکلرنده تکون ایدر اکا فارسیده نافهٔ مشك وترکیده کوبك مسکی تعبیر اولنور لکن لسان ادباده حامل المسك شول برانیس عاقل وجلیس صادق وکامله دینور که صداقت صمیمیه واخلاق حسنهٔ مرضیه یه ملابس کلام دری النظام تکلم ایدرکن کویا دهان غالیه فشانندن رایحهٔ طیبه منتشر اولوب دماغ جانی معطر ایدر اوله (انیس) موانس ومصاحب معناسنه در (مشك وش) میمك ضمی وشین معجمه نك سکونیله ینه غین قافیه سنده بیان اولندیغی اوزره مسك کبی معناسنه فارسیدر (بوی) موی وزننده فارسیدر قوقو ورایحه معناسنه (موالات) میمك ضمیله صداقت ودوستلق (نفیس) مرغوب ومعتبردر

*) حسن طاووس اولدی حسن برکمال * هم اکا حسن التدارج یکما ل (*

(حسن طاووس) معنای ترکیب طاووسك کوزللیکی دیمکدر زیرا (حسن) حانك ضمیله ملاحت وکوزللك معناسنه معروفدر (طاووس) طالوت وزننده بو اسمله معروف قوشدر که سراسر وجودنده اولان تویلری انواع الوان رنکین ایله منقش ومزین وبغایت خوب منظر واحسن اولدیغندن ناشی ابو الحسن وابو الوشی کنیه لریله بنام وحسن وجمالی رسیدهٔ رتبهٔ کمال اولان نسنه یه بطریق المثل احسن من طاووس اطلاقی معروف خواص وعوامدر بنابرین مظهر جمال باکمال اولان حضرت روح الامینه * طاووس سدره نشین * وسراپای اندامری حسن عالمبهادن عبارت اولان حورعینه وغلمان جنان بهجت قرینه * طاووس خلدبرین * اطلاق اولنور وزیاده حسندار کیمسه یه طاوس الحسن اطلاق ایدرلر (حسن التدارج) ترکیبنده (تدارج) عساکر وزننده تدرج لفظنك جمعیدر (تدرج) جعفر وزننده تذرو فارسی معربی اوله رق سوکلون وبعض دیارده قبل قویروق تعبیر اولنان قوشك اسمیدر طائرمر قوم حسان طیوردن اولدیغی بالمکه طاووسدن دخی احسن وزیبا عد اولندیغی ابو الحسن ناصر العلوینك طیرمرقومی وصف ایچون انشاد ایتدیکی ابیاتندن اشبو * فان فخر الطاووس یوما بحسنه * فلاحسن الادون حسن التدارج * بیتندن مستفاددر بناء علیه حسن منظر صاحبی اولان کیمسه یه وآخر نسنه یه احسن من التدرج دیو ضرب مثل اولنور

*) هم رخ الشطرنج اوکیم قدری بلند * مستقیم ورکن دولت هوشمند (*

(رخ الشطرنج) ترکیبنك معنای لغویسی سطرنج اوبوننك رخ تعبیر اولنان مهره سی وآلتی دیمکدر زیرا رخ رانك ضمی وخانك تشدیدیله وفارسیده تخفیفیله طیور جنسندن عنقا کبی موجود الاسم مفقود الجسم برعظیم قوشدر که فیل وکرکدان مثللو جسیم جانورلری پنجهٔ قهریله قاپوب طیران ویاوریلرینه طعمه ونواله اولمق ایچون آشیانه سنه روان اولدیغی وطیر مرقوم خطا وهند اقلیملرنده وچین ایله ترکستان میاننده بربادیهٔ غیر مسکونه ده بولندیغی منقولدر وسطرنج مهره لرندن برمهره در که طیرمرقوم اسمیله مسمادر (شطرنج) شینك کسری

ورانك فتحيله وسين مهمله ايله‌ده لغتدر معروف اويوندركه قاموس و برهان قاطع ترجمه‌لرينك بياني اوزره لعب مزبوری نوشروان عهدنده داهرهندی نام حكيم ياخود داهرك اوغلو صيصه اختراع ايلمشدر ودرر منتخباتده مرسوم اولديغی اوزره حكمای هنددن لجلاجك اختراع كرده سيدر وبو شطرنج لفظی عربی الاصل اولميوب شبنك فتحيله شترنك ياخود شترنج ياخود صدرنك ياخود صدرنج فارسی معربيدر عربيده جردحل بابنه الحاق ايچون شينی وسينی مكسور قيلنمشدر فتحی غلط مشهوردر لكن اصطلاح ادباده رخ الشطرنج بردولتده احراز رتبهٔ رفيعه ايتمش هوشمند و عاقل وامور دولتده كاركذار وسداد واستقامتله عامل حل وعقدورتق وفتق صاحبی اولان ذات والاقدره اطلاق اولنور مهرهٔ مرقومه‌نك عرصهٔ سطرنجده راست ومستقيم اوله‌رق سيروحركتی واسب وفيـل مهره‌لرندن زياده تصرف ومكنتی باعث اطلاق اولمشدر

*) معنئ حسن البداوه‌بی كمان * حسن خلق ذاتئ بهجت نشان (*

(حسن البداوه) تركيبنك معنای لغويسی صحرانك حسن ونضارتی ياخود برنسنه‌نك اول ظاهر و پيـدا اولان افرادنك ياخود اجزاسنك رونق واطافتی ديمكدر زيرا (حسن) بهجت كبی كوزللكدر (بداوه) سحابه وزننده صحرا و يابانه دينور و برنسنه‌نك الك اول ظاهر اولانه دينور لكن تركيب مزبور لسـان فصحاده بركيمسه‌نك نشوونماسی كندی اوزره اولديغی حسن خلق مادرزادنه وذات مكارمسماتنه آرايش ذاتی اولان خصال حميدهٔ خـدادادنه اطلاق اولنور موسم بهارده صحرانك انواع ازهار وخضراوات ايله تاب وطراوتی ملابسه‌سی ياخود اول مايبدو من الشئ مقوله‌سنك بهجت وملاحتی ملاحظه‌سی باعث اطلاق اولمشدر (حسن خلق) كوزل خوی ديوتاء قافيه‌سنك اول قطعه‌سنده كچدی (ذاتی) عرضی وطاری مقابليدر (بهجتنشان) كـوزل علامتلو ديمكدر

*) خلقله حسن مدارا دائما * اولدی رأس العقل سعی ايله‌اكا (*

(رأس العقل) معنای تركيب عقلك باشی واعلاسی ديمكدر زيرا (رأس) رانك فتحی وهمزه‌نك سكونيله اعضاء حيوانيه‌دن باشه دينور وهرشيئك يوقريسنه واعلاسنه دينور (عقل) عينك فتحيله اشيانك حسن وقبحی كندی واسطه‌سيله تميز وادراك اولنان قوهٔ معنويه‌يه دينور لكن اهل لسان عرفنده (رأس العقل) ديونا سـله دائماروی دل كوستره‌رك حسن معـامله ورفق وسهولتله نوازش وملاطفه ايلمك معناسنده مستعملدر و بو حسن مداراة ومدارا يعنی احباايله استيناس والفت واجبهٔ مروت وفتوت ودرونده مضمر اولان كينه وعداوتی ستر واخفا ايله وقت فرصته قدر اعـدايه تواضع ولينت مستوجب آسايش واستراحت اولديغی ريب واشتباهدن عاری تته كيم خواجه حافظ شيرازينك * آسايش دوكيتی تفسيراين دوحرفست * بادوستان تلطف بادشمنان مدارا * كفته‌سی وابن وردی لاميه‌سنده * دارجار الدار ان جار وان * لم تجد صبرا فما احلی النقل * نشيده‌سی وحكماء عربك جناس تامی متضمن اشبو دارهم مادمت فی دارهم * وارضهم مادمت فی ارضهم * مقاله‌سی مثل مجراسند جاری اولمشدر *

*) سومك اسب ومالی حب الخيرايمش * بونده چون معناسی خيرك غيرايمش (*

(حب الخير) اضافتله عندالناس مرغوب اولان نسنه‌بی سومك معناسنه‌در زيرا (حب) حانك ضمی وكسری ورانك تشديديله محبت كبی سومك معناسنه‌در (خير) كرارا مرارا كچـديكی اوزره مطلقا خلقك ميل ورغبت وعلاقه ومحبت ايلديكی نسنه‌يه دينور لكن حضرت سليمان عليه السلامدن حكايهٔ اشبو * فقال انی احببت حب الخير عن ذكر ربی * نظم جليلنده خير خيل وفرس ايله ودخی * وانه لحب الخير لشديد * نظم كريمنده مال كثير ايله مفسر اولمغله اعمك بعض

انواعی مراد اولمش اولور ياخود خـير لفظی خصوصيله خيل معنـاسنه كذلك مال فراوان معنـاسنه‌ده موضوع اولمغله بو نظم جليلرده معنای متبادرك غيری مراد اولمش اولور (اسب) فارسيده آته دينور

*) زهرة الدنيا بغايت حرص مال * جمع اموال ايلمك روز وليال (*

(زهرة الدنيا) تركيبی دنيانك زيب وزينتی ديمكدر زيرا (زهره) زای معجمه‌نك فتحی وهانك سكونيله اشجار ونباتاتك چيچكنه دينور ودنيايه اضافتـله (زهرة الدنيا) بو عالم دنيانك حسن و بهجت ونضـارتنه وتاب ورونق واطافتنه اطلاق اولنور ناظم مرحومك بيـانه كوره تركيب مزبور تركيبه‌نك زياده حرص وطمع ايله جمع امواله انهماك وتهالكی وروز وليال يعنی فی جميع الاوقات والاحوال تكثير وادخاره اهتمام وتكالبی معنـاسنده مصطلح اولمق اقتضا ايدر لكن معنـای مزبورده مستعمل اولان * شهوة الدنيا * تركيبی دخی * سكرة الدنيا * تركيبيدر زهرة الدنيانك معنای مرقومده استعمالنه ظفرياب اولنه مديغندن بشقه مناسبت دخی المديغی خفی دكلدر فتأمل (روز) فارسيده كوندز معناسنه‌در (ليال) ليلك جمعيدر

*) ابن يومه فكر فردا ايتمين * خرج وصرفنده محابا ايتمين (*

(ابن يومه) تركيبی ابن كلمه‌سنك يوم لفظنه و يومك ضمير غائبه اضافتيله معنای لغويسی مرجع ضمير اولان كيمسه ايچنده بولنـديغی كونك اوغلو ديمكدر لكن اصطلاح فصحاده لا يألف الدرهم المضروب صرتنا * لكن يمر عليها وهو منطلق * انا اذا اجتمعت يوما دراهمنا * ظلت الی طرق المعروف تستبق * قطعه‌سی صفت كاشفهٔ حالی ومجموع مالملكنی بذل وانفاقده بی پروا ولاابالی اولان ذات حاتمی السمانه كنيه اولمشدر * يوم لفظی نهار كبی كون وكوندز معناسنه معروفدر (فكر) انديشه وتأمل معناسنه‌در فردا فرما وزننـده فارسيده يارنكی كون ديمكدر عربيده غد كلمه‌سی كبی (خرج وصرف) لفظلری بذل واعطا معناسنه‌در (محابا) ميمك ضميله مدارا وزننده توجه والتفات واحتراز واجتناب معنالرنده مستعملدر

*) حسنی خوش كوسترمه سوداء العروس * ضدايله كشف ايلر اشيايی نفوس (*

(سوداء العروس) تركيب اضافيسی لغتده كلينك سياه رنك جامه والبسه مقوله‌سی نسنه لرينه دينور زيرا (سوداء) حمراء وزننده سواد ايله متصف سياه نسنه معناسنه اولان اسود لفظنك مؤنثيدر (عروس) كلابن ديو زای معجمه قافيه‌سنك قطعهٔ اولی سنده كچدی پس اول نمايشده ابراز حسن طلعت وچهرهٔ سمنكون دوشيزه‌يی آچمق قصـديله ليلهٔ زفافده عروسی جامهٔ عنبر فامله تزيين بين العرب دأب ديرين اولمغله بو معنـادن (سوداء العروس) ايله تعبير اولنوب صكره اصطلاح اهل لسانده خصوص سواد وعروسدن قطع نظر مطلقا برنسنه‌نك حسن ذاتی سنـه برقاتدخی رونق و نضـارت وآب وتاب وملاحت ويرمكله باعث فزونئ حسن وجمال اولان زيب وزيوره اطلاق اولنـدی چونكه الاشياء تنكشف باضدادهـا مفادنجه دلبر زهره پيكر سيه اندامی جامهٔ سيهفام بغـايت خوب ودلارام كوستر ديكی شاعردارمينك اشبو * قل للمليحة فی الخمار الاسود * ماذا اردت بزاهد متعبد * قد كان شمر للصلاة ازاره * حتی قعدت له بباب المسجد * قطعه سندن وشـاعر ديكرك * رأيتك فی السواد فقلت بدر * بدا فی ظلمة الليل البهيم * بيتندن مستبـاندر

*) كنجلك هنكاميدر بردالشباب * پيرلردن صويولورمش اول ثياب (*

(بردالشباب) تركيب اضافيسی لغتـده كنج كيمسه‌لرك لباسی وخرقه‌سی ديمكدر زيرا برد و برده بانك ضميله چبوقلی چتـاری وقماش مقوله سنه دينور وجبه وخرقه تعبير اولنـان البسه‌يه دينور

عربك * جبة البرد جنة البرد * قوللرنده اولدیغی کبی (شباب) سحاب وزننده کنجلك زمانه
دینلور وشاب لفظنك جمعی اوله رق کنجلرو دلی قانلو یکتلر معناسنه کلور کما مر فی ثالثة الباء
لکن اصطلاح ادباده برد الشباب کنجلك هنکامی وجوانلق زمانی معناسنده عرف اولمشدر
حدیث السن اولان شبانك جلود و بشره لری بردیمانی کبی رونقلو وملاستلو و رنکین وطراوتلو
اولدیغی باعث اطلاقدر وقتا که هنکام شباب پادر رکاب شتاب اولوب شیخوخت و پیری طاری
اولدقده رهزن کاربان یال وبال اولان کذران ماه و سالك دست تعدیسیله برد الشباب نزع
وسلب اولنوب اکا بدل جامهٔ کهنهٔ شیب پرعیب الباس و اکسا اولندیغی جزمکردهٔ پیر و برنادر

*(اولدی هم بیض الانوق اول بیتال * مثلی بولنمق عدیم الاحتمال)*

(بیض الانوق) بیت العروس وزننده قرتال یمورطه‌سی دیمکدر زیرا (بیض) بانك فتحیله قوش
نوعنك یمورطه‌سنه دینور اسم جنسدر قلیله وکثیره اطلاق اولنور واحدی بیضه در تمر تمره کبی
(انوق) صبور وزننده فتحاتله رخجه مراد فیدر که فارسیده دال وترکیده قرتال تعبیر اولنان
مشهور قوشدر طیر مرقوم بیضه سنی و یاوریسنی تعرض اغیاردن محافظه ایچون بغایت صرب
طاغلر باشنده یالچین قیارده یووه یاپوب یمورطلدیغیچون وصولی مشکل وصعب المنال اولان
نسنه‌لر حقنده عرب عربا انکاء مثل ضرب ایدوب * اعز من بیض الانوق وابعد من بیض
الانوق * دیرلرو برنسنه‌ زیاده اندرنوادردن اولوب قرطا ماریه کبی مثلی بولنمق عدیم الاحتمال
اولدقده تشبیه بلیغ طریقیله اکا بیض الانوق اطلاق ایدرلر قالدیکه نسخ مطبوعه ده بیض
الانوق موقعنده بیض النوق واقع اولمشدر نوق نونك ضمیله دیشی دوه معناسنه اولان ناقه‌نك
جمعی اولمغله معنای ترکیب دوه یمورطه‌سی دیمك اولور بوایسه نادر الوجود وصعب المنال
مقوله‌سندن اولمیوب بلکه عادتا وجودی محال اولدیغندن بشقه قاموسده ولهجه ده و مجمع
الامثال مختصرنده مرسوم اولان اعز من بیض الانوق وابعد من بیض الانوق مثللری اولوب
بیض النوق مثلنه ظفریاب اولنه مدیغندن مصراع اول تغییر اولندی

*(بیضة الدیك اولکه برکره اولور * آره‌ین صانمه آنی هردم بولور)*

(بیضة الدیك) ترکیبی لغتده خروس یمورطه‌سی دیمکدر زیرا بیضه آنفا کچدیکی اوزره تمره
وزننده بردانه یمورطه‌یه دینور (دیك) دالك کسریله طاوق نوعنك ارککنه دینور که فارسیده
وترکیده خروس وخروز دینور و بوخروس قسمنك مدة عمرنده برکره طغوردیغی یمورطه یه
بیضة الدیك دینور وقسنز وعقیم یمورطه‌سی معناسنه بیضة العقر اطلاق اولنور لکن اهل
لسان کائنا ماکان برنسنه بغایت نادر الوقوع اولوب هرزمان دسترس اولمدیغندن اکا
بیضة الدیك دیرلر

*(پك مزین خانه در بیت العروس * کیم ایدر کسب فرح اندن نفوس)*

(بیت العروس) لغتده یکی کلینك اوی دیمکدر زیرا بیت زیت وزننده او واوطه تعبیر اولنان
منزله دینور فارسیده خانه دینلور (عروس) قریبا کچدیکی اوزره یکی کلینه دینور وکویکویه ده
اطلاق اولنور من القدیم هر دیارده معتاد ومتعارف اولدیغی اوزره تزوج ابکار ایدن کیمسه‌لر
علی مقادیرهم نوعروس ایچون برخانهٔ خاصه تخصیص وتعیین * وآنك جدران اربعه سنی
انواع جهاز زرین تار ایله همرنك نکارخانهٔ چین ترصیع وتزیین ایدوب بیت الزفاف
وزفافخانه وجهاز اوطه سی تعبیراتیدکلری خانهٔ بی بهانه اوله جقدر * لکن ظرفای اهل
لسان تشبیه بلیغ طریقیله مطلقا مزین ومجلی اولوب نظاره سی فرحبخش نفوس وعیون
ومورث انبساط درون اولان هر برخانهٔ مسرتمشحونه بیت العروس اطلاق ایدرلر

*(فارس الابلق اولان شهر تشعار * راکب الابلق هم اوله نامدار)*

(فارس الابلق) و (راکب الابلق) ترکیبلرینك معنای لغویسی آلاایجاق آته بنیجی کیمسه یه دیمکدر
زیرا صاحب وزننده فارس وراکب پیاده و یایا مقابلیدرکه فارسیده سوار وترکیده بنیجی و بندلی
کیمسه یه دینور ابلق احمر وزننده ایاقلرینك سکیلی او یلقلرینه وارمش ارکك آته دینور که الاایجاق
تعبیر اولنور مؤنثی بلقادر فرس ابلق چشم اعدایه افراس سائره‌دن مهیب کورنمکله و بتخصیص
روز فیروز غزوهٔ بدرده فارس یکران میدان شجاعت مقداد بن الاسود رضی الله تعالی عنه
حضرتلرینك ادهم ظفرتوأملری ابلق اولمغله اصحاب بدره نصرت وامداد ایچون انزال اولنان جنود
مجندهٔ ملائکهٔ عظام علیهم السلام حضراتی دخی برای موافقت مقداد ابلق سوار اولدقلری
تصحیح کردهٔ مفسرین کرام اولدیغندن فیمابعد شهامت وجلادت ایله شهر تشعار و بغایت
بهادر ونامدار اولان کیمسه کرك پیاده وکرك سوار فارس الابلق وراکب الابلق وصفلریله
توصیف اولنمغه نزد بلغاده قرار و یرلمشدر

*(پك ذکی اولاندر اذکی من ایاس * کیم اوله ادراکی حیرتبخش ناس)*

(اذکی من ایاس) ترکیبی هو اذکی من ایاس تقدیرنده درکه فلان کیمسه فهم وفطانتده ایاسه
فائقدر دیمك اولور زیرا اذکی ذال معجمه ایله وفاء وزننده اولان ذکاء لفظندن اسم تفضیلدرکه
زیاده تیز فهم وسریع الادراك افکار صائبه وفراست صادقه صاحبی اولان کیمسه‌یه دینور (من)
کلمه سی تفضیلیه در (ایاس) کتاب وزننده اعلام رجالدندر بوراده مراد ایاس بن معاویة
بن قرة المزنی در ایاس مزبور فرط ذکاده یکتا ورشد وکیاستده بیهمتا ذهن وقاد وطبع نقاد
صاحبی برذات فراستنهاد اولمغله * اذکی من ایاس * وازکن من ایاس * مثللرینك موردی
اولمشدر محاضرات وادبیاتده نوادر کثیره سی مسطور در حتی فاضل مدائنی مومی الیهك نوادر
واخبارنی مستقلا جمع وتدوین ایدوب کتاب مرسومی زکن ایاس ایله موسوم قیلمشدر خلفاء
راشدیندن معدود اولان عمر بن عبد العزیز حضرتلری ایاس مزبوره بصره قضاسنی توجیه وتقلید
وآنده الی ماشاء الله حکومت ایله شریعت غرایی تأیید ایدوب هجرتك یوز یکرمی برنجی سالنده
روان نادره دانلری سوی راستکو یانه روان وجسمان مخزن العرفانلری ضجیع مضاجع خاموشان
اولمشدر (ادراك) همزه نك کسریله علم معناسنه‌در (حیرتبخش) وصف ترکیبی اوله رق
واله وحیران قیلیجی دیمکدر

*(شول نسیم الراح مفهومی ذکاء * طیب اخلاقه دینورهم جابجا)*

(نسیم الراح) ترکیبنك معنای لغویسی اضافهٔ بیانیه ایله شادی وسرورك لطیف روزکاری یاخود
اضافهٔ لامیه ایله دوزو کشایشلی اوله رق کثیر النبات اولان محلك آهسته وملایم اسن هواسی
دیمك اولور زیرا (نسیم) امیر وزننده انسانه صفا وانبساط بخش ایدن لطیف روزکاره دینور
(راح) حال وزننده شادی وسروره دینور وکندیسنده انواع نباتات بتمش اولان دوز ووسعتلو
صحرایه دینور لکن اصطلاح ادباده نسیم الراح ترکیبی اکثریا فهم وفراست وفرط فطانت
معناسنده و بعضا اخلاق حسنهٔ طیبه واوصاف پسندیدهٔ مرضیه معناسنده استعمال اولنور
افکار سدیده واخلاق حمیده اصحابی جلیس وقرینی مورث فرح وسرور و باعث صفا وحبور
اولدیغی علاقهٔ مصححه اولمشدر

*(بنات الفکر او کیم ایلر خطور * خاطر اصحاب رأیه بی قصور)*

(بنات الفکر) ترکیبنك معنای لغویسی فکر واندیشه‌نك قیزلری دیمکدر زیرا (بنات) بانك
فتحیله بنت لفظنك جمعیدرکه قیزلر دیمکدر فکر فانك کسریله برنسنه‌ده اعمال نظر وتأمل

ایلمكدر و بو بنت كلمه سی ابن لفظی كبی برنسنه جهتندن حاصل اولان شیئه دینور كامر تفصیله
فی القطعة السابعة من قافية النون و بوراده بومعنایی اراده یه مبنی اهل لسان رأی وتدبیر اصحابنك
خاطر اصابتمظاهرلرینه خطور ایدن فیوضات غیبیه وسنوحات قلبیه نك كنیه سی اولمق اوزره
استعمال ایدرلر

*) معنیٔ بیت القصیده منتخب * هرنه ده اولورسه اولسون او یله هب (*

(بیت القصیده) انواع شعردن قصیده تعبیر اولنان شعرك پك كزیده بیتنه دینور زیرا بیت ایكی
مصراعدن مركب منظومه یه اطلاق اولنور (قصیده) سفینه وزننده اكثر ادباء عندنده یدی بیتدن
زیاده اولوب شاعر انكله تهنیه یاخود تعزیه یاخود تاریخ یاخود تمدیح مقوله سی برمقصود قصد ایدر
اوله قصیدهٔ مرقومه ده ابیات سائره دن بلیغ ورنكین وجودت طبعه تصادفله دلنشین واقع اولان
بیت نادر المضمونه بیت القصیده اطلاق اولندی صكره اهل لسان تعمیم ایدوب هرشیئك كزیده
واعلاسنه ومنتخب ومستثناسنه بیت القصیده اطلاق ایلدیلر نته كیم عین القلاده واول الجریده
ودرة التاج وفذلكة الحساب امثالی دخی هرنسنه نك كزیده ومختارنه دینور

*) همدخی حسن تخلص اول كلام * ایلیه مابعدنه تلمیح تام (*

(حسن التخلص) صفتك موصوفه اضافتی قبیلندن اوله رق خروج حسن یاخود انتقال حسن
معناسنه در لكن اهل بلاغت عندنده شاعر وصف خوباندن مدح ممدوحه یاخود افتخار
وشكایت واعتذار جنایت مقوله لرندن تحصیل مناسبت ایله بینلرنده ملایمته رعایت ایده رك اصل
مقصوده انتقالدن عبارتدر كقول البحتری فی جعفر البرمكی * قدقلت للغیث الركام ولج فی * ابراقه
والج فی ارعاده * لاتعرضن لجعفر متشبها * بندی یدیه فلست من انداده * وقول الاخر * امطلع
الشمس تبغی ان تؤم بنا * فقلت كلا ولكن مطلع الجود * السنهٔ ثلاثه ده نظم اولنان قصائد
بلیغه ده امثالی خفی دكلدر

*) نكتهٔ حسن البیان اولمش همان * پك بلاغتله ادای شاعران (*

(حسن البیان) بنه صفتك موصوفه اضافتیله مطلقا مرام ومقصودی كوزلجه ایضاح واظهار
ایلمك معناسنده در لكن اصطلاحده شعرا زمره سنك مرام ومطلبلرینی سلاسة نظم وجزالة معنایه
مقارن مقتضای حاله مطابقت ومحسنات بدیعیه یه رعایت ایله بلیغانه ادا ایتملرینه دینور

*) افصح من دغفل اولكیم پك فصیح * هر كلامی اوله غایتده ملیح (*

(افصح من دغفل) تركیبنده افصح زیاده فصیح معناسنه اسم تفضیلدر فصیح دیو اچق
سوزلو وطلاقتلو اولوب كلامی لحن وخطا و لكنتدن خالص وسالم اولان متكلمه دینور من
كلمه سی تفضیلیه در دغفل دال مهمله نك فتحی وغین معجمه نك سكونیله جعفر وزننده اسامیدندر
بوراده مراد فصاحتده وعلم انسابده عصرینك فریدی اولان دغفل بن حنظلة السدوسی
الشیبانی النسابه در كه زماننده قبائل عربك نسبلرینی اندن اعلم واضبط كیمسه یوغیدی حضرت
معاویه آنی اوغلونه عربیه وانساب ونجوم تعلیمی ایچون استاد تعیین ایلدیكی مختصر
ربیع الابرارده مرسومدر مرقوم دغفل غایت فصیح وهر كلامی لطیف وملیح اولمغله
من بعد فصاحتده انكله ضرب مثل اولندی كذلك بركیمسه انساب ناسه غایت آشنا اولدقده ینه
مزبور ایله ضرب مثل اولنوب (انسب من دغفل) دینلدی

*) شول كلامه دینـدی كیم سحر البیان * قلبه تأثیر ایده افسون وش همان (*

(سحر البیان) تركیبنده (سحر) سینك كسریله مطلقا مأخذی لطیف ودقیق اولمغله ناظرك
یاخود سامعك قلبنی رام وتسخیر ایدن شیئه دینور وجادولغه اطلاق اولنور (بیان) سحاب وزننده

متكلم مرام ومقصودنی ذكاء وفطنته مقارن افصاح وایضاح ایلمكه دینور پس سحر البیان
لجین الماء قبیلندن اوله رق البیان كالسحر سبكنده اولمغله سحر وافسون كبی قلبه تأثیر ایدن
لطیف ومؤثر كلامه اطلاق اولنور وناظم تحریر بو بیتله اشبو (ان من البیان لسحرا) حدیث
شریفنـه تلمیح ایدر

*) طیب اشعار اولمش انفاس الریاح * خوش نفسلر بو یله ایتمش اصطلاح (*

(انفاس الریاح) تركیبی ادنا ملابسه ایچون اولیجی اضافتله روایح طیبه نك معتدل وملایم اسن
روزكارلری دیمكدر زیرا (انفاس) همزه نك فتحیـله نفسك جمعیدر نفس فتحتینله نسیم هوایه
یعنی لطیف وملایم اسن روزكاره دینور (ریاح) میاه وزننده رایحه وقوقو معناسنه یاخود خوش
وطیب نسنه معناسنه اولان ریح لفظنك جمعیدر پس روایح طیبه یه ملابس لطیف روزكار مشام
دماغی رشك آورنافهٔ تاتار ایتدیكی كبی طیب اشعار یعنی اشعار طیبه ونظم رنكین دخی مشام
جانی نكهت معنویه ایله لبریز وسرشار ایتدیكیچون انفاس معطره اصحابی اولان ادباء بخش صفا
جهت جامعه سیله اشعار بلیغه یه انفاس الریاح اطلاق ایتمشلردر

*) شاعرك حسن اداده بهتری * من له طبع كطبع البحتری (*

(من له طبع كطبع البحتری) تركیبی تفسیر معرضنده اولان مصراع اول قرینـه سیله معنای
مقصودی فصاحت وبلاغته ملابس نظم سلیس وتعبیر نفیس ایله حسن اداده ماهر اولان
شاعری تعریف وتوصیف موقعنده اولمغله تقـدیر كلام الشاعر المفلق المجید للشعر هو الذی
وجد له طبع كائن كطبع البحتری دیمك اولور (طبع) طانك فتحیـله انسانك مجبول ومفطور
اولدیغی سجیه وخلیقه سنه دینور كه فارسیده سرشت وتركیده یرادیلش تعبیر اولنور (بحتری)
بانك ضمی وحاء مهمله نك سكونی وتاء مثناتك دخی ضمیله بحتره منسوب دیمكدر بحتر قنفذ وزننده
طی قبیله سندن بر بطنك پدرلریدر كه بحتری دیمكله معروف ومشهور اولان ابو عباده ولید بن
عبیـد البحتری الطائی انك سلاله سندندر مزبور ایكیوز التی تاریخنده كوفه ده پاینهادهٔ وجود
وایكیوز یتمش طقوز تاریخنده بغداد ده عازم دار الخلود اولمشدر كتب ادبیه ده مسطور اولان
اشعاری جودت طبعنه شاهد عدلدر (بهتر) فارسیده ایو واعلا معناسنه اولان به لفظیله ادات
تفضیل اولان تر كلمه سندن مركب اوله رق درهم وزننده زیاده كزیده واعلا معناسنه در

*) هم عبیـد الشعر شول رنكین ادا * سو یلیه آزاده نظم دلكشا (*

(عبید الشعر) تصغیر بنیه سیله معنای لغویسی كلام منظومك بنده جكی وقولجغزی دیمكدر
لكن ادباء اصطلاحنده حق شعری كما ینبغی ادا ایده رك نظمنی معایب شعردن سالم وآزاده
وانواع محاسن ایله پیراسته ایتمكله قلوب سامعینه كشایش وانبساط افاده ایدر حیثیتده نظم
رنكین وشعر پر مضامین سویلین شاعر باهر الاستعداده اطلاق اولنور عبیدك تصغیری تكریم
وتعظیم ایچوندر وعبودیت خدمت ورعایت معناسنی متضمن اولمغله مآل تركیب خادم الشعر دیمك
اولور آزاده مطلقا عیب ونقیصه دن سالم اولان نسنه معناسنه (دلكشا) دلربا وزننده وصف
تركیبی اوله رق كوكل آچیجی وقلبه انبساط و یریجی معناسنه فارسیلردر نظم لفظی مابعدنه مضافدر
ماقبلنه ربطی دخی جائزدر تأمل

*) نوهوسلركیم یازر شعر ابتـدا * دیدیلر باكورة الاثمار اكا (*

(باكورة الاثمار) تركیبنك معنای لغویسی میوه لرك تزفنده سی دیمكدر زیرا باكوره تزفنده معناسنه
(واثمار) انهار وزننده ثمار كبی یمشلر ومیوه لر معناسنه اولدیغی راء قافیه سنك قطعهٔ رابعه سنده
كچدی لكن ادباء تركیب مزبوری بطریق التشبیه فن شعره یكی هوسكار اولان متشاعرلرك

شكسته وبسته وهنوز نضج وكمال بولمدق خام وناپخته اوله رق كار اولده خود پسندانه قاله
وقلمه الدقلرى اشعار جوضنشعارده استعمال ايدرلر

*) جائزه ويرمك ايمش قطع اللسان * اكثريا آوراني شاعران (*

(قطع اللسان) معناى مبادرى آلت تكلم اولان عضو لسانى كسمكدر لكن عرف لغتده الاحسان يقطع اللسان مفادنجه اطالهٔ لسان وزبان درازلك ايدن كيمسه يى ياخود قدح وطعن ايله حرف اندازلك ايتمه سندن تحاشى واحتراز اولنان كيمسه يى عطيه واحسان ايله اسكات ايلمك معناسنه مستعملدر (جائزه) فائده وزننده ويركو وعطيه معناسنه در شاعران شاعرك جمعيدر

*) اولدى هم شعر ابن شعره اول حريف * شاعرنا منتظم شعرى سخيف (*

(شعر ابن شعره) اضافتيله ابن شعره نام كيمسه نك شعر ونظمى ديمكدر (شعره) شينك كسريله عانه معناسنه دركه انسانده قاسق تعبير اولنان عضوه وانده بتن قيللره دينور وابن شعره قاسق قيلنك كنيه سيدر لكن اوائلده زعمنجه شاعر ماهر كچينن بر متشاعر ياعرى ظرفاى عرب تحقير وتهكم قصديله ابن شعره لقبيله تلقيب وصكره هر برشعر سخيفكه انك اشعار ركيكه وبى مزه سنه مماثل اوله اومقوله هذيانه شعر ابن شعره اطلاقنى تنسب ايتمشلر (حريف) امير وزننده بر كيمسه نك حرفت وصنعتنده مشاركنه دينور لكن محاوراتمزده دون مرتبه اولان شخصده ومحقر كيمسه مقامنده مستعمل اولمغله ناظم دخى اول موقعده ايراد ايلدى نامنتظم نفيله واسم فاعل صيغه سيله انتظامسز ورابطه سز نسنه يه دينور (سخيف) خفيف وزننده هرنسنه نك يوفقه وضعيفنه وايشه يرامز اولاننه دينور

*) نكتهٔ رنكين تزويق اللسان * اولدى تزيين كلام خوش بيان (*

(تزويق اللسان) اضافتله جارحهٔ كلام اولان لسانى تزيين وتحسين ايلمك معناسنه در زيرا (تزويق) تزيين وزننده برنسنه يى نقش ورقش ايله محلى ومزين قيلمغه دينور لكن آليت ومحليت علاقه لريله كلامه زينت وآرايش ويروب مقصودى بيان واضح ايله ادا ايتمك معناسنده مستعملدر

*) ابلغ من جعفر اولكيم پك فصيح * جمله گفتارى بلاغتله صحيح (*

(ابلغ من جعفر) تركيبنده ابلغ لفظى ديباجه ده مرور ايتديكى اوزره زياده بليغ معناسنه اسم تفضيلدر (بليغ) ديودروننده مضمر اولان غايهٔ مرامنى الفاظ فصيحه وعبارات سلسه ايله ادا وافاده يه قادر اولان متكلمه دينور من تفضيليه در (جعفر) عنبر وزننده اعلام مشتركه دندر بوراده خلفاء عباسيه نك بشنجيسى هارون الرشيدك وزيرا رسطونظيرى جعفر بن يحيى بن خالد البرمكيدركه اخلاق حميده واطوار پسنديده اوزره مجبول ومفطور وجود وسخا واحسان وعطاسى حدوحصردن بيرون اولديغى مشهور وبو اوصاف جميله دنصكره فصاحت وبلاغتده وانشا وكتابتده وحيد العصر اولمغله * ابلغ من جعفر * مثلنك منشائى اولديغى معلوم جمهوردر تاريخ ابن خلكانده مسطور اولديغى اوزره مشار اليه بر كيجه هارون الرشيد حضورنده حسب المصالح موادمتفرقه يه دائر مختصر مفيد اوله رق بيكدن زياده مكاتيب واوامر تحريرايدوب جمله سى قانون بلاغته مطابق وشرع شريفه موافق بولنديغى مزبورك بغايت سريع القلم وعلم انشاده علم اولديغنه كواه بى اشتباهدر علم فقهى امام ابو يوسف حضرتلرندن اخذ وتعلم ايتمشدر جعفر برمكينك هارون الرشيد وزارتنده احراز ايتديكى رتبهٔ رفيعه يه هيچ بر خليفه نك وزيرى نائل اولمامش وخليفهٔ مشار اليهك جعفر بن يحيى يه دركار اولان صدق مودت وفرط محبتنك مثلى كورلمامش ايكن * اصحاب السلطان اعظمهم خطرا اعظمهم خطرا * مفادنجه هجرتك يوز سكسان يدى تاريخنده كشتهٔ تيغ هارون وآل برامكه نك عروقى مقطوع وثروت وسامانلرى

وارون اولوب اصابت عين الكمال ايله پايمال وحادثات دهر ايله برهمزده حال اولدقلرى مشهور وكتب تواريخده مسطوردر

*) كاتب ابلغ ايدى عبد الحميد * حيف كيم منصور آنى ايتدى شهيد (*

ناظم مرحوم بو بيتله (ابلغ من عبد الحميد) مثلنه ايما ايدر مراد عبد الحميد بن يحيى دركه ابتدا فن كتابتك قواعدنى قوانين بلاغتله تمهيد وانشا واملانك اركانى تشييد ايدن كاتب مجيد حميد ايدى بناء عليه * بدئت الكتابة بعبد الحميد وختمت بابن العميد * ديلمشدر (عبد الحميد) مز بور فصاحت وبلاغت وفن انشاده كمال ومهارتله مشهور برذات فضائلسمات اولوب ملوك امويه آنى خدمت كتابتده چوق مدت استخدام واولوجهله امور سلطنتلرى قوام وانتظام اوزره اولديغى منصور خليفه جابجا يادوبنى مروانك غلبه سى حاجك سيفى وعبد الحميدك قلميله اولديغن ايراد ايدردى ناظمك تصريحى اوزره عبد الحميد مزبور خلفاء عباسيه نك ايكنجيسى اولان منصور خليفه نك امريله قتل وازهاق وزمرهٔ شهدايه الحاق اولنمشدر لكن مختصر ربيع الابرارك هامشنده ومرآت كائناتك مسطرنده مسطور اولديغى اوزره كاتب مزبور خلافت منصوره ادراك ايتميوب خلفاء عباسيه نك اولى اولان عبد الله السفاحك مسند نشين خلافت اولديغى خلالنده يعنى هجرتك يوز اوتوز ايكنجى سالنده اجل موعوديله ارتحال داربقا ايدن مشاهيردن معدود اولديغى قول ناظمه منافيدر مكركه منصور مزبورى برادرى سفاحك خلافتنده تصميم مثللى قتل خفى ايله اعدام ايتمش اولديغى تصحيح كردهٔ ناظم اوله

*) چون بنات الدهر اولمش حادثات * بد ظهورات جهان بى ثبات (*

(بنات الدهر) معناى تركيب زمانك قزلرى ديمك اولور زيرا بانك فتحيله بنات بنت لفظنك جمعيدر بنت قز ديو تاقافيه سنك اول قطعه سنده كچدى (دهر) زمان ديو را قافيه سنك اول قطعه سنده كچدى لكن اصطلاحده بنات الدهر زمانك نوبنو پيدا اولوب ظهوره كلان حوادث ووقايعنه وبلايا ومصائبنه ودواهى ونوائبنه كنيه اولمشدر (حادثات الدهر وحوادث الدهر واحداث الدهر وحدثان الدهر وريب المنون دخى نوبنو تكون ايدن موحش داهيه لره دينور (بد) بانك فتحيله فارسيده كوتو معناسنه در

*) غبغب خوبان تفاح الفرح * قلب عاشقده قومازاصلا ترح (*

(تفاح الفرح) معناسنه تركيب نشاط وسرور ويريجى الما ديمك اولور زيرا تفاح رمان وزننده قوا كهدن الما تعبير اولنان ميوه يه دينور كامر فى رابعة الراء (فرح) فتحتينله سرور وساوج ديو حاء مهمله قافيه سنده كچدى لكن عرف ادباده بطريق التشبيه محبوب ومحبوبه نك چكه سى التنده مسكت الماسى رسمنده كائن كبكب وزننده غبغب تعبير اولنان يومر يجه اته دينوركه سمز كيمسه لرده اولور او بله كيمسه يه چتال چكه لى تعبير اولنور وبو غبغب دلبرسمين تنده باعث فزونئ حسن وملاحت اولديغى ملابسه سى وخاصيت تفاح اولان مفرحيت وقلبه تقويت اد عاسى سبب اطلاق اولمشدر فارسيده سيب زنخدان دينوركه چكه الماسى ديمكدر (خوبان) جمع فارسيدر خوبلر وكوزللر معناسنه (ترح) فرح وزننده وضديدركه غم وهم وحزنه دينور

*) جب يوسف ديمه درچاه ذقن * عاشق دلشته درآ كادوشن (*

(جب يوسف) معناى تركيب يوسف قيوسى ديمكدركه بلاد شامدن طبريه شهرينه اون ايكى ميل مقدارى مسافه ده واقع برقيودركه اخوه سى يوسف عليه السلامى اول بئره القا ايتمشلر

ایدی لکن عرف ادباده جب یوسف ترکیبی بعض خوبانك الت چکه سنك وسطنده اولان نقره وچقوره دینورکه موجب رونق بازار حسن وآن وافتادکان عشقك تهافت وتساقط ایتدکلری چاه خطرکاه بی اماندر فارسیده چاه ذقن وچاه زنخدان اطلاق اولنور (چاه) جیم فارسیله قویو معناسنه در عربیده جیمك ضمی وبانك تشدیدیله جب وبئر کبی (ذقن) فتحتینله چکه واکك معناسنه در فارسیده زنخ وزنخدان کبی (دلتشنه) کوکلی

صوسز وقلبی حرارتلی ویورکی یانق دیمکدر

*(طرة الصبح اول معنبر کبسوان * رونق آرای جبین دلبران)*

(طرة الصبح) ترکیبنك معنای لغویسی اول نهارك اوجی وکناری یاخود صبح صادقك کبسوی سپهتاری دیمك اولور زیرا طره طانك ضمی وراء مشدده ده نك فتحیله هرنسنه نك طرف وکنارینه دینور وتازه دخترلرك جبهه لرنده کنار فسدن نشر وابراز اولنان کبسو وکاکله اطلاق اولنور (صبح) صادك ضمیله فجر صادقه ومطلقا اول نهاره دیتلور لکن عرف ادباده علی وتیرة التشبیه دلبرانك چهرهٔ ضیا بهرهٔ تابناکلرینه رونقبخش حسن وبها اولان کبسوی عنبربوی سیهفام طرة الصبح نامیله بنام اولمشدر (معنبر) مجوهر وزننده عنبر وعود وغالیه مقوله لریله تبخیر وتعطیر اولنمش خوشبوی نسنه یه دینور (کبسوان) نوجوان وزننده خوبانك آنلرنده کاکل اطلاق اولنان زلف قطعه سنه دینور جمع فارسیدر (رونق آرا) حسن بزه یجی وطلعت جماله زینت وآرایش ویریجی معناسنه وصف ترکیبیدر (جبین) امیروزننده جبهه مرادفیدرکه چهرهٔ انساندن آلین تعبیر اولنان عضوه دینور فارسیده

پیشانی دینور (دلبران) کوزللر دیمکدر

*(دلبرانك ایتمه سینه اکتحال * کوز کوره حرق السباج اولمش ما آل)*

(حرق السباج) معنای لغویسی ساج اغاجی یاقق معناسنه در زیرا حرق حاء مهمله نك فتحیله برنسنه یی یاقق معناسنه در احراق کبی (سباج) میاه وزننده ساج لفظنك جمعیدر ساج ابنوس اغاجی نوعندن دیو جیم قافیه سنده کچدی لکن لسان ظرفاده * اسود من محروق الساج * مثلنجه شجرهٔ ساج خلقی سیاه ایکن احراق ایله شدید السواد اولمق جهت جامعه سیله خوبان عشوه جویان چشم آهولرینه کحل صفاهان چکمه سیچون مستعار در (اکتحال) همزه نك کسریله کوزه سورمه چکمکدر کوز کوره تعبیری محاورتده علنا وآشکاره معناسنده مستعملدر

اکتحاله مقارنتده لطافت آشکاردر

*(حبة القلب ایسه خال دلبران * مشك وعنبروش مشام آرای جان)*

(حبة القلب) حانك وباء مشدده نك فتحه لریله دال قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچن سویداء مرادفیدرکه احشاء بدندن یورك تعبیر اولنان مضغه نك وسطنده اولان نقطه کبی سیاه قانه دینور فارسیده دانهٔ دل تعبیر اولنور لکن ظرفای عرب بطریق الاستعاره * دانهٔ خالنه باق جنت رخسارنده * نیجه صبر ایلسون اللهی سورسك آدم * نشیده سنجه * رونقفزای رخسار تابدار خوبان * ویغما کر صبر وتحمل افتادکان * اولان خال غالیه فام عنبر مشامه اطلاق ایدرلر * مانند سویداء دل قلوب عشاقده جانشین * وخیالخانهٔ خاطرده مداما ثابت ومکین * اولدیغی جهت جامعه در (خال) مال وزننده عربیده وفارسیده مشترك اوله رق شول نشانه ونقطه یه دینورکه لونی سائر اعضانك لوننه مخالف اوله صفحهٔ بیضاده نقطهٔ سوداء کبی ترکیده بك وبنك تعبیر اولنور عربیده شامه دخی دینور میمك ضمیله مشك میمك کسریله مسك معناسنه اولدیغی غین قافیه سنده وبومثنویاتده بیان اولندی (عنبر) جعفر وزننده طیب معروف اسمیدر

(مشام آرای جان) وصف ترکیبی اوله رق جان دماغنی مزین ومعطر ایدیجی دیمك اولور (خال) خوبانی سیاهلقده ورایحه ده نافهٔ مسك ایله عنبره تشبیه ظاهردر

*(خال خوبان نقطة المبکارهم * اوله مشکین بوی عنبربارهم)*

(نقطة المبکار) ترکیبنده مبکار مصباح وزننده میوه سی سائردن اقدم ادراك ایدوب یتشور اولان خرما اغاجنه دینور و (نقطة المبکار) خرمانك صالقمی ایچنده اول قزارمش وقرارمش اولان دانه یه دینورکه عنقودك هیئت مجموعه سنه نسبتله بك مشابه سنده اولمغله ادراك ثمره مترقب اولنلرك نصب عینیدر بو ملابسه ایله عشاقك مطمح نظری ومطرح بصری اولان خال خوبانه بطریق المثل نقطة المبکار اطلاق اولنور قالدیکه نسخ مطبوعه ده مبکار موقعنده بیکار وقوعی تصحیف ظن اولنور زیرا لغات عربیه ده بیکارك معناسی دکل لفظنه بیله ظفریوله مدق (امشکین بوی) مسك قوقولی معناسنه (عنبربار) عنبر یاغدیریجی معناسنه وصف ترکیبلردر وبونلر مشبه بهك اوصافندن دکللر ایسه ده زعم عشاق اوزره مشبهك

عرض لازملری اولدیغیچون ایراد اولنمشدر

*(ابن اسبوعین ایمش بدر اولمش آی * روی خوباندر آنی تشبیه جای)*

(ابن اسبوعین) ابن غیر مولودك اسبوعینه اضافتیله ایکی هفته لك بدر اولمش آیك کنیه سیدر چونکه اسبوعین اسبوع لفظنك تثنیه سیدر (اسبوع) اسلوب وزننده فارسیده وترکیده هفته تعبیر اولنان ایام سبعهٔ معروفه نك اسمیدر بعده فصحاء عرب بطریق التشبیه خوبان ماهرویان مهلقایه ابن اسبوعین اطلاق ایلدیلر بنابرین ظرفاء عجم دخی اویله نورس دلبر ماه پیکر وقرطلعته لسانلرنجه مه دوهفته تعبیر ایتدیلر نتکیم مولانا جامی حضرتلری * دوهفته شد که ندیدم مه دوهفتهٔ خودرا * بجاروم به که کویم غم نهفتهٔ خود را * بیورمشدر (بدر) قدر وزننده جرم ودائره سی نور ایله طولمش اولان اون درت اون بش کیجه لك آیه دینور (روی خوبان)

کوزللرك یوزی معناسنه (جای) مکان ومحل معناسنه فارسیلردر

*(شقة الفشق دهان یار ایمش * چونکه طوطی وش شکرکفتار ایمش)*

(شقة الفشق) معنای ترکیب نشاط وشادینك شق ونصفی دیمك اولور زیرا (شقه) شینك کسری وقافك فتحی وتشدیدیله اوزونلغنه یاریلان نسنه نك برقطعه سنه دینور (فشق) فانك وشینك فتحه لریله نشاط وفرح ونشوه وطرب معناسنه در لکن عرف ادباده بطریق الکنایه محبوبلرك لب ودهاننه یعنی ناز وشیوه وغنج وعشوه ایله کفتار شیرین مذاقی لذتبخش ذائقهٔ عشاق اولان اغزنه ودوداغنه اطلاق اولنور (طوطی) مشهور طیر ناطقدر (شکرکفتار)

طاتلی سوزلی معناسنه در

*(قوس حاجب ابروان دلبران * عاشق زاره چکرهردم کمان)*

(قوس الحاجب) اضافت بیانیه ایله یاخود مشبه بهك مشبهه اضافتیله یای کبی قاش دیمکدر یاخود اضافت لامیه ایله ملوك دربانلرینك یایی دیمکدر زیرا قوس قافك فتحیله یایه دینورکه عمر وقدر (حاجب) صاحب وزننده کوز اوزرنده طولانی ومقوس اوله رق بتمش قیللره دینورکه فارسیده ابرو وجمعنده ابروان دینور ارغوان وزننده ترکیده قاش تعبیر اولنور وحاجبك تثنیه سنده حاجبان دینور وحاجب ملوك واکابر قپولرنده آحاد ناسی بلا اذن دخولدن مانع وحائل اولان دربان وقواس مقوله سنه دینورکه قپوجی ونوبتجی تعبیر اولنور اوائلده ابواب ملوکی اسلحهٔ قدیمه دن اولان اوق ویای ایله بکلرلر ایمش پس ابروی خوبان صورتا عاشق بیچاره قصدینه قورلمش کمان ومژکان خونچکان بی امانلری هدف سینهٔ افتادکانه

سهم صائب آسا بلای جان وقضای ناکهان مشابه سنده اولمغله نزد ادباده قوس الحاجب اطلاقنه شایان اولمشدر

*) خط خوبانه دینور خط الزوال * تیره ساز صفحهٔ مهر جمال (*

(خط الزوال) اهل هیئت عندنده شمسك وسط فلکدن یعنی دائرهٔ نصف النهاردن غروب سمتنه دوندیکی موهوم ومفروض جزکیدن عبارتدر وخط برکیسه نك بوزنده جزکیلر پیدا اولمق معناسنه وتازه اوغلان مزلف اولمق معناسنه مستعملدرکه نوخط وخط آورده تعبیر اولنور لکن عندالادباء خط الزوال خوبان مهرولرك آفتاب جمالی غایة الارتفاع درجه سنه ارتقا ایله کمال بولدقدنصکره مغرب ریش شبرنك جانبنه میل وانتقالندن یعنی روی دلجوی دلبرده سرزدهٔ ظهور اولان خط نوخیز سببیله رونق وضیاء جمالك زوالندن کنایه اولور که مزللفلك کرته سنه وارمش محابیب کذشتکانك وجار ابورتبه سنه رسیده اولمش جوانانك حاللری وصائب مرحومك * کاربان خط نمی دانم چه بارآورده اند * این قدر دانم که نرخ بوسه ارزان میشود * نشیده سنجه رایکانی وصاللری هنکامیدر (تیره ساز) صافی اولان نسنه یی بولاندریجی ورونقلی مجلی نسنه یی طونوقلاندریجی معناسنه وصف ترکیبیدر (صفحه) قصعه وزننده عریض ویصی اولان شیئه دینور صفحة القمر کبی (مهر جمال) مشبه بهك مشبهه اضافتیله کونش کبی تابدار اولان حسن وجمال دیمکدر

*) دلبرك دندانیدر حب الغمام * اولدی حب المزن هم طولویه نام (*

(حب الغمام) صب السحاب وزننده و(حب المزن) رب الحسن وزننده دانه معناسنه اولان حبه لفظنك اسم جنسی اولان حب کلمه سنك سحاب معناسنه اولان غمام ومزن لفظلرینه اضافتیله بولت دانه سی دیمکدرکه بعضا ایام صیفده بولتدن دانه دانه یاغان بوز پارچه لرینه دینورکه فتحتینله برد وحب القر دخی دینور فارسیده تکرك ویخچه وسنکچه وترکیده طولو تعبیر اولنور بین الادباء صفوت ولطافت ورونق وجه شبهلریله خوبانك دیشلرینه اطلاق اولنور (دندان) خندان وزننده فارسیده دیشه دینور عربیده ثغر ومبسم وسن دینلور جمعلری ثغور ومباسم واسنان کلور

*) نوخطانك خطیده حب الشباب * سنبل نوخیز اما مشکناب (*

(حب الشباب) ینه صب السحاب وزننده کنجلکك علو وظهوری یاخود حانك کسریله طب النشاط وزننده جوانلغك جاری ونباتی دیمك اولور وعلی التقدیرین مراد محبوبلرك یعنی ترلبوب عذارنده زلف واری اینجه مویلر ظهور ایتمه سندن عبارتدرکه فارسیده نوخط وجمعنده نوخطان تعبیر اولنور واشبو روضة العشاق اولان روی کابوی خوبانده نودمیده اولان موی شبویی بعض اهل هوا رنك ورونقده شکوفه انواعندن هنوز آچلمش سنبل ازرقه تشبیه ایتملرینه مبنی سنبلزاده مرحوم سنبل نوخیز تعبیر ایلدی وبعضیلردخی شاعرك اشبو * لما التحی ومحی الزمان جماله * وکساه ثوب غمامة ومحاق * نبت البنفسج فی حوالی خده * فسقیته بدمعی المهراق * کتب الزمان بخطه فی خده * هذا جزاء معذب العشاق * نظم بلیغی مفادنجه ازهار مطبوعدن بنفشه یه تشبیه ایلدی وللناس فیما یعشقون مذاهب (مشکناب) خالص وصافی مسك اذفر معناسنه فارسیدر مراد رایحهٔ طیبه ایله توصیفدر (ماآل کلام نوخطلری تسلیه والها وافتاده لری ترغیب واغرایه دائر مقدمات شعریه قیلنمشدر

*) اولدی هم طیف التلاقی یه مآل * دلبرانك ایتمه سی وعد وصال (*

(طیف التلاقی) اضافتله ملاقات ووصالك خیال نومیسی دیمکدر زیرا (طیف) ضیف وزننده اویقو ایچره عارض وطائف اولان خیاله دینور (تلاقی) تساوی وزننده بری بریله قاوشمق وبولشمق وکورشمك معناسنه در پس زمرهٔ خوبانك عشاق وصلتجویانه فلان وقت سنکله همبزم انس والفت اولورم دیو وعد وصلت ایتمه لری اکثریا مواعید عرقوب قبیلندن اواوب عالم رؤیاده مشاهده اولنمش خیال کبی برحالت اولمغله وعد مزبوره طیف التلاقی اطلاقی مصطلحاتدن اولمشدر

*) چونکیم آیرلمز کوزللردن رقیب * چاره نه دیرلر اکا ثانی الحبیب (*

(ثانی الحبیب) اضافتله محبوبك ایکنجیسی دیمکدرکه مراد آوجی زغاری واری پیرونکار دلشکار اولان رقیب بدپیکر ونابکار اوله جقدر چونکه رقیب مسفور بین العشاق بغایت مبغوض ومنفور وحتی نام منحوسنی دخی دواوین شعراده اکثریا معکوس ومنکوس تحریر ایلدکلری مشهود ومشهور اولمغله محبوبه اضافتی ازهر جهت ناروا ومذهب دوستدارانده عین خطا قبیلندندر لکن موذیٔ مرقومك دائما محابیبه عرض لازم مثابه سنده مقارنتی درکار اولمغله چار ناچار السنهٔ ادباده ثانی الحبیب اطلاقنه ضروری قرار ویرلمشدر دیمك اولور (رقیب) صلیب وزننده حارس ونکهبان معناسنه درکه کوزجی دیمکدر وبرنوع خبیث وموذی یلانه دینور عاشق رقیبی بوکه تشبیهه مبنی اولمق انسب کورینور

*) معنیٔ شکوی المحب اولدی خشوع * اشکاده ایتمك اظهار خضوع (*

(شکوی المحب) دعوی المحق وزننده دوستك شکایتی یعنی محبوب طرفندن محبنه ودوستنه عائد اولان جفا وجنایتی محبك ینه محبوبنه اخبار وحکایتی دیمکدر بومقوله شکایت عنف وتهور ایله اولمیوب بلکه رفق وملایمت وخضوع واستکانت ایله اولدیغندن مطلقا تواضع وتذلل اظهار ایده رك وقوع بولان بث شکوایه شکوی المحب اطلاق اولندی شکوی وشکایت وتشکی واشتکاء برکیسه ضعف حالنی آخره اخبار وصبر وتحملدن خارج اولان حزنتی غیره افاده واظهار ایتمکه دینور

*) هم شفیع المذنب اولمش اعتذار * اولمق اقرار ایله کویا توبه کار (*

(شفیع المذنب) کفیل المفسد وزننده صوچلونك شفاعتجیسی دیمکدر لکن اصطلاح فصحاده معتذرك اعتذارینه یعنی برکیمسه جنحه سنی اقرار واعتراف ایله عذر وبهانه سرد ایده رك قصورینك عفوینی دیلك ایلمسنه دینور زیرا * اذا اعتذر الجانی محی العذر ذنبه * وکل امرئ لایقبل العذر مذنب * ما آنجه مذنبك اعتذاری شفیعك شفاعتی کبی جرم وقباحتی ماحی وعفو ذنوبه باعث وداعی اولدیغی بدیدار وکاهی اعتراف ایدن توبه کار اولدیغی آشکاردر

*) ابنة الزرجون شراب پرفرح * هم ابوالانوار اولمشدر قدح (*

(ابنة الزرجون) وبنت الزرجون فتحتینله قربوس وزننده وتخفیفا رانی اسکانیله شمعون وزننده شراب مفسد تمامك کنیه سیدر (زرجون) عربی الاصل اوله رق یاخود آلتون رنکلی دیمك معناسنه اولان زرکون فارسی معربی اوله رق اوزوم اصمه سنه دینور بوتقدیرجه باده نك کنیهٔ دیکری اولان بنت الکرم مرادفی اولور ومسکت تعبیر اولنان صاری اوزومه اطلاق اولنور بوصورتده بنت العنب وبنت العنقود مرادفی اولمش اولور (ابوالانوار) ازهار وزننده مرادفی اوله رق بللور قدحك کنیه سیدر دمبدم ایچنه قونیلان اشربهٔ کوناکونك الوان متنوعه سیله ملون کورنمه سی ازهار رنکارنکه مشابهتی حاکی اولدیغی باعث تکنیه اولمشدر

(* ابن دن وهمدخی ام طرب * باده درکیم فسقی تولیده سبب *)

(ابن دن) کوب زاده معناسنه بادهٔ مفاسد عادهنك کنیهلری جملهسندندر (دن) دالك فتحی ونونك تشدیدیله شراب مقولهسنك ظرفی اولان کوب انواعنه دینور (ام طرب) بوده نشأه بخش سرمستان وام الفسوق والعصیان اولان شراب خراب آیین خباثت نشانك کنیهٔ دیگریدر (طرب) فتحتیله انسانه کمال فرح وسروردن یاخود غم وحزندن عارض اولان خفت و یینیلکه دینلور

(* هم اکا دیمشکه تریاق الهموم * نوش ایدنجه دفع اولور سم غموم *)

(تریاق الهموم) آلام روحانیهنك دافعی واحزان درونیهنك مزیل ومانعی معناسنه مشروبات مسکرهیه اطلاق اولنور (تریاق) تمساح وزننده عربیده افعی وترکیده انکرك تسمیه اولنان ییلانك لحمیله برطاقم اجزادن مرکب دوای معروف اسمیدرکه ییلان وعقرب مثللی زهرلی هوام صوقمسنك ضررینی دافع وسمیتلی نسنهلر تناول ایتمش اولان کیمسهیه مفید ونافعدر (هموم وغموم) ضمتیله درون انسانه عارض اولان حزن وکدر واندوهدر (نوش) فارسیده ایچمك معناسنهدر (سم) سینك فتحی ومیمك تشدیدیله فارسیده زهر وترکیده آغو تعبیر اولنان مضر ومهلك نسنهدر جمعی سموم گلور و بو باعث فراموشئ غمومه تریاق الهموم اطلاقی همومك سمومه تشبیهنه مبنی اولدیغن شاعر بی ادبك اشبو * انا المسموم ما عندی بتریاق ولا راقی * ادر کأسا وناولها الا یا ایها الساقی * نشیدهسی اشراب ایتدیکی معلوم هوشیاراندر

(* دیندی غایت آجلیغه حادی الشغب * بولدیغن یراویله آج اشخاص هب *)

(حادی الشغب) وادی التعب وزننده تابع الفتنه معناسنهدر زیرا حادی تابع و پیرو معناسنهدر شغب باء موحده قافیهسنك قطعهٔ ثانیهسنده کچدیکی اوزره فتنه وفساد وشر وشور معناسنهدر پس (الخلة تدعو الی السلة) مثلنجه غایت آج ومحتاج اولمق ارتکاب فتنه وفساده بادی واو مقوله فقر وفاقه اکثریا تحریك شر وشوره مبادی قبیلندن اولمغله فرط مجاعدیه حادی الشغب اطلاق اولندی ناظم تحریك اویله آج کیمسهلر بولدیغن یر تعبیری بولدیغی هرزهیی یر دیمکدر و بو معنی امثال مولدیندن * الکلب الحرص ینقب الاتون * مثلنك مفادیدرکه ترکیده آج کلب فرون دلر مثلنك مثلی وآجلق صوفیلغی بوزار دیدکلرینك ملایمیدر

(* جایع کالذئبه وکاللغوه هم * قارنی کبی کوزی آج اهل شکم *)

(جایع کالذئبة) دیشی قورد کبی آج دیمکدر و (جایع کاللغوه) دیشی کلب کبی آج دیمکدر زیرا جایع قارنی آج اولان انسانه وسائر حیوانه دینورکه شبعان مقابلیدر ذئبه ذالك کسری وهمزهنك سکونیله سباع وحوشدن قورد تعبیر اولنان کلب بیابانینك دیشیسنه دینور (لغوه) غین معجمهنك سکونیله کلبه وزننده ومرادفیدرکه دیشی کوپکه دینور کذا فی حیوة الحیوان للدمیری و بو کلب وحشینك وکلب اهلینك قوهٔ هاضمهلری غایت قویه اولمغله آجلق لازمهٔ مزاجلری اولدیغی خصوصا دیشیلری انکلدیکی وقت فرط جوعله مشهور وساحهٔ قناعتدن بمراحل دور اولدیغی و برقورده برقیونك ربعی کفایت ایدر ایکن فرط حرصندن ناشی ظفر بولدیغی سوریدن اغنام کثیرهیی افتراس واتلاف ایتمك معتادی اولدیغندن آج کوزلو یعنی جمع وادخاره حریص ومکب اولان قناعتسز کیمسه حقنده ادبای عرب بونلر ایله ضرب مثل ایدوب (هو جایع کالذئبة واجوع من الذئبه) دیرلر (وفلان جایع کاللغوة واجوع من اللغوة) تعبیر ایدرلر (شکم) شینك کسری وکافك فتحیله فارسیدر انسانك وحیوانك معدهسنه واشکنبهسنه دینور پس اهل شکم عبد البطن دیمك اولور

(* دیدیلر بوغازه دهلیز الحیات * چونکیم اجلقدن اولور شاید ممات *)

(دهلیز الحیات) اضافتیله طعامك مدخلی اولان فم ایله مقری اولان معده بیننده اولان بوغازه اطلاق اولنور که مابه قوام الحیات اولان مأکولات واغذیهنك مجراسیدر چونکه دهلیز عفریت وزننده مدخل حجره اولان باب ایله مقر وآرامگاه اولان محل مفروشك میانیدرکه لسانمزده دهلیز وقپو آرالیغی دینور حیات صاغلق ودیریلك معناسنهدرکه معلومدر پس آجلیغك امتدادی وکذرکاه غذا اولان حلقومك انسدادی مورث ممات وعکسی ممد حیات اولمغله استعارهٔ مکنیه طریقیله بوغازه دهلیز الحیات اطلاق اولندی

(* اولدی حتف الانف موت بااجل * یعنی بی قتل وقضای پرخلل *)

(حتف الانف) موت وزننده ومرادفی اولان حتف لفظنك برون معناسنه اولان انف لفظنه اضافتیله بر ذی روحك فوتی اجل قضا تعبیر اولنان قتل وضرب وغرق وحرق وافتراس سباع وادغ هوام مثللو عارضهلر تأثیریله اولمیوب دوشکنده یاخود اولدیغی یرده اجل موعودیله وفات ایلمسنه اطلاق اولنور برکیمسهنك بو یله بلا عارضه فوتنی بیان موقعنده عرب (مات فلان حتف انفه) دیرلر و بو مقوله موتك انفه تخصیصی اکثریا محتضر حالت نزعده صولوغنی بروندن الوب و یرهرك قضاء نحب ایلمسنه مبنیدر یاخود بعض عرب مریضك روحی انفندن ومجروحك روحی جرحندن ویارهسندن خروج ایدر دیو زعم وتخیللرینه مبنیدر

(* سیف هندییه مهند اولدی نام * اندن اعلا اولهمز تیغ بنام *)

(مهند) معظم وزننده فی الاصل هندستانده معمول ومصنوع اولمش اولان اعلا قلیچه دینور سیف هندی وسیف هندوانی معناسنه بعده مطلقا هر برگزیده وتام و بغایت اعلا وممتاز و بنام اولان قلیچه مهند اطلاق اولندی نتهکیم کعب بن زهیر رضی الله عنه حضرتلرینك بانت سعاد ایله مصدره اولان قصیدهٔ بردهسنده اشبو * ان الرسول لسیف یستضاء به * مهند من سیوف الله مسلول * بیتنده اولدیغی کبی (تیغ) تانك کسری ومدیله فارسیدر شمشیر کبی قلج معناسنه بنام معروف ومشهور دیمکدر

(* معنیٔ ساطور قصاب آشکار * اهل غیبت دیلر یچون مستعار *)

(ساطور القصاب) ناطور العلاف وزننده حیوان بوغازلمق حرفتی وتفریق لحوم معتادی وصنعتی اولان کیمسهنك بیوك بچاغنه دینور لکن لسان ظرفاده زبان درازلق وحرف اندازلق ایله ناسك لحومنی قطع وتفریق وعرض وناموسنی هتك وتمزیق ایدن اصحاب غیبتك لسان جفانشان مفسد تفشانه اطلاق اولنور استعارهٔ مکنیه طریقیله (غیبت) غینك کسری ومدیله معروفدر

(* اهل الاهواء اولمش انواع ملل * اعتقاداتی اولنلر پرخلل *)

(اهل الاهواء) ترکیبنده اهواء همزهنك فتحی والفك مدیله هوی لفظنك جمعیدر هوی هانك فتحی والفك قصریله مطلقا نفسك میل وآرزو وایتدیکی نابجا ولایقسز نسنهیه دینور لکن عرفده اهل الاهواء دیو جبریه وقدریه وروافض وخوارج ومشبهه ومعطله ومرجئه مثللو هوای نفسه اتباعله اهل سنت والجماعتك معتقدندن میل وعدول ایدوب اعتقاد باطل اوزره اولان اهل قبلهیه اطلاق اولنورکه ملهٔ اسلامیهنك فرق ضالهسی اولهجقدر واهل اسلامك غیری اولان ملل متنوعهٔ کفاره دخی دینلور

(* یل قبیح اصحاب روحانیتی * اهل هندك بت پرستان تکیتی *)

(اصحاب الروحانیة) رانك ضمیله هند اقلیمنده کائن طوائف مشرکیندن برطائفهدرکه زعملرنجه سبعهٔ سیارهیه نفس وروح اثبات ایدوب ارواح کواکبه پرستش وعبادت ودعوة زحل ودعوة

مشتری ومریخ وشمس وزهره وعطارد وقرنامیله موسومه برطاقم عزایم کفریه وافسونهای سحریه یه کوشش واشتغال ایله صنعت سحرده مهارت اوزره اولدقلری محکیدر بت پرستان وصف ترکیبی اوله رق بوته طاپیجیلر دیمکدر عربیده عبدة الاصنام معناسنه ناظم نحریر طائفهٔ مسفوره نك قبیح الفعال واهل نکبت ووبال واصحاب شرك وضلال اولدقلرینه تنبیه ایلمشدر فلله دره

(* همدخی اصحاب اشخاص اویله در * حال اصحاب هیاکل بویله در *)

(اصحاب الاشخاص) همزه نك فتحیله برنسنه نك او زاقدن کورینن شبحی وقرالتیسی معناسنه اولان شخص لفظنك جمعیدر بت پرستان هنددن طائفهٔ مسفوره یه اصحاب الاشخاص اطلاقی کواکب مزبوره نك اشباح واشخاصنه توجه ایله پرستش وعبادتلری وانلردن مقصود ومراملرینه استعانتلری ملابسه سنه مبنیدر وطائفهٔ مرقومه یه همزه نك کسریله افلاس وزننده اصحاب اشخاص دخی اطلاق اولنور تسخیر وقهره دائر سحر وافسون ایله بعض کیمسه لری تعجیز وازعاج وتشویش واضطرابه دوچار ایدوب بیچاره وبی علاج قیلمه لری ملاحظه سنه مبنیدر (اصحاب الهیاکل) منازل وزننده هیکلك جمعیدر (هیکل حیدر وزننده پوتخانه یه وصورته دینور قدماء حکما عندنده کواکب انوار مجرده نك ظلال وهیاکلی اولمغله کواکب نیره نك باخصوص سبعهٔ سیاره نك هر برلری ایچون اول کوکبك لوننه وطبیعتنه مناسب برطلسم دوزوب واول طلسم ایچون بربیت بناء ایدوب اول بیوته هیاکل النور دیرلر ایدی دیار هندده وممالك چینده اصحاب سحر وافسون هیاکل مرسومه ده مکث وآرام ایتملریله اصحاب هیاکل اطلاق اولنمشدر

(* سحره دائر انلرك اعمالی هب * کوسترلر چوق فسون بو العجب *)

یعنی اصحاب الروحانیه واصحاب الاشخاص واصحاب الهیاکل اطلاق اولنان شرذمهٔ شرذمتك اعمال قبیحه وافعال ردیه لری سحره متعلق یعنی فنون سحردن اولان علم نیرنجات وعلم سیمیا ودعوت کواکب وتسخیرات واحه دائر عزائم مثللو اسبابه تشبث ایله خلاف معتاد امور عجیبه وکوناکون افعال غریبه احداث واظهار ایدرلر ازانجمله طاشکبری زاده مرحومك مفتاح السعاده نام تألیفنده مسطور اولدیغی اوزره ملوك هنددن بری دعوت زحل ایله مشغول ایدی ناکاه برملك عظیم ملك مسفور اوزره استیلا قصدیله مفاجئه * وعسکر انجم شمار ایله جوانب دار الملکنی احاطه ومحاصره * ایتدکده ملك محصورك خواص وارکانی بغایت مضطرب وبیقرار * وخصمك غلبه واستیلاسنه ترقب وانتظار * اوزره درمانده وناچار اولوب * ملك مزبور ایسه اصلا ممانعت وتحدی واسباب محاربه یه تصدی ایتمیوب همان دعوت زحل ایله اوقات تکذار اولوردی * برکون بعض خواص وندماسیله همنشین ایکن ناکاه جانب سمادن صاعقه وار برشیء هولناك نزول * وارکان مجلس بیم وهراس ایله متفرقا هر بری برمحله حلول ایدوب * ملکدن غیری کیمسه قالمدیغی حالده نازل اولان نسنه پیشگاه ملکده مستقر اولدقده خواص اصحابنی چاغردی کوردیلرکه نحاسدن مصنوع برظرف مثلث الشکل در وننده دشمن جانلری اولان ملکك سر مقطوعی وضع اولنمش * وعسکری دخی منهزم وپریشان قیلنمش * وکندی ملکلری روحانیت زحل ایله منصور بولنمش * ملك مرقوم حضار مجلسه خطاب ایدیکه بیلورم که دعوت کوکب ایله اشتغالم ایچون سزلر بنی تسفیه وتحمیق ایتدیکز ایدی لکن دعوت کوکبك ادنی منفعتی اشته بودر دیو ختم کلام ایلدی وامام فخر رازی حضرتلرینه معزو اولان سر مکتوم نام کتابده بو طائفه یه صابئیه وعبدهٔ کواکب اطلاق اولندیغی وسبعهٔ سیاره یه دعوات وتسخیرلری وصورت پرستشلری واعمال سحریه ایله متحابین بیننده القاء عداوت وزوجین میاننده احداث بغضاء ومفارقت وعقد رجال وعقد لسان وعقد نوم وتغییر ابدان وتغییر قلوب

وتخریب

وتخریب منازل وتمریض اصحاء وتسلیط حمی مثللو افعال غریبه واعمال عجیبهٔ نامرضیه لری مبسوط ومفصلدر فلیراجع (فسون) جنون وزننده افسون مخففیدر که ترکیده آفسون درلر سحره متعلق رقیه وعزیمتلره دینور (بو العجب) تعجب واستغراب اولنه جق نسنه یه دینور

(* اولدی کل الصید فی جوف الفرا * ایتمك اقرانه تفوق ادعا *)

(کل الصید فی جوف الفرا) مثلنده کل کلمه سی الف قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچدیکی اوزره مدخولنك جمیع افرادنه یاخود اجزاسنه شمول واحاطه سنه دلالت ایدر (صید) قید وزننده مصید معناسنه درکه بری وبحری ووحشی حیوانه دینورکه آولانمش وقبضهٔ تسخیره آلنمش اوله کما مر فی ثانیة الدال (فی) ظرفیت ایچوندر (جوف) خوف وزننده انسانك وسائر حیوانك قارننه ودرونه دینور (فراء) سحاب وزننده حمار وحشی یه دینور کما مر فی الاخیرة من قافیة الراء لکن کلام مزبور مثل اولوب ومثللر وقف اخیر اوزره موضوع اولمغله بوراده همزه دن تجرید اولنوب عصا وزننده فرا دینلور کل کلمه سی صیده مضاف مبتداء فی جوف الفرا ظرف مستقر خبری اوله رق مجموع آولر حمار وحشی درونده داخل ومندرجدر دیمك اولور مثل مزبورك مورد ومنشأی ترجمهٔ قاموسده مذکور اولدیغی اوزره برکره آوجیلر صید شکاره چیقوب کیمی طاوشان وکیمی کیك مقوله سی حیوانلر صید ایدوب وبریسی بریبان اشکی شکار ایدوب سرکرده وامیرلرینه کتوردکلرنده امیر مرقوم حمار وحشی یه نسبت خرده وات صیوددن معدود اولان خرکوش وآهو مثللولری نظرهٔ التفاتدن ابعاد * وحمار وحشی یی ترجیح واستحسان ایده رك کلام مزبوری ایراد ایلدی * کویا که اکبر صیود اولمغله مجموعنك مقامنده اولمشدر بعده اشیاء کثیره مقامنه قائم اولان برشیء عظیم حقنده ضرب مثل ایلدیلر انتهی لکن مجمع الامثال مختصرنده مسطور اولدیغی اوزره موردی بودرکه اوچ نفر کیمسه صید شکار قصدیله صیدگاهه چیقوب بری برلرندن خبرسز بری بر ارنب وبری برثعلب واو بری برحمار وحشی صید ایدوب صاحب الارنب صاحب الثعلب ایله تلاقی ونائل اولدقلری شکارلریله افتخار وتباهی ایدرلر ایکن حمار وحشی صاحبی دخی ورود ومواتاة وکل الصید فی جوف الفرا مقاله سیله همصنعتلرینه تفوق ومباهات ایلدی من بعد برنسنه یی یاخود برکیمسه یی اقران وامثالنه ترجیح وتفضیل مقامنده ضرب مثل اولندی ومنه قوله علیه الصلاة والسلام لابی سفیان بعد اسلامه یا ابا سفیان انت کما قیل کل الصید فی جوف الفرا انتهی ناظم نحریر مجمع الامثال مسلکنی ترجیح وتصریح ایلدیکی ظاهردر

(* اول الحساد ابلیس لعین * هر حسود اولمش اکا هم تابعین *)

(اول الحساد) ترکیب اضافیسنده اول لفظی همزه نك فتحی وواوك تشدیدیله آخر مقابلیدرکه برنسنه نك ابتداسنه ومقدمنه دینور حساد تجار وزننده حاسدك جمعی اولدیغی وحاسد دیو کیمه دینلدیکی دال قافیه سنك قطعهٔ ثانیه سنك بیت اخیری شرحنده کچدی یعنی بدیع فطرت وصنیع قدرت اولان حضرت آدم صفی الله عالیجاه با امرالله مسجود ملائکهٔ کرام * وهزار عز ورفعتله پانهادهٔ دار السلام * اولدیغی مشهود ابلیس پرتلبیس اولدقده نهاد شیطنت اعتیادنده مرکوز اولان مکابرهٔ نار وابا اعلان واظهار * وشان سعادتنشان ابو البشرده سرزدهٔ ظهور اولان الطاف بی پایان الهیه یی استکثار * ایله کینه وحسدی درکار * وبوشنشنهٔ شنیعه ایله اول ملعون ابدیدن صدور ایتمکله اول الحساد اطلاقیله شهرتشعار * اولدی وبوخصلت ذمیمه ده پیرو لعین اولان زمرهٔ حسودان توابع شیطان اولمش اولدیغی واضح وآشکاردر

(* دیندی سوء ظنه جاسوس العیوب * پك فنا خصلتدر آنی صانمه خوب *)

(جاسوس العیوب) ترکیب اضافیسنده جاسوس جاموس وزننده شر ومضرته متعلق اسرار غیری تجسس ایدوب اراشدیرن کیمسه یه دینور (عیوب) ضمتیله عیبك جمعیدر معنای ترکیب خلقك خفی وکزلو اولان عیبلرینی تفتیش وتفحص ایدیجی کیمسه دیمك اولور * لکن اذا ساء ظن المرء ساءت فعاله * و یبحث عن عیب النقی وهو معیب * ما آنجه سوء ظن صفت ذمیمه سی تجسس عیوب خصلت ردیه سنك مبادیسندن اولمغله لسان ادباده سوء ظنه جاسوس العیوب اطلاق اولندی (خصلت) خوی دیو لام قافیه سنك قطعهٔ اولی سنده کچدی

(* بیلکه رأس الجهل عجب بو العجب * همدخی رأس الخطایادر غضب *)

(رأس الجهل) ترکیبنده (رأس) رانك فتحی وهمزه نك سکونیله انسانك وحیوانك باشنه دینور وهر نسنه نك بالاسنه و یوقریسنه اطلاق اولنور (جهل) علم ومعرفت مقابلیدر پس رأس الجهل جهالت ونادانلغك باشی ونهایت درجه سی دیمك اولور لکن لسان ادباده بر کیمسه کندی رأینی واطوارینی استحسان واستصواب ایدوب بکنمك معناسنه اولان عجب خصلت ذمیمه سنده حقیقت عرفیه اولمشدر زیرا کندی رأینی واوضاع واطوارینی بکنمش خود پسند کیمسه امور وخصوصنده آخر کیمسه لر ایله مشورت ایتمز * وغیرك نصح وپندینی طوتمز وجهلنك ازاله سی اسبابنی استحصال مسلکنه کتمز * اولدیغندن حمق وجهالتك اقصای مراتبی اولان جهل مرکب وادیسنده کمراه * وغالب احوالی فاسد وتباه اولدیغی بی اشتباهدر (رأس الخطایا) ترکیبنده خطایا خبایا وزننده ذنب وکناه معناسنه اولان خطیئه لفظنك جمعیدر معنای ترکیب کناه ومعصیتلرك باشی دیمك اولور و بو ترکیب حب الدنیا رأس کل خطیئة مفادنجه اخلاق ردیه دن حب دنیا غریزهٔ ذمیمه سنه اطلاق اولندیغی کبی مساوی اخلاقدن خشم وغضب سجیهٔ کریهه سنه اطلاق اولنور زیرا استیلاء تهور وغضب * هر بر مکروه ومنکری ارتکابه بادی وسبب * وباعث هلاك وعطب اولدیغی مشاهد ومجربدر *

(* اولدی قلع الصمغ کیم اویله غضب * محو مغضوبه اوله کلی سبب *)

(قلع الصمغ) جمع الجمع وزننده یاش اغاجدن ظهوره کلان زمق وساقز مقوله سنی قوپرمق معناسنه در زیرا قلع برنسنه یی قوپارمغه وصمغ صاد مهمله وغین معجمه ایله اغاج یوصنه وساقزینه دینور لکن ترکیب مزبور لسان ظرفاده شدت غضب ومبالغه دار غلیظنه اطلاق اولنور که اول خشم وغضب مغضوب اولان کیمسه نك محو واعدامنه سبب اولور درجه یه بالغ اوله و بو صمغ غایت لزوجتلی اولمغله قلع وانتزاعی اغاجك بعض قشرینی برابر قوپارمغی مستلزم اولدیغی باعث اطلاق اولمشدر

(* عفوه مظهر اولمق اثمار الذنوب * چونکه عفو ایله بولور لذت قلوب *)

(اثمار الذنوب) انهار العیون وزننده کناهلرك میوه لری دیمك اولور و بو ترکیب مخالب المنیة قبیلندن اوله رق ذنوبی اشجاره وعفو وصفحی فواکه واثماره تشبیهه مبنی استعارهٔ مکنیه درکه عقوبت ونکاله مستعد ومترقب اولان مسیء ومجرمك جرم وکناهندن عفو وتجاوز اولنمق ایله معاملهٔ جمیله * لذت وجدانیه وانبساط روحانیه یه وسیله اولدیغی باعث استعاره اولمشدر *

(* هم سماحت صیقل الاحساب ایمش * چون صفا بخش دل احباب ایمش *)

(صیقل الاحساب) ترکیبنده صیقل هیکل وزننده قلج مقوله سنك پاسنی آچوب جلا ویرن کیمسه یه دینور احساب همزه نك فتحیله حسب لفظنك جمعیدر حسب فتحتینله علو ورفعت وشرف اصالت معناسنه در معنای ترکیب شان وشرفه جلا ورونق وریجی معناسنه اولوب صکره جود وعطا وسماحت سخاده حقیقت عرفیه اولمشدر زیرا بذل وعطا دائما صاحبنك

قدر وشرفنه شعشعه وجلا وقلوب احبابی ژنك هموم دن تصفیه ایتمکله مورث صفا اولدیغی رونمادر

(* بد سوزك تأثیریدر جرح اللسان * کیم اوله زخم درون مردمان *)

(جرح اللسان) قرح الختان وزننده دل یاره سی دیمکدر که بر کیمسه یی سب وشتمه وعرض وناموسنی قدح وطعنه وهجو ومذمته دائر دلریش ودل آزار اولان کلام ناهنجارك قلب انسانده تأثیرندن کنایه اولور که * جراحات السنان لها التئام * ولا یلتام ماجرح اللسان * نشیده سنجه جرح سیف وسناندن اشد وبرء والتئامی عدم قبولی مشاهددر (زخم) یاره (درون) قلب (مردمان) آدملر معناسنه فارسیلردر

(* صدق ثوبه طوغرو سوز در بی ریا * احتمال کذب آنده ناروا *)

(صدق ثوبه) ترکیبنك مضاف الیهی اولان (ثوبه) لفظی حمزه وزننده اسامیدن اوله رق ثوبة بن عبید نام راستکوی صادق اللهجه نك اسمیدر مزبور ثوبه سراء وضراده صدق واستقامتی در عهده والتزام ونفاق ومداهنه وصورت معامله مقوله سی اوضاع ومعاملاتدن مجانبتی ذمت همتنه ایجاب والزام ایتمکله صدق مقالده مثل اولوب سداد واستقامتی محقق ومجزوم وکذب ودروغ اوله احتمالی منتفی ومعدوم اولان کلام صدق ارتسامه صدق ثوبه اطلاق اولندیغی کذب اولدیغی بغایت جلی واحتمال صدق بالکلیه منتفی اولان کلامه کذب مسیلمة وکذب سجاح اطلاق اولنمشدر

(* صدق معناسنده ظن الالمعی * اویله تعریف ایتدی زیرا اصمعی *)

(ظن الالمعی) ترکیبنده (ظن) اعتقاد غیر جازمك وجود وعدمی بیننده راجح اولان تردد واحتماله دینور که فارسیده کمان وترکیده سزمه وصانمه تعبیر اولنور (المعی) احمری وزننده بغایت جودت ذهن وفرط ذکاء ورأی صائب صاحبی کیمسه یه دینور لکن امام اصمعی المعی لفظنی الذی یظن بك الظن کان قد رای وقد سمع عباره سیله تعریف ایتمکله واقعه مطابق ونفس الامره موافق خبر صادقه ظن الالمعی اطلاق اولندی (اصمعی) احمری وزننده علم لغتده وسائر ادبیاتده امام وحدیث وتفسیرده وفنون کثیره ده مشهور وبنام اولان ابو سعید عبد الملك بن قریب بن اصمع درکه جدنه منسوبدر مزبور اصمعی هارون الرشیدك ومأمون خلیفه نك اعتبار والتفاتلرینه مظهر اولوب ایکیوز اون بش تاریخنده عهد مأمونیده ارتحال دار بقا ایدن مشاهیر اعلامدندر

(* اولدی تاج الهدهد اول شیٔ جلیل * کیم اوله افتادهٔ دست رذیل *)

(تاج الهدهد) ترکیبنده تاج قطعهٔ ثالثه ده کچدیکی اوزره ملوکه مخصوص باش کسوه سیدر هدهد هانك ضمیله چاوش قوشی وایبکلو تعبیر اولنان معروف قوشدر طائر مرقوم محقرات طیوردن ایکن باشنده خلقی تاج شابه سنده نسنه بولنمغله فرومایه دن اولان کیمسه نك قبضهٔ تملکنده اولان شیٔ جلیل القدره بطریق التشبیه تاج الهدهد اطلاق اولندی

(* ذو عیال اولمق ایمش جر البقر * چکسه انواع ضرورت کیم بقر *)

(جر البقر) ترکیبنده جر جیمك فتحی ورانك تشدیدیله برنسنه یی جذب ایدوب چکمکه دینور لکن بوراده مصدر اسم فاعل معناسنه اولمغله جار وجاذب معناسنه در (بقر) فتحتینله برخصوصده یورلمق وعاجز وبیچاره قالمق معناسنه اولمغله یورغنلیغی وعجز وضرورتی چکیجی یعنی سوء حاله واضطراب باله باعث ومؤدی اولیجی معناسنه اولور پس بر کیمسه کثیر العیال اولمق یعنی نفقه وکسوه وسائر مؤنتلری کندی اوزرینه لازم کلن اقربا ومتعلقاتی چوق اولمق غالبا ضیق معاشه ابتلا وفقر وفاقه یه دوچار ومبتلا اولمغی مستلزم اولدیغندن کثرت عیال

صاحبی اولمغه جرالبقر دینلدی

*) فقر وفاقه دغه درصفرالانا * پرغنا ایله بزی یاربنا (*

(صفرالاناء) ترکیبنده صفر صادك کسری وضمیله بوش وخالی معناسنه در اناء کاب وزننده تابه وتبجره وصحن وطاس وکاسه مقوله سی ظروفه دینورکه لسانمزده قاب قاجق تعبیر اولنور جمعی آنیة وجمع الجمعی اوانی کلور امدی بومقوله اوانینك زاد وزواده وسدرمق ایده جك اقوات وتوشه دن تهی وخالی اولمه سی فقر وفاقه یی مستلزم اولمغله صفرالاناء فقردن وفقیردن کنایه اولمشدر

*) چونکه ثوب الصحه اولمش عافیت * صو یلورامانه چاره عاقبت (*

(ثوب الصحة) مشبه بهك اضافتیله امراض واسقام وانواع بلایا وآلامدن عافیت وسلامت وجمیع مکارهدن ازاده وبرائت اوزره اولمغه اطلاق اولنور وجه تشبیه اشتمال واستیعابدر * وبو ثوب مجازی ومستعارك بقاسی ناباب * وانجام کار نزع وسلبی منصوص وبی ارتیابدر *

*) پك صغوق صحوالکوانین اولدی هم * سن ایچندن کی همان کورکی اودم (*

(صحوالکوانین) ترکیبنده صحو محو وزننده کوك یوزنده بلوط اولمیوب هوا آیاز واچق اولمق معناسنه در کوانین قوانین وزننده کانونك جمعیدر کانون وسط شتاده ایکی عدد شهر رومی اسمیدرکه کانون اول وکانون ثانی تعبیر اولور صیغهٔ جمع مافوق الواحده محمول اولمغه مبنی یاخود کانونینی شباطه تغلیبه مبتنیدر چونکه هنکام شتاده هوانك کشاده ومکشوف اولمه سی غالبا سختیٔ سرده وشدت برده بادی اولمغله لدی الادباء ترکیب مزبور پك صغوق معناسنده معروف ومشهور اولدی کورکی ایچندن کیمك تعبیری حرارت غریزیه یه قوت ویره جك اشربهٔ حاره استعمالندن کنایه در

*) دیندی پك قورقاقلیغه جبن الرباح * شول قدرکیم قورقه پك اسسه ریاح (*

(جبن الرباح) ترکیبنده جبن جیمك ضمی وضمتیله قورقاقلق معناسنه در (رباح) باء موحده ایله صباح وزننده سجیهٔ رضیهٔ شجاعتدن بی بهره وبغایت جبان وبی زهره اولان رباح خراسانی نام کیمسه درکه * انا احس بعصفور طار فؤاده * وان طنت بعوضة طال سهاده * یفزع من صریر الباب * ویرهب من طنین الذباب * ان نظرت الیه شزرا * اغمی علیه شهرا * یحسب خفوق الریاح * قلقلة السلاح * وقعقعة الرماح * اسجاعی صفت کاشفه سیدرمر قوم رباح حسب الاقتضا وبالضروره برعسکر ایچنده بولنوب لشکر کاهده ناکاه حیوان اورکونجلیکی وقوع بولدقده آتنك کمنی الینه آلوب فرط دهشتندن فرسك رأسیله ذنبنی فرقه اقتداری مسلوب اوله رق قویروغندن کله مك داعیه سنده وافر اوغراشوب اغزینی وبورنتی بوله مدقده متحیرانه فرسه خطابا فرض ایده لم جبهه‌ك عریض اولمش اما ناصیه‌ك نه پك اوزامش دیو کلام حیرت انجام تفوهی رفقاسندن منقولدر بنابرین زیاده خوف وفشل وبیم ووجل ایله وهاملیغه جبن الرباح اطلاق اولندی

*) هم جبان الکلب اوکیم مضیاف اوله * خانه سی هردم مسافرله طوله (*

(جبان الکلب) ترکیبنك معنای لغویسی ظاهردرکه کلبی قورقاق دیمکدر لکن فصحای عرب ترکیب مزبوری بطریق الکنایه مضیاف وخاندان ودوست دارندهٔ مهمانان اولان کریم وجوانمرد کیمسه یه اطلاق ایله فلان جبان الکلب دیوب مضیاف معناسنی مراد ایدرلر زیرا خلقی چوق ضیافت واطعام ایتمك معتادی اولان کیمسه نك کلبی مهمانلرك کثرت تواردندن انیس اولوب خاموش طورمه سی یاخود هر برمسافره اوردیجه برطاش یدیکندن قورقوب پك آز

اورمه سی باعث اطلاقدر

*) ابخل من اهل مرو اویله لئیم * کیم اوله بخلیله غایتده ذمیم (*

(ابخل من اهل مرو) ترکیبنده ابخل بخیلك افعل تفضیلیدر (مرو) میمك فتحی ورانك سکونی وآخرده واو ایله خراسان اولکه سنده بربلده نك اسمیدر نسبتنده مروی دینور حربی وعربی وزنلرنده وخلاف قیاس برزای منقوطه زیاده سیله مروزی دینور بلدهٔ مزبوره نك غالب اهالیسی بخل ودنائت ولؤم وخساست ایله موصوف اولدقلرندن زیاده آج کوزلی ممسك ومفسل وبغایت حرص وبخل ایله مذموم ومدخول اولان کیمسه یه بطریق المثل ابخل من اهل مرو اطلاق اولنور بواهل مرو مسافرت ویکدیکر ایله عقد مرافقت ایتدکلرنده عادتلری هر برلری قصابدن بشقه جه متفاوت المقدارات آلوب هرنا کس کندی لحمنه برایب باغلیه رق طبخ ایچون مجموعنی برقدره القا وهربری کندی لحمنك ایپی النده طوته رق طبخ واشوا ایتدکلرنده بهری کندی کوشت پاره سنی اخراج ایله آیریجه آیریجه اکل والتقام بعده لحوم مزبوره نك صوینی حصه لری مقدارنجه اقسام ایتدکلری وبونك امثالی خساپلکده افراطلری مستظرفه ومحاضراتده مسطوردر

*) حارس المرآت شخص بدلقا * اوله عکس صورتی نفرتنما (*

(حارس المرآت) صاحب المشکات وزننده معنای ماوضع لهی آینه صقلایجی دیمکدر لکن لسان فصحاده بطریق الکنایه بدپیکر وکریه المنظر اولان چرکین کیمسه یه اطلاق اولنور اواخر مثنویاتده کله جك جاحظ کبی بدچهره وقبیح المنظر اولان کیمسه آینه یه نظر ایتدکده مرآتده منعکس اولان صورت قبیحه سندن متوحش ومتنفر اولمغله مرآت مجلایه نکاه ونظردن استنکاف ایدر اولدیغی باعث اطلاقدر

*) هم ابو البیضا حبش اشخص ایمش * کنیه بالضد ایلین اویله دیمش (*

(ابو البیضاء) اخوالحمراء وزننده جیش حبشینك یعنی حبش عسکرینك وقره لر جماعتنك کنیه سیدر وبوکنیه اعمی ومکفوفده ابو البصر اطلاقی کبی کنیه بالضد قبیلندندر زیرا حبش حاء مهمله نك وباء موحده نك فتحه لریله قره لر طائفه سندن برصنفك اسمی اولمغله طائفهٔ مرقومه ابو السوداء اطلاقنه شایان ایکن ضدیله کنیه لنمشدر (اشخص) خانك ضمیله افلس وزننده انسانك وسائر نسنه نك قرشودن کورینن شبحی وقرالتیسی معناسنه اولان شخص لفظنك جمعیدر شخوص واشخاص کبی

*) بغلة الشطرنج شخص بی لزوم * شول نفوس زائده کبی ملوم (*

(بغلة الشطرنج) ترکیبی لعبهٔ سطرنجك بغله تعبیر اولنان مهرهٔ موهومه سی اوله جقدر سطرنجك معروف بازی اولدیغی وکیمك اختراع کرده سی اولدیغی وفارسیدن معرب اولدیغی مثنویاتده * هم رخ الشطرنج اوکیم قدری بلند * بیتك شرحنده بیان اولندی واشبولعب ایکی شاه کینه دار پیاده وسوار عسکرلریله رزمکاه ومعرکه ده صف بستهٔ حرب وپیکار واحدهمانك آخره غلبه سی یاخود یکسان وقیم کلمه سی بدیدار اولنجه قدر مضاربه ومقابله یه صرف مکنت واقتدار ایتمه لرینك مثالی اولوب وطرفینك جنودنده اسب سوار وفیل سوار اعتبار کردهٔ اهل اعتبار اولمغله عرصهٔ سطرنجده اسب وفیل آلات معتبرهٔ کر وفردن معدود ومحصی وقاطرك هنکام هیجاده یری اولمامغله بی لزوم وبی اقتضا اولدیغندن نفوس زائده واشخاص بی فائده قبیلندن اولوب مصطلحه یرامیان کیمسه یه علی طریقة التمثیل بغلة الشطرنج اطلاق اولندی کذلك برکیمسه نابجا ویولسز ابش ایشلدکده یاخود وجودسز واصلسز کلام تنوبلدکده

* زاد فی الشطرنج بغلة * دیو ضرب مثل اولنور

*) جامع الاحزان مفهومی کیجه * ارتریا کدار مغمومی کیجه (*

(جامع الاحزان) ترکیبی معلومدر که آلام روحانیه یی طوپلیوب برکدر یجی دیمکدر لکن اهل لسان میانده مبتلای علل واسقام یاخود هجر وفراق ایله مضطرب و پر آلام اولان کیمسه نك کیجه سنه اطلاق اولنور زیرا بومقوله کیمسه لرك شب وحشت زده سی باعث فزونی احزان اولدیغی امرء القیسك * تطاول لیلك بالاثمد * ونام الخلی ولم ترقد * نظمندن ونابی مرحومك * وعدهٔ خاطرفریبك دزد خواب ایتدك بوشب * تارو پود جامهٔ خوابم سوز وتاب ایتدك بوشب * بیتندن مستفاددر

*) پك محاله دیندی تعقاد الرتم * حل مشکل عقدهٔ امر اهم (*

(تعقاد الرتم) ترکیبنده (تعقاد) تعداد وزننده برنسنه یی عقد ایلمك یعنی ربط و بند ایدوب باغلمق معناسنه در (رتم) کتم وزننده وفتحتیله قریلوب اوفانوب خرد مرد اولمش نسندیه دینور وسپارش اولنان نسنه یی تذکر ایدوب اونتمامق ایچون بر کیمسه نك یاخود کندیسنك برمغنه باغلدیغی ایپلکه دینور تمره وزننده رتمه کبی معنای اوله کوره ممکن ومتصور اولمین نسنه ده استعمال اولنور زیرا تفریق اجزاء ایله خرد خاش اولمش نسنه نك اکثری رابطه بند التیام اولمق حیز امکاندن ابعد وعادتا محال ومستبعد اولدیغی واضحاتدندر ومعنای ثانیه کوره تنظیم وتسویه سی صعوبتلی ودشوار وحل عقده سی موقوف ناخن مردکارکذار اولان امور مهمه ده استعمال اولنور زیرا سپارشی فراموش ایتمك ایچون برمغنه خیط تذکیر باغلمق ملزوم الزمیدر

*) کردینورسه دونه خرط القتاد * کارمشکلدر دیمك اولور مراد (*

(دونه خرط القتاد) مثلنده (دون) دالك ضمیله امام وقدام معناسنه در (خرط) اغاج قبوغنی صویمق وقتاد برتیکنلی اغاجك آدی دیو دال قافیه سنك قطعهٔ ثالثه سنده یکدی شجرمز بور بغایت سخت وصلابتلی وتیکنلری زیاده صیق وحدتلی اولمغله ال ایله قبوغنی صویمك پك عسیر وصعوبتلی اولدیغندن اهل لسان مشکل ایشلرده ضرب مثل ایدوب (اصعب من خرط القتاد) ودونه خرط القتاد دیرلر که قتادك قشرینی صویمقجه اوشبئه ظفر بولنماز واومطلوبه نائل اولنماز دیمك اولور دونه لفظنده ضمیر غائب برامر معهوده راجعدر نته کیم (دون علیان خرط القتاد) مثلنده مرجع ضمیر اظهار اولنمشدر (ودونه نقل الصخر) بو مثلك مثلیدر

*) مشکل ایش بولسه سهولت برمرام * دیرلر اولدمده اکا جذب الذمام (*

(جذب الذمام) ترکیبنده (جذب) جیمك فتحی وذال معجمه نك سکونیله برنسنه یی حسی یاخود معنوی چکوب اوزاتمق معناسنه در (ذمام) ذال معجمه ایله کتاب وزننده حق وحرمت معناسنه در که اهمال واضاعه سی موجب قداح ومنمتدر پس جذب الذمام برنسنه نك حق وحرمتنی لایق اوزره چکوب یرینه کتورمك مألنده اولمغله برمشکل مصلحت بروفق مراد سهولتله حصولپذیر اولدقده مثلا چیقق یرینه کلدکده حصل لنا جذب الذمام اطلاق ایدرلر

*) اولدی عام ابن عمار اول سنه * کیم اوله هر حالی مستحسنه (*

(عام ابن عمار) ترکیبنده عام شام وزننده سنه و یل معناسنه در عمار شداد وزننده خلفای عباسیه دن معتصم بالله ك وزیری احمد بن عمار بن شاذی البصریدر که مراد بن عمارك حج ایدوب مکه ده مجاور اولدیغی سنه اوله جقدر اجمال قضیه اولدرکه معتصم خلیفه مزبور ابن عماری وزارتدن عزل ایدوب دفتردار ایتمك مراد ایتدکده استعفا وجانب خلیفه دن نیاز ورجا ایلدیکه بوسنهٔ مبارکه ده احرام بند حج کعبهٔ علیا وخاك عطرناك روضهٔ مطهره یه جبین سا

اولوب برسنه مکهٔ مکرمه ده مجاورت بعده عودت ایله خدمات خلیفه ده بذل جل همت ایلیه قبل خلیفه دن بومسئولنه مساعده ارزان بیورلدقد نصکره کندی حوایجنه صرف ایچون اون بیك التون عطیه و یکرمی بشبیك التون دخی حرمین محترمین اهالیسنه استدیکی کبی تفریق واعطا ایتمکیچون احسان خلیفه اولدقده ابن عمار بغداد بهشت آباددن فك رابطهٔ اقامت ایله حرمین محترمینه وصول واعطاکردهٔ خلیفه اولان اوتوز بشبیك التونی ومصحوب دعیتی اولان اموال فراوان سائره سنی اهالئ حرمینه بذل واعطا وفقراء بلدتینی بالجمله توانکر واغنا ایتمکله بین العرب مثل اولوب خیر وبرکتی مبذول وهر حالتی مستحسن ومقبول اولان سنه یه عام ابن عمار دینلدی

*) همدخی عام جمیله اویله سال * عالم انده اوله پك فرخنده حال (*

(عام جمیله) ترکیب اضافیسنده (جمیله) سفینه وزننده امراء جلیل الشاندن ناصر الدوله محمد بن حمدان نام امیرك دختر سعد اختری جمیله خاتوندر هجرتك اوچیوز التمش التی سالنده حج ایدوب موسم حجده کافهٔ حجاجی نبات سکر ایله معمول سویق ایله اسقا وریان وتکریما للبیت حرم شریفده اون بیك التون نثار ایله فقرانك جیب آماللرین ملا ن وهر کیجه تا بصباح شموع عنبرایقاد ایله ساحهٔ حرم محترمی معطر و پرانوار واوچیوز عدد عبد وایکیوز رأس جاریه اعتاقیله اکتساب مبار وصلات جزیله ایله فقراء حرمینی قید معاشدن آزاده وحجاج مسلمینك پیاده لرینی ارکاب ایچون بشیوز رأس راحله اعداد وآماده ایدوب تفریق اموال واظهار محاسن نشر مکارم خصوصنده قصهٔ حجی مشهوره وانواع خیرات ومبراتی معلومه ومشهوده اولان زبیده خاتونه فائقه اولمغله سال حجی خیر وبرکنده ضرب مثل اولوب خلق عالم کندیده آسایش حال وآرامش بال ایله منتظم الاحوال اولدیغی سال میامن اشتماله عام جمیله اطلاق اولندی (فرخنده) فانك فتحی وخانك ضمیله فارسیدر مبارك ومسعود ومیمون معناسنه ترکیده قوتلو واوغرلو دینور

*) کنیه اولمش آنشه ام القری * چونکه طبخ اطعمه محتاج اکا (*

(ام القری) ترکیبنده قری الف مقصوره ایله رضا وزننده بر کیمسه آخرلری مهمان ایدوب قونوقلمق وضیافت ایتمك معناسنه در چونکه ضیافت اطعام طعامدن عبارت اولمغله آتش ضیافتك اصل واساسی یعنی اطعمهٔ مطبوخه نك موقوف علیهاسی اولدیغندن ام القری ایله کنیه لنمشدر

*) پاك ایسه طبخ طعام ایچون محل * مطبخ داود اولور ضرب المثل (*

(مطبخ داود) ترکیبنده مطبخ مطلب وزننده طعام بشورمك ایچون تخصیص اولنان آشخانه یه دینور داود اسامیدندر کرچه کتب امثالده ومجمع المشاهیرده ظفریاب اوله مدق ایسه ده مراد نبوت ایله سلطنتی جامع اولان حضرت داود علیه السلام اولمق ظاهردر زیرا مطبخ داود جفان کالجواب وقدور راسیات ایله مالی اولوب هردم طبخ اطعمه دن خالی اولمزایکن ینه رخام مفروشه سی اوزره یاغ و بال مقوله سی نسنه دوکلسه لسان ایله یلانور حیثیتنده پاك ونقی اولمسیله ضرب مثل اولمغه شایاندر

*) روزکاره دیدیلر ام العذاب * شدتندن اولدی چوق یرلر خراب (*

(ام العذاب) ریح عقیم وریح صرصر وریح عاتیه وریح عاصفه اطلاق اولنان شدتلی روزکارك کنیه سیدر سورهٔ قمرده وسورهٔ حاقه ده منصوص ومذکور وتفاسیرده مبسوطا مسطور اولدیغی اوزره طول قامت وفرط جسامت وکمال قوتلرینه مغرورا (من اشد منا قوة) مؤداسنه جاهلانه

اجبار واجزا وحضرت هود عليه السلامه ايمان وانقياددن اعراض و پرستش اصنامه ارتكابه
واصرار ايله سزاوار سوء جزا اولان عاد قومنك شديد العصف اولان هوا ايله هلاك وتتبيب
وبلاد يمنده عالج نام محل ايله شحر عمان نام موضعك ميانده ترصيص وتشييد ايتدكلرى بنيان
رصين الاساس وزعملرنجه ممتنع الاندراس عد ايتدكلرى حصون حصينه وقصور ذات العمادلرى
خراب ويباب اولديغى وغزوهٔ خندقده احزاب دوزخ مآبك بارگاه وخيامى زير وزبر وكندولرى
پريشان و پراكنده اوله رق هلاك معنوى يه مظهر اولدقلريچون شديد الهبوب اولان روزكاره
ام العذاب اطلاق اولندى

*) هم عذاب الهون شدتلى عذاب * پك اهانت ايله اولنمق عقاب (*

(عذاب الهون) * فاليوم تجزون عذاب الهون بما كنتم تستكبرون * نظم جليلنك تفسيرندن
مستفاد اولديغى اوزره ادنى ملابسه ايچون اولان اضافتله ذل وحقارتى وفرط اهانتى مشتمل
اولان عذاب شديده دينور زيرا هون نونك وزننده وهوان عذاب وزننده خاكسارى وحقارته
وخزى وفضاحته دينور

*) نكتهٔ عض البنان اولمش ندم * غيظ ايمش عض الانامل ديگه هم (*

(عض البنان) تركيبنده عض عينك فتحى وضادك تشديديله برنسنه يى ديش ايله اصرمق معناسنه
بنان سحاب وزننده پرمقلر ياخود پرمقلرك اوچلرى معناسنه اولمغله معناى لغويسى پرمق اصرمق
ديمك اولور لكن شاعرك * غيرى جنى وانا المعاقب فيكم * فكانني سبابة المتندم * نظمندن لايح
اولديغى اوزره بر كيمسه يه بر خصوصدن ندامت و پشيمانلق عارض اولدقده غالبا بلا شعور پرمغنى
اصرمق وقوعه كلديكندن مبنى اهل لسان تركيب مزبورى بطريق الكناية ندامت معناسنده
استعمال ايدرلر (عض الانامل) تركيبنده انامل اصابع وزننده پرمقلرك اوچلرينه يعنى كنديده
طرنق اولان بوغوملرينه دينور مفردى همزه نك وميمك حركات ثلاثيله انمله دركه مجموعى طقوز
لغت اولور و بو تركيب خشم وغضبك شدتندن وغيظ وكينه نك وعداوت وطارغينلغك
وفرتندن كنايه اولور نته كيم * واذا خلوا عضوا عليكم الانامل من الغيظ * آيهٔ كريمه سندن ظاهردر

*) اولدى خط الرمل ايله عد الحصى * غايت ايله حزنه اولمق مبتلا (*

(خط الرمل) عد النمل وزننده قوم اوزرينه چزكو چكمك ياخود اشكال حروفى نقش ايله يازو يازمق
معناسنه در (عد الحصى) شق العصا وزننده خرده واوفه جق چاقل طاشلرينى صايمق معناسنه در
لكن خصوص مزبورلر عبث و بى طائل يعنى فائده سز و بى حاصل اولمغله كار عاقل اولمديغندن
اكثريا بغايت حزن وكدره مبتلا اولان كيمسه لردن متحيرانه صدورينه مبنى آلام واحزانه ابتلادن
كنايه اولوب فلان يخط الرمل ويعد الحصى قوللريله هم وحزنه مبتلادر ديمك معناسنى مراد ايدرلر

*) معنئ اعدى من العقرب همين * پك عداوت ايلين خصم مبين (*

(اعدى من العقرب) مثلنده اعدى عداوتدن افعل تفضيلدر عقرب جعفر وزننده هوامدن
زهرلو ومؤذى جانور معروفك اسميدر كنيه سى نون قافيه سنك بدنجى قطعه سنده كچديكى اوزره
ام عريطدر و بو عقرب كندويه تعرض ايدنه ده وايتمينه ده تعرض ايدوب صوقمغله حيثدن
اخبث وهر مخلوقه ضرر وعداوتى اشهر اولمغله دشمن جان اولان عدو مبينه اعدى من العقرب
ديلمشدر

*) همدخى ظلم الجلنداية مائل * پك زياده ظلمه ايتمك اشتغال (*

(ظلم الجلنداء) تركيبنده جلنداء جيمك ضمى ولامك فتحى والف ممدوده ايله وجيمك ولامك ضمه لرى
والف مقصوره ايله جلندى زمان سالفده عمان اولكه سنك شاهى اولان ظالم بيدادك اسميدر

ابو منصور ثعالبينك نفحه ده وقاضينك وابو السعودك تفسيرلرنده بياننه كوره سورهٔ كهفده
* وكان وراءهم ملك يأخذ كل سفينة غصبا * نظم جليلنده مذكور اولان ملك غاصبدن مراد
اشبو جلندى بن كركر نام ظالمدر ظالم مرقومك ظلمى عيوقه چيقمش اولمغله ضرب مثل اولوب
زياده ظالم وغدار اولان بى رحم كيمسه يه اظلم من جلنداء ديلمشدر

*) نكتهٔ طوق الحمامه مختلف * ليك اصح اولكيم امارات شرف (*

(طوق الحمامه) تركيبنده طوق فوق وزننده حلى نسا انواعندن زيب وآرايش ايچون بوينه طاقدقلرى
طردانلغه دينور ومطلقا حلقه وچنبر مثللو برنسنه نك چوره سنه دائرا مادار چوريلان شيئه دينور
حمامه سحابه وزننده وحمام سحاب وزننده اهلى ويابانى كوكرجنه وقمرى واوكيك مثللو بوغازنده
كوق وقلاده اولان هر بر قوشه دينور كما مر فى الثالثة من قافية الميم پس طوق الحمامه كوكرجين
مقوله سنك بوغازنده لوننك غيرى لونله اولان ريش مطوقدن عبارتدر تركيب مزبورك لسان
فصحاده استعمالى مختلف فيه اولوب بعضا بر كيمسه نك بوينه لعنت حلقه سى كبى چوريلمش ذل
وحقارت وخزى وفضاحتده مستعمل ايسه ده لكن اصح اولان نشان شرف وشان وعلامهٔ
عزوجاه اولان امر جليل العنوانده استعمال اولنور زيرا حمامه حضرت نوح عليه السلامك
سفينه ده ييك ورائدى اولوب آثار غضب پروردگاردن اولان طوفانك انقطاعى اماره سيله تبشير
ايتديكيچون دعاء ابو البشر ثانى ايله طيور سائره دن براى امتياز طوق شرف ايله سرفراز قيلندى
ومطلقا برنسنه يه دائم ولازم وهر حالده مقارن وملازم اولان شيئه طوق الحمامه مثل ضرب
اولنور كما فى نفحة الثعالبى

*) چون سمندر آدى طير النار ايمش * شولكه هم تاب آور آزار ايمش (*

(طير النار) اضافتله آتشده تعيش ايدن قوش ديمك اولور نته كيم صوده تعيش ايدن قوشلره
طير الماء ديلور و بو مخلوق آتش مألوف ثعالبينك نفحه ده قطع وحصرى ودميرينك حيوة الحيوانده
وبكرينك كتاب المسالك والممالكده مختارلرى اوزره ديار هند وممالك چينه مخصوص بر نوع طير ناريدركه
بالخاصه كندويه آتش تأثير ايتمز وآتش ايچنده وقوف ايله متلذذ اولور و بعضلرك روايتى
اوزره چار پا انواعندن تلكو حجمنده اوزون قويرقلى بياض وقرمزى و يشل و بنفشى الوان ايله
ملون بر جانوردر وجودنه ديكن و بتراق مقوله سى خار وخس ياپشدقده ياخود بدنى وسخ آلود
اولوب كرلندكده ظفر بولديغى آتشه كيروب خس و خاردن واوساخ واوضاردن پاك و وجودى
راحتلك اولور و بو كندن طوقنمش اولان ثوبى كرلندكده آتشه القا ايدوب تطهير ايدرلر
و بو كندن مصنوع اولان فتيل زيت مقوله سيله قناديلده مدت مديده ايقاد اولنوب فتيله
اصلا خلل كلمز ديو محكيدر وعجايب المخلوقاتده قزوينى سمندر مرسومك ييوجك فاره مقدارى
بر جانور اولديغنى دخى حكايه ايلمشدر و بو اقوال ثلاثه نك مجموعى صحيح اولوب جانور مزبور
اوچ نوع اولمقده حوصلهٔ امكاندن خارج دكلدر وما ذلك على الله بعزيز * وطير النار
ديو على طريق التمثيل تاب آور آزار يعنى جور واذايه صبر وتحملى بديدار اولان جفاكش
ومحنتكار كيمسه يه اطلاق اولنور

*) اولدى طير الدوله هم مرغ هما * سايهٔ بالى سعادت انتما (*

(طير الدولة) اضافتله دولت قوشى ديمكدركه عربيده بانك ضمى ولامك فتحيله بلج وفارسيده
لسانمزده متداول اولديغى اوزره هانك ضميله هما واعمك اخصه اضافتيله مرغ هما ديدكلرى
قوش اوله جقدر طائر مرقوم طوغان جثه سنده و بر مقدار طولانى اچق مائى رنكلو قويروغى
منقش جيغه لو بر مسعود ومتيمن قوش اولديغندن عرب ضرب مثل ايدوب * ايمن من بلج * ديدلر

السنه‌ده مشهور اولدیغی اوزره همانك ظلی کیمك اوزرینه دوشسه اول کیمسه عز واجلال ودولت واقبال ایله مرفه البال ومنتظم الاحوال اوله رق سرآمد اقران وامثال اولور * ناظم نحریر همای مزبورك قنادینك کولکه‌سی سعد وبرکته منتمی ومنسوب اولدیغن نظمه ادراج ایله طیر الدوله اطلاقنك وجهنه ایما ایلمدی

*) هم عقاب الجو صاحب اعتلا * خیلی مشکل دسترس اولمق اکا (*

(عقاب الجو) ترکیبنده عقاب غراب وزننده سباع طیورك سیدی اولان قره قوش نوعندن طوشنجل دیدکلری قوشدر (جو) جیمك فتحی وواوك تشدیدیله هواء یعنی ما بین الارض والسماء معناسنه‌در عقاب مزبور بالاپرواز وبنی آدمك وسباع ووحوشك وصولی متعذر اولان اماکن مرتفعه ویالچین قیالرده لانه سازاولدیغیچون عزت وغلبه ومنع طلبه ده کندیله مثل ضرب اولنوب اعز من عقاب الجو وامنع من عقاب الجو دینلور بناءً برین عز وعلا ورفعت واعتلا صاحبی اولمغله کندویه دسترس اولمق یعنی ال ایریشوب ظفر بولمق مشکل ودشوار ومقابله ومقاومتی صعب اولان زورآور وذو الاقتدار کیمسه‌یه بطریق التشبیه عقاب الجو اطلاق اولنور

*) ظل سلطان ودخی ظل الغمام * تیز کچوبده اولماندر بردوام (*

(ظل السلطان) ترکیبنده ظل ظانك کسریله حفظ وحمایه وحراست ووقایه معناسنه اولمغله پادشاه سایه‌سی یعنی ملك وسلطان حمایه‌سی دیمك اولور (ظل الغمام) ترکیبنده غمام سحاب وزننده ومرادفی اوله رق سحاب سایه‌سی یعنی شمسی ستر ایدن بلوط قطعه‌سنك کولکه‌سی دیمك اولور لکن بو ترکیبلر لسان فصحاده ثبات ودوامی وقرار وقیامی اولمیوب ابناء زمانه صداقتی کبی سریع الانقضاء وتیز کلوب کچمکله قواق کولکه‌سی کبی عدیم البقا اولان نسنه‌لرده استعمال اولنورلر

*) بولدی ضحك الارض اومعناده ثبات * ظاهر اولمق انده ازهار ونبات (*

(ضحك الارض) اضافتله یر کولمه‌سی دیمکدرکه بطریق الاستعاره وجه ارضك حیوة معنوی ایله خنده‌ناك اولمسی یعنی انواع نبات وبهارك تر وتازه اولمسندن واصناف شکوفه وازهارك اچیلوب ظهوره کلمسندن عبارتدرکه خندهٔ ارباب مسرته مشابهتی ظاهردر

*) نکتهٔ ضحك الافاعی اولدی هم * خندهٔ پرزهر اهل غم وهم (*

(ضحك الافاعی) ترکیبنده افاعی همزه‌نك فتحیله اضاحی وزننده افعینك جمعیدر افعی اعمی وزننده حیه نوعنك زیاده اخبثی اولان انکرك یلانه دینمکله معنای ترکیب انکرکلرك کولمه‌سی دیمك اولور لکن فصحا ترکیب مزبوری دل ناشادی سموم غموم * وهلاهل هموم * ایله دلفکار ومغموم * اولان کیمسه‌نك برامر اغرب وقوعنده احیانا کولمه‌سنده استعمال ایدرلر شاعرك اشبو * تضحك ان مرت به مکورة * ضحك الافاعی فی جراب النور * قولنده اولدیغی کبی درون خباثتمونی زهر قتال ایله مشحون اولان افعیٔ مرقومه‌نك دیشلری کورینور حیثیده اغزینی اچمغله وقوع بولان خندهٔ صوریسنه تشبیهه مبنیدر وعربك * ضحك الجوزة بین الحجرین * مثلی مثل مزبورك مثلیدر

*) صیحة الحبلی خطر آوازه‌سی * هولناك اولور ولادته‌سسی (*

(صیحة الحبلی) ترکیبنده صیحه صادك فتحیله سسی چقدیغی وقدرتی یتدیکی قدر بلند آواز ایله سسلنمکه دینورکه ترکیده چاغرمق وباغرمق واوله‌مك تعبیر اولنور حبلی الف مقصوره ایله کبری وزننده کبه خاتونه دینور لکن کبه خاتونلرك وضع حمل اثناسنده صیحه وصراخی هولناك یعنی قورقنج وایشیدن کیمسه‌لری بلکلدوب اورکودیجی اولدیغی ملابسه‌سیله مطلقا خوف وخطری وفزع وحذری متضمن اولان غریو وفریاده صیحة الحبلی اطلاقی زبانزد

فصحا اولشدر

*) چوق اولان نسنه تفاریق العصا * همدخی وافر زمان صاحب بقا (*

(تفاریق العصا) ترکیبنده تفاریق تفرقه‌نك جمعی اوله رق بر نسنه‌دن آیرلمش قطعه‌لرده وپارچه‌لردر عصا الف مقصوره ایله دکنکه دینمکله قیرلمش عصانك متفرقاتی وبولکلری دیمك اولور طائفهٔ اعراب شکست اولان عصایی قتی چوق تقطیع واجزاء وهر برقطعه‌سندن برملازمه احداث وانشا ایتملریله چوق اولان نسنه‌لره وچوق زمان امتداد وبقاسی اولان شیلره تفاریق العصا اطلاق اولنمشدر ترجمهٔ قاموسده * انك خیر من تفاریق العصا * مثلنك ابتدا قائلی ومثل مزبورك موردی ومقطعات عصادن مصنوع اولان اوازمك بیانی مفصلا مسطوردر فلیراجع

*) یك سمز آدم ایمش جار الامیر * هم اکا ضیف الامیر اولمش نظیر (*

(جار الامیر) ترکیبنده امیر کبیر وزننده برقوم اوزره فرمانرو یعنی امر ونهیله حکمنی انفاذ واجرا ایدن کیمسه‌یه دینورکه بك ووالی ومتسلم مقوله‌سی اصحاب ریاستدن عبارتدر پس جار الامیر بکك قومشوسی دیمك اولورکه لسانمزده بك قولتوغنده دینور (ضیف الامیر) بکك مهمانی دیمك اولور لکن بو ترکیبلر علی طریق الکنایه بسی قبونی کبی جار پهلو یعنی سمز وجسامتلو اولان کیمسه‌یه اطلاق اولنورلر زیرا جارمز بور امثال فارسیه‌دن اولان (بن چراغدان تاریکست) مثلنه ماصدق اولمیوب امیر حق جاره رعایت ومسافرینه حرمت ایتدکده جار وضیفك تن پرورلکی درکاردر دیمك اولور

*) هم طویل الذیل اصحاب غنا * اکثری مسرف اولور چون اغنیا (*

(طویل الذیل) ترکیبنده ذیل ثوبك اتکی معناسنه اولمغله معنای ترکیب اوزون اتکلو دیمك اولور لکن علی وتیرة الکنایه ثروت ویسار صاحبی اولان غنی وزنکین کیمسه‌یه اطلاق اولنور * ان الغنی طویل الذیل میاس * مفادنجه اکثر اغنیا سرفی شرف ظن ایتملریله زنان زمانه کبی جامه ولباسلرینك اتکلرین * سپورر یوللری چاروب سوقادر اتکم * مصراعنه مصداق قیلمه‌لری باعث اطلاق اولمشدر

*) حصن تیما اولدی شول حصن حصین * کیم اوله غایت رصانتله متین (*

(حصن تیماء) ترکیبنده حصن حانك کسریله اعدادن تحصن وتحفظ اولنه‌جق متین قلعه‌یه ومحکم بنایه ووصولی قابل اولمیان صرپ موضعه دینور تیماء صحراء وزننده شام ایله حجاز ما بینده بربلده‌در وآنك زیاده متین برحصن حصینی واردرکه سد اسکندر کبی احکام وحصانتده ضرب مثل اولنور اکا حصن تیماء دینور وحصن ابلق وابلق فرد دخی دینلور تفحهٔ ثعالبیده مسطور اولدیغی اوزره آنی حضرت سلیمان علیه السلام حجارهٔ دهما ایله کلس ایضدن یعنی الچیدن بنا ایتمکله سواد وبیاضك اختلاطنه مبنی ابلق تسمیه اولندی واوا طرفلرده اندن غیری قلعه اولمدیغندن فرد اطلاق اولندی حصن مزبوره ملوك بنی اسرائیلدن عادیا نام کیمسه بعده وفاء عهدده مثل اولان سموءل بن عادیا مالك اولملریله بونلره صاحب الحصن الابلق دینلور شعراء جاهلیه‌دن اعشی * اری عادیاء لم یمنع الموت ماله * وفرد بتیماء الیهودی ابلق * بناه سلیمان بن داود حقبة * له ازج صم وطی موثق * یباری کیدات السماء ودونه * ملاط ودارات وکلس وخندق * ابیاتیله ابلق فردك دروازهٔ مسدوده‌سن کشف وابلاق ودرسر بسته‌سندن ازالهٔ ابهام واغلاق ایلمشدر

*) اولدی خف الرافضی یك بول دیمك * مسح پای ایچون آنی بول ایلمك (*

(خف الرافضی) ترکیبنده خف خانك ضمی وفانك تشدیدیله انسانك ایاغنه کیدیکی جزمه ومست

وادك وجدك مقوله سى اياق قابنه دينور رافضى فرقهٔ رافضه يه منسوب اولان كيمسه يه دينور رافضه شيعه طائفه سندن برفرقه يه اطلاق اولنور كه مقدما زيد بن زين العابدين على بن الحسين بن على المرتضى رضى الله عنهم حضرتلرينه بيعت ايدوب بعده زيدك حضرت ابو بكر وعمر رضى الله عنهمادن تبرى ايلمسنى استدعا ايلدكلرنده زيد بن على حضرتلرى انلره جوابنده جدامجدم عليه الصلاة والسلام حضرتلرينك حياتنده وزير ومشيرلرى و بعد وفاته خليفهٔ عدالتصيرلرى اولان شيخين مكرمين جنابلرندن نه كونا تبرى ايده يم ديو اباوامتناع ايتديكيچون زيدى ترك ايدوب يانندن طاغلمه لريله رافضه اطلاق اولندى نسبتنده رافضى و جمعنده روافض دينور بوفرقهٔ فتنه انكيز خف اوزره مسحى تجويز ايتميوب مذهب باطلرى چپلاق اياق اوزره مسح ايتمك اولديغندن نزع خفه محتاج اولمقسزين اياق اوزره مسح متيسر اولمق داعيه سيله خفلرين واسع و بول ايتملريله وسعت وفراخيده مثل اولوب مطلقا ككيش و پك بول اولان نسنه يه خف الرافضى واوسع من خف الرافضى دينور

*) چون بنات الصدر ايمش مافى الضمير * سينه ده رازنهان وش جايكير (*

(بنات الصدر) نون قافيه سنك قطعهٔ سابعه سنده كچن بنت صدرك جمعى اوله رق قلب انسانده سر پنهان كبى مضمر ومستتر وسينه ده دائما جايكير ومستقر اولان افكار وانديشه لرك كنيه سيدر

*) ايلمك مافى الضميرين آشكار * اولمش افضاح حبيراى كامكار (*

(افضاح الحبير) تركيبنده افضاح همزه نك كسريله صباح يرى آغاروب اچلمق معناسنه حبير حانك جيم اوزره تقديميله حصير وزننده حبيره حظيره وزننده آق طاشلو ير معناسنه اولمغله معناى تركيب بياض طاشلو يراوزرينه صباحك آيدنلغى دوشوب روشنا اولمقلغيدركه سائر يرلردن زياده تابدار وآيدنلق اولور لكن تشبيه مركب طريقيله يعنى قلب وضميرى كيجه يه وانده مضمر اولان معنايى ظلمت ليل ايله مستور اولان شيئه ومعناى مضمرى ابراز واظهارى صبحك اسفرارينه تشبيهله فصحا تركيب مزبورى اظهار اسرارده استعمال ايلديلر

*) هم جزاء شوله دركيم شول جزا * ايلوكه كلك بولوب چكمك جفا (*

(جزاء الشوله) تركيبنده جزاء وفاء وزننده برنسنه مقابلنده اولان مكافاته و ويريلن عوضه دينور (شوله) شينك فتحيله شمله وزننده عدوان قبيله سندن بربون واوغوز جاريهٔ حمقانك اسميدركه السنهٔ عربده شولة الناصحه ديمكله مشهوره در حمقاء مزبوره على الاشتراك برقاچ كيمسه لرك مملوكه سى اولوب كلفت ومحنت ايله وجوده كله جك بعض منافعك كسبيله موليلرينه نصح ضمننده اخطار ايتدكده انلر دخى اول عمل دشوارى دوش ييهوشنه تحميل ايدوب هزار تعب ومشقت ايله وجوده كتورد كده اولكندن اصعب برمصلحت ديكرى اخطار انلرده آنى دخى ايشلمكه اجبار وهلم جرا اوقاتى بوحال اوزره كذار ودائما نصح وپنديله غيريلر منتفع اولوب كندوسى ثقلت وجفايه كرفتار اولمغله سوء مجازاتده جزاء سنمار كبى مثل ونصح وپنديله آخر كيمسه منتفع وكندوسى متضرر اولان كيمسه حقنده شولة الناصحه ضرب مثل اولمشدر

*) نكتهٔ تشمير ساعد كشف ساق * سعى وهمتله اموره اتساق (*

(تشمير الساعد) تركيبنده تشمير تشهير وزننده قولدن وپاچاقدن اثوابى يوقرى صيغايوب چرمكه دينور ساعد صاحب وزننده انسانك كفندن ديرسكنه قدر اولان عضوه دينور پس تشمير ساعد قول صغامق اولور (كشف الساق) تركيبنده ساق طبوقدن ديزه قدر اولان

عضوه

عضوه ديمكله پاچاغى آچمق وصيغامق معناسنه اولور لكن بوتركيبلر بركيمسه برمصلحته سعى واهتمامله مباشرت ايدوب بذل براى حصول اولمسنه بذل مقدور ايلمسندن كنايه اوله رق استعمال اولنورلر نته كيم لسانمزده دخى فلان كيمسه شو خصوصه اتك درميان ايتدى وصيغاندى چرندى وپاچالرى پاچاغى صيغادى تعبيراولنوركه معناى كنايه لرى مراد در اتساق اتفاق وزننده برنسنه منتظم اولمق معناسنه در

*) انلره ديمشكه اقار الشتاء * ناموافق وقتده اوله هباء (*

(اقار الشتاء) تركيبنده اقار همزه نك فتحيله قمرك جمعى اولمغله قيش كيجه لرينك آيلرى ومهتابلرى ديمك اولور لكن قيش كيجه لرنده بردوسردك شدتندن بوجيلر بوله كيده مديكندن وارباب ذوق مهتاب صفاسى ايده مديكندن * هنكام شتاده ليلهٔ قمراء ضايع وهبا اولمغله طبعه موافق اولميان وقتده حصوله كلان امر مرغوبه قمر الشتاء وجمعنده اقار الشتاء زبانزدهٔ بلغا اولمشدر

*) خد عذرا كوفهٔ بهجتمآب * حيف بن كوردم آنى غايت خراب (*

(خد عذراء) تركيبنده خد يكاق معناسنه عذراء عذارانك مفردى اوله رق بكرقز معناسنه اولديغى الف قافيه سنك التنجى قطعه سنده كچمش اولمغله مآل تركيب جاريهٔ مليحهٔ خريده نك جمع محاسن اولان روى دلجويى ديمك اولور لكن تركيب مزبور بطريق التشبيه نهر فراتك كنار غربيسنده واقع اقليم ثالث بلدانندن كوفه شهرينه اطلاق اولنور بلدهٔ مزبوره الف قافيه سنك قطعهٔ خامسه سى شرحنده بيان اولنديغى اوزره عصر سلفده بغايت ابادان وازهر جهت ايله معمور ورونق وبهجتك مرجع ومآبى اولمغله كمال حسن ايله مشهور اولديغيچون اطلاق اولنمشدر في الاصل مانند بغداد بربندر عظيم اولوب الحالة هذه برقريه مثابه سنده قالديغى وآنكدخى بيوت ومنازلى * پاسبانى يوم اولو بدر پرده دارى عنكبوت * مصراعنه ماصدق اولديغى ايران سفارتنده ناظمك مشهودى اولمغله اظهار اسف ايلدى

*) اولدى هم ديك مزبد اول حقير * جلب ايده حددن فزون نفع كثير (*

(ديك مزبد) تركيبنده ديك دالك كسريله خروس معناسنه درمزبد باء موحدهٔ مشدده نك كسريله محدث وزننده بررجل اسميدركه مزبد مضحك ديمكله معروفدر صاحب المذهب امام مالك حضرتلرينه معاصر ايدى مزبدك وخروسنك قصه سى اولدركه مزبد مزبور شوخ مزاج ومضحك وعاليجناب اولمغله فقير الحال ايكن تجمل ايدردى زياده ضرورت حالى اثناسنده اتفاقى عيد اضحى كلدى دار افلاس مدارنده اكله صالح فقط برسالخورده خروسندن غيرى نسنه بولنمغله زوجه سنه امر ايتديكه بن صلوة عيدى ادا ايدوب كلنجه قدر شو خروسى ذبح وطبخ ايت بزده رسم عيدى اقامه واجرا ايده لم ديوب مصلى يه كتدى خاتون خروسى اخذ وكرفت ايده يم ديركن ديك مزبور لسان حال ايله اين المفر ديه رك بالاى بامه صعود واندن دار جاره هبوط ايلدى خاتون دخى وراسندن قالميوب اوراده طوتمق قصد ايتدكده جار ديكرك دارينه جان آتدى بومنوال اوزره جداردن جداره وداردن داره پرواز ايده رك كيمنك ديواردن كرپچ وكرمد مقوله سى نسنه لر دوشورمكله بن ديوارده بولنان نسنه لرى خاكسار وكيمنك قاروره وچينى مثللو اوانيسنى شكست مكست ايله اضرار وكيمنك سود وياغ وبال مقوله سى نسنه لرينى دوكمكله هر وارديغى دارده بركونه خسار ايلدى انجام كار خروس خاتونك پنجهٔ قهرينه كرفتار اولدقده جيران مزبد خاتونه خطابا بويله مبارك كونده بوخروسى بودرجه ازعاج ونفسكى بورتبه اتعابك وجهى نه در ديو استفسار اولدخى واقع حالى اظهار واخبار ايتدكده جيرانى اسخياء بنى هاشمدن اصحاب يسار اولمغله خاتونه برمقدار توقف ايدوب خروسى ذبح ايلمه بزجاريمزك بوحالده اولمسنه راضى اولمايز

دیوب درحال کیمی اوچ بش عدد غنم وکیمی برقاج رأس بقر وکیمی انواع ذخائر اهدا وارسال
ودارمزبدناطق وصامت ایله مالامال اولدی خاتون علی الفور برکبش سمینی ذبح ایله نصب قدور
واختباز ایچون تسجیر تنور ایدرکن مزید منزلنه رجوع ایدوب کوردیکه دارنک حولوسی شباه
وبقرات ایله ملاآن ومطبخی انواع خیرومیر ایله طولوب همحال مطبخ توانکران اواش خاتوننه
آیا بوقدر خیر ونعمانه جهتدن رونما اولدی دیو سؤال اولدخی بیان ماجرا وحکایهٔ حال ایتدکده
مزیدك خانهٔ خاطری لبریز سرور وعید بربالای عید ایده رك غایت فرحناك ومسرور اولوب
مضحك ایکن ضاحك وعائل ایکن مال فراوانه مالك اولدی ودیك میمون جالب نفع افزین اولمغله
فیمابعد رعایت واحترامنده سرموقصور ایلمه دیو خاتونه تنبیه اکید ایله وصیت ایلدی بنابرین
دیك مزید مثل اولوب بیقدر وحقیر ایکن حددن زیاده منافع جلب ایدن کیمسه حقنده ووضیع
ومبتذل ایکن شان وشرف تحصیل ایدن کیمسه حقنده ضرب اولندی قالدیکه نسخ نظمده
صاحب الدیك مدید وزننده مزید واقع اولمش ایسه ده ابومنصور ثعالبینك نفحه سنده ومحاضراتده
مثبت ومقید اولدیغی اوزره محدث وزننده مزید اولوب واعجامدن قطع نظر املاده مشابهت
بولنمغله نسخ منظومه تحریف وتصحیفه محمول اوله رق مصراع اول تغییر اولندی

*) دودة القز اولکه غیره نفع ایدر * کندو نفسینه ویرر اماضرر (*

(دودة القز) ترکیبنده دوده دال اولینك ضمی وثانیه نك فتحیله کوچك قورتجغزه وبوجکه دینور
اغاجده ومیوه ده وسرکه ده وقاذوراتده تکون ایدن قورتلر والبسه یی افساد ایدن کووه وایپك
بوجکی مقوله لری دوده انواعندندر (قز) قافك فتحی وزای معجمه نك تشدیدیله ایپکه وابریشمه دینور
پس دود القز ودودة القز ایپك قوردی دیمکدر که اطوار غریبه واحوال عجیبه صاحبی اولان
بوجکدر وبودابه نك حال وشانی کندی نفسنی وقایه ایچون نسج واعمال ایتدیکی حریر کندینك
اهلاك واعدامنه وغیریلرك انتفاعنه وحصول مرامنه مؤدی اولمغله اهل لسان بطریق التمثیل
کسب ماله حرص واکباب وجمع وادخار ایچون دائما نفسنی اتعاب ایتمك معتادی اولان غافل
خیبتمآب ایچون ضرب مثل ایتمشلردرنته کیم ابوالفتح البستی اشبو * الم تران المرء طول حیاته *
معنی بامر لایزال یعالجه * کدود کدودة القز ینسج دائما * ویهلك غما وسط ماهوناسجه * نظمیله
وشاعر دیکر * یفنی الحریص بجمع المال مدته * وللحوادث مایبقی ومایدع * کدودة القز ماتبنیه
یهلکها * وغیرها بالذی تبنیه ینتفع * نشیده سیله بومعنایه ایما ایتمشلردر

*) ابرة الخیاط هم ایدن زیان * غیرینك نفعن ارایوب هرزمان (*

(ابرة الخیاط) همزه نك کسریله درزی ایکنه سی دیمکدر ایکنه نك حالی کثرت استعمال ایله
آشنمق وقیرلمق مثللو ضرر وزیان ودرزی اجرت خیاطت وصاحب الثوب کرم وسردن نفسنی
وقایه وصیانت ایتمك نمایان اولدیغندن اهل لسان ترکیب مزبوری مثل طریقیله کندی مصالح
ومنافعنی براغوب دائما پیر عشقنه آخرك مصلحتیله اوغراشن آفرین دلبسنه اطلاق ایدرلر

*) دیندی شول اشخاصه تجار هجر * نفع آررکن ایده لرپك چوق ضرر (*

(تجار هجر) ترکیبنده تجار فجار وزننده بیع وشرا ایدن تاجرك جمعی هجر فتحتینله عمان ایله بصره
بیننده بحرین اطلاق اولنان بلده نك مجموع اراضیسنك اسمی اولمغله معنای ترکیب برای تجارت
ارض هجره کیدن کیمسه لر دیمك اولورکه مراد زمان سالفده هنوز طریق تجارته مهتدی اولمیان
نوهوسان تجاردن برقاج کیمسه لر مال ومتاع محلندن اوزاق کتدکجه قیمتی افزون اولور خیالیله
ینبوع النخل جانبندن کلیتلو خرما الوب بلادینه کتدیلر کوردیلرکه اوطرفده سرمایه دن
رخیص بهاایله دراوردادن دخی نقل ایله دیار آخره عزم ایتدیلر والحاصل هر واردقلری یرده رایج

اولیوب کاسد اولمغله طی مراحل ایدرك انواع خرمانك کانی وجیدی واعلاسنك معدن ومکانی
اولان ارض هجره حط رحال وبضاعهٔ مزجاتلرین دیار بدیار کزدیرمدن ملال کلمکله چاروناچار
یوق بهاسنه فروخت ایتمکه قرار وبرملریله کلی زیان وخسار ایتدیلر فیمابعد حال خسران مآللری
مثل اولوب جستجوی منافع ایدرکن کلی ضرر وزیانه اوغرایان کیمسه حقنده ضرب اولندی
ودخی انواع معارف وفضائل ایله متحلی اولان ذاتك مجلسنده اظهار کمال داعیه سنده اولان
حدینی بلمزخود فروش کیمسه حقنده * کمستبضع التمر الی هجر * مثلی ضرب اولنور وهجر یمنده
بربلده نك وقرب مدینه ده برقریه نك دخی اسملریدر قلال هجریه بونلرك برینه منسوبدر

*) دیندی حسن الظن انکیچون غفلته * مکرناسه مانع اولوردقته (*

(حسن الظن) اضافتله برکیمسه غیریلری صادق ومستقیم وایوصانمق معناسنه در لکن سببیت
علاقه سیله مجازا خالی ذهنلکه وغفلته اطلاق اولنور زیرا غفلت حیله کاران ناسك مکر وحیله سنه
ودسیسه وخدعه سنه قلت مبالات وعدم دقت ایله حسن ظنه سببدر

*) اصلی یوقدن کوسترش بی آب وتاب * قوری عنوانیله رقراق السراب (*

(رقراق السراب) ترکیبنده (رقراق) وقواق وزننده یلابیمق وپارلدامق معناسنه (سراب)
شراب وزننده موسم صیفك صیجاق کونلرنده نصف نهار وقتنده چوقور اووه لرده یره
ملاصق اوله رق صوکبی لمعان ایدرشکلنده ایراقدن کورینن پوصارق معناسنه اولمغله معنای
ترکیب سراب مزبورك ایشیلیوب پارلمه سنه دینور لکن لسان فصحاده بطریق الاستعاره
برکیمسه نك اصلی فصلی یوق قوری عنوان ایله رونقسز ومالسز عرض کالا وکوسترش ایده رك
پارلمه سنده مستعملدر

*) وعدکاذبدر دخی لمع السراب * تشنکان پارلرصانورکو یاکه آب (*

(لمع السراب) اضافتله سراب مزبورك صوکبی لمعان ایدوب پارلمسی دیمکدر لکن اهل لسان
ترکیب مزبوری بطریق التمثیل وعدکاذب معناسنده استعمال ایدرلر زیرا سراب محل بعیددن
آب ناب هیئتنده لایح اولمغله تشنکان یعنی صوسزلرانی صو پارلیور ظنیله سوی سرابه شتاب
ایدرلر محلنه واردقده مأموللرندن مأیوس اولدقلری کبی خواهشکران آب احسان دخی
اصحاب ثروتدن کندیلره برنسنه موعود اولدقده انجاز خلیاسیله حرارت ضرورتی اطفایه
دالشنه ایکن مواعید عرقوبیه دن اولدیغی واضح اولدقده درکار اولان حرمانلری باعث تمثیلدر

*) اولدی هم مخ البعوض ایچون مآل * اوبله نادرکیم بولنماسی محال (*

(مخ البعوض) ترکیبنده مخ میمك ضمی وخاء معجمه نك تشدیدیله کمکده اولان ایلك معناسنه
(بعوض) یهود وزننده سیوری سکك معناسنه اولمغله سیوری سکك ایلکی دیمك اولور
صاحب کشافك * یامن یری مد البعوض جناحها * فی ظلمة اللیل البهیم الالیل * ویری عروق نیاطها
فی نحرها * والمخ فی تلك العظام النحل * اغفر لعبد تاب من فرطاته * ماکان منه فی الزمان الاول *
نظمیله اولان مناجاتنك ظاهری اوزره مخلوقاتك اضعف واصغرندن اولان بعوضك عظم ومخی
وارایسه ده ابصاری بصیر حقیقی یه مختص برحال وغیریلرك احساس ومشاهده سی امر محال
اولمغله مانند کبریت احمر ناموجود یاخود غایت عزیز ونادر الوجود اولان نسنه حقنده (اعز
من مخ البعوض) مثلی ضرب وایراد اولنور کذلك شاعرك * ابحنك کل ماتحویه کفی * ولوکلفتنی
مخ البعوض * قولنده اولدیغی کبی موجود اولمیان نسنه ایله تکلیف اولندقده (کلفتنی
مخ البعوض) امثال عربدندر

*) زینة الله دینسه مقصود ومرام * جامهٔ خوب ومزینندر تمام (*

(زينة الله) تركيبى * قل من حرم زينة الله التى اخرج لعباده * نظم جليلنك تفسيرنده مذكور اولديغى اوزره نباتدن اخراج اولنان قطن وكتان وحيواندن اخراج اولنان حرير وصوف مقوله سندن اتخاذ اولنان ملابس جميله يه واسباب تجملدن اولان البسهٔ مزينه يه اطلاق اولنور

*) نكتهٔ فالوذج السوق اولدى هم * ظاهرا خوب ودرونى اوله كيم (*

(فالوذج السوق) تركيبنده (فالوذج) ذالك فتحيله لغت مولده يا خود پالودهٔ فارسيه معربى اولمق اوزره اطعمهٔ لذيذه دن پلته ومحلبى والماسيه تعبير اولنان حلويانه دينور (سوق) سينك ضميله چارسو و بازار معناسنه اولمغله معناى تركيب چارشو محلبى سى ديمك اولور چونكه بو مقوله اطعمه نك اسواقده خرج عالم اوله رق صاتلمق اوزره معمول اولنلرى اكثريا نيك وبدى تميزه مقتدر اولميان صبيانى الداتمق داعيه سيله مصنوع اولوب صورت ظاهره سى ياغى پالوده حقيقتى بى مزه اكله آلوده اولديغيچون على طريقة التمثيل شكل ومنظرى حسن وخوى وخلقى بد ومستهجن اولان كيمسه حقنده ضرب مثلدر

*) ديمسه مرآت الغريبه بيلنه در * پاك وصفوتلى مجلا نسنه در (*

(مرآت الغريبة) مشكات الحبيبه وزننده وطن وديارندن دور وعرض كالاى جمال ايده جك اهل وجيراندن اغتراب ايله پرشور اولان خاتونك آينه سى ديمكدر چونكه مبتلاى كربت غربت اولان زن نظر مرآته رغبت ايتديكندن آينه سى ژنك و پاسدن عارى وناظرك نفسيله طونو قلمقدن خالى اولمغله مطلقا پاك وصفوتلو ومجلا اولان نسنه يه مرآت الغريبه ديلمشدر لكن نفحهٔ ثعالبى ده ومجمع الامثال مختصرنده مسطور اولديغى اوزره غريبه قوم وعشيرتنك غيريه تزويج اولنان خاتوندركه وجهنك محاسن ومقابحندن برشئ اخفا ايتمك ايچون دائما مرآتنه جلا وپروب سيلكى تعهد ايدر اولمغله آينه سى غايت مجلوه اولور بناء عليه برنسنه زياده نقى وصاف اولدقده (انقى من مرآت الغريبه) ديو ضرب مثل اولنور وزياده مجلى وتابدار نسنه بوكا تشبيه اولنور نته كه ذوالرمه نام شاعرك * ووجه كمراة الغريبة اسجح * قولنده واقعدر خذ ما صفا ودع ما كدر

*) ديديلر شول حوضه مرآت السما * كيم اوله آينه وش صفوتنما (*

(مرآت السما) اضافتله فلكك آينه سى ديمكدر لكن ناظمك اشعارى اوزره بطريق التشبيه شول حوضه اطلاق اولنور كه درونى نظافتلو پاك وصوبى صافى و براق اولغله صورت سما كنديده منعكس اولور اوله

*) ربط امنيت ايمش حبل الجوار * حبل عى اولمش دخى دشواركار (*

(حبل الجوار) تركيبنده حبل حانك فتحيله ايپ واورغان مقوله سنه دينور وعهد وپيمانه اطلاق اولنور (جوار) كتاب وزننده قومشولغه دينور و بر كيمسه يه لدى الاقتضا امداد واعانه وحفظ وحمايه ايلمك اوزره عقد اولنان عهد وامانه وميثاق وپيمانه اطلاق اولنور پس معناى اولرينه كوره استعاره طريقيله وثانيلره كوره اضافهٔ بيانيه ايله بر كيمسه يه اطمينان ايله ربط قلب ايدوب اندن كمال مرتبه امنيت ودوستلغنه وثوق واعتماد ايتمك معناسنه اولور (حبل العى) تركيبنده (عى) عين مهمله نك فتحى ويانك تشديديله شول كيمسه يه دينوركه مراد ايلديكى ايشك يولنى بيله ميوب وبوله ميوب شاشوب قالمش اوله ياخود مباشرت ايلديكى خصوصك عهده سندن كله ميوب عاجز وناچار اولمش اوله پس حبل العى عاجز ودرمانده ايچى ديمك اولوب و برنسنه دن اظهار عجز اول شيئك عسر وصعوبتنى مستلزم اولمغله تركيب مزبور زياده كوچ ودشوار اولان كار مشكلده استعمال اولندى نسخ مطبوعه ده مهمله بدلى

معجمه ايله حبل الغى دوشمكله ازغونلق وضلال ايپى ديمك اولور انكدخى توجيهى قابلدر

*) همدخى مفهوم منديل الامان * راى ايچون المق اكابردن نشان (*

(منديل الامان) تركيبنده (منديل) ميمك كسريله قنديل وزننده پيشكير ودستمال مقوله سنه دينور (امان) سحاب وزننده خوف وخطردن آسوده وقورقسز اولمق معناسنه در ملوك سالفه دن برى خصميله محاربه اثناسنده برطاقم مناديل ملوكانه استصحاب ايدوب حين غلبه ده جانب خصمدن اخذ وكرفت اولان كيمسه لردن راى طلب ايدنلره علامت امان اولمق ايچون برر ينى احسان انلر دخى باشلرينه اورتمكله زير حمايه ده اولدقلرين اعلان ايتمرله فيما بعد كائنا ما كان رؤسادن راى ايچون النان نشانه اطلاق اولندى

*) حيرة النجم اولدى شاشقن كزمه هم * حيرة الضب اوله شاشمق دمبدم (*

(حيرة النجم) تركيبنده (حيرت) غيرت وزننده شاشقنلق معناسنه (نجم) نونك فتحيله يلدز معناسنه اولمغله يلدزك تحيرى وشاشمه سى ديمك اولور بوراده نجمدن مراد قطعهٔ سماويه ده مذكور اولان خنس وكنس دركه سبعهٔ سياره دن زحل ومشترى ومريخ وزهره وعطارددر بونلرك سائر نجوم كبى شرقدن غربه سير وحركتلرندن غيرى كنديلرنده بشقه جه حركت مخصوصه لرى دخى اولوب اول حركه لرنده اوضاع متحيرانه ايله كاه تثاقل و بطائت وكاه شتاب وسرعت وكاه مكث واقامت وكاه استقامت اوزره حركت وكاه دخى ادبار ورجعت ايتمرله بونلره خمسهٔ متحيره اطلاق اولندى بو ملابسه ايله بر كيمسه دن صادر اولان حركات نامنتظمه والهانه يه * حيرة النجم * وامقوله كيمسه يه * احير من النجم * مثللرى ايراد اولنور (حيرة الضب) تركيبنده ضب ضادك فتحى وبانك تشديديله حشرات ارضدن كلر ديدكلرى جانوره دينور و بوكلر قسمنك طبعنده نسيان اولمغله اكثريا يجرينى واينى ضايع ايدوب اوراده بوراده متحيرانه هيمان وشاشقن شاشقن كشت وكذار وجولان ايتديكى مشهود اعراب وعربان اولمغله حيرت وضلالده وحمق وبلادتده مثل اولوب بو صفتلر ايله متصف اولان كيمسه لر حقنده * احير من الضب واضل من الضب وابلد من الضب * ديو ضرب مثل اولنور

*) اولدى هم مفهوم اسلوب الحكيم * ايتمه تعريض كلامى مستقيم (*

(اسلوب الحكيم) تركيبنده اسلوب همزه نك ضميله طريقت وطرز وطور معناسنه (حكيم) امير وزننده حكمت ايله يعنى علم ومعرفت وقول وفعلده اصابت ايله متصف كيمسه معناسنه اولمغله اسلوب الحكيم ديمك كنديه مهم اولانك غيريدن سؤال ايدن سائله مسئولنك غيريدن جواب ويرمكله سكا لايق اولان اوندن سؤال دكلدر بلكه شو جوابك مسئله سندن سؤالدر ديمك قصديله متكلمك اهمى تركى اوزرينه تعريض ايتمكدر

*) حاطب الليل ايلين خلط كلام * سويليو بده كفتكوى بى نظام (*

(حاطب الليل) اضافتله كيجه وقتى حطب جمع ايدن اودونجى يه دينور لكن تركيب مزبور بطريق التشبيه ديرمه چاتمه قارمه قاريش نظامسز ورابطه سز كلام سويليان كيمسه يه اطلاق اولنور جهت اطلاق ظلمت ليلده اودون ديوشيرن كيمسه النه نه راست كلورسه آلديغى كبى بودخى خلط كلام ايدوب لسانه رطب و يابس نه كلورسه آنى تفوه ايتديكيدر كذلك سكوتى موسقى برينه كچركن بنه آغزى طورمايوب صاچه صپان كلامله دير درياته مجبور اولان مكثار و بكشاق كيمسه يه اطلاق اولنور وجه اطلاق حاطب الليلك بركدير ديكى چالى چرپى ايچنده بعضا يلان وعقرب مقوله سى موذيات بولنمغله من حيث لا يشعر انى دخى حامل اولوب الى بلاسنه اوغراديغى كبى آغزينه نه كلورسه انى سويليان ياوه كو دخى اكثريا ديلى بلاسنه اوغراديغيدر

*) خیط باطل اولکه غایتده طویل * طول قدی حمقنه اوله دلیل (*

(خیط باطل) اضافتله ایام صیفده نصف نهار وقتلرنده جانب سمادن اشاغی طوغری اورمجك آغنك خیوطی کبی اینجه اینجه ایپ رسمنده اوله رق هواده اوینار کبی مرئی اولان خیوط موهومه یه دینورکه اوزونلقده واینجه لکده مثل اولوب * اطول من خیط باطل وادق من خیط باطل * دینور و بوکا مخاط الشیطان ولعاب الشمس دخی دینلور چوجقلر شیطان اورمجکی تعبیر ایدرلر لکن ظرفا ترکیب مزبوری علی طریق التشبیه قیافتمه قولنجه طول قدی حماقتنه دلالت ایدن پك اوزون بویلو کیمسه یه اطلاق ایدرلر وجه تشبیه طول بی طائلدر وحقیقتده اصلی ووجودی اولمیان نسنه یه ده اطلاق ایدرلر

*) پك زیاده حمق ایمش حمق بجی * آنکیچون یازدیلر چوق ماجرا (*

(حمق بجی) ترکیبنده بجی جیمك ضمی وحانك فتحیله هدی وزننده فزاره قبیله سندن دجین بن ثابت نام کیمسه نك لقبی یاخود غیری بر کیمسه نك اسمیدر و بو بجی عربك نصر الدین خواجه سیدر ساده دل وخالی ذهن بر کیمسه اولمغله کندیدن ابلهانه صادر اولان افعال واقواله دائر فقره لر کتب ادبیه ده مسطوره وحکایاتی بین العرب خواجه مرحومك حکایاتی کبی اضاحیك مشهوره دندر ازجمله ترجمهٔ قاموسده مذکور اولدیغی اوزره برنارلاده برکون چفت سوردکی اوته بری اولطه ایده رك برنسنه جستجو ایدرکن بر کیمسه کوروب سببندن سؤال ایلدکده بکن هفته بو تارلانك ایچنه برمقدار اقچه دفن ایتمشیدم حالا بوله میورم دیدی اول کیمسه آیا هیچ برنشان ایلدکمی دیدکده بلی اول کون اوزرنده برقطعه سیاه سحاب اولمغله آنی نشان ایتمشیدم اول سحابه یی دخی کوره میورم دیدی ونفحهٔ ثعالبیده مسطور اولدیغی اوزره بجی برکون برطرفه کیدرکن یولده برطاقم چوجقلره تصادف ایدوب اللرنده برطوغان میته سنی اشاغی یوقاری آتوب اوینارلر کوردکده بازیٔ مرده نك اشتراسنه طالب اولوب بونی بکا بردرهمه صتارمیسکز دیدکده انلر دخی بلی دیمکله بردرهم ویروب آلدقده چوجقلر آیا بو اولمش طوغان برصوغان ایتمز ایکن بردرهم ویروب الدیغك نه حماقتدر دید کلرنده ای احمقلر یا بو دیری اولسه اللی آلتونه ویرمزلر دیو جواب ویردی ومختصر ربیع الابرارده مزبور اولدیغی اوزره مرقوم برکیجه پدرینك جاریه لرندن برینك یتاغنه واروب جاریه یی اوخشامغه باشلدقده جاریه اویانوب کیمدر او دیدکده صوص بن بوبام دیمکله جنحه سنی توریه واخفا خلیاسیله آچقده براقدیغی مثللی حماقتلری اکثر من ان یحصی اولمغله فیما بعد حمق و بلادتی جلی اولان کیمسه حقنده احمق من بجی ضرب مثل اولدی

*) حمق بیهس اویله برشیٔ عجاب * کیم اوله احمق ایکن حاضر جواب (*

(حمق بیهس) ترکیبنده بیهس حیدر وزننده بین العرب بجی وابن هبنقه کبی حماقت ایله معروف بر کیمسه در لکن مع حماقته تعجب اولنور حیثیتده محلکوی وحاضر جواب اولمغله احمق حاضر جواب حقنده ضرب مثل اولمشدر ازجمله بیهس مزبور بر کیمسه ایله نهانی حسبحال ایدرلر ایکن برآخر کیمسه کلوب نه یلان سویلشیورسکز دیدکده سزك اوصاف جمیله واخلاق حمیده کز ذکریله اکلنیور ایدرك دیدیکی کبی

*) کارمکروهه دینور حکم النسا * مرد اولنلر اینسون اندن اتقا (*

(حکم النسا) اضافتله عورتلرك حکمی یعنی شول نسنه شویله در یاخود شویله اولسون دیو امضا ایتدکلری معناسنه در چونکه طائفهٔ نسوان ناقصات العقل والعرفان اولملریله اکثریا حکم وقضالری نهج اصابتدن بیرون وخطا وخلله مقرون اولدیغی * شاوروهن وخالفوهن *

اثرندن دخی * ذل من اسند امره الی امرأة * خبرندن مستباندر پس بو ملابسه ایله مطلقا وهن وخطاده وتنفر واستکراه اولنه جق امر ناسزاده ضروب امثالدن اولمشدر کذلك (رأی النساء) ترکیبی دخی مثل مزبورك مثلیدر نتکیم شاعر اشبو * ثنتان یعجز ذوالصناعة عنهما * رأی النساء وامرة الصبیان * اما النساء فمیلهن الی الهوی * واخو الصبی یجری بکل عنان * نظمیله ایضاح مآل ایلمشدر

*) پك ثقیل آدم ایمش حمای روح * بختشوعه اویله ایتمشدر سنوح (*

(حمی الروح) اضافتله روحه عارض اولان سته دیمکدر لکن مراد علی طریق التشبیه غایت کران جان ومنفور القلوب اولان مستثقل کیمسه اوله جقدر که ثقلت جلدی حمای محرقه آسا اهل مجلسه کلال وانقباض وملال ایراث ایتمکله دفعنه چاره جوی اولورلر و بو یله ثقیل الروح حقنده بو تعبیر ابتداء هارون الرشیدك رئیس الاطباسی اولان بختشوع بن جبرائیل نام حکیمك خاطرینه سنوح ایتمش اولدیغی تصحیح کردهٔ ناظم اولمش کبی منفهم اولور لکن نفحهٔ ثعالبیده مسطور اولدیغی اوزره بختشوع حکیم مأمون خلیفه یه (یا امیر المؤمنین لاتجالس الثقیل فانا نجد فی کتبنا ان مجالسة الثقیل حمی الروح) دیدیکی متقدمیندن حکایه اولدیغی مفیددر قالدیکه بختشوع یاء مثناة تحتیه نك فتحی وخاء معجمه نك سکونی وتاء مثناة فوقیه نك فتحی وشین معجمه وعین مهمله ایله اسم سریانی اوله رق عبد المسیح معناسنه در کذا فی هامش روض الاخبار

*) اهل ثقلت دفعنه حسن حیل * خاتم طاووس ایمش ضرب المثل (*

(خاتم الطاووس) ترکیبنده خاتم مایختم به معناسنه درکه مهر تعبیر اولنور و برنسنه نك آخرینه وصوکنه دینور (طاووس) طیر معروفك اسمیدر وکومشه دینور واسماء رجالدندر پس معنای ترکیب طاووس قوشنك قویروغی یاخود طاووس نام کیمسه نك مهری یاخود کومشدن مصنوع خاتم دیمك اولو ناظمك بیانی اوزره ظرفا ترکیب مزبوری برمجلسه بسط بوریای کثافت ایله ایراث قبض ایدن ثقیل خراشی اعمال لطائف الحیل ایله دفع وازاحه ایتمه خصوصنده ضرب مثل ایتمشلر لکن مورد مثله ظفر یاب اولنه مدی

*) حالب الضأن اولکه غایتده دنی * همدخی خاسی الذهب جومردغنی (*

(حالب الضأن) ترکیبنده حالب جالب وزننده سود صاغیجی معناسنه (ضأن) همزه نك سکونیله قیون معناسنه اولمغله معنای ترکیب قیون صاغیجی دیمك اولور لکن قیون صاغمق معتادی اولان کیمسه اکثریا اسافل ناسدن چوبان مقوله سی اولمق ملابسه سیله دنی ومبتذل کیمسه دن کنایه اولور (خاسی الذهب) ترکیبنده خاسی عاصی وزننده جوز وفندق مقوله سیله بازیچهٔ طفلاندن اولان چفتمی تکمی اوینایان دیمکله التون ایله چفتمی تکمی اوینایجی کیمسه دیمك اولورکه آهنکسنه التون ویریجی غنی سخیدن کنایه اولور یاخود (حاسی الذهب) حاء مهمله ایله بین العرب جود وسخا ایله مشهور اولان عبد الله بن جدعان نام کیمسه درکه دائما التون طاسدن شرب واحتسا ایتمکله حاسی الذهب تسمیه اولندی بعده بطریق التمثیل هر برغنی سخی یه اطلاق اولندی

*) خسته دیمش دخی دهن الحصا * چون بخیلان سنکوش سختی نما (*

(دهن الحصی) ترکیبنده دهن دالك ضمیله یاغ معناسنه (حصی) عصا وزننده چقل تعبیر اولنان اوفاجق طاشلر معناسنه اولمغله چقل طاشی یاغی دیمك اولور لکن تشبیه طریقیله قلبلری طاش کبی سخت وقتی طاشدن یاغ چیقمدیغی کبی اللرندن عطا واحسانه دائر نسنه چیقمیان بخیللرك خست وامساکنه اطلاق اولنور

*) معنیٔ دهن ابی ایوب هم * سحر ایله ایتمك عملر دمبدم (*

(دهن ابی ایوب) اضافتـله ابو ایوبك تطیب ایچون سوردیکی یاغ دیمـك اولور که مراد
عباسیه‌دن منصور خلیفه‌نك وزیری ابو ایوب الموریانی اوله جقـدر وزیر مزبورك انواع
عطریات غالیـه دن مصنوع زیاده خوشبوی برنوع دهنی اولمغـله هر بار حضور منصوره
اعزام ایتدکـده انکله تدهن ایدردی مرحومك نزد خلیفه ده وقع واعتبـاری آن بآن
مزداد وهر برخصوصده منصور کندویه مجبور اوله رق رام ومنقـاد اولدیغنی ارکان دولت
معاینه ایتدکلرنده ابو ایوبك دهنی سحرایله معمولدر دیمه لرینه مبنی عمل سحرده مثـل اولوب
برکیمسه برشاهی یاخود غیری برصاحب جاهی کنـدویه رام وتسخیر ایتـدکده * معه دهن
ابی ایوب * دیو ضرب مثـل اولدی

*) خبط عشوا گاه اصابت گه خطا * هم دینور مطلق خطایه جابجا (*

(خبط عشواء وخبط العشواء) ترکیب اضافیلرنده (خبط) خاء معجمه نك فتحیله کیجه وقتی گاه
جاموره وچقوره وگاه خس وخار مقوله سی شیٔ محذوره باصه رق کور کیدیشی کبی کورمه دن
کتمك معناسنه (عشواء) حمراء وزننده کیجه ایله کوزی کورمکله اایاقلرینی کیفما اتفق
اورایه بورایه اوروب چاله رق یورر اولان ناقه معناسنه اولمغـله شبکور دوه نك کورمه دن
کیدیشی دیمك اولور لکن فصحا ترکیب مزبوری گاهی اصابت وگاهی خطا ایدن کیمسـه نك
حالنی بیـان معرضنده ضرب مثـل ایدوب یخبط خبط العشواء دیرلر نتکیم زهیر بن ابی سلمی
اشبو * رأیت المنایا خبط عشواء من تصب * تمته ومن تخطئ یعمر فیهرم * نظمیله
ایما ایتمشـدر وبعضا دخی مطلقـا خطاده استعمال ایدوب قول وفعلنده دائمـا خطا ایدر
اولان کیمسه حقنـده * رکب متن عمیـاء * وخبط خبط عشواء * واخبط من عشواء *
مثللرینی ایراد ایدرلر

*) رنج نقرس آدی داء المترفین * اغنیا چونکیم اولور راحت نشین (*

(داء المترفین) ترکیبنده داء مد ایله علت ومرض معناسنه (مترفین) نعمت چوقلیغی معنـاسنه
اولان اترافدن اسم مفعولك جمعی اولمغله معنای ترکیب رزق ونعمتی وسعتلی وحسن زندگانی ایله
بکام ورفاهیتلی کیمسـه‌لرك رنج وعلتی دیمك اولور لکن ظرفا اکثریا اعمـال شاقه کلفتندن آزاده
وامین وناز ونعیم ایله بستر راحتـده تن پرور ومربع نشین اولان گروه مترفینه اصابت ایدن
یاخود انلره چندان مضر اولمغله حاللرینه نوعا ملایم عد اولنان نقرس علتنه اطلاق ایدرلر
(نقرس) زبرج وزننـده برگونه ورم ووجع اسمیدر که طوپوقلرك وایاق پرماقلرینك مفصللرنده
یعنی اوینـاق یرلرنده حادث اولور

*) اولدی داء البطن اول سر نهان * زاولمیه ظاهرده بردرلو عیـان (*

(داء البطن) اضافتـله قارن آغریسی ویورك آغریسی تعبیر اولنان وجع معنـاسنه‌در لکن
بطریق التشبیه درون انسانده مضمر ونهان اولوب بروجهله خارجده نشان واماره سی نمایان
اولمیـان سر سربسته یه اطلاق اولنور ودفعنه چاره وعلاج مشکل اولان شر مستوره وفتنهٔ
مجمعه یه دینور نته کیم بعض سلف حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه فتنه سنی بیانده
* ان هذه الفتنة کداء البطن لایدری من این یؤتی له * بیورمشدر وشاعرك * وبعض خلایق
الاقوام داء * کداء البطن لیس له دواء * قولنده شر مستوره اطلاقی مستور دکلدر

*) اخون من ذئب پك خائن اولان * هرکسه بیهوده خصم مال وجان (*

(اخون من ذئب) ترکیبنـده اخون زیاده خائن وغدار معنـاسنه (ذئب) نون قافیه سنك
قطعـهٔ سادسه سنده کچدیکی اوزره ساعدن قورد معنـاسنه در وبو قورد نوعی بین العرب

خیانت وغدر وختل وخبث طبع وظلم وعداوت وعدو یعنی سرعت سیر مثللی صفات مختلفه ایله
متصف وبو صفتلرده یگانهٔ سبـاع اولمغله هر بر وصفی مثل اولوب * فلان اخون من ذئب *
واغدر من ذئب * واختل من ذئب * واخبث من ذئب * واظلم من ذئب * واعدی من ذئب *
واجول من ذئب * دینلور

*) ذئب یوسف یوغیکن هیچ تهمتی * تهمتك ایله بولمق شهرتی (*

(ذئب یوسف) علیه السـلام که قصه وحکایتی وکندویه عزو اولنان تهمت وجنایتدن
براءتی تفاسیر وتواریخـده خصوصا مولانا جامینك ونظامینك وحمدینك یوسف وزلیخا نام
مؤلفاتنـده مسطور والسنه ده مشهور اولمغله مثل اولوب برکیمسـه اصلا صنعی ومدخلی
اولمدیغی جنحهٔ فظیعـه ایله افترایه اوغرایوب اتهام اولنـدقده تشبیها ذئب یوسف
اطلاق اولنور

*) ذئب الانسان اولدی شیطان لعین * آدمه چونکیم اودر خصم مبین (*

(ذئب الانسان) بانطق نبی ذیشان دشمن دین آدمیان اولان شیطـان لعنت عنواندن
عبارتدر نته کیم امام احمد بن حنبل وطبرانی اسناد جید ایله * الشیطان ذئب الانسان
کذئب الغنم * حدیث شریفنی روایت ایتمشلردر یعنی ذئب متعارف نوع غنمی نه‌کونه
وادیٔ هلاکه اوغرادوب اغتیـال ایدر ایسـه شیطان دخی نوع بنی آدمی اویله ورطهٔ
هلاکه القا واضلال ایدر دیمك اولور

*) ذئب اهبان بر عجب سر غریب * غیر ناطق سویلمك نطق عجیب (*

(ذئب اهبان) اهبانه تکلم ایدن قورد دیمك اولور (اهبـان) عثمان وزننده صحابهٔ کرامدن
اهبان بن اوس الاسلمی حضرتلریدر قصه سی اولدر که مومی الیه قبل الاسلام جوار مدینه ده
قیونلرینی کودرکن ناگاه برقورد کلوب قیونك برینی سوریدن آیردقده اهبان دخی صیحه ایده‌رك
اوزرینه هجوم ایتدکده قورد قیونی براغوب قویریغی اوزره اوتوروب کلام فصیح ایله یاعبدالله
بنمله رزقم بینه حائل می اولورسن دیدی اهبان دخی نه عجب امر غریبـدر که قورد بکا کلام
سویلیور دیدکده قورد ینـه تکلمه آغاز ایدوب سکا بوندن اعجبنی خبر ویره یم دیه‌رك الی ایله
مدینهٔ منوره یه اشارت ایدوب شو خرمالغك ایچنده یاخود شو حرتین بیننده الله تعالینك رسولی
نامده اولمشی واوله‌جغی خبر ویرر وخلقی ایمان وتوحیده وطاعت رب مجیـده دعوت ایدر اکا
اجابت ایتمز سکز دیدکده اهبان حضرتلری همان قیونلری ودیعهٔ خیر الحـافظین ایده‌رك
علی الفور رسول اللهه کلوب قصـه یی وقوعی اوزره قص وانبا وشرف اسلامله احراز
رتبهٔ عز وعلا ایتدکده فیما بعد کندویه مکلم الذئب واولادینه بنوا مکلم الذئب دینمکله شهرتما
اولدیغی کتب صحیحهٔ احادیثده مسند ومثبتدر بنابرین قصه زیاده اعجب واغرب اولان نسنه
حقنده هو ذئب اهبان وهذا کذئب اهبان دیو ضرب مثل اولندی

*) چوق زمان کین طوتمه‌در حقد الجمل * خصلت مذمومه درصانمه گوزل (*

(حقد الجمل) ترکیبنده حقد حانك کسریله عداوتی قلبنده امساك ایتمـك یعنی درونده کین
طوتمق معنـاسنه (جمل) فتحتینله ارکك دوه معناسنه اولمغله معنای ترکیب دوه کینی دیمـك
اولور چونکه دوه قسمی کنـدیدن رنجیده وآزار کوردیکی کیمسه یه کین باغلیوب مدت
مدیده دنصکره دخی فرصت بولورسه اخذ انتقـام ایتمك معتادی اولمغله کینه وانتقامده مثل
ولوب بوخصلت ذمیمه انسانده دخی بولندقده حقد الجمل اطلاق اولنـدی وبو مقوله حقود
وکیندار کیمسه یه لسانمزده دوه کینلی تعبیری رایکاندر

*) حلم نائم تیز کچن وقت حضور * دولت دنیا ایدر اویله عبور (*

(حلم النائم) ترکیبنده حلم حانك ضمیله احتلام کبی رؤیاده جماع ایتمك یعنی السنده دوش ازمق تعبیر اولنان حالت وقوعه کلمك معناسنه اولوب و بو حالت سریع الانقضاء برلذت موهومهٔ مخیله دن عبارت اولمغله سرعت وشتابله عبورایدن هنکام ذوق وصفادن ومقلوب لابقا اولان دولت دهر بیوفادن کنایه اولور * نته کیم بعض حکما تابوت اسکندری کوردکده * انظر الی حلم النائم کیف انقضی والی سحاب الصیف کیف انجلی * دیمشدر و بعض شعرا وصف دنیاده * احلام نوم اوکظل زائل * ان اللبیب بمثلها لایخدع * دیمشدر

*) حلم یقظان اولکه بی اصل وماکل * حالت رؤیا کبی وهم وخیال (*

(حلم الیقظان) ترکیبنده یقظان سکران وزننده نائمك ضدی اوله رق اویانق کیمسه معناسنه اولمغله بیدار کیمسه نك احتلام اولمه سی دیمك اولور بو حلم ایسه نوم ورؤیایه مخصوص اولوب حالت یقظه ده وجودی اولمدیغنه مبنی خارجده وجودی اولمیه رق قوهٔ واهمه ومتخیله ده متصور اولان آمال عاطله وامانی باطله مقوله سی مالیخولیایه اطلاق اولنور

*) کیزلو ایچمك باده یی شرب الیهود * کیفنی صاقلر اوقوم بدنمود (*

(شرب الیهود) اضافتله یهودیلرك شراب ایچمه سی دیمك اولور چونکه طائفهٔ خائفهٔ یهود هرنه قدر شرب خمر ایله مذاق آلود ایسه ده طوائف سائره کبی اعلان وافشا ایتمیوب صکاری یهودیلردن دخی ستر واخفا ایتمکله بعض عیاش بد معاشك لغرض ماتك وتنها باده نوش اولمسنه بطریق التشبیه شرب الیهود اطلاق اولندی

*) خدعة الایام ایمش نوش شراب * تاب غم تا ایتمیه قلبی کباب (*

(خدعة الایام) ترکیبنده خدعه تمره وغرفه وزنلرنده مکر وحیله معناسنه اولوب مضاف تقدیریله خدعهٔ هموم الایام دیمك اولمغله انسانه اکثر زمانده عارض اولوب تاب وحرارتی قلبه تأثیرایدن غم وحزنك طرد ودفعنه چاره وحیله دیمك اولور واشبو مقوله احزانك اندفاعی شرب مسکرات ایله ازالهٔ عقل وهوشه موقوف اولمق زعمنده اولان ظرفای فساق عیش ونوشه خدعة الایام اطلاق ایلمشلر

*) سرعة السمع اولمه در غایت سریع * سرعة العیر اویله هم سیر بدیع (*

(سرعة السمع) ترکیبنده سمع سینك کسری ومیمك سکونیله ارکك قورد ك دیشی صرتلانه آشمه سیله تولدایدن جانورك اسمیدر جانورمرقوم قوتده ضبعدن وجرأت وخفتده ذئبدن فزونتر اولدیغی خصوصا سرعة سیرده ریاح وطیوردن اسرع وتیز رو اولدیغی حیوة الحیوانده مسطور وبرکره پرتاو ایتدکده اوتوز ارشوندن زیاده صیچرادیغی ترجمهٔ قاموسده مذکور در بناء علیه سرعت وشتابده مثل اولوب زیاده تیز رفتار اولان انسان و بغایت یوکرك اولان حیوان حقنده * اسرع من سمع * ضرب مثل اولمشدر وجانور مرقومك قوهٔ سامعه سی نهایت درجه ده اولمغله حس سمعی قوی اولان کیمسه حقنده اسمع من سمع دخی ضروب امثالدندر (سرعة العیر) ترکیبنده عیر طیر وزننده حمار وحشی معناسنه در و بو حمار وحشی چراکاهه کتدکده خصوصا بر محلده انسان اولدیغنی حس ایتدکده زیاده تیز کیتمکله * اسرع من العیر * ضروب امثالدن اولمشدر

*) زهو دیك وزهو طاووس وغراب * یورینمکده ناز وجنبشله شتاب (*

وزهو الدیك وزهو الطاووس وزهو الغراب) ترکیبلرنده زهو سهو وزننده فخر وتعظم وعجب (وخیلا وکبر ونخوت معناسنه اولمغله معانیٔ تراکیب خروسك فخر وتعظمی وطاووسك عجب

وپنداری وقارغه نك تکبر وافتخاری دیمك اولور چونکه حسان طیوردن معدود اولان خروس شوخ طبع وزندوست مزاج اولمغله طاوقلر ایله اجتماع هنکامنده پهلوان واری آپل آپل یوریه رك و باشنی هوایه دیکوب بیون قباردوب قنادسوریه رك خروسلندیغی وطاووس دخی حسن صورتنه و ریاش منقشنه وزیباسنه نظر ایتدکده خصوصا دیشیسی کندینه ناظر اولدیغی حالده دجاجهٔ هندی کبی قباروب کروارى قویرق اچه رق و بال و پرینك زینت وآرایشنه بقارق طفره فروش مباهات اولدیغی وغراب خبا تماب دخی بیلمم نیه مبنی یوررکن باشنی ایکی طرفه اماله ایله کاه برقنادینك وکاهی اوبرقنادینك اوزرینه باقه رق اوضاع متکبرانه ایله خرام ورفتار داعیه سنده اولدیغی مشهود ظرفا اولمغله بونلرك زهو وفخری مثل قلنوب ناز وشیوه ایله خرامان اولان خود بین وخود فروش حقنده * ازهی من الدیك وازهی من الطاووس وازهی من الغراب * مثللری مضروب اولمشدر قالدیکه نسخ مطبوعه نك بو محلنده واقع * حسن طاوس اولدی حسن بر کمال * بیتی منظومه ده الی صحیفه مقدم بعینه مسطور واوراده شرح و بیانی مزبور اولمغله ثبت واملادن کف خامه اولندی

*) رجل طاوس اولدی شول شیء قبیح * نزد زیبانسنه ده اوله فضیح (*

(رجل الطاوس) طاوسك ایاغی دیمکدر چونکه نفس طاوس حسن ولطافتده مثل اولدیغی کبی زیاده قبیح اولان ایاقلری دخی قبح وکراهتده مثل اولوب بر زیبانسنه نك اجزاسنده برشیٔ کریه بولندقده یاخود اخلاق حمیدهٔ کثیره ایله متصف اولان کیمسه ده موروث فضاحت اولور بر خصلت ذمیمه بولندقده یاخود برایو کیمسه نك ولدی ناخلف اولدقده بطریق التشبیه * رجل طاوس اطلاق اولنور نته کیم بو معنالرده * انف الظبی وکلف البدر وشوك الورد * دخی مثللردر

*) شولکه ممکن اولمیه شیب الغراب * چون اودر دائم سیه بی ارتیاب (*

(شیب الغراب) ترکیبنده شیب عیب وزننده صاچ وصقال مقوله سنك اغارمقلغنه دینکله قارغه نك تویلرینك اغارماسی دیمك اولوب غراب ایسه آق بابالکبی طول ودراز معمر اولسه ده ینه بال وپری اغارمیوب دائما سیاه ریش اولدیغی امر آشکار اولمغله تأبیدده مثل اولمشدر مثلا شونسنه ابدا اولمزدیمه معرضنده * لایکون ذلك حتی یشیب الغراب * دیو وشوایشی ایشلمك بنم ایچون اصلا متصور دکلدر دیمه موقعنده * لاافعله حتی یشیب الغراب * تعبیریله ضرب مثل اولنور نته کیم * لاافعله حتی یبیض القار وحتی یلج الجمل فی سم الخیاط * دخی امثال تأبیددندر

*) چون غبار الشیب ایمش ریش سفید * کردپای اسب عمر نابدید (*

(غبار الشیب) ترکیبنده غبار غراب وزننده توز معناسنه اولمغله قوجه لق واختیارلق توزی دیمك اولور که بطریق الاستعاره ریش سفیدده یعنی صاچك صقالك اغارمسنده مستعملدر ماکل مثل موی سیاه اوزره عارض اولان بیاضلیغی مانند فرس رهوار کشت وکذارایدن عمر سابق متلاشینك کردپاینك یعنی ایاغندن قالقان بوز توزك سیاه نسنه اوزره ترا کمنه تشبیهه مبنیدر

*) پیر اولنجه اکله دم بن بی خبر * بل بوکلمك اولدیغی قوس الکبر (*

(قوس الکبر) ترکیبنده قوس قافك فتحیله یای معناسنه کبر کافك کسری و باء موحده نك فتحیله پیرلك وقوجه لق معناسنه اولمغله اختیارلق یایی دیمك اولور که پیرلك هنکامنده بل بوکلوب یای کبی مقوس اولمق حالتنده مستعمل مثلدر و بو معناده مثل اولدیغنه بالفعل نفسمده مشاهده ایتدیکمده واقف اولدم دیمکدر

*) اولیجق موی سفیدی آشکار * لحیه‌نك دیرلر که سربال الوقار (*

(سربال الوقار) ترکیبنده سربال قرطاس وزننده کوملکه دینور ومطلقا ملبوس اولان لباسه دینور وقار سحاب وزننده آغرمشر بلولکه دینور که محافظهٔ عرض ناموسی موجب خصلت حمیده‌در چونکه بر کیمسه‌نك مسن اولوب صقالی اغرمقلیغی * صبح پیری میدمیدار کف بنه پیمانه‌را * مرهم کافورشدموی توزخم شانه‌را * نصیحیله متنصح اولوب خفت مزاجه دائراولان لایقسز نسنه‌لری ترکله رزانتلو وتمکینلو اولمسنی مشتمل اولمغله صقالك آغرمسنه سربال الوقار اطلاق اولندی

*) اولدی‌یك مأیوسلق یأس الغریق * شدت بیم وخطرهول الحریق (*

(یأس الغریق) صویه عرق اولمش کیمسه‌نك حیاتندن قطع امیدایتمسی دیمکدرپس بویله غرقاب اولان کیمسه سباحت شناس اولمدقده وساحهٔ نجاته موصل تشبث ایده‌جك برنسنه بولمدقده بلغهٔ حیاتدن بغایت مأیوس اولدیغی ملابسه‌سیله مطلقا فرط یأسله مأیوسلقده مثل اولمشدر (هول الحریق) یانغنك خوف وخطری واندیشه وتلاشی دیمکدر لکن حریق علولنوب شدتلندکده زیاده هائل وقورقنج اولمق ملابسه سیله مطلقا خوف واضطرابده مثل اولمشدر

*) بد نظرله بولمه‌درنا که‌زوال * اهل جاهه نکتهٔ عین الکمال (*

(عین الکمال) اضافتله بررتبهٔ رفیعه صاحبنك عزوجاهی درجهٔ کماله بالغ ومنتهی اولمغله هرکورن کیمسه متعجب اوله‌جق کرته‌یه واردقده ناکهان نکبات دهردن برنکبت اصابتیله منکوب اولسه اصابته عین الکمال دینلور وجه مزبورك کمالی اصابت عینه بادی اولمغله کانه کمالك عینی اصابت ایتمش اولور * ومنه قول بعضهم فی الدعاء لبعض اهل الجاه صرف الله عنك عین الکمال

*) هرنه‌دم برکیمسه ایلرسه خطا * اولمش آکاه ایلمك قرع العصا (*

(قرع العصا) رمی الحصا وزننده القرع بالعصا معناسنه‌درکه دکنك ایله برنسنه‌یی اورمق دیمك اولور حکماء عربدن عامر بن الظرب العدوانی بغایت مسن و پیر اولدقده شعورینه خلل کلوب کندی رأینه اعتمادی اولمغله اوغللرینه تنبیه ایلدیکه مصالح ناسی تنظیم وتمشیت وقتنده اکرکلامم اسلوب نظامدن چیقوب بیهوده وخلاف سمتنه منصرف اولورسه عصا ایله اشبو دیوارده معلق اولان قلقانی قرع ایدوب بنی آکاه ایده سزانلردخی مرسومدن بعضا سهو وخطا سرزدهٔ ظهور اولدقده برطبق فرمودهٔ پدر عصا ایله قرع مجن ایدوب مزبور متنبه اولدقده * ان العصاقرعت لذی الحلم * دینلمکله کلام مزبور مثل اولوب ذی الحلم یعنی عقل ورشد صاحبی کیمسه ادنی تنبیه ایله متنبه اولوردیه جك مقامده ضرب اولنمغله قرع العصا برکیمسه‌دن جابجا سهو وخطا واقع اولدقده نوجهله اولورسه اولسون آنی ایقاظ وآکاه ایتمکده مثل اولمشدر

*) اولدی قرع السن پشیمانلق دیمك * لبلرین دیشلرله کویاچینه‌مك (*

(قرع السن) اضافتله دیشلری بربرینه اورمق معناسنه اولوب و بومعنی اکثریا برکیمسه‌یه برخصوصدن ندامت عارض اولدقده وقوعه کلمکله بداوپشیمنلقده مثل اولمشدر و برکیمسه‌یه خشم وغضب عارض اولدقده ظهوره کلمکله غیظ وتهورده دخی مثل اولمشدرلسانمزده دیشلری قیجرقیجرایتدی تعبیری بومعنادندر

*) ایریلان ایکی محب ابناسبات * اولمیه ممکن بولشمق تامات (*

(ابناسبات) ترکیبنده مضاف همزه‌نك کسریله ومضاف الیه غراب وزننده اوله‌رق سبات نام کیمسه‌نك اوغللری دیمك اولور مزبورسبات زاده‌لرایکی برادر اولوب بری شمسك محل طلوعنه اطلاع داعیه‌سیله مشرق طرفنه واوبری محل غروبنه وقوف قصدیله مغرب جانبنه عزیمت ایدوب من بعد بری برلرینه ملاقاتلری میسر اولمامغله بعدالافتراق اجتماعلری وقوع بولمیانلر حقنده ابناسبات ضرب مثل اولمشدر

*) فاقئ عینیه اول صاحب خطا * کیم پشیمانلقدن ایلرچوق بکا (*

(فاقئ عینیه) ترکیبی فاقئ لفظنك عینینه وعینین لفظنك ضمیرغائبه اضافتلریله کوزلرینی کندی چیقاروب کور ایدیجی کیمسه دیمك اولور لکن ترکیب مزبور کندیدن بیوك خطا صدور ایتمکله بغایت ندامت و پشیمانلق عارض اولوب لیل ونهارکریه و بکا ایله زار وزار اولان کیمسه‌یه اطلاق اولنور

*) لیلة الحره اوشب کیم باکره * بکرنی ایتدیرمیه زائل اره (*

(لیلة الحرة) ترکیبنده حره حانك ضمیله دره وزننده نسیبه وعتیقه خاتونه دینکله اصیله وکریمه خاتونك کیجه‌سی دیمك اولور لکن اصطلاح ادباده شول لیلهٔ زفافه دینورکه عروس باکره دامادچلبی‌یه مغلوبه اولمیوب بکرنی ازاله ایتدیرمیه پس اول کیجه نفسنی تسلیمدن وزوجنی تمکیندن امتناع ایله لکدکوب پای استغنا اولان عروس ممتنعه حقنده * باتت بلیلة حرة * دیرلر اضافتله کذلك * باتت بلیلة حرة * دیرلر وصفیتله کویا اول دخترحره وکریمه اولمغله اول کیجه مغلوبه اولمدی دیمك یاخود ذات کیجه حره وکریمه اولمغله مزبوره‌یی مغلوبه قیلمدی دیمك ملاحظه‌سنه مبنیدر ووصفیتله اللیلة الحرة هرآیك اول کیجه‌سنه دینور نته‌که امر بالعکس اولدقده یعنی شب ازدفافده عروس بکرینی ازاله‌یه زوجنی تمکین ایتدکده * باتت بلیلة شیباء * و بلیلة الشیباء * دیرلر ولیلة الشیباء هرآیك آخر کیجه‌سنه دینور

*) پك معظم مکرایمش کید النساء * اهل عرضی حفظ ایده‌اندن خدا (*

(کید النساء) طائفهٔ زنانك مکروخیانتی وحیله وخباثتی دیمك اولور لکن زمرهٔ نسوانك مکروحیله‌سی عظیم اولدیغی عزیز مصردن حکایهٔ تنصیص کردهٔ نظم قرآن وجمیع ازمنه وامکنه‌ده شایع ورایکان اولمغله علی طریق التشبیه مطلقا عظیم اولان مکر وحیله‌یه کید النساء اطلاق اولندی

*) لیلة الحلفاشب فسق وفجور * بومثل ایتدی فرزدقدن ظهور (*

(لیلة الحلفاء) ترکیبنده حلفاء فا ایله حمراء وزننده چاغرقان وشماطه‌جی عورته دینکله زن صیحه‌زنك کیجه‌سی دیمك اولورکه فرزدق بعض فساق ایله برکیجه بردیرانیه‌نك یعنی سکان مناستردن برنصرانیه‌نك مهمان خانه‌سنه واروب مسفوره‌نك عندنده لحم خنزیرتناول وکؤس خمور تعاطی وتداول اولندقدنصکره مرسومه‌نك البسه‌سنی استراق واکتسا وانواع وقاحت وفضاحته اجترا ایله ذروهٔ فسق وفجوره ارتقاونصرانیهٔ مزبوره‌نك مسلمانلر عیدرکاهدر مقوله‌سی بانك وصیاحنی اصلا اصغا ایتمیه‌رك جرجنه یه چیقدقلری کیجه اوله‌جقدر فیمابعد شخص بی حیا خلاعت وجلاعتك غایتنه بالغ وتعاطئ فواحشك نهایتنه واصل اولدیغی کیجه‌یه * لیلة الحلفاء * کذلك * لیلة الفرزدق * ضرب مثل اولمشدر فرزدق سفرجل وزننده مشاهیر شعراء اسلامیه‌دن ابوفراس ایله مکنی همام بن غالب بن صعصعه نام شاعرك لقبیدر فرزدق مزبور جریرنام شاعر ایله همعصر وهمعواروایکیسی دخی هجرتك یوز اون سالنده عازم دار القرار اولمشلردر

*) پك مصیبتلی کیجه لیل الهریر * جمله‌یی مأمون ایده رب قدیر (*

(لیل الهریر) معنای ترکیبیسی کلبك شره علامت زعم اولنان صزلمه‌سی یاخود فرط اسهالله

یورك سورمه سی کیجه سی دیمك اولور لکن لیل الهریر بکر بن وائل قبیله سیله بنی تمیم قبیله سی میاننده وقوع بولان محاربه نك کیجه سیدر که فرداسی کونه یوم الهریر دینور انده سید تمیم وشجاع بنی مجاشع اولان حارث بن بیبه ورجال تمیمدن وافر کیمسه قتل اولنوب بنی تمیمه مصیبت عظیمه اصابت ایتمش اولدیغندن اول کونه یوم الهریر و کیجه سنه لیل الهریر اطلاق اولنمش بعده کندنده داهیهٔ عظیمه وحادثهٔ فجیعه ظهوره کلان هر برلیل ونهاره لیل الهریر و یوم الهریر بطریق التشبیه ضرب مثل اولمشدر

(* دینلدی مکرالله استدراجه هم * چون آنك انجامیدر غایتده کم *)

(مکرالله) اضافتله اشبو * ومکروا ومکرالله والله خیر الماکرین * آیت کریمه سنده بطریق المشاکله جناب مقدس کبریایه اسناد اولنان مکر اوله جقدر که ما لی * سنستدر جهم من حیث لایعلمون واملی لهم ان کیدی متین * نظم جلیلندن مستفاد اولان استدراجدر یعنی کافر وعاصی کفر وعصیانده توغل واصرار ایتدکجه جناب رب العزت ادامهٔ صحت وفزونیٔ نعمت ایله امهال ودرجه درجه عذاب الیمه تقریب وایصال ایتمه سی کید ومکره تشبیهه مبنیدر

(* اورته لق خلق ایمش نقد البلد * اولمیان پك معتبر پك معتمد *)

(نقد البلد) فقد الجلد وزننده بلده نك رایج اقچه سی دیمك اولور لکن اکثر بلدانده بین الناس اخذ وعطاده دوران ایدن نقود جودت ایله ردائت بیننده متوسط اولمغله اشرافله اسافل میاننده اولان اوساط ناسه بطریق التشبیه نقد البلد اطلاقی امثال عربدن اولمشدر

(* هم اسیر الهند ایله شیخ الغریب * سویلینلر اصلی یوق کذب عجیب *)

(اسیر الهنـد) ترکیبی کفار هند یدنده اسیر اولمش کیمسه دیمکدر لکن اوائلده ابناء عربدن برشخص کذوب بن مجوس هند یدنده مدت مدیده اسیر اولدم و بلاد هندده اعجوبه نسنه لر کوردم دیو تعجب واستغراب اولنه جق چوق نسنه لر سویلمش بعد التجسس شخص مرقوم اورادہ اسیر اولمه دکل دیار هندی بلمکه رؤیاده بیله کورمش اولدیغی تبین ایتمکله استبعاد اولنه جق اکاذیب عجیبه سویلیان کیمسه یه اسیر الهند واکذب من اسیر الهند دیو ضرب مثل اولندی (شیخ الغریب) اضافت بیانیه ایله کذلك الشیخ الغریب وصفیله وطنندن دور وجدا وسیر وسیاحت ایله شهرتما اولان پیر بی نوادن عبارتدر چونکه (جهاندیده بسیار کوید دروغ) مفادنجه بومقوله خانه بردوشلغله اوقاتکذار اولان سالخوردهٔ روزکار هر وار دیغی دار ودیارده برطاقم اعجوبه اکاذیبی احترام واعتباره مدار اتخاذی نمودار اولمغله مطلقا اصل واساسی اولمیان اکاذیب مخترعه سویلیان کیمسه حقنده مثل اولمشدر

(* شول ثقیل اشخاصدکیم بد اختلاط * هم رقیبه دیدیلر غیم الشباط *)

(غیم الشباط) شبب الغراب وزننده شهور رومیه دن آخر فصل شتا اولان شباط آینك بلودی دیمکدر چونکه هنکام شتاده سیما موسم بهارك تقربی اثناسنده آفتاب عالمتابك عرض دیدار ایتمسی ناطق وصامتك طباعنه چسبان هوانك مغیوم ومغموم اولمسی مورث انقباض واحزان اولدیغی ملا بسه سیله سوء معاشرت صاحبی اولان شخص ثقیل کثافتما وتزد عشاقده اندن اثقل وبدتر اولان رقیب بد لقادن هر برلرینه بطریق المثل غیم الشباط اطلاقی شایان کورلمشدر

(* اولکه کافات شتاده عبقره * نکتهٔ کافات ابن سکره *)

(کافات الشتاء) کذلك کافات الشتوة اسملرینك اوللری حرف کافله مصدر اوله رق موسم شتاده لازم اولان نسنه لر دیمك اولور واول نسنه لره حاجات الشتاء اطلاق اولنور که شعرادن

ابن سکره کنیه سیله معروف محمد بن عبد الله الهاشمی البغدادی انلری اشبو * جاء الشتاء وعندی من حوائجه * سبع اذا القطر عن حاجاتنا حبسا * کن وکیس وکانون وکأس طلا * بعد الکباب وکس ناعم وکسا * قطعه سیله تعداد واظهار ومحمود شیرازی بولوازم سبعه نك مرجعی شیء واحد اولدیغنی اشبو * یقولون کافات الشتاء کثیرة * وماهی الا واحد غیر مفتری * اذا صح کاف الکیس فالکل حاصل * لدیك وکل الصید یوجد فی الفرا * قطعه سیله اقتصار ایلمشدر قالدیکه ناظم مرحومك نظمی اوزره ابن سکره تمره یاخود غرفه وزننده اولمق اقتضا ایدر حال بوکه قاموسده واوقیانوسده ومقامات حریرینك یکرمی بشنجی مقامه سنده وروض الاخیارك هامشنده تصریح وتصحیح اولندیغی اوزره شینك ضمی وکاف مفتوحه نك تشدیدیله ابن سکره اولمغله تغییر یسیر ارتکاب اولندی (عبقر) هر نسنه نك مرغوب ومستثناسنه دینور کامر فی الاولی من الدال

(* کنج ایکن ریش سیه مسك الشباب * اندن اعلا اوله مز مشك مشکناب *)

(مسك الشباب) اضافتله کنجلك مسکی دیمك اولور لکن بطریق الاستعاره ریش سیاهه یعنی هنکام شبابده آرایش انسان وزیب وزیور ابدان اولان حاجب وشارب ومژکان مقوله سی مویلرك همرنك نافهٔ مسك سیاه اولمسنه اطلاق اولنور که زیاده اعلا غالیه دن عالی وغالیدر

(* آق صقالده اولدی کافور الشباب * کور بنور بارد ایدر زن اجتناب *)

(کافور الشباب) کنجلکك کافوری دیمکدر چونکه کافور دیدکلری طیب معروف غایت بیاض اولوب وطبیعتی زیاده بارد وتناولی قاطع شهوت اولدیغی کبی لحیهٔ بیضا دخی سفید اولوب وکبرسندن نشأت ایتمکله حرارت غریزیه نك فتورینه وشهوتك انقطاعنه بادی وشاعرك اشبو * کفاك بالشیب ذنبا عند غانیة * وبالشباب شفیعا ایها الرجل * نشیده سی مفادنجه طائفهٔ زنانك نفرت وبرودتنه باعث اولمقلغی ملابسه سیله آق صقاله کافور الشباب اطلاق اولنمشدر

(* هم مطایای حوادث روز وشب * یوکلنور صبح ومساچوق بو العجب *)

(مطایا الحوادث) ترکیبنده مطایا عطایا وزننده مطیه نك جمعی اوله رق مرکوب اولان بیندابه لری معناسنه (حوادث) حادثه نك جمعی اوله رق دهر بوقلمونك نو بنو پیدا اولان وقایع ونوائبی معناسنه اولمغله حادثات دهرك مرکبلری وبندلری دیمك اولور که مقصود ومرام دائما کنیدیلرنده تعجب واستغراب اولنه جق کونا کون وقایع ظهوره کلان لیل ونهاردر و بوترکیبك مستعار اولدیغی ظاهردر

(* باده معناسنده مصباح السرور * دیدیلر زهاد مفتاح الشرور *)

(مصباح السرور) شادی ومسرتك چراغی وآلت تنویری دیمك اولور (مفتاح الشرور) انواع فسق وفسادك قپوسنی آچجغه آلت وسبب دیمك اولور لکن ترکیب اول عند الفساق وترکیب ثانی عند الزهاد ام الخبائث اولان خمره اطلاق اولنور بعضیلر ایکیسنی دخی اعتراف ایله الخمر مصباح السرور لکنها مفتاح الشرور دیمشدر

(* پك لذیذ اولان مذاق الخمر ایمش * کیفله سرمستلر اویله دیمش *)

(مذاق الخمر) ترکیبنده مذاق میمك فتحیله برنسنه نك طعمنی طاتمق معناسنه اولمغله خمر برخماری طاتمق معناسنه اولور کرچه خمر ذاتندن مر المذاق اولمغله نزد هوشیارانده تلخناك ومنفوردر لکن کیف بلاسیله سرخوشلر لذیذ عد ایتدکلرندن زیاده حلو المذاق معناسنه مذاق الخمر وبك لذتلو نسنه حقنده الذ من الخمر دیوب ضرب مثل ایتمشلر

*) قلة الجرذان فقروفاقه در * اولقدركيم مستحيل الطاقه در (*

(قلة الجرذان) تركيبنده (جرذان) جيمك ضميله جرذك جمعيدر جرذ زفر وزننده فاره جنسنك لسانمزده كه تعبيراولنان يوك نوعنه ديناكاه تركيب مزبور فاره لرك قلتى ديمك اولور و بوراده قلت عدمدن كنايه اولور برداره فاره قسمنك نابود اولمه سى اول دارك زادو زواده دن فارغه وخاليه اولمسنى مستلزم وخلوخانه يه فقروفاقه لازم كلمكله تركيب مزبورضيق معاش وضرورت حال معناسنده بطريق الكنايه استعمال اولنمشدرنته كه ملوك امويه دن عبدالملك بن مروانه برعجوزه فقيره * ان بيتى لخال عن الجرذان * عبارهسنى مشتمل برعرضحال تقديم ايلدكده مشار اليه دقيقه شناس اولمغله فهم مراد ايدوب آكاقتى وافر اجناس ذخائر احسان ايلمشدر كذلك قيس بن سعد بن عباده حضرتلرينه برخاتون خانه مده جرذان عصادن قورقمز وانساندن قاچه مزاولديلر ديدكده بن انلرى ارسلان كبى صچرادرم ديوب خاتونك خانه سنى انواع خير ومير ايله ملاآن ايلمشدر

*) ناشرالاذنين دى شول طامعه * صبت نفعه ايده وقف سامعه (*

(ناشرالاذنين) قولاقلرنى يايوب اچيجى كيمسه ديمك اولورلكن اصطلاحده شول دنى وطمعكار كيمسه يه دينوركه دائما قوهٔ سامعه سنى كندويه عائد منافعه دائر كلامى استماعه حصر ايدوب سائر كلامى قولاغنه قويمز اوله

*) هم نظيف المطبخ اول شخص لئيم * كيم يمك پشمزاونده ازقديم (*

(نظيف المطبخ) تركيبنده (نظيف) پاك معناسنه (مطبخ) مقعد وزننده اسم مكان اوله رق آشخانه ياخود (مطبخ) منبر وزننده اسم آلت اوله رق تنجره معناسنه اولمغله آشخانه سى ياخود تنجره سى نظافتلو كيمسه ديمك اولور و بو مطبخ ومطبخك طهارت ونظافتى كنديلرنده طبخ طعام اولنممغله عدم استعمالدن ناشى اولمغله واريمز مقوله سى خسيس ولئيم كيمسه دن كنايه اولور صفت ذامه در

*) پك ثقيله ديندى كابوس السحر * مجلسه ايركن كلوبده كيج كيدر (*

(كابوس السحر) تركيبنده (كابوس) سين قافيه سنك آخر قطعه سنك اولنده كچديكى اوزره اويقوده عارض اولان آغر باصمه حالتى معناسنه (سحر) فتحتيله كيجه نك آخرى يعنى طك يرى اغارمزدن مقدمجه اولان وقت معناسنه اولمغله وقت مزبورده عارض اولان كابوس ديمك اولورچونكه آخرليلده عارض اولان كابوسك ثقلتى اشد وزمانى دخى اول ليلده وقوع بولاندن ممتد اولمغله برمجلسه بلالزوم بسط بساط كثافت وايركن كلوب كيچ كيتمكى عادت ايدن ثقيل خاطر خراش ومندرچوريدن تعبير اولنان ناتراش حقنده (كابوس السحر واثقل من كابوس السحر) مثللرى ضرب اولنور

*) نكتهٔ كابوس يقظان ديدهم * پك كرانجان اهل ثقلت بدشيم (*

(كابوس اليقظان) ده (يقظان) سكران وزننده اويانق كيمسه معناسنه اولمغله او يانقلق حالنده كوزكوره اغرباصمق ديمه اولور و بو كابوس حالت نومه مخصوص برعارضه اولمغله تركيب مزبور حقيقتى اولميان مجاز قبيلندندركه پك كرانجان يعنى بغايت ثقيل الروح ونادان و بداخلاق وبى عرفان اولان كيمسه حقنده اهل لسان بطريق المثل ايراد واطلاق ايلمشلر

*) هم غراب نوح اوپيك ناسزا * كيج كله كتديكى يردن دائما (*

(غراب نوح) عليه السلام اول غرابدركه انى جناب نجى الله هنكام طوفانده آيار يوزنده صويى چكيلوب آچلمش يروارميدر ديو تجسسه مأمور ايدوب سفينه دن ارسال بيورمشيدى غراب

مرسوم صواوزرنده برجيفهٔ طافيه بولوب انى تناول ايله امرار زمان وفرمان شيخ الانبيايى فراموش ونسيان ايله خدمت مأموره سن اداواخباردن بطائت وتثاقلى نمايان اولمغله فيمابعد غراب مزبورك بطائتى مثل اولوب برخصوص ايچون بعث وتسيار اولنان ساعى واولاق مقوله سى كنديكى محلدن كيج كلديكنده (ابطاء من غراب نوح) ديوضرب مثل اولنمشدر

*) قاضئ جبل ده شول قاضى الجبل * حكمى نامرضى وكندومبتذل (*

(قاضى الجبل) تركيبنده (جبل) جيمك فتحى وباء موحدهٔ مشدده نك ضميله حمص وزننده وثعالبينك نفحه سنده ثبت ايتديكى اوزره جيمك ضمى وباء مشدده نك فتحيله سكر وزننده بغداد ايله واسط ميانده دجله كنارنده واقع بربلده نك اسمى اولمغله بلدهٔ مزبوره نك قاضيسى ديمك اولور قاضئ مرقوم قالبنده قاضى دوكه جك برهيكل مصور يعنى صورت بشرده بقر و(افقه من الحمار) مثلنه شايان برجاهل ابتر ايدى بركون يالكزجه برمدعى كلوب بركيمسه دن دعوى ايتدكده احضارخصم ايتمكسزين مدعى ايچون حكم ايدوب بعده منفرداوله رق خصمى كلدكده حكم سابقنى نقض ايدوب انك قول مجردى ايله دخى حكم ايتديكى مأمون خليفه نك مسموعى اولوب مرقومى عزل مؤبد ايله عزل ايتمكله حالى مثل اولوب حكم وقضاسى مغاير شرع ونامقبول وكنديسى بين الناس مبتذل ومدخول اولان قاضئ جهول حقنده (اجهل من قاضى جبل) ديوضرب مثل اولمشدر منظومه نك مقتضاسى مثل مزبور فتحتيله قاضى الجبل اولمقدركه طاغ قاضيسى واورمان حاكمى ديمك اولور بودخى معناى مراده ملايم خصوصا ايوديكلرى جانوره قاضى الجبل اطلاقى جهتيله خيلى مناسبت الور ايسه ده لكن كتب امثالده وادبيات سائره ده مقيد ما بيان اولنان وجهله اوزره مثبت ومصحح اولمغله تغيير يسير ارتكاب اولندى

*) هب برابرلردر اسنان الحمار * اوله هردرلو مساوات آشكار (*

(اسنان الحمار) حمارك ديشلرى ديمكدرچونكه حمار قسمنك ديشلرى بينده صغير وكبير ووجه ديكر ايله تفاوت اولميوب جمله سى يكسان اولمغله تساوى وتماثلده مثل اولوب من جميع الوجوه مشاكل وسيان اولان نسنه لره (سواسية كاسنان الحمار دخى سواء كاسنان الحمار) ديوضرب مثل اولنورنته كه شاعرك اشبو * سواء كاسنان الحمار فلاترى * لذى شيبة منهم على ناشئ فضلا * قولنده واقعدر و بو مثل (سواسية كاسنان المشط) مثلنك مثليدر

*) پك فنا خويلردر اخلاق البغال * الحذراولمه اوكونه بدخصال (*

(اخلاق البغال) ده (بغال) بانك كسريله بغلك جمعيدر بغل بانك فتحى وغين معجمه نك سكونيله دواب جنسندن قاطر ديمكله معناى تركيب قاطرلرك خويلرى ديمك اولور چونكه اخلاقك زياده فناسى اعراق متضاده نك تجاذب ايتديكى اخلاق متباينه اولوب و بوقاطر قسمى دايسى آت اناسى اشك اولمغله طبايع مختلفه واخلاق متفاوته صاحبى اولان نوعين متخالفين بيننده متولد ناجنس اولديغندن مجمع خصال رديه اولمقده مثل اولوب غايت فناوكوتوخويلره وتلون مزاجه (اخلاق البغال) اطلاق اولندى نته كه شاعرك اشبو * مالى رأيتك لاتدوم على المودة للرجال * خلق جديد كل يوم مثل اخلاق البغال * قولنده واقعدر

*) خيراخوالشر واخوالخير اولدى شر * خيرسزدادرده اولسه قيل حذر (*

(اخوالشر) شروضرك قرنداشى (اخوالخير) خيرونفعك برادرى ديمك اولور يعنى خيروشرونفع وضر دائما محل واحده توارد و بينلرنده دركاراولان تضاد وتخالف اكثريا اخوين ميانده وقوعبولان تنازع وتحاسد منزله سنه منزل اولمغله بينلرنده اثبات اخوت اولنمشدر

*) شبهه معناسنده دراخت الحرام * شبهه لودن اتقا ایلر كرام (*

(اخت الحرام) حرامك همشیره سی یعنی شبیهی ونظیری دیمك اولور كه مراد حل وحرمتنده اشتباه اولنان شبهه‌لو نسنه اوله جقدر و بو مقوله لرده * فمن وقع فی الشبهات یوشك ان یقع فی الحرام حدیث شریفی مفادنجه جانب حظر راجح اولمغله اهل تقوی شبهه‌لو نسنه لردن اجتناب ایدر دیمكدر

*) اولدی للحیطان آذان دیمه هم * سركی برفرده آچه نیك وكم (*

(للحیطان آذان) تركیبنده حیطان حانك كسریله حائطك جمعی آذان همزه نك مدیله اذنك جمعی اولمغله معنای تركیب دیوارلرك قولاقلری واردر دیمكدر كه مراد هر سویلنن سوزی شاید وراء جدارده ایشیده جك كیمسه واردر دیمك اولور * و بومثل افشاء سردن تحذیر موقعنده ضرب اولنورنته كه شاعرك اشبو * واحتط علی السر باخفائه * فان للحیطان آذانا * قوانده واقعده

*) سرغربال ودخی سرزجاج * كشف رازایتمك ایمش بی احتیاج (*

(سرالغربال) تركیبنده غربال قرطاس وزننده تركیده تحریفله قلبور دیدكلری وعایه دینور ودف ودائره دیدكلری آلت لهوه دینور (وقوعجی وغمام كیمسه یه دینور (كشف اسراره هیچ حاجت مس ایتمكسزین بر كیمسه افشاء رازایتدكده * لاح سرالغربال * دیو ضرب مثل اولنور و بومثل غربالك هر برمعناسندن مأخوذ اولمه نك مناسبتی خفی دكلدر (سرالزجاج) ده زجاج غراب وزننده صرچه و بللور مقوله سی اوانی یه دینور (زجاج قسمی شفاف اولوب درونده موضوع اولان نسنه یی لامحاله حكایه و اظهار ایتمكله بلا موجب كشف و ابراز اولنان سر خصوصنده (حصحص سرالزجاج) دیو ضرب مثل اولنور

*) اختلاج العین دیندكده ماكل * مژده ایله اولمه درفرخنده حال (*

(اختلاج العین) كوزسكرمك معناسنده دركه معروفدر لكن هرلسان اوزره ترتیب اولنان اختلاج نامه‌لرقولنجه كوز سكرمك اكثریا فرح وسروره اشارت ودیدار احباب ایله فرخنده حال ومسرور رالبال اولمغه مژده و بشارت عدا ولندیغیچون مژده وتبشیرده مثل اولوب فلان كیمسه مژده‌لندی موقعنده (اختلج عینه دینور)

*) اولدی ساعات التلاقی چوق سرور * چون او وقت البت غایت حبور (*

(ساعات التلاقی) تركیبنده (ساعات ازمنه معناسنده تلاقی بر برینه راست كلوب كورشمك و بلوشمق معناسنه اولمغله محبینك تصادف وملاقاتی زمانلری دیمك اولور لكن بر برینك لقاء و وصلتنه متحسر وآرزوكش اولان كیمسه لر هنكام وصلتنده لبریزسرور وسرشار انواع شادی وحبور اولملری ملابسه سیله بطریق الكنایه مطلقا فرط سرور وطربه (ساعات التلاقی اطلاق اولندی

*) قوش ایله ایتمك تفاؤل زجرطیر * نهی اولندی چونكه یوقدر انده خیر (*

(زجرالطیر) اجرالغیر وزننده قوش ایله تفاؤل ایدوب فالی كوتو كلمكله تطیر وتشاؤم ایدوب قوشی صوت وآوازایله یاخود طاش مقوله سی نسنه اتمق ایله طرد ایدوب اوركتمك وقاچرمق معناسنه در و بو زجر وطیره زمان جاهلیت توره سندن واعراب جهالتمآب عادتندن اولوب اصل واساسی اولمدیغندن * اذاتطیرتم فامضوا وعلی الله فتوكلوا * دخی لاعدوی ولاطیرة * مثللو احادیثله ابطال اولنمشدر

*) زلة الرأی اولدی عاقلدن خطا * حسن تدبیرایلر ایكن جابجا (*

(زلة الرأی) تركیبنده زله زانك فتحیله اباق سورچوب قایمغه دینور وكلامده یاخود فكر وتدبیرده

خبط وخطا وقوع بولمغه دینور رأی رانك فتحیله اعتقاده وفكر واندیشه یه دینور پس برعاقل كیمسه اكثریا رأی وتدبیرنده اصابت ایدركن بعضا غفلت وخطا ایتمسنه زلة الرأی اطلاق اولنور

*) رأی حاقن رأی صارب یكماك * یعنی فكر فاسد و باطل خیال (*

(رأی الحاقن ورأی الصارب) تركیبلرنده (حاقن حاء مهمله ایله (وصارب صاد مهمله ایله ایكیسیده حابس البول معناسنه اولملریله حبس بول ایدیجی كیمسه نك فكر واندیشه سی دیمك اولور چونكه ادرار عارض اولدقده اختیاریله حبس بول ایتمك یاخود لعلة بول محتبس اولمق حضور قلبه وجمعیت خاطر ایله اعمال فكر ورویته مانع اولمسیله فكرك سقامتنی وذهنك عدم استقامتنی مستوجب اولمق ملابسه سیله بر كیمسه مطلقا فكر وخیالنده خطا ایتدكده * رأی فلان رأی الحاقن وتدبرتدبیر الصارب * دینلور

*) زلة العالم شوكیم مشهور اوله * زلة الجاهل اوكیم مستور اوله (*

*) یعنی عیب عالم اولور آشكار * جاهلك عیبنه یوقدر اعتبار (*

بیت لاحق بیت سابقی ایضاح ومعنای مقصودی افصاح ایچوندر یعنی عالم و داناك خطا ونقیصه سی بین الناس شایع ومشهور * وجاهل ونادانك عیوب فضیحه سی مغمور ومستور اوله كلدیكی ملابسه سیله عیوب ونقایصدن مطلقا فاشی ورایكان اولانه (زلة العالم) وسربسته آسا باشی اورتلو قلانه (زلة الجاهل اطلاق اولنمشدر

*) اتفاق ایتمشلر ایكن اولا * اختلاف قوم ایمش شق العصا (*

(شق العصا) تركیبنده شق شینك فتحیله برنسنه یی یارمق وآیرمق معناسنه در (عصا دكنكه دینور (وایتلاف واجتماعه دینلور پس شق العصا معنای اوله كوره استعاره طریقیله ومعنای ثانی یه كوره حقیقت اولمق اوزره بر كیمسه برجماعتدن مفارقت ایدوب آیری بوی چكمكه دینور بو یله كیمسه حقنده * فلان شق العصا * دیرلر جماعته مخالفت وجمهوردن مفارقت ایتدی دیمكدر

*) همدخی ابن المذلق اول فقیر * محنت افلاسله زار وحقیر (*

(ابن المذلق) میمك ضمی ولام مشدده نك فتحیله معلق وزننده عبد شمس قبیله سندن بر صوی ذكوردی كیمسه نك كنیه سیدر كه نه كندیسی ونه آباء واجدادی مدی الدهور پنجهٔ افلاسدن تخلیص كریبانه چاره بوله مامشلر ودائما كهنه پوش وقوت لایموت ایله غم نوش اولمقدن رهایاب اوله مامشلر بناء علیه مشاهیر مفلسیندن معدود اولوب سكاری مفلسلر حقنده * افلس من ابن المذلق * ضرب مثل اولمشدر عبارهٔ ناظم مذلقك محسن یاخود مكرم وزننده اولمه سن اقتضا ایدر لكن قاموسده واوقیانوسده تصحیح وتصریح اولندیغی اوزره معظم وزننده اولمغله تغییره حاجت مس ایلمشدر

*) ابن مرقوم الذراعین اولدی خر * جاهل ابتر هله آندن بتر (*

(ابن مرقوم الذراعین) تركیبنده مرقوم خطوطلی و جزكیلی نسنه معناسنه ذراعین ذراعك تثنیه سی اوله‌رق اعضادن قول تعبیر اولنان عضولر معناسنه اولمغله قوللری جزكیلنك اوغلو دیمك اولور كه مراد فارسیده خر و تركیده اشك دیدكلری دابه در و بوكنیه حمار قسمنك اوك قوللرنده اكثریا خلقی اوله‌رق سیاه جزكیلر اولمق جهتیله در بعده حمار بلادتشعارك نوع دیكری یعنی ایكی اباقلی كوچك قولقلی بیوك برادری اولان جاهل ابتر بداختره دخی بینلرنده دركار اولان مناسبت تامه اعتباریله (ابن مرقوم الذراعین) دینلدی

*) الأم من ابن قرصع اول لئیم * كیم اوله غایت دنائتله ذمیم (*

(الأم من ابن قرصع) تركیبنده الأم ارقم وزننده زیاده لئیم وناكس معناسنه قرصع جعفر وزننده اهل یمندن برخسیس ودنی كیمسه نك اسمی اولوب وآنك اوغلو كه ابن قرصع در لئیم ابن لئیم

برناخلف ذمیم اولمغله ایکیسی دخی لوم ودنائتله مثل اولوب غایتله دنی کیمسه یه (الأم من قرصع والام من ابن قرصع) دینلدی

(* اولدی مولی الموالی پك رذیل * صدمهٔ فقر وحقارتله ذلیل *)

(مولی الموالی) ترکیبنده مولی میمك فتحی والفك قصریله معانیٔ کثیره بیننده مشترکدر لکن بو راده آزاد اولمش کوله معناسنه یاخود حلیف ومعاهد که بی کس ومجهول النسب اولمغله برکیمسه ایله عقد موالات ایدن کیمسه معناسنه اولوب موالی میمك فتحیله مزبور مولی نك جمعی اولمغله معنای ترکیب عتق وآزاد اولنمش کوله لرك معتق وآزادلیسی دیمك اولور یاخود بی کس ومجهول النسب اولمغله غیرك حلیف ومعاهدی اولان کیمسه لر ایله عقد موالات ایدن کیمسه دیمك اولور وعلی التقدیرین رذالت وحقارتی مستلزم اولمغله مطلقا فقر وحقارتك شمارینی یمش خوار وحقیر کیمسه یه مولی الموالی اطلاق اولنور

(* پك شآمت دیمه در شؤم البسوس * نفرت ایلراندن البته نفوس *)

(شؤم البسوس) ترکیبنده شؤم شینك ضمیله نحوست واوغورسزلق معناسنه در بسوس عبوس وزننده بسوس بنت منقذ التمیمیه دیدکلری قاریدر که شوم قدملکده مثلدر نفحه ده ومجمع الامثالده وادبیات سائره ده مرسوم اولدیغی اوزره قصه سی اولدر که مشؤمهٔ مزبوره دیار آخرده اولان همشیره سنی وهمشیره زاده سی جساس بن مره یی زیارت قصدیله وطنندن فك رابطهٔ اقامت وجارداری اولان سعد بن شمس الجرمی دخی مسفوره ایله رفاقت ایدوب منزل جساسه حط راحلهٔ شآمت ایتمشلرایدی و بوسعد الجرمینك ناقه سی جساسك دوه لریله مرعایه کیدوب جساسك صهری وانشته سی اولان کلیب بن وائلك قوروسنه وارمغله کلیب قاینك ضیفنك ناقه سی اولدیغنی بیلمیه رك حمادن اخراج ایچون براوق اتدقده ناقه نك ضرعنه اصابت ایدوب ناقهٔ مجروحه ممه سندن سود ایله قان جریان ایدرك جساسك منزلنه کلدی بسوس بوحالی کوردکده واویلا وجارینه اولان اهانتدن بث شکوی واخذانتقامه تحریض واغرایه دائر برطاقم اشعار فتنه انکیز انشا ایتمکله جساسك عرق حمیتی منتفخ اولوب بسوسه خطابا ای خالته اولدقده علبان نام نخلی مرادیدر ظنیله * دون علبان خرط القتاد * مثلنی ارسال بعده جساس کلیبی اغفال و برطعنهٔ مثخنه ایله دیار عدمه ایصال ایتمکله جساس ایله کلیبك قبیله لری اولان تغلب بن وائل و بکر بن وائل قبیله لری میاننده حرب وقتال ایله تعادی تمام قرق سنه متمادی اولدیغی اغراء بسوسدن ناشی اولمغله شآمت ونحوستده مثل اولوب غایت شوم قدم واوغورسز کیمسه حقنده * اشأم من البسوس * دینلدی قاموسده واوقیانوسده بسوس منحوسه یهودیه اولوب شآمتی جهت دیکر ایله اولدیغی مرسومدر فلیراجع بسوس تمیمیه و بسوس اسرائیلیه دن هر بری سرآمد مشؤمین اولوب ایکیسیده مثل مزبوره مورد ومنشأ اولمقده مستبعد کلدر

(* جمله اولادزنا ایچون تمام * کنیه اولمش ابن احلام النیام *)

(ابن احلام النیام) ترکیبنده احلام همزه نك فتحیله دوش آزمق معناسنه اولان حلم لفظنك جمعی نیام جبال وزننده نائمك جمعی اولمغله او یقوده احتلام اولان کیمسه لرك ولدی دیمك اولور لکن اصطلاح ادباده وطیٔ حرامدن وجوده کلمش ولد زناره کنیه اولمشدر نتکیم (ابناء الدهالیز وابناء السکك وابنـاء الفراش المشترك وابناء البغایا) دخی بو یله مجهول الاب حرام زاده بچلره اطلاق اولنور

(* ابن ثله اولدی شخص کاردان * ابن حره پاك دامن مرد مان *)

(ابن ثله) ثانك ضمی ولام مشدده نك فتحیله جماعت انسانی معناسنه اولمغله قوم وجماعتك اوغلی دیمك اولور که مراد کاردان یعنی ایش بیلیجی وامور مصالحه حسن صورت ایله تمشیت ویریجی کیمسه اوله جقدر چونکه بو یله مصالح ناسی لایقیله تنظیم وتسویه صددنده اولان شخص کارکذار قوم وقبیله سنه ولدبار مثابه سنده اولدیغی امر آشکاردر (ابن حره) ثله وزننده نسیبه وکریمه خاتونك اوغلو معناسنه اوله رق عفتلو وپرهیزکار عرق طاهر کیمسه نك کنیه سیدر

(* شول عیر وحده اولمش مکر * اختلاط ناسدن ایدن حذر *)

(عیر وحده) مصغرا ومضافا یعنی عیر لفظی کاربان معناسنه اولان عیرك تصغیری اوله رق وحده لفظنه اضافتله ناسله الفت واختلاطدن احترازایدن منزوی کیمسه یه دینور ودائما کندی رأینی بکنور اولان خود بین ومتفرد بالرأی اولان کیمسه یه دینور وزیاده بخیل اولمغله طعامنی یالکزجه ییوب مسافردن خوشلنمز جری کیمسه دن کنایه اولور کانه کاربان وجمعیتله کیدیله جك محله یالکزجه کیدر دیمك تصوریله مبنیدر

(* اولدی هم مفهوم اکسی من بصل * قات بقات جامه کین اهل کسل *)

(اکسی من البصل) واکسی من بصلة صوغاندن زیاده لباس کییجی دیمکدر یعنی لباس معرفتدن عاری اولان مر المذاق کیمسه صوغان ولاهنه کبی قات بقات ثیاب ایله ظاهرینه آرایش و برد کده بطریق المثل * هو اکسی من البصل * واکسی من الکرنب * دینلور مرحوم خواجه نصرالدین برکون دکرمانه وارمش اتفاق برقاچ کیمسه لر تازه بوغاچه پشرمشلر و برقاچ باش صوغان کسمشلر مرقوملر خواجه یی کوردکده مرحبا ایدوب خواجه دخی برکات ایله دعا اثناسنده * طرف الفتی یخبر عن ضمیره * مثلنجه مرحومك باقشندن طعامه اشتهاسنی حس ایتدکلرنده ایچلرندن بر یسی بطریق المطایبه خواجه افندی مقامه مناسب فارسی برقطعه سو یلمك شرطیله سزده بیورك دیدکده بلاتوقف * دکرمنست دونراست * اوکودنلر کیدراست * بوغاجه کوملکیجك قالمش * صوغان قات قات کیراست * دیه رك مثل مزبوره تلمیح ایله بوغاجه نك باشنه کچدیکی منقولدر

(* نکتهٔ نار الذباله دیمه هم * آتش قلب حسود بدشیم *)

(نار الذباله) ترکیبنده ذباله ذالك ضمیله ثمامه وزننده و بانك تشدیدیله ذباله رمانه وزننده موم وچراغ وقندیل مقوله سنك ایقاد اولنمش فتیلنه دینور لکن علی طریق التشبیه درونی نار حسد ایله محترق ایکن ینه محسوده نوازش ایدوب یوزه کولیجی حسوده اطلاق اولنور نته کم ابن المعتزك اشبو * کم حاسد حنق علی بلا * جرم فلم یضرنی الحنق * متضاحك نحوی کما ضحکت * نار الذبالة وهی تحترق * قطعه سنده واقعدر * وغیره نفعی اولوب کندی نفسنه ضرر ایدن کیمسه یه اطلاق اولنور

(* اولدی صب الزیت فی القندیل هم * رشوتیله کسب انوارهمم *)

(صب الزیت فی القندیل) ترکیبنده صب ماضی مجهول زیت نائب فاعلی قندیلك الف لامی عهد خارجی یاخود مضاف الیهدن عوض اولوب صب الزیت فی قندیله معناسنه اولمغله فلانك قندیلنه زیتون یاغی دوکلدی وقونلدی دیمك اولور لکن ترکیب مزبور مال ومنالی وشهرت وشانی اولمین کیمسه راه ارتشای لعنت انتمایه سلوکله کسب رفاه ایدوب پارلدقده بطریق المثل ایراد اولنور

(* هم رشاء الحاجه دیندی رشوته * چونکه بادی آب وتاب حاجته *)

(رشاء الحاجه) ترکیبنده (رشاء) کساء وزننده حبل وایپ معناسنه (حاجه) جیمك فتحیله

کشینك محتاج اولدیغی نسنه معناسنه اولمغله معنای ترکیب حاجت ومازمه‌نك ایپی دیمك اولور
چونکه ایپ واورغان ایله قیودن صو چقارمق ویوك باغلمق مقوله سی منافعه توصل اولندیغی
کبی بر مطلبك حصولی ضمننده ویریلن رشوت ایله دخی اومطلبك حصولنه توسل اولنمغله
بطریق التشبیه رشوته (رشاء الحاجه) دینلدی

*) اولدی کافور التجارب آق صقال * پیرلردر آزمایشکار حال (*

(کافور التجارب) ترکیبنده (کافور) غایت بیاض صمغ معروفدر (تجارب) مساجد وزننده
برنسنه یی تکرار بتکرار اختبار ایدوب صنه مق معناسنه اولان تجربه نك جمعیدر و بو ترکیب
حقیقی اولمین مجاز قبیلندن اوله رق آزمایشکار حال یعنی مرة بعد اخری اموری امتحان ایله
واقف احوال اولان پیرلرك آق صقالنه دینور

*) یاسمین الشبب ایمش موی سفید * جابجا اولدقده امانودمید (*

(یاسمین الشبب و یاسمون الشبب) ترکیبلرنده (یاسمین) و یاسمون سینلرك فتحیله عالمین وعالمون
وزنلرنده شکوفه انواعندن معروف بیاض چیچکدر (شبب) عیب وزننده قوجه لقدر
و بو ترکیب دخی حقیقی اولمیان مجاز قبیلندن اوله رق شجر یاسمینك اوراق سبزی میاننده دمیده
وظاهر اولان بیاض چیچکه تشبیها سیاه صقال ایچنده ارالق ظهوره کلان موی سفیده
یعنی بیاضلق دوشوب قرسپمکه دینور

*) مهرکنده شولکه غایت ذی بها * کر قز اوغلان اولسه کوج بتمز آکا (*

(مهرکنده) ترکیبنده (مهر) نهر وزننده خاتون تزوجنده تسمیه وتعیین اولنان بدل نکاحدر که
فارسیده وترکیده کابین تعبیر اولنور (کنده) کافك کسریله قبائل یمندن برقبیله در قبیلهٔ
مرسومه قزلرینی یوز دوه دن اقل مهرایله تزویج ایتمیوب بعضا بیك دوه یه قدر مهر ویردکلری
والدقلری اولمغله فرط غلاده مثل اولوب برنسنه غایت کرانبها وغالی اولدقده (اغلی من مهور
کنده) ادیو ضرب مثل اولنور

*) دینسه ثقب اللؤلؤ اولدرکیم مال * دختر الوب ایلمك بکرین مزال (*

(ثقب اللؤلؤ) ترکیبنده (ثقب) ثاء مثلثه نك فتحی وقافك سكونیله دلك دلمك معناسنه
(لؤلؤ) لاملرك ضمه لری وهمزه لرك سكونیله مجوهرات اقسامندن اینجو معناسنه اولمغله معنای
ترکیب خریده یی یعنی دلنمدك اینجویی دلمك معناسنه در لکن بطریق التشبیه قز اوغلان قز
تعبیر اولنان دختر خریده یی جامه خواب وصاله الوب بکرینی ازاله ایتمکه دینور و وجه
تشبیه اظهر من ان تخفی در

*) دینلدی کسر الفستقه بکر المغه * لجهٔ تنك صفایه طالمغه (*

(کسر الفستقه ده) فستقه فانك وتانك ضمه لریله قنفذه وزننده وتانك فتحیله جندبه وزننده
فستق جنسنك واحدی اولمغله شام فستغی تعبیر اولنان میوه دن بردانه یه دینور معنای ترکیب
فستق قرمق اولور لکن بو دخی ثقب اللؤلؤ کبی بکر بالغه المق ودلخواه اوزره بر مراد اولوب
ذوق وصفا بحرینه طالمق معناسنده اصطلاح ظرفادن اولمشدر

*) اولدی فتح الحصن اول معناده هم * قلعه فتح ایتمك کبی کویا هم (*

(فتح الحصن) معلومدر که غیرك دست تصرفنده اولان قلعه‌یی قهر وغلبه ایله قبضهٔ تسخیره
الوب متصرف اولمغه دینور لکن بو دخی سابقلری امثللو افتراع وافتضاض یعنی عذراء شهیه نك
بکرینی ازاله ایله نائل مراد اولمق معناسنده مصطلحات ادبادن اولمشدر

*) اتصال الحبل مفهومی زفاف * ربط الفت ایله اولمق سینه صاف (*

(اتصال الحبل) ترکیبنده (اتصال) برنسنه آخره اولاشق و بتشك اولمق معناسنه (حبل)
ایپ واورغان یاخود عهد و پیمان معناسنه اولمغله ایپلرك یاخود عهدلرك اتصالی دیمك اولور
لکن بوراده حبلدن مراد کندیسیله انس والفت ربط اولنان حبل مجازی اولمغله داماد ایله
عروسك ابتداء وصلتده عقد ریسمان محبت ایله سینه صاف بلکه حبالهٔ آغوشه چکوب
ناف بناف اولدقلری لیلهٔ زفافه دینور

*) نکتهٔ ادخال بسرة فی النواة * اجتماع جامعین وجامعات (*

(ادخال البسرة فی النواة) ترکیبنده (بسره) بانك ضمیله خرما قوروغی معناسنه (نواة) حصاة
وزننده چکردکی معناسنه اولمغله خرمایی چکردکنه ادخال ایدوب یرلشدرمك دیمه اولور
لکن ترکیبك معنای حقیقیسی متصور اولمیوب بلکه ذات خرمایی املس وطولانی اولمغله
آلت رجله تشبیه ونواتك شق وشکافنی نسوانك موضع معهودنه تشبیه طریقیله رجل جامع
ایله مرأهٔ جامعه نك اثناء وطئ ده وقوعبولان مجامعتلری حالتیچون مستعار اولمشدر

*) اولدی فض الکبس واعلاق الختام * بکر ازاله ایتمه بر وفق مرام (*

(فض الکبس) ترکیبنده (فض) فانك فتحی وضادك تشدیدیله مهرلو نسنه نك مهرینی بوزمق
معناسنه (کبس) کافك کسری ومدیله نسوانك رحمنده چوجق یتاغی اولان مشیمه معناسنه
اولمغله مقصود اولان ازالهٔ بکر دلالتی ظاهردر (اعلاق الختام) ده (اعلاق) همزه‌نك
کسریله برعضوه الزاق علق ایتمك یعنی سلوك یاپشدرمق معناسنه (ختام) کتاب وزننده
مهرمومی معناسنه اولمغله مآل ترکیب مهرمومنی سلوك واری یاپشدرمق دیمه اولور لکن آلت
تناسلی درازلقده مهر مومنه ودختر دوشیزه نك سلوکلیه جك عضو معهودنه اصابت ایتدکده
اجرای دم ایتمه ده سلوکه تشبیه ایله ازالهٔ بکر ایچون مستعاردر

*) قاصرات الطرف اوخوش منظر نسا * زوجنك غیرینه باقمز دائما (*

(قاصرات الطرف) ترکیبنده (قاصرات) قاصره نك جمعیدر قاصره حابسه معناسنه در
(طرف) حرف وزننده کوز معناسنه درعین کبی پس قاصرات الطرف اسم فاعلك مفعولنه
اضافتیله نساء قصرن ابصارهن علی ازواجهن معناسنه اولمغله کوزلرینی زوجلرینك
دیدارینه قصر وحبس ایله زوجنك غیریدن کف ابصار ایدن نساء عفتمداردن عبارتدر
مفردنده قاصرة الطرف دینلور خوش منظرلق یعنی ذات جمال اولمق مفهومندن جزء وکل
ایسه ده حسن عالمبها ایله متصفه اولان نساء جنانك مدحنده وارد اولدیغنه تلمیح ایچون
تقیید اولندی

*) دی بنات الطارق اول حسناره * نسلی پاك وحسنی مستثناره (*

(بنات الطارق) علاء بن الطارق بن الحارث بن امیة بن عبدشمسك قزلری دیمكدر مزبوره‌لر
علو حسبده وشرف نسبده سائرلردن مستثنا وممتاز وحسن وجمالده بیهمتا وسرافراز
اولملریله ضرب مثل اولمشلردر نته که انلردن هند بنت عتبه وقعهٔ احد ده مخاذیل مشرکینی
اغرا قصدیله اشبو نحن بنات طارق نمشی علی النمارق الدر فی المخانق والمسك فی المفارق
ان تقبلوا نعانق اوتدبروا نفارق فراق غیر وامق ارجوزه سیله مباهات ایلمشدر بنابرین مطلقا
ذات جمال اولان نسوه یه بنات طارق اطلاق اولنور

*) ام قرفه بك عزیز اولان نسا * اصل ونسلی صاحب عز وعلا (*

(ام قرفه) قافك کسریله ربیعة بن بدرك قزی ومالك بن حذیفة بن بدرك زوجه سیدر
مرسومه‌نك دائره سنده جمله سی کندی محرملری اوله رق اللی عدد دلاور زورآورك اللی

قبضهٔ سيف صارملرى اصلمشيدى بناء عليه اصل ونسلى عزيز وعالى اولان عزيزه ومنيعه خاتون حقنده مرسومه ايله ضرب مثل اولنوب (اعز من ام قرفه وامنع من ام قرفه) دينلور

*) هم انابيب القنا ديمك تمام * مدحت آبا واجداد كرام (*

(انابيب القنا) تركيبنده انابيب مصابيح وزننده انبوبك جمعى انبوب اسلوب وزننده بوغوم معناسنه (قنا) عصا وزننده قارغى مزراق معناسنه اولان قناتك جمعى اولمغله معناى تركيب قارغى مزراغك بوغوملرى ديمك اولور لكن انابيب القنا منتظم وهموار ومتساوى المقدار اولمقده مثل اولوب آباء واجدادى شان شرفده حائز قصبات السبق اولان كيمسه حقنده آباؤه كانابيب القنا ديو ضرب مثل اولنور

*) اولكه خضراء الدمن بين النسا * كندى خوب واصل ونسلى ناسزا (*

(خضراء الدمن) تركيبنده خضراء حمراء وزننده تروتازه اولان بقول ونباتاته دينور سبزوات معناسنه (دمن) دالك كسريله سپورندى وقاذورات آتيلان مزبله يه دينور جمعى عنب وزننده دمن كلور معناى تركيب سپورنديلك سبزه سى ديمك اولور لكن بطريق المثل فرومايه نسبدن وجوده كلمش اولان جميل وحسنا خاتونه دينوركه اشبو * اياكم وخضراء الدمن * حديث شريفيله اندن تحذير بيورلمشدر وبو مثل ابتداء لسان بلاغتفشان نبويدن صادر اولان جوامع الكلمدن اولمغله شرف خطاب ايله مشرف اولنلردن بعضيسى وماذاك يارسول الله ديدكده * المرأة الحسناء فى منبت السوء * ايله بيان بيورلمشدر

*) باقة النرجس عجوز بدلقا * موسفيد وزردروى وسبز پا (*

(باقة النرجس) تركيبنده باقه ناقه وزننده برطوتام شكوفه يه وبردمت اوته دينور (نرجس) نونك فتحى وكسريله نركس فارسيدن معرب اوله رق معروف چيچكدركه زرين قدح تعبير اولنور ماآل تركيب برطوتام نركس ديمك اولور وبو نرجسك ساقى سياهه مائل يشل وشكوفه سنك ذيلى بياض واورته سنده صارى قدحى اولمق ملابسه سيله بطريق التشبيه صاچى اغارمش ويوزى صرارمش وبجاقلرى قرارمش وشاعرك اشبو * عجوزة من وجهها * كم غاب بدر واحتجب * فشعرها كفضة * والسن لاشك ذهب * قطعه سنه ماصدق اولوركه يه وارمش بدپيكر وكريهة المنظر اولان پيره زن فرتوته اطلاق اولنور

*) رقة الحافر فسادات زنان * هر برى تخديشه در ناخن زنان (*

(رقة الحافر) تركيبنده رقت دقت وزننده تنك ويوفقه معناسنه (حافر) فانك كسريله دابه نك طرنغى معناسنه اولمغله معناى تركيب طرنق يوفقه لیغى ديمك اولور لكن على وتيرة الكنايه زنا وفجورايله درون رجاله ناخن زن تخديش اولان فاحشه لرك نفسنه اطلاق اولنور تكيم بويله فاجره لره لسانمزده طرنغى قرمجه لى تعبير اولنور

*) ذات نحيين اولمه در رسواى عام * شغل بخل وحرصله بين الانام (*

(ذات نحيين) تركيبنده نحيين نحيك تثنيه سيدر (نحى) نونك كسريله فسق وزننده وفتحيله وحى وزننده مطلقا طلومه دينور زق كبى على قول خاصة ياغ طلومنه دينور معناى تركيب ايكى طلوم صاحبه سى خاتونه ديمك اولور ناظم نحرير بو بيتله * اشغل من ذات النحيين * مثلنك موردنه ومضربنه ايما ايلمشدر اصلى بودركه تيم الله بن ثعلبه قبيله سندن برخاتون زمان جاهليتك اواخرنده ايكى طلوم ياغ ايله سوق عكاظه كلوب خارج بازارده زحامدن خالى برمحلده ياغ صاتاردى خوات بن جبير الانصارى رضى الله عنه قبل الاسلام ياغ المق صورتيله يانه كلوب جاشنيسنه باقمق ايچون طلومك برينك اغزينى چوزدردى اندن بركره طاتدقدنصكره ديكر طلومك اغزنى دخى

چوزدروب اندن دخى طاندى خاتون طلوملرى آغزلرى باغسز اوله رق برر برر اللريله طوتدقده ميدانى خالى بولمغله مبايعه يى غيرى كونا معامله يه چوروب برشقد آلش ويريشه مباشرت ايلدى خاتون مدافعه يه تصدى ايلسه ياغ بالكليه هدر اوله جغى بديدار اولمغله بالضروره بو بازارلغه رضا كوستردى من بعد بغايت مشغول اولان كيمسه حقنده اشغل من ذات النحيين مثل اولدى بعد زمان خوات توحيد واسلامله شرفياب وغزوهٔ بدره شهود ايله كبار اصحاب كرامدن اولدقده احيانا سرور انام عليه الصلاة والسلام مادهٔ مزبوره يه تعريض ايله ملاطفه بيورر ايدى فقط قلرنده امامنذ اسلمت فلا ديو جواب ويررايدى

*) اويله مشكل عاركيم عار النسا * قومنه اوله ابد خجلت فزا (*

(عار النساء) ده عار نار وزننده عيب ونقيصه لازم كله جك وموروث شرم وخجالت اوله جق شيئه دينوركه طائفهٔ نسوانك موجب فضاحت اوله جق افعال قبيحه سى ديمك اولور لكن مطلقا بركيمسه دن صدور ايدن فعل منكر مجموع متعلقاتنك عرض وناموسنى مختل ومكدر ايدوب مدت متطاوله تحت خجالتده سرنكون اولملرين ايجاب ايدر حيثيتده اولدقده بطريق المثل عار النساء دينور

*) ربنا الرحمن ستار العيوب * انه بالعفو غفار الذنوب (*

(ربنا) مبتدا (الرحمن) صفتى ياخود خبريدر (ستار العيوب) اضافتله مبتدانك خبرى ياخود خبر بعد خبريدر انه ضمير ربه راجع ان كلمه سنك اسمى (بالعفو) ده باء سببيه مابعدنه متعلق اولمغله عفو لفظى غفارك مفعول به غير صريحى اولور (غفار الذنوب) اضافتله انك خبريدر بو مفرداتك معنالرى كرارا مرارا كچدى حاصل معنى بزم منعم حقيقى اولان ربمز عبادك عيبلرينى مبالغه ستر ايدبجيدر تحقيق اول ذات خطاپوش مجرد عفو ورحمتى سببيله اهل ايمانك كناهلرينى مغفرت ايديجيدر ديمك اولور

*) فاعلاتن فاعلاتن فاعلات * اول محامدله پسنديده صفات (*

يعنى مثنويادن بو قطعه بحر رمل مسدس الاجزادندر لكن عروض وضربلرى سابع ساكنى حذف ايله مقصوردر ناظم نحرير ذيل قطعه ده افراد متعلمينه خطابا مدح وستايشه بادى اولان خصالى كسبله يعنى اشبو مثنويادە سلك نظمه مندرج اولان درر معارفى احراز ايله اوصاف واطوارى بكنلمشلردن اول ديو نصح ايلمشدر

*) هكذا من نفايس الامثال * نادرات جواهر الاقوال (*

(هكذا) الف قافيه سنك قطعهٔ اخيره سنده كچديكى اوزره شو يلجه وبونك كبى معناسنه مبتدادر (من نفايس الامثال) ظرف مستقر (نادرات) رفعله ظرف مستقرك فاعلى اوله رق مبتدانك خبريدر نادرات جواهره جواهر اقواله مضافدر (حاصل معنى شو قطعهٔ سابقه ده ايراد اولنان نفيس ومرغوب مثللر كبى اشبو قطعهٔ مشروع فيهاده ذكر وايراد اولنه جق ونادر الوجود اولان جواهر كرانبها كبى مثل ونظيرى غايت آز بولنه جق اقوال فصحادخى نفايس امثالدندر ديمك اولور مراد ناظم امثال آتيه نك حفظنه تشويقدر

*) معنىٔ صاحب الهراوه بلى * وصف فخر رسلده اولدى جلى (*

(صاحب الهراوه) تركيبنده هراوه هانك كسريله حمايه وزننده مطلقا عصايه ياخود ضخامتلو قالنجه عصايه دينكله معناى تركيب عصا صاحبى ياخود عصاى ضخمه صاحبى ديمك اولور وبونكله صاحب القضيب وصاحب اللواء وصاحب البراق كبى فخر عالم صلى الله تعالى عليه وسلم توصيف اولنور زيرا كتب سالفه ده خاتم الانبياء صاحب الهراوه ايله مسمى اولديغى ورسول اكرم

صلى الله تعالى عليه وسلم اكثر اوقاتده يد مؤيدلرنده 'م ساك عصا واكا اتكا واعتصا بيوردیغی
وصحراده اداء صلاة اثناسنده امامنه ركز عصا اولندیغی واين العصا اولديغی يعنی طبع مكارم تبع
عاليلرنده اصلا تهور وغلظت اولميوب رفق وملايمتله حسن سياست صاحبی اولديغی باعث تسميه
وتوصيف اولمشـدر

*) كر جلاء القلوب دينسه همان * صفوتيله تلاوت قرآن (*

(جلاء القلوب) تركيبنده جلاء جيمك كسری والفك مديله قلج وآينه مقوله سنك پاسنی آچوب صيقل
ايلمك معناسنه و بر كيمسه نك غم وحزنی كشف وازاله ايلمك معناسنه اولمغله معنای تركيب قلبلرك
زنك معنويسنی كيدروب صاف ايلمك ياخود هم وغمی دفع ورفع ايدوب فرحناك قيلمق معناسنه
اولور چونكه حضور قلبله تأمل وتدبره مقارن تلاوة قرآن هموم دنيايی ازاله وقلوبدن اوساخ
وساوسی دفع واماطه ايتمكه وسيله اولديغی مأثور ومشعور اهل شعور اولمغله مبالغة جلاء
القلوب اطلاق اولنمشدر

*) عمل صالح اولقدر پرنور * كه اكا ديديلر مهور الحور (*

(مهور الحور) تركيبنده مهور شهور وزننده قربا مهر كندهابنده كچن مهرك جمعيدر (حور) نور
وزننده نون قافيه سنك ايكنجی قطعه سنده جنت قزلری ديو ذكر اولنان حور عيندن عبارتدر
پس مهور الحور جنت قزلرينك تزوجنده تسميه وتعيين اولنان بدل نكاح ديمك اولور چونكه
تصريح كرده آثار اولديغی اوزره جنتك ثمنی ايمان وتوحيد وحور عينك مهرلری اعمال صالحه‌در
يعنی انلره بونلر ايله واصل ونائل اولنور ديمكدر

*) ديمك اولمش حبائل الاسلام * عهدادبانی ربط واستحكام (*

(حبائل الاسلام) تركيبنده حبائل قبائل وزننده عهد وميثاق معناسنه اولان حبلك غير قياس
اوزره جمعی اولمغله اسلامك عهد و پيمانلری ديمك اولور يعنی دين اسلامی كما هو حقه التزام ايدن
كيمسه اوزره لازم كلان اعتقادات حقه واعمال صالحه‌دن عبارت اولور

*) كيمياء السعاده فضل وكمال * ايتمه هم حسن خلق استكمال (*

(كيمياء السعاده) تركيبنده كيميا كافك وميمك كسره‌لريله سيميا وزننده لغت مولده ياخود معرب
اوله‌رق اكسير تعبير اولنان جوهردر كه باقره طلا اولنسه التون اولور ديرلرنتد كه زای معجمه
قافيه سنك ايكنجی قطعه سنده فی الجمله بيان اولندی (سعاده) كرامه وزننده نيكبخت وخوب طالع
اولمق معناسنه در پس كيمياء السعاده بختی ايو وطالعی كوزل وقوتلو اولان كيمسه نك نائل
اولديغی كيميا ديمك اولور كه ناظم مرحومك ينه قطعهٔ مزبوره‌ده * كيميا فضل وهنردن وارايسه
دنباده * قولی اوزره علم وهنر وفضل وكمالدن عبارتدر و كيمياء السعاده مكارم اخلاقه دخی
اطلاق اولنور

*) جهل ايمش حجة الزنادقه هم * اوله كور عملله جهانده علم (*

(حجة الزنادقه) تركيبنده حجت حانك ضميله دليل و برهان معناسنه‌در زنادقه عمالقه وزننده زنديقك
جمعيدر زنديق زانك كسريله ايكی آله قديم اثبات ايدن ثنويه طائفه سنه دينور ياخود ربوبيته
وآخرته ايمان واعتقادی اولمين كافر بی دينه دينور ياخود درونده كفری اضمار واخفا ايدوب
صورتا ايمان واسلام اظهار ايدن ملحد ومنافقه دينور ايمدی معنای تركيب زنديقلرك دليلی ديمك
اولور چونكه بو مقوله زنديقلرك بديهی البطلان اولان مذهبلرينی اثبات معرضنده ايراد
ايتدكلری شبهات جهل مركبدن ناشی جهل مخصوصدر لكن مجازا هر برجهله حجة الزنادقه
اطلاق اولندی

*) ديندی برجبسه كاتب الافلاك * سرين اهل قلم ايدر ادراك (*

(كاتب الافلاك) صاحب الاملاك وزننده كوكلرك كاتبی ديمكدر كه عرب وفرس وروم منجملرينك
اتفاقيله سبعهٔ سياره‌دن سماء ثانيه‌ده مركوز اولان عطارد يلدزيدر كه فارسيده تير دينور نته كه
ثالثه‌ده مركوز اولان زهره‌يه فارسيده ناهيد وخامسه‌ده اولان مريخه بهرام وسادسه‌ده اولان
مشتری‌يه برجيس وسابعه‌ده اولان زحله كيوان دينلور نته كه ناظم مرحومك تحفه سنده نون
قافيه سنده دخی مرسومدر پس اجماع اهل لغت واتفاق اهل نجوم اوزره عربيده كاتب الافلاك
فارسيده دبير چرخ ودبير آسمان اطلاق اولنان كوكب فارسيده تير تعبير اولنان عطارددر يوخسه
برجيس اطلاق اولنان مشتری دكلدر و بو عطارد كاتب سپهر اولمغله رئيس الكتاب اولوب ارباب
قلمه حاكمدر كه سائر سيارات ايله اتصالاتندن نشأت ايدن سعد ونحسدن زمرهٔ كتاب واهل قلم
بهره‌مند شادی والم اولورلر بو جهتله انك اسرارينه اول باول ارباب قلم واقف اولدقلرينی ناظم اشعار
ايلمشدر وكاتب ديوان آسمان عطارد اولديغنی باقی مرحوم دخی ترتيب سيارات اوزره انشا ايتديكی
قصيده سنده اشبو * دست اورمشيدی كلك شهابه دبير چرخ * طغرانويس حكم خداوند انس
وجان * بيتيله ومشتری وزرا وعلما وحكمايه منسوب اولوب حال وشانی تدبير امور جمهور اولديغنی
اشبو * تدبير معظمات امور جهان ايچون * باقشدی شمع فكرتی برجيس نكته دان * بيتيله ايضاح
ايلمشدر ايمدی بو تفصيلدن معلوم اولديكه دبير آسمان تيردر برجيس دكلدر پس ناظمك
* ديندی برجبسه كاتب الافلاك * ديديكی دينلمشه بكزمیور بو صورتده * ديندی هم تيره كاتب
الافلاك * دينلسه سقيم مقال تيركبی مستقيم وهدف غرضه راست كلوب اصابت ايتمكله تقويم
بولنور ظن اولنور برجيس درويش وادريس وزنلرنده‌در

*) يازيه ديديلر لسان اليد * نطقی آنك زباندن ازيد (*

(لسان اليد) الك دبلی ديمكدر كه يدك كاری اولان يازی ايچون مستعاردر زيرا لسان مافی الضمیری
ابانه وانباء ايتديكی كبی خط دخی خانهٔ خاطرده اولانی ابراز وافشا ايدر بلكه لسانك مافی الضميره
دلالتی فقط مخاطبه حاصل وخطك دلالتی حاضر وغائبه وقريب و بعيده شامل ومدی الدهور
انطاق واستنطاقی قابل اولمغله نطق يد نطق لساندن ازيد اولديغی وارستهٔ قيد اشكالدر
بناء عليه * لسان اليد انطق * دينور نته كه * لسان الحال انطق من لسان المقال * دينلور
* ولسان الدمع * ولسان الميزان * دخی بويله‌در

*) خبر ايله مژده‌جی حمامهٔ نوح * كه بشارتله اوله راحت روح (*

(حمامهٔ نوح) عليه السلام اول كوكرجيندر كه (هم غراب نوح اوپيك ناسزا) بيتی شرحنده ذكری
كذران ايدن غراب نكبت مآب مبعوث اولديغی خدمتده فرمانبر اولميوب ابطا ايتدكده جناب
نجی الله نجا وجه ارضده صو بی چكيلوب منكشف اولمش بروارميدر يو نجسسه مأمور بيوردقلری
حمامه‌در كه فرمان شيخ الانبيا ايله بالاپرواز واطراف وآفاقه دقتله نظرانداز اوله‌رق چوق زمان
كچمه‌دين ارض بارزه‌يه وصول واندن برقاج دانه اوزمی مشتمل برعنقودی درمنقار واياقلرين
طين مسرتمدار ايله تطيين ايله على الفور قفول ايدوب اصحاب سفينه‌يی نويد مسرتله دلشاد
وابشار ايتمكله مژده و بشارتده مثل اولوب من بعد پيام مسرت انجامله تبشير ايدن مژده‌جی‌يه
حمامهٔ نوح اطلاق اولندی و بوكا حمامة السفينه دخی دينلور و بعض احوالی (نكتهٔ طوق الحمامه
مختلف) بيتنده ادا اولندی فليراجع

*) ازكی من اياس اهل ذكا * كه اوله عقل ورشدی بيهمتا (*

(ازكی من اياس) تركيبنده ازكی قوت حافظه وكياست فائقه وفراست صائبه صاحبی تيزفهم

وحاضر جواب کیمسه معناسنه اولان زکن لفظندن افعل تفضیلدر ایاس کتاب وزننده مزینه قبیله سندن ایاس بن معاویة بن قرة المزنی درکه تفصیل احوالی وزکن وذکاده مثل اولدیغی مثنویاتك بوندن ایکیوزیکرمی طقوز بیت اقدم کچن * پك ذکی آدمدر اذکی من ایاس * بیتی شرحنده کچدی اورایه مراجعت اولنسون

(* حسن طلعتده صورة القمرین * عدل واحسان سیرة العمرین *)

(سیرة العمرین) ترکیبنده سیرت سینك کسریله سنت وطریقت وحالت وهیئت وطرز وروش معنالرینه (عمرین) تغلیب طریقیله حضرت ابو بکر وعمر رضی الله تعالی عنهما حضرتلرینه اطلاق اولنمغله بونلرك طرز وطریقتلری ورعیتلرینه عدل وداد ایله حسن سیاستلری دیمك اولور عصر سعادتدنصکره هیچ برعصرده بونلرك عدل ودادلری کبی عدالت وسیرت حسنه‌لری کبی حسن سیرت معهود اولمدیغندن عدل واحسانده مثل اولمشدر (صورة القمرین) بطریق التغلیب شمس ایله قمرك صورت وهیئتلری دیمکدر بونلر موجودات جسمانیه نك اضوء وانوری اولمغله حسن طلعتده وکمال جمالده مثل اولمشدر بناء علیه حسن طلعت وحسن سیرت کندیده مجتمع اولان کیمسه حقنده بلغاء * رأیت بفلان صورة القمرین وسیرة العمرین * دیرلر نتکیم ناظم نحریر دیباجه ده جمع اولوب انده خصال العمرین طلعت ذاتی جمال القمرین دیمشدر

(* کم اوله جمله طوری مستحسن * سیرة اردشیر اوطرز حسن *)

(سیرة اردشیر) ترکیبنده اردشیر زنجبیل وزننده اول ملوك ساسانیان اولان اردشیر بن بابك بن ساساندر مزبور بغایت عاقل وعادل وامر ریاستده وحسن سیاستده ماهر وکامل ایدی کرچه آتش پرست ومجوس ملت ایدی لکن صاحب حسن تدبیر وعدل وداد ایله تنظیم احوال عباده اهل دقت ایدی مزبورك ریاست وسیاستنه وتسویهٔ احوال رعیته دائر کلمات عبرت سماتی قتی چوقدر ازجمله اذا رغب الملك عن العدل رغب الرعیة عن الطاعة واوحش الاشیاء عند الملوك رأس صار ذنبا وذنب صار رأسا * ولاسلطان الا برجال ولارجال الا بمال ولامال الا بالعمارة ولاعمارة الا بالعدل وحسن السیاسه وشر الملوك من خافه البری واعتمد علیه الجری مثللو کلمات دلاویز نصیحت آمیز ایله اقرانندن ممتاز برشاه سرفراز نصفتپرداز اولمغله حسن سیرتده مثل اولمشدر

(* کنیه اولمش اکا ابو الاضیاف * اولکه غاینده مطعم ومضیاف *)

(ابو الاضیاف) ضیفلرك ومهمانلرك باباسی دیمکدرکه مسافره حرمت ورعایت وچوق چوق طعام وضیافت ایتمك معتادی اولان خاندان ومهمان نواز کیمسه نك کنیه سیدر

(* آب احسانی چوق ایدن جریان * ابن ماء السما ما کی همان *)

(ابن ماء السماء) ابن الغیث وابن المطر کبی یاغمور اوغلو دیمکدرکه خلق اوزره آب احسانی نازل وجاری وباران نیسان کبی نفع وطائلی جمله یه شامل وساری اولان کیمسه نك کنیه سیدر یاخود ماء السماء ملوك عراقدن نعمان بن المنذرك والده سی اسمی اولمغله ابن ماء السماء انعام واحسانده مثل اولان نعمان اولوب کثیر العطا وجزیل الاحسان اولان کیمسه یه بطریق المثل اطلاق اولنور

(* نعمت حقدر انده بی غایات * رمضان آیدر ابو البرکات *)

(ابو البرکات) نما وبرکتلرك اصل ومنشائی معناسنه ماه رمضان کثیر الفیضانك کنیه سیدر شهر مزبور اهل صومه دنیوی واخروی منبع فیوضات الهیه ومردع نعم نامتناهیه اولدیغی باعث تکنیه اولمشدر

(* داخل اولماغه چالش اول صوبه * باب الابواب دینه‌در توبه *)

(باب الابواب) قپولرك قپوسی یعنی ابواب عدیده یی مشتمل اولان سرایك دروازه سی وحولو قپوسی دیمکدرکه بطریق التمثیل هشت بهشته دخولك باب اولی اولان توبه مراد اولور زیرا شرك جلی وخفیدن وسائر معاصی ومناهیدن توبه ورجوع بولنمادقجه سالکه باب رضا فتح اولنمیه جغی ومحل رضوانه دخول ووصول بولنمیه جغی تنصیص کردهٔ تنزیل مبیندر

(* خلقتك اصلی چونکه طین اولمش * ام آدم دیمك زمین اولمش *)

(ام آدم) حضرت آدم علیه السلامك والده سی یعنی خلقت وفطرتنك اصل ومنشائی دیمکدر زیرا جناب ابو البشرك عنصر اغلبی وجزء اعظمی تراب میمنت مآب اولدیغی تصریح کردهٔ قرآن معلوم کافهٔ آدمیاندر

(* اللرین بددعایه آچمه مرام * احذروا من اصابع الایتام *)

(احذروا من اصابع الایتام) معنای ترکیب یتیملرك پارمقلرندن حذر ایدك دیمکدرکه انلرك اللرینی بددعایه قالدیروب آچغه بادی اولان ظلم وتعدیدن تحاشی واحتراز ایدك دیمك اولور وبو تعبیر بعض سلفدن مأثوردر نتکیم فرزدقك اشبو * رب امر ترکته بجهد * حذرا من اصابع الایتام * قولنده واقعدر

(* کله دربرصبی یه رشد وکمال * هم بلوغ الاشد دینلسه مآل *)

(بلوغ الاشد) ترکیبنده اشد همزه نك فتحی وشینك ضمیله کمال قوت وعقلدرکه انسانده بعد البلوغ حاصل اولور ولفظ مزبور بعض اهل لغت عندنده جمع بنیه سی اوزره مفرد وبعض آخر عندنده مفردی مستعمل اولمیان جموعدندر وبو لفظ * ثم لتبلغوا اشدکم * ودخی * حتی اذا بلغ اشده * نظم کریملرنده استحکام قوت ومتانت عقل ایله مفسر اولمغله مآل صبینك جسمنه قوت وعقلنه رشد ومتانت کلدیکی چاغ دیمك اولور

(* دائما صدق ایلین معتاد * اصدق من قطا دینورسه مراد *)

(اصدق من قطا) ترکیبنده قطا حصا وزننده طبوردن بغرتلق قوشی دیمکله معروف قوشلر معناسنه جمعدر مفردی حصاة وزننده قطاة در طائر مرقوم دائما نسق واحد اوزره اوتوب صوتی تغییر ایتمدیکندن وصوتی دخی قطا قطا اولمغله اسمی طوغریجه بیان وحکایه اولدیغندن صدق ایله موصوف وراستکو بلق ایله مثل اولوب دائما صدقی اعتیاد ایدن کیمسه حقنده اصدق من القطا دیو ضرب مثل اولنور

(* پك بلاغتله نظمه قادرلر * امراء الکلام شاعرلر *)

(امراء الکلام) شعراء المرام وزننده * واسئل القریة * قبیلندن اوله رق امراء اهل الکلام معناسنه درکه ارباب سخنك امیرلری یعنی رؤسا وسرکرده لری دیمك اولور لکن اصطلاحده فصاحت وبلاغته مقارن نظم سلیس انشاسنه مقتدر اولان شعراء سخنورانه اطلاق اولنور

(* نوع لکنتله نازلی سویلك * الجلجانیة العراق دیمك *)

(الجلجانیة العراق) ترکیبنده جلجانیه طنطرانیه وزننده تأکید نسبت ایچون الف ونون زیاده سیله جلجه یه منسوب دیمکدر جلجه زلزله وزننده متکلم کلامی سلاسته ادا ایلمیوب اغزنده لقمه چیکنر کبی تردید ایده رك نوع لکنتله یعنی پلتك واری سویلك معناسنه‌در (عراق) کتاب وزننده رواسع اولکه درکه دار الملکی بغداددر بصره وکوفه وواسط کبی نیجه ممالکی مشتملدر پس الجلجانیة

العراق تقریر مضاف ایله الجلجانیة اهل العراق دیمك اولور بونلرك اکثر سکانی سیما نسوان وخوبانی نوعا پیه کی کبی بایدانسی سو یلمه‌لریله الجلجه‌ده مثل اولوب مطلقا اویله ادا ایله نازلی وشیوه‌لی سو یلمکه الجلجانیة العراق دینلمشدر

*) اولدی هم غفلة الرقیب دیمك * وقت فرصت نه وقت طیب دیمك (*

(غفلة الرقیب) ترکیبنده غفلت برنسنه‌یی قلت تحفظدن ناشی سهو وترك ایتمك معناسنه (رقیب) عموما نکهبان وکوزجی معناسنه وخصوصا محبوبلرك ناظر وحامیسی معناسنه اولمغله معنای ترکیب محبوبك نظارتنه نصب نفس ایدن رقیبك غفلت وذهولی دیمك اولور پس انلرك غفلتی عشاقك وقت فرصتی وهنکام وصلتی اولمغله لدی العشاق زیاده اطیب اولدیغندن اختلاس فرصتده مثل اولوب هرنه مطلبه اولورسه اولسون فرصت وقتنه غفلة الرقیب اطلاق اولنور ومطلقا طیب ولذیذ عد اولنان نسنه‌یه دینور * نته که بعض حکماء حیات دنیانك زیاده محبوب ومشتهی و بغایت سریع الانقضا اولدیغن وصف معرضنده * الدنیا اطیب من غفلة الرقیب واقصر من جلسة الخطیب * دیمشدر

*) اعمر من دوید عمری طویل * که معمر اوله فتی چوق ییل (*

(اعمر من دوید) ترکیبنده دوید واوك فتحیله زبیر وزننده رجال جاهلیه‌دن دوید بن زید نام کمسه درکه درتیوز اللی سنه معمر اولوب زمان اسلامی معتوه و بی شعور اولدیغی وقتده ادراك ایلدی شخص مرسوم طول عمرده مثل اولوب بو زمانه نسبتله چوجه یشاین کمسه‌یه اعمر من دوید دینلدی

*) شول کیجه لیلة العروس اولمش * کیم نشاط آور نفوس اولمش (*

(لیلة العروس) زفاف کیجه سی دیمکدر که غایت مفرحاتدن اولدیغی جای اشتباه دکلدر بناء علیه هر بر شب فرحزا ولیلهٔ نشاط افزایه بطریق التشبیه * لیلة العروس * اطلاقی مصطلحات ظرفادن اولمشدر

*) هم نسادر شقایق الاعوام * باخصوص اوله رخلری کلفام (*

(شقایق الاعوام) ترکیبنده شقایق کلنجك لاله سی دیدکلری قرمزی و خوشمنظر شکوفهٔ معروفه درکه موسم بهارده زینتبخش دشت و صحرادر اعوام ییل وسنه معناسنه اولان عامك جمعیدر پس شقایق الاعوام نیجه سنه‌لر کلکون و بهجتنمون اولان لاله‌لر دیمکدر که بطریق التشبیه طائفهٔ نسوانه خصوصا خدورخسارلری همرنك شقایق النعمان اولان زنانه اطلاق اولنور شقایق معهوده کبی وقت ربیعه خاص اولمیوب فصول اربعه‌ده شقایقلندیغیچون اعوامه مضاف قیلنمشدر

*) غیرة الدیك اولدی شول غیرت * ایلمك حفظ عرضنه دقت (*

(غیرة الدیك) ترکیبنده غیرت عرض وناموسه خلل کله‌جك حالتدن عرضنی حمایه ایلمك معناسنه‌درکه قسقانمق تعبیر اولنور بو معنا خروسك ازواج معامله سی ایتدیکی طاوقلری جمیتنده بدیدار اولمغله خروس امر غیرتده مثل اولوب عرضنه غیور وحامی اولان کمسه حقنده * اغیر من الدیك * دیو ضرب مثل اولنور

*) اویله هم غیرة الجمل دیمك * زوجه سن حفظه اهتمام ایتمك (*

(غیرة الجمل) ارکك دوه‌نك حفظ وحمیتی یعنی مایه تعبیر اولنان ناقه‌یی آخر دوه‌لردن قسقانوب اومقوله حامی الحما وغیور کمسه حقنده اغیر من الجمل دیو ضرب مثل اولنور

*) اول نسادر صواحب یوسف * بدخصائل سزای لومه تف (*

(صواحب یوسف) ترکیبنده صواحب صاحبه‌نك جمعی صاحبه بر کمسه‌یه مصاحبه ومقارنه اولان خاتونه دینکله (صواحب یوسف) شول خاتونلردر که جناب زلیخا حضرت یوسف علیه السلامی انلره عرض ایلمشدر قصه‌لری تفاسیرده وتواریخده مسطور وسوء اخلاقلری مذکور اولمغله مثل اولوب من بعد اخلاق ذمیمه وخصال ردیه ایله لوم وتعییره سزا اولان نسایه صواحب یوسف اطلاق اولندی

*) زن ثیب عجالة الراکب * که آرر تیز سوار اولان صاحب (*

(عجالة الراکب) ترکیبنده عجاله عینك ضمیله تیزالدن عجله ترتیب اولنان ماحضر شیء معناسنه اولمغله معنای ترکیب دابه سنه بنوب برسمته کیده‌جك کمسه ایچون مختصری و ماحضر نسنه دیمکدر که انك ایچون مکث ایلمك اقتضا ایتمز اوله عربك التمر عجالة الراکب قولنده اولدیغی کبی پس زن ثیبك یعنی زوجی وفات ایتمکله یاخود طلاق ویرمکله طول قلان خاتونك تزوجی ماحضر قهوه التی ترتیبی کبی سهل الحصول اولمغله وثیب مزبوره تیزالدن راکب اوله‌جق صاحبدن نفسنی دریغ ایتمکله راکب علی الفور مقصودنه وصول بولمغله * الثیب عجالة الراکب * امثالدن اولوب هر برسهل الحصول نسنه‌ده ضرب اولنور

*) همدخی عفة الازار دیمك * بیل زنادن مجانبت ایتمك (*

(عفة الازار) ترکیبنده عفت عصمت وزننده قبایحدن ومنکراتدن پرهیز واجتناب ایتمك معناسنه ازار همزه‌نك کسریله بلدن اشاغی طوتیلان فوطه و یشتمال مقوله سی معناسنه اولمغله معنای ترکیب ازارك عفاف وطهارتی دیمکدر که صاحبنك عفتی مراددر پس بر کیمسه عفیف الازار دیمك نامحرمه کشف عورت ورفع ازار ایتمش دیمك اولور که وطیء حرامدن مجانبت ایدیجی دیمه اولور نته که بویله عفیف کیمسه‌یه فارسیده پاکدامن وترکیده حرامه اوچقور چوزمش دینور

*) بوسهٔ دلبران برید النیك * ابتدادن اوفعله اولدر ییك (*

(برید النیك) ترکیبنده برید فرید وزننده الچی واولاق وساعی معناسنه نیك نونك فتحیله جماع معناسنه اولمغله معنای ترکیب نیکك پیکی وساعیسی یعنی جماعك مبدئی وداعیسی دیمك اولور چونکه خوبانی دركار ایله بوس وتقبیل محرك شهوت اولمغله وقاعه بادی اولدیغی کثیرالوقوعدر

*) رأی فاسد اطاعة النسوان * انلرك چونکه عقلیدر نقصان (*

(اطاعة النسوان) همزه‌نك کسریله عورتلره مطیع ومنقاد اولمق معناسنه در لکن ناقصات العقل اولان نسوانه اطاعت وانقیاد رأی واندیشه‌ده موجب خطا وفساد اولمغله فلان کیمسه شو خصوصده فکر فاسد ایتدی دیه‌جك یرده مصطلحات ادبادن اوله‌رق فلان اطاع النسوان دینلمور

*) عثرة الرأی ایمش خطا ایتمك * تیر اندیشه نابجا کتمك (*

(عثرة الرأی) ترکیبنده عثره هفوه وزننده ومرادفی اوله‌رق زلة الرأی یرینده کلدیکی کبی بر کیمسه‌نك ایاغی قایوب سورچکلدیره قپانمق معناسنه در لکن عثرة الرأی استعارهٔ مکنیه طریقیله فکر واندیشه‌ده خطا ایتمك وسهم نظر هدف مقصوددن منحرف کتمك معناسنه مستعملدر

*) آه کنجلك که بی ثبات اولمش * آدی باکورة الحیاة اولمش (*

(باکورة الحیاة) ترکیبنده باکوره کافك ضمیله اول ایریشن نسنه‌یه وابتدا یتشن میوه‌یه دینور کامر فی رابعة الراء (حیاة) دیریلکدن وعمردن عبارتدر پس باکورة الحیاة استعاره بالکنایه طریقیله یعنی عمر وحیاتی فاکههٔ لذیذه‌یه تشبیهله فاکههٔ غیر متعارفه‌نك ترفنده سی اولان

هنكام شباب بی ثبات معناسنده مستعملدر

*) انعم من حزيم دينسه ما كه * فيض نعمتله اوله در خوشحال (*

(انعم من حزيم) تركيبنده حزيم امير وزننده دائما رشد و بصيرتله امورنی مضبوط ايدوب اتقان واستحكام جهتيله طوتان مدبر كيمسه‌يه يعنی آشين بيلن اشن بيلن ايشين بيلن فقيرا ولمز مصراعنه ماصدق اولان حازم ومتبصر آدمه ديمكله و بومقوله منعم وخوشحال اولمقده مثل اولمغله فيضان نعمت ايله رفاه حال صاحبی اولان كيمسه حقنده انعم من حزيم ديو ضرب مثل اولنمشدر

*) دينسه خط الملائكه فرضا * يازينك ذمنی ايدر ايما (*

(خط الملائكه) تركيبی بطريق التشبيه خط كريهه اطلاق اولنور و بو تعبير صورت مدحده ذمی مفيد اولان تعبيراتدندر زيرا ملائكهٔ كرامك خطوطنی بو عالمده بنی آدم اوقيه بيلمك ممكن ومتصور اولمديغندن هر برقاعده سز ورابطه سز اوقونمز درجه‌ده ردی اولان خطه بطريق التمثيل خط الملائكه اطلاق اولنور

*) اولدی هم ابصر من الوطواط * كيجه اينجه يازی يازن خطاط (*

(ابصر من الوطواط) تركيبنده وطواط واوك فتحيله يراسه قوشی ديو شين قافيه سنك ايكنجی قطعه سنده كچدی و بو وطواط كرچه روز روشنده كورمز لكن بعد الغروب وقبل الطلوع زياده بينا وحديد البصر اولوب بعوضه مقوله سی خردوات ذبابی صيد ايتديكندن كيجه وقتی فرط ابصارده مثل اولمغين كيجه‌لرده اينجه يازی يازن واوقيان كيمسه حقنده ابصر من الوطواط بالليل ديو ضرب مثل اولنور

*) نكتهٔ فأرة العرم ديده هم * پك قوی ايش كورن ضعيف آدم (*

(فأرة العرم) تركيبنده فأره معلومدركه صيچان ديدكلری جانور مؤذيدر (عرم) عينك فتحی ورانك كسريله ايكی طاغ اراسنده واقع دره‌نك صوينی حبس ايچون ياپيلان سد و بنده دينور پس فأرة العرم الف قافيه سنك يدنجی قطعه سی شرحنده كچن * تفرقوا ايدی سبا * مثلنك موردی اولان سباء خلقنك املاك وضياعلرينی ورياض وجنانلرينی غارتزدهٔ سيول اولمه‌دن وقايه وتحصين ايچون جبلين بيننده واقع نهرك اوكنه غايت رصانت واحكامله سد اسكندر آسا بنا وتشييد ايتدكلری سد سديدی نقب ايدوب دلمكله * فارسلنا عليهم سيل العرم * نص جليلنك مضمون عبرتمونی ظهوره كلوب كفر وطغيانلرينك جزای سزاسنی بولملرينه سبب اولان فارهٔ معهوده ياخود فاره نوعندن كوسنك تعبير اولنان كور صيچاندر قصهٔ پرحصه‌لرينك تفصيلی تفاسيرده وقصص انبياده مسطور وقطعهٔ مزبوره‌ده اجمالا مزبوردر فليراجع ايمدی شاعرك اشبو * قد غرقت املاك حمير فأرة * و بعوضة قتلت بنی كنعان * نشيده سنجه بر بعوضهٔ ناچيزه نمرود بن كنعان كبی جبار عنيدی قتل ايتديكی كبی بر فارهٔ حقيره دخی بو قدر كفار پليدی غارتزدهٔ خيل سيل ايدوب املاك وضياعلرين بالكليه افنا وهبا وكنديلرين مورد مثل تفرقوا ايدی سبا قيلمسی آية من آيات الله اولمغله مثل اولوب برضعيف كيمسه غايت متين مصلحت كورد كده و برشخص حقير برامر عظيمه مباشرت ايدوب آنی وجوده كتوردكده اول كيمسه‌يه بطريق المثل فأرة العرم اطلاق ايدرلر

*) ديسه‌لر صحبة السفينه همان * بی صداقت كورشمه‌در ياران (*

(صحبة السفينه) كميده و قايقده بولنان كيمسه‌لرك بر برلر ايله الفت ومصاحبت ايتملرندن عبارتدر چونكه بيت واحد مشابه سنده اولان سفينه اكثريا اشخاص مختلفة الطباعی حاوی وبالضروره يكديكر ايله الفت واستيناسی مقتضی اولوب لكن هر بری ديكرك محرم

اسراری ومجرب الاطواری اولمديغندن حسب الحال بيانكل صوری اوبله سطحی جه برالفت اولديغنه مبنی صداقتسز وحقيقتسز كورشمكدن كنايه اولمغله بويله صورت معامله محاوره ايدن كيمسه‌لره صحبوا صحبة السفينه دينلور

*) معنیٔ قوة القلوب نه خوب * وصلته وعده ايتمه‌در محبوب (*

(قوة القلوب) قلبلرك احكام وقوتی يعنی باعث وثوق واطمينان اولان حالتی ديمكدركه لسان ظرفاده خوبانك وعدهٔ خاطر فريبله وعد وصال وقلوب عشاقی خوشحال ايتمه‌لرينه اطلاق اولنور

*) خال خوبان قراضة الابريز * خردهٔ زر اكا كوره ناچيز (*

(قراضة الابريز) تركيبنده قراضه قافك ضميله حذافه وزننده كسنتی وقرپندی معناسنه (ابريز) همزه‌نك كسريله اصلا غشی اولميان خالص التون معناسنه اولمغله معنای تركيب زر خالص العيارك قطعه سی وقرپنديسی ديمك اولور لكن اصطلاح ظرفاده دلبرانك روی دلجوی وكردن سيم كونلرنده حبة القلب اولان خال زرين فامه اطلاق اولنوركه التون حبه‌لر اكا نسبتله ذرهٔ ناچيز كبی بيقدر و بی اعتباردر

*) غاليات الشباب موی سياه * پيرلكده سفيد اولور ايواه (*

(غاليات الشباب) تركيبنده غاليات غاليه‌نك جمعيدر غاليه عاليه وزننده طيب معروف اسميدركه تركيده تحريفله قليه مسك تعبير اولنور كوبك مسكی وعنبر وبان ياغی وسائر خوشبو ادهاندن ومعطر نسنه‌لردن مركبدر ابتدا آنی جالينوس حكيم اختراع ايلمشدر زياده قيمتلو وكرانبها اولمغله غاليه تسميه اولنمشدر لكن شبابه اضافتله كنجلك غاليه‌لری ديمك اولوركه غاليه كبی سياه ومرغوب اولان مولر ومژكان وابرولر معناسنده مصطلحاتدن اولمشدر (مسك الشباب) كبی لكن بو غاليه‌نك قوقوسی چيقوب ياسمين الشيب ايله كافور الشبابك رايحه‌لری استشمام اولنديغنه پير روشن ضمير اظهار اسف ايلمشدر

*) ديمك اولمش ضرائر الحسنا * بد حسودان زمرهٔ فضلا (*

(ضرائر الحسناء) تركيبنده ضرائر ضادك فتحيله ضره‌نك جمعی ضره ذره وزننده برزوجك تحت نكاحنده اولان ايكی زوجه‌نك هر برلرينه ديمكله معنای تركيب كوزل خاتونك ضره‌لرنی واورتاقلری ديمك اولور چونكه برمقتضای غيرت جبليه ضرائر بيننده تحاسد وتباغض دركار خصوصا ضرهٔ حسنايه حسد وكينلری امر آشكاردر پس بو مناسبتله فضلاء كرامك حساد لئامنه ضرائر الحسناء اطلاقی امثال ادبادن اولمشدر نتكيم شاعرك * حسدوا الفتی اذ لم ينالوا سعيه * فالقوم اعداء له وخصوم * كضرائر الحسناء قلن لوجهها * حسدا وبغيا انه لدميم * قطعه سنده واقعدر بناء عليه بينلرنده بغض وعداوت دائمه وكين وحسد راسخه اولان كيمسه‌لر حقنده * بينهم داء الضرائر * ديو ضرب مثل اولنور

*) اصلد من زناد او شخص بخيل * سنكدل سخت روذميم ورذيل (*

(اصلد من زناد) تركيبنده اصلد اجمر وزننده صماق طاش كبی غايت سخت وقتی نسنه معناسنه‌در (زناد) جياد وزننده زندك جمعيدر زند قند وزننده چقماغه وچقماق طاشنه دينور معنای تركيب چقمق طاشندن قتی ديمك اولور لكن بطريق التمثيل قلبی قتی وسنكين و يوز ينك دريسی خشين بين الناس مذموم ورذيل اولان بخيل كيمسه حقنده (اصلد من زناد) ديو ضرب مثل اولنور

*) طيران العصا نفاق وشقاق * بعضه تبديل اولنمه حسن وفاق (*

(طیران العصا) نزوان القطا وزننده عصانك او چقلیغی یعنی قوت بازو ایله آتلدقده هواده اوچرکبی کتمکلکی دیمك اولور لکن بطریق الکنایه برقوم وجماعت بیننده اولان حسن وفاق والفت بغض وشقاق ومنافرته مبدل اولوب افتراق آرا ایله هر بری برطرفه بوی چکدکده * طارت عصاہم فلان شققا * ووقع بینهم طیران العصا * دیو ضرب مثل اولور

(* شمسه دیمش قطیفة المسکین * کرمساز برهنکان زمین *)

(قطیفة المسکین) ده قطیفه سفینه وزننده یانبولی کبه سی واحرام کبی تویلو وهاولو ثوبه دینکله معنای ترکیب فقیر وچبلاق کیمسه نك کبه سی واحرامی دیمك اولور یعنی بومقوله صیچاقلو وهاولو ثوب بورینان کیمسه یی کرمساز اولوب ایصندیغی کبی شمس دخی برهنه وعریان اولان کیمسه یی هنکام شتاده ایصیدوب قزدیردیغی ملابسه سیله آفتاب عریاننا به قطیفة المسکین اطلاق اولندی

(* دخی قرن الغزاله کفتاری * مهرك اول ظهور انواری *)

(قرن الغزاله) ترکیبنده قرن قافك فتحی ورانك سکونیله قرن الشمسدر که کونش طلوع ایدرکن دائره قرصنك اك اول ظهور ایدن جزئندن عبارتدر که حاجب الشمس دخی اطلاق اولنور یاخود پرتو وشعاعنك اولنه دینور که ابتدا ظاهر ومستفیض اولور (غزاله) سحابه وزننده اسماء شمسدندر کامر فی رابعة الالف وبومهر منیره غزاله اطلاقی خیوط الشمس ولعاب الشمس وخیط باطل اطلاق اولنان خیوط شعاعی ایپلك غزل ایدرکبی احداث وتمدید ایلدیکی تصورنه مبنیدر پس قرن الغزاله جرم شمسك اعلاسی یاخود اول ظهور ایدن نور وضیاسی معناسنده حقیقت لغویه ایسه ده اول امردن ذهنه تبادر ایدنکیك بوینوزی معناسی اولمغله مصطلحات سلکنه منسلك قیلنمشدر

(* صحبة الفرقدین اوخوش الفت * که ایده ایکی دوست چوق مدت *)

(صحبة الفرقدین) ترکیبنده (فرقدین) جعفرین وزننده قطب شمالی یه قریب ایکی کوکبدر هر برلرینه فرقد اطلاق اولنور وجانب قبله ده ایکی کوکبه دخی دینور وبونلر مادار الفلك بربرلرینه مصاحب وملازم اولملریله دوام صحبتده مثل اولوب ایکی یارهمدم مدت مدیده حسن الفت ایتدکلرنده (صحبا صحبة الفرقدین) دیو ضرب مثل اولنور (واطول صحبة من الفرقدین) دیو ضرب مثل اولنور

(* نکتهٔ افقر من العریان * پك فقیر وحقیر اولان انسان *)

(افقر من العریان) ترکیبنده (عریان) عینك ضمیله چبلاق کیمسه معناسنه والاسماء تنزل من السماء مفادنجه برچبلاق زکورد کیمسه نك اسمی اولمغله فقر وفاقه ده مثل اولوب غایتله فقیر وخور وحقیر اولان بی کساء وصفر الاناء کیمسه حقنده (افقر من العریان واحوج من العریان) دیو ضرب مثل اولنور

(* همدخی صفقة ابی غبشان * ایتمه درکار وکسبده خسران *)

(صفقة ابی غبشان) ترکیبنده (صفقة) ثمره وزننده بیعك انعقادی وقتنده بایع ایله مشتری ال اله المغه دینور که ازقدیم بیعك قطعی اولدیغی ابراز موقعنده متعارف اولمغله بیع بات قطعی معناسنده استعمال اولندی (ابی غبشان) کنیه سنده (غبشان) غین معجمه نك فتحی وضمی وباء موحده نك سکونیله سلمان وعثمان وزنلرنده خزاعه قبیله سی رجالندن برکیمسه درکه (اخسر صفقة من ابی غبشان) مثلنك منشائیدر اصلی بودرکه قریشدن مقدم بیت معظمك خدمتی ومفتاحی خزاعه قبیله سی یدنده اولمغله ابوغبشان الخزاعی بیت

مکرمك

مکرمك خدمتنه متولی ومتصرف وصاحب مفتاحلق شرفیله متشرف ایدی برکون مرقوم خیمتاب رؤسا قریشدن قصی بن کلاب ایله طائفه ده همبزم شراب اولوب کرکی کبی مست وخراب اولدیغی حالده مفتاح کعبه یی برطلوم شراب مقابلنده قصی جانبلرینه بیع وتسلیم قصی دخی عقد مرقومه برقاچ کیمسه لری اشهاد ایله رشتهٔ معامله یی توثیق وتمیم ایلدکدنصکره درحال مفتاح بیتی اوغلو عبدالدار بن قصی یه اعطا وعلی جناح الاستعجال مکهٔ مکرمه یه اطاره واسرا ایلدی مزبور عبدالدار شتاب ایله مکه یه وصولنده صوت بالا ایله ندا ایدوب ای معشر قریش ایشته جدیکز اسماعیل علیه السلامك بیتنك مفتاحنی الله تعالی سزه غدرسز وظلمسز رد ایلدی دیه رك خدمت کعبه نك تولیتنه نائل اولدی بعده ابوغبشان هوشیار اولوب کیف بلاسیله وقوعه کلان کیفیت هائله یه واقف اولدقده یعنی ابلغ نافعی اخبث مضره بیع واستبدال ایتدیکنه وبین القبائل مایهٔ شرف وامتیازلری اولان سدانهٔ بیت مفت ومجانا الدن کتدیکنه بغایت نادم وپشیمان وحمق وخسرانی طنین انداز مسامع عالمیان اولمغله احوال پرملالی مثل اولوب زیاده نادم ومتحسر وبغایت احمق وباحر وبیع وشراده مبالغه مغبون وخاسر اولان کیمسه لره (اندم من ابی غبشان واحمق من ابی غبشان واخسر من ابی غبشان) دیو ضرب امثال اولنور قال بعض الشعراء * باعت خزاعة بیت الله اذ سکرت * بزق خمر فبا فازت ولا ربحت *

(* شخص منحوس ایمش غراب البین * انی کورمك اوله نحوست عین *)

(غراب البین) ترکیبنده بین بانك فتحیله فرقت وجدالق معناسنه اولمغله معنای ترکیب ایریلق قرغه سی دیمك اولور چونکه طائفهٔ عرب غرابك اسمندن غریب وغربت واغترابی من جهة الاشتقاق اخذ ایتملریله تشاؤم ایدوب کوردکلری یرده طاشلیوب ازعاج ایتملرینه مبنی بنی آدمدن زیاده توحش ونفور ایدر ایکن وقتا که برقوم مرعی طلبیچون یورت دکشدیروب آخر محله کوچدکلرنده درحال غراب مواضع یورتلرینه یم ویه جك بولمغیچون شتاب ایدوب کاسه وسپورندیلکلرنده اشمك معتادی اولمغله منازلمزه کلمز الاینونت وفراقدنصکره کلور دیو غراب البین تسمیه سیله تشاؤم ایتملریله بو تشاؤم مجرد برامر ادعائی اولوب قطعا اصلی وفصلی یوق ایسه ده صنف اعراب بوزعم اوزره کلوب کتملریله شئامت ونحوستده مثل اولوب لقاسی عین نحوست عداولنان اوغورسزه (اشأم من غراب البین) دینلدی

(* برقوشك مالك الحزین آدی * هم اولان غصه لنمه معتادی *)

(مالك الحزین) ترکیبنده (مالك) لفظی مالك المیاه معناسنه (الحزین) لفظی رفعیله عطف بیان اوله رق طیور قسمندن اياقلری وبوینو اوزون بلشون دیدکلری قوشدر که دائما انهار وعیونك منبعلرینه قریب اماکنده مکث وآرام ایتمکله مالك المیاه دینلمشدر وصول نقصان بولمغه باشلدقده زیاده محزون اولمغله حزین اطلاق اولنمشدر امام دمیرینك جاحظدن نقلی اوزره طائر مرقومك حال وشانی اعاجیب عبرتمادندر زیرا مرغ مزبور دائما منبع انهاره ملازم وفصل ربیعده آب روان جوش وخروش ایله جریان ایلدیکی اوانده زیاده طربناك وفرحان اولوب وقتا که صیف وخریفده میاهه قلت ونقصان طاری اولدقجه غمناك ومحزون وبلکه صو دوکنور دیو خوفندن ناشی شرب وسدرمقی ترك ایله عطشان اوله رق هلاك اولور ایمش بوملابسه ایله نفاد ازراق خصوصنده غصه واندوهی اعتیاد ایدن حریص واجمقه بطریق التمثیل مالك الحزین اطلاق اولندی

(* هم طلاق الرجال عزل اولمش * شخص معزوله خیلی هزل اولمش *)

(طلاق الرجال) تركیبنده (طلاق) طانك فتحیله مطلقا قیددن تخلیه معناسنه موضوع اولمغله معنای تركیب اركك كیمسه‌لرك قید و بند مثابه‌سنده اولان حكومت و ریاستدن تخلیه وعزل اولنمسی معناسنده استعمال اولنمشدر لكن ریاستدن معزول اولان كیمسه قید نكاحدن خلاص اولمش یعنی زوجندن بوشانمغله باشی بوش قالمش خاتون كبی اولمسی تصورینه مبنی عزله (طلاق الرجال) وشخص معزوله (امیر طالق وحاكم مطلق) اطلاقی هزل وسخریه‌یی متضمن اولمشدر

*(اكذب من اخیذ صیحان هم * پك یلانجی خبیث اولان آدم)*

(اكذب من الاخیذ الصیحان) مثلنده (اخیذ) امیر وزننده مأخوذ معناسنه درك اسیر وطوتساق تعبیر اولنور (صیحان) صادك وباء موحده‌نك فتحه‌لریله صبوح شربنه تعجیل ایدن آدمه و برمحله سحری ایركن كیدن كیمسه‌یه دینور منشأ مثل اولدركه برقبیله‌دن بركیمسه كیجه ایله ایركن قالقوب بادیه‌ده كیدركن بربلوك عسكره ملاقی اولوب جیش مرقوم بونی اخذ وكرفت ایله قومنك محلندن سؤال ایتدكلرنده جیش مزبورك دماغلرنده فساد اولوب اخیذ مرسومك قومنی اغاره داعیه‌سنده اولدقلرینی فهم ایتمكله سمت دروغه كیدوب بن طشره ده ایدم اونلر قالقوب اوزاق محله كتمشلر ایكی كوندر بنده ارارم بوله مدم بادیه‌ده نباتات ایله سدرمق ایده‌رم دیدكده حربه ایله بطننی طعن ایدوب قارنندن سود چیقمغله كذبی ظاهر اولوب برمقدار دخی كتدكلرنده شبخون قصد ایتدكلری قبیلهٔ مرقومه‌یه واصل اولدیلر من بعد اخیذ مزبور كذب ودروغده ضرب مثل اولدی

*(چونكه كذب مسیلمه مشهور * اكذب اخبث ایدی اول مقهور)*

(كذب مسیلمه) تركیبنده مسیلمه میمك ضمی ولامك كسریله یمامه اهالیسندن بنوحنیفه قبیله‌سندن ابوثمامه كنیه‌سیله مكنی مسیلمة بن حبیب نام اكذب واكفردركه عصر سعادتك اواخرنده ادعاء نبوت ایدوب خلافت صدیق اكبرده حربهٔ وحشی ایله اهلاك واغتیال ومقر كذابینه ارسال اولنمشدر اكاذیبی حق هنفقه‌دن اشهر وجهل ابی جهلدن اظهردر ازجمله بكا نازل اولان وحی سماویدر دیه‌رك * اذكروا نعمة ربكم واشكروها اذ جعل لكم الشمس سراجا والغیث ثجاجا وجعل لكم كباشا ونعاجا ودیكا ودجاجا وفضة وزجاجا وذهبا ودیباجا ومن نعمته علیكم اذ اخرج لكم من الارض رمانا وعنبا وریحانا وحنطة وارزا نا مثللو كلمات مسجعه (والفیل ماالفیل وما ادریك ماالفیل له ذنب وثیل وخرطوم طویل مقوله‌سی ترهات یمعنا ایله سبكمغزان یمامه‌یی اغفال واضلال ایلشدركندویه ایمان ایدنلردن بریكچشم كیمسه معجزه اوله‌رق عین عورا سنك صحتنی التماس ایلدكده دست برآوردهٔ دعا اولوب بعده عین مأوفه اوزره بزاق كراهتمذاقنی القا ایتدیكی كبی اوبر كوزی دخی كور اولوب لبت عینیه سواء تمنیسنك خلافی ظهور ایتدیكی كبی هر خارق عاده‌لری اهانتدن عبارت اولمغله * اكذب من دب ومن درج * مثلنه ماصدق اولوب من بعد حدی متجاوز مبالغه ایله آشری یلان سویلین كذاب خبیث حقنده * اكذب من مسیلمة الكذاب * دیو ضرب مثل اولندی

*(شعرناساز وناپسند ادا * قعقعات الرحی ایمش كویا)*

(قعقعات الرحی) تركیبنده قعقعات قافلرك فتحه‌لریله قعقعه‌نك جمعیدر زلازل وزننده قعاقع كبی قعقعه زلزله وزننده سلاح آوازه‌سی وكوك كورلمسی ودكرمان كورلتیسی كبی زمزمه وصوتلره دینور رحی حاء مهمله ایله عصا وزننده دكرمانه دینور پس قعقعة الرحی وقعقعات الرحی دكرمان طاشلرینك بربرینه مساسندن وچقلداقلرینك تحرك واضطرابندن حاصل اولان اصوات

متابعه‌سی وكورلتیسی دیمك اولور لكن تشبیها شاعر باعرك ناساز ورابطه‌سز وارباب سلیقه عندنده سزاوار تحسین اولمیوب دكرمان كورلتیسی كبی یمعنی اولان شعریمآنه اطلاق اولنور قعقعه وزننده جعجعه دخی بویلجه‌درنته‌كه وعد ایدوب وفا ایتمین كیمسه حقنده * جعجعة ولاری طحنا * دیو ضرب مثل اولنور اسمع جعجعة دیمكدر

*(اولدی هم غرة السراب دیمك * اصلی یوق نسنه‌دن امید ایتمك)*

(غرة السراب) تركیبنده غرة غینك كسری وراء مشدده‌نك فتحیله بركیمسه‌یی باطل و بیهوده نسنه اطماعیله الداتمق معناسنه (سراب) قطعهٔ سابقه‌ده رقراق السراب تركیبنده مشروح اولدیغی اوزره ایام حاره‌ده چقور اووه‌لرده صو هیئتندن لمعان ایدن پوسارقدن عبارت اولمغله معنای تركیب سرابك صوسز كیمسه‌لری الداتمسی دیمك اولور لكن مواعید عرقوب كبی اصلی یوق نسنه‌دن امید نفع ایتمكه علی طریق الاستعاره غرة السراب اطلاقی و بویله اصلسز آمال باطله وامانی عاطله ایله طمع خام وخلیای بی انجامه دوچار اولان كیمسه‌یه مغرور السراب اطلاقی مصطلحاتدن اولمشدر

*(دینیدی ادباره مشیة السرطان * یجرو اولمقده بخت ادباران)*

(مشیة السرطان) تركیبنده مشیه میمك كسریله یوریمك ویوریش معناسنه‌در سرطان فتحاتله ینكج تعبیر اولنان حیوان مائیدركه دائما اهل ادبارك بخت وارونی كبی یجرو یعنی اكری اكری ویان یان كتمك معتادیدر پس معنای تركیب ینكجك یوریشی دیمك اولور لكن بطریق المثل اقبالك ضدی اولان ادبار ونحوستده مستعملدر نتكیم شاعرك اشبو * فرأیك فی الادبار رأی اخذته * وعلمته من مشیة السرطان * قولنده واقعدر وانامل السرطان تركیبی اوقونمه‌دن مبراخط كریهده مستعملدر نته‌كه بعض ظرفای كتاب برخط ردینك وصفنده نظرت فی خط منحط كخطا رجل البط علی الشط وانامل السرطان فی الحیطان دیمشدر

*(هم حدیث خرافه درا و كلام * اصلی یوقدر به آنكیچون انام)*

(حدیث خرافه) تركیبنده خرافه خاء معجمه‌نك ضمیله ثمامه وزننده عذره قبیله‌سندن بركیمسه‌دركه آنی جن طائفه‌سی قاپوب برزمان جنیلر ایله كشت وكذار ایتمش ایدی بعد وقت ینه قبیله‌سنه عودت ایدوب مشاهده ایلدیكی عجائبی وطور عقلدن خارج غرائبی نقل ایدرایدی ناس كندیسنی تكذیب ایلملریله من بعد حدیث خرافه كذب صریحده مثل اولوب تعجب واستغراب اولنه‌جق اخبار لطیفهٔ كاذبه وحكایات غریبهٔ نادره خصوصنده ضروب امثالدن اولوب اكاذیب نامعقوله‌یه حدیث خرافه اطلاق اولندی

*(شول نمایش كه خیری یوق اصلا * دینیدی نار الحباحب اشته اكا)*

(نار الحباحب) تركیبنك معنای لغویسنده اقاویل مختلفه واردر زیرا حباحب حاء اولینك ضمی وثانیه‌نك كسریله علابط وزننده برنوع بوجكه دینوركه كیجه وقتی قنادلری وقویروغی شمعه كبی لمعان ایدر فارسیده شبتاب وتركیده آتش بوجكی ویلدز بوجكی دینلور وحباحب یاخود ابو حباحب محارب قبیله‌سندن غایت بخیل بركیمسه ایدیكه مهمان خوفندن كیجه ایله خیمه‌سنده آتش یاقمزایدی بالضروره یاقمق ایجاب ایتدكده خرده واینجه اوطونلر ایله یقار ایدیكه پك پارلمغله ذهاب وایاب ایدنلر كوروب كلمه‌لر شایدنار یله استضائه وانتفاع ایده‌جك بركیمسه حس ایتدیكنده فی الحال اطفا ایدرایدی قطامی نام شاعرك اشبو * الا انما نیران قیس اذا شتوا * اطارق لیل مثل نار الحباحب * قولی بومعنایه ملایمدر و بعضلر نار الحباحب آت قسمی سرعتله كیدركن نعللری طاشه طوقنمغله چیقان شراره وقغلجم تعبیر اولنان آتشدر دیدی وائمهٔ ادبیه‌دن جاحظ كوز ایله كورلوب طلب اولندقده حقیقتی ووجودی اولمیان ناردر دیدی نابغه‌نك اشبو * ویوقدن بالصفاح نار الحباحب

قولی معنای اخر اره ملایمدر وعلی جمیع التقادیر برنسنه‌نك نمایشی وکور ینشی خیرلو ومنفعتلوظن اولنوب لکن اصلا نفع وطائلی اولمدقده نارالحباحب دیو ضرب مثل اولنور

*) ترهات البسابس او یله مقال * کمالی اوله خیال محال (*

(ترهات البسابس) ترکیبنده ترهات تانك ضمی وراء مشدده‌نك فتحیله ترهه‌نك جمعیدر ترهه سکره وزننده وتره هاء اصلیه ایله سکروزننده فی الاصل اوتسز وصوسز قفرخالی یعنی قیرو بیابان معناسنه اولوب بعده بیهوده وباطل نسنه ایچون وکلام مجانین کبی صاچمه صپان وفائده‌دن خالی هرزه وهذیان اولان کلام ایچون استعاره اولندی بسابس وساوس وزننده بسبسك جمعیدر بسبس بارك فتحیله عسعس وزننده بوده تره کبی اوتسز صوسز چول وبیابان معناسنه موضوع اولوب بیهوده اشیا وباطل وبیمعنی کلام ایچون مستعاردر پس ترهاتك بسابسه اضافتی بیانیه اولمغله تأ کید افاده ایدوب عقل وخیال باطل ومحال عد ایتدیکی کلام بیما کلره اطلاق اولنور

*) دیمك اولمش تجاهل العارف * بیلدیکندن تذاهل عارف (*

(تجاهل العارف) معنای ترکیب برنسنه‌یی بیلن کیمسه بیلمزلك اظهار ایدوب لادری دیمسی یاخود بیلمزلکدن کلوب استفهام ایمسی معناسنه محسنات بدیعیهٔ معنویه دندر وبوکا امام سکاکی سوق المعلوم مساق غیره لنکتة تسمیه ایلمشدر نته که بعض بلغانك مدحده مبالغه نکته‌سیله اشبو * لادری ابدرزاهرام جبینه * وبحرزاخرام یمینه * قولنده وشاعرك * انغرماری ام اقحوان * وقد ماری ام خیزران * وطرف مانقلب ام حسام * ولفظ ماتساقط ام جمان * نظمنده اولدیغی کبی

*) شیٔ نادر تبسم المکروب * مانع خنده‌در چون حزن وکروب (*

(تبسم المکروب) معنای ترکیب مکروب ومحزون اولان کیمسه‌نك کولمه‌سی دیمکدر لکن بو یله غمناك وغصه‌لو کیمسه‌نك خندان اولوب کولمه‌سی نوادردن اولمق ملابسه‌سیله مطلقا نادرالوقوع اولان نسنه‌ده اصطلاح اولمشدر

*) معنی قد تحلل العقدی * بیل غضبلر سکونه دیندی (*

(قد تحلل العقد) ترکیبنده قد حرف تحقیق تحلل تفعل بابندن فعل ماضیدر انحل کبی چوزلدی معناسنه عقد عینك ضمی وقافك فتحیله عقده‌نك جمعی وفعلك فاعلیدر عقده دوکه دینور وخشم وغضبه درون اولان غضب وکینه ساکن وزائل اولدی معناسنه دلالتی متبادر وعقده‌ سلکنه ادراج اولندی قال فی القاموس تحللت عقده اذا سکن غضبه ناظم تحریرك فعلی مذکر ایرادی مؤنث غیر حقیقینك ظاهرنه اسناد اولنمسنه مبنیدر لکن عقدی لفظنك آخرنده کی یاء ظاهرا الك کسره سنی اشباعدن حاصل اولمغله عقدك جری بی وجهدر مکرکه قد کلمه سنی حذفله مصدر مضاف اوله رق تحلل العقدی دینله یاخود یاء نسبیه اولمغله احمری واحوری کبی نفسنه نسبت قیلندن اولدیغی تصحیح کردهٔ ناظم اوله فتدبر

*) اتیه من عماره دینسه مراد * فخر وکبری ایدن کشی معتاد (*

(اتیه من عماره) ترکیبنده اتیه افضل وزننده متکبر ومتعظم معناسنه اولان تایه وتیاه وتیهان لفظلرینك افعل تفضیلیدر عماره ثمامه وزننده اسامیدندر بوراده مراد عمارة بن حمزة بن میموندر که سخا وکرمده علم وبغایت عالیجناب وفخر وتعظم صاحبی بر ذات نزاهتماب ایدی خلفاء عباسیه‌نك اولی اولان سفاحك بعده منصور خلیفه‌نك دفتردار عالیمقدارلری وندیم معالیمدارلری ایدی بغایت علو جنابله محافظهٔ وقاری ونزاهت طبع ایله تعظم وافتخاری مثل اولوب زیاده عظمت فروش اولان کیمسه حقنده اتیه من عماره دیو ضرب مثل اولنور مزبورك نزاهت طبعی وکبر

ونخوتی برکون سفاح خلیفه زوجه‌سی ام سلمه‌یه وصف ایلدکده ام سلمه خلیفه‌یه دیدیکه شمدی عماره‌یی دعوت ایدوب شو مجوهر تسبیحمکه اللی بیك التونه اشترا ایلدم کندینه هبه ایله قبول ایدرسه انك اولسون ایمزایسه کمال نزاهتی رأی العین مشهود مز اولسون دیمکله خلیفه عماره‌یی حرمسرایه دعوت واثنای محادثه‌ده شو سبحه ظرف وتحف قبیلندندر بونی یادکارم اوله‌رق سز استعمال ایدك دیو اوزرینه آتدی عماره دخی سبحه‌یی اوکنه وضع ایدوب ختام مجلسده علی حالها براقوب کندی غالبا اونتدی دیه‌رك وراسندن برخادم ایله ارسال ایتدکلرنده ینه المایوب غلام مرقومه بنده سکاهبه ایلدم دیوب کیمکله خادم رجوع قهقری ووقوع حالی اخبار وانبا ایلدکده ام سلمه خادمه بیك التون اعطا ایدوب سبحه‌یی الدیغی وعماره‌نك علو همتی نمایان اولدیغی کذلك منصور خلیفه‌نك مجلسنده دخی محافظهٔ شرف ووقاره دائر برقصهٔ دیکری مستظرفك یکرمی طقوزنجی بابنده مسطوردر

*) پك تکبر تجبر قیصر * عادتی اولمق افتخار اکثر (*

(تجبر قیصر) ترکیبنده تجبر تکبر وزننده ومرادفی اوله‌رق کبرلنمك ویوکلنمك معناسنه‌در قیصر صیقل وزننده روم ملتنك قراللرینك لقبیدر عجم شاهلرینه کسری لقبی کبی وابتدا قیصر ایله ملقب اولان اغستوس نام قرال ایدی قبل ولادته والده‌سی فوت اولوب بطننی شق ایله اخراج ایلدیلر روم لغتنده اول رسمه تولد ایدن مولوده قیصر دیمکله مسفوره واخلافنه قیصر اطلاق اولندی وبو قیاصره بغایت کبر ونخوتله آلوده متکبر وخود بین اولملریله تعظم وجبروتده مثل اولوب بومقوله تعظم وافتخاره تجبر قیصر دیو ضرب مثل اولندی

*) هم دیمکدر تلون الحربا * حالدن حاله دونمه صبح ومسا (*

(تلون الحربا) ترکیبنده تلون برنسنه‌نك رنکدن رنکه کرمکلکنه وکونا کون کورنمکلکنه دینور حرباء حانك کسری والفك مدیله ترکیده قیا کلری وفارسیده آفتاب پرست دیدکلری جانورك اسمیدر دائما کونشه توجه واستقبال ایدوب شمسك دوریله بیله‌جه دور ایتمکله مجوسی وابوالزندیق اطلاق اولندی حین طلوعده بوز رنکلو برکلر اولوب بعد الارتفاع لوننه رونق کلوب حرارتك تأثیری تزاید ایتدکجه کونا کون الوان ایله متلون اولور پس بوملابسه ایله متلون المزاج اولوب اخشامی صباحنه بلکه برساعتی اوبرساعتنه اویمیان دوامسز کیمسه حقنده فلان یتلون تلون الحرباء دیو ضرب مثل اولنور

*) احول من ابی براقش هم * متلون محیل اولان آدم (*

(احول من ابی براقش) مثلنده احول برحالدن برحاله دونمك معناسنه اولان حول لفظندن افعل تفضیلدر ابو براقش بانك فتحی وقافك کسریله قاموسك بیاننه کوره کرکی چمنده برکوچك طائر یابانیدرکه تویلرینك اوجی غایت آق واورته‌سی قرمزی واشاغیسی سیاه اولور برنسنه‌دن قورقوب اورکدکده تویلری قباروب طاوس کبی کونا کون الوانله متلون اولور وقزوینی‌نك عجایب مخلوقاتده یازدیغی اوزره بوینی واایاقلری اوزون ومنقاری قرمزی لقلق قوشی جثه‌سنده کوزل صوتلی برقوشدر هرساعتده اصفر واحمر وازرق واخضر لونلر ایله متلون اوله‌رق کورینور بوجهتلر ایله تلون مزاج حسبیله دالدن داله قونان کیمسه‌یه (ابو براقش اطلاق اولنور وبوالهوس وبی‌ثبات وخداع وحیله‌کار وهرجایی یادکار حقنده (احول من ابی براقش دیو ضرب مثل اولنور

*) اکادیمشکه هم ابوقلمون * اوله غایت تلونات نمون (*

(ابوقلمون) قافك ولامك فتحه‌لریله برنوع دیبای رومی‌یه دینورکه حالا جانفزا محرکی اوله‌رق

جانفس دیدکاری دیبای زیبادر الوانهٔ موجلر ایله رنك آمیز کورینور وصوده تعیش ایدن حیوانلردن برجانور آیدرکه برجانوری صیدایتمك قصدنده اولسه کندوسنی انك شکلنه قویوب اول جانور دخی کندی نوعندن قیاس ایتمکله احتراز ایلمیوب شکار اولور وسابق الذکر حرباء دیدکاری قیاکلر بنه دخی بوقلمون دینور وبرنوع صوقوشنه دخی دینورکه هر بارصویه طالوب چیقدقجه الوان رنکلرایله نمایش ایدوب بشقه چشیدکورینور پس بوجهتلرایله ظاهرا وباطنا متلون کیمسه یه ابوقلمون دینور واومقوله کیمسه حقنده احول من ابی قلمون دیوضرب مثل اولنور وحوادث مختلفه اعتباریله دنیادن کنایه اولنور

*) بغلهٔ بودلامه پك معیوب * کیم اوله جامع جمیع عیوب (*

(بغـلهٔ ابی دلامه) ترکیبنده ابودلامه دال مهمله نك ضمیله زند بن الجون نام شاعر نادره کونك کنیه سیدر مزبور ابودلامه خلفاء عباسیه دن منصور ومهدی خلیفه لرك نمك مجلسلری ایدی مرقومك نوادر عجیبه وحکایات مضحکهٔ کثیره سی مستظرفده ومحاضراتده مسطوردر مزبورك غایت کریه المنظر وکثیر العیوب لنك ولاغر براستر معایب کستری اولمغله عیوب ظاهره وباطنه سنی تفصیل وتعدادی مشتمل برقصیدهٔ طویله انشا ایتمکله مزبور قاطرك عیوبی السنهٔ ناسده رایکان وکثرت عیوبده مثل اولوب من بعد برنسنه مجمع عیوب اولدقده ماهوالا بغلهٔ ابی دلامه دیوضرب مثل اولمشدر

*) اولدی شول کیمسه کیم ابوغبشان * حمق ایله کورر کرز خسران (*

(ابوغبشان) بوندن بکرمی بیت اقدم صفقهٔ ابی غبشان بیتنك شرحنده حمق وبلادتی نمایان اولان شخص خزاعی برخسراندر زبانکار مرقوم بلاهت وغباوتی وفرط حماقتی حسبیله معاملهٔ داد وستدده سلم خاسرکبی چوق زیان کورمکله مثل اولوب حماقتی اضاعهٔ سرمایه یه بادی اولان کیمسه یه ابوغبشان دینلدی

*) ابن ملاص اولدی شخص لئیم * ابن ملاج هم بخیل ذمیم (*

(ابن ملاص) ده ملاص شداد وزننده یاش بالق کبی الده آوجده طورمیان پك صبر بنجق وقا ییجق نسنه یه دینمکله ابن ملاص دباره جی وحیله طغارجغی فرومایه ولئیم کیمسه نك اوغلو معناسنه سب ودشنامدر (ابن ملاج) ده ملاج شداد وزننده کذلك ابن ملجان ده ملجان سکران وزننده شول بخیل کیمسه یه اطلاق اولنورکه کمال بخل ودنائتندن ناشی ناقه وقیون مقوله سی صاغم حیواناتی صاغدیغی صورتده جوارده اولنلر سود طلب ایدرلر دیو صاغمیوب اغزیله ممه سندن امراوله پس ابن ملاج بخیل ابن بخیل معناسنه الفاظ شتومندندر

*) اولدی هیان بن بیان هم * اصلی معلوم اولمیان آدم (*

(هیان بن بیان) هانك وبانك فتحه لری ویالرك تشدیدیله وهی بن بی کذلك تشدیدیله مجهول الذات والنسب اولان کیمسه دن کنایه اولورلر وجهی بودرکه هی بن بی حضرت آدم علیه السلام احفادندن ایدی وقتاکه سائر اولاد واحفادی ربع مسکوندن برر طرفه متفرق اولدقلرنده اولدخی برجانبه عازم اولمشیدی لکن نابود ونابدید اولمغله من بعد نام ونشانی محسوس اولمدی پس بومناسبتله اهل لسان اصلی ونسلی معلوم اولمیان بی نام ونشان کیمسه یه هی بن بی ومبالغه قصدیله هیان بن بیان اطلاق ایدرلر

*) اشأم من طویس غایت شوم * پك شآمتماکی شوم البوم (*

(اشأم من طویس) مثلنده اشأم اوغورسزلق معناسنه اولان شآمتدن افعل تفضیلدر طویس زبیر وزننده برمخنث مدنی اسمیدر مقدما اسمی طاوس اولوب بعد التخنث یعنی زنان فواحش

نشان کبی قیریلوب بوکاوب خبیثه مزاج وخلیع العذار اولدقده تحقیرا طویس اطلاق ایلدیلر اسلامده الك اول طرب وتغنی ایدن مزبوردر والده سی غایت نمامه ومفسده اولمغله نسوان انصار بینلرینی غمزه ونمیمه ایله افساد وتحریش ایدرایدی اول حال اوزره اوقاتکذار ایکن فخر انام علیه الصلوة والسلام حضرتلرینك ملأ اعلایه اعتزاملری کونی وضع حمل ایدوب مزبوری عالم کون وفساده کتوردی وصدیق اکبر رضی الله تعالی عنه حضرتلری وفات ایلدیکی کون سوددن کسیلوب فاروق اعظم رضی الله تعالی عنه شهید اولدیغی کون بالغ اولوب وحضرت عثمان رضی الله تعالی عنه شهید اولدیغی کون تزوج ایدوب وحضرت علی کرم الله تعالی وجهه شهید اولدیغی کون دنیایه بر ولدی کلدیکنی کندیسی نقل واخبار وبنم کبی بردخی وارمیدر دیه رك اوغورسزلقده یکانهٔ جهان اولدیغنی اعتراف واقرار ایدرایدی بنابرین نامبارك قدمی نیل وفراتی قوریدر مصراعنه ماصدق اولان شخص مشؤم حقنده اشأم من طویس دیوضرب مثل اولندی (شوم البوم) بایقوشك میمنتسزلکی دیمکدر چونکه شاعر ترکینك اشبو * غافل اولمه ای برادر نیجه مهمان خانه نك * پاسبانی بوم اولوبدر پرده داری عنکبوت * نشیده سنجه بوم مرقوم منزل ومأوی سنی دائما بنیان خراب * وسائر طیور ایله الفت وموانستدن مباعدت واجتناب ایتمکله شرار طیوردن زعم اولنوب تشاؤم اولندیغی ابوالطیبك اشبو خیر الطیور على الغصون وشرها * یأوی الخراب ویسکن الناووسا * نظمنده واقعدر پس معلوم اولدیغی اوزره بومی شوم عد ایتمك مجرد امر وهمی اولوب اصل واساسی یوق ایسه ده ینه شآمت ونحوسته شوم البوم اطلاق اولندی

*) همدخی حرب داحس وغبرا * پك نحوستلی کار نابرجا (*

(حرب داحس وغبرا) ترکیبی * وقع بینهم حرب داحس والغبراء * مثلنه ایمادر ملخص مجمع الامثالده مسطور اولدیغی اوزره داحس حاء مهمله نك کسریله عبس قبیله سندن قیس بن زهیرك فرسی اسمی وغبراء حمراء وزننده فزاره قبیله سندن حذیفهٔ بن بدرك فرسی اسمیدر مثل مزبورك منشائی اولدرکه سالف الذکر قیس بن زهیر العبسی ایله حذیفهٔ بن بدر الفزاری داحس وغبراء نام اتلرینی قوشوب یارشدرمق خصوصنده یوز دوه اوکدل اولمق اوزره بحث ایدوب اتلرینی قرق کون پرانددقدنصکره بنی فزاره ارضنده بوزغلوه یعنی یوز اوق آتمی مقدارنده برمیدان مسابقه تعیین ونهایتنده ذات الاصاد نام برغدیری غایت تحدید ایلدیلر بعده قیس داحسه وحذیفه غبرایه سوار اولوب مبدأ مسافه دن آت باشی برابر ارخای عنان وماند روزکار سوی غایته روان اولدیلر لکن بنوفزاره حذیفه نك جماعتندن اولمغله غیرتنه مبنی منتهای مسابقه اولان ذات الاصاده قریب بر وادیده برقاچ کیمسه لر پوصدر مشلر ایدی قیس داحس اوزرنده حذیفه یی سبق وتقدم ایدوب کیدرکن ناکاه مزبورلر پوصودن فجأة صچرایوب چیقوب داحسك چهره سنه ضرب ایله جهت غایتدن صرف وتعویق ایتملریله قبیلتین مرقومتین بینلرنده آتش حرب وقتال مشتعل وقرق سنه مقداری ممتد اولوب طرفیندن چوق کیمسه نك قتل واعدامنه داحس مرقوم سبب مستقل کبی اولمغله شردائمده مثل اولوب ایکی قوم میاننده اوزون اوزادی حرب وجدال وقوع بولوب اوکی الندیغنده * وقع بینهم حرب داحس والغبراء * دیو ضرب مثل اولنور

*) قتل مفهومی آفة الوزراء * حفظ ایده بیکاهی صون خدا (*

(آفة الوزراء) ترکیبنده آفت همزه نك مدیله اصابت ایتدیکی نسنه یی تباه وافساد ایدن عارضه وبلایه دینمکله معنای ترکیب وزیرلرك بلا ومصیبتی دیمك اولور لله الحمد والمنه اشبو زمان امن وامان

اولان زمان معدلتنشان كيتی ستانیده كرك وزراء وكرك سائر رؤساء بلاموجب شرعی قتل واعدامدن بالكليه رها بولمشلر ايسه ده لكن عصر عباسيه دن تا عصر باهر النصر ولی نعمت جهان سلطان عبدالمجيدخان خلدالله خلافته الی آخر الدوران حضرتلرينك زمان سعداقترانه قدر معلوم تاريخ شناسان اولديغی اوزره فنی چوق وزراء كشته تيغ عدوان اولمر بله آفة وزراء قتل واعدامدن كنايه اولمشدر شيخ ناظمك مصراع ثانيده اولان دعاسنك آثار اجابتی قرق سنه تمامنده ظهوره كلمشدر

*) هم ماكی وكيل عزرائيل * مهلك خستكان طبيب رذيل (*

(وكيل عزرائيل) حضرت ملك الموتك وكيلی وقائمقامی ديمك اولور لكن بطريق التشبيه تشخيص امراضه وعلته موافق مداوات ومعالجه يه وقوف واطلاعی يوغيكن ادعاء طبابت ايدوب خسته لری اهلاكه بادی اولان متطببلره اطلاق اولنور كانه بعض مريضلرك روحی قبض خصوصنی عزرائيل عليه السلام كندويه سپارش وتفويض ايلمشدر

*) اصفرار الانامل اولمش موت * اويله ديرلمش اوليجق كشی فوت (*

(اصفرار الانامل) برمقلرك اوجلرينك صرارمسی ديمكدر لكن نزع روح اثناسنده دم منجمد اولوب ظاهر بدندن حمرت زائل اولمغله صفرت طاری اولمق ملابسه سيله اصفرار الانامل موتدن كنايه اولور بناء عليه بر كيمسه فوت اولدقده اصفر انامله ديرلر مات معناسنه نته كه موت ايله حرارت غريزيه منطفی اولديغيچون برجسده ديرلر مات معناسنه

*) اضطراب العنان هزيمتدر * كه سزای عدوی دولتدر (*

(اضطراب العنان) ديزكنك مختل ومشوش اولمسی معناسنه اولور لكن اهل لسان دين ودولتك اعداسنه سزاوشايان اولان حالتدن يعنی جنكدن بوزيلوب قاچمقدن كنايه ايدوب جاء فلان مضطرب العنان ديرلر منهزما معناسنه

*) اولدی استنعج الذباب ديمك * دشمنان دوست طرزی كوسترمك (*

(استنعج الذباب) و (استنعجت الذباب) تركيبلرنده استنعاج نعجه لنمك يعنی قيون كبی كورنمك معناسنه ذباب ذئبك جمعی اوله رق قورتلر معناسنه اولمغله معنای تركيب قورتلرك قيون طرزنده كورنمكلكی ديمك اولور لكن تركيب مزبور دشمنلرك دوست صورتنده كورينمسندن كنايه اوله رق مستعملدر نته كه بويله درونده عداوت كامنه سی وار ايكن ابراز صداقت ايدن كيمسه يه لسانمزده قيون باشلی قورت تعبير اولنور باصمه نسخه لرده استنعج موقعنده استنجب وقوعی استنعجت محرفی كيدر لكن اوده وزنه كلمكله فعل تذكير اولندی

*) شول وساوس برازخ الايمان * كتورر قلبه دمبدم شيطان (*

(برازخ الايمان) تركيبنده برازخ عساكر وزننده برزخك جمعيدر برزخ جعفر وزننده ايكی نسنه اراسنده حاجز وحائل اولان فاصله وحجابه دينور وبومناسبتله وقت موتدن قيامته قدر ممتد اولان زمانه يعنی دنيا ايله آخرت بيننده اولان عالمه اطلاق اولنور وبرازخ الايمان ايمانك اولی ايله آخری مابيننی يعنی اعلاسی اولان ايمان بالله ورسوله ايله ادناسی شعبی اولان اماطة الاذی عن الطريق بيننده اولان برزخلر ديمكدر كه وسواس خناس اولان شيطان عبد مؤمن ايله بوفضائل بيننی حاجز اولمق قصديله دائما قلبه طرح والقا ايتديكی وساوسدن عبارتدر قالديكه نظمك نسخ مطبوعه سنده ايمان موقعنده انسان وقوعی طغيان قلم طابعدر زيرا عبدالله بن مسعود رضی الله عنه حضرتلرندن مروی اولديغی اوزره بعض اصحاب ايمان واعماله دائر وقوعبولان وسوسه لردن سؤال ايلدكده * تلك برازخ الايمان * حديث شريفيله جواب ويرلمشدر مقصود ناظم بوحديثه ايمادر

*) حانث اولسه تحلة الايمان * ديندی كفارتن ادايه همان (*

(تحلة الايمان) تركيبنده تحله تانك فتحی وحانك كسری ولام مشدده نك فتحيله تحليل كبی مصدردر چوزمك معناسنه ايمان همزه نك فتحيله يمينك جمعيدر قسم معناسنه پس تحلة الايمان عقدۀ يمينی حل ايدن كفارتدر كه اون فقيری اطعام ياخود اكساء ياخود تحرير رقبه وبونلردن عاجز ايسه اوچ كون صيامدن عبارتدر وبه فسر قوله تعالی * قد فرض الله لكم تحلة ايمانكم * ای بين لكم ما تحل به عقدة ايمانكم من الكفارة زيرا يميننده حانث اولان كيمسه كفارتنی ادا ايلدكده عقدۀ يمينی حل ايدوب عقوبۀ اخرويه دن خلاص اولور

*) آفة العلم ديندی نسيانه * ترك ايله عارض اولور انسانه (*

(آفة العلم) علمی افساد واضاعه ايدن عارضه وبليه معناسنه سهو ونسيانه اطلاق اولنور وبوآفت اكثريا تعليم وتعلمی ومطالعۀ كتبی ترك سببيله عارض اولان دواهيدن اولديغی ناظم اشعار ايلمشدر

*) امهات الخطيئه معناسی * حرص وكبر وحسد خطاياسی (*

(امهات الخطيئه) ترهات السفيهه وزننده ذنب وكناهلرك اصولی ومرجعلری معناسنه اخلاق ذميمه دن اوچ خصلت قبيحه يه اطلاق اولنور بريسی حرص علی المالدر كه * حب الدنيا رأس كل خطيئة * حديثندن معلومدر ايكنجيسی كبر اوچنجيسی حسد ذميمه لريدر كه اول المتكبرين واول الحساد اولان ابليس لعينك ملأ اعلادن طرد وتبعيدينه بونلر باعث اولديغی محكم تنزيلده منصوص ومجزومدر

*) هم حمار الحوائج اول بدكار * بارخلقی چكر كزر هر بار (*

(حمار الحوائج) ناسك محتاج اولديغی شيلرك مركبی معناسنه در كه بطريق التمثيل ايشكذارلق ادعاسيله كندی مصالح وحوائجنی ترك ايدوب بيهوده يره دائما خلقك يوكنی اوزرينه المغله ايلك ايشنك اوسته سی كندی ايشنك خسته سی تعبير اولنان احمق نابكاره اطلاق اولنور وبر كيمسه يی ناس ذلت وحقارتله استخدام ايتدكده * اتخذوا فلانا حمار الحوائج * ديو ضرب مثل اولنور وبومقوله كيمسه يه (حمار القوم) دخی ديرلور

*) ديندی بك ذلته هوان قعبس * اولمه مشكل ذليل نفس نفيس (*

(هوان قعبس) تركيبنده (هوان) سحاب وزننده خورلق وحقارت معناسنه در (قعبس) امير وزننده ياخود قعبس زبير وزننده تميم قبيله سندن قعبس بن مقاعس نام كيمسه در كه هوان وذلتده مثل اولمشدر اصلی بودر كه مزبورك پدری مقاعس فوت اولدقده عمه سی برصاع بغدای مقابلنده قعبسی بر كيمسه يه رهن ويروب من بعد فك رهن ايتمكله بغدای صاحبی عادت جاهليه اوزره مزبوری استعباد ايدوب مزبور مدت العمر حناطك عبدی اولمشدر نته كه شاعرك اشبو هوان البخيل علی اهله هوان قعبس علی عمته بيتنده واقعدر بنا برين نفس نفيسك شیء خسيس مقابلنده كرفتار اولديغی ذلته هوان قعبس ضرب مثل اولمشدر

*) اولدی هم كلبۀ بنی اصفی * اولكه جانن ايده طعامه فدا (*

(كلبۀ بنی اصفی) اصفی نام كيمسه نك اوغوللرينك ديشی كلبی ديمكدر كه طعام تناولنه شدت شرهده مثل اولمشدر (منشائی) اولدر كه مزبورلرك بر كلبی اولوب خيمه لرينك جامبسی ايسه ده مأكولات ومشروباتدن نيه ظفر بولورسه يوب ايچوب افساد ايدر اولديغندن برقاچ كونلر آچ صوسز ربط وبند ايلمشلر بوط اولديغی حبل متين بر كيجه ديشلريله كسوب بوشانمش اتفاقی قمرك طلوعی وقتنه تصادف ايتمكله قرص قمری رغيف تنور قياسيله

كوزنى آيه ديكوب مطلع قره طوغرى شتاب ايدركن ناكاه بر يوكسك قيادن وادئ سنكساره سقوط ايله بوينى قيريلوب (الطمع الكاذب يدق الرقبه) مثلنه ماصدق اولمغله من بعد طمع خام وحرص على الطعام خصوصنده مثل اولوب طعام يولنه جاننى فدا ايتمه درجه سنده عبدالبطن وشكم بنده اولان كيمسه حقنده (كلبة بنى اصفى) ضروب امثالدن اولمشدر

*) اجرد من جراد اوشخص اكول * كيم نه بولورسه ايليه ءآ كول (*

(اجرد من جراد) تركيبنده (اجرد) بر نسنه يى صويوب تعريه ايديجى معناسنه اولان جاردك افعل تفضيليدر جراد سحاب وزننده معروفدر كه چكركه يه دينور وبوكا جراد اطلاقى برك يوزينى نباتدن تجريد ايتديكى ملابسه سيله دركه (كالجراد لايبقى ولايذر) مثلنجه نه بولورسه ييوب محو وافنا ايتمك معتاد قديميدر پس بومناسبتله رطب ويابس نه بولورسه اكل وبلع ايدر اولان آج كوزلو اكول كيمسه يه (اجرد من جراد) ديو ضرب مثل اولنور

*) ديمك اولمش ثريدة غسان * انفس اطعمه ماكى همان (*

(ثريدة غسان) تركيبنده (ثريده) جريده وزننده وهاسز ثريد تفسيركشافده شاعرك اشبو اذا ما الخبز تأدمه بلحم فذاك امانة الله الثريد قولى مفاد نجه اتمكى خرده خرده طوغريوب ات صويله اصلادوب اوزرينه ات دوكك ايله معمول اولان طعامدركه لسانمزده تحريفله تريد اطلاق اولنور (غسان) حسان وزننده يمنده بر قبيله دركه ملوك غسان وال جفنه انلردندر بونلر ملوك عربك اسخياسندن وبغايت مضياف اولان خاندانندن اولملريله دائما خلقى ضيافتده باغلوات ايله مصنوع ثريد ايله اطعام وتناول ايدنلر بغايت استلذاذ واستعظام ايتملريله طيب لذتده مثل اولوب مطلقا اطيب والذ اولان اطعمهٔ نفيسه يه (ثريدة غسان) ديو (واطيب من ثريدة غسان والذ من ثريدة غسان) ديو ضرب امثال اولنورنته كه (مضيرة معاويه فالوذج ابن جدعان دخى بو يلجه در

*) اصبر من قضبب اولمش هم * غايت ايله صبور اولان آدم (*

(اصبر من قضبب) مثلنده (قضبب) خطيب وزننده ضبه قبيله سندن بر كيمسه نك اسميدركه ذل ومحنته بغايت صبر وتحمل ايله شهر تشعار اولمغله جفا كشلكده مثل اولوب زياده صابر ومتحمل وبغايت حمول ودريادل اولان كيمسه حقنده (اصبر من قضبب) ديو ضرب مثل اولنور

*) اثقل من رقيب اويله ثقيل * كه اوله مانع صفاى جميل (*

(اثقل من رقيب) مثلنده (رقيب) مطلقا حارس ونكهبان معناسنه دركه كوزجى تعبير اولنور لكن بوراده مراد خصوصيله محايبك حارس ونكهبانى اوله جقدركه نزد عشاقده بغايت كران ومبغوض اولمغله اقصاى آماللرى مسفورك هلاكى اولديغنه شاعرك اشبو جان اليجى جان الورسك وار رقيبك جانن ال هم سنك ايشك بترهم خيلى منتدر بكانشيده سى وامثال تركيه دن رقيب اولسونده نه يوزدن اولورسه اولسون تعبيرلرى كال مبغوضيتنه كواهدر ايمدى بوملابسه ايله مانع صفاى جميل اولان هر بركرانجان ثقيل حقنده (اثقل من رقيب بين محبين) ديو ضرب مثل اولنور

*) ديسه لر اثقل من الكانون * پك ثقيله نه آتشين مضمون (*

(اثقل من الكانون) مثلنده (كانون) قانون وزننده آتش اوجاغنه دينوركه خانه لرده

ومطبخلرده بيوك طاشدن وكيلرده تيموردن اتخاذ ايدرلر (وكانون) قلب شتاده ايكى شهر رومى اسميدركه كانون اول وكانون ثانى ديرلر معناى اوله كوره ثقلت حسيه اولور ثانى يه كوره قطعهٔ سابقه ده كچن كافات شتاده بيان اولنديغى اوزره حوايج ومؤنتلرك ثقلت معنويه سى اولور لكن ناظمك آتشين مضمون تعبيرينك معناى اوله مساسى اظهردر پس هر حالده كانونده ثقلت دركار اولمغله مثل اولوب پك ثقيل كيمسه حقنده (اثقل من الكانون) ديو ضرب مثل اولنور حماى روح وكابوس السحر كبى

*) نكتهٔ جلسة الخطيب ديمك * پك چوق اوتوره دن همان كتمك (*

(جلسة الخطيب) جيمك كسريله خطيبك بركونا اوتوريشى ديمكدركه مراد خطبتين بيننده بردقيقه مقدارى اولان جلسهٔ خفيفه سيدر بوملابسه ايله بركيمسه برمجلسه واردقده حق الداخل على الكرام قلة الكلام وسرعة القيام مضمونيله عامل اولوب اوصاندرمه دن كندكده (جلس فلان جلسة الخطيب) دينلور

*) شويله كيم توبة الزمان ديمه هم * قيله تكدير ايدوب صكره كرم (*

(توبة الزمان) زمانك ندامتى وايتديكى اسائتدن رجوع وعودتى ديمك اولوركه (عسر المرء مقدمة اليسر) مفادنجه بركيمسه برزمانده كرب وشدته دوچار اولوب بعد زمان كنديه سعه وفرج حصولى كانه زمان كندى حقنده اولا اساءت ايدوب بعده اسائتنه نادم اولمغله تلطيف واحسان ايتمه تصورينه مبنى استعاره بالكنايه طريقيله (توبة الزمان) اطلاق اولندى بعده بركيمسه آخر كيمسه يى بالايجاب ياخود بلا موجب تكدير وازعاج ايدوب بعده كرم واحسان ايله دلشاد وابهاج ايلسنده استعمال اولندى

*) كنج ايكن صاچ صقالده اولمه سياه * حيف كيم صبغة الشباب ايمش آه (*

(صبغة الشباب) صادك كسريله كنجلك بويه سى ديمكدركه مسك الشباب كبى هنكام جوانيده صاچك صقالك سياه اولمه سندن كنايه اولوركه پيرلك حسبيله اغارمسى موجب تلهف وتحسردر

*) معنئ جرأة الذباب ديمك * پك ضعيفك جسارتى بى شك (*

(جرأة الذباب) سرعة الغراب وزننده سنكك جسارت وشجاعتى ديمك اولور زيرا ذباب اضعف مخلوقاتدن ايكن اشجع حيوانات اولان ارسلانك النه واغزينه وملك جبارك بورننه وكوزينه قونوب كماذب آب ما لنجه هر بار ذب وطرد اولندقجه ينه معاودت ايله تجبيره اقدام ايلديكيچون جرأت وجسارتده مثل اولوب زياده جسور كيمسه حقنده (اجرأ من ذباب) ديو ضرب مثل اولنور وضعيف وحقير اولان كيمسه نك منبع الجناب اولان كيمسه اوزرينه صوله سنه (جرأة الذباب) اطلاق اولندى

*) اولدى تسخين الازر شوق جديد * يعنى ايتمك تعشق تجديد (*

(تسخين الازر) تركيبنده (تسخين) قزدرمق معناسنه ازر همزه نك فتحيله ظهر وزننده ومرادفى اوله رق ارقه معناسنه اولمغله معناى لغويسى ارقه يى وبلى قزدرمق اولور لكن اصطلاح اد باده بركيمسه نك معشوقنه اولان هوا ومحبتنه كسل كلوب صوغودقدنصكره ينه يكى باشدن آتش عشقه دوشوب شمع جماله شوق جديد ايله سوزان ومتن عشقى تجديد ايله ابجد خوان آشفتكان اولمسنه دينور

*) ديديلر التقاء الرفغين * يعنى لفظ مجامعت عينى (*

(التقاء الرفغين) تركيبنده (التقاء) همزه نك كسريله مشاركت ايچون اولمغله ايكى نسنه نك بر برينه تصادفى وقاوشمه سى ديمك اولور (رفغين) رفغ لفظنك تثنيه سيدر رفغ رانك ضميله

فرجك چوره سی معناسنده اولوب فرج دخی رجال ونسانك موضع معهودلرینه دینكله
(التقاء الرفغین التقاء الختانین) كبی جماعدن كنایه اولور

*) مثل تیس بنی حمان دیمه هم * پك كثیر الجماع اولان آدم (*

(مثل تیس بنی حمان) مثلنده (تیس) تانك فتحیله لبس وزننده كچی وكیك مقوله سنك اركگنه
ونكه سنه دینور (بنی حمان) حاء مهمله نك كسری ومیمك تشدیدیله تمیم قبیله سندن
برجماعتدر وانلرك برتكه لری وارایدیكه شدة غلمه ده یعنی شهوت سفادیه سنك غالب اولمه سی
خصوصنده مثل اولمشدر دیشی كچیلره وقتلی وقتسز آشمغله راحت و یرمدیكندن خصیئنی
دق اولندقدنصكره ینه یتمش رأس كچی ایله تسافد ایدوب چفتلشدیكی نفحه ٔ دعا لیده
مسطوردر بناء علیه شدت شبقده وكثرت مجامعتده مثل اولوب غایتله كثیر الجماع اولان
كیمسه حقنده (فلان مثل تیس بنی حمان واغلم من تیس بنی حمان) دیو ضرب مثل اولنور

*) هم صریر المحامل اولدی اوحال * ایشیدلمك ملاعبات وصال (*

(صریر المحامل) تركیبنده (صریر) امیر وزننده صوت وسس معناسنه (محامل) میمك فتحیله
مفاعل وزننده الت تناسلك كوكنده اولان طمر ایله دریسنه دینكله معنای تركیب محامل
ذكرك سسی دیمك اولور كه الذا الجماع اخفشه ما آنجه اثناء جماعده عضوینك مس عنیفندن
ناشی مسموع اولان نخردی وشپردیدن كنایه اولور

*) شول ابوارب ایدن زیاده جماع * انی اول ذوق ایتمیه اشباع (*

(ابوارب) ده (ارب) همزه نك كسریله ورانك سكونیله عضونا محرم اولان فرج معناسنه
اولمغله ما آل تركیب ملازم فرج دیمك اولوب كثرت جماعدن كنایه اولور بعض ادبیاتده وفوفزه
كوره ابوذر وزننده ابوار اولمق اوزره مرسومدر ارهمزه نك فتحی ورانك تشدیدیله مجامعت
واجاء كبی اسماء جماعدن اولمغله ملازم جماع معناسنده صریح اولور نته كه اوقیانوسده
اركبی اراتمك لطائفدن اولدیغنی تصریح ایلمشدر پس ابوارب كذلك ابوار شهوت جماعه سی
غالب اولمغله ذوق جماعه طویمیوب انامشغول باری فاطلبوا العلم غیری ما آنی قالله یاخود لسان
حالله ناطق اولان كیمسه نك كنیه سی اولمشدر

*) نكته ٔ شهوة النبیذ دیمك * كیف تفخیذ برله اكلمك (*

(شهوة النبیذ) تركیبنده (شهوت) برنسنه یه میل ورغبت معناسنه (نبیذ) لذیذ وزننده خرما
شرابنه دینكله معنای تركیب نبیذ تناولنه رغبت واشتها دیمك اولور لكن لسان ظرفاده
قضاء شهوت ایتمك مرادایدن كیمسه ایلاج واد خال ایله اركبی ارایتمیوب بلكه تبطین وتفخیذ
یعنی خاتونك بطننه واو یلوغنه عضو معهودی سورتمكله اكدش كیفی كبی دوزجه بر ذوق
ایله تلذذ ایلمك معناسنده مستعملدر نزد باده نوشانده نشوه ٔ نبیذ نشوه ٔ خمردن دون اولدیغی
كبی خواهشكران قضاء شهوت عندنده لذت تفخیذ لذت وقاعدن ادنی اولدیغی ملابسه سیله
شهوت نبیذ تفخیذ ایچون مستعار اولمشدر

*) كوزكوره انكح من الاعمی * نصب عینی جماع اهل هوا (*

(انكح من الاعمی) مثلنده (انكح) وطئ وجماع ایدیجی معناسنه اولان ناكح لفظنك افعل تفضیلیدر
چونكه اكثریا طائفه ٔ عمیان مائل زنان وصاحب سنان اولملریله كثرت وقاعده مشار بالبنان
اولدقلریچون خصوص مزبورده مثل اولوب روزشب نصب عینی ومطمح نظری مانند
تیس بنی حمان مواقعت نسوان اولوب * صبر مفتاح فرج دینسه همان * دیرایدی ساكن
اوقورایی امان * دبین صویولجی زاده كبی زندوست كیمسه حقنده (انكح من اعمی) دیو

ضرب مثل اولنور

*) مجمع المیم بالقلم دیمه هم * مغلم ایتدی دیمك تلوط كم (*

(مجمع المیم بالقلم) تركیبنده مجمع افعال بابندن اسم فاعل بنیه سیله جمع ایدیجی معناسنه در
(میم) حرف معروفك اسمیدر (قلم) آلت كتابتدر پس معنای تركیب میمی قلم ایله بریره
كتوریجی دیمك اولور لكن طول واستقامتده مغلمك لایقالسنی قلمه واستداره ودكرمیلكده
كون داده لرك كوتی مدور الرأس اولان حرف میمه تشبیه ایله (فلان مجمع المیم بالقلم) دیوب
غلامپاره واواطه ایدیجی معناسنی اراده ایدرلر (تلوط) تغوط وزننده وملاوطه معامله وزننده
غلام تصرف ایتمكه دینور لواطه كبی

*) دیسهلر الوط من الرهبان * شولكه كافرجه فاعل غلمان (*

(الوط من الرهبان) مثلنده الوط لواطه دن افعل تفضیلدر (رهبان) رانك ضمیله راهبك
جمعی یاخود ثعبان كبی مفرد اوله رق نصاری طائفه سنك پاپاسلرینه دینور چونكه
نصاری پاپاسلرینك مجرد اولمسی رأی خودلرینه كوره معتبر اولمغله اكثری اول نابكارلر
تأهل ایتمیوب مغبچه لر ایله معامله ٔ دادوستدی او یوشدرمق عادت شنیعه لری اولدیغندن
كثرت تلوطده مثل اولوب كافرجه غلمان تصرف ایدن لوطیلره (الوط من الرهبان) دیو
ضرب مثل اولنور

*) بونی ایهام ایدو یده بعض خبیر * مغلمه راهب ایتدیلر تعبیر (*

یعنی مثل مزبوره واقف اولان بعض ظرفا بومعنایی ایهام ایدوب لوطی مغلمه راهب
اطلاق ایلدیلر

*) هم دواء السهرده مست اولق * یاجماع ایلیو بده پست اولمق (*

(دواء السهر) تركیبنده سهر فتحتینله برعلتدر كه مبتلاسی بهر كیجه او یو یامیوب بیدار اولور
سببی صفرانك یاخود سودانك غلبه سندن ومالیخولیا ومراق مقوله سی حادثه لردن اولور
دواسی كتب طبیه ده مسطوردر لكن بومقوله كیمسه عیش ونوش ایله خلیا ومراقی فراموش
ایدوب برمقدار او یوماغله یاخود مجامعت ایله وجودنه تعب عارض اولوب او یقو كلمكله
مطلقا مستی وسر خوشلغه كذلك معامله ٔ زوجیت ایله تلذذ وخوشلغه (دواء السهر)
اطلاق اولندی

*) فاعلاتن مفاعلن فعلن * یوری طورمه هنز یولنده بولن (*

یعنی بو قطعه بحر خفیف مسدس الاجزاددر كه اصلی فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن در
لكن صدر وابتدالری سالم وحشوی مخبون وعروض وضربلری كیمی مخبون مقصور
وكیمی اصلم وكیمی اصلم مسبغدر ناظم تحریر ینه معنای اوزره اصحاب استعدادی مسلك
هنزه ارشاد ایلمشدر

*) وكذا مصطلحات الادباء * التی انتخبوها البلغاء (*

(كذا) بو یلجه بونك كبیدر معناسنه مقدم خبر (مصطلحات الادباء) اضافتله مؤخر مبتدادر
(التی) اسم موصولك مؤنثی اوله رق مصطلحاتك صفتیدر (انتخبوا) انتخابدن جمع مذكر
ماضیدر جمع ضمیری ادبایه راجع وفعلك فاعلی وجمله سی موصولك صله سیدر وضمیر منصوب
مصطلحاته راجعدر (بلغاء) رفعیله فاعل ضمیرندن بدل اولمغله اكلونی البراغیث قبیلندن
اولور مفردات ماسبقدن معلومدر (حاصل معنی شر) قطعه ٔ مشروع فیهاده ذكر وایراد
اولنه جق مصطلحات وامثال قطعه ٔ سابقه لرده سلك نظمه كشیده اولنانلر كبی ادبا و بلغانك

انتخاب ایتدیکی منتخبات جمله سندندر دیمك اولور

) حضرت آدم ایمش ابن الطین فهم ایدر اصلنی ارباب یقین(*

(ابن الطین) طانك کسریله حضرت ابو البشر صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه پدر بمزك کنیه سیدر * انی خالق بشرا من طین* آیت کریمه سی منطوقنجه باالحقدن مخلوق اولمغله کانه جزء غالبی اولان طیندن تولد ایتمسی تصور ینه مبنیدر وبو کنیه نك وجهنی یاخود جناب آدم علیه السلامك اصلنی ومادهٔ وجودینی یاخود کندی اصلنك کیفیت خلقتنی ارباب عرفان واصحاب ایقان بیلورلر دیمکدر

) تکریدن قورقه لباس التقوی کیر اول جامه یی انجق صلحا (*

(لباس التقوی) اضافت بیانیه ایله الله تعالی حضرتلرندن قورقمق معناسنه در نتکیم * ولباس التقوی ذلك خیر* نظم جلیلنده خشیة الله ایله مفسردر زیرا لباس لابسنی مشتمل اولوب حرارت وبرودتك مضرتندن وقایه ایتدیکی کبی اوامر الهیه یه امتثال ونواهیدن اجتنابدن عبارت اولان تقوی لباسی دخی متلبس اولان صلحایی جهنمك نار وزمهریرندن وقایه ایدر

) عالمان اولدی مصابیح الارض پرتو فضلی ایدرلر چون عرض (*

(مصابیح الارض) یریوزینك آلت تنویرلری یعنی چراغ ومشعله لری معناسنه علماء شریعته اطلاق اولنور زیرا نجوم وکواکب عالم افلاکك مصابیحی اولوب ظلمت حسیه یی دفع وازاله ایتدکلری کبی علماء دین دخی نور علمی نشر وعرض ایله عالم عناصرك مصابیحی اولوب قلوب جهاندن ظلمت جهلی ازاله وپرتو علم ایله تنویر واضائه ایلدکلریله (مصابیح الارض ومصابیح الظلم) اطلاق اولنمشدر

*) جهل معناسنه موت الاحیاء *چون ایدر عالمی عالم احیاء (*

(موت الاحیاء) همزه نك فتحیله دیریلرك اولمسی یعنی حال حیاتنده اصحاب قبوردن معدود اولمسی معناسنه جهالت ونادانلغه اطلاق اولنور نتکیم شاعرك اشبو *الجهل قبل الموت موت لاهله * واجسامهم قبل القبور قبور* وان امرؤ لم یحی بالعلم میت* ولیس له حتی النشور نشور* قطعه سنده وبعض افاضلك * موت التقی حیوة لانفاد لها * قد مات قوم وهم فی الناس احیاء * نظمنده واقعدر لکن بحکم انتضاد معشر علما عالمی زنده واحیا ایتملریله بعد وفاتهم زمرهٔ زندکاندن معدودلر در نتکیم شاعرك اشبو * ما مات من کان حیا ذکره ابدا * وفی الدفاتر قدتتلی فوائده * ولم یزل علمه فی الناس منتشرا * وینفع الخلق فی الدنیا عوائده * قطعه سندن ظاهردر

) عدل وداد ایتمه‌ده میزان الله الحذر ظلمدن ای عالیجاه (*

(میزان الله) عدل واستقامته اطلاق اولنور نته کیم بعض سلف * العدل میزان الله والجور مکیال الشیطان * تعبیر ایلمشدر پس هر بر اموری میزان الله ایله وزن ایدوب مکیال شیطان ایله کیلدن احتراز ظل الله معدلتپناهه وسائر اصحاب جاهه وکافهٔ عباد اللهه امر لازمدر

) پك عدالت دخی عدل المیزان اولیه معدلتنده نقصان (*

(عدل المیزان) اضافتله عدل فاروقی کبی غایت تام وسوی وشائبهٔ جور ونقصاندن بری اولان عدالت کاملهٔ شامله یه اطلاق اولنمغله بو مقوله تام العدل اولان کیمسه حقنده (اعدل من المیزان السدید واعدل من القسطاس المستقیم) دیو ضرب مثل اولنور

) اولدی هم اعدل من نوشروان عدلی ایله پر اولان ملك جهان (*

(اعدل من نوشروان) مثلنده نوشروان ملوك ساسانیان تعبیر اولنان عجم شاهلرندن نوشروان بن قباد بن فیروز در که کفرندن وآتش پرستلکندن قطع نظر اطوار حمیده وآثار پسندیده سی وعدل وانصافه دائر حکایات عجیبه سی نصایح الملوکده وکتب اخلاقده ومرآت کائناتده وسائر تواریخ معتبراتده مفصلا مسطوردر واشبو بین الناس حدیث دیو مشهور اولان* ولدت فی زمن الملك العادل * اتفاق محدثین ایله موضوع وباطل ایسه ده لکن سید الانبیاء علیه اکمل التحایا افندیمز حضرتلری مسفورك زمان سلطنتنده پانهادهٔ عالم شهود اولدیغی رسیدهٔ رتبهٔ صحت اولمشدر مزبورك عدل وانصافی ولوله ساز آفاق جهان ولطف واحسانی کافهٔ زیردستانه شامل ورایکان اولدیغی دللرده داستان اولمغله عدل واحسانی جمله یه شامل اولان کیمسه حقنده (اعدل من نوشروان) دیو ضرب مثل اولنور

*) عمل خیره دی عقد ملکوت *چون ملك خصلت اولاندر منعوت (*

(عقد ملکوت) ترکیبنده عقد عینك کسریله تزین ایچون طاقنیلان قلاده وکردانلغه دینور (ملکوت) تاقافیه سنك قطعهٔ اخیره سی شرحنده کچدیکی اوزره عالم غیبه اطلاق اولنور پس ماك ترکیب ملأ اعلانك وسکان عالم بالانك آرایش وزینتی دیمك اولور که مراد خصال ملائکه‌دن اولان اعمال صالحه وطاعت کامله در که انکله متصف اولان نعت جمیل ایله منعوت اولور

) عنبر الشحر اولدی کیم خلق حسن بوی آدابی اوله مستحسن (*

(عنبر الشحر) ترکیبنده شحر حاء مهمله نك سکونیله بحر وزننده اقصای جزیرة العربده شهر عمان ایله عدن بیننده واقع ساحلك اسمیدر که نیچه بلاد وقصباتی مشتمل ولایت مخصوصه در غایت اعلا اولان عنبر اشهب اورایه نسبت اولنوب عنبر شحری دینور لکن لسان ادباده بطریق التمثیل اخلاق واطواری زیاده احسن ورایحهٔ آدابی عنبر کبی مقبوله ومستحسن اولان کیمسه یه اطلاق اولنور

) دی کاره جلساء جمشید که اوله هر بری دانا ورشید (*

(جلساء جمشید) ترکیبنده جلساء شرفاء وزننده جلیسك جمعی اوله رق بر کیمسه نك ندیملرینه ومصاحبلرینه دینور (جمشید) جیمك فتحیله ملوك پیشدادیاندن بر ملك عظیمدر نسبنده وزماننده ودیننده اولان اقوال مختلفه مرآت کائناتده مرسومدر برهان قاطع ترجمه سنده طهمورثك برادری وملوك پیشدادیانك رابعی جمشید بن هوشنك بن سیامك بن کیومرث دیو مسطوردر مزبور ملك وسلطنتده نائل استبداد واستقلال ودائما علم وعرفان اصحابی ندما وهمنشینلر ایله کذارندهٔ ایام ولیال اولمغله فیما بعد سلاطین وملوکك همنشین ومقربلری اولان کبار معارفدار مصاحبکذارلرینه بطریق التمثیل (جلساء جمشید) اطلاق اولنمشدر

) صیقل القلب لطیفه دیمه در هزلله کاهی صفا ایله در (*

(صیقل القلب) اضافتله قلبه جلا وورونق ویریجی نسنه معناسنه مزاح ولطیفه یه اطلاق اولنور زیرا مجالسده جابجا نکته آمیز سوزلر ایله طرح لطائف اولنمق قلبه کشایش ایراث ایتدیکی وجدانیدر

) شجر الاترج ایمش ذات اصیل اصل وفرعی اوله پك طیب وجلیل (*

(شجر الاترج) ترکیبنده اترج همزه نك ورانك ضمی وجیمك تشدیدیله ترکیده اغاج قاوونی تعبیر اولنان میوه یه دینکله معنای ترکیب اغاج قاوننك اغاجی دیمك اولور لکن شجر مزبور عوارض خریف وشتا ایله خزاندیده اولمدیغی مشهود ومیوه سنده منافع عدیده موجود اولمق ملابسه سیله بطریق التمثیل اصالت ذاتیه ونجابت فرعیه سی اولان حسیب الذات وجلیل القدر والصفات کیمسه یه اطلاق اولنور

*) ابن اجلی ودخی ابن جلا * ذات معروف دیمکدر مثلا (*

(ابن اجلی) اعلی وزننده و(ابن جلا) عصا وزننده بین الناس شان وشرفی واضح وجلی واوصاف جمیله سی هرکسه منکشف ومنجلی اولان معروف کیمسه یه اطلاق اولنور نته کیم سحیم نام شاعرك اشبو * انا ابن جلا وطلاع الثنایا * متی اضع العمامة تعرفونی * فخریه سنده واقعدر

*) مثل افرس من بسطام هم * پك فروسیتی اولان آدم (*

(افرس من بسطام) مثلنده افرس فارسك افعل تفضیلی اولمغله بنجیلکده ماهر جندی کیمسه یه دینور (بسطام) قرطاس وزننده فارس ربیعه اولان بسطام بن قیس بن مسعود الشیبانیدر که مشاهیر فرسان عربدن اولان اوچ فارسك بریدر ایکنجیسی فارس تمیم اولان عتیبة بن الحارث بن شهاب واوچنجیسی فارس قیس اولان عامر بن الطفیلدر بسطام مزبور فروسیت ودلاورلکله بغایت مشهور اولمغله من بعد فروسیتده ماهر وسیف وسنان ایله عرصهٔ وغاده شهامت وشجاعتی ظاهر اولان کیمسه حقنده (افرس من بسطام) دیو ضرب مثل اولنور

*) ثمن الجنة ایمش حسن الظن * نطق والای نبیدر بو سخن (*

(ثمن الجنة) اضافتله جنتك قیمتی وعوضی دیمکدر که (ثمن الجنة حسن الظن) حدیث شریفنده وارد اولدیغی اوزره کشینك ایمانی واعتقاداتی وطاعات وعباداتی مقابلنده جناب رحمتمآبدن جنت اعطاسنی حسن ظن ایله رجا وامید ایتمه سندن عبارتدر که اشبو * انا عند ظن عبدی بی * حدیث قدسیسی مفادنجه الله تعالی یه حسن ظن نعیم مخلده نائل اولمه نك معظم اسبابندندر

*) بقر الجنه اوکیم ابله اوله * استقامتله کیده طوغرو یوله (*

(بقر الجنة) اضافتله جنت اوکوزی دیمکدرکه مرادکاودل یعنی ابله واحمق اولوب ناسك حیله وخدعه سنی ادراك ایتمز مع ذلك دائما استقامتله مسلك مستقیمه سالك اولوب انحراف واعتسافه سمتنه کتمز اولان اوغوز وساده دل وبی غش وغل کیمسه یه اطلاق اولنور

*) ثمر الصبر ظفریاب اولمق * یعنی صبرك ثمراتی بولمق (*

(ثمر الصبر) صبرك میوه سی یعنی مکاره وشدائده صبر وتحملك نفع وفائده سی دیمکدرکه مطلوب ومقصوده ظفر بولمق معناسنی مراد اولنور نته کیم (من صبر ظفر) دخی (الصبر مفتاح الفرج) جوامع الکلم قبیلندندر

*) پك عذابه دی عذاب جرجیس * شهدایه هم اودروأس رئیس (*

(عذاب جرجیس) عذابك مفعولنه اضافتله حضرت جرجیسه اولنان عقوبت واشکنجه دیمکدر (جرجیس) انجیل وزننده عرائس ثعلبیده وهب بن منبه دن مروی اولدیغی اوزره حواریونك شاکردلرندن اولوب قدسه قریب رمله شهرنده مقیم ایکن موصل شهرینه هجرت وانده اولان دادویه نام ملك جبار بت پرستی توحید وایمانه دعوت ایتدکده

جبار ستمکار غضبناك اولوب جناب جرجیسی بردار وتیمور طراقلر ایله وجود کرامتنمودینی طرادوب اوزرینه سرکه وطوزلو صو دوکدیرمکله اعضا واجزاسنی متفرقه وتارمار ایتدیردکده قدرت حقله ینه صحیح الاعضا اوله رق حیات بولوب دعوتی تکرار ومسفور دخی عتو وطغیانده اصرار ایدوب عقوبت سابقه دن اشد برنوع عذاب ایله دخی شهید ایدوب والحاصل یدی سنه ظرفنده انواع عقوبات ایله درت دفعه شهید ایدوب هر برنده ینه حیات بولدیغی وتفصیلی اطنابه مؤدی عظیم خارق عاده لر اظهار ایتدیکی ونبوتنده اختلاف وکرامتنده اتفاق اولندیغی مسطوردر وفوایح مسکیه ده جرجیس علیه السلام انبیاء کرامدن اولوب یتمش کره انواع قتل ایله قتل اولنوب هر برنده فی الحال حیات بولمشدر دیو مذکوردر ومن رام التفصیل فلیراجع الی القصص والتواریخ

*) کشینك خانه سی جلباب الله * اچیله خیر ایله اول باب الله (*

(جلباب الله) جیمك کسریله ونعمت جلیله یی منعم حقیقی یه اضافتله الله تعالینك اعطا واحسان ایتدیکی قمیص وکوملك معناسنه اولوب بطریق التمثیل قطان وسکانی از هر جهت ستر وتغطیه ایدن خانه ومنزله اطلاق اولنور واول خانه نك دروازه سنه وجناب منانك کرم واحسانته باب الله اطلاق اولنور

*) بسط کفتارده حسن التعلیل * اك لطافت ایله ایراد دلیل (*

(حسن التعلیل) علم بدیعده شول محسن معنوی یه دینورکه متکلم کلامنده واقع بر وصف ایچون اعتبار لطیف غیر حقیقی ایله برعلة مناسبه ادعا ومعرض دلیلده ایراد ایتمش اوله نته که شاعرك اشبو * لم یحك نائلك السحاب وانما * حمت به فصبیبها الرحضاء * بیتنده وشاعر دیکرك اشبو * فان زینت بیتی محاسن وجهه * فلاغر وفهو فی حسنه شمس * بیتنده ونظائرنده واقعدر

*) دی ابو عذر نو ایجاد ایدنه * بکر مضمون دخی ایراد ایدنه (*

(ابو عذر) کنیه سنده (عذر) عینك ضمی وذال معجمه نك سکونیله عذره کبی بکارت وقیزلق معناسنه اولمغله ابو عذر وابو عذره ازالهٔ بکر ایدن کیمسه یه دینور بناء علیه خاتون بکرینی ازاله ایدن زوج اولنی فراموش ایتمز معرضنده (ان المرأة لا تنسی ابا عذرتها) دیرلر وبر کیمسه نو ایجاد یعنی مثلی مسبوق اولمدق برنسنه اختراع ایلدکده یاخود کیمسه نك خاطرینه کلمدك برغریب نو مضمون سویلدکده بطریق الاستعاره (هو ابو عذرها وفلان ابو عذرتها) اطلاق اولنور

*) پك بلیغ ابلغ من سحبان هم * چونکه سحبان بلاغتله علم (*

(ابلغ من سحبان) مثلنده (سحبان) دیباجهٔ نظمك دردنجی بیتنك شرحنده کچدیکی اوزره شعراء مخضرمیندن شعر وانشاده بکتا وفصاحت وبلاغتده بیهمتا برسخنور شهرتما اولمغله طلاقت وبلاغتده مثل اولوب من بعد خطیب بلیغ وشاعر بلیغ حقلرنده (ابلغ من سحبان) دیو ضرب مثل اولنور

*) عی باقل که مثلده مشهور * سوزین اکلتمه ده شول نامقدور (*

(عی باقل) ترکیب اضافیسنده (عی) عینك کسری ویانك تشدیدیله کلام ایله مرامنی تفهیم وافاده دن عاجز اولمق معناسنه در (باقل) ناقل وزننده ربیعه قبیله سندن براحمق وتکلمدن عاجز کیمسه نك اسمیدرکه (اعیی من باقل) مثلنك منشأیدر مزبور برکون برصیاددن اون بر درهمه برکیك اشترا ایدوب قوجاقلیوب کوتوررایکن یولده برقاچ کیمسه لره راست کلدکده بریسی بو آهویی قاچه الدك دیو سؤال ایتدکده اصابله اون بر درهمه الدم دیمکی ادا

ایده مدیکندن اشارتله تفهیم ایتمه داعیه سیله اون برمغنی ارائه ایچون آوجلرینی آچوب وبرعدد
اشارت ایچون لساتی دخی چیقاردقده آهو قوجاغندن پرتاو ایله (افلت وانحص الذنب) مثلنه
وباقل دخی (اخیب من القابض علی الماء) مثلنه ماصدق اولدیلر بعدازین مرامنی کلامله
افاده یه مقتدر اولمیان هیچ ونادان کیمسه حقنده (اعیی من باقل) دیوضرب مثل اولندی

*(برسوزه دینسه کلام الببغا * آخرك قولی دیمکدر معنا)*

(کلام الببغاء) ده (ببغاء) باء موحدهٔ اولانك فتحی وثانیه نك سکونیله برنوع بشل قوشك
اسمیدرکه ترکیده تحریفله پاپاغان دینور فارسیده طوطی دیرلر معروف قوشدر قابل تعلیم
اولمغله برکیمسه نك کلامنی ایشتدکده علی وجه التقلید اولدخی اوکلامی بعینه سویلر
بوملابسه ایله برکیمسه آخرك کلامنی کندی قریحه سندن سویلرکبی ایهام ایده رك سویلدکده
ارباب ظرافت اول کلامه (کلام الببغاء) اطلاق ایدرلر

*(اولدی هم قول حزام شوکلام * اوله شایستهٔ تصدیق انام)*

(قول حزام) قولنده (حزام) حاء مهمله نك فتحی وآخرك کسر اوزره بناسیله قطام وزننده
عربدن برخاتونك اسمیدرکه حزم واحتیاطله وصدق رأیله مشهوره اولمغله (احزم من حزام
واصدق من حزام) مثللرینك منشائیدر اصلی بودرکه مزبوره حزام برکیجه کاربانله برمحله
کیدرلرایکن پیشگاهلرندن قطاقوشلری قالقوب پرواز ایتمکله اشبو * ولولا المزعجات من الانام *
لماترك القطاطیب المنام * بیتنی انشاو کاربانیانی سیر وسرادن تحذیر ایله اومحلده نزول وتا بصباح
بیتوتته تحریض واغرا ایتمش ایسه ده قومی سمع قبولله اصغا ایتمیوب برمیل مقداری دخی
کتدکلرنده اثناء راهده مترصد اولان حرامیلره مرور وقطاع طریقلر مال ومناللرین غارت
ایتمکله افلس من دبور اولدقلرنده رهروان پرخسراندن بعضیسی بعد خراب البصره اشبو
* اذا قالت حزام فصدقوها * فان القول ماقالت حزام * نشیده سیله مرسومه نك تصدیق
ایلمکله من بعد صدق مقالده مثل اولوب هر برتصدیق وقبوله سزاوشایان اولان قوله بطریق
التمثیل (قول حزام) اطلاق اولندی

*(حافظ سورهٔ یوسف دیمه هم * علمی آزدر دیمك الله اعلم)*

(حافظ سورة یوسف) بین الادباء قلیل العلم اولان کیمسه دن کنایه اولور اوائلده سورهٔ یوسف
علیه السلامی حفظ ایدوب ازبر اوقیان چوق اولوب لکن اکثرینك علمی وحفظی اول سورهٔ
جلیله یه مقصور کبی بولنمغله مطلقا علم ودانشی از اولان کیمسه یه اطلاق اولندی (الله اعلم) ده
ضرورت ایچون هاء اسکان اولنمشدر

*(اولدی شول نسنه که تفاح الشام * اوله غایتده لطافتله بنام)*

(تفاح الشام) شام ایالتنك الماسی دیمکدر چونکه تفاح شامك لونده صفوت در وحمرت یاقوت
وشعاع ذهب وبیاض فضه وصفرت فاقعه موجود اولمغله ماصدق * تسر الناظرین *
وبغایت خوشبو وطعمی لذیذ اولمغله (لذة للآکلین) اولوب قوة باصره وشامه وذائقه یه
لذتبخش اولدیغندن خلفاء عباسیه عصرنده بهرسنه ارض شامدن اوتوزبیك الما بغداده
ارسال واسرا اولنمق موظف ایدی بنابرین حسن صورتده وطیب لذتده مثل اولوب مطلقا
الطف واطیب اولان نسنه یه (تفاح الشام) دینلدی

*(جنة الارض دینور بغداده * اولیا برجی بهشت آباده)*

(جنة الارض) بریوزینك جنتی معناسنه ذال معجمه قافیه سنده مذکور اولان بغداد شهرینه
اطلاق اولنور نته که واسطة الدنیا ومدینة السلام وقبة الاسلام ونهر دجله ایله فرات کنارنده

اجتماع

اجتماع ایتمکله مجمع الرافدین دخی اطلاق اولنور چونکه بغداد بهشت آباد دارالخلافت اولمغله
مجمع المحاسن ومعدن الطرائف ومنبع الکمال ومقر اهل الله ومرجع النفایس واللطائف
اولوب ظاهرا وباطنا معمور وآباد اولمغله جنت الارض اطلاقنه شایان اولمشدر نته که شاعرك
اشبو * سقی الله بغداد من جنة * حوت کل ماتشتهی الانفس * علی انها منیة الموسرین * ولکنها
حسرة المفلس * قطعه سندن مستباندر

*(الف الوصل قدخوباندر * سروبالای ریاض جاندر)*

(الف الوصل) اصطلاحده شول الفه دینورکه حرف رویدنصکره روی حرفنك حرکه سنی
وصل ایچون مذکور اولور شاعرك اشبو * استعمل الصبر تجنی بعده العسلا * ولازم الباب حقا
تبلغ الأملا * بیتنده اولدیغی کبیکه حرف رویلر لامدر ولامك فتحه سنی اشباعدن حاصل اولان
الفلر الف الوصلدر وحروف وصلدن واو الوصل وباء الوصل دخی بوکا مقیسدر مثلا * سقیت
الغیث ایتها الخیامو * مصراعنده دخی * کانت منازله من الایامی * مصراعنده اولان
واو الوصل وباء الوصل کبی وبو الف الوصل اکثر کتابك معتادی اوزره سائر الفلردن طویلجه
کتابت اولنمغله وکذلك وصلته تفأل بولنمغله بطریق التمثیل روضهٔ جانك سروسرافرازی
مثابه سنده اولان قدبالای خوبانه الف الوصل اطلاق اولندی * قدیاره کیمسی عرعر دیمش کیمی الف
جمله نك مقصودی برامار روایت مختلف *

*(اتصال الالف باللام هم * دائما مجتمع ایکی آدم)*

(اتصال الالف باللام) حروف هجادن لام الف تعبیر اولنان حرفینك اتصالی دیمك
اولورکه معلومدر وبونلر بعضا ایکیسیده کج ومعوج وبعضا بری مستقیم وبری معوج
وبعضا ایکیسیده راست ومستقیم اوله رق بربرلرندن منفصل ومنفك اولمدقلری ملابسه سیله
مطلقا فرقدان کبی بربرینه ملازم ومقارن اولان کیمسه لرك مصاحبت واتصالنه بطریق
التمثیل اطلاق اولندی

*(ابین من فلق الصبح همان * اولدی شول نسنه که غایتده عیان)*

(ابین من فلق الصبح) مثلنده ابین افعل تفضیل بنیه سیله زیاده بین وظاهر معناسنه
(فلق) فتحتینله فرق وزننده ومرادفی اوله رق فجرکبی صباح بری اغاروب آچلمق معناسنه
اولمغله معنای ترکیب صبح صادقدن ووقت اسفراردن زیاده روشن وآشکار دیمك
اولدیغندن بغایت جلی وظاهر اولان نسنه حقنده * ابین من فلق الصبح * واظهر من فرق
الصبح * دیوضرب مثل اولنور

*(وتد الشردی محبت ماله * کتورر آدمی چوق بدحاله)*

(وتد الشر) ترکیبنده وتد کامر فی ثانیة الدال طلب وکتف وزنلرنده قازیغه دینمکله معنای
ترکیب شر وضرر قازیغی وچوبسی دیمك اولور لکن بطریق التمثیل انسانی کوناکون
ورطه لره کرفتار ایدن حرصه وحب ماله وجمع وادخاره اکباب واصراره اطلاق اولنور
زیرا بومقوله کیمسه شری کندی نفسنه وتد ایله احکام ایتمش کبی اولوب انجام کار حرص مالك
شرینه دوچار اولدیغی امر آشکاردر

*(اولمیان نسنه یه هضمی آسان * دینیدی تحذیر ایله مال السلطان)*

(مال السلطان) معلومدرکه پادشاه مالی دیمکدر لکن ترکیب مزبوری ادباء تعاطی وتناولنده
خطر ومحذور اولان نسنه دن تحذیر مقامنده استعمال ایدرلر مثلا شوشیئه دست درازلق
کار عاقل دکلدر دیه جك یرده (هذا مال السلطان) دیرلر زیرا اموال سلاطینه خیانت ایدن

كيسه نك اغزيله يديكي يورنندن كذلكي يعني خيانتنك وخامت ووبالني بولديغي كثيرالامثالدر لسانمزده يلان كبكي يودلمز مثلي بونك مثليدر

*) كنج باد آورايمش كنز الريح * اديبانده اولنمش تصريح (*

(كنز الريح) كنج باد آور ترجمه سي اولمق اوزره روزكارك كتورديكي خزينه ديمكدر كه خسرو بن پرويز بن نوشروان عادلك خزائن ثمانيه سندن ايكنجي خزينه اسميدر اصلي بودر كه قيصر روم ايله خسرو پرويز ميانه سنده مخالفت واقع اولمغله خسرو عسكر انجم شمار ايله قيصر اوزرينه عزم رزم ايلدكده قيصر خوفه تابع اولوب آبا واجدادندن بطريق التوارث مالك اولديغي خزائن كثيره سن سفينه لره تحميل وتحت تصرفنده اولان صعب الوصول جزيره لره بعث وتسبيل ايلدي ازقضا روزكار مخالف اول كميلري خسرو پرويزك مملكتي سواحلنه سوق واجرا ايتمكله (دولت كلنجه بل اوفورر صو كتورر) ما كنجه مجموعي طرف خسرودن ضبط اولنوب كنج باد آور تسميه اولندي ايمدي كتب ادبيانده كنز الريح تعبير ايندكلري خزينهٔ مرقومه دن عبارتدر

*) لمعة البارق ايدن تيز كذران * پارلايان فرصتي فوت ايتمه همان (*

(لمعة البارق) تركيبنده لمعه تمره وزننده پارلمق معناسنه (بارق) طارق وزننده شمشكلي بلوط معناسنه اولمغله مآل تركيب شمشكك پارلمسي اولور لكن بو لمعان برق زمان فرصت وهنكام شادي ومسرت كبي سريع الانقضا اولمغله بطريق التمثيل مطلقا تيز كلوب كچن دوامسز وبي بقا نسنه يه اطلاق اولنور و بويله تيز كچن نسنه حقنده (اسرع من لمعة البارق واسرع من البرق الخاطف) ديو ضرب مثل اولنور

*) پك شجيع آدمه دي ليث الغاب * شير نر كبي اوله شهرتياب (*

(ليث الغاب) تركيبنده ليث ارسلان ديو و (غاب) مبشه لك واورمان ديو نون قافيه سنك التنجي قطعه سنده كچدي پس ليث الغاب ملتفة الاشجار اولان صيق اورمانلي ماسده ده نشأت ايدن ارسلان ديمك اولور چونكه بويله مبشه زارك ارسلانلري چول ارسلانلرندن جري وجسور اولديغيچون اهل لسان بغايت بهادر ودلاور اولان كيمسه يه بطريق الاستعاره (ليث الغاب) اطلاق ايدرلر

*) اولدي مفهوم هلال شوال * رؤيتي دلدن ايدن رفع ملال (*

(هلال شوال) اضافتيله ماه شوالك بركيجه لك يكي آيي ديمكدر كه عيد فطر كيجه سي رؤيت اولنان ماه نودر چونكه فرداسي عيد سعيد مسرت مزيد اولمغله اهل صيام رؤيت ومشاهده سنه ديده دوز انتظار وطلعت غراسيله استهلال واستبشار بديدار اولمغله بطريق التمثيل مشاهده وابصاري قلوبدن كروب وهمومي كشف وازاله وآلام روحانيه يي رفع وازاحه ايدن خلان محبوب اللقانك ديدار فرحفزاسنه اطلاق اولنور حسب الاتفاق بو بيتك شرحي اشبو ايكيوز اللي التي سنه سي هلال شوال رؤيت اولنديغي ليلهٔ مباركه ده وقوع بولمشدر

*) واقع الطائر اوعاليمقدار * كه اوله متصف حلم ووقار (*

(واقع الطائر) قوشي قونيجي واوركيوب طورمجي معناسنه تمكينلي ورزانتلي وقور مشرب اولان كيمسه دن كنايه اولور كويا كه باشنه برقوش قونمغله كمال تمكين ووقارندن ناشي آني جماد ظن ايدوب متوحش اولماز ايمدي بومقوله صاحب حلم ووقار حقنده * فلان ساكن الطائر وواقع الطائر * ديو ضرب مثل اولنور

*) اول وفادر كه وفاء السموءل * عهدين ايفايه ايده غدري قبول (*

(وفاء السموءل) تركيبنده سموءل مثنوياتك اول قطعه سنده مذكور اولان حصن تيما وحصن ابلق نام حصن حصينك ملكي اولان سموءل بن عاديا واسرائيليدر كه (اوفى من السموءل) مثلنك منشائيدر اصلي بودر كه امرئ القيس بن حجر الكندي لمصلحة ملك الروم اولان قيصره كتمك مراد ايتدكده ذي قيمت اولان دروع واسلحه واموال سائره سني مزبور سموءل عندنده وديعه اوله رق براغوب كتمش ايدي قبل العودت فوت اولديغي ملك كنده نك مسموعي اولوب اموال مرقومه يي غصب داعيه سيله سموءله آدم كوندروب وديعهٔ مزبوره يي مطالبه ايتدكده سموءل جوابنده امانت اهلنك غيري يه ويرلمك جائز دكلدر ديو رد ايتمش ايسه ده ملك مسفوراً مجاب اولميوب ينه آدملر ارساليله اصرار ايتدكده سموءل دخي بن امانته خيانت ايتمم واوزريمه واجب اولان وفايي ترك ايدوب سمت غدره كتمم ديو يأس ايله جواب ويردكده ملك كنده سموءل اوزره عسكر چكوب حصن تيمايي محاصره ايتدكده ازقضا سموءلك اوغلو خارج حصنده بولنمغله اخذ وكرفت اولنوب مدت مديده محاصره دنصكره مأيوس اولدقده سموءله خطابا ندا ايلديكه اشته اوغلك المده اسيردر يا امرئ القيسك اموالني ويروب اوغلكي تخليص ايله ياخود كوزكك قارشوسنده ذبح ايدرم اختر ايهما شئت ديدكده سموءل بن اماتي مستحقندن غيري يه ويرمم نه يپارسك ياب ديو جواب ويرمكله ملك ظالم فرزند مظلومي كشتهٔ تيغ غدر ايدوب رجعت وادباراله ييقلوب كندي بعد زمان امرئ القيسك ورثه سي كلدكده وديعهٔ مورثلري اولان اموالي انلره ادا وحفظ عهد بابنده قرة العيني فدا ايتمكله من بعد ايفاي عهدده مثل اولوب عهد وامانته وفا مقابلنده كندويه غدر وحيف اولنمق تجويز كردهٔ همت ذمتي اولان صاحب وفا حقنده (اوفى من السموءل) ديو ضرب مثل اولنور قالديكه نظمه نظرا مزبورك اسمي شمعون وزننده سموءل اولمق اقتضا ايدر لكن قاموسده سفرجل وزننده سموءل اولمق اوزره مرسومدر

*) كلف البدر شو عيب خوبان * كه ويره حسننه جزئي نقصان (*

(كلف البدر) شرف القدر وزننده جرم ودائره سي نور ايله طولمش آيك يوزنده اولان سياهه مائل طونقلغه دينور كه دقت اولندقده نمايان و بدر انورك طلعت پربهجتنه في الجمله مورث رخنه ونقصاندر پس بو ملابسه ايله بطريق الاستعاره مهلقالرك چهرهٔ تابناكلرنده چبان وچيچك مقوله سي عارضه لردن قالمش بللو بلورسز اولان اثر ونشانه (كلف البدر) اطلاق اولنور

*) پك سخاوت ديمه در بسط اليد * ايتمك يعني كرمجولري رد (*

(بسط اليد) بانك فتحيله ال ككشلكي وال آچقليغي معناسنه دركه جود وسخادن و بذل وعطادن كنايه اولور پس زياده سخي وجوانمرد اولوب طالب معروف وجويندهٔ احسان اولان كيمسه لري دلشاد ايدن كيمسه يه بسيط اليد دينور وكولج يوزلو بشاشتلو كيمسه يه بسيط الوجه دينلور

*) لذة الملك ملوكه شايان * ذوق عدليله صفاي احسان (*

(لذة الملك) ميمك كسريله ملك وسلطنتك طادي وصفاسي معناسنه دركه رعيه پرور اولان ملوكك زياده تلذذ ايدوب خوشلنديغي عدل وداد وانواع احسان ايله خلقي برمراد ايلمك وصفلرندن كنايه در وبو وصفلر ملوكه شايسته وبايسته اولان اوصاف جميله دندر

*(فروة الصيف سماحت دیمه‌در * اسخیایه کوره خلعت دیمه‌در)*

(فروة الصيف) ثمرة الضيف وزننده کبارك احیانا موسم بهارده کیدکلری قاقوم مقوله‌سی خفیف کورکه دینور و بو مستغنی عنه قبیلندن اولمغله غالبا تحلی وتزین ایچون ملبوس اولدیغندن حلیه وزینتدن کنایه اولوب بعده مجاز مبنی علی الکنایه اوله‌رق انسانه حلیهٔ کمال اولان سماحتده استعمال اولنوب فلان کیمسه سخی وجواد دردیه‌جك یرده (فلان لابس فروة الصيف) دیرلر

*(اولدی هم فروة ابن ساره * جامهٔ کهنهٔ پاره پاره)*

(فروة ابن ساره) عربان عراقدن ابن ساره نام بیچاره‌نك کورکی دیمکدر مزبورمع فقره کورك کیمکه مألوف اولوب لکن تجدید وتعمیرینه قدرتیاب اوله‌مدیغندن پوستنك تویلری دوکیلوب بربر قایشنه دوندیکی وجامه‌سنك هرطرفی فرسوده لنوب یرتیلان پاره‌لری زیور خار وخس اولدیغی مبین برقصیدهٔ طویله انشا ایتمکله من بعد کهنه لکده مثل اولمغله جنانی نام شاعر رومینك اشبو * بکا برجامه نصیب ایلدی بوکهنه فلك * ارتکاب ایتمز آنی کیمکی کوکلی کوپك * فرق اولنمز انکیله بقاسی چاکندن * نه بقا قالدی فنابولمدق انده نه اتك * بوزدرر رنکی انك هربقاسی کوزکوزدر * دام ماهی دیرایدم طورسه درونند‌ه سمك * نشیده‌سنه ماصدق اولان ثیاب کهنه حقنده (اخلق من فروة ابن ساره) دیو ضرب مثل اولنور

*(عبدعین اولدی مداهن اشخاص * اصلی یوقدن کوربنور بندهٔ خاص)*

(عبد العین) اضافت ایله شول مداهن ومرائی کیمسه‌یه دینور که سنی کوردکده عرض کالای عبودیت ایدوب تملق وتبصبص ایدر کوزکدن غائب اولدیغی ساعت کریوهٔ خلاف ونفاقه کیدر نتکیم شاعرك اشبو * ومولی کعبد العين اماالقاؤه * فیرضی واما غیبه فظنین * بیتنده واقعدر

*(طلب القرن وضیاع الاذنین * اولمه‌در مطلبی خسران العین)*

(طلب القرن وضیاع الاذنین) اضافتله اشبو (کطالب القرن جدعت اذنه) مثلنه دخی (ذهب البكر يطلب قرنا فاضاع اذنيه) مثلنه ایمادر که لسانمزده دوه بوینوز ارارکن ایکی قولاقدن چیقدی مثلنك مئایدر تمثیلات عربدندر که برکنج دوه کندی باشنه مرعاده کزرکن برعظیم الروق یعنی بیوك بوینوزلی بقره تصادف ایدوب نوایدی بنده سنك کبی ذوالقرنین اولایدم ذوالقرنین کبی زورآور اولوب کیمسه‌یه رام وفرمانبر اولمازایدم دیدکده دوه‌یی یاردن اوچوران برطوتام اوتدر مثلنجه بقر مزبور رجل باطل الاملی طمع خام ایله اطماع ایدوب شوجبلك وراسنده کثیر العشب برمرتع واردر انده برمدت مکث وآرام وکیاه ومیاهندن تناول ایله مطلو بکزه نائل اولوب مقضی المرام اولمکز متوقعدر دیمکله همان جمل بی اذعان صوب مرعایه روان اولدی واقعا طبق منقول کثیر الماء والکلاء برمرعای وسیع الانحایه وصول بولدی وانده چند ایام ولیال اعتشاب وابتقال ایله تن پرورلك ایدوب نبدت قرونه مترقب ایکن مکراول چراکاه برملکك حماسی ایمش مأمور محافظه‌سی اولان دشتبانلر بیکانه دوه‌یی کورمکله تهور لنوب اشترمرقومك قولاقلرینی کسوب حدود مرعادن طرد وتبعید ایلدیلر ایمدی تمثیل مزبوره مبنی مآل مطلبلری عین خسران اولان کیمیاکران کبی اتلاف ماله بادی اولان امرنامعقولك حصولنه طالب وساعی اولان کیمسه‌لر حقنده مثل مزبورلر ضرب وایراد اولنورلر

*(اولدی هم شرب صبوح حیان * وقتسز بولمه ریاست ایله شان)*

(شرب صبوح حیان) ترکیبنده شرب شینك ضمیله (صبوح) صبور وزننده (حیان) شداد وزننده حیان بن ثروان نام کیمسه‌نك صباح وقتنده باده ایچمه‌سی دیمك اولور مزبور حیان اسافل ناسدن برشخص کمنام وبی شان اولوب برکون علی الصباح برقاچ صکاری ناخلفلر ایله عیش ونوش ایدوب خمار خمر کاسهٔ سرلرین سرشار ایتدکده کیف بلاسیله طشره چیقوب باده‌نك ملکی حقنده ندر بوظالمك الندن چکدیکمز جانته طویان یاتمه کلسون اداسیله اسواقده ندا ایدرك کشت وکذار وملك مزبور ذاتنده غدار وستمکار اولمغین دست تعدیسندن بیزار اولان برطاقم اوباش مسفورك باشنه تجمع وتحشد ایدوب کاوهٔ آهنکرك ضحاك ماری اوزره هجومی کبی هجوم ایتملریله ملك مرقوم فرار ومزبور حیان آنسزین جانشین امارت اولوب یرنده استقرار ایتمکله وبوبی وقت ریاسته شرب صبوح سبب اولمغله فجأة توجه ایدن شان وشرفه (شرب صبوح حیان) دینلدی

*(شولکه مفهوم غراب الاعصم * مثلنی کورمش اوله عالم)*

(الغراب الاعصم) توصیفله شول قارغه قوشنه دینور که جمیع اندامی سیاه وبرایاغی بیاض اوله لکن بومثللو غراب بولنمغله مثلی کورلمش نسنه‌ده مثل اولوب * اعز من الغراب الاعصم * دینلور نته‌که ام المؤمنین عائشهٔ صدیقه رضی الله عنها حقنده * ان عائشة فی النساء کالغراب الاعصم * بیورلمشدر

*(اولکه غاینده حذاقتلی حکیم * دیمه‌در لایق اکا ابن حزیم)*

(ابن حزیم) نظمه نظر امیر وزننده ومفتاح السعاده‌ده مرسوم اولدیغی اوزره حانك فتحی وزانك سکونیله ابن حزم درکه اعلام فقهاء شافعیه‌دن ورئیس اطباء مصریه‌دن تصانیف فائقه صاحبی علی بن الحزم علاء الدین بن النفیس درکه معتبرات کتب طبدن موجز وشامل وشرح کلیات القانون مزبورك تألیفاتندندر مزبور پدرینه نسبت ایله ابن الحزم یاخود ابن حزیم کنیه‌سیله معروف اولدیغی کبی جدینه نسبت ایله ابن النفیس کنیه‌سیله‌ده مشهوردر عصرنده روی زمینده مثلی اولمدیغی وابن سینادنصکره نظیری کلمدیکی اصحاب فنك مسلمیدر ولادتی التیوز یدی سانده اولوب التیوز سکسان یدی ذی القعده سنده معالجهٔ بیماراندن ال چکمشدر مومی الیه اطبای اسلامیه‌دن خاتمة الحذاق اولمغله فن طبده ماهر وحاذق وتیمار بیمارانده اقران وامثالنه فائق اولان طبیب دقایقشناسه بطریق التمثیل ابن حزیم اطلاق اولنور واویله نبض شناس ومعالجهٔ موافقه ایله مداواته موفق اولان حکیمه * احذق من ابن النفیس * دیو ضرب مثل اولنور

*(ابن زنجیه دینورمش قلمه * که دوات اولدی سبب بوعلمه)*

(ابن زنجیه) زانك فتحیله سیاه عرب تعبیر اولنان سودان وزنجیلره منسوب معناسنه قلمك علمیدر زیرا آلت کتابت اولان قلم همرنك زنکیان ادهم اولمغله والحالة هذه پرنجدن وکوشدن مصنوع اولان دویدلر کبی اوائلده ساج وابنوس اغاجلرندن معمول قلمدانلر اولوب دائما قلملرك ایچنه موضوع وملازم بولنمغله خامهٔ عباسی جامه‌یه ابن الزنجیه اطلاق اولنمشدر

*(دخی مفهوم ضلال بن ضلال * باباسی کندوسی مجهول الحال)*

(ضلال بن ضلال) ضادلرك فتحیله * وضل بن ضل * ضادلرك کسریله وضمیله ولاملرك تشدیدیله کندوسی وباباسی مجهول اولوب کیم ایدوکی وکیمك اوغلو ایدوکی معلوم اولمیان شانسز وشرفسز کمنام کیمسه‌یه اطلاق اولنور وکمراهلقده وازغونلقده متوغل ومنهمك اولان

كثيرالضلال كيمسه يه اطلاق اولنور

*(ابن كسب ايله دخی ابن حرام * ولد زانيه مفهومی تمام)*

(ابن الكسب) كافك فتحيله زوجك صنعی ومدخلی اولمقسزين زانيه نك كسب حرام ايله كسب ايتديكی بچه‌دن عبارتدر (ابن الحرام) وطئ حرامدن وجوده كلمش يعنی زنا وفجوردن حاصل اولمش حرام زاده يه دينور

*(كيجه معناسنه بن الكروان * ابن ليل اولكيم اولور كيجه روان)*

(ابن الكروان) كنيه سنده كروان سلمان وزننده طوی قوشی نوعندن چاغرقان طوی ديدكلری قوشدركه كروان قوشی دخی ديرلر وبو كروان اويقو معناسنه اولان كری لفظندن مأخوذ اولمغله كيجه لرده اصلا اويومز اولان قوشه اطلاقی تسميه بالضد قبيلندندر وكيجه يه ابن الكروان اطلاقی كويا طارم قوم بتون كيجه بيدار اولمغله كيجه‌يی تربيه واحيا ايتمه تصورينه مبنيدر (ابن ليل) كيجه ايله يوله كتمك معتادی اولان كيمسه‌نك كنيه سيدر كيجه ايله بن سبيل اولوب على الصباح بر بلده ده اثبات وجود ايتمه‌سی ليلهٔ حبلی‌دن تولد ايتمش كبی بر معنی اولديغی تصورنه مبنيدر

*(دی غريب آدمه ابن القسطل * كه اودر شفقت واحسانه محل)*

(ابن القسطل) كنيه سنده قسطل جعفر وزننده نقع وغبار مرادفی اوله‌رق توز معناسنه اولمغله ومحنت ومشقتده دخی ديمكله وطنندن جدا اولمق حسبيله وجودی والبسه سی آلودهٔ غبار وانواع محنت ومشقته دوچار اولوب شفقت واحسانه سزاوار اولان غريب الدياره دينور

*(غربا اولدی فقيد الاخوان * چونكه غربتده بولنمز خلان)*

(فقيد الاخوان) تركيبنده فقيد فعيل بمعنی مفعول اوله‌رق مفقود وغائب اولان نسنه معناسنه اولمغله معنای تركيب دوستلرينی غائب ايتمش ويتورمش كيمسه ديمك اولوركه وطندن جدا ودور وقوم وقبيله سندن بعيد ومهجور اولمش اولان غريب الديار كيمسه لردن عبارتدر

*(خستك اشنعی بخل المنصور * كه آنك بخلی ايدی پك مشهور)*

(بخل المنصور) ده منصور خلفاء عباسيه نك ايكنجيسی منصور بن محمد بن علی بن عبدالله ابن عباس رضی الله عنه درمومی اليهك اسمی عبدالله اولوب لقبی منصور اولمغله انكله مشهور اولمشدر بخل وخستده وجمع ماله اهتمام ودقتده مبالغه حسابی اولوب جزيه وخراج ارض وسائر مواد ماليه اوزره مولی قيلديغی عامللردن وجابيلردن حين محاسبه ده بر درهمك سدسی اولان دانقه قدر حساب ايدوب الديغنه مبنی منصورد وانقی ديمكله شهرتياب اولمشدر مومی اليه حج شريف قصديله سالك راه حجاز اولدقده بر وجه معتاد بر كيجه ترانه ونغماتله دوه‌لری سرعت سيره بادی اولان سلم حادی الحان طيبهٔ مطربه ايله بعض مواليا اوقيوب خليفه‌يه كمال طرب وانبساط حاصل اولمغله عرق سخاسی تهيج ايدوب وزيری ربيعه خطابا سلمه نصف درهم فضه اعطاسيله امر ايتدكده سلم دخی معرض استقلالده يا اميرالمؤمنين بن هشام ابن عبدالملكه طريق نجده بر كيجه حادبلك ايتديكمده بنم ايچون اوتوز بيك درهم امراتيه سدی ديمكله منصور غضب ايدوب هشام بيت الماله خسار ايتمش ياربيع بونك اوزرينه مباشر تعيين ايدوب مبلغ مرقومی استرداد ايله ديو امر ايلدكده ربيع اصلاح ذات بينه سعی بليغ ايدوب منصور حجه واروب كلنجه قدر اثناء راهده هر كيجه سلم حادی مفت ومجان اوله‌رق حادبلك ايتمه شرطيله سلمی تغريمدن تخليص ايلديكی وبوكا مقيس خست وامساكه دائر حكاياتی كتب ادبيه ده مسطور والسنه ده مشهور اولمغله بخل وامساكده مثل اولوب بخل شنيع ايله

بخيل اولان كيمسه حقنده * ابخل من المنصور * ديو ضرب مثل اولنور

*(اولدی مفهوم نواة الزيتون * خيرسز فائده سز مرد م دون)*

(نواة الزيتون) نونك فتحيله زيتون چكردكی ديمكدر چونكه زيتون كثير المنافع بر ثمرهٔ مباركه اولديغی معلومدر لكن چكردكی اكل وعلفه صالح اولمديغندن وآخر كونه منافعی دخی معروف اولمديغندن عدم نفعده مثل اولوب ناسه منفعتسز برايشه يرامز اولان كيمسه‌يه بطريق التمثيل نواة الزيتون اطلاق اولنور

*(باهلی ديندی لئيم النسبه * شخص ناپاك ودنی الحسبه)*

(باهلی) جاهلی وزننده باهله قبيله سنه منسوب ديمكدر قبيلهٔ مزبوره بين العرب لؤم ودنائت وخبث وخساست ايله مشهور وبغايت مذموم ومنفور اولمغله ناكسلكده مثل اولوب ذاتا ونسبا مروت وكرمدن بی بهره اولان فرومايه كيمسه‌يه باهلی اطلاق اولنور واصولی كريم ايكن كندی ناخلف ولئيم اولان كيمسه يه ده دينور نته كه شاعرك * وماينفع الاصل من هاشم * اذا كانت النفس من باهله * نظمنده واقعدر

*(ديندی جوزی شود نائت شبه * قورقديغی يره وير ن متهمه)*

(جوزی) فوزی وزننده بايع الجوز معناسنه دركه جوز هندی ياخود جوز رومی آلوب صاتن كيمسه يه دينور وجوز مجموع حجاز اولكه سنه ديمكله جوزی حجازی معناسنه اولور لكن اهل لسان بونی قورقديغی يره حبهٔ واحده ويرميوب انجق قورقديغی محله بذل واعطا ايدن شخص متهم ذميم الشيمه اطلاق ايلمشلر لكن نزد قاصريده بولنان كتب ادبيه ده باعث اطلاقه ظفر بولنمدی

*(كثرت اكل ايمش اكل الصوفی * چيقار ر سفره باشنده صوفی)*

(اكل الصوفی) اضافتله (آكل من الصوفی وآكل من الصوفية) مثلنه ايمادر يعنی تغيير الشكل لاجل الاكل مفهومنه ماصدق ومتوكلون زينده متأكلون زمره سندن اولدقلری محقق اولان طائفهٔ متصوفه كه * جماعة دينة خبسه * همتها الثريد والهريسه * صفت كاشفه حاللری وشاعرك اشبو * اياجيل التصوف شرجيل * لقد جئتم بامر مستحيل * افی القرآن قال الله فيكم * كلوا اكل البهائم وارقصوالی * قطعه سی مبين احواللريدر بوفرقه نك عاطل ومارقلری يعنی صورتا زاهد حقيقتده سارقلری عملده مانع دكل اما طعامده ريا اولماز مضموننك جزء اولنی حاله وجزء ثانيسنی قاله كويا اوله‌رق سفره باشنه كلدكده خرقه يی چيقاروب خواهشله كستاخانه اكل وبلع ايتمك معتادلری اولمغين شدت حرص ايله كثرت اكلده مثل اولوب مطلقا اكول وعبد البطن اولان حقنده (آكل من الصوفی) ديو ضرب مثل اولنور

*(كلبهٔ حومل اولكيم غايت آج * بر دلم ايتمكه اوله محتاج)*

(كلبهٔ حومل) تركيبنده حومل جوهر وزننده اعرابدن برخاتونك اسميدركه (اجوع من كلبة حومل) مثلنك منشائيدر مزبوره نك برديشی كلبی وار ايدی كوندز آچ باغلبوب كيجه صاليويرر ايدی وبتون كيجه چادرك اطرافنی طولانوب حراست ايدر ايدی بر كون باغلند ايكی برده آچلق جاننه كار ايدوب سدرمق ايده جك بر نسنه بولنمامغله ناچار كندی قويروغنی بالتمام اكل ايلدی بعده بغايت آچ وكفاف نفس ايده جك نان وزاده محتاج اولان كيمسه حقنده مثل اولوب (اجوع من كلبة حومل) دينلدی شاعرك * كما رضيت جوعا وسوء رعايت * بكلبتها فی سالف الدهر حومل * بيتی مثل مزبوره ملحقدر

*) کوفته خوران کروه اعراب * پك فقیره دیدی کلب القصاب (*

(کلب القصاب) قصاب قناره سنه ملازم اولان کلب دیمکدر کلب مزبور دائما سمز انلری ومشتهی نعمتلری کوروب تناولندن محروم اولمق ملابسه سیله طائفهٔ اعرابك کوفته خورلری ونادان و بی ادبلری اغنیا یه همجوار اولان فقیر بی نوایه بطریق التمثیل سوء تعبیر ایله (کلب القصاب) دیدیلر

*) عطرمنشم دیمه درشول مشئوم * که اوله بوی نحوست مشموم (*

(عطر منشم) ترکیبنده (منشم) مجلس وزننده منشم بنت وجیه نام خاتوندرکه زمان جاهلیتده عطاره اولوب مکهٔ مکرمه ده عطریات صتاردی قبائل عربدن مقاتله مراد ایتدکلرنده انك عطریله تعطر ایدوب جنك وقتاله مباشرت ایدرلر ایدی واول محاربه ده قتال مشتد ومقتول کثیر اولور ایدی و بوکیفیتی انك خاصه سندن عد ایدرلردی بناء علیه برنسنه دن رایحهٔ نحوست لایح ومشموم اولدقده (اشأم من عطر منشم) دیو ضرب مثل اولندی

*) عرضنه غیرتی یوق سفله نهاد * اولدی معناده غیور بغداد (*

(غیور بغداد) ادنی ملابسه ایچون اضافتله و (غیور بغدادی) توصیف ونسبتله اهل بغداددن غیورنام بر دیوث ایدی مزبورك کیمی سازنده وکیمی رقاصه برطاقم جاریه لری اولوب مأوی ازوانی اولان دار فجور مداری مزدحم اهل هوا وکندیسی کارخانه جیلك کاریله شهرتما ایدی کندیدن منقولدرکه برکون بعض یارانله همبزم صفا وجاریه لر ساز ورقص ایله نشئه بخش جلساء ایکن اهل مجلسدن بری جاریه لردن برینه نهانی اشارت ایدوب طشره چیقدقلری مشهودم اولدقده غالبا بونلرك دماغنده فساد اولمق محتملدر دیو قلبمه برخاطره کلمکله واسم غیور خالیه یه کیردیلر سوء ظنم تقوی ایدوب قپویه واردم فی الحال قپویی اردندن کلیدلمشلر دق باب ایلدم آچمدیلر بودفعه فنالغه دائر برمعنی منفهم اولمغله عرق حمیتم مضطرب اولوب الیمه بربالته آلوب قپویی قیروب حاللرینه واقف اولمغی قوردم لکن صبر وتأنینك عاقبتی ممدوح وحدت مزاجله عجله نك وسوء ظنك مذموم اولدیغنی ملاحظه ایله شاید برمخفی صحبتلری اولمق محتملدر بیهوده ازعاج ایله هم کسر باب وهم کسر خاطر کار عاقل دکلدر دیو حاللری اوزره براقوب بزمجمع احبابه عودت ایلدم بعد زمان کلدکلرنده کندیلردن تحقیق ماده ایلدمکه اول کیسه کیجه دن اویقوسز قالمش اولمغله غنودهٔ بستر استراحت اولمش وجاریهٔ مرقومه مروحه جنبان اوله رق خدمت ضیفده بولنمش دیو شجاعت عرض ایدرکن مردقبطی سرقتن سویلرما آنجه غیورلغی بیان معرضنده دیوثلغی عیان ایلمش بعدازین قیادت ودیوثلقده مثل اولوب عرض وناموسنه غیرت وحمیتی اولمیان احمق طبیعتلی کیمسه یه بطریق التمثیل (غیور بغدادی) اطلاق اولندی

*) اولدی جار الجنب اول همسایه * که قرابتدن اوله بی وایه (*

(الجار الجنب) ضمننده سورهٔ نساده اشبو * والجار ذی القربی والجار الجنب والصاحب بالجنب * آیت کریمه سنده رعایت واحسانی مأموربه اولان همسایه وقومشودرکه سنکله قرابتی اولمیوب فقط جار الدار اوله وخانه سی خانه که متصل اولیوب منفصل واوزاجق اولان قومشویه ده دینور

*) ذوق دنیایه دی خمر الشیطان * که ایدر آدمی کویا سکران (*

(خمر الشیطان) اضافت ایله مفتون ومجبورلرین مست مدام آسا بی شعور ایدن نشوهٔ دنیایه ودنیانك ذوق وسرورینه اطلاق اولنور نته کیم سادات صوفیه دن یحیی ابن معاذ الرازی حضرتلری * الدنیا خمر الشیطان فمن شرب منها لم یفق من سکرتها * بیورمشلردر

*) اویمه کیم اثرینه ابلیسك امان * مسلکیدر خطوات الشیطان (*

(خطوات الشیطان) ضمننده خطوه نك جمعیدر خطوه خانك ضمیله مابین القدمین درکه آدیم تعبیر اولنور واشبو * ولا تتبعوا خطوات الشیطان * نظم جلیلنده امام زجاج خطواتی شیطانك سالك اولدیغی طرق ضلال ایله دخی اتباع هواده لعینك اثرینه اقتفا واقتدا ایله تفسیر ایتمکله ناظم نحریر معنیینه ایما ایلمشدر فلله دره

*) اندم من کسعی دینسه اکر * پك پشیمان دیمك اولور اظهر (*

(اندم من کسعی) مثلنده کسعی قروی وزننده لام قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنك آخرنده بیان اولندیغی اوزره زفر وزننده اولان کسع قبیله سنه منسوب شخص دیمکدر کسعی مزبورك اسمی قاموسده مرسوم اولدیغی اوزره غامد بن الحارث ونفحه ده ومجمع الامثالده مرقوم اولدیغی اوزره محارب بن قیس درکه فرط ندامتده مثل اولمشدر اصلی بودرکه مزبور برکون دوه کودرکن برصعب الوصول صخره نك ارالغنده نابت عربیده سندره وفارسیده غوش وترکیده قاین اغاجی دیدکلری متین اغاجی کوروب بوندن اعلا یای اولور دیو وقت کمالنه قدر متعهد ومترقب اولوب بعد الکمال قطع ایدوب اندن بر یای و بش عدد اوق یاپدی بر کیجه اول یایی واوقلری آلوب حمار وحشیلرك کذرکاهی اولان برمحلده کمینکاه یاپوب اختفا ایلدی اول اثناده ناکاه برسوری حمار الوحشی ظهور وپیشکاه کسعیدن مرور ایتمکله برینی نشانه آلوب آتدقده اوق وراء صیدده برقیایه تصادف ایتمکله چقماق کبی شراره ظهور ایتدکده اصابت ایتمدی ظنیله تأسف ایتدی بعده برسوری دخی کلوب کچرکن کذلك برینه تیرانداز اولدی اولدخی وتیرهٔ سابقه اوزره رونمون اولدی خلاصه بوسیاق اوزره اوقك بشی دخی آتوب حال منوال مسرود اوزره اولمغله کمال انفعالندن همان قوس مزبوری طاشه چالوب شکست ایلدی وقتاکه صباح اولدقده کیجه آتدیغی اوقلر جانبنه متوجه اولوب کوردیکه هر آتیلان اوق برشکاره اصابت و بعد النفوذ طاشه طوقنور اولمغله بش دانه حمار وحشی کشتهٔ تیرشبانه اولمش سریلوب یاتورلر بوحالی مشاهده ایتدکده کمال ندامت وتأسفندن قبریله سی الم یایی ایچون قیردی دیه رك باش پرمغنی قطعه ابتدار واشبو * ندمت ندامة لوان نفسی * تطاوعنی اذا لقطعت خمسی * تبین لی سفاه الرأی منی * لعمر ابیك حین کسرت قوسی * قطعه سنی انشاد ایله فرط ندامتنی اظهار ایلدی بناء علیه کندی کسب یدی اولان کار ناهموار اوزره متأسف ونادم اولان کیمسه حقنده (اندم من کسعی) دیو ضرب مثل اولندی نته کیم فرزدق نوار نام زوجه سنی تطلیق ایدوب صکره نادم اولدقده اشبو * ندمت ندامة الکسعی لما * غدت منی مطلقة نوار * وکنت کفاقئ عینیه جهلا * فاصبح لا یضیء له نهار * نظمیله مثل مزبوره تلمیح ایلمشدر

*) مکتب نکته ده سبت الصبیان * شول که غاینده کلور طبعه کران (*

(سبت الصبیان) اضافتله چوجقلرك جمعه ایرتسی کونی دیمکدر چونکه ازقدیم متعارف اولدیغی اوزره اطفال مکتب بالطبع منفورلری اولان مکتبه خواه وناخواه ایام هفته دن متمادی التی کون حضور وچین جبین معلمدن بغایت آزرده و بیحضور اولوب جمعه کونی تعطیل ایله آسوده وآزاد ودلخواهلری اوزره ملعبهٔ صبیان ایله متلذذ ودلشاد ایکن * فکر شنبه تلخ دارد

جمعهٔ اطفال را * مصراعنجه فرداسی ینه غائلهٔ دبیرستانی فکر واندیشه درون صفانمونلرین تخدیش وتشویشه دوشور مکله ثقلت ووخامتده مثل اولوب طبعه بغایت کران ونفسه زیاده ثقیل کلان اوضاع واطواره وشخص ناتراش وناهمواره بطریق التمثیل (سبت الصبیان) اطلاقی شایان کورلمشدر

*) جرأة اللیل اوکدار باب فتور * کیجه وقتده اولور کاهی جسور (*

(جرأة اللیل) سرعة السیر وزننده وضرب الیوم کبی اضافت بمعنی فی اوله رق کیجه ایله وقوعبولان جرأت وجسارت دیمک اولور که کوندزلری فاتر واوشنکن اولوب کیجه عملنده جری وجسور اولان کیمسه نك حالیدر یاخود کوندزلرده عجز وجبانت کوستروب کیجه‌لرده جسور اولان وکوندوز جاموسدن قورقوب کیجه دریسنی یوزن کیمسه نك حالیدر

*) کذب پیرانه دینور کذب رتن * پك مسن ایسه یلانسن دیمه سن (*

(کذب رتن) ترکیبنده رتن رانك وتاء مثلثك فتحه‌لریله رتن بن کربال بن رتن الهندی البترندی نام شخص دروغزندر که هجرتك التیوز تاریخندنصکره هند ستانده ظهور ایدوب بقیهٔ اصحاب کرامدن اولدیغن والتیوز ییلدن زیاده معمر اولوب چوق غرائب کوردیکن زعم وادعا ایدرایدی حمقای هنددن خیلی کیمسه‌لر مزبورك دروغ بی فروغنی تصدیق ایتملریله حالا السنهٔ هندیانده بابارتن هندی دیو متداول اولان شخص کذاب بواوله جقدر مدعاسنی رد وقبوله دائر کلام قاموس ترجمه‌سنده وسفینهٔ راغبده مرسومدر فلیراجع ایمدی شخص مرقوم زعمنجه پیر روشن ضمیر و برطاقم احادیث موضوعه یی زبان معجز بیان فخر جهاندن وافواه اصحاب کرامدن بالذات مسموعم اولمشدر دیو روایت ایله خیلیجه شهرتکیر اولمغله فیما بعد بویله مسن واختیار اولان کیمسه‌لردن صدور ایدن اکاذیبه بطریق التمثیل (کذب رتن) اطلاق اولندی

*) فجر کاذب ذنب السرحاندر * اوده یاقوردیه خود ارسلاندر (*

(ذنب السرحان) طلب العرفان وزننده نون قافیه سنك التنجی قطعه سنه نظرا قورد قویروغی وهذیل لغتنده کوره ارسلان قویروغی دیمك اولور لکن تشبیه طریقیله فجر کاذبه اطلاقی حقیقت عرفیه قبیلندن اولمشدر وفجر کاذب صبح صادقدن مقدم افق شرقیده عمودی واری ظهور ایدن بیاض مستطیلدر

*) عنز الاعمش دخی عنز الاخفش * شول مصاحبکه اوله پك الخش (*

(عنز الاعمش) ترکیبنده عنز کنز وزننده دیشی کچی یه دینور (اعمش) احمر وزننده کبار تابعیندن واعلام محدثیندن سلیمان مهران حضرتلرینك لقبیدر مومی الیهك بردیشی کچیسی اولوب اولاد صغاری آنك سودی ایله تعیش ایدرلر ایدی ناکاه اول کچی خسته اولوب صبیان اعمشك معاشنه خلل کلدیکی احباسندن خیثمة بن عبد الرحمانك معلومی اولمغله هر صباح ومساء عنز مرقومك عیاده سنه کلوب بیچاره کچی تصحیح مزاج ایلدیمی وعلفنی تناوله باشلدیمی دیو استفسار ایدر ایدی وکیدرکن امام اعمشك اوتوردیغی کیجه نك التنده اوچ بش التون قویوب کیدر ایدی بومنوال اوزره آمد شد ایله اعمش اوچیوز التوندن زیاده احسانه نائل وکچینك یوز قاتدن افزون قیمتی کندی یه واصل اولوب رفاه حال حاصل اولمغله معز مزبور شایستهٔ توقیر واحترام اولدی دیو بیتوتت ایتدیکی خانه ده برابرجه آرام ومصاحبت وملازمتنی التزام ایدر ایدی (عنز الاخفش) ترکیبنده اخفش شین قافیه سنك ایکنجی قطعه سی شرحنده بیان اولندیغی اوزره ائمهٔ نحودن اوچ ذاتك لقبیدر ومفتاح السعاده ده مرسوم اولدیغی اوزره

اهل علمدن اون بر نفر ذواتك لقبلریدر اسامی ونسبلری کتاب مزبورده مزبوردر واخفشك کچیسی مشهوردر لکن اخافشه‌دن قنقیسنك اولدیغنه واقف اوله مدق صاحب المعز اولان اخفش اوائل حالنده استاذندن اخذ ایلدیکی مسائلی ذهننده تثبیت ایچون آخره تقریر ایتمکه حریص اولوب لکن مخاطب مستفید بولمغله برکچی آلوب انی مخاطب اتخاذیله تقریر مسائل ایتدیکنه مبنی عنز الاخفش مشهور اولمشدر پس برعاقل ودانانك مصاحب وهمنشینی جاهل ونادان اولوب شایستهٔ صحبت وقابل خطاب اولمدقده بطریق التشبیه عنز الاعمش ومعز الاخفش اطلاق اولنور

*) غضب العاشق ایمش کیم اوغضب * تیز کچوب اولمیه بادیٔ تعب (*

(غضب العاشق) مصدرك فاعلنه اضافتیله عاشقك معشوق جانبنه نادر الوقوع اوله رق وقوعبولان غضب وانفعالندن عبارتدر که ادنی عذر و بهانه ایله درحال زائل اولوب کان لم یغضب حکمنه کیرر پس بوملابسه ایله مطلقا سریع الانحلال اولان غضب وانفعاله غضب العاشق اطلاق اولنور بلکه سحابة الصیف کبی مطلقا تیز کلوب کچن نسنه یه بطریق التشبیه اطلاق اولنور

*) قسوة الصخر دیمك قسوت قلب * مرحمت اندن اولنمش اوله سلب (*

(قسوة الصخر) ترکیبنده قسوه تمره وزننده غلظت وقاتیلق معناسنه (صخر) فخر وزننده قیا تعبیر اولنان بیوك طاش معناسنه اولمغله معنای ترکیب طاشك پکلیکی وقاتیلغی دیمك اولور لکن بطریق التشبیه کندیده شفقت ومرحمت آثاری اولمیان بی رحم کیمسه نك قلبنك غلظت وقسوتنه اطلاق اولنور

*) مثل اطمع من اشعب هم * حرصی غالب طمعی چوق آدم (*

(اطمع من اشعب) مثلنده اشعب عبدالله بن الزبیر رضی الله عنهما حضرتلرینك معتقی اشعب بن جبیردر که مبتلای طمع خام اولمغله اشعب طماع دیمکله بنام ایدی مزبورك حرص وطمعنه دائر بعض نوادری باء موحده قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده * بر طمعکار ایدی اشعب مشهور * مصراعنك شرحنده مذکوردر فلیراجع واول جمله‌دندر که برکون برخرافك کارخانه سنه واروب قصعه وکاسه‌لر یاپار کوردکده کرم ایدوب شو قصعه‌لری برمقدار دخی بیوك یاپه سن دیمکله خراف آنی مشتری ظنیله قاج دانه آله جقسن دیدکده بن آله جق دکلم آلان کیمسه‌لر شاید بونکله بکا برشیٔ اهدا ایدرلر ایسه چوبجه آلسون دیو بیوك اولمسنی سپارش ایده رم دیدی امدی مزبور بغایت طمعله مشهور اولدیغندن زیاده حریص وطمعکار اولان کیمسه حقنده * اطمع من اشعب * دیو ضرب مثل اولدی

*) قالب الصخره طمعکاره دی هم * که طمعدن اوله محصولی ندم (*

(قالب الصخره) طالب الثمره وزننده بیوك طاش چویریجی یعنی التنی اوستنه دوندوریجی معناسنه اوله رق برطمع خام صاحبی کیمسه نك لقبیدر مزبور رزیرزمیندن دفینه اخراجنه حریص ومجبور وعامهٔ افکار وآمالی بوکا محصور اولمغله برمقتضای اوهام برکیجه رؤیاسنده اوینك برکوشه سنك اساسنده کائن صخره نك التنده التون ایله مالامال برکنز سهل المنال کورمکله * انی اراك تقدم رجلا وتؤخر اخری * مثلنجه منفعت موهومه ایله مضرت مجزومه بیننده وافر تردددنصکره * حبك الشیٔ یعمی ویصم * ما لنجه مضرتندن کوز یوموب انقضاض تمل امتداد املدن اولی واهدم قصرا اونی مصراعمقاله‌سنی کویا اوله رق هرچه باداباد دیو صخرهٔ مزبوره یی تقلیب وکندی الیله اوینی هدم وتخریب ایتمکله قالب الصخره ایله ملقب اولدی فیما بعد مقدمات طمعی منتج

ندامت اولان کیمسه یه تشبیه طریقیله قالب الصخرة اطلاق اولندی وابومنصور الثعالبی نك النفع المجلوب من ثمار القلوب نام کتابنده مرسوم اولدیغی اوزره شخص مرقوم معد بن عدنان قبیله سندن بر پیر فقیر اولوب بلاد یمنده کشت وکذار ایدرکن بریه ده بر صخرهٔ عظیمه کوردیکه اوزرنده خط مسندایله یعنی حمیر قبیله سنه منسوب بر نوع خط ایله * اقلبنی انفعك * یازلمش یعنی بنی چویر ایسك منتفع اولورسك ماکی قازلمش شخص مرقوم نفع موهومی منفعت مالیه یه حمل ایله تحت صخره ده کنز مدفون اولمق خلیاسنه ذاهب اولوب مدة مدیده کلفت شدیده چکوب صخره یی قلب ایتدکده کوردیکه او بر طرفنده * رب طمع یهدی الی طبع * یازلمش یعنی چوق کره طمع انسانی کرفتار ذل وحقار وکدر و بی اعتبار ایدر مفهومی نقش اولنمش پس مرقوم مقدمات آمالی منتج یأس وحرمان اولدیغنی مشاهده ایتدکده تلهف وتأسفله باشنی مزبور طاشه ضرب ایده دماغی منتشر اولوب هلاك اولمغله فیمابعد طمع خامده مثل اولوب طمعی موجب وخامت اولان طمعکار حقنده * اطمع من قالب الصخره * دیو ضرب مثل اولندی

*) ماه نخشب قرالمقنع ایمش * اوفسونه ادبا اویله دیمش (*

(قر المقنع) ترکیبنده مقنع تفعیلدن اسم مفعول بنیه سیله مصنع وزننده ثور بن عمیره یاخود حکیم بن عطا نام شقاوت پیشه نك لقبیدرکه خلفاء عباسیه دن مهدی خلیفه نك زمان خلافتنده ماوراءالنهرده ظهور ایدوب حلول وتناسخ اعتقادنده بر کافر وادعاء الوهیته دخی متجاسر ایدی فن سحرده وسیمیا ونیرنجاتده ماهر اولمغله بعض خارق عاده لر ابراز ایدوب بلاد خراساندن کش وکاشغر ونسف وسمرقند وتاشکند اهالیسنك اکثرینی کندینه منقاد وفرمانبر قیلمغله روز بروز تکثیر سواد ایله شوکت افروز اولدی مرقوم بغایت بدچهره وکریه المنظر ودجال کبی یکچشم واعور اولمغله محاسندن بی بهره اولان چهره سنی ناسدن ستر واخفا ایچون قناع ونقابله ستر ایتدیکندن مقنع ایله تلقیب اولندی کذا فی ترجمة القاموس لکن ناظمك بو نظمنده وتحفه سنده لقب مسفور افعالدن مفسد وزننده مقنع اولمسنی اقتضا ایدر وتحفه ده * اوآیدرماه نخشب ابن مقنع ایلمش ایجاد * دیمسیله مقهور مسفور مقنعمیدر یوخسه بن مقنعمیدر تشویش ایلمشدر وقرمز بورك ماکی بودرکه شقی مرقوم سمرقند ایله تاشکند میاننده کائن سیام نام طاغك دامننده واقع چاه نخشب نام قیودن شعبده ونیرنك ایله برآی صورتی اظهار ایلدی ماه آسمان غروب ایتدکده جبل مزبورك وراسندن نمایان اولوب هر طرفدن درت فرسخ یره قدر ضیا ویرر ایدی جزء اعظمی جیوه ایدی شقی سرمدك فساد وشوکتی اوج سنه دن زیاده ممتد اولوب کتدیکجه مزداد اولدی تاکه هجرتك یوز التمش تاریخنده مهدی خلیفه مسفوری ازاله ایله بلاد خراسانی چرك شرکدن تطهیر ایچون عسکر کوندوروب بالدفعات محاربه دنصکره شوکتی منکسر اولوب دردست اوله جغنی جزم وتیقن ایتدکده سم هلاهل ایله آلوده بر کاسه شربت مسمومه آماده ایدوب عیال واولادینه خطابا بن سمایه عروج ایده جکم هرکیم بنمله همصعود اولمق دیلرسه بو شربتدن بر جرعه نوش ایلسون دیه رك جمله سنی تسمیم ایله اهلاك بعده کندی دخی ایچمکله فی الحال مرد وهلاك اولوب ماوراءالنهر رجس وجودندن پاك اولدیغی نفحهٔ ثعالبیه ده مرسومدر قرمزبوره فارسیده ماه نخشب وماه سیام وماه کش وماه کاشغر وماه مقنع وماه مزور تسمیه اولنور (فسون جنون وزننده سحره دائر رقیه لره دینور

*) شهر صبرایله دخی شهر کساد * رمضان آننه اولمشدر آد (*

(شهر الصبر) اضافتله شهر رمضانه اطلاق اولنور صائم اولان کیمسه نفسنی مشتهیات مفطره دن کف وحبس ایدوب مخالفت نفس مشقتنه صبر وتحمل ایتدیکیچون نتکیم حدیث شریفده

* صم شهر الصبر * وارد اولمشدر (شهر الکساد) دفع الفساد وزننده بوده ماه رمضان المبارکه اطلاق اولنور اصحاب فسق واهل هوا میاننده رایج ومتداول اولان مسکرات وآلات ملاهی وسائر منکرات ومناهی بو آیده اوقات سائره مثللو تعاطی اولنمیوب بازار فساده کساد کلدیکی ملاحظه سیله در

*) فقهایه کوره قطاع طریق * اولدی صوفیه کروهی تحقیق (*

(قطاع الطریق) سراق السویق وزننده فارسیده رهزن وترکیده یول کسیجی تعبیر اولنان اشقیا وساعی بالفساد لره دینور لکن علماء حقیقت بونی طریق دینك رهزنلری ودین اوغریلری اولان جهلهٔ صوفیه یه اطلاق ایدرلر زیرا انلر مسافهٔ سیر وسلوکه هنوز وضع قدم ایتمامش وبی حد وبی پایان اولان مطلوب حقیقینك شه راهنده بر خطوه کتمامش ایکن دعاوی ضمنیه لر ایله کندیلرینی جنید سیرت بایزید منقبت عارف واصل مرشد کامل کوستروب ناسی ارشاد معرضنده اضلال وافساد واعمال لطائف الحیل ایله بضاعهٔ اعتقادلرین اضاعه وافقاد ایدرلر نتکیم سری سقطی حضرتلرینك اصحابندن وجنید بغدادی حضرتلرینك اقرانندن ابو الحسین النوری قدس الله اسرارهم حضرتلری (التصوف کان حالا فصار قالا ثم ذهب الحال والقال وبقی الاحتیال) بیورمشدر امدی کروه صوفیه نك حالی نبراس نبوته اقرب اولان عهدده اویله اولنجه بو زمانه ده نیه منجر اولدیغی اهل انصافه پوشیده دکلدر اعاذنا الله من شرور انفسنا وعصمنا من شرور قطاع الطریق

*) دیندی زندانه قبور الاحیاء * مجرمه قتله بدلدر کویا (*

(قبور الاحیاء) عبور الاشیاء وزننده حال احیاتده اولان کیمسه لرك قبرلری معناسنه اولوب تشبیه طریقیله زندانه وحبسخانه یه اطلاق اولندی وبو تعبیر ابتدا یوسف صدیق صلوات الله وسلامه علی نبینا وعلیه حضرتلرندن صادر اولدیغی یعنی الحکمة خفیة ذات نزاهت سمات والا لری کندنده معتکف اولدیغی سجنك قپوسی اوزره * هذا منزل البلاء * وقبور الاحیاء * وتجربة الاصدقاء * وشماتة الاعداء * کلماتی تحریر بیوردیغی مرویدر دیو نفحهٔ ثعالبی نیسابوریده مرسومدر

*) تحفة المؤمن ایمش موته ماکل * که اولور رحمت حقله خوشحال (*

(تحفة المؤمن) تحفه غرفه وزننده مؤمنه واصل اولان بر واحسان وهدیه وارمغان معناسنه اولمغله اهل ایمانه جناب وهابك تحفهٔ جزیله سی اولان موته اطلاق اولنورکه اثرده * الموت تحفة المؤمن * بیورلمشدر زیرا موت ایله مؤمن سجن مظلم مثابه سنده اولان عالم اکداردن خروج ومحل رضوان عالم قدسه عروج ایدر بناء علیه * اول سرور یدخل علی المؤمن الموت لما یری من کرامة الله تعالی * بیورلمشدر

*) نکتهٔ قول تفاریق الشیب * صقاله دوشمه در اقلق بی ریب (*

(تفاریق الشیب) قوجه لغت قطعهٔ متفرقه لری وپارچه لری معناسنه برکیمسه نك صاچنه وصقالنه بیاض دوشوب قیرسیمه سندن کنایه درکه امارهٔ شیخوخت ظاهر اولوب رفته رفته اختیارلق کلمه کرته سیدر

*) فعل مستور جلاء المرآة * که آنی ستر ایده هر صاف صفات (*

(جلاء المرآة) کتاب المرقات وزننده آینه نك جلا وصفوتی دیمکدرکه مراد مجلی ومصیقل اولوب کندیده اشیانك عکسی منطبع ومرئی اولمه سنه باعث اولان صیری اوله جقدرکه آینه نك اوبریوزنده معمول ومستور در بوملا بسه ایله آینه کبی پاکدل وبی غل اولان صافی صفات کیمسه نك اغیاردن ستر واخفا ایلدیکی شیلره علی الاطلاق (جلاء المرآة)

اطلاق اولنمشدر

*) دخی مفهوم جلاء الجوزاء * ايتمك زجر وعيدين اجرا (*

(جلاء الجوزاء) تركيبنده جلاء سحاب وزننده بر كيمسه يی وطندن دور ايلمك معناسنه در (جوزاء) حمراء وزننده بروج اثنی عشر فلكيه دن برج ثالثك اسميدر وسالف الزمانده كلمش كچمش برخاتونك اسميدركه يمنده بلقيس كبی ملك ومنعه صاحبه سی اولوب رعيتدن برينه زياده خشم وغضب ايتدكده نفی واجلا ايله امر ايدوب بنه جلاء وطن ايتمزدن اقدم عفو ايدر اولمغله عفو وصفحده مثل اولوب وعيد وتهديدينی ايقاعه مقتدر ايكن اجرا ايتميوب عفو ايتمكه بطريق التمثيل (جلاء الجوزاء) اطلاق اولنمشدر

*) بولدی زرقاء يمامه شهرت * وارايدی باصره سنده حدت (*

(زرقاء اليمامه) تركيبنده زرقاء حمراء وزننده ازرقك مؤنثيدر كوك كوزلی خاتونه دينور (يمامه) حمامه وزننده مدينه ايله مكه نك شرقی وسطندن بصره وكوفه يه اون التی مرحله يه قدر ممتد بر واسع اولكه نك اسميدركه زرقاء مرسومه اورايه منسوبدر وبو زرقاء ارض يمامه ده ساكن جديس قبيله سندن بر كوك كوزلو خاتونك لقبيدر كه اوچ كونلك مسافه ده اولان نسنه يی كركی كبی كوروب تشخيص ايتمسيله حدت بصرده مثل اولوب قوهٔ باصره سی زياده قوی اولان كيمسه حقنده (ابصر من زرقاء اليمامه) ديو ضرب مثل اولندی واوليانده مزبور اولديغی اوزره عربدن اول من اكتحل بالاثمد مزبوره در

*) دائم اولمقده بقاء النسرين * هم اومعناده بقاء العصرين (*

(بقاء النسرين) تركيبنده نسرين نونك فتحيله قره قوش نوعندن كركس ديدكلری قوشك اسمی اولان نسرك تثنيه سيدر لكن بوراده مراد قطب شمالی سمتنده كواكب عديده دن مركب ايكی نسر صورتلريدر كه بری مضموم الجناحين كبی مرئی اولديغندن بر يره قونمش كبی نمايان اولمغله نسر واقع وديكری مبسوط الجناحين صورتنده محسوس اولديغيچون نسر طائر تسميه اولنمشدر وبونلر آفرينش عالمدنبرو بو هيئت اوزره باقی اولمريله دوام وبقاده مثل اولوب مدت مديده بقا وامتدادی اولان نسنه يه (ابقی من النسرين) ديو ضرب مثل اولندی (بقاء العصرين) ده عصرين كيجه ايله كوندزه كذلك صباح وقتيله اخشام وقتنه دينوركه بونلرده خلقت عالمدنبرو متعاقبا ومتكررا موجود ودوام وبقالری مشهود اولمغله چوق زمان ثابت وپايدار اولان نسنه يه (ابقی من العصرين) ديو ضرب مثل اولنور

*) صوونغك الطفيدر برد الورد * اعتدال اوزره نه پك كرم ونه سرد (*

(برد الورد) اضافتله كل موسمنك صووغی ديمكدر فصل ربيعك اواسطنده لاحار ولابارد قبيلندن اولان وشانده (الطف البرد برد الورد) دينلمش اولان برد مستطابدر نتكيم شاعرك

* اغتنم برد الربيع سيما وقت السحر * واحترز برد الخريف سيما غب المطر * نشيده سندن وشاعر ديكرك * زمن الورد اطيب الازمان * واوان الربيع خير اوان * مقاله سندن مستبان در بناء عليه نه وقت اولورسه اولسون كرم وسرد يعنی حر وبرد ميانده متوسط ومعتدل اولان هوايه بطريق التشبيه برد الورد دينور مقابلی برد العجوزدر

*) فهم قبل قلب شتا آتش اولور * عكسی اول وقتده كوره دلكش اولور (*

(قلب الشتاء) ده قلب برلفظی آخرندن بدء ايله معكوس الترتيب قيلمقدن حاصل اولان لفظه دينور بوده بعضا اولك عينی اولور داماد لفظی كبی وبعضا غيری اولور برقع لفظنك قلبی عقرب اولديغی كبی ما نحن فيه بو قبيله دندر لكن شتاء قيش معناسنه عربی اولوب مقلوبی اولان آتش

فارسی اولمغله عربك قلبنه صيغمياجق برمعنادر هرنه ايسه شتانك قلبی آتشدر اوايسه (النار فاكهة الشتاء) ثمره سنجه اولوقت مقبول ودلكشدر

*) ليلة العاشق اواوزن كيجه در * اويومز ديركه حبيبم نيجه در (*

(ليلة العاشق) مبتلای غم فراق اولان عاشق هجرانكشك خليای وصال يار ايله بتون كيجه انجم شمار اولديغی شب حسرت نمادار در ليلهٔ مزبوره بيچاره يه نسبت (اطول من السنة المجدبة) مثلنه مثال اولمغله طول وامتدادده مثل اولوب شب يلدا كبی غايت اوزون كيجه يه (اطول من ليلة العاشق واطول من ليل الفراق) ديو ضرب مثل اولنور خسته لرك كيجه سيده بويله اولمغله (اطول من ليلة المريض) دخی بو يلجه در

*) قرية النمل ايمش اول داره ما كل * انده غايت چوق اوله اهل وعيال (*

(قرية النمل) قرنجه يواسنه اطلاق اولنور وبو قرنجه قسمی غايت كثرت اوزره اولوب قابل تناول اولان نسنه لری اكل وافساد ايله خيلیجه خسار (واجمع من نملة) مثلنجه جمع وادخاره صالح اولنلری يواسنه طاشمغله اضرار عباده اصرار ايتمكله كثير الاهل والعيال اولان كيمسه نك خانه سنه بطريق التشبيه (قرية النمل) اطلاق اولندی

*) قصر غمدان ديمه شول قصر بلند * كه متانتده بولنمز ماننده (*

(قصر غمدان) عصر عثمان وزننده ازقديم پای تخت ملوك يمن اولان صنعا شهرنده واقع وعجايب دهردن معدود بر بناء عجيب الطرح ايديكه جدران اربعه سنده بری فقط قرمزی سماقيدن وبری يالكز صاری سماقيدن وديكری رخام ايضدن واو بر ديواری يشيل يشمدن اولوب درونده يدی طبقه بر قصر عالی وار ايديكه هر طبقه نك ارتفاعی اون ذراع اولمغله قصر مزبورك سمك وارتفاعی يتمش ذراع اولوب طبقهٔ علياسی قصر جهان نما ايدی زمان سالفده ملوك يمنك تختكاهی وحصن وپناهی ايكن صكره صنعادن قلعهٔ كحلانه تحول ايتملريله رفته رفته خرابه مشرف اولوب حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه خلافتنده امريله هدم اولندی قال فی النفحة يقال ان قصر غمدان اول ما بنی من الابنية العجيبة بعد الطوفان پس بنا برين ارتفاع وحصانتده مثل اولوب بغايت متين وعالی اولان قصر والايه (قصر غمدان) اطلاق اولندی

*) نكتهٔ لطمهٔ ابن جذعان * صورت زجرده ايتمك احسان (*

(لطمة ابن جذعان) تركيبنده لطمه تمره وزننده بر كيمسه نك يوزينه يا اكسه سنه ال آيه سيله اورمق وشمارلمق معناسنه در (ابن جذعان) عثمان وزننده اهل مكه دن جود وسخا وبذل وعطا ايله معروف عبد الله بن جذعان نام كيمسه دركه غايت مضياف ومهمان نواز اولمغله ضيافت مهمان ايچون فالوذج ديدكلری طعام نفيسی ابتدا مزبور اختراع ايتمكله (فالوذج ابن جذعان) ديمكله بنام اولمشدر بركون مزدحم ناسده مزبورك رداسنی وراسندن براعرابی من حيث لا يشعر چيكنيوب اكندن رداسی دوشمكله خشم ايدوب اعرابينك چهره سنه برشمار اوروب درحال نادم اولمغله اعتذاره ابتدار واعرابی مرسومی احسان فراوان ايله مغبوط روزكار ايتمكله فيما بعد مثل اولوب بر كيمسه يی اسائت جزئيه عقيبنده احسان كلی ايله دلشاد ومجبور الفؤاد قيلمغه * لطمة بن جذعان * اطلاق اولندی

*) يك تأسف ديمه در لهف قضبب * چكمه الدن كيدنه حزن عجيب (*

(لهف قضبب) تركيبنده لهف فتحتيله وحروف حلقدن اولمغله هانك اسكانله برنسنه يه تحسر وتأسف ايدوب محزون اولمق معناسنه در قضبب خطيب وزننده عربدن بر كيمسه نك اسميدركه بصره ايله عمان ميانده اولان بحرين نام بلده ده كائن برخرما فروشدن خرما آلوب

آخر يرلره كتوروب صاتمق معتادی ايديكه * الهف من قضبب * مثلنك منشأ يدر اصلی بودركه
مرقوم بركون بحرينه كلوب ينه اوته دنبرو دادوستد ايتديكی تماردن برقزوی خرما آلوب كلديكی
سمته روان اولدی مكر تمار مرقوم اول قزوی ايچره بركيسه آلتون وضع و پنهان ايلمشيدی
بر وقتدنصكره تذكر ايلمكله همان خنجرين درميان واثر قضيبه اقتفا ايله شتابان اولوب
اثناء راهده قضيبه ادراك ايلدی وصنعت ايله كيسه يی استخلاص ايچون يا قضبب بودفعه
سهو وخطا ايله سكا خرمانك فنا وكترينی ويرمشم وقزوی يی بكا اعاده ايله كه يرينه اعلا خرما ويره يم
تا كه معامله بالمجامله اولوب اغزيمزك طادی بوزلمسون ديه رك وعاسيله خرمايی استرداد وقضيبك
منظرنده كيسهٔ معهوده يی استخراج ايدوب ياهو بوندن اعلا خرما اولماز الله سلامت ويره
يولكدن قالمه ديدكده قضبب قضيه يه واقف اولوب مبهوت اولدی بعده تمار مرقومه خطابا
مصحوب معيتك اولان خنجری كتورمه دن غرض نه ايدی ديو سؤال ايلدی اولدخی ياسنی
بوله مزايسم ياخود خرمايی الكدن آله مزايسم بونكله نفسمی اعدام ايتمك ملحوظم ايدی ديمكله
قضبب مزبور دردستی اولان آلتونك فوتنه تأسف وتلهف ايله همان دست تماردن خنجری آلوب
كندی جكركاهنه طعن ايله ذهب ذهب ديه رك ديار عدمه ذاهب اولمغله فيما بعد فرط تحسرده
مثل اولوب الدن كيدن نسنه يه زياده متلهف اولان كيمسه حقنده * الهف من قضبب * ديو ضرب
مثل اولنور (لاتحزن لما ذهب ولوكان واديا من ذهب)

*) اكله كيم اسفد من عصفوری * چوق جماع ايدينجك مشهوری (*

(اسفد من عصفور) مثلنده اسفد دال قافيه سنك قطعهٔ اخيره سنده كچديكی اوزره اركك
حيوانك ديشی حيوانه آشوب چفتلشمسی معناسنه اولان سفاددن افعل تفضيلدر عصفور
عينك ضميله سرچه قوشنه دينور نفحه ده جاحظدن منقول اولديغی اوزره طيور قسمندن
عصفور كثرت سفاده حريص ومجبور در بناء عليه نوع عصفورك اعماری سائر طيوردن
كوتاه وقصيردر پس بوجهتله كثرت جماع ايله معروف ومشهور اولان كيمسه يه بطريق المثل
اسفد من عصفور دينور نته كه حال ديك دخی بويله اولمغله كثير الوقاع اولان كيمسه حقنده
* اسفد من الديك واكثر نيكا من الديك * مثللری دخی ايراد اولنور

*) ديندی قلب السمكه معناده * روسبونك وصلتنه تنهاده (*

(قلب السمكه) تركيبنده قلب معنای لغوی يه محمول اولمغله معنای تركيب بالق چويرمك ديمك
اولور لكن اصطلاح ظرفاده زنپاره لرك تنهاده روسبولره وصلتنه يعنی اويله هزار آشناسی
اولان فاحشه لرك مصب مياه رجال اولمغله بالق طوربه سنه دونمش آبكير كسلرنده بالق
اويناتمه لرينه اطلاق اولنور

*) موثر الميم على الصاد اوفضيح * ايده غلمانی نسايه ترجيح (*

(موثر الميم على الصاد) تركيبنده موثر برنسنه يی آخر نسنه اوزره اختيار وترجيح معناسنه اولان
ايثاردن اسم فاعلدر ميم وصاد حروف هجادن ايكی حرفك اسملريدر لكن حرف ميم مفتوح
العين اوله رق مدور اولمغله بطريق التشبيه استاه غلمانده وحرف صاد طولانی ومشقوق الوسط
اولمغله فروج نسوانده مستعمل اولمغله تركيب مزبور ملاوطه يی مجامعت اوزره ترجيح ايله رسوای انام
اولان لوطی بدنامه اطلاق اولنمشدر

*) نكتهٔ حب طوامير ديمك * كاهی مأبونلغی تعريض ايتمك (*

(حب الطوامير) تركيبنده طوامير قوارير وزننده روزنامه وطومار تقويمی وقبور ايچنه قونيلان
وقفيه لركبی مدور ومستطيل اوله رق دورلمش صحيفه معناسنه اولان طومارك جمعيدر وبو

طوامير بطريق التشبيه مذاكيره اطلاق اولنمغله * فلان يحب الطوامير * ديمك آلات رجالی
سورديمك معناسنه اولمغله اول كيمسه نك علت ابنت ايله متهم اولديغن تعريض ايتمك اولور

*) فاعلاتن فعلاتن فعلن * كلستان هنرك قوقله كلن (*

يعنی بوقطعه بحر رمل مسدس الاجزادندر لكن صدر وابتدالرك اكثری سالم وبعضيسی
مخبون وعروض وضربلرك كيمی محذوف ومخبون وكيمی اصلم در وحشولری مخبوندر كلستان
هنر معلومدر

*) خاتمهٔ منتخبات المثل * عارية من هفوات الخلل (*

(خاتمهٔ) تانك كسريله برنسنه نك آخر وانجامی معناسنه مبتداء محذوفك خبريدر هذه خاتمهٔ ديمكدر
(منتخبات) خانك فتحيله انتخاب اولنمش كزيده نسنه لر معناسنه خاتمه دن بدلدر (مثل) فتحتينله
مضاف اليه در (عارية) خايه معناسنه خبر بعد خبر در من جاره عارية لفظنه متعلقدر (هفوات)
سقطات وزننده اياق قايوب سورچمك معناسنه اولان هفوه نك جمعيدر وعارية لفظنك مفعول
غير صريحيدر (خلل) فتحتينله برنسنه ده اولان ضعف ورابطه سزلق معناسنه هفواتك
مضاف اليهيدر مآل بيت بوندن بويله آخر كتابه قدر ايراد اولنه جق مركبات اشبو منظومه نك
ياخود مثنويات امثالك آخری وصوكی وجنس امثالك كزيده ومختارلريدر وبو امثال شوائب
خللدن عاريه ونوائب زللدن خاليه در ديو حسن خاتمه يی انها وحفظنه ترغيب واغرا اوله جقدر

*) مأدبة الله ديمه قرآندر * چون ادب آرای دل وجاندر (*

(مأدبة الله) تركيبنده مأدبه دالك فتحيله مسعده وزننده وضميله مكرمه وزننده ضيافته وضيافت
طعامنه دينور واسم جلاله اضافتيله كتاب الله اولان قرآن عظيم الشانه اطلاق اولنور رجيع
مكلفينی محل ضيافت عظمی اولان دار السلامه دعوت شاملهٔ كامله ايله داعی وهادی وخاصه
اهل ايمانك قلوب وارواحلرين آداب الهيه ايله تحلی وتأدبه باعث وبادی اولديغيچون

*) شولكه لطافتده اوله بی بدل * ديندی حلاوتله مجاج العسل (*

(مجاج العسل) تركيبنده مجاج غراب وزننده آغزدن دفع والقا اولنان مايع نسنه يه دينور وبو
ملابسه ايله بال آريسنك اغزندن مج ايتديكی لعابندن عبارت اولان باله اطلاق اولنور وبونده بعضا
مضاف اليهی تصريح ايله مجاج النحل دخی دينلور بهرحال مجاجك عسله اضافتی بيانيه اولمغله
مجاج هو العسل ما كنده اولور وعسل مطلقا استطابه واستلذاذ اولنان طتلو خويلردن وبركيمسه يی
طتلو طتلو وصف وثنا ايله باللذيذه رق مدح وستايشدن كنايه اولمغله بغايت دلكش وشيرين
ولطافت وحلاوتده بی نظير اولان كلامه وسائر نسنه يه (مجاج العسل) اطلاق اولنور

*) نخلهٔ مريم دينلورسه مراد * پر بركت نسنه يه درايت اعتماد (*

(نخلهٔ مريم) سورهٔ مريمده اشبو * وهزی اليك بجذع النخلة تساقط عليك رطبا جنيا *
نظم جليلنده مذكور اولان نخله دركه مريم بنت عمران بن ماثان حضرت عيسی
عليه السلامی ايلاد وعالم شهوده ايراد ايتديكی اثناده امر باری ايله هز وتحريك ايتدكده
نخلهٔ مزبوره قوريمش ايكن تأثير خاصيت روح الله ايله حيات بولوب سرسبز وريان
وهنكام شتاده يعنی كانون اولك اواخرنده تازه خرما ويرديكيچون جناب مريم عليها السلامه
اضافتله (نخلهٔ مريم) دينلمشدر كثرت بركتنه دائر قصهٔ پرحصه سی تفاسير وتوارنخده مبسوطه در
وبو معنايی شاعر اشبو * الم تر ان الله قال لمريم * وهزی اليك الجذع تساقط الرطب * ولوشاء
ان تجنيه من غير هزة * جنته ولكن كل رزق له سبب * قطعه سيله تلميح ايلمشدر پس نخلهٔ
مرقومه بغايت مباركه اولمغله مثل اولوب كثير الخير والبركات اولان نسنه حقنده (اعظم بركة

من نخلة مريم) ديوضرب مثل اولنور

*) انجب من عاتكه شول طاهره * نسلى نجابتده اوله ظاهره (*

(انجب من عاتكه) مثلنده (انجب) افضل وزننده زياده نجيب يعنى كريم وحسيب عرقى طاهر صوىى پاك كمسه يه دينور ونجابتلو اولاد پاكنژاد صاحبى اولان آدمه وخاتونه دينور عاتكه اسمادندر بوراده مراد عاتكه بنت مرة بن هلالدركه اجداد فخر الانام عليه الصلاة والسلامدن عبد مناف بن قصيك زوجه سى وهاشم بن عبد منافك والده سى اولمغله جدات اصالتسمات مفخر كائنات عليه الصلاتدن اولان عواتك تسعه نك بريدركه مرفى اوائل المثنويات عبد منافك عاتكهٔ مزبوره دن وجوده كلان هاشم وعبدشمس ومطلب نام اوغوللرى بغايت اصيل وحسيب واشراف قريشدن اوله رق كريم ونجيب اولملريله والده لرى نجابتده مثل اولوب فيمابعد اولاد انجاب مادرى اولان خاتون پاكنهاد حقنده (انجب من عاتكه) ديو ضرب مثل اولندى

*) صدق ابى ذر كلامى صحيح * صدقى انك قول نبيدهٔ صريح (*

(صدق ابى ذر) تركيبنده (ابو ذر) ذال معجمه نك فتحى ورانك تشديديله اصحاب كرامك اعلامندن وزهادندن جندب بن جنادة الغفارى رضى الله تعالى عنه حضرتلرينك كنيه سيدر مكهٔ مكرمه ده قديما اسلامله شرفياب اولوب على قول خامس الاسلام اولمغله تعين وامتياز بولوب اصلى بنى كنانه دن غفار قبيله سندن اولمغله اولا قبيله سنه هجرت ايدوب بعده خندق غزوه سى عقيبنده مدينهٔ منوره يه هجرت وتاريخ هجرتك اوتوز ايكنجى سالنده خلافهٔ عثمان رضى الله تعالى عنه ده مدينهٔ مشرفه قربنده واقع زبده نام قريه ده دار بقايه رحلت ايتمكله عبدالله بن مسعود حضرتلرى نمازينى قيلوب قريهٔ مزبوره ده مدفون اولمشدر مومى اليه بغايت راستكوى وصادق القول اولمغله نبى عليه السلام انك شاننده (ماظلت الخضراء ولا اقلت الغبراء بعد النبيين اصدق لهجة من ابى ذر) بيورملريله صدق كلامده ضرب مثل اولمشدر

*) اهل بصيرت دخى ايدوب نظر * ديدى حيا ايتمكه غض البصر (*

(غض البصر) اضافتله حق البشر وزننده كوزى يوماركبى اشاغى بقمق معناسنه دركه مجالس كبراده ادب كاريدر ونظردر قدم خصلتنه ملازم اولان اصحاب سلوك شيوه سيدر بوملابسه ايله ادبانك متبصرلرى مطلقا شرم وحيا واحتشام واستحيادن كنايه اوله رق استعمال ايدرلر .

*) اجمل من بدر اوصاحب جمال * پرتو حسنيله اوله بركمال (*

(اجمل من بدر) مثلنده (بدر) قدر وزننده جرم ودائره سى نور ايله طولمش اون درت اون بش كيجه لك آيه دينور و بومرآت صفحه سى لبريز انوار اولان ماه تابان حسن طلعت ايله شهرهٔ افاق جهان اولمغله بغايت خوب منظر وصاحب جمال و پرتو حسنى على وفق الكمال اولان كيمسه حقنده (اجمل من بدر وانور من بدر) ديو ضرب مثل اولنور (واشهر من يوم بدر) دخى امثالدندر لكن بوراده بدر غزوهٔ بدركندنده واقع اولان محلك اسميدر

*) وقت سحر اولدى تباشير صبح * اولدى فيض آور تنوير صبح (*

(تباشير الصبح) تركيبنده (تباشير) تعاشب وتعاجيب كلمه لرى كبى جمع صيغه سى اوزره وارد اولان مفردلردندر بشراى كامله ومژدهٔ بالغه معناسنده مستعملدر ياخود تقديرا تبشيرك جمعيدركه مبشر معناسنه در پس تباشير الصبح وقت صباحك اوائلى اولان هنكام سحره

اطلاق اولنوركه آفتاب عالمتابك افق شرقى يه دنو واقترابيله روى زمينه افاضهٔ انوار ايتمكه شروع وآغازايتديكى زمانك اوليدركويا ظلام ليلك زوال وادبارينى وانوار صبحك قدوم واقبالنى مژده وتبشير ايدر وهرنسنه نك اوائلنه وهرميوه نك ترفنده سنه دينور تباشير الربيع وتباشير الرطب وتباشير العنب كبى

*) خط رخ يار اوليجق آشكار * ديندى تأسف ايله لوم العذار (*

(لوم العذار) تركيبنده (لوم) نوم وزننده سرزنش وعتاب معناسنه دركه قنامق تعبير اولنور ياخود لامك ضمى وهمزه نك سكونيله لؤم دركه خست ودنائت وفرومايه لق معناسنه در (عذار) كتاب وزننده صفحهٔ وجهدن قولق يومشغيله صقال بتديكى يرك ارالغنده اولان يره ومجاورت علاقه سيله منابت لحيه دن عذاره مجاور وملاصق اولان يرله دينور پس اجوف اوله رق لوم العذار ملوم العذار معناسنه دركه تيره ساز صفحهٔ مهر جمال اولان خط الزوالك ظهوريله عذار تابدارك برمقدار ملوم ومعيوب اولمه سيدر بنا برين بعض خوبان كذشتكان كوياعيب خطى ستر وپنهان ايدركبى النى عذاره اوزره وضعى معتاد ايتملرينى شاعر تركى اشبو * يكى خط كلدكده يوزه چيقدى بهاسى حسنك * يدى رو ينده طورر قصدى يوز اللى كورينور * مضمون رنكينى ايله تمليح ايلمشدر ومهموز اوله رق لؤم العذار رخسار بارده جابجا موى سياه نمودار اولمغله مزلفلك كرته سنه رسيد اولديغى حالتدركه حسن كرانبهانك قيمتى فى الجمله رخيص وارزان اولديغى زمان تأسف نشاندر

*) فصل بهار اولدى شباب الزمان * تازه لنور انده كل وكلستان (*

(شباب الزمان) زمانك كنجلكى وجوانلغى ديمكدركه اسناد مجاز عقلى اوله رق وجه ارضك قوهٔ ناميه سنك ازديادى زمانى وانواع نباتك نضارتى واجناس شكوفه نك بهجت ولطافتى اوانى اولان فصل ربيعه وموسم بهاره اطلاق اولنوركه * لطافتدن كورندى آسمانك رنكى هر يرده * چنده بشقه برعالم نمايان اولديغى دمدر * نشيده سى صفت كاشفه سى اولان زمان رونقفشاندر

*) ام حباحب ديمه دنيا ايمش * پرتوى بى اصل تماشا ايمش (*

(ام الحباحب) تركيبنده حباحب مثنويانك ايكنجى قطعه سنده نار الحباحب مثلنده بيان اولنديغى اوزره چكركه يه شبيه بربوجكدركه كيجه ايله يلدز كبى لمعان ايدر تركيده يلدز بوجكى ديدكلريدر مزبور بوجكك پرتو ونورى لمعان سراب كبى صورى اولوب اصل واساسى ونفع ووفاسى اولمديغى ملابسه سيله همرنكى اولان دنياى بى وفايه ام الحباحب كنيه سى مناسب كورلمشدر تماشانك فتحيله فارسيدر برنسنه يه حظ وصفا جهتيله نظر ايتمكه دينور وعبرت نظريله باقمغه ده اطلاق اولنور

*) ابلغ من قس مآلى همان * ديمك اولور افصح رنكين بيان (*

(ابلغ من قس) مثلنده قس قافك ضمى وسينك تشديديله كتاب وزننده اولان ايادقبيله سندن قس بن ساعدة الايادى دركه نجران نصاراسنك عالمى واسقفى وحكماء عربك احكمى وخطباء ايادك ابلغى واخطبى در فصاحت و بلاغتده مانند سحبان وخطبهٔ بليغه انشادنده بغايت رنكين بيان اولمغله (ابلغ من قس واخطب من قس) مثللرينك منشائيدر قس مزبور زمان فترت وعصر سعادتك قبيلنده مجرد عقل وكياستيله جناب واجب الوجودى موحد و بعث ونشورى مقر ومعترف اولمغله شاننده اشبو (يرحم الله قسا انى لارجو يوم القيمة ان يبعث امة واحدة) حديث شريفى وارد اولمشدر مزبور يوز سكسان سنه معمر اولوب بعثتدن مقدم محا ارتحال دار بقا ايلمشدر

*) اسیرمن شعردینلسه مراد * ایله چوق کشت وکذار بلاد (*

(اسیرمن الشعر) مثلنده اسیرکشت وکذار ایدوب کزمك معناسنه اولان سیردن افعل تفضیلدر
شعرشینك کسریله کلام موزون ومقفی معناسنه در پس معنای ترکیب شاعرك شعرندن زیاده
کزیجی دیمك اولور چونکه سخن موزون وشعر رنکین مضمون کمیت خامه وحصان لسان
مظاهره سیله کشت وکذار ایده رك اهل حضرك محافل واندیه سنه واهل وبرك بارکاه واخبیه سنه
بی محابا دخول وهر محله بلاتکلف حلول ایتمکله سیر وسیاحتده مثل اولوب اشبو * تقاذف الایام
بی فکانی * ولیت امر مساحة الآفاق * نشیده سنه ماصدق اولان سیاح جهاندیده حقنده
(اسیرمن شعر) دیو ضرب مثل اولندی

*) جائزة ابن مدیر صلوات * ایلر ایدی شعرقبیحه صلات (*

(جائزة ابن مدیر) ترکیبنده جائزه فائده وزننده عطیه واحسانه دینور ابن مدیر مجیر وزننده
متمولان عربدن زعمنجه شاعرکچنور برمتشاعرك کنیه سیدرکه شعری سخیف وطبعی رکیك
اولمغله مزایای شعره شعوری اولمدیغندن اشعار بلیغه یی استهجان واشعار سخیفه یی استحسان
ایدوب شاعر باعرله صلات کثیره وعطایای وفیره اعطا واحسان ایدر ایدی بناء علیه ارباب
استحقاقی محروم وبی نوا ولایقسز محله اتحاف واهدا ایدن کیمسه نك عطیه نابجاسنه بطریق المثل
(جائزة ابن مدیر) اطلاق اولندی صلوات وصلات صادلرك کسره لریله عطیه معناسنه
اولان صله نك جمعلریدر

*) اولدی مجازات سنمارهم * ایلك ایچون کورمه مکافات کم (*

(مجازات سنمار) مثلنده مجازات مکافات وزننده ومراد فیدرکه عمل وخدمت مقابلنده ویریلن
عوض واجرته دینور سنمار سینك ونونك کسری ومیمك تشدیدیله صنعت بناده هزارفن وبغایت
استاد کامل اولان معمار رومی اسمیدرکه عجایب دهردن معدود اولان خورنق نام قصر مینا فامك
بانیسیدر معمار مسفور قصر مزبوری خارج کوفه ده انهار بعهٔ جاندن اولدیغی مأثور اولان
نهر فرات نام جوی دلجویك ساحه سنده بغایت رصین ودلنشین اوله رق برکونه طرح عجیب
ورسم غریب اوزره تأسیس وترصیص ایلدیکه همرنك بوقلمون الوان کونا کون ایله رونمون
اولوردی یعنی صباح وقتنده چرخ کبود آسامائی ووقت ضحاده هوائی ونصف نهارده بیاض
صافی وعصر عصرده ابریز خالص العیار کبی صاری کورینوردی قصر مزبورك بنا وتشییدینده ونقش
وتزیینه اون سنه دن متجاوز کوشش واشتغال ایدوب رسیدهٔ ختام اولدقده صاحب قصر اولان
نعمان بن منذر یاخود نعمان بن امرئ القیس نام ملك صاحب احتشام سلطنت ودارائیله ورود
وقصر خورنقك طبقهٔ علیاسنه صعود ایتدکده بر روزنه سندن جانب نهره احالهٔ نظر ایدوب
کوردیکه درون فراتده انواع حیتان کروه کروه کذران وملاحین ایسه پیاده زورقلرده الحان مطربه
ایله ترنم ساز اوله رق سوبسو جریان ایتمکده وشاطئ نهرده انواع اشجار ملتفة الاغصان رونقبخش
چشم جهان وخلال درختانده بلبلان نواسازان ایسه شوق آور دل وجان اولمقده ودریچهٔ
دیکرندن جانب بره مدنکاه التفات ایتدکده کوردیکه نزهتکاه حیاض وریاضی نمونه نمای باغ ارم
وساحهٔ حدائق شکوفه های رنکارنك ایله بشقه برعالم وپیشکاه قصرده کذرکاه انام اولان
شهراه هموارلر الوان رخام ایله آرایشدادهٔ اولوالابصار اولمش وکار بانان ایسه آواز طرب
پروازایله موالیا خوان اوله رق پی درپی کشت وکذار ایتمکله مسیره کاه عیده دونمش پس نعمان
موما الیه قصر مشروحك طرح مستثناسنی وموقع دلکشاسنی بغایت پسند واستحسان ایتمکله
معمار مزبورك کنجینهٔ آمالنی سیم وزر ایله مالا مال وسرتاپا خلعت فاخرهٔ ملوکانه الباسیله دلشاد

ومسرور البال ایلدی چونکه سنمار حددن افزون عطیه واعتباری کوردکده متأسفانه
دیدیکه اکر بوقصر دلنشین نزد دولتکزده بورتبه سزاوار تحسین اوله جغی معلوم چاکرانه م
اولیدی دخی بوندن زیاده صنایع بدیعه اظهار ایدردم ازجمله بوقصری برمیل حکمت اوزره
وضع ایدوب مانند حرباء دورتمسه تابع قیلردم که شمس نه سمته میل ایدرسه بوقصر دخی
اکا تابع ومتوجه اولور ایدی دیو ابراز حذاقت ایلدی پس نعمان معمارك بوکلامندن منفعل
ومنخدش اولوب شاید دیار آخره کیدوب ملوك سائره دن برینه وصف مشروع اوزره برقصر
بنا ایدر ایسه بوبابده تفرد وامتیازم باطل اولور ملاحظه سیله معمار مرقومی بام قصردن اشاغی
آتدیروب بنیهٔ وجودن قصر قارون آسا خسف وخراب ایتمکله جزای ناسزای سنماراندن قالدی
بعدازین احسان مقابلنده خلاف مأمول ظهوره کلان اسائه * جزاء سنمار ومجازاة سنمار *
دیو ضرب مثل اولندی نته که شاعرك * جزتنا بنوسعد بحسن فعالنا * جزاء سنمار وما کان
ذاذنب * قولنده واقعدر

*) دینلك ایمش عاد بخفی حنین * اولدی سفر حاصلی خسران عین (*

(عاد بخفی حنین) مثلنده عاد کتدیکی یردن دونوب کیرو کلمك معناسنه اولان عود لفظندن فعل
ماضیدر فاعلی ضمیر مستتردر باء جاره عاد فعلنه متعلقدر خفی خانك ضمی وفانك تشدیدیله
ایاق قابندن مست وجزمه مقوله لرینك اسمی اولان خف لفظنك تثنیه سیدر اضافتله تثنیه
نونی ساقط اولمشدر حنین زبیر وزننده برجزمه جی اسمیدرکه مثل مزبورك منشائیدر اصلی
بودرکه برکون مزبوره براعرابی کلوب برچفت جزمه سنه مشتری اولدی لکن پك دون بها
ویرمکله حنین منفعل اولوب بدوی مرقومی دفع ایلدی بعده حنین مکیده کار مزبور جزمه لری
اعمال لطائف الحیل ایله اعرابی مزبوره برغالی قیمت ایله طوزلیجه فروخت ایتمه سوداسیله
خفین مزبورینی دربغل ایدوب خارج بلده یه روان واعرابینك خروجنه مترقب ونکران
اولدی وقتا که اعرابینك ظهورینی مشاهده ایتدکده همان جزمه نك برتکنی کانه برکیمسه
دوشورمش کبی مزبورك ره راسنه طرح والقاء وخفیهٔ وراء وادی یه طولاشوب برتکنی دخی
اورایه وضع وارماء ایدوب برکینکاهده اختفا ایلدی اعرابی اولکی تکنی کوردکده شوجزمه
حنینك جزمه سنه عجب مشابهدر برتکی دخی اولیدی اینوب آلوردم دیه رك مرور ایدوب کیدی
وقتا که ایلرویه واردقده او برتکنی دخی بولمغله غنیمت بیلوب طابق النعل بالنعل دیه رك همان
دوه سنی اورایه ربط وبندایله او برتکنی آلمغه راهی اولدقده حنین کمینکاهدن چیقوب علی
الفور دوه یه سوار وایلغار ایله فرار ایلدی پس اعرابی جزمه یی آلوب کیرو کلدکده کوردیکه
دوه نك برنده یللر اسر اطراف واکنافه وافر تکاپو ایله جستجو ایدوب ظفر یاب اولمغله * فراخزاه الله
دیه رك چار وناچار جزمه لری النه آلوب پیاده وسبکبار قبیله سنه رجوع وحال خسرانمالی
بین القبائل شیوع بولمغله مثل اولوب ماحصل سفری عین خسران اولمغله حاجت ومطلوبندن
تهی دست رجوع وعودت ایدن کیمسه حقنده * رجع بخفی حنین وعاد بخفی حنین *
دیو ضرب مثل اولندی

*) نکتهٔ قدجاء باذنی عناق * کلدیده کذب ایتدی دیمك هم نفاق (*

(قدجاء باذنی عناق) مثلنده باء جاره مصاحبت یاخود تعدیه ایچوندر عناق سحاب وزننده
وعناق الارض اضافتله کدیدن بیوك وکلبدن کوجك سباع وحوشدن بر یرتجی جانوردرکه
چرنده قسمندن غیری طورنه وطوی مقوله سی طیوری دخی صنعتله صید ایدر وبعضا انسانه
دخی آتیلوب افتراس ایدر نون قافیه سنك قطعهٔ سادسه سنده کچدیکی اوزره تفه دخی دینور

فارسیده سیاهکوش وترکیده قره قولاق تعبیر اولنورکه ارسلانك قولاغوزیدر معنای ترکیب تحقیق فلان کیمسه قره قولاغك قولاقلریله کلدی یاخود قولاقلرینی کتوردی دیمك اولور چونکه جانور مرقوم دائما سلطان السباع اولان ارسلانك رهبری و پیشروی اولمغله حامی ونکهبانی شیردلیر اولدیغندن آنی صید وشکار ایتمك * دونه قلل الجبال * وقولاقلرینی کسوب کتورمك قریب من المحال اولوب عادتا تصدیق اولنور موادن اولمغله * جاء باذنی عناق * مثلی کذب ونفاق ایلدی و ایناتمیاجق یلان سویلدی معرضنده ایراد اولنور

(* دینسه دخی جاء بقرنی حمار * کذبله کلدی دیمه در آشکار *)

(جاء بقرنی حمار) مثلنده قرنین قافك فتحیله بوینوز معناسنه اولان قرن لفظنك تثنیه سیدر معنای ترکیب حمارك بوینوزلرینی کتوردی یعنی اشکك باشنده بوینوز بتوردی دیمك اولور بوایسه عادتا محال اولمغله مثل مزبور کذب و باطل اختراعیله مذموم ومدحور وکلامی صدق واستقامتدن دورادور اولان دروغ زن وفشفشه کوی کیمسه حقنده ضرب وایراد اولنور

(* اکذب من فاخته دینسه ما کل * کذبله مألوف اولان بدخصال *)

(اکذب من فاخته) مثلنده فاخته کاذبه وزننده طیور قسمندن اوکیك قوشنه دینور طرز مرقومك صوتنك حکایه سی فصل شتاده وموسم ربیعده * هذا اوان الرطب * اولوب یعنی بو وقت تازه خرمانك ایریشوب وجوده کلدیکی زماندر دیمك اولوب بوایسه واقعك خلافی اولمغله مرغ مزبور کذب ودروغده مثل اولوب دائما کذب وخلاف معتاد * وافك وافیکه یی اعتیاد * ایدن کذوب بدخصال ومزور المقال کیمسه حقنده * اکذب من فاخته * دیو ضرب مثل اولنور * واکذب من یلمع واکذب من السراب * مثللری مثل مزبورك مثلیدر ومثنویاتك قطعه ثانیه سنده بکزن * اصدق من قطا * مثلی بونك ضدیدر نته که شاعرك اشبو * وقد کنت تصدق صدق القطا فاصبحت اکذب من فاخته * قولی مثلین متضادینی جامعدر

(* اقبح من جاحظ اولان زشت روی * اولسه دخی خوب ادا نکته کوی *)

(اقبح من الجاحظ) مثلنده جاحظ حافظ وزننده مشاهیر فحولدن وائمه معتزله دن عمرو بن بحر بن محبوبك لقبیدر جاحظ لغتده کوزینك مقله سی طومالج اولان لقمه کوز کیمسه یه دینور مزبورك کوزلری وجه مشروح اوزره اولمغله جاحظ لقبیله مشهور و بنام اولدی مرقومك فصاحت و بلاغتده کعبی غایت اعلا وانواع فضائل ایله آراسته ومحلی ایدی لکن شکل واندامی غایتله قبیح ونازیبا ومحاسن خلقتدن بی بهره و مبرا ایدی بنا برین هممصری اولان شعرادن بری کراهت منظرنده اطرا ایدوب * لو مسخ الخنزیر مسخا ثانیا * ما کان الا دون قبح الجاحظ * دیمشدر پس بو جهتله بدقیافتلکده مثل اولوب زیاده زشت روی وچرکین یوزلو کیمسه یه * اقبح من الجاحظ * دیو ضرب مثل اولنور

(* اقبح من قرد دخی بدلقا * چهره سی مایمون کبی نفرتنما *)

(اقبح من قرد) مثلنده قرد قافك کسریله دال قافیه سنك قطعهٔ اخیره سنده کچدیکی اوزره مایمون تعبیر اولنان جانور کریه المنظرك اسمی اولمغله ترکیب مزبور مایموندن قبیح وچرکین معناسنه مثل اولوب چهره سی مایمون کبی بدلقا و بدصورت * وهیکل کریههٔ سی ناظرینه باعث نفرت * وبرکره یوزینه بقانك قرق کون ایشی راست کلمز دیدکاری درجه ده پرنحوست * اولان کیمسه حقنده اقبح من قرد دیو ضرب مثل اولنور (واقبح من خنزیر واقبح من الغول) مثللری دخی مثل مرقومك مثاللریدر

(* افسد من ارضه دینلسه مراد * پك ضرری چوق اولان اهل فساد *)

(افسد من ارضه) مثلنده ارضه تمره وزننده اغاج قوردی دیدکاری دوده نك اسمیدرکه اغاجك قشری ایچنده تکون ایدوب قبوغك ایچ طرفنی اکل ایتمکله اغاجی قوریدوب افساد ایدر اولان مضر خفیدر سینك کسریله (سرفه وقادحه) کبی بو ملابسه ایله کید وفساده اقدام واضرار ومن حیث لایدری خلقی رنجیده واضرار ایدر اولان زیاده مفسد ومکار کیمسه حقنده (افسد من ارضه) دیو ضرب مثل اولنور (وافسد من السوس فی الصوف) مثلی بونکله یکماکدر

(* هم اکا دیمشکه فساد الجراد * مکری ایله پك ضرر ایده عباد *)

(فساد الجراد) چکرکه نك ضرر وفسادی دیمکدر چونکه جند جراد یریوزینی نباتدن تجرید ایله روی زمینی افساد واتلاف محصولات ایله اضرار عباد ایتمکله خصوص مزبورده مثل اولوب (کالجراد لایبقی ولایذر) مثلنه مظهر اولان کیمسه نك فساد ومضرتنه (فساد الجراد) اطلاق اولندی واو یله کثیر الضرر اولان مفسد وغدار حقنده (افسد من الجراد واجرد من الجراد) دیو ایراد مثل اولندی

(* اظلم من حیه او کیم ظلمی چوق * زهر مظالم ایله پر عدلی یوق *)

(اظلم من حیة) مثلنده حیه حانك ویاء مشدده نك فتحه لریله فارسیده مار وترکیده یلان تعبیر اولنان زهرلی موذیدرکه الوان شتی ایله ملون اصناف کثیره سی واوصاف خبیثه سی واسماء وفیره سی حیوة الحیوانده ولهجه ده مرسوم وانواع خبائث وتعدیسی السنه ده مشهور ودفاترده مرقوم وتفصیلی یلان مثلی کبی اطنابه مؤدی اوله جغی معلومدر مجمع الامثال منتخبنده مسطور اولدیغی اوزره جملهٔ ظلمندن بری حشرات ارضدن بریننك جحرینه واینه کیردکده آنی تغلبا ضبط ایدوب صاحبنی اخراج وازعاج ایتمکله غصب وظلمده مثل اولمشدر بناء علیه بیرایهٔ عدل وانصافدن عاری وسموم مظالمی اصناف عباده ساری مار مشرب وعقرب مزاج اولان ظلوم کیمسه حقنده (اظلم من حیة) دیو ضرب مثل اولنور وفلان کیمسه غایت خبیث وغدار دیه جك یرده (فلان حیة البلد وحیة الوادی) دینلور

(* اظلم من ذئب دیمکدن مراد * ظلمی ایدن کیمسه ایمش اعتیاد *)

(اظلم من ذئب) مثلنك ما آلی مثنویات امثالك اول قطعه سنك آخرینه قریب * اخون من ذئب * پك خائن * اولان بیتنك شرحندن مستبان اولور اورایه مراجعت اولنسون

(* اشأم من احمر عاد اولدی هم * شوم وشقاوتله اولان متهم *)

(اشأم من احمر عاد) کذا فی مجمع الامثال واشأم من احمر ثمود کذا فی القدح المجلوب للثعالبی یعنی احمر مزبوردن مراد قدار بن سالف نام شخص شقاوت اعتباددرکه اصلی عاد قومندن اولوب تولد ونشأتی قوم ثمود بیننده اولمغله کاه عاده وکاه ثموده مضاف ومنسوب اولمشدر و بغایت قزل چهره لی اولمغله احمر اطلاق اولنمشدر شقی بدکار ناقهٔ صالح علیه السلامی عقر وقتله ابتدار و بو یله جریمهٔ عظیمه یه اجترا واجتسار ایتمه سیله خشم وغضب جبار نمودار اولوب * فاخذتهم الرجفة فاصبحوا فی دیارهم جاثمین * نظم مبینی مفادنجه قوم ثمود باجمعهم هلاك ونابود اولملری شقی مرقومك شآمتیله اولدیغندن فیما بعد شآمت وشقاوتده مثل اولوب زیاده مشؤم واوغورسز و بغایت شقی و بدبخت کیمسه لر حقنده (اشأم من احمر عاد واشقی من احمر ثمود) دیو ضرب مثل اولندی

(* ابخل من کلب بنی ساعده * اولکیم ایده خستی بدقاعده *)

(ابخل من کلب بنی ساعده) مثلنده بنو ساعده مدینهٔ منوره ده کائن خزرج قبیله سندن

بر جماعتدر بر تار بخده انلرك بر ایری جثه‌لی كلب عقورلری وار ایمش حسب الوقوع بر لاشه
باشنه واردقده (مرك خر عروسی سكست) مثلنجه جیفه اوزره تجمع ایدن كلابی بالمقابله
دفع ایدوب مانع ومزاحمسز استدیكی كبی یدكدنصكره ینه سر لاشه دن منفك اولیوب
تهاجم ایدن كلابی ابعاد واقصا وآجقدقجه ینه یه رك یالكز باشنه تعرق وافناو چوبندكان
جیفه یی تناولدن محروم وبینوا ایدر اولمغله بین العرب بخل وخستده مثل اولمشدر بو ملابسه ایله
خست وامساكی اعتیاد ودائما طعامنی یالكز یمكی معتاد ایدن آچ كوزلی بخیل كیمسه حقنده
بالخصوص باغچوان كلبی ایهنه بكلر كبی نه یوب ونه یدیر راولان لئیم وجمری حقنده (ابخل من كلب
بنی ساعده) دیو ضرب مثل اولنور

* اثقل من ظل اولشخص ثقیل * ثقلت دائماً اوله بی عدیل *

(اثقل من ظل) مثلنده ظلدن مراد بلوطسز كونده یوله كیدن كیمسه نك كولكه سیدر چونكه
اول سایهٔ بیوایه دائماً صاحبنه لزومسز ملازم اولمغله ثقلت روحانی ایراثنده مثل اولوب مجلس ظرفایه
ایكیده بر وراء پرده دن قاره كوز دوشر كبی پاته دق دوشوب كابوس سحر كبی مورث كثافت
وحمای روح آسا موجب انقباض وسآمت اولان ثقیل الروح كیمسه حقنده (اثقل من ظل)
دیو ضرب مثل اولنور

* اثقل من فیل دیمك اویله هم * شخص كرانجان قبیح الشیم *

(اثقل من فیل) مثلنده فیل نون قافیه سنك النجی قطعه سنده كچدیكی اوزره بو اسمله معروف
عظیم الجثه بر حیوان هندیدر (ودوه دن بیوك فیل وار) مثلنجه حیوان مزبور متعارف
ومشهور اولان بهائمك جمله سندن جسیم واكبر وكرانی ورزانتله اعرف وسوء اخلاقله اشهر
اولمغله وخامت وثقلتده مثل اولمشدر بناء علیه قبیح الشیم وسیٔ الاخلاق بی مروت وآدمیلكسز
كیمسه یه وفكری ضعیف ورأی وتدبیری سخیف خطا كار كیمسه یه فیل اطلاق اولنور وكرانجان
وثقیل الروح كیمسه حقنده (اثقل من فیل) دیو ضرب مثل اولنور نتكیم بعض ظرفاء بر اثقل الثقلاء
هجونده * انت یاهذا ثقیل وثقیل وثقیل * انت فی المنظر انسان وفی المیزان فیل * بیتیله
مثل مزبوره ایما ایلمشدر

* احمق اولان كیمسه طویل النجاد * اولمش انك مثلی عریض الوساد *

(طویل النجاد) تركیبنده نجاد كتاب وزننده قلج باغنه دینمكله (فلان طویل النجاد) دیمك
اونك قلجنك باغی اوزون اولوردیمك اولور لكن بر كیمسه نك قوشاندیغی قلجك قیطانی اوزون اولمق
بویی اوزون اولمسنی مستلزم اولمغله طول قامتدن كنایه اولور وطول قامتدنجی (كل طویل احمق)
قضیهٔ مشهوره سنه مبنی حمق وبلادته انتقال اولنمغله (طویل النجاد) بطریق الكنایه
غبی واحمق معناسنده مستعملدر (عریض الوساد) تركیبنده وساد كتاب وزننده باش یصدیغنه
دینمكله معنای تركیب یصدیغی اینلی دیمك اولور لكن عراضهٔ وساده كثرت نومی مقتضی وكثرت
نوم بطالت وكسالتی مستوجب وبطالت وكسالت حمق وغباوتی مستلزم اولمغله (عریض الوساد)
بالوسائط احمق كیمسه دن كنایه اولور

* احمقه هم دینیدی عریض القفا * بقلهٔ حمقایه شایان اكا *

(عریض القفا) تركیبنده قفا عصا وزننده باشك اكسه طرفنه یعنی ارقه سی اوزره بتان
كیمسه نك باشنك یصدیغنه كلن یرینه دینمكله وقفانك اینلی وبیوك اولمسی كثرت نومی
وكثرت نوم بلادت وغباوتی مستلزم اولمغله (عریض القفا) دخی اهوج واحمق كیمسه دن
كنایه اولور (بقلة الحمقاء) سمزاوتی دیدكاری نباتدر اكثریا مجرای سیولده وایاق التی یرلرده

دیمكله

دیمكله حمقه منسوبدر ناظم مرحومك بو یله یتیسی صغوق كیمسه نك درجهٔ ثالثه ده طبیعتی
بارد اولان بقلة الحمقایه سی لایقدر دیمه سی حماقتده مشاركتلرینه مبنیدر

* اجبن من صافر اولان پك جبان * قورقو ایله ایده حذر هر زمان *

(اجبن من صافر) مثلنده اجبن قورقاقلق معناسنه اولان جبانتدن افعل تفضیلدر (صافر)
فانك كسریله سرچه قوشی حجمنده بر نوع قوشدر كه هر نسنه دن حذر ایدوب قورقوب
واوركك معتادیدر عجایب مخلوقاتده قزوینینك بیاننه كوره طائر مرقوم هر كیجه بر اغاج دالنه
ایاقلریله محكم صاریلوب وباشنی اشاغی اكوب شاید كوك اوزریمه ییقلور دیو خوفندن ناشی
تا بصباح صیحه وفریاد ایدر ایمش العهدة علی الراوی ماحصل صافر مرسوم بغایت بی زهره
وجبان اولمغله جبانتده مثل اولوب غایتله وهام وقورقاق اولان طوشان یوركلو كیمسه حقنده
(اجبن من صافر) دیو ضرب مثل اولنور

* احذر من ذئب دینورسه اگر * ایلیجی كیمسه ایمش پك حذر *

(احذر من ذئب) مثلی قورتدن زیاده صاقنوب احتراز ایدیجی دیمكدر سباعدن قورت قسمی
بنی آدمدن بغایت حذر اوزره اولمغله زیاده سیله متیقظ ومتبصر كیمسه حقنده (احذر من ذئب)
دیو ضرب مثل اولنور

* انملة النمله اولان پك قصیر * عنفقة البقه دخی پك صغیر *

(انملة النمله) تركیبنده انمله همزه نك ومیمك حركات ثلاثیله كه مجموعی طقوز لغت اولور
پرماغك اوجنده طرناق اولان بوغومه دینور (نمله) ثمره وزننده قریحه یه دینور معنای تركیب
قریحه نك پرماغنك اوجی دیمك اولور وبو انملة النمله (ما الذباب وما مرقته) مثلنجه صغیر
ومحتقر اولمغله اقصر قصیر واحقر حقیر اولان نسنه حقنده (اقصر من انملة النمله) دیو
ضرب مثل اولنور (عنفقة البقه) تركیبنده عنفقه دحرجه وزننده آلت دوداق ایله چكه
اراغنده بتن آزجه وخفیفجه صقال تللرینه دینور واول شعراتك منبتنه ده دینور مغفله كبی
(بقه) بانك فتحی وقافك تشدیدیله سیوری سینكه دینور وتخته بتی دیدكلری خبیثه ده دینلور
پس عنفقة البقه سیوری سینكك یاخود تخته قوریسنك الت دوداغیله چكه سی اراغندن
عبارت اولوب بوایسه كوزلك شویله طورسون پرتو سزایله باقلسه بیله یوق كبی
برشیٔ اولمغله صغر وكهترلكده مثل اولوب بغایت خرده وكوچك اولان نسنه یه (اصغر
من عنفقة البقه) دیو ضرب مثل اولنور

* ارض خراب اولدیكه جوف الحمار * قهر خدا ایله اوله تار مار *

(جوف الحمار) تركیبنده جوف خوف وزننده ایكی جانبلری عالی ومرتفع اولوب وادی طرزنده اولان
دوزواو تراقلری اووه یه دینور وبو یله ارض مطمئنه یه وادی دخی اطلاق اولنور (حمار) حانك كسریله
عاد قومندن حمار بن مالك یاخود حمار بن مویلع نام كیمسه در كه (اكفر من حمار واخلی من جوف
الحمار) مثللرینك منشائیدر اصلی بودر كه حمار مرقومك دست تملكنده ویدتصرفنده طولی
تمام بر مرحله وعرضی درت فرسخ بر وادیسی وار ایدیكه جوف الحمار دینمكله شهرتشعار ایدی
ووادیٔ مرسومده سو بلو آب روان فراوان اولمغله انواع اشجار مثمره ایله معمور وآبادان
ودیار عربده اندن اخصب ومحصولدار وادی اولمغله شهرت شایعه سی ولوله ساز مسامع جهانیان
ایدی وحمار مزبور قوم عاده مبعوث اولان نبی ذیشانه ایمان وفقرا ومساكینه بر واحسان ایله
ممدوح الخصائل وصلبندن اون نفر اولاد ذكوره نائل ونعم دنیانك انواع واصنافی كندیده
موجود وحاصل اولمغله قومی ایچنده حكمی نافذ ملك مطاع ایدی بر كون مجموع اولادی

صيد شكار داعيه سيله شكارگاهه چيقوب اصطياد واقتناص ايدرلرايكن ناگاه هوا تغير وتغيم ايدوب رعد و برقه ملابس غيث وابل باران بلاكبي بونلري محيط وشامل اولمغله برشجر عظيمك زير حمايه سنه التجاايله درطوب اولدقلرنده * ازباران گريخته وزيرناودان آمده * مثلنجه يعني يغموردن قچاركن طلويه اوغرادي ماآنجه بقضاءالله تعالى برصاعقه نزوليله جمله سي بردن چراگاه فنادن اقليم عدمه ارتحال ايلدكلري * ابلد من حمار * مثلنه سزاوار اولان حمارك مسموعي اولدقده قضاء الهي يه رضادن روگردان واولاديني بويله نابود واعدام ايدن معبوده فيمابعد عبادت ايتم ديو العياذ بالله كفر وارتدادي اعلان ايله قومني كفر وارتداده داعي وايمانده ثابت قدم اولنلري قتل وتنكيله ساعي اولمغله حقنده قهر وغضب جبار ظهوره گلوب داروديارى ووادیء محصولداري آفات سماويه ايله خراب ويباب وكندوسي دخي بلامهل عازم ظلمتكدهء بئس المآب اولمغله كندوسي كفر وشقاده وجوف واراضيسي خرابي وخلاده مثل اولوب اشد كفري مرتكب اولان كيمسه حقنده * اكفر من حمار * ديو وغضب رباني ايله تارمار وخراب ومنافعدن خالي اولان اراضي خصوصنده * اخلى من جوف الحمار * ديوضرب مثل اولندي

*) ابعد من ضب الى النون اوحال * كيم ايكيسي بريره گلمك محال (*

(ابعد من الضب الى النون) مثلنده ضب ضادك فتحي وباءك تشديديله حشراتدن كلر ديدكلري جانور بري يه دينور نون كامر في اول النون حيوانات بحريه دن بالغه اطلاق اولنور وبوكلر قسمي مدت عمرنده برقطره صو ايچمز وصوبك سمتندن دخي كچمز بلكه احيانا تشنه لك عارض اولدقده مهب رياحه توجه واستقبال واغزيني هوايه اچمغله دفع عطش ايدوب ريانا ولوب بالق ايسه دائما صوده تعيش ايتمكله صودن چيقديغي ساعت موت وهلاكي نمايان اولور پس بوجهتله ضب ايله نون ميانه ده تنافر طبيعت دركار وتضاد ومباينت بديدار اولوب ايكيسي بريره گلمك امر محال اولمغله حاللري منافرت ومباعدتده مثل اولوب ايكيسي برمحلده اجتماع ايتمسي متصور اوليان كيمسه لر وسائر نسنه لر حقنده (ابعد من الضب الى النون) ديوضرب مثل اولنور وبن فلان كيمسه ايله ابدا صحبت والفت ايتم ديه جك يرده (لاآلفه حتى يألف الضب والنون) دينلور

*) ابصر من هدهد اوشخص بصير * باصره ده حدتي يك بي نظير (*

(ابصر من هدهد) مثلنده هدهد هالرك ضمه لريله چاوش قوشي وايبك قوشي وقوقارايبك ديدكلري قوشه دينور طائر مرقوم يرالتنده اولان صولري انسانك زجاج وبللور ايچنده اولان صولري كورديكي كبي گورمكله حضرت سليمان صلوات الله وسلامه على نبينا وعليه آني قعرارضده اولان مياهك موضعلريني ارائه وتعيين ومقدار عمقلريني تعريف وتبيين خصوصنه دليل تخصيص بيورملريله حدت بصرده مثل اولوب زرقاء اليمامه كبي باصره سنده حدت وغيريلرك كوره مديكي نسنه لري رؤيت وابصاره كنديده مكنت اولان كيمسه حقنده * ابصر من هدهد * ديوضرب مثل اولنور

*) ابصرب من نسر دخي اويله هم * رؤيتنك حدتي غايت اتم (*

(ابصر من نسر) مثلنده نسر نونك فتحي وسينك سكونيله سباع طيورك اسبعي واكبري واعمري اولان كركس قوشيدر كامر في الثاء المثلثة حيوة الحيوانده مرسوم اولديغي اوزره طائر مرقوم طيران جهتندن جميع طيوردن اشد واسرع وجناحي سائر ذوات الاجنحه نك پروباللرندن اقوى وقوت باصره سي بغايت حدتلو اولمغله اچيقديغي وقت جو هوايه اعتلا ايدوب اطراف وآفاقه اجالهء نظر ايتدكده درتيوز فرسخ مسافه دن جيفه يي مشاهده وابصار وفي الحال

اوزرينه وقوع ايله اكل وتناوله ابتدار ايدرايمش پس بوجهتله قوت باصره سنك حدتي غايت اتم واكمل اولان كيمسه حقنده * ابصر من نسر * ديو ضرب مثل اولندي

*) خائنة الاعين اولوب اهل شر * محرمنك غيريه ايدن نظر (*

(خائنة الاعين) اضافه لاميه وتقدير مضاف ومجاز في الاسناد اولهرق النظرة الخائنة للاعين ديمكدر زيرا حقيقتده خائن ناظردر نظره دگلدر بناء عليه اشبو * يعلم خائنة الاعين وما تخفي الصدور * نظم جليلنده مفسرين نظري حرام اولان نامحرمه نظرهء حقا دنصكره نظرهء ثانيه ايله باقق واستراق نظر ايله اجنبيه خاتونه گزلوجه باقق وگوز ايله رمز واشارت ايتمك ايله تفسير ايلديلر ودخي خائنه لفظي عافيه وكاذبه كبي مصدر اولهرق خيانة الاعين معناسنه اولمغيده تجويز ايلديلر لكن ناظم مرحوم نامحرمه نظر ايدن اهل شر وصاحب معصيت ايله ترجمه ايتمكله قول اولي اختيار ايلمشدر

*) زندقهء مزدك اوحال قبيح * جمله حرام اولني اولمق مبيح (*

(زندقهء مزدك) تركيبنده زندقه دحرجه وزننده زنديقلغه دينور زنديق عفريت وزننده جناب باريتك ربوبيتنه ايمان واعتقادي اولميان وعالم دنيانك قدم وبقاسنه ذاهب اولمغله آخرتي منكر اولان كافر بي دينه دينور مزدك جعفر وجندب وزنلرنده طائفهء ثنويه دن ماني مذهبنده اولوب آيين زندقه يي احداث واختراع ايدن ملعون سرمدينك اسميدر لعين مسفور نوشروانك پدري قباد شاه عصرنده ادعاء نبوت ايدوب آيين آتش پرستي حقدر ديوناسي دين مجوس منحوسه دعوت ايلدي وانسانه كافهء اشيا مباحدر وبرشخصك زوجه سيله شخص آخر استمتاع ايتمك جائزدر ومجموع ناس مال ومنالده وجملهء احوالده يكساندر يعني بخصوصه كيمسه ده تصرف خاص بوقدر هر شيئده جمله افراد ناس مساوي ومشتركلردر وفقرا اغنيانك مالنه ظفر بولدقده آلمق وچالمق لابأسدر * والحاصل انسان ايچون محظور ومحرم اطلاق اولنور نسنه يوقدر ديو كونا كون هرزه ييوب اموال وفروجي اباحه ايتمكله وبومذهب اكثر ناسك مزاجنه موافق گلمكله مزدك مسفوره قتي چوق كيمسه اتباع ايلدي ومرقوم شاه قباد كفرنهاد دخي غايت زندوست اولمغله آنك دخي هواسنه ملايم گلديكندن نبوتي تصديق ايدوب آيين باطلنه رواج ويردي وقتا كه نوبت سلطنت اوغلو نوشروانه گلدكده اول جلوسنده ضيافت عامه بهانه سيله مزدكي وخواصني دعوت وبعد الاجابه امر ايدوب همان بلاامان مزدكي قتل واحراق بالنار وسكسان بيك قدر اتباعني صدمهء تيغ آتشبار ايله فرستادهء منزل بئس القرار ايلديلر لعين مرقوم عامهء اباحيونك پيشواسي ومذهب باطلي الى الآن چوق كيمسه نك موافق نفس وهواسي اولمغله توابعي حالا قتي پك چوقدر * ازجمله عشائر تركماندن تارك ايماندن جماعت چينيان غارتكران * اباحهء اموال خصوصنده مسفوره ايمان * ومذهب باطلني استحسان ايتملريله كندي عشيرتلري ايچون سرقه نك حلنه ذاهب اولدقلرندن ممالك اناطولينك اكثرالويه سي دست تعديلرندن الامان گويانددر * ملت مكروههء بكتاشيان اباحهء عموميده ملعونك خواص اتباعندن اولديغي غني عن البياندر * حتى زنادقهء بكتاشيه دن برينك اثناء محاوره ده شريعتده شوسنك شوبنم طريقتده هم سنك هم بنم حقيقتده نه سنك نه بنم ديه رك طريقت باطله سنده بخصوصه كيمسه ده تصرف خاص اولمديغني تصريحي مسموعمز اولمشدر * عصمنا الله تعالى وجميع المؤمنين من اقوالهم الباطلة وافعالهم العاطلة وعقايدهم الغاوية الموصلة الى الهاوية آمين * پس تفصيل مرسومدن مستبان اولديغي اوزره زنديق مرقومك اطوار فضيحه سي بين الناس رايگان اولمغله محرماتي اباحه ده اكا اتباع ايدن ملاحده نك افعال قبيحه سنه تشبيه بليغ طريقيله زندقهء مزدك اطلاق اولنور

(* شول اوطه‌لقلرده عمارات نوم * وصلتیدر مایهٔ راحات نوم *)
(عمارات النوم) ترکیبنده عمارات عینك کسریله عمارتك جمعیدر عمارت کندیسیله برنسنه‌نك معمور وآباد اوله‌جغی شیئه دینمکله ما کل ترکیب اویقونك عمارتی یعنی پریشان و پراکنده اولمیه‌رق صفا وراحت اوزره اولمقلیغی دیمك اولور لکن اصطلاح ظرفاده ترکیده اوطه‌لق وعربیده سینك ضمی وراء مشدده‌نك کسریله سریه تعبیر اولنان جاریه‌لره اطلاق النور زیرا حرهٔ منکوحه‌یه نسبت بونلر اکثریا مؤنتلری قلیل ونفقه‌لری خفیف و خدمتلری رضایه موافق وحسن معاشرتلری طبعه مطابق اولمغله مولالرینه تعب ونصب ویرمدکلرندن وارباب ذوقك * الوصیفة الوسیمة من النعم الجسیمه دخی السرور فی السراری * قوللری مفادنجه سریه اتخاذ ایدنلر مسرور اوله‌کلدکلرندن نیل ووصلتلری باعث دلشادی ودرآغوشلری خوام راحته بادی اولان اوطه‌لقلره * عمارات النوم * اطلاق اولنور

(* پرده کشایان نکات امور * دیدیلر ابکاره بنات الخدور *)
(بنات الخدور) کنیه سنده خدور خانك ضمیله قدور وزننده خدرك جمعیدر خدر خانك کسریله برنسنه‌یی ستر و پنهان ایدن شیئه دینور چادر و پرده مقوله‌سی ونسوانك پچه ویشمق وفراجه واورتو وپوشیده‌لرنی یعنی خفی ومشکل اولان معانیٔ غامضه‌لرینی کشف وایضاح ایدن ادبای اهل لسان رجاله ابداء زینتدن تحاشی ایله بغایت مخدره ومحتجبه وعفیفه اولان پاکدامن قیزلره کنیه اوله‌رق (بنات الخدور) اطلاق ایلدیلر

(* مفسدة الحب ما آلی وقاع * شوقه اولور چون سبب اندفاع *)
(مفسدة الحب) ترکیبنده مفسده میمك فتحیله مصلحه وزننده . وضدی اوله‌رق برشیئك کلیا ضایع وفاسد اولمسنه یاخود خلل پذیر اولوب نقصان بولمسنه باعث اولان شیئه دینمکله معنای ترکیب محبت ومودتك فساد ونقصاننه بادی اولان نسنه دیمك اولور کرچه عقدهٔ محبتك انحلالی اسبابی چوقدر لکن اصطلاح ظرفاده عاشقك وصلت ایله بکام اولمسنده . مستعملدر چونکه ثابت مرحومك اشبو * کلور شوقه کسل البت وصال یاردنصکره * اولور عارض کرانلق صائمه افطاردنصکره * بیتی ما آنجه قضای وطر شهوت تابش عشق وشغفك انطفا واندفاعنه وکرمیت علاقه وشوقك فی الجمله سردیننه بادی اولدیغی نزد ارباب وصلتده وجدانیدر (وقاع) وزنا ومعنی جماع و بضاع کبیدر

(* بك اچیلوب شوقله سحاقه‌لر * دیدی سراویله غلاف القمر *)
(غلاف القمر) ترکیبنده . غلاف کتاب وزننده برنسنه‌یی محیط ومشتمل اولان ظرفه دینور که ترکیده تحریفله قلف تعبیر اولنور معنای ترکیب آیك قلفی دیمك اولور لکن ظرفای زندوستان زبان زنان طبقزناندن حکایه طریقیله نسوان سیم اندامك عضو معهودلرین ماه تابداره وکسوهٔ نسوه اولان شلوارلرین آیك پوشیده وغلافنه تشبیه جهتیله بانوی مهرورلرك شلوار زرتارلرینه (غلاف القمر) اطلاق ایلمشلر سحاقه سبابه وزننده زنان بینده سویجی تعبیریله متعارف اولان عورته دینور ما آل بیت غلاف القمر تعبیر شهوت انکیزی هرنه قدر دائرهٔ ادبدن دور ایسه‌ده . بری برینی سویجی اچق مشرب شرم وحیاسز سحاقه‌لر شوق وتوقان هنکامنده . عار و ناموسی برطرف ایدوب بویله دیدیلر دیمك اولور

(* عرضنه شول غیرتی یوق نابکار * دیمك ایمش بیلکه قصیر الجدار *)
(قصیر الجدار) معنای ترکیب الحاق دیوارلو دیمکدر لکن اصطلاحده . سالف الذکر

غیور بغدادی کبی عرضنه غیرت واهتمام اولمیان دیوث مزاج نابکار ولاقید کیمسه‌دن کنایه اولور زیرا بر کیمسه‌نك دائره‌سنك جدران وحیطانی پست وکوتاه اولدقده اهل فسادك تسور ایده‌رك حریم خانه‌یه آمدشدنی دفعه مقتدر اوله‌مدیغی ملابسه‌سیله پستیٔ جداره عدم غیرت لازم کلمکله فلان کیمسه‌نك عرضنی حفظ وحمایه‌یه غیرت واهتمامی یوقدر دیه‌جك محلده (فلان قصیر الجدار) اطلاق اولنور

(* اسجد من هدهد اومفعول اولان * هیز غلامان کبی مجعول اولان *)
(اسجد من هدهد) ایبك قوشندن زیاده سجده ایدیجی دیمکدر چونکه هدهد سر بزمین دنبه هوامیکند * مصراعنجه دائما سجده ایدر طرزنده قویروغنی هوایه قالدیروب منقارینی یره دیکمك معتادی اولمغله کثرت سجودده مثل اولمشدر لکن مرقومك سجودی سجدهٔ عبادت اولمیوب بلکه همان باش اکوب قویرق قالدرمه‌دن عبارت اولمغله ظرفای عرب علت مسکوت عنها وداء عسیر الدواء تعبیر اولنان غائلهٔ ابانت ایله متهم اولان کیمسه حقنده (اسجد من هدهد) دیو ضرب مثل ایلدیلر (هیز) هانك کسریله خیز کبی فارسیدر مخنث ومأبون ومفعول ومجعول کبی پوشتلره دینور

(* الوط من دب مالی همین * فعل شنیع ایلیجی مغلمین *)
(الوط من دب) مثلنده دب دالك ضمی و بانك تشدیدیله سباعدن آیو تعبیر اولنان جانوردکلدر بلکه حیوة الحیوانده مرسوم اولدیغی اوزره طائفهٔ عربدن بر کیمسه‌نك اسمی اولوب دب مرقوم فعل شنیع لواطه‌ده حد افراطی متجاوز بر لوطی متعارف اولمغله بین العرب غلامپاره‌لکده مثل اولوب فیمابعد زیاده مغلم و بغایت تازه‌باز کیمسه حقنده (الوط من دب) دیو ضرب مثل اولدی

(* همدخی ادخال قلم بالدوات * ایمه‌در اول فعل شنیع الصفات *)
(ادخال القلم بالدوات) مثلنده دواة دالك فتحیله کاتبلرك یازی یازدقلری مرکب حقه‌سنه دینور لکن بوراده قانون ادبه منافی تشبیه نابجا طریقیله مغلم خبیثك لایقال سنه قلم ومذکر سماعی اولان مخنثك کون کوه آلودینه دواة اطلاقنه مبنی فعل قبیح لواطه‌یه مباشرتده مثل اولمشدر

(* جلد عمیره دیمه‌ده جلق ایمش * آنی ایدن سوخته کبی خلق ایمش *)
(جلد عمیره) ترکیبنده جلد جیمك فتحی ولامك سکونیله جماع ایتمك معناسنه کلمکله عمیره عینك ضمیله جهینه وزننده . ال آیه سنه دینمکله جلد عمیره ترکیبی نکاح الید کبی ال ایله تجلق واستمنادن کنایه‌در اسم صریحی زلزله وزننده خضخضه‌در فارسیده . کاردست کردن تعبیر اولنور قالدیکه ناظم نحریرك کاردستی تخصیص بالذکر ایله سوخته واته اسنادی تخصیص بلامخصص کبیدر شوقدرکه اصناف ناسك بکارانی توقان شهوت عروضنده اکثر بازنا ولواطه مثللو محرماتی ارتکابدن اجتناب ایتمیوب کبائر وفواحشه اجتسار ایدرلر اما سوختکان صنفی نفسنی ورطات کبائردن وقایه ضمننده لدی التوقان اطفاء نائرهٔ شهوت ایچون بو کار مکروهك انلرده وقوعی اکثر اولمق ملاحظه‌سیله صورتا تخصیص بالذکر ایدوب بعده کبی تعبیریله تعمیمه ایما ایلمشدر ظرفادن بریسی بر بلدهٔ عربیه‌ده برخانه پیشکاهندن کچرکن دروندن برزن فریادی ایشیدوب قبوسنده بولنان چوجوغه اوغلم ایچروده کی جزعك اصلی ندر دیو صوردقده مکر عمیره نام بر جاریه‌لری اولوب مادری جاریهٔ مزبوره‌یی برصوچندن ناشی ضرب ایدرمش چوجوق بو معنایی امی تجلد عمیره ایله تعبیر ایتدکده چونکه جلد عمیره بروجه مشروح استمنا بالیددن کنایه اوله‌رق قول مزبورصبی والده‌م جلق صبرر معناسنی ایهام ایتمکله ظریف مرقومه قهقهه بخش اولمش اولدیغی اکثر اسفار محاضراتده مسطوردر

*) نکتهٔ زیبندهٔ حسن الختام * خوب ادا ایله تمام اولدی کلام (*

(حسن الختام) اولده حاء مهمله نك ضمی ثانیده خاء معجمه نك کسریله اصطلاح بلغاده شاعر نظمی الفاظ ملیحهٔ فصیحه ومعانیٔ لطیفهٔ انیقه ایله ختم وتمام ایتمکه دینور حسن المقطع وحسن الانتهاء کبی نته که قصیدهٔ طنطرانیه نك مقطعنده اشبو * دم علی رغم العدی وارتع بعود العید فی * دولة غراء فیها دوم الالطاف طاف * بیتنده واکثر قصائد بلغانك ختامنده اولدیغی کبی پس ناظم پرعرفان علیه رحمة المنان حضرتلری دخی حسن الختام نکته سنه رعایت ایدوب امثال عرب ومصطلحات بلغانك انتها سنده حسن الختام ترکیب اصطلاحیسیله ختم کلام * ومنظومهٔ ثریا نظامنه غایت رونق وانتظام * ویردی فلله دره (زیبنده) زانك کسریله زیبندن فارسیدن اسم فاعلدر خوب ومناسب ویاقشقلی ودلپسند معنالرینه در زیبا کبی

*) مفتعلن مفتعلن فاعلن * حق ایده مأجور بو وهبی قولن (*

یعنی بوقطعه بحر سریع مسدس الاجزادندر که اصلی ایکی کره مستفعلن مستفعلن مفعولات یدی لکن مفعولات جزئندن رابع ساکنی حذفله طی وسابع متحرکی اسقاطله کسف علتلری اعارضه اولمغله مفعلا قالوب فاعلن جزئنه نقل اولنمغله عروض وضرب بلری مطویه ومکسوفه در وصدر وابتدار وحشولردن فقط رابع ساکن طی اولنمغله مستعلن قالوب اوده مفتعلن جزئنه نقل اولنمغله مطوی اولمش اولورلر * ناظم مرحوم بوسعی جمیلی یعنی علم حدیث وتفسیره عین عون اولان اثر جلیل بی عدیلی مقابلنده جناب حق وفیاض مطلق درکاه رحمت پناهندن جویندهٔ اجر جزیل اولدیغن افصاح * ومشتهای املی استجلاب مثوبات اخرویه اولدیغن ایضاح ایلمشدر * اعظم الله اجره فی عقباه

* وجعل دار النعیم مقیله ومثواه * بحرمة من علی
العالمین اصطفاه * واولاه
فی اولاه واخراه

الحمد لله الذی بنعمته تتم الصالحات * والصلوة والسلام علی من ختم به الرسالة وانزل علیه الکتاب الباهر اعجازه بافصح اللغات * بعد ذا لایدرك الواصف المطری خصائصه * وان یکن سابقا فی کل ما وصفا * نشیده سنه ماصدق اولان جنتمکان محمد الوهبی علیه الرحمة والرضوان حضرتلرینك اشبو نخبه نام نظم منتخبنك مفرداتنی ضبط وبیان * وامثال وکنایاتنی وسائر مرکبات ومصطلحاتنی حل وایضاح ایله کشف وعیان * وادیسنه مع خفوف الزوادة * وقلة البضاعة فی الصناعه * عطف عنان عزیمت * ودوچار انواع شواغل وغوائل ایکن بنه مهما امکن صرف نقدینهٔ مکنت * ایدن احقر الوری احمد رشید المتوطن بقریة بابا من نواحی مغنیسا * عفی الله عنه وعن کافة متعلقاته واحبته وعصمهم عن البأساء * دسترس اولدیغی کتب لغاتی وفنون ادبیاتی تتبع وتصفح ایده رك ما آخذ معتبره ده ثبت واملاء اولنان اقوال موثوق بهایی درعهده والتزام * وبعض مآل ترکیب وحاصل معنی کبی خصوصلرده قریحهٔ قاصره سندن اشیاء یسیره الحاق وادراج ایله ایضاح مرمی وافصاح مرام * وبوملابسه ایله بزم عالمده پك کنام اولمیه جق قدر برأثر یسیر ترك وابقاسنه تشمیر ساعد اهتمام * ایدوب متوکلا علی الفیاض المفضل المنعام * شروعکردهٔ عاجزانه سی اولان تسویدناچیز بتوفیقه تعالی اشبو بیك ایکیوز اللی التی سالی ذی الحجه سنك لیلهٔ عاشره سی اولان شب عید اضحاده رهین ختام وخلال مطالعه چندین عبارات مقتضیه درج اولنه رق قرطاس بیاضه چکیلان اشبو نسخهٔ مبیضه دخی سال فرخ فال جدید یعنی اللی یدی صفر الخیرینك اواخرنده رسیدهٔ

انجام اولمشدر درگاه معلای مجیب الدعادن متضرع ومستدعادر که بو اثر حقیری موجب تذکیر فقیر ومستوجب بر غزیر وخیر کثیر قیلوب وسیلهٔ عفو وغفران وذریعهٔ نیل رضوان ایلیه آمین
بجاه النبی العربی
الامین

لله الحمد والمنه * مهر سپهر شوکت * وسپهر مهر سلطنت * پادشاه دیندار * وشهنشاه نامدار * السلطان ابن السلطان (السلطان عبد المجید خان) لازال شموس شوکته شارقه * واقمار دولته بارقه * افندیمز حضرتلرینك سایهٔ گردون پایهٔ ملوکانه لرنده * رافع رایات الفصاحه * جامع آیات البلاغه * نخبة الشعرا * زبدة الظرفا * ناظم التحفه وهبی افندی مرحومك * آثار برگزیده لرندن لغات عربیه یی شامل اوله رق سلك نظمه کشیده ایلمش اولدقلری نخبه اسمیله بنام * منظومهٔ لطافت اتسامه لرینك * مفرداتنی ضبط وبیان * وکنایات ومصطلحاتنی کشف وعیان ایدرك * حقایق بین * ودقایق رهین * باباقریه لی احمد رشید افندینك جمع وتلفیق ایلمش اولدیغی اشبو شرح لطیفك طبع وتمثیلی * داعیٔ قدیم دولت * یساری زاده مصطفی عزتك نظارت عاجزانه سیله * ماه خیرك اواسطنده
رسیدهٔ حد ختام اولمشدر
١٢٥٩

) الحاج خضر افندینك بولدیغی تاریخدر (

باباکوینده ساکن حضرت راشد افندی کیم
لغتده نخبه یی شرح ایتدی وهبیدر دکل کسبی
نه شرح پر مزایا ومعانی ودقایقدر
ایرشمش کویا اول ذاته حقدن هاتف غیبی
کهروش جیقدی تاریخی دوشق خامه دن خضرا
چوق الطف طبع اولندی نو بو شرح نخبهٔ وهبی ١٢٥٩.

) دولتلو حافظ پاشا حضرتلرینك خزینه داری اسحق حقی بکك بولدیغی تاریخ زیبادر (

نخبهٔ فن تمام لطفست — نسخهٔ ذات شه ملك آرا
باد در محفظهٔ فیض ازل — آن شهنشاه عمیم الآلا
یافت در سایهٔ فرخ اثرش — نکته دانان بسی شوق وصفا
شده مطبوع بحسن کرمش — این بهین شرح فوائد پیرا
کفت تاریخ بجوهر حقی — شرح نخبه شده مطبوع بجا
١٢٥٩

) خواجکان دیوان همایوندن ومکتوبیٔ مالیه خلفاسی مستعدانندن (
) جازم افندینك تاریخ زیباسیدر (

شهنشاه جهان عبد المجید خان تخت شوکتنده
جهان دوردقجه دورسون مظهر اولسون لطف خلاقه
نیجه آثار نو باق سایه سنده طبع اولنمقده
رواج علم وعرفان شعشعه بخش اولدی نه طاقه

بری ازجمله سنبل زاده نخبه سی شرحی
باصلدی نشر اولندی باعث اولدی دلده اشواقه

اوشاهك نسخهٔ اجلالی وعمرین حق ایده افزون
یازلدقجه جهانده حرف ونقطه وجه اوراقه

آرركن طبعه جازم كلدی برتاریخ جوهردار
كوزل باصلدی حقا شرح نخبه مژده آفاقه ١٢٥٩

(تقویم وقایع مقابله‌جیسی خواجكان دیوان همایوندن ومكتوبی حضرت صدارتپناهی خلفاسندن لطفی افندینك شرح مذكورطبعنه حساب ابتدیكی تاریخ مستطابدر)

سریر آرای شوكت نسخهٔ زیندهٔ دولت
شهنشاه جهان عبد المجید خان كرم مجبول

نیجه كتب نفیسه سایه سنده طبع اولنمقده
خدا عمرین ایده جد عداد انجمه موصول

خصوصا طبع اولندی اشبو شرح نخبه پك رنكین
سبقخوانان اولدی انشراح قلبله مشمول

بقای زینت شیرازهٔ عدلیله قیلسون حق
رفاه افزای عالم اول شهنشاهی بودر مسئول

جواهرله مزین اولدی لطفی لوح تاریخی
قیلندی نخبه شرحی طبع ایله دلجوی هم مقبول ١٢٥٩

(تقویم وقایع مصححی موالیٔ عظامدن جمال افندینك اشبوشرح نخبه نك طبعنه بولدیغی تاریخدر)

* برقلمله زرفشان اولدی بوتاریخه جمال *
طبعه لائق طبع اولندی شرح نخبه پك نفیس
١٢٥٩